

81379

EGE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK HALK BİLİMİ ANA BİLİMDALI

KÖROĞLU'NUN KAZAK VARYANTLARI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

(I. CİLT)

81379

Hazırlayan

Metin ARIKAN

Danışman

Prof. Dr. FİKRET TÜRKMEN

İZMİR 1999

TC. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	I
KISALTMALAR.....	III
GİRİŞ	I
Kazak Sözlü Kültür Geleneği İçinde Destan Türü ve Türün Alt Grupları ve Köroğlu'nun Bu Destanlar İçindeki Yeri	I
Kazaklarda Sözlü Kültür Geleneği.....	12
a) Jırav ve Jıravlık Geleneği.....	14
b) Akın ve Akınlık Geleneği.....	18
c) Jırşı ve Jırşılık Mektepleri.....	29
BİRİNCİ BÖLÜM	
1. Kazak Köroğlu Destanı Üzerine Yapılan Araştırmalar.....	33
a) Anlatmaların Derlenmesi ve Neşredilmesi.....	33
b) Araştırma ve İncelemeler	45
İKİNCİ BÖLÜM	
2. Kazak Köroğlu Anlatmalarının Yapısı.....	50
2.1. Hazırlık Bölümü	52
2.1.1. Zaman ve Mekan.....	52
2.1.2. Kahramanın Ailesinin Tanıtımı.....	55
2.1.3. Kahramanın Doğumu	57
2.1.4. Kahramana Ad Verilmesi.....	60
2.1.5. Köroğlu'nun (Kahramanın) Eğitimi	62
2.1.6. Diğer Olaylar (Olağanüstü Ata Sahip Olma, Babanın Kör Edilmesi vb)	64
2.2. Köroğlu ve Çocuklarının Maceraları.....	74
2.2.1. Köroğlu'nun Jembilbel'i (Çamlıbel) Kurması (Yerleşmesi) ve Etrafında Yiğitlerini Toplaması.....	74
2.2.2. Köroğlu'nun Evlenmesi	75
2.2.3. Köroğlu'nun Reyhan Arap'la Savaşı.....	78

2.2.4. Köroğlu'nun Şağdat Han'la Savaşı (Babasının İntikamını Alması)	82
2.2.5. Köroğlu'nun Kızılbaş Künhar Han'la Savaşıp Ğavaz'ı (Ayvaz) Jembilbel'e Getirmesi	84
2.2.6. Köroğlu'nun Kızılbaş Künhar Han'la İkinci Kez Savaşıp Yenmesi, Ayvaz'ı Zindandan Kurtarması	88
2.2.7. Ğavazhan Kıssası	90
2.2.8. Köroğlu ile Bezergen	93
2.3. Köroğlu'nun Ölümü	95
2.4. Köroğlu'dan Sonra Ortaya Çıkan Anlatmalar	97
2.4.1. Kıssa-i Kasımhan (Kasımhan Kıssası)	97

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. Kazak Köroğlu Anlatmalarının Özeti	98
3.1. Köruğlı Sultan	87
3.2. Avezhan Kıssası	99
3.3. Köruğlının Kıssası	100
3.4. Köruğlının Kıssası	101
3.5. Kıssa-i Köruğlı	102
3.6. Köruğlı	102
3.7. Köruğlı Sultanın Körde Tuvğanı Hem Rayhan Padşamen Soğiskanı	102
3.8. Köruğlı	102
3.9. Köruğlının Kıssası	102
3.10. Köruğlı Sultan (Körden Tirilgeni)	103
3.11. Avezhannın Kıssası	103
3.12. Köruğlı'nın Körden Şıkkın Jeri	104
3.13. Köruğlı Sultan	104
3.14. Köruğlı	106
3.15. Köruğlı	107
3.16. Köruğlı – Ravşanbek	109

3.17. Körden Tuvğan Köruğli	109
3.18. Şağdat'ka Barganı	110
3.19. Köruğli Sultanı(Avazlandı Alđan Saparı.....	110
3.20. Köruğli	110
3.21. Ravşanbek Batırdı(Kalmak Batırı Maharam men Sağıskanı	111
3.22. Kıssa -ı Kaldarkan	111
3.23. Köruğli men Bezergen	112
3.24. Ğavazhan Öleni	112
3.25. Köruğlilının Balası Avezhan	112
3.26. Kasımhan Tuvralı Engime.....	113
3.27. Bozay Batır men Onın Balası Köruğli	113
3.28. Köruğli	114
3.29. Köruğli Sultan.....	115

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. Köroğlu Anlatmalarının Türkiye Türkçe'sine Aktarılmış Metinleri:.....	117
(Melike Gumarova- J. Ebişev tarafından hazırlanan ve 1989 yılında yayınlanan Kazak Halk Edebiyatı - Batırlar Jırı (Köruğli) adlı eserindeki metinler)	117
4.1. Köroğlu	117
4.2. Köroğlu Kıssası.....	333
4.3. Köroğlu Hikayesi	415
4.4. Köroğlu ile Berzergen.....	591
4.5. Köroğlu (Bozayhan)	623
4.6. Ayvazhan Kıssası	701
SONUÇ	780
SÖZLÜK	782
BİBLİYOGRAFYA.....	788
TEZ VERİ GİRİŞ FORMU	

ÖNSÖZ

Yüzyllardır kollar ve daireler halinde yayıldığı her kültür ve coğrafyada her kültürel grup ve topluluktan farklı özellikler, farklı renkler kazanarak günümüze ulaşan Köroğlu Destanı en yaygın ve en güzel destanlarımızdan birisidir.

Özellikleri açısından iki ana versiyona ayrılan Köroğlu anlatmalarının Doğu Versiyonu içinde yer alan Kazak Köroğlu anlatmaları üzerinde Türkiye’de bundan önce pek fazla araştırma yapılmamıştır. Sadece Prof. Dr. Dursun Yıldırım ve Dr. Bilal Şişman’ın bu konuda çalışmaları vardır.

Bizim bu çalışmamız giriş ve dört bölümden ibarettir. Giriş bölümünde ilk önce Kazak Sözlü Kültür Geleneği içinde Destan Türü ve bu türün alt grupları Arkaik Destan (Eski), Kahramanlık Destanı, Lirik ve Tarihi Destanlar hakkında bilgiler verirken bunlar arasındaki ilişkilere de değinilmiştir. Tabii ki konumuz destan olunca destanın mitoloji ve masalla ilişkisinden de bahsedilmiştir. İnceleme konumuz olan Köroğlu Destanı’nın bu destanlar arasındaki yeri hakkında da bilgiler sunulmuştur. Yine aynı bölüm içerisinde Kazak’lardaki Sözlü Kültür Geleneği başlığı adı altında “Jırav” ve “Jıravlık” geleneği, “Akın” ve “Akınlık” geleneği ve “Jırşı” ve “Jırşılık” Mektepleri hakkında bilgi verilmiştir. Bu geleneğin aşıklık geleneği ile ilişkileri üzerinde durulmuştur. “Akın” ve “Jırav” terimlerinin anlam ve fonksiyonları üzerinde bugün bile hem Kazakistan’da hem de Türkiye’de tartışmalar vardır. Tahmin ediyorum ki bu bölümde verilen “akın” ve “jırav” ın etimolojisi, fonksiyonları hakkındaki bilgiler ışığında bu konulardaki şüpheler biraz olsun hafifleyecektir.

Birinci bölümde, Köroğlu’nun Kazak anlatmaları üzerinde Kazakistan’da yapılan çalışmalar; anlatmaların derlenmesi ve neşredilmesi “Araştırma ve İncelemeler” başlıkları adı altında tanıtılmaya çalışılmıştır.

İkinci bölümde, Kazak Köroğlu anlatmaları ile Anadolu sahası Köroğlu anlatmaları, yapısal olarak mukayesesi yapıldıktan sonra bu destanın menşei hakkında görüşlerimizi de belirttik.

Üçüncü bölümde, elimizde bulunan (tam metin veya özet) 29 Koroğlu anlatmasının özetlerini verdik.

Dördüncü bölümde ise elimizdeki Koroğlu anlatmalarının içindeki tam metin halinde bulunan 6 tanesinin transkripsiyonlu metniyle beraber Türkiye Türkçe'sine aktarılmış şeklini de sizlere sunmaya çalıştık.

Bu çalışmamızın sonunda, metinlerde karşılaşılan ve Türkiye Türkçe'sindeki tam karşılığı olmayan terim ve kelimeleri orijinal halinde bıraktığımızdan dolayı kısa bir sözlük ekledik.

Türk kültürel değerlerinin tespit edilip daha iyi anlaşılmasının günümüzdeki problemlerin çözülmesindeki önemini yıllardır yılmadan belirten ve bizleri sistemli bir şekilde çalışmalarının içine çeken ; çalışmalarım sırasında hiç bir fedakarlıktan kaçınmayarak bizlerin iyi birer bilim adamı olarak yetişmesi için çalışan saygıdeğer hocam Prof. Dr. Fikret Türkmen'e şükranlarımı arz etmeyi bir borç bilirim.

Metod ve konuyla ilgili çeşitli problemlerin çözümünde Türkiye'de olduğu süre içinde bizzat kendisinin, Amerika'da olduğu süre içinde de Elektronik Posta ve telefon aracılığıyla yardımlarını gördüğüm sayın Doç. Dr. Metin Ekici'ye, Rusça'dan yaptığı tercüme için Muaffak Duranlı'ya teşekkür ederim.

Ayrıca Kazakistan'da bulunduğum süre içinde gerek Muhtar Avezov Edebiyat ve Sanat Enstitüsünün El Yazmaları Arşivi, gerekse Kazakistan İlim Akademisi Merkez Kütüphanesi El Yazmaları Arşivini kullanmam konusunda bütün kolaylıkları sağlayan ve çalışmalarımda yardımlarını esirgemeyen Muhtar Avezov Edebiyat ve Sanat Enstitüsünün Müdürü Şakir İbrayuglı'na teşekkür ederim.

Metin ARIKAN

İzmir / 1999

KISALTMALAR

a.g.e	: Adı geçen eser
a.g.m	: Adı geçen makale
AKM	: Atatürk Kültür Merkezi
Bas.	: Basım evi
Bkz	: Bakınız
E.Ü	: Ege Üniversitesi
K.İ.A.M.K	: Kazakistan İlim Akademisi Merkez Kütüphanesi
M.A.E.E.A	: Muhtar Avezov Edebiyat Enstitüsü Arşivi
s	: Sayfa
ss	: Sayfadan sayfaya
S	: Sayı
TD	: Türk Dili Dergisi
TDİ	: Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi
TDDED	: Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi
TDK	: Türk Dil Kurumu
TTK	: Türk Tarih Kurumu
Yay.	: Yayınları

GİRİŞ

Kazak Sözlü Kültür Geleneği İçinde Destan Türü, Bu Türün Alt Grupları ve Köroğlu' nun Bu Destanlar İçindeki Yeri

Tarihi bir şekilde oluşan formları içinde anlatı esasına dayanan destanlar, folklorik yaratıcılığın en yüksek başarılarından. Söze dayalı folklor ürünleri içerisinde çok önemli bir yere sahip olan bu tür onu yaratan ve yüzyıllarca koruyan halkların haklı gurur sebebi olmuştur.

Dilimize Farsça “Dastan” kelimesinden ses ve anlam değişikliği ile girmiş olan “destan” kelimesi Türkçe’de “hikaye, kıssa, manzum, masal” gibi değişik manalarda kullanılmış olmakla birlikte günümüzde daha çok gerçek ve olağanüstülüklerin birlikte kullanıldığı ; amacı büyük tarihi olayları ve kahramanlıkları dile getirmek olan, bütünüyle epik özellikler taşıyan hikayelerdir¹.

Destan kelimesi bizde olduğu gibi diğer Türk topluluklarının terminolojisine de İslamiyet ve Fars kültürünün etkisiyle girmiştir. Fakat bu terim ve tür, Türk Boyları arasında çok farklı şekiller ve anlamlar içinde kullanılmıştır. Biz konumuz itibariyle sadece Kazak Folklorundaki destan (epos) kavramı üzerinde duracağız.

Kazak Folklorunda “epos” terimi, Türkiye Türklerin folklor terminolojisinde kullandıkları “destan” teriminin tam karşılığı olarak kullanılmaktadır. Bu terim, Latince epepe manasında ve tam epik özellikler taşıyan hikaye karşılığında kullanılmaktadır. Bu terim ise ; eski, kahramanlık, lirik ve tarihi jırları içine almaktadır. “Jır” sözü hem halk şiiri hem türküsü hem de destan manasında kullanılmaktadır. Türkiye Türkçe’sinde kullanılan “destan” terimi Kazak folklorunda ayrı olarak ele alınmak istendiğinde ise “Batırlar (Kahramanlık) Jırı, Tarihi Jırlar, Ğaşıktık (Lirik) Jırlar” adını almaktadır.

Destan terimi ise; Lirik Jırlar içinde konuları bakımından Arap ve Fars halklarının sözlü ve yazılı ürünleri ile paralel, onların etkisiyle oluşan destansı jırları adlandırmak için kullanılmaktadır (Bu konu hakkında ileri de daha geniş bilgi verilecektir).

¹. Mustafa. Aslan, *Köroğlu Destanı' ın Türkmen Versiyonu Üzerinde Mukayeseli Bir İnceleme*, E. Ü. Sosyal Bilimler Fak., İzmir 1997, s : 1-2.

Kazaklar da diğer boy ve topluluklarda olduğu gibi, insanoğlunun manevi hazinesini zenginleştirerek çok değerli folklorik miras yarattı. Bu mirasın çok önemli bir alanı ise destanlardır. Kazak destanları, memleketin sayısız akını, jırav ve jırşısının meydana getirdiği üstündeki oyma ve örnekleri hiç silinmeyen, boyları solmayan, sırrı derin, övünülecek sanat eserleridir. Biz epik jırlardan : tarihin uzun yolunun hayalini, halkın başından geçen olaylara ve hayat mücadelelerine yükledikleri manayı, iyilik ve kötülük, mertlik, adillik ve zulüm hakkındaki görüşleri öğrenebiliriz². Kazak destanlarının sözlü edebiyat içinde ayrı bir bölüm olarak incelenmesi 1917 yılından önce başlamıştır. Bu konuda birtakım söylenmesine rağmen, onların tür özellikleri, çeşitleri birbirleriyle olan benzerlikleri ve ayrılıkları hakkında bilgi verilmemiştir. Epik ürünleri içeriğine göre tasnif etmek, onları türleri bakımından ayırmak çok önemli bir olaydır. Zamanında A. Baytursinov, S. Seyfullin, M. Avezov, B.Kenjebaevin ve daha sonraları K. Jumaliev, E. Marğulan' ın araştırmalarında kahramanlık Jırları, lirik ve tarihi jırların kendilerine has özellikleri belirtilmiştir³.

Kazak destanlarını, meydana çıkış zamanına göre tasnif edenlerden biri akademik E.H. Marğulan' dır.

Kazak destanlarını (Oğuz Kıpçak destanlarını) şu devirlere ayırmıştır⁴.

1- En eski devirlerde meydana gelen destansı jırlar Bu grubun içine “Er Töstik” “Ak Köbek” “Kulamergen” “Şalpan Mergen” gibi jır-anızlar girer.

2- Oğuz Kıpçak zamanında meydana çıkan destanlar (11-12. Yüzyıl) “Dede Korkut”, “Alpamıs” , “Kazanbek”, “Dumbavıl”, “Kazı Körpeş- Bayan Suluv” vs. jırların konuları

3- Tarihi devirlerdeki destan / 13.-14.y.y. / Bu dönemde ikiye ayrılır: 1) Kazak topraklarında Jaşı devletinin kurulması ve onun iç mücadelelerini anlatan Kabılandı ve Er Targın gibi destanlar. 2) bu devletin çöküşü zamanındaki destanlar ki bunlar Kambar,

² Rahman kul, Berdibaev. *Kazak Eposı*, İlim Bas. , 1982. Almatı. s: 225.

³Şakir İbraev, *Epos Alemi*, Almatı, İlim Bas. , 1993. s : 2.

⁴ İbraev, Şakir. *a.g.e.* , s :21 ayrıca Bkz. Konıratbaev, Avelbek. *Kazak Eposı jene Türkolojiya*, İlim Bas., Almatı. 1987. s: 97.

Katuvğan gibi destanları gösterebiliriz. Bazen bunlar “Nogay devrinin Jırları” diye de adlandırılır.

4- Jangar derebeylerinin Kazak topraklarına saldırılarını, hücumlarını ve bunlara karşı yapılan mücadeleleri anlatan jırlar Kobanbay, Bögenbay, Oljabay gibi destanlar.

5- Derebeylik yönetimindeki adaletsizliklere, haksızlıklara karşı yapılan mücadelelere bağlı olarak doğan destanlar.

Bu şekildeki bir sınıflandırmada esas alınan, destanların meydana çıkış tarihleridir. Bazı destanların konusunun, “belirli bir zamanda kalıplaşması” ile ilgili fikirlere bazen katılabilir. Ama bu her zaman böyledir demek yanlış olur sanırım. Ayrıca burada destanlar, tür bakımından özellikleri dikkate alınmadan tasnif edilmiştir.

Avelbek Konıratbaev, Kazak destanlarını, kökü ve türleri bakımından on ayrı gruba bölmüştür. Bunlar :

1. Masalsı destanlar. (“Er Töstik”, “Kula Mergen”, “Talasbay Mergen”, “Dotan”, “Munlık-Zarlık”)
2. Türk Kağanlığı Devri’nde meydana gelen secirelik-yıllık destanlar. (Orhun Kitabeleri, Kültegin hakkındaki jırlar)
3. Oğuz Destanı.(Dede Korkut Jırları, Oğuzname)
4. Boy Destanları(“Alpamıs”, “Köbilandı”, “Kambar”, Şora Batır”)
5. Nogay Destanları (“Er Tarğın”, “Kırımın Kırık Batırı”, Orak-Man Karasay-Kazi”)
6. Lirik Destanlar (“Közi-Körpeş”, “Kız Jibek”)
7. Tarihi Destanlar (“Beket”, “Dosan Batır”, 1916 yılı manzumeleri)
8. Doğu Destanları (“Rüstem Dastan”, çeşitli kıssalar)
9. Telif Destanlar (“Esempet”, “Ötegen Batır”, “Suranşı Batır”, “Narkız”)
10. Sovyet Destanları (Amankeldi, Melik, Tölegen hakkındaki jırlar)⁵.

⁵ Konıratbaev, Avelbek, *a.g.e.* s : 98

Altı yüze yakın (varyantlarıyla birlikte) destanı, hem meydana geliş tarihleri(devirleri), hem de türlerine (konu yelpazesi, kuruluşu) göre tasnif etmek oldukça zor olduğundan, yukarıda Evelbek Kanıratbaev' in tasnifi de yetersiz kalmaktadır. Şakir İbraev' in "Epos Alemi" kitabında belirttiği gibi ; Oğuz Destanı, Boy Destanları, Nogay Destanları, denilenlerin hepsi de türleri bakımından kahramanlık jırlar(destanlar) dır. Ayrıca, Türk Kağanlığı Devri'ndeki destanlar için Orhun Abideleri'ni akmak da tam olarak doğru değildir. Çünkü bu bünyelerinde epik jırların bazı özellikleri olmasına rağmen, konu ve olay kuruluşunda bazı farklılıklar vardır. Bunların yanında yazarı belli olan manzumeleri epik geleneğin ayrıcalıklı bir devamı niteliğinde kabul edebileceğimize rağmen kolektif yaratıcılık- yaratma kapsamında, yani folklorun bir sahası olarak kabul etmek mümkün değildir⁶.

Bu tasnifinde yetersiz olduğunu savunan Şakir İbraev, diğer bilim adamlarının araştırmalarına yönelmiştir. V.M. Gatsak destanları eski kahramanlık, kahramanlık, romantik ve tarihi destanlar olarak 4 gruba ayırır.

Bu tasnifte ; destanlar hem kendine has tür özellikleri, hem de onların çıkış kaynağı, türler olarak ortaya çıkış devri göz önüne alınarak gruplandırılmıştır. Destanları böyle sistemleştirme onların birbirleriyle ilişkisiz, tamamen irtibatsız olduğu manasına gelmemelidir. Tam aksine, onları meydana çıkışlarında, birbirlerine temel teşkil ettiklerini, gelişme süreçlerinde ise birbirlerine tesir ettiklerini görüyoruz. Onların tür özellikleri, azım sanmayacak ölçüde birbirleriyle iç içedir⁷.

Rahmankul Berdibaev de Kazak Destanlarını tür-devir özelliklerine bakarak ; eski, kahramanlık, aşk destanları ve tarihi jırlar olarak 4 gruba ayırmıştır⁸.

Eski destanlar günümüzde türlü türlü adlarla ifade edilmiştir. Mesela ; kahramanlık masalları, mitolojik destanlar, masalsı mitolojik destan gibi. Böyle adlandırılmalarının tabi ki çeşitli sebepleri var. Çünkü eski destanlarda eski insanların hayat mücadeleleri, ruh halleri, mitolojik inanışları ile birlikte gelenek-görenekler, ritüeller hepsi birlikte verilmiştir. Olayları yönünden olağanüstü masallara veya mite yakınlaşanlar olduğu gibi ona benzemeyen, hayvanlar hakkındaki masalları hatırlatanlar

⁶. Şakir. İbraev *a.g.e.*, ss.20- 23. Bu bölümler okunup değerlendirilmiştir.

⁷ Şakir. İbraev *a.g.e.*, s.26.

da vardır. Rahmankul Berdibaev 1982’de yayınladığı “Kazak Eposı-Kazak Destanları” adlı kitabında eski destanın özelliklerini ; Seken Seyfullin, Muhtar Avezov, E. Marğulan, K. Jumaliev, E. Ismailov, Melik Gabdullin, N. S. Simirnova gibi çeşitli alimlerin görüşlerini belirttikten sonra şöyle sıralar:

1. Böyle ürünlerde hayal-acayip(olağanüstü) olaylar ağırlıklı olarak yer alır ; insanoğlunun zalim güçlerle ; jestırnak, dev, albastı ve ejderhalarla mücadeleleri, onları yenmesi ve amacına ulaşması gibi.
2. Dünyanın yaratılışı ile ilgili mitolojik inanışlar yer alır. Olayların, ilişkilerin üç kat dünyada : gökyüzü, yeryüzü, yeraltında geçmesi bunun delilidir.
3. Anaerkil devrin son zamanlarında, başladığı zamanların özelliklerini taşıyan olaylara rastlamamız onun eskiliğinin delilidir.
4. Eski destanda, eski zamanlardaki “ avcılık” geleneğinin geniş ölçüde devam ettiği görülür.
5. “İnsanların sihirli güçlere inanması, hayvanlar “akıllı” olan süratli atlar, bebekleri besleyip büyüten geyikler, adil kahramanlara zor durumlara düştüklerinde alık veren, yol gösteren pirlere erenler”motifleri ve unsurları yer alır.
6. “Evlatsızlık” alın yazısı, evliyalara başvurup, yalvarıp çoluk - çocuk sahibi olmak için uğraş ve niyet, rüya görmek, gelecekteki kahramanın acayip doğumu gibi insanın tabiat güçlerine bağlı, onların etkisinde oldukları vakitlerin açık örnekleri yer almaktadır.
7. Kahramanların çok büyümesi, iyi koşan ata sahip olup, tehlikeli uzak seferlere çıkması ve bu seferinde türlü türlü sihirli düşman güçler ile karşılaşma ve evlenme eski destanda geniş şekilde görülen olaylar⁹.

Şakir İbraev’de “ Epos Alemi” adlı eserinde eski destanın özelliklerini şöyle göstermektedir :

*. Rahmankul Berdibaev, *a.g.e.*, s.89

1. Eski destanların, eski örneklerinde mitoloji örneklerinin saklandığını fark etmek zor değildir. Bazı eski destanlarda alem mitolojideki gibi 3 bölümden oluşmaktadır : aşağıdaki, ortadaki ve yukarıdaki alem.
2. Mitolojik düşüncenin başka bir görünüşü, kahramanların türlü hayvanlara, öyle olmadığı zamanlarda hayvanlardan insanlara dönüşmeleridir Bu özellik önceki totem, antropomorfik görüşlerle sıkıca bağlantılıdır.
3. Eski destan kahramanları amaçlarına çeşitli yollar ve zorluklarla ulaşırlar. Ama, bunu yaparken sihirli, olağanüstü şeylerden meted ummazlar, kendi güçlerine güvenirlir.
4. Dünyayı değiştirme gücüne sahip olduklarına inandıkları büyülü şiirsel sözler geniş yer alır.
5. Kahraman her zaman mücadeleyi kazanmayabilir.
6. Eski destanlar genellikle ana-erkil toplum özelliklerin yansıtır. Böyle olmakla beraber Kazak destanlarında ana-erkil toplumun sona ermeye başladığı dönemlerin özellikleri göze çarpar.
7. Büyük sosyal meseleler, boylar arası mücadele, din yolunda yapılan mücadeleler gibi motifler eski destanlara yabancıdır. Kahramanların mücadeleleri ailesi veya kendi boyunun menfaati içindir. Tek geçim kaynakları avcılıktır ve ekin ekip hayvan yetiştiriciliğini bilmemektedirler.
8. Eski destanın konuları içinde en yaygın olarak görüleni, kahramanın evlenmek için yaptığı seferler ve ona bağlantılı türlü sınavlardan geçmesidir.

Eski destanların bazı özellikleri esasında kahramanlığı, yiğitliği anlatan destan grubuna girer. Bunlara “ eski kahramanlık destanları” da denilmektedir. Eski destanların bu türleri daha sonar meydana gelen kahramanlık destanlarının esasını oluşturur¹⁰.

⁹ Berdibaev. Rahmankul. *a.g.e.*, s.90 - 91.

¹⁰ Şakir İbraev. *a.g.e.*, s.76.

S. Kaskabasov, "Kazak Folklorunun Temelini Oluşturan Tür" için kahramanlık masalı terimini kullanmış ve onu masalın bir alt türü olarak göstermiştir. Rahmankul Berdibaev de, "Kazak Eposu" adlı kitabında kahramanlık masalı teriminin yerine eski destan terimini kullanıp onu destanın türleri arasında gösterir¹¹.

Bunların hepsi de bize masal ve destanı çıkış kaynağının, onların tipolojik özelliklerinin ortaklığını kesin olarak koymasa ve ispatlamasa da inkar etmez. Arkaik kahramanlık masallarının hem destana hem de olağan üstü masallara kaynak (esas) teşkil ettiğini söyleyebiliriz.

Eski destan ile kahramanlık masalı çoğu alimler tarafından aynı manada kullanılmaktadır. Ama, aslında bunlar farklı türlerdir. Kahramanlık masallarının içinde nesir şeklinde veya nesir - nazım karışık olan ürünler de vardır. Nazım olarak söylenenlerin destana bir kademe daha yakın olduğunu söylemek mümkündür. Eski destanda, kahramanlık destanında olduğu gibi olay gerçek hayatla ilgilidir, dinleyicinin de söyleyenin de anlatılan olaya inanmalarına engel yoktur. Oysa, kahramanlık masalında zaman ve mekanda gerçeklik özelliği, inandırıcılık özellikleri yoktur diyebiliriz. Aslında, masal mitik olaylardan oldukça çok faydalanmıştır. Ama onları hayal dünyasına göçürmüş : eski adamların inandıkları inançları ve dünya görüşlerini olağan üstü, fantastik anlamalara dönüştürmüştür. Aslında mit ile masal bir türün iki ayrı tarihi devirdeki gerçekleri göstermesinin iki şekli, aşamasıdır. Birincisi, tarihi devirler öncesi insanların görüşlerinde ve inanışlarındaki gerçek, ikincisi bu inanışların, görüşlerin yok olduğu, gözden çıkarıldığı zamandır. Fakat, bu iki aşamanın da kullanıldığı anlatım şekli genel olarak baktığımızda birdir (aynıdır)¹². Bazı alimlerin mitoloji ile masalı bir tutmasının sebebi budur.

Destana gelecek olursak mitteki gerçek denilip kabul edilen inanışları masal gibi gözden çıkarıp, gelişen bir tür değildir. O, mitolojinin gerçeğe inandırma geleneğini kabul eder, fakat inandırıcılığını kaybetmeye başlayan inançları yavaş yavaş yeni devirlerin gerçekleri ile değiştirdi. İnanılmayacak olanı inanılır ile mitolojik deviri , kahramanlık devrinin gerçeği ile değiştirmiştir.

¹¹ S.. Kaskabasov, *Kazaktın Halık Prozası*, İlim Bas. ,Almatı, 1984, s.208.

¹². Şakir. İbraev. *a.g.e.*, s.63-65.

Mitler tarih öncesi insanların gelişi güzel hayallerinden ortaya çıkardıkları mirasları değil, onların dünya görüşlerinin, etraflarını kuşatan çevreler hakkındaki görüşlerini ortaya seren gerçeklerin, görünüşüdür. Daha açık olarak ifade edersek mitsel vaka- geçmiş zamanlardaki inanış boyunca ömürdeki (yaşıyan) gerçektir¹³.

Destan, masal, mitoloji ve eski destan üzerinde biraz durduktan sonra şimdi de kökleri eski destanın içinde olan ve ondan sonra oluşmaya başlayan kahramanlık destanları (batırlık jırları) üzerinde duralım. Eski destan - kahramanlık destanı ilişkilerini şöyle sıralamak mümkündür :

1. Eski destandaki kahramanın evlenmek amacıyla çıktığı yolculuklar ve mücadeleleri kahramanlık destanlarında da epikalık konunun büyük bir kısmını teşkil eder. Oysa kahramanın evlenmesi(Kahramanlık destanda) arkaik destanlardaki gibi birinci sırada yer almaz. Kahramanlık destanlarının esas konusu ; “vatanı savunma ve dışarıdan gelen düşmana karşı savaşmak” fikrini güçlendirmeye hizmet etmektedir.
2. Anaerkil devrin özelliklerine bağlı olarak kalıplaşan kadın tiplerinin eski destandaki esas kahramanlar olarak gösterildiği bellidir (Kahramanın anası, kız kardeşi, kadın-bahşılar gibi). Bunun bazı yönleri kahramanlık destanlarında da korunmuştur ; kahramana at seçiminde geleceği tahminde yarı, kız kardeşi özellikle dikkat çeker. Bununla birlikte kahramanı olarak gösterilen cadı kadın da eski (arkaik) destandan beri gelen eski tip. Doğru, kadın tiplerinin bazılarının ataerkil toplumun gelişime paralel olarak değiştiği gerçektir. Onlar ağabeyi veya kardeşleri için öç almaya, düşmanlara sefere çıkmaz, vatanından, evinden uzaklaşmazlar. Cadı kadının da hilekarlığı dışında, kahramanları korkutan görünüşü kalmamıştır.
3. Arkaik destanlardaki kahramanın hareketleri, tek başına düşmanla savaşması. atın koşuşu olabileceğinden daha abartılı şekilde tasviri belli oranda kahramanlık destanlarında da gelenek olmuştur. Bununla beraber eski destandaki gibi gökle yeri birleştirmek, gölden karşıya geçmek amacıyla hız

¹³ Şakir İbraev , a.g.e.. s.75.

almak için 3 aylık yol kadar gerinmek kahramanlık destanlarında yoktur. Birçok dinamik epizotlar yavaşlatılarak “gerçekliğe” yaklaştırılmıştır.

4. Baş kahramanın çok hızlı koşması, zor duruma düşen kahramanla konuşup ona akıl vermesi, insanın geçemediği yerlerden uçarak geçmesi arkaik destanlarda oldukça yaygın olarak görülür. Bunun birçok belirtisi kahramanlık destanlarında da görülür.

5. Baş kahramanın doğumu, olağanüstü büyümesi, düş görmesi, kutsal güçlerin onun yanında olması (Erenler, Kırk Şilten, Pirlar) gibi epizotların eski destanda olduğu gibi kahramanlık destanlarında da önemli derecede yer teşkil eder.

Bu karşılaştırma bize ; tarih öncesi devirlerde çıkan jırlar (destanlar) ile kahramanlık destanlarının konu ve nazım özelliklerinin paralellliğini gösterir¹⁴.

Her şeyden önce kahramanlık jırları (destanları); memleketin , halkın asırlarca başından geçen tarihini, gelenek ve duygularını başkaca sanatsal biçimde toplar, türlü olaylara karşı gösterdiği tepki veya görüşleri bildirir, gelecekte umduklarını, özlemlerini bildirir. Tarihte olmuş belli olayların tamtamına seciresini vermese bile, böyle olayların derin manasını ve analizini anlamayı sağlar¹⁵.

Romantik (lirik, aşk) jırlarda (destanlarda) “kişi menfaatleri ve sevgi” konuları ön plandadır. Bu yüzden de zaman ve işlenen konular bakımından incelersek romantik destanların arkaik (eski) ve kahramanlık destanlarından sonra meydana çıktığı açıktır. Başka bir şekilde söylersek “romantik destan” eski destan ile roman arasında oluşan bir türdür¹⁶.

Lirik destanları da iki gruba ayırmak doğru olacaktır. Çünkü Lirik destanları konu ve olay bakımından farklılık gösterdiklerini görmekteyiz¹⁷. Kazak topraklarında doğan “Kazı Körpeş- Bayan Suluv”, “Kız Jibek” gibi jırları (destanları) birinci grupta, konuları bakımından Arap, Fars halklarının sözlü ve yazılı örnekleri ile paralel, onların etkisiyle

¹⁴ Şakir İbraev, *a.g.e.* ss.76-77

¹⁵ Rahmankul Berdibaev, *a.g.e.*, s.92, Daha fazla bilgi için Bkz. Rahmankul Berdibaev, *Epos- El Kazınası*, Ravan Basımevi, Almatı., 1995, ss.193-219.

¹⁶ Rahmankul, Berdibaev, *a.g.e.* s.31.

¹⁷ Şakir İbraev, *a.g.e.*, s.28.

doğan destansı jırları ikinci grupta incelemek gerekir. Bu ikinci gruptakiler, Kazak Edebiyatı'nda "Dastanlar", " Kıssalar" diye adlandırılmıştır. Bunlara örnek olarak : Jusip-Zılıyha (Yusuf- Züleyha), Leyli- Mejnün (Leyla- Mecnun), Kısırav- Şırın (Hüsrev-Şirin) hikayelerini gösterilebilir.

Lirik destanlar hayatın, gelenek- göreneklerin, duyguların, özlemlerin, arzuların, anlatıldığı destanlardır. Bu yüzden de bunlarda kahramanların iç dünyası ile duygular, karakter çatışmaları anlatıldığı çokça görülür. Lirik destanları romana yaklaştıran örneklerin en önemlisi budur. Bununla beraber lirik destanlar arkaik ve kahramanlık destan öğelerini bünyesinde sağlamıştır¹⁸.

İ. Düysenbaev' de "Lirik destanları üç gruba bölerek incelemek gerekir" diyerek onlar şöyle tasnif eder. 1- Halk arasında geniş ölçüde yayılmış, eski zamanlarda yazıya geçirilmiş, bazıları da basılmış ürünler. 2- Halkın arasında biraz yayılmış olsa da basılmayan ürünler. 3- Doğu Edebiyatı'ndan gelmiş olan kıssalar.

Kazak destanların eşsiz zenginliğini gösteren alanlarının biri de tarihi jırlar (destanlar) dır. Kahramanlık destanlarının gerçeği gösterme yöntemlerine dayanıp tarihi gelişim sürecinin o dönemdeki basmağında kalıplaşan tarihi jırlar, geleneksel nazım kavramlarını başka bir türün ölçü ve değerlerine göre toplayan saha sonraki bir merhalesi olmuştur. Bu tür de yoktan varolmamıştır, o kendine kadar ki epik geleneğın sayısız belirtilerinin kanuni mirasçısı, kendine has şekline ters gelmeyen başka destan türlerinin tarihi tecrübesini yeniden geliştiren tür olmuştur¹⁹.

Kazak folklorcularının dikkatini çeken tarihi türküler 18 asırdan bu yana ki olayların kesin izlerini gözler önüne sererek hatırlatır. Biz u jırları Kazakların epik geleneğının devamı niteliğinde görüyoruz²⁰.

Bütün bu söylenenlerden şu sonuçları çıkarabiliriz :

1- Kazak sözlü geleneğinin en önemli sahalarından bir destanlardır. 2- Kazak destanlarını hem meydana çıkış zamanı, hem de türleri bakımından tasnif edersek şöyle bir sırayı takip ettiğini görmekteyiz. Mitoloji- eski destan- kahramanlık destanları- Lirik

¹⁸ Rahmankul Berdibaev, . a.g.e. s.131. Daha fazla bilgi için Bkz. a.g.e. ss.129-185.

¹⁹ Şakir İbraev, . a.g.e. s.28.

²⁰ Rahmankul Berdibaev, . a.g.e., s.185. Daha fazla bilgi için Bkz. a.g.e. ss.185-224.

destanlar- Tarihi destanlar. Böyle bir tasnif bize bu alt türlerin birbirleriyle ilişkilerinin olmadığını göstermez. Tam tersine bu alt türler arasında ilişkiler çok sıkıdır.

Epik destanlara özgü olan çok katlılık ile çok aşamalılık (Her bir devrin anlayışını, değer yargılarını taşıma) bize mitolojiden tarihi destanlara kadar ki sözlü kültür geleneğindeki ilişkileri bizlere göstermektedir.

Köroğlu anlatımları uzun tarihi süreç içinde Orta Asya'dan Tuna Boyları'na, Sibirya' dan Kuzey Afrika'ya kadar geniş coğrafi alana yayılmış hemen hemen bütün Türk Boyları'nda ve Türklerle içi içe komşu olarak yaşayan Arap, Ermeni, Tacik ve Gürcülerle diğer Kafkasya Kavimleri arasında bilinen ve yaygın olarak anlatıla gelen kültür değerlerimizin başında gelmektedir²¹.

Geniş bir coğrafi saha içinde ; her yeni muhit, sosyal, kültürel ve coğrafi tesirlerle destanda değişiklikler olmuştur. Ancak, çekirdek motif ve destanın genetik yapısı ve tipolojisinde bozulma olmamıştır. Bu özellikleri göz önüne alan bilim adamları Köroğlu anlatımlarını Doğu ve Batı olmak üzere iki temel versiyon etrafında toplamışlardır. Bunlar :

a) **Batı Versiyonu** : Başta Anadolu olmak üzere Azerbaycan, Balkan Türkleri, Ermeni ve gürcü Köroğlu Varyantları.

b) **Doğu Versiyonu** : Türkmen, Özbek, Karakalpak, Tatar, Kazak, Kırgız, Uygur ve Tacik Varyantları²²

Kazak Köroğlu anlatımları da yukarıdaki tasnife göre doğu versiyonu içinde, Kazak sözlü anlatımları ise kahramanlık jırları arasında yer almaktadır. Bu anlatımların 2. Bölüm' de yapısal incelemeleri yapılırken gördük ki, bu anlatımda kazak kahramanlık jırlarının hemen hemen bütün özelliklerini kapsamaktadır.

²¹ Bkz. Fikret Türkmen, "Köroğlu' nun Özbek ve Ermeni Varyantları", *Köroğlu Semineri Bildirileri*, Başbakanlık Basımevi, Ankara 1983, s.83-90. "Köroğlu Hikayelerinin Yayılma Sahaları ve Menşe Meselesi" E.Ü. TDEAD S.4, İzmir . 1985, ss.7-8, Köroğlu Hikayelerinin Anadolu ve Türkmen Varyantları, E.Ü TDEAD, S.5 İzmir, 1989, ss 7-8 Mustafa. Aslan, a.g.t. s.3. Melike, Gumarova, "Köroğlu Eposu", *Köroğlu-Batırlar Jırı* 3.Cilt.Jazuvşı Bas. , Almatı, 1989 ss5-16 Aktaran:Metin Arıkan, TDDED, TDK, S.3 Ankara, 1997, ss .49-62

²² Bu şekilde tasnif için bkz. : Fikret Türkmen, 21 Nolu dipnotta a.g. makaleler, Dursun Yıldırım, "Köroğlu Destanı'nın Orta Asya Rivayetleri", *Köroğlu Semineri Bildirileri*, Başbakanlık Basımevi, Ankara 1983, s.103-107, Melike Gumarova, a.g.m., s.53, Mustafa Aslan, a.g.t., s.3

Kazaklarda Sözlü Kültür Geleneği :

Kazak sözlü edebiyatının uçsuz- bucaksız zenginliğini, halkın kolektif düşüncesi ve kabiliyeti yarattı. Folklordaki her ürünün her zaman az veya çok sayıda söylenen nüshaların olması, bu mirası saklayan ve söyleyenlerin çokluğuna bağlıdır. Günümüze kadar gelen bu halk mirasının, kalıplaşıp bize erişmesini sağlayan, bazılarının adlarını dahi bilmediğimiz sayısız jıravdan, akından, jırşıdan, şeşenden, masalcıdan, hikayeciden hangilerinin buna ne kadar tesir olduğunu hesaplamak oldukça zordur.

Halkın arzularını ve ümitlerini bildiren sözleri meşhur kişilere yüklemeleri ve bu sözlerin, kabiliyetli, söz canbazı kişilerin sanat süzgeciden geçip, yoğunlaşarak eser haline gelmesi folklorla ait bir özelliktir²³.

Sözlü edebiyat nüshalarının ilk olarak dünyaya gelmesi (yaratılmasıyla) ile bu gibi çıkarmaların anonim olması arasında belli bir vaktin geçmesi gerekli. Hayatın isteklerine, arzularına karşılık veremeyen zayıf düşünceler ile çok kaliteli olmayan (orta tesirli) bu iki aralıkta geçen sürede kaybolur, unutulur gider. Heceden heceye, asılın asılı dediğimiz en seçme yadigarlar sadece saklanıp daimi sanatsal zenginliğe dönüşür. Özellikle sözlü olarak yayılıp, duygu ve düşüncelere, kulağa uyumlu olup ezberlenip kalan ve hem de ömrün gerekliliklerine uygun, yararlı nüshalar unutulmaz, halkın hafızasından silinmez. Sözlü edebiyatın akıcı, gönle hoş, başı ayağı bütün, alçakgönüllü ve etkili olmasının sebebi bu yüzdendir²⁴.

Ne olursa olsun eski sözler toplum menfaatine yararlı olduğu sürece ömür sürer. İnsanların mantığına, dünya görüşlerine ve özellikle manevi ihtiyaçlarını karşılama isteklerine uygun olan çıkarmaların ömrü uzun olur.

Folklor çıkarmalarının (ürünlerinin) değişmesine veya belli bir ölçüde yenilenmesine, bazılarının sıra dışı olarak kalmasına sebep olan kuvvetli etkenler vardır. Bunlar ; zaman ve dünya görüşünün değişmesi, eski değer yargılarının tekrar gözden geçirilmesi, yeni amaçların ve ideallerin ortaya çıkması gibi şeylerdir²⁵.

²³ Rahmankul Berdibaev, " Halık Ağız Edebiyatı'nın Jasavşılar Men Dantuvşılar", *Epos- El Kazınası*, Ravan Basımevi, 1995, Almatı, s.281.

²⁴ Rahmankul Berdibaev, *Epos- El Kazınası*, s.283.

²⁵ Rahmankul Berdibaev, a.g.e. , s.283.

Epik gelenek her zaman yetenekli ve özel eğitilmiş kişilerin serveti olmuştur. Her geleneksel etnik kültürde, epik hikayelerin yaratıcıları ve icracılarının kendilerine has terimleri vardır. Bu terimlerin çeşitli türeyiş yolları vardır. Bunlar :

1- Epik üslupların adlarından türemiş olanlar ;

Yakutlardaki Olenhosutlar (Olenho'dan)

Baryatlarda Uligerşinler (Uliger'den)

Kazaklarda Jırav (Jır'dan)

2- Büyük epik ürünlerin kendi isminden türemiş olanlar ;

Kırgızlarda Manasçı (Manas Destanı'ndan)

Taciklerde Guruglihanlar (Gurugli Destanı'ndan)

3- İcranın Karakteristik özellikleriyle bağlantılı olarak türeyenler :

Altaylarda, Şaylarda Kayçı

Hakaslarda hayci (kay, hay gırtlak şarkısının karmaşık bir tarzıdır).

4- Eserlerin icrasında kullanılan müzik aletlerinin adlarından türemiş olanlar;

Güney Slavlarda Guslyarlar (Gusle'den)

Ukraynalılarda Kobzarlar (Kobza'dan)

5- Kendi kendini anlamlandıran terimler ;

Bahşı, akın, aşık, çiçyan, ozan²⁶.

Yukarıdaki tasnifte görüldüğü üzere, konumuzu ilgilendiren Jırav terimi ; epik gelenek içindeki Jır (destan) teriminden türemiştir. Akın terimi ise kendi kendini anlamlandıran terimler arasında gösterilmiştir.

Kazak sözlü kültür geleneğinde hala çözüme ulaşmayan iki büyük problem vardır. Bunlar epik geleneğin yaratıcıları ve koruyucularından olan akın ve jırav ile ilgilidir. Birinci problem bu tiplerin hangisinin tarih sahnesi içinde daha önce ortaya

²⁶ B.N. Pıtilov, Epiçeskoe Skazitelstvo (Tipologiya, Etnikçeskaya Spetsifika). Moskova. 1997. s.7-8.

çıktığıdır. Kazakistan'da bugün bilim adamlarının çoğu jırav tipinin daha önce meydana çıktığını kabul etmesine rağmen hala şüpheler ve tartışmalar vardır.

İkinci problem ise bu iki tipin fonksiyonları ile ilgilidir. Jırav'ın akınlar gibi yaratıcılık özelliğinin olmadığı ve kendisinden önce yaratılanları koruma ve iler ki nesillere aktarma fonksiyonunu gerçekleştirdiği yönündeki düşünceler uzun yıllar geçerliliğini korumuştur. Son yıllarda bazı bilim adamları (Rahmankul Berbaev, Şakir İbraev vb.) tarafından yapılan araştırmalar ise jıravların da akınlar kadar olmasa da "yaratıcı" oldukları yönünde fikirleri ileri sürülmüştür.

Biz bu bölümde sırasıyla ilk önce jırav, daha sonra da akın ve jırşı hakkında ileri sürülen fikirleri belirttikten sonra kendimize göre bir sonuç çıkarmaya çalıştık.

a) Jırav ve Jıravlık Geleneği :

Halk Edebiyatı ve onun içindeki jır, tolğav, türlerinin belli bir tür olarak kalıplaşmasına katkıda bulunan farklı sanatçılardır²⁷.

V. Jirmunskiy ile H.Zarifov Jırav' ı ; akın sair tipinin en eski türü olarak belirtir. Bu fikri, onlardan sonra jıravlar hakkında araştırmalar yapan Kazak Karakalpak folklorcuları da destekler. N. Simirnova 1951 yılında yayınlanan "Oçerki Kazahskoy Literaturı XVIII veka (Ustnoe Tvorcestvo Soobtseniya instuta Vostokovdeniya AN SSR) 1952"adlı esrinde "Kazakların "akın" dediği- jıravın daha sonraları peyda olan adıdır" der. Prof. E. İsmailov' a jırav, Kazaklarda "akın"lığın en eski türüdür. Karakalpak folklorcusu K. Ayımbetov da, akınlığın jırava göre Karakalpaklar arasında daha sonraları yayıldığını söyler. Ayrıca "Jıravlık sanatı akınlara kıssahanlar (hikayeciler) ve şairlere baktığımızda önce meydana çıkmış, halk ile yüzyıllar boyu ömür sürmüştür" demektedir.

Prof. N. Simirnova, "Jırav sözünün manası "jır söyleyici, jır söyleyen" denen söz. Bu jır söyleyiciler enstitüsü (kurumu) ne kadar eski ise (jırav) terimi de o kadar eskidir." der.

²⁷ Rahmankul Berdibaev, a.g.e. . s.284.

Prof. E. İsmailov da N. İlminskiy'in fikrine ve Tatar Türkçe'sinde "jıruv" "jıruvçe" sözlerinin "jır" sözü ile eşanlamlı olduğuna dayanıp "jırav" sözünü "jır", "jır söyleyen", "jırlamak" sözleri ile ilişkilendirip, bu sözün manasının "tarihi jır söyleyen, geleceği tahmin eden" olduğunu söyler.

A. Ayımbetov "jırav" sözünün kökü - "jır jırlav (jır söylemek)-jırav sözünün meydana çıkışı hakkında, onun kökünün "jır" sözünden geldiğine dair geçen yüzyıl alimleri N. İlminskiy, V.V. Radlov, L.Z. Budagov, Şokan Vlihanov- işte bunların hepsi de "jır jırlav" sözü ile ilişkili olduğunu söyler." diye belirtmiştir²⁸.

V. Radlov "jırav" sözünün "jır jırlav" ile bağlantısı (ilişkisi) yönünde hiç bir şey söylenmemiştir. V. Radlov sözlüğünün 1.cildi 2.bölümünde "ıp" 3.cildi 1.bölümünde "yır", "yırlığı", "yırla", "yırtsı", 4.cilt 1.bölümde "jırav", "jıravşı" sözleri her biri ayrı ayrı makalelerde birbirleri ile ilişkisiz (bağlantısız) olarak gösterilmiştir.

L. Budagov' un sözlüğünde "jırav" sözü "yır", "ır", "jırlamak", "yırlamak", "yılıçı", "jırlaçı", "yırlacı" gibi sözlerle birlikte gösterilmiştir. Buna bakıp L. Budagov' un "jırav" sözünü "jır" kökünden çıkardığı sonucuna varabiliriz²⁹.

Eski Türkler "yırağuv" derken "jırşı", şiirciyi ifade etmişlerdir. Bu terimin bu manada kullanılması Ortaçağ Türkleri'nin dilinde de saklanmıştır. Lütfi'nin "Gül ve Navrız" adlı destanında "Yıravlar saf va sakıylar güléndém" (Saf,temiz jırlar ve gül yüzlü şarap koyucular(sakiler)) mısrası ile karşılaşıyoruz.

Tatarlar "jır söylemek" deneni "jıruv" diye söyler. Tatar ve Azar folklorcu Naki İysénbét "jıruvçı"- eski şekliyle "jırav". Jır, destan söyleyiciler böyle isimlendirilmişlerdi... "jırçı" sözü de bu kökten çıkmıştır. Tukayın bir eserinde "Mıyn kuvnakçıl bar jıruvçı, myındé bar yarlığıday" (Ben konuksever bir jırçı, ben de var fakir dilenci) diye bir cümle ile karşılaşıyoruz.

Moğollar "türkücü", "sayravşı" denen sözleri "jıyrgeeç" diye söyler.

Demek "jırav" denen terim "yır / jır" sözünden "yırağuv / jıruv" şekli vasıtasıyla yapılan söz diyebiliriz. E. Turnisov, aynı adlı eserle ayrıca şöyle bir fikir ileri sürer.

²⁸ E. Tursinov, "Kazak Aız Edebiyetin Jasavşalardın Bayırğı Ökilderi" . Almatı. 1976. s.155-156.

²⁹ E. D. Tursinov, a.g.e. . s.157.

Türkler ile çok sıkı ilişkiler içinde olan ve yüzyıllar boyu Türklerin kültür tarihinde olan Ermenilerin dilinde “jırav- jırşı” manalarını bildiren “ata”, “dede” sözleri saklanıp kalmıştır. Türkler Korkut’ u “ata”, “dede” sözleriyle birlikte kullanır. Belki de “Korkut Ata”, Dede Korkut” sözlerinin esas manası (kök) “Korkut Jırav”. yani “nasihat söyleyen Jırav” manasındadır³⁰.

Jıravların Fonksiyonları :

Kazak jıravları, hanın atağında dururlar ve memleket yönetimine karışıldır. Hanlar ile kahramanlara, bütün halka nasihat söyleyen geleceği tahmin eden, yapılacak işlerin nasıl yapılacağını anlatan dualı ağız ve akıl küpü danışmanlardır. Hanlar ile kahramanların, askerlerin kahramanlıkları övüp jir söyleyen jırşılardı. Savaş sırasında jıravlar hanları askerleri danışmanları arasına katılıp, askerlerin morallerini yükseltip jir söylerlerdi. Jıravlar boyların seciresini çok iyi bilen ve kahramanlık destanlar ile tarihi jırları söyleyen kişilerdir. (Akınlar gibi değil), jıravlar boylar birliğine giren bütün küçük boylar ile ilişkili olan kişilerdir. Han ile halka akıl, nasihat söyleyen doğruları bildiren, han ile boylar arasındaki ilişkileri düzenleyen “beyler meclisinin” bir üyesi olan, kahraman ve komutanların “askeri danışma kurulunda” han ile birlikte başkanlık görevini yerine getiren, sefer sırasında, savaş başlamadan önce askerlerin morallerini yükseltici jırlar söyleyen jıravların çıkarmalarında nasihat ve sefer (savaş) konuları ağır basmaktadır³¹.

Jıravlar, esasen, askeri soylular arasından çıkmaktadır. Mesela : Meşhur Ketbuka Noyman boyunun lideri ve komutanıdır. Kaztuvğan jırav- komutan, batır (kahraman), Daspambet- seferlere çıkan jırav, şalkiyiz- soylular tarafından bir kişi jiyenbet Esim Hanın komutanlarından biri ve jıravı, Marmaskara-Esim Hanın kahramanlarından biri ve seferlere katılan jıravı, Aktenberd Noyman boyunun lideri ve komutanı olduğu bilinmektedir.

K. Ayımbetov, Karakıpak jırları hakkında şunları söyler : “Jırav- eline kopuz alıp halkın söz mirasını saklayan, destanları, tarihi jırları toplayan kalabalığa söyleyen, kendi zamanlarının eksiklerini- ihtiyaçlarını bildiren, kopuz eşliğinde sözlü edebiyat

³⁰ E. D. Tursinov, a.g.e. . s.158.

³¹ Edigey Tursinov, a.g.e. . s.159.

örneklerini ; nasihat sözlerini, tolğav, termelerini söyleyen söz ustaları ... Savaşlarda jıravlar askerlerin önünde olup moralini yükseltirlerdi. Geleceği tahmin ederlerdi ve bunları padişahlar kendi saraylarında tutup onların jırlarını dinlerlerdi”³².

Kırım Tatarları “jırav” sözü ile geleceği tahmin eden falcıları, bilgiç kişileri ifade ederler.

E. Morgulan da, “akının ve özellikle jıravın halkın önüne sadece önemli olaylarda çıktığını (savaş zamanında, herhangi toplumsal kriz zamanlarında) belirtir. Böyle zamanlarda jırav halk önüne çıkarak onları sukuna davet edip, krizin veya sorunun nasıl çözüleceğine dair tahminlerini, fikirlerini söylerler³³.” diye açıklar.

Jıravların şiirlerinde ; genel nasihat verici sözlere nazaran hayatta karşılaşılan olay (değişiklikler) hakkındaki görüşleri, bunları onaylayıp onaylamadıklarına dair fikirleri ağırlıklı olarak görülür. Olayları soğukkanlılıkla yorumlarlar ve sonuçlarını, düşüncelerini halka şiirlerinde aktarırlardı³⁴.

Jıravlara özgü özellikler şunlardır :

1. Sadece bir tek olayı değil, boylar birliği (devlet) ile, hanlık ile bağlantılıdır.
2. Memleket ve savaşla ilgili konulara karışır, müdahalede bulunur.
3. Geleceği tahmin edip, han ile halka akıl verir, nasihat eder.

4. Kahramanlık jırları (destanı) ile tarihi jırları söyleyerek askerlerin moralini yükseltir³⁵.

Jırav’ ın yukarıda belirtilen özellikleri bize hiç de yabancı olmayan bir terimi hatırlattı. O da “ozan” terimidir. Ozan teriminin Oğuz- şair musikişinaslarının umumi ismi olduğunu ve bunların sarayda Türkçe olarak eski hükümdarların menkıbelerini terennüm ettiğini ve onun yanındaki birtakım şairlerin de nöbetle ve telli sazlarla- ki bunun kopuz olduğu pek açıktır- yine Türkçe şiirler terennüm ettiğini, Yazıcıoğlu Ali’nin II. Murat devrinde yazdığı Selçuk-Name’ de, Anadolu Selçuk ordularında ozanların ve kopuzcuların bulunduğunu, kahramanlar arasında da ozanların yetiştiğini

³² K. Ayımbetov, Halk Danalığı, Nukus,1968, s.7.

³³ Rahmankul Berdibaev, a.g.e. . s.285.

³⁴ Rahmankul Berdibaev, a.g.e. . s.287.

(alp-ozanlar), çevik dilli, halk hikmetlerini ve halk ananelerini taşıdığını³⁶ sayın Mehmet Fuat Köprülü' nün araştırmalarından biliyoruz.

Görüyoruz ki jırav ve ozan tiplerini fonksiyonları ve özellikleri hemen hemen aynıdır. İleride de, akın ve akınlık bölümünde ; “ozan” terimi ile “akın” terimlerinin de etimolojisi hakkında görüşlerimizi sunarken göreceğiz ki ozan ve akın terimleri şekil yönünden birbirinden farklı olmasına rağmen çıkış kökleri (sempatik olarak) birbirinin aynı gibi görünmektedir.

b) Akın ve Akınlık Geleneği : Halk sözlü edebiyatını yaratanlar ve geliştirenlerin tam ortasında “akın” denen şahsiyetler durur.

“Akın” Sözüünün Kökü :

Birçok bilim adamına göre “akın” sözü Farsça “ahuvnd (okuyan, bilimli, hürmetli, akıllı insan)” sözünden gelmektedir. Bu terimin çıkış kökünü ilk defa araştıran L. Budagov ile V. Ruldof' un bu fikri şimdi ki Kazak folklorcularının çoğu kabul etmektedir. L. Budagov' un sözlüğünde : “akun, akın (Farsça ahund sözünden)- kendisinden irticalen şiir yaratabilen, eski zamanlar hakkında jır söyleyip, hikaye söyleyen mürteceller” diye açıklanır. Bu fikir V.Ruldof' un sözlüğünde de tekrarlanır : “Akın (Kazak, Farsça ahund, ahun)- şiirci, şiircilerin karşılaşmasında yenip çıkan (kişi). Bu fikre, A. Samoyloviç, K. Yudahin, S. Simirnova' nın eserlerinde de rastlıyoruz³⁷.

M. Avezov ile S. Mukanov' un fikirlerine dayanan E. İsmailov “Akının- şiiri, akışı güçlü su gibi taşıp akar, bu yüzden “akın” sözünü “ağın”, “ağıluv” ile bağlatılı olarak ele almak doğrudur³⁸.” der.

Akın sözünün kökü hakkında söylenen fikirleri böylece özetledikten sonra onların tartışılacak yönleri olduğunu belirten E. Turnisov, yine aynı eserinde bunları şöyle açıklar : “Akın” sözünün Farsça “okumuş, akıllı, hürmetli insan” manasında kullanılan

³⁵ E. Tursinov, a.g.e. . s.160.

³⁶ M. Fuat Köprülü *Edebiyat Araştırmaları- 1*.Ötüken Yay., İstanbul, 1989, ss131-144.

³⁷ E. Turnusov, a.g.e. . s.98-99.

“ahund” sözü ile ilikilendirecek olursak bu terimin niçin sadece akınlar için kullanılmaya başlandığını izah etmek zor olacaktır, çünkü jırların, jırşıların, secirelerinin bilimi de, akıllığı (pratik zekalığı) da, halk arasındaki itibarları da akınlardan eksik olmasa gerek. Bir başka hususta sadece akınların değil, onlarla birlikte jıravların da terme, tolğavları azgın sular gibi akıp durmaz mı? Bize göre akınların “akın” diye adlandırılmasının sebebi onların başka folklor temsilcilerine benzemeyen, farklı özelliklerinde aramak gerek. Akınları jıravdan da, jırşıdan da ayıran temel farklılık onların atışmaya katılmaları. “Aslında “atışma” türü akının adına sıkı sıkıya bağlantılıdır. Kazakların hayat şartlarında yazma edebiyatının doğmadığı zamanlarda akınlara “akın” denilen ismi yükleyen başlıca tür “atışma”dır. “Akın” olmak için akına kendisinin akınlık gücünü kalabalık önünde kanıtlaması (tanıtması) gereklidir. Bunu sağlamak için “akın” olmak isteyen kişi, önceden “akın” diye bilinen biriyle akınlığını yarıştıırıp, kalabalığın (halkın) taktirini kazanmak için bir tür imtihana girer. Eğer bu yarışta çoğunluğunun taktirini toplarsa, ona çoğunluk “akın” diye ad takar, taktir toplamazsa ona “akın” diye ad vermezler. Demek, söz ve hüner, sanat yarışına katılmadan, insan akın olamaz. Bu Akınları sözlü edebiyat temsilcilerinin başka tiplerinden ayıran başlıca farklılık budur.”

Diğer bilim adamlarının “akın” sözünün kökü hakkındaki görüşlerini tenkit ettikten sonra akın sözünün kökünü akına özgü bir tür olarak kabul edilen atışmayla ilişkilendirip hücum etme manasını bildiren “akın” kelimesine bağlar. Bu fikirlerini Tursinov şöyle açıklar :

Akının kabiliyet gücünü, bilimini, pratik zekasını tanıtan sanat yarışı- aytıdır. Karşısındaki ; tam tamına kendisi gibi usta, usanmayan meslektaşını atışmada yenip çıkmak için akına, iyi ve yerinde söz söyleme kabiliyeti (şeşenlik ; söz cambazlığı), gerçeklik tecrübe gerekir. Eski Türkçe de “ağışmak” - “dağa yarışıp çıkmak” ve birbirlerini korumak” manalarını bildirirdi. Manası bakımından bu kelime “akın” terimine yakındır. Akınlar da birbiriyle yarışır, söz dalaşına düşerler. Fakat bu terimin şüpheli tarafı “Ağışmak” sözünün ikinci manasıdır. Çünkü akınlar, birbirlerini korumazlar aksine birbirlerine saldırıp, birbirlerini rencide etmeye gururlarını kırmaya

³⁸ E. Tursinov, a.g.e. . s.99.

çalışırlar ; söz dalaşına, yetenek yarışına katılıp karşısındakini yenmenin yollarını ararlar.

Akın sözü bizce birçok Türk Lehçesi'nde hala yaşayan hücum etmek "şabuvılğa çıkuv", karşılık çıkarmak "oyran saluv" birinin malına düşmanlık maksadıyla el koymak, yağmalamak "barımtalav", istila etmek, soymak "şapkınşılık etüv" manalarını bildiren "akın" sözünden gelmektedir. Eski Türkçe'de "akuvn" günümüz Türkçe'sindeki "akın", Azerice'deki "ahın", Uygur Türkçe'sindeki "ekın" sözlerinin manası bu. Örneğin : Akın eden gafil olmaz, etrafa bakınır. Yağı aktı- Düşman hücumu çıktı (Orta Türkçe). Savaş sırasında düşman memleketinin köylerinde karışıklık çıkarıp, mallarını- mülklerini ele geçirmek için gönderilen askerlere Türkler "akınjı- akıncı" derler. Buna bağlantılı olarak "akıncı" diyerek soyguncuları, yol kesicileri de ifade etmişlerdi.

Atışmaya katılan akınlar birbirlerine (savaştaymış gibi) hücum edercesine davranırlar, sadece birbirlerinin değil bunla birlikte rakibinin boyunun, memleketinin insanların kusurlarını yüzlerine vururlar, namuslarına dokunurlar, şerefini beş paralık edip yenmeye çalışırlar.

Kazakların eski adetlerine göre atışmaya katılan akınların her biri kendi halkını (memleketini) övmeye, onları olduklarından fazla göstermeye çalışırlar, rakibinin memleketini (halkını) kötüleyip, kusurunu ortaya çıkarmaya çalışırlar.

Akın sözünün " barıtma ; düşmanlık maksadıyla iki boyun, iki grubun, iki kişinin birbirlerinin mallarına el koyması", "şabuvıl ; hücum etmek" manalarındaki sözden meydana çıktığını bir boya mensup akınların birbirleriyle atışmaya girmesinde; sadece boyları farklı akınların atışmalara katılmasından anlayabiliriz.

Bütün bunlar bize gösterir ki Kazakların "akın" sözü Farsça "ahund" sözünün varyantı değil, "ağın, ağıluv" denen sözler ile de aynı kökten de değil, o eski Türkçe şimdi ki Türkiye Türkçe'sinde, Azerice ve Uygur Türkçe'sinde "şabuvıla çıkuv", "barımtalav" denen kök manasını saklayıp kalan "akın" ("akun, axın, ekın") denen öz Türkçe sözdür³⁹.

³⁹ E.D. Tursinov, a.g.e. . s.100-102.

Edigey Tursinov' un bu düşüncelerinde bizce haklılık payı vardır. Ama ne yazık ki ileri sürülen bu fikirlere şimdilik kesin doğru gözüyle bakamıyoruz. Bizim şimdi üzerinde durmak istediğimiz konu “ozan” teriminin etimolojisi.

Saygıdeğer Mehmet Fuat Köprülü' nün “ozan kelimesinin tarihi” hakkındaki görüşleri şunlardır :

“Ozan, öyle sanıyorum ki ozmak mastarından gelmektedir. İbni Mühenna Lügati'nde, önce gelmek, ileri geçmek manasında bir ozmak sözü olduğu gibi aynı eserde bununla alakalı iki kelime daha vardır :

Ozgan : Koşuda birinci gelen “köpeklere verilen isimlerden biri (174)”

Ozuş : Kurtuluş (146).

Buradaki Ozgan'ın Ozmak'tan geldiği ve Ozan kelimesinin aynı olduğu muhakkaktır. Oz + gan = Oz +an Oğuzca' da ortada ve sondaki “g” lerin düşmesi muhakkaktır⁴⁰.

Biz bunlara ek olarak “ozuv” sözü ile bazı şeyler söylemek istiyoruz. Günümüz Kazak Türkçe'sinde bu kelime hala canlıdır ve “öne geçmek, ilerlemek, geride bırakmak” manalarında kullanılır⁴¹.

Divan-ü Lügat-it Türk'te de bu sözle karşılaşırız.

Ozgan at : Çok ileri giden, başkalarını geçen at 1,470

Ozıtgan : Daima ileri sürüp geçerek kazanan 1,155

Ozıtmak : İleri sürmek 1,155

Ozmak : Başkasından ileri geçmek 1,173

Ozuk at : Koşu ve benzerlerinde ileri giden ve başka atları geçen at⁴².

⁴⁰ M. Fuat Köprülü, a.g.e. , ss131-144.

Yukarıda söylenenlere genel olarak baktığımızda ; E. İsmailov' un akın sözünün tarihi hakkında söylediklerini ozan kelimesinin kökü hakkında söylemek mümkündür. Çünkü ozanların şiirleri akışı güçlü nehir gibi taşıp akar, coşkuludur, hızlıdır, önünde engel tanımaz, akıcıdır. Edigeı Tursinov' un ileri sürdüğü fikirleri de buna eklersek ; ozanlar katıldıkları atışmalarda rakibini yenmek, ondan üstün ve ileri de olmak zorundadır ki bu da ozmak sözü ile bağlantılıdır.

Atışma türünün ortaya çıkışı ve kalıplaşması ile ileride sunulan bilgilerin ⁴³ doğruluğu hakkında şüphelerimiz kalmadığında “ozan” içinde aynı şeyleri söylemek ve bunlara katılmak mümkündür diyebiliriz.

Atışma Türünün Meydan Çıkıp Kalıplaşması :

İlk insan toplulukları soyların seciresini mitsel olarak ifade ederken ; toplumun iki sınıftan (fratriya) oluştuğunu, bütün tabiattaki ; gündüz ile gece, yaz ile kış, sıcak ile soğuk, hayat ve ölüm gibi kendi içlerinde tam tamına zıtlığı olan olaylar ile mukayese edip açıklamışlardır. Duvaliz Teorisi, çift soylu (fratriya), soyun atalarını ikiz olarak ortaya çıkarmış, fakat karakterleri yönünden birbirlerine benzemeyen, birbirleriyle ömür boyu çekişip, tartışıp giden, ikizin birini dünyadaki bütün iyi insanlar, hayvan, zat ve olayları yaratıcı edip, diğerlerini tersine bütün kötü, işe yaramayan zatlar ile olayların yaratıcısı edip göstermiş. İslam, Hıristiyan vb dinlerdeki Allah ile Şeytan - bu Duvaliz Mitolojiden büyüüp gelişen görüntülerdir.

Bu sınıfların kendi aralarındaki mücadele, yarışı ilişkilerini birçok toplumun yaşantısında görebiliriz. Örneğin : Eski Perulular Hanan (Yukarı ki) ve Hurin (Aşağıdaki) diye söylenen iki sınıfa ayrılmıştı. İki insanları birbirleriyle her zaman hem şaka hem de gerçek olarak tartışırlardı. Dini merasimler sırasında bu tartışmalar ritüeller şeklinde ortaya çıkardı. F. Montesino “Hanan Kuskoya mensup kişilerle Hurin Kuskoya mensup kişiler arasındaki tartışmalar bazen kavgaya kadar ileri gitmiş, bazen de taraflardan bazılarının kan döktükleri görülürdü” diye yazar.

⁴¹ Bkz. *Kazak Tüsinendirme Sözlüğü*, 7.cilt, İlim Basımevi, Almatı, 1983.

⁴² Bkz. *Divan-ü Lügat-it Türk Dizini*, TDK Ankara, 1972, s.90.

⁴³ Atışma Türünün Meydana Çıkıp Kalıplaşması ile Akın Tipinin Kalıplaşmasıyla İlgili Fikirler E.D. Tursinov' un a.g. eserinden tamamen aktarılmıştır.

Dikkat edilecek durum, bu gibi kendi aralarında şakalaşma, söz kavgası, yarış ilişkileri bir boya mensup kişiler arasında değil, aksine birbirleriyle kız alıp-veren boylar arasında olmaktadır. Bunun sebebi anlaşılır, şöyle ki bu tür toplumlarda sınıflar kendi aralarında kız alıp-verirlerdi. Örn : Sudan Halkı'nda birbiri ile kız alıp-veren boylara mensup insanlar birbirleriyle normal şartlarda ayıp sayılan sözleri söyleyip şakalaşırlardı.

Atışma türünün Duvalist sınıfların inanç- geleneklerinden çıkıp gelişmesi, atışmanın aşağıdakiler gibi temel özelliklerini kalıplaştırdı.

1. Atışmaya sadece boyları ayrı insanlar katılabilirler, baba tarafından birbirleriyle akraba olanlar kendi aralarında atışmaya katılamazlar.

2. Atışma sırasında karşılaşanların her biri kendi boyunu övüp rakibinin boyunun kusurunu yerer.

3. Atışma sırasında karşılaşanların birbirlerine ihtiyar-genç demeden normal şartlarda ayıp sayılacak sözleri sarfetmelerine izin verilir.

4. Fonksiyon yönünden söz münakaşası (yarışı), atışma, pehlivan güreşi, at yarışı, yaya olarak yarış, mızrak atma gibi yarışlar ile genellikle beraber yapılırlar.

Yani, atışma sanatının damarlarını yar-yar, bedik atışması gibi olaylardan değil, yar-yar' dan da, bedikten de önce kalıplaşan duvalist sınıfların inanç- adet, geleneklerinden, ilk toplumların sosyo-ekonomik faaliyetlerinde aramak gerekir.

Atışma türü, paleolitik devrindeki duvalist sınıfların Duvalistik Mitoloji' yi illüstrasyon etme amacından doğan ritüelli söz yarışı kendi Aralcında yarış, karşılıklı tartışma inancın temelinde meydana gelmiştir.

Atışma türünün meydana çıkıp, karşılaşma süreci bu türün esas temsilcisi akın tipinin meydana çıkıp karşılaşma süreci ile paralel gelişmiştir.

Akın Tipinin Kalıplaşma Tarihi :

İlk insan toplulukların tarihini araştıran bilim adamlarının eserlerine baktığımızda (Harris 1906, Zobtarev 1964, Semenov 1966) duvalistik kuruluş orta paleolitik (Eski Taş Çağı) devirde kalıplaşmaya başladı. Bu sürecin sona ermesi paleolitik çağın sonuna

doğru oldu. Yukarıdaki paleolitik- duvalistik kuruluşun “yükselme devri”dir. Demek bu kuruluşun tabiatından doğan ritüelli şakalaşma geleneğinin kalıplaşma devri de yukarıdaki paleolitik Atalarımızın sosyo-ekonomik hayatında “uzmanlaşma” süreci Neolitiğin (Yeni Taş Devri) son devirlerinde başlayıp, Tunç Devrinde oldukça gelişti. Bu vakte değin örfi merasimleri dernekeşirler yerine getirilirdi. Buna bakıp dernekeşirler içinde gelecek akın tiplerinin kalıplaşmaya başladığı devir olarak neolitiğin son zamanından önceki vakitte başlamadığını söylemek doğru olacak gibidir. Daha başka şekilde söylersek neolitiğin son zamanları ile Tunç Devri’nin başlarında akın tipi tam olarak kalıplaştı diyemeyiz. Denekeşilik sahnesinde iki görüntü- başkılık ile akınlık görüntüleri çıkıp belirmeye başladı. Bu iki görüntünün ilki kendine has türü ve kendine has özellikleriyle daha önce kalıplaştı, çünkü onun temel özelliği dernekeşilik özelliğinin tam ve tabii devamı niteliğindedir. Akıncılığı alacak olursak, ona en önce ritüellik özellik değil- sanatsal özellikler tabiidir. M.Ö. 1000 Yılında, Türk Kavimleri duvaldik kuruluş safhasından geçip sosyo-ekonomik gelişimin yeni safhasına geçmişe benziyor. Demek istediğimiz : Hun Boyları “sağ kanat boylar”, “sol kanat boyları” ve yönetici üç soydan (“Koyın”, “Lan”, “syuybuv”) dan oluşan “merkez olarak bölünmüştü. Tabgaçlar da üç “merkeze” bölünmüştü. Bu “üçlü” prensip sonraları eski Türklerin (sağ ve sol kanat, orta), Kırgızların (sağ ve sol kanat, orta)ve Kazakların (Ulu yüz, Orta yüz, Küçük yüz) boy düzenlerinde korunmuştur. Üçlü düzen duvalist prensibin temelinde meydana geldiğini şu örnekten anlayabiliriz. Hunların sağ kanat ve sol kanat boylarını yöneten beyleri “çoğı” diye adlandırırldı. Çoğılar Sankıdan sadece bir kademe ast idi. Hotanlar kağandan bir kademe astta olan beyi “çuvvı” diye adlandırırldı. “Çuvvı” ve “çoğı”- bir kelimenin varyantları. “Çoğı”sözünün Eski Türkçe’deki manalarının biri - “iddia, münakaşa, tartışma”.

Demek Hunların çift kanat boylarını yöneten çoğılarının adı kendi aralarında münakaşa, tartışma, çekişme içinde olan sınıfların ilişkilerini hatırlatır. Oysa boyların duvaldik prensibe göre değil, üçlü prensibe göre bölünmeye başlaması M.Ö. 1000 yıllarında duvalist prensibinin zayıf olduğunu gösterir.

Edebi şekil almış atışmanın kalıplaşması akın tipinin kalıplaşma süreciyle paralel olmuştur. Daha başka şekilde söylersek ; tahminen Miladi Takvim’ in başlarında soy

içindeki ve birbirleriyle kız alıp-veren soylar, boylar arasındaki küçük geleneksel merasimleri yönetip, başka soy ve boyların kendisi gibi seçilmiş temsilcileri ile yüzleşip, öz boyunun namusunu sert ve acı sözlerle koruyup duran akın tipi karşılaşmasına benziyor. XI Yüzyıl eseri olan Divan-i Lügat-it Türk'te mevsimlerin "atışmalarından" verilen parçaların nazım türünde yazılmış olmasına bakarsak Miladi 1000 yılında nazım türündeki "atışma" kalıplaştı diyebiliriz⁴⁴.

Atışmanın ve akın tipinin kalıplaşması hakkındaki görüşleri verdikten sonra akın ve jıravların (tarih sahnesine çıkışları, fonksiyonları) hakkında söylenen görüşlere tekrar dönelim.

Daha önce de belirttiğimiz birçok bilim adamı (özellikle günümüzdeki) "akın" ın jıravların daha sonra meydana çıkan adı olarak kabul etmektedir. E.D. Tursinov ise 1976'da yazdığı eserinde ise bunun tam tersini ifade etmekte ve mantıklı fikirler öne sürmektedir. Şimdi bu görüşleri peşi sıra sizlere sunmak istiyoruz.

Rahmankul Berdibaev-Epos El Kazınası adlı eserinde bu konuda şunları söyler :

Jıravlar, arnov nazım şeklindeki şiirlerinde "gayretli ve namuslu olma" konularında sanki halka hükmeder, emir verirlerdi. Kahramanlığa ve mertliğe çok önem verilerdi. Bu yönlerden alındığında "eskilerden kalan zengin miras - kahramanlık jırlarını yaratanlar olarak jıravları gösterebiliriz. Eski zamanlarda kahramanlık destanlarını söyleyen kişilere jırav denmesi bu fikri desteklemektedir. Karakalpaklar kahramanlık jırları söyleyenleri bugüne kadar jırav diye adlandırmışlardır. Kazakistan'ın bazı yerlerinde (Seyhun Irmağı kenarları, Batı Kazakistan) de eski zamanlardan gelen kahramanlık destanlarını söyleyenlere jırav denilmektedir. Kazaklar arasında bugünlerde "jırav" eski manasını büyük ölçüde yitirip, sadece ezberleyip söyleyen jırşı sıfatında kullanılmaktadır. Bazen jırşı- jırav denen sözleri birlikte söylemek de icracının kahramanlık repertuarının geniş olmasını belirtmek içindir.

Jıravlar edebiyatının eskiliğini ve eski zamanlardaki Türk şiir geleneğine yakınlığını aliterasyon ve assonans bolluğundan da görebiliriz. Ses benzerliğine büyük

⁴⁴ Divan-ı Lügat -it Türk'te görülen örnekleri için Bkz. Turgut Günay. "Türk Hak Şiirinde İlk Değişme (Muşare) Örnekleri". *Uluslar arası Folklor ve Halk Edebiyatı Semineri Bildirileri*, Ankara.1976. s.253-

önem vermek, sözlü olarak söylenip, yayılmasına (Halk Edebiyatı sözlü ürünleri) büyük kolaylık sağlar.

Ses benzerliğine sadece kelimenin başında değil, şiir mısralarının başında da rastlanması, kafiyelerin basmakalıp olmayıp, ikisinden birisinin hece ölçüsünün fazla veya az olması jıravların şiirlerinin özelliği, farklılığıdır.

Halk Şiiri'ni yaratanların en önemli temsilcileri jıravlardır dediğimizde Kazak kahramanlık destanlarını (jırlarını) onlar çıkardı denen sonucu çıkaramayız. Jıravlık, akınlık, jırşılık,termeşilik arasında kesilmeyen, kopmayan bir bağlantının olduğunu unutmamak lazımdır. “Kazaklar ve Karakalpakların eski destan yaratma geleneği Sıpıra jıravlardan başlar” demek bu78 konunun sadece bir yanı. “Edigey batır” jırında Sıpıra jırav sözü denilip verilen ardı ardına sanatlı işlemler kendisinin som altın gibi bütünlüğü ile, peşi sıra gelen benzerleri ile (insanı) hayran bırakır.

Bu geleneği daha sonraki jırav- jırşılar ile akın jırşıların kendilerine örnek alıp, geliştirip devam ettirdiği malum(dur). Kahramanlık destanlarının bütün kademelerinde zümrüt gibi parlayıp görünen sayısız muhteşem jırların en çekici, en güzel örneklerinin çoğu “jıravlık nazım edebiyatından” güç, ilham alıp doğmuştur diyebiliriz. Bu sonuç, Kazak Edebiyatı'nın XV-XIII asırlar arasındaki nazımın jırav ürünleri olduğu, onlar tarafından yaratıldığı fikrine ilişkili olarak doğdu.

Sadece bunlara bakarak bir sonuca gitmeye çalışırsak akın tipinin jırav tipinden sonraki devirlerde meydana çıktığı sonucuna varabiliriz. Edigey Tursinov ise “Kazak Sözlü Edebiyatı Yaratıcılarının Eski Temsilcileri, 1976 Almatı” adlı eserinde ise şunları ileri sürmektedir :

Akınlık ile jıravların repertuarı ile yerine getirdikleri vazifeleri karşılaştırsak, akınların eski devir sıfatlarını taşıdığını, jıravların ise ondan sonraki devir özelliklerini taşıdığını görürüz. Bu özellikler şunlardır :

1. Akınların arasında erkekler de vardır, kadınlar da Bilhassa kız ile yiğit arasında geçen atışmanın kızsız geçmesi mümkün değildir. Jıravlar ise sadece erkekler arasından çıkar. Bu bize ataerkil dönemin çok kuvvetlendiği dönemde ortaya çıktığını gösterir.

2. Akın- boyun temsilcisidir. Atışma sırasında o kendi boyunun namına söyler. jırav ise- bütün memleketin, yani boylar odağının (Hanlığın) temsilcisi. Akınlar köylerde dururlar (yaşarlar). Jıravlar ise hanın sarayında (otağında) dururlar (yaşarlar) ve bütün hanlığın, halkın hayatı ile ilgili durumlarda o hana bütün halka yol gösterir, akıl verirler. Bundan jıravların, önceleri tek başlarına ömür süren boyların bir araya gelip birlik oluşturmaya başladıkları devirde meydana çıktığını görebiliriz. Akınlar sonraki devirde meydana çıksalardı, jıravlık geleneğini daha da ileriye götürüp, geliştirip jıravların bütün milletin temsilcisi olarak söyleme geleneğini de geliştirmeleri, devam ettirmeleri gerekirdi. Fakat akınlar boylar odağının temsilcisi olarak sadece komşu boyun akınları ile karşı karşıya geldiğinde atıştır. Diğer durumların hepsin de akın tek bir boyun temsilcisi olarak kabul edilmektedir. Buna bakıp, akınların boylar birliği devrinden önceki devirde meydana çıktığını söyleyebiliriz.

3. Bu tahminin temelsiz olmadığına dair başka bir amil de şudur : Akın- dini törenlerin yönetimine katılan kişidir, bundan başka o sadece katılımcı değil, aynı zamanda dini merasimi yöneten kişidir. Burada dikkat edilmesi gereken bir husus bu merasimin en eski merasimlerden olmasıdır. Bunlar : Düğün ve Ölü Aşı, Evlilik geleneğine bağlı başlıca adetleri (yüz açma, türküleri söyleme, düğünü şiir ile başlatma) akın yerine getirir. Düğün ve aşlarda o emir vererek, düğünü merasimin tertip içinde yürütülmesini sağlar. Jıravlar ise bu görevlerin hiç birini yerine getirmez (Onların vazifeleri değildir). Büyük aşılara katıldığı zaman onalrı dini merasimle ilgili yerine getirdiği başlıca görevi - erenleri övüp, yüceltip, tolğav ve jır söylemektir. Erenlerde (evliyalar) kültürünün askeri demokrasi devrinde (boylar birliği kurulmaya başladığı devirde) kalıplaştığını hatırlarsak ve buna akınların jıravlara nazaran sinkretik özelliklerinin daha fazla olduğunu eklersek akınların jıravlara göre daha eski tipler olduğunu kabul etmemiz gerekir.

4. Akınlara özgü eski özellikler bunlarla sınırlı değildir. Halkın inanişına göre akınlık sanatı (hüneri) insana tılsımlı güçlerin emriyle geçer. Bu inanişın türkü- ezginin, sanatlı sözlerin gizemli etkisi, sihirli gücüyle inançla bağlantılı olduğunu söylemiştik. Akınlığın bir kişide ortaya çıkması ile ilgili hikayelere Türklerde ve Moğollarda

oldukça sık rastlanır. Sonuç olarak bu durumun “akılar jıravlardan sonra meydana çıktı”denen fikre destek dayanak olmayacağını da söylemek doğru olacaktır.

5. Akın tipinin eskiliğini kanıtlayan bir başka amil de : Akınlarla ilgili inanışların içinde totemizm ile ilgili inançlarla karşılaşırız. Totemizm inançlarının en eski inançlar olduğu ortadadır. Örn: Jambıl’ ın söylediğine göre, her akının av hayvanı şeklinde bir koruyucusu varmış. Bu koruyucu sadece akının gözüne görünür, başka hiç bir insanın gözüne görünmez. Jambıl’ın koruyucu, onun gözüne aslan şeklinde,Süyimbay’ın koruyucusu da bozkurt şeklinde görünüyormuş. Atışma sırasında Süyimbay’ın gözüne bozkurtu görününce, rakibini yenermiş Bu özellikler jıravlara mahsus değildir.

Akın tipinin köklerinin çok eski devirlere kadar uzandığını onların atışmalara katıldığını kanıtlar. Jıravlar ise atışmaya katılmazlar. Akınların yerine getirdikleri fonksiyonu, dini veya halkın merasimlerini (düğün, yüz görümlüğü türküleri) yönetmek değil, başka akınlar ile atışmaya katılıp, söz ve hüner yarışması şeklinde görünüyor. Akın tipinin kalıplaşması- atışma türünün kalıplaşma süreci ile paraleldir. Bu sebepten bu iki meseleyi birbirinden ayırıp, ayrı ayrı incelememiz mümkün değildir. Edigeıy Tursinov’ un bu fikirleri de bizi tam tersi bir düşünceye itmektedir. İsimleri ne olursa olsun bu tipler arasındaki ilişkiler süreklidir ve hiç kopmamıştır. Yaratıcılık konusuna gelince ; Köroğlu gibi kahramanlık destanlarını jırlayan jırav Jambıl’ ın kendisinin yarattığı yüzlerce şiiri vardır. Biliyoruz ki sözlü edebiyat yaratıcılarına ve icracılarına özgü genel özelliklerden biri onların çeşitli fonksiyonları yerine getirmesidir. Çeşitli kaynaklardan öğrendiğimize göre 15.y.y. da ömür süren jıravlardan Asan Kaygı ve Kaztuvgan’ ın, 18.asırda yaşayan Buhar Jırav’ ın şaşenlik ve akınlık atışmalarına katıldıklarını biliyoruz.

Bunların hepsi Kazak topraklarında sanatlı söz söylemenin, yerinde ve anlamlı söz söylemenin kutsal bir niteliğe, kütle büründüğünü gösterir. Böyle bir ortamda yetişen kabiliyetli kişilerin bazen jırav, bazen akın, secireci, hikayeci ve bazen de küycü (ezgi ve melodi çıkarabilen, bestekar) olarak görünmeleri hayatın gerçeklerindedir⁴⁵.

⁴⁵ Rahmankul Berdibaev. a.g.e. . s.284.

c) Jırşı ve Jırşılık Mektepleri :

Halkın manevi, sanatsal mirasını saklama ve geliştirmesinde jırşuların payı büyüktür. Halk, büyük kahramanlık veya lirik jırları (destan) ezberleyip “orjinalligini bozmadan” tabii şekliyle sazla beraber söyleyeni jırşı diye adlandırmıştır. Onlara Kazak memleketinin her bölgesinde oldukça sık rastlanır. Onlar halkı geçmiş zamanların hakikatleriyle tanıştıran tarihçi, secireci görevini de ek olarak yerine getirmişlerdir. Masalsı (Eski Destan), kahramanlık, aşıklık, tarihi destan halk tarihinin farklı bir usulle işlenen görünüşü ise, onları nesilden nesile iletici jırlar tarihi romancılar gibidir⁴⁶.

Jırşular, aynı zamanda olağanüstü icracı (solist) idiler ki buna sahne sanatı diyoruz⁴⁷.

“Gerçekten iyi şekilde donanmış ve akıcı jırşuların değeri halkın gözünde akın ve jırvavlardan daha az değildir(E. İsmailov)⁴⁸.

Tarihi, sistemli bir şekilde saklanmayan halk için jırşılık, tarihi bilmenin, tanımanın benzeri olmayan bir aracı olarak kabul edilmiştir. Halkın vatanseverlik, vatandaşlık duygularını kamçılayan, yükselten, eski zamanlarda olmuş olaylar ve yaşamış insanların önemini, durumlarını bildirmede, onlara karşı halkın kendi değerlerini ve görüşlerini kalıplaştırmada jırşuların emeği oldukça büyüktür⁴⁹.

Kabiliyetine, tecrübesi ve ustalığına bakıp jırşuları çeşitli gruplara ayırıp incelemek mümkündür. Kırgızlar “Manas” destanını tam olarak bilenlere “gerçek manasçı”,⁵⁰ jırın belli bölümlerini ezbere söylene “çırak- olgunlaşmamış manasçı” diye adlandırmışlardı. Kazaklarda tam tamına bu şekilde tasnif edilen terimle karşılaşmamamıza rağmen, jırşuların birbirleriyle farklarını çok iyi ayırabildiği fark edilir. Çıkarmanın orijinal nüshasını hiç değiştirmeden olduğu şekliyle icra eden veya çok az değişiklik yapıp söyleyen jırşuların olduğu açıktır. Yakutlarda bir destanın bir bütün teşkil eden bölümlerini biriden diğerine aktarıp “toplucu” söyleme desturunun

⁴⁶R. Berdibaev, a.g.e. . s.294.

⁴⁷Evelbek Konıratbaev, s.101.

⁴⁸ R. Berdibaev, a.g.e. . s.294.

⁴⁹ R. Berdibaev, a.g.e. . s.294.

olduğu da malumdur. Bu şekildeki destur, çok eski mitolojik- masalsı olayları beyan eden durumlarda sadece mümkündür. Oysa tarihi sınırları ve devri şöyle- böyle bilinen jırlarda (destanlarda) böyle serbestçe değişiklikler yer almaz. Kazak destanında arkaik motiflere rastlamamıza rağmen çoğunun tarihliliği fark edilir.

Jırşılık Mektepleri :

Geniş Kazak topraklarında jırşılığın türlü-türlü mektepleri de kalıplaşmıştır. Araştırmacılar, onları dört bölüme ayırıp incelemiştir. Batı Kazakistan'da, Siderya (Seyhun) Irmağı boylarında, Güney Kazakistan ile Yedisu Bölgesi'nde, Orta ve Doğu Kazakistan Bölgeleri'nde destur haline gelmiş jırşılık sanatının repertuar yönünden de, makam yönünden de farklılıkları vardır. Örn : Batı Kazakistan jırşıları genellikle kahramanlık jırşıları ("Kırım'ın Kırk Batırı") nı söylerler Orta ve Doğu Kazakistan Bölgesi'nde ise lıro-epos (Kazı Körpeş- Bayan Suluv" vb.) türündeki çıkarmalar geniş ölçüde yayılmıştır. Oysa Seyhun Irmağı Boyu'nda ve Güney Kazakistan Bölgesi'nde önce ki iki gruptaki jırşılardan ikisi de söylenir ve bunlara ek olarak Doğu Edebiyatı kaynaklı aşıklık, kahramanlık, dini hikayeler de ("Rüstem, Köroğlu", " Emire- Emze") onların repertuarında yer alır. Tabi ki jırşılar serbestçe dolaşır, kendi sanatlarını icra edip yaydıklarından, repertuarlarının değişip durduğu açıktır.

Batı Kazakistan'da oluşan gelenek üzerinde bir hayli araştırmalar yapan E. İsmailov 1956'da yayımlanan "Akınlar" adlı eserinde bu desturun niçin özellikle buralarda (Güney- Batı) geliştiğini, jırşılık mektepleri oluştuğunu şöyle açıklar⁵¹.

"Kazakistan'ın Güney ve Batı Bölgesi eski devirlerden beri halklarının mekanı, karşılıklı yapılan askeri seferlerin yolu, ticaret, kervan, gemi yollarının geçtiği yer oldu."

Hunlar, Selçuklar, Karluklar, Oğuzlar, Moğollar, Araplar, İranlılar (Farslar), Kıpçaklar...savaşlar yapıp, bu yerleri mekan eden boy ve milletin tarihine büyük afetler, sosyal çöküntüler doğurdu. Harezan Doğu Avrupa, İdil boyundaki ülkeler ile bağlantı sağlayan, uzun yıllar boyunca işbirliğini koruyan kervan yolu, Aral Denizi'nin batı sahilleri üzerinden Üstrit Ovası'na, oradan Embi Ovası'na kadar ulaşırdı. Bundan

⁵⁰ R. Berdibaev, a.g.e. . s.295.

başka, Altın Orda ve Nogay Hanlığı devrinin pek çok olaylarının tesirleri bu bölgede çok hissedilmiştir. O yüzden bu bölge “epikalık avdan- epik bölge” diye adlandırılmıştır.

Epik jırların saklanması jırşılık mektebinin hizmeti çoktur. Birçok çıkarma sadece bu yol ile unutulmadan, bizim zamanımıza kadar ulaşmıştır. Melik Gabdulin “Kobılandı Batır” jırının söyleyicilerini özel olarak araştırmış ve ünlü akın Nurpeyis’ in bu jırı Makuvet’ ten, Makuvet’ in Dilmagambet’ ten, Dilmagambet’ in Bitegen’ den, Bitegen’ in Terlikbay’ dan, Terlikbay’ ın Bakı’ dan, Bakı’ ın Jaskilen’ den, Jaskilen Tokbergen Jırav’ dan öğrendiğini söylemiştir. Kazak Halkı’nın Ağız Edebiyatı, 1958, (163s) “Alpamis Batır” jırının da birçok eski (halkalar halinde birbirine eklenip gelen) söyleyicilerinin olduğu bellidir(usta- çırak ilişkisi)⁵². Güney Kazakistan’da bu jırın türlü türlü varyant-nüshaları yazılıp alınması bize icracıların büyük mektebi olduğunu beyan eder. “Alpamis Batır” ın en güzel nüshalarından birini Mayköt akının söylediği bilinir. Kulınsak’ da, Maylı’ nın da, Musabek’ in de, repertuarında bu jırın yer aldığı şüphesizdir. “Alpamis Batır” ın Sultanbek Sergazi’ den yazılıp alınan nüshaları destan mirasımızın altın sayfalarına eklendi. Yedisu Bölgesi’nde jırşılık desturunun bayrağını diken meşhur akınlardan Süyinbay, Jambıl, Kenen, Ümbeteli gibi isimler özellikle işitilir. Jambıl’ ın söylediği “Suranşı batır” ve “ötegen batır” ın ilk nüshaları ondan çok önceleri halk tarafından bilinmekteydi.

K. Sıdıkov Batı Kazakistan, Atırav akın jırların mirasına ayırdığı eserinde repertuar değişiminin birçok örneğini gösterir. Nurım, Kaşagan, Abıl, Karasay, Aktan, Murat, Kazakbay, Murın’ ın söylediği çıkarmaların kimden kime geçtiğini, eklenip devam ettiğini kanıtlayarak Batı Kazakistan’daki jırşılık desturunun çok önceleri Sıpıra, Şalgez jıravların ortaya koyduğu destura dayandığını gösterir (Akın jıravlar 1974).Jırşılar sadece türkü- jırları saklayıp iletkenler değil, halk ağız edebiyatının başka türkülerini de söyleyip yayanlardır. Eski zamanlardan günümüze kadar devam edip gelen destura göre jırşının icracılık sanatı çok yönlüdür. Jırşılar toplanan halka en önce kendisinin repertuarındaki eserleri tanıtip onların beğendiği, seçtiği birini sadece icra eder. Sonra jırın önemini, önceleri kimler tarafından icra edildiği kısaca açıklanır. Bazen jırın arasında başka sohbetler, hikayeler de anlatılır. Jırşılar ayrıca halkın şeşenlik,

⁵¹ E. İsmailov, Akındar (Akınlar), 1956 Almatı, s.235.

ibretlik, masalsı ve anız hazineleri de arasına yaymada görev yaparlar. Akın ile jırşının bağı hiç kopmamıştır. Bazen jırşılar belli ünlü şair, akınlara kıssa- jır yazdırıp, onları kendi repertuarlarına ekleyip, zenginleştirirlerdi. Şimkent' li ünlü akın Nurali Nisanbayoğlu' nun kaleminden doğan birçok destan jırşılar vasıtasıyla yayılmıştı. Başka halklardan gelen çıkarmaların da icracılarının jırşılar olduğunu söylememiz gerekir. Kitaplarda basılan kıssa- destanların da halk arasında yayılmasını sağlayan jırşılardır. Bu onların yazılı edebiyat ile sözlü edebiyat arasındaki aracılık vazifesini gösterir⁵³.

⁵² Daha geniş bilgi için bkz. B.N. Putilov, a.g.e. , ss.12-45.

⁵³ R. Berdibaev, a.g.e. , ss.295-299.

BİRİNCİ BÖLÜM

Kazak Köroğlu Destanı Üzerine Yapılan Araştırmalar :

Köroğlu' nun Kazak anlatmalarıyla ilgili olarak geçen yüzyıldan itibaren seyyahlar, bilim adamları ve çeşitli akın, jırav ve jırşılar tarafından bazı yayınlar yayımlanmıştır.

Kazak bilim adamları tarafından esasen Türkmen destanı olarak kabul edip pek fazla araştırma yapmamasına rağmen sözlü edebiyatın yaratıcıları ve yayıcıları olan akın, jırav ve jırşılar tarafından benimsemiş ve halka sevdirmişlerdir. Yapılan araştırmalara göre, Köroğlu Destanı' ın derleme ve neşr çalışmaları da destanın esas sahibi olarak gördükleri (bilim adamları tarafından) Türkmenistan'ın daha önce başlamıştır (Bkz. Yrd. Doç. Dr. Mustafa Aslan Köroğlu Destanı' ın Türkmen Versiyonu Üzerinde Yapılan Araştırmalar (Basılmamış Doktora Tezi) 1997, s.9-16).

Köroğlu' nun Kazak Anlatmaları üzerine yapılan çalışmaları (Derleme- Neşr- Araştırma) iki grupta inceleyeceğiz.

- a) Anlatmaların Derlenmesi ve Neşredilmesi
- b) Yapılan Araştırma ve incelemeler

a) Anlatmaların Derlenmesi ve Neşredilmesi :

Anlatmaların Derleme ve Neşredilme çalışmalarını, 1975 yılında Muhtar Azerov Edebiyat ve Sanat Enstitüsü' nün yayımladığı “Kazak Kaljzabalarının Gılmı Spattaması ; Kazak El Yazmalarının İlmî İncelenmeleri” adlı 6 ciltlik eserin kahramanlık jırlarını içeren 1.cildini esas olarak vermeye çalıştık. Bu ciltte Köroğlu' nun 29 anlatması yer almaktadır. Bunları sizlere kitaptaki sırayla aktaracağız.

1. Köroğlu Sultan (Köroğlu Sultan Hikayesi) Hikayat Köroğlu Sultan . Hasan Mirbabaoğlu, Kazaklar arasında anlatılıp duran destan konusunu yazıp, kendisine göre düzenler ve Kazan' da Üniversite Matbaası'nda 1885 yılında basılmasını sağlar. Bu nüsha 1890,1895,1902,1909,1911,1916 yıllarında Kazan' da tekrar basılır.

Jır (Destan) bölümlere ayrılmamıştır. Bu nüsha hakkında 1960 yılı çıkan “Kazak Edebiyat Tarihi” in 1.cilt. 1.kitabında biraz malum vardır. El yazma, 58 sayfadır. Her sayfada 24 mısra vardır. Arap harfiyle yazılmıştır.

Hasan Mibabaoğlu 1880 yıllarında Kızıljar (Kızılyar) şehrinde yaşamıştır. Bundan başka bilgi yoktur. Bu nüsha, 1940 yılında Akın Jokan Sızdıkov tarafından Kazak Türkçe’ siden günümüz kazak Türkçe’sine aktarılmıştır. Jokan Sızdıkov, 1901 yılında Kökçetav Şehri, Çkolov İlçesi, Karagaş Köyü’nde doğmuştur. V. Mayakovskiy, D. Bedniy, Y. Kupala, Ğ. Tokay, Ş. Rustaveli, E. Nizami gibi birçok sanatçının eserlerini ve Manas Destanı’nı Kazak Türkçe’sine aktarmıştır. Nüsha Kazakistan İlim Akademisi Merkez Kütüphanesi’nde (K.İ.A.M.K.) Köroğlu ile İlgili Eserleri Bölümü’nde saklanmaktadır (Envater No : 672 1. Defter). 1941 yılında kütüphaneye getirilmiştir.

2. Avazhan Kıssası- Köroğlu Sultanın Asırandı Balası (Köroğlu Sultanın Evlatlığı)

Hasan Mibabaoğlu bu jırı (destanı) da halk arasından yazıp düzenler ve “Köroğlu Sultan” hikayesiyle birlikte birkaç kez Kazan’ da bastırır. Bu nüsha hakkında Kazak Edebiyatı Tarihi’nin 1.kitabında bahsi vardır. Arap harfiyle yazılmış olan el yazması nüsha 58 sayfadır ve her sayfada 42 mısra vardır. Bu nüsha da Jokan Sızdıkov tarafından 1940’ta eski Kazak Türkçe’sinden günümüz Kazak Türkçe’sine aktarılmıştır. El yazma 1880 yılı Kızıljar’ da yazılmıştır. Nüsha, K.İ.A.M.K.’ de saklanmıştır(Envanter No : 672, Dosya No : 872, Defter No : 2).

3. Köroğlinin Kıssası- Köroğlu- El yazma 1929 yılında Kızılorda Şehri’nde yazılmıştır. Aydarhanov tarafından derlenmiştir ve matbaa da hiç yayımlanmamıştır. Bölümlere ayrılmamıştır. El yazma 52 sayfadır, her sayfada 30 mısra vardır. Arap harfiyle 1929’da Kızılorda da yazılmıştır. 52 sayfadır, her sayfada 30 dize vardır. K.İ.A.M.K.’ dedir (Envanter No : 672, Dosya No : 672, Defter No : 11).

4. K ruğilini Kısası (Köroğlu Hikayesi)

Bu el yazma, Balgımbay tarafından halktan dinlenerek 20.yüzyıl'ın başlarında yazılmıştır. 35 sayfadır. Her sayfada 44 mısra vardır. "Kazak Edebiyatı Tarihi" adlı 8 çalışmanın 1.cildinin 1.kتابında bu el yazma hakkında biraz bilgi vardır. Bölümlere ayrılmamıştır. Mazmunu "3" nolu nüsha ile aynı olmasına rağmen biraz farklılıklar vardır. 3 nolu nüshada nesir olan bölümler bu el yazmasında 7-8 heceli nazımdır. 35 sayfadır. Her sayfada K.İ.A.M.K.' dedir (Envanter No : 62, Defter No : 6 1935 yılında kütüphaneye teslim edilmiştir).

5. Kısası-i Köruğli (Köroğlu Kısası)

1888-1935 yılları arasında yaşayan, Torgay Eyaleti, Jankeldi Köyü'nde Esenjolov Ergali 1907-1921 yılları arasında köylerde  retmenlik yaparken halktan işittiği türküleri, atışmaları, kahramanlık destanları toplar ve onları kendi el yazısıyla yazar. Bu yazmaların arasında Köroğlu Destanı da vardır. Bu nüsha 1973'ten önce daha önceleri hiç bir yerde yayımlanmamıştır, araştırılmamış ve bölümlere ayrılmamıştır. Mazmunu 3 nolu nüsha ile benzerdir. 7 veya 8'li hece  ls yledir. 49 sayfadır. Her sayfada 22 mısra vardır. K.İ.A.M.K.' dedir (Envanter no : 924, Dosya No : 924) 1910 yılında yazıya geçirilen nüsha 1947 yılında Esenjoy Kerim tarafından kütüphaneye teslim edilmiştir.

6. Köruğli (Köroğlu)

Molla Mukan adlı akın (ozan- aşık) tarafından söylenen ve onun el yazısı ile kağıda d şr len bu nüsha, kitap halinde hiç basılmamıştır. Bu el yazma, 1935 yılında Jakıpbayulu Boztay tarafından kopya edilip (Pavlodor Eyaleti, Bayanavıl İlçesi'nde) İlim Akademisinin El yazmaları arşivine verilmiştir. Mazmunu 3 nolu nüshaya benzer. Ama bu nüshanın oldukça çok düzeltmeden geçtiği açıktır. Mukan el yazmanın sonuna şoye bir dörtlük eklemiştir.

Allah vermiş bize bilim ve aklı

Akıl bilir ters makulu

Soyu-sarı, soyadı Maşanov

Bunu yazan Molla Mukan akını

Nüsha 88 sayfa olup, her sayfada 22 mısra vardır. K.İ.A. M.K.' dedir (Envanter No : 672, Defter No : 9)1935 yılında kütüphaneye teslim edilmiştir.

7. Köroğlu Sultanın Körde Tuvğanı Hem Ravhan Padşamen Sağıskanı (Köroğlu Sultanın Mezarda Doğması ve Revhan Padışah ile Savaşı)

1857-1952 yıllarında yaşayan ve Pavlodar Eyaleti, Bayanavıl İlçesi'nde doğan meşhur Jusip Köpeev tarafından derlenen bu nüsha Arap harfi ile yazılmıştır. 50 sayfadır ve her sayfada 39 mısra vardır. Jusip, Buhar Şehri'nde okumuş, Orta Asya Edebiyatı hakkında oldukça bilgisi olan ve kendi de şiir yaratabilen bir akındır. Bu el yazmanın orijinali şu anda Tatarların meşhur yazarı Naki İsenbet'in kütüphanesinde. Mikro filmi 1956 yılı bu nüshadan alınıp İlim Akademisi'nin Kütüphanesi'ne konulmuştur. Bu nüshanın bir kopyası Jalmurat Jusipoğlu tarafından alınıp İlim Akademisi'nin Kütüphanesi'ne konulmuştur. Jalmurat Jusipoğlu'na göre Köroğlu Jırı amcası meşhur Jusip tarafından 1894 yılından beri bilinmektedir. Bu nüshanın da mazmunu 3 nolu nüsha gibidir. K.İ.A. M.K.' dedir (Envanter No : 8 Mikrofilmi vardır).

8. Köroğlu (Köroğlu)

Karağandı Eyaleti, Jezdi Köyü'nde doğan ve itfaiyeci olarak çalışan Nabi Balabekoğlu tarafından Arap harfleriyle yazılan bu nüsha hiç kitap olarak yayımlanmamıştır. Destan bölümlere ayrılmamıştır. Nabi Balabekoğlu aynı zamanda Kazak Sözlü Edebiyat örneklerini ezberleyip söyleyen jırşı, hem de kendisi de şiir yaratabilen akındır. Mazmunu 3 nolu nüshadaki gibidir. 7-8'li hece ölçüsü, 11 heceli kara ölen nazım şekli ve nesirle karışık şekildedir. K.İ.A. M.K.' dedir (Envanter No : 672, Defter No : 5). 1940 yılında kütüphaneye teslim edilmiştir. Nüsha 32 sayfadır. Her sayfada 26 mısra vardır.

9. Köroğlının Kıssası (Köroğlu Kıssası)

İskak (İşhak) Salıybekoğlu tarafından derlenmiştir. İskak Salıybekoğlu akındır ama nerede doğup büyüdüğüne dair bilgi yoktur. Bu nüshada daha önceleri hiç bir yerde yayımlanmamıştır(1975'ten önce). Bölümlere ayrılmamıştır. 1935 yılında Rahmet

Köserbaev tarafından yazıya geçirilmiştir. K.İ.A. M.K.' dedir (Envanter No :1037, Defter No : 1). Nüsha 49 sayfadır. Her sayfada 23 mısra vardır. 7-8'li hece, 11'li kara ölen şeklindedir. Bazı nesirlerle de karşılaşıyoruz.

10. Köruğlı Sultan (Körden Tirilgeni) - Köroğlu Sultan (Mezarda Dirilmesi)

Koşanov tarafından derlenmiştir. Onun hakkında bilgi yoktur, onun kimden aldığı belirsizdir. Kitap halinde basılmayan, halk narasındaki el yazmadaki şekliyle yayılan bu destan iki bölüme ayrılmıştır. Mazmunu 3 nolu nüshadaki gibidir. 7-8'li heceli (jır) destan şeklindedir. K.İ.A. M.K.' dedir (Envanter No : 672, Defter No : 3). 1937 yılında kütüphaneye teslim edilmiştir. Arap harflidir. Nüsha 40 sayfadır. Her sayfada 40 mısra vardır.

11. Évazhannın Kıssası (Ėavazhanın (Ayvaz)Kıssası)

Koşanov tarafından derlenmiştir. 1937 yılında yazılmıştır. Bu nüsha 1973 yılı basılan, "Kazak Halk Edebiyatı- Batırlar Jırı (Köruğlı) Haz : M. Gumarova, J. Ebişev" de nüshaları ile yayımlanır. Bu nüsha daha sonra 1989'da tekrar yayımlanır. K.İ.A. M.K.' dedir (Envanter No : 672, Defter No :4). 1937 yılında kütüphaneye teslim edilmiştir. Arap harflidir. Nüsha 40 sayfadır. Her sayfada 40 mısra vardır.

12. Kıssa-ı Köruğlının Körden Şıkkın Yeri -(Köroğlu' nun Mezarda Doğumunun Kıssası)

Kostanay Eyaleti, Tıbil İlçesi'nde doğan Kulmuhammed Baygulıoğlu tarafından derlenmiştir.1880-1927 yılları arasında çeşitli destan, atışma, secire, türkü, şeşenlik sözleri derleyen Kulmuhammed 19.yüzyıl'ın sonları ve 20.yüzyıl başları ömür sürmüştür. Bu el yazma 1961 yılına kadar Kostanay Eyaleti, Taran İlçesi'nde ihtiyar öğretmeni Aılbek Taşıbaev tarafından saklanıp aynı yıl Muhtar Avezov Enstitüsü' nün El Yazmaları (M.A.E.E.) Bölümü'ne teslim edilmiştir. Mazmunu 3 nolu nüshadaki gibidir. Nesir, nazım (7-8'li heceli destan) karışıktır. M.A.E.E.' dedir (Envanter No : 127, Defter No : 3). Nüsha 24 sayfadır. Her sayfada 40 mısra vardır. Arap harflidir.

13. Köruğlı Sultan (Köroğlu Sultan)

Jambıl Jabaev (1846-1945) tarafından icra edilen bu nüshayı derleyen Tursınbaev Bedel (1904-1967) dir. Jambıl Jabaev Almatı Eyaleti, Jambıl İlçesi'nde doğup,

büyümüştür. Kazak Halk şiirinin en ünlü simalarından olan Jambıl'ın kendisi de şiir yazabilmekle birlikte, Kazak Halkı'nın eski edebiyatını da çok iyi bilirdi. Bildiği örnekleri yıllarca halkın arasında icra etmiştir. Bunların birisi da Köroğlu Sultan. Adeti olduğu üzere her icrasında yıllardır söylenip gelen halk şiiri ürünlerine kendi yaratıcılığının ürünü giriş bölümü (Tolgav) ile başlardı. Tursınbaev Bedel ise öğretmen ve yazardır. Onun çocuklar için yazdığı şiirleri ve destanları vardır. 40 yıllık öğretmenliği süresince eski edebi mirasları derlemiştir. Yazar Sebit Mukanov' a göre Jambıl bu destanı 30 gün boyunca söylemiş. Buna bakılınca 1947 yılında Tursınbaev tarafından yazıya geçirilen nüsha Jambıl'ın söylediği destanın bir bölümüdür diyebiliriz. Bu destan hakkında Kazak Edebiyatı Tarihi 1.cilt, 1.kitabında biraz malumat vardır.

El yazmanın orijinali Jambıl Müzesi'ndedir. Kopyası M.A.E.E.' dedir (Envanter No : 164).1950 yılında arşive teslim edilmiştir. Bu nüsha, 1989 yılında yayımlanan "Kazak Halk Edebiyeti- Batırlar Jırı (Köruğlı)" adlı kitapta Köroğlu (Bozayhan) adıyla yer alır. 77 sayfadır. Her sayfada 27 mısra vardır. Toplam 1760 mısradır.

14. Köruğlı (Köroğlu)

Almatı Eyaleti, İle İlçesi'nde doğup büyüyen Ertay Kulsarıev (1862-1961) tarafından derlenmiştir. Halk arasında bilinen Halk Edebiyatı örneklerin ezberleyip sonradan yazıya geçiren Ertay Kulsarıev' in kendi şiirleri de vardır. Daha önce hiç yayımlanmamış olan bu nüsha (1975'ten önce) bölümlere ayrılmamıştır. Bu nüsha hakkında da Kazak Edebiyatı Tarihi 1.cilt, 1.kitabında biraz bilgi vardır. Destana "Köroğlu" diye ad verilmesine rağmen Ğavaz'ın kahramanlıklarını beyan etmektedir. K.İ.A.M.K.' dedir (Envanter No : 672, Defter No : 8). 1939 yılında Almatı İle İlçesi'nde yazılan nüsha aynı yıl kütüphaneye teslim edilmiştir. 40 sayfadır. Her sayfada 20 mısra vardır. Arap harfiyle yazılmıştır.

15.Köruğlı (Köroğlu)

Aktöbe'li Jumagazin Emireş tarafından derlenmiştir. O, 1930 yıllarında Kazak Sözlü Edebiyatı örneklerini derleyip M.A.E.E.E.A.' ne teslim eder. Onun hakkında fazla bilgi yoktur. 1941 yılı Aktöbe Şehri'nde yazıya geçirilen nüsha K.İ.A.M.K.' dedir (Envanter No : 672, Defter No : 7). 35 sayfadır. Her sayfada 36 mısra vardır. Hiç kitap

olarak yayımlanmayan nüsha hakkında Kazak Edebiyat Tarihi 1.cilt. 1.kitabında bilgi verilmiştir. Destan bölümlere ayrılmamıştır.

16-17-18-

“Köroğlu” . Bu destanı terennüm eden Rahmet Mâzhocayev Jıravdır. O, “Köroğlu” destanını beş sahaya taksim ederek terennüm eder.

1958 yılının Şubat ayında Edebiyat Enstitüsü' nün Halk yaratıcılığı Bölümü Başkanı, Kazak SSC İlim Akademisi'nin akademiği Muhtar Omurhanulı Avezov, Kızılorda Bölgesi'nin meşhur jıravı Rahmet Mâzhocayev'i enstitüye davet etti. Önce Rahmet' in programındakileri gözden geçirdi, onların [eserlerin ; destanların, jırların arasından] arasından “Köroğlu” destanının büyük bir türünü (şeklini) [tüm nüshasını] teybe kaydetti. Bu çalışmalara Filoloji bilim dalı (doktor) adayları, enstitünün araştırmacıları Orazgül Nurmaganbetova ve Melike Gumarova da katıldılar.

Bununla birlikte aynı yılda Rahmet jırav teybe kaydettirdiği jırı (manzumeyi) Arap harfleriyle kağıda geçirdi ve enstitüye verdi. Aynı yılın içerisinde yazın Rahmet jırav kendisinin terennüm ettiği “Köroğlu”nun üçüncü redaksyonunu [3.şekli] Kızılorda Bölgesi'nin meşhur şairi [hal şairi] Kuvanış Baymağambetov'e (Arap harfleriyle, yeni şekliyle) yazdırdı ve enstitüye gönderdi. Böylece jıravdan [Rahmet' ten] “Köroğlu”nun üç redaksyonu yazıya geçirildi.

Bu metinler Edebiyat ve Sanat Enstitüsü'nün el yazmaları arşivinde 89.dosyada bulunmaktadır.

R.Mâzhocayev'in terennüm ettiği “Köroğlu”nun dört sahası [bölümü, her biri, birer kol] Kazak SSC İlim Akademisi'ne bağlı M.O. Avezov Edebiyat ve Sanat Enstitüsü' nün hazırladığı ve “Yazar” yayınevini yayınladığı “Köroğlu” (Köroğlu ve onun nesli) [çocukları, torunları] isimli külliyyatında yer aldı (1973 y.). Bu külliyyata alınan (çeşitli yerlerden gönderilen yazımlar, metinler) metinler, yukarıda belirttiğimiz “Köroğlu” üç redaksyonuyla karşılaştırılarak tekrar gözden geçirildi. Bazı eksik yerler (metindeki) düzeltildi.

Rahmet jıravın terennüm ettiği “Köroğlu” destanının beşinci sahası (bölümü) “Köroğlu Sultan' ın Ğavazhan' ı Getirdiği Seferi” diye isimlendirilmiştir [adını taşır].

Bu manzumeyi Rahmet jırav 1962’de kendisi yazıya geçirmiş,1885’te yayınlamış Hikayat Köroğlu” metnine benzer eski Türk Dili’nde terennüm etmiştir.

Rahmet Mâzhocayev (1881-1979) şimdi ki Kızılorda Bölgesi, Sırderya ilinde doğdu. Rahmet, genç yaşlardan itibaren akın- jıravları özellikle arayıp bulur, onların bildikleri destan, terme sözlerini öğrenir. Eski metodla eğitim görmüştür. “Kız Libek”, “Koblandı”, Alpamıs”, “Kambar Batır” destanlarını ezberlemiş, dombıra eşliğinde, belli bir ezgiyle meclislerde, düğünlerde terennüm etmiştir. Otuz yaşlarında [yaklaşık] başarılı bir jırav olarak tanınmıştır.

Büyük düğünlerde halkın (hangi konuda) neyi dinlemek istediğini anlamak, öğrenmek için Rahmet jıravın kullandığı bir metodu vardı. Dinleyicilere kendisinin hangi jırları (destan, manzume) bildiğini, o jırlarla ilgili kendisinin yazdığı kısa termeleri[giriş mahiyetinde manzume] ni söyleyerek ; “Hangi jırım hoşunuza gidiyor?”- diye soru sorarmış.

“Köroğlu” destanını (ilgili) halka tanıttığı termesinde şöyle der:

Elmas kılıçla düşmanı dilimleyen,

Düşmanlık eden zalimin

Dar ağacına kafasını astıran,

Gejdembek gibi ağabeyin

Başını göğe ulaştırıran[muradına erdiren]

“Köroğlu”yu söylesem olur mu?

Buna gönlün dolar mı? [memnun olur musun?]

Rahmet jırav’ın kendi anlattıklarına göre, “Köroğlu” destanını XIX. yüzyıl’ ın son çeyreğinde, XX. asrın başlarında yaşamış olan meşhur Barat Nakıplı jırav’ dan ; Barat jırav ise Karakalpak jırav’ ı Seyil’ den öğrenmiştir.

“Köroğlu” destanının bütün bir redaksiyonunu [tüm nüsha] yazıya geçiren Kuvaniş Baymagambetov (1895-1981), Kızılorda Bölgesi, Sırderya ilindedir. Halk Edebiyatı [sözlü ed-tı] ürünlerinin pek çoğunu bilen, kendisi de şair[akın], bölgesel

yarışmalara [halk şairleri yarışması, atışı, atışma] da katılmıştır. Ünlü bir eser olan ‘‘Abugali-sina’’yı Tatarca’ dan Kazakça’ya aktarmıştır. Rahmet jırav’ ın illeri (halkı) dolaşmaya birlikte çıktığı bir dostudur.

Rahmet jırav’ ın terennüm ettiği ‘‘Köroğlü’’ destanının bölümleri şunlardır. :

1. Köruğlü (Ravşanbek)- Köroğlü (Ravşanbey)

60 sayfadır. Her sayfada 18 mısra vardır.

2.Körde Tuvęan Köruğlü (Mezarda doğan Köroğlü)

88 sayfadır. Her sayfada 19 mısra vardır.

3. Köruğlü’niñ Rayhan Arappen Sağısı (Köroęlü’ nun Reyhan Arapla Savaşı)

4. şağdatka Borganı (Köroğlü’ nun Kızılbaş şağdat Hanla Savaşı)

62 sayfadır. Her sayfada 18 mısra vardır.

El yazmalarında 2.ve 3.bölüm birlikte yazıya geçirilmiştir. Toplam 4465 mısradır (Dört bölüm).

19.Köruğlü Sultanniñ Avazahandı Ağan Saparı - Köroęlü Sultanın Avazhan’ı Aldığı Seferi

Rahmet Mezhojaev ve Baydildaev Mardan tarafından derlenmiştir. Mardan,M. Avezov Edebiyat ve Sanat Enstitüsü’nde araştırma görevlisi olarak çalışmaktaydı. Mezhojaev, bu bölümü Köroğlü Destanı’nın bir bölümü olarak gösteriyordu. Bu destanın 1885 yılından itibaren 1915’e kadar Kazan’ da 9 defa basılıp çıkmıştır. Hikayat ‘‘Köroğlü Sultan’’ destanıyla karşılaştığımızda farkının olmadığını görüyoruz (1 nolu nüsha).

7-8 heceli ‘‘destan’’ şekliyle, 11’li kara ölen ve 17 heceli Türk nazım şekliyledir.

El yazma Kızılorda Eyaleti, Sırderya İlçesi’nde 1959 yılında yazılmıştır. Arap harflidir. 76 sayfadır. Her sayfada 64 mısra vardır. M.A.E.E.A.’ dedir (Envanter No : 89, Defter No : 4).

20. Köruğlı (Köroğlu)

1914 yılı Kızılorda Eyaleti, Jalağaş İlçesi'nde doğan Jergenbaev, Ebdilla tarafından terennüm edilen bu destan Mardan Baydildaev Taliğa Bekhojina tarafından derlenmiştir. Bu destanı onun söylediğine göre ilk terennüm eden Orınbay jıravdır. Ondan Karatamır Turımbet ondan Matay Sardaska Mollaahmet akın öğrenmiştir. 1942 yılında da Mollaahmet'ten Ebdilla öğrenip 25 yıl boyunca söylemiştir. Kazakistan İlim Akademisi Muhtar Avezov Edebiyat ve Sanat Enstitüsü 1967 yılında Ebdilla'yı enstitüye çağırıp onun bildiği destanları teybe kaydettirdi. Kaydedenler Bekhojina ile Mardan Baydildaev'dir. Nüsha 129 sayfadır. Her sayfada 40 mısra vardır. Toplam 2500 mısradır. M.A.E.E.A.' dedir (Envanter No : 658).

21. Ravşanbek Batırdıñ Kalmak Batırı Maharammen Sağısı (Ravşanbey Kahramanının Kalmak Kahramanı ile Savaşı)

Asayn Hangiydiyn tarafından terennüm edilen bu destan 1941 yılında Aral Bölgesi'ne gelen İlim Akademisi Halk yaratıcılığı bölümünde çalışan derleme ekibince derlenmiştir. Asayn Hangiydiyn gelen ekibe birçok sözlü edebiyat örneklerini, kahramanlık destanlarını toplayıp verir. Hiç bir yerde yayımlanmayan bu nüsha araştırılmamış ve bölümlere ayrılmamıştır. Bu nüsha Rahmet' in terennüm ettiği "Ravşanbek" destanına benzer. Kara  len şekliyledir. 20.asrın başlarında Kızılorda Eyaleti, Kazalı İlçesi'nde yazılmıştır. K.İ.A.M.K.' dedir (Envanter No : 662). 75 sayfadır, her sayfada 40 mısra vardır. Arap harflidir.

22. Kıssa-ı Kaldarkan (Kaldarhan Kıssası)

Terennüm edeni belli olmayan bu destan  bijar Tuvlıbıkoğlu tarafından derlenmiştir.  bijar, Kızılorda Eyaleti, şiyeli İlçesi'ndedir. El yazmayı 1946 yılında Enstitüye veren Elişer Toktağambetov'dur. E. Toktağambetov (1915-1949) Kızılorda Eyaleti, Türkistan İlçesi'ndendir. Hiç bir yerde yayımlanmayan ve araştırılmayan destan iki bölümden oluşur, 11'li ve 7-8'li hece  l s yledir. 1914 yılında Kızılorda Eyaleti'nde Arap harfleriyle yazılmıştır. 32 sayfadır. Her sayfada 70 mısra vardır. K.İ.A.M.K.' dedir (Envanter No : 915)

23. Köruğlı men Bezergen (Köroğlu ile Bezergen)

Terennüm edeni belli olmayan bu destanı derleyen Tetibayoğlu'dur. El yazmanın orijinali A.S. Puşkin Memleket Kütüphanesi'nde saklanmaktadır. 1935 yılında Tetibayoğlu tarafından kütüphaneye verilen nüsha 1965 yılında kopya edilip M.A.E.E.A.' ne getirilir. Bu nüsha Melike Gumarova ve J. Ebişev tarafından hazırlanan kitapta (1989 yılında) yayımlanır (4 destan, s.251,269). El yazma Latin harfi ile yazılmıştır. M.A.E.E.A.' dedir (Envanter No :637). 21 sayfadır ve her sayfada 26 mısra vardır.

24. Ğavazhan  leņi (Ğavazhan Şiiri)

Azimhan Muhammad Rahimuf tarafından terennüm edilen jır Nuğıman (Eminov-1909-1970) tarafından derlenmiştir. Nuğıman Almatı, Koğolı İlçesi'ndendir. Halk Edebiyatı  rnelerini halk arasından toplayıp M.A.E.E.A.' ne teslim etmiştir (Envanter No : 637). 1937 yılı Pavlador Eyaleti'nde Arap harfleriyle yazılmıştır.

25. K ruđlınıń Balası  vezhan (Körođlu' nun çocuđu Ayvazhan)

Musaev S yinbek (1894-1961) tarafından terennüm edilen bu destanın nüshasını S yinbek'in karısı Musaeva Sara M.A.E.E.A.' ne teslim eder. Bölümlere ayrılmamıştır. 11 heceli kara ölen şekliyledir.  imkent Şehri'nde 1950 yılında yazıya geçirilmiştir. M.A.E.E.A.' dedir (Envanter No : 523). 80 sayfadır, her sayfada 24 mısra vardır.

26. Kasımhan Tuvralı  ņgime - (Klasımhan Hakkındaki Hikaye)

Bu destanı terennüm eden akın Kolican  teşov'dur. O, 19.yüzyıl'ın 2.yarısı, 20.yüzyıl'ın başlarında yaşamıştır. Aktöbe Bölgesi, Kobda ilindedir.

Kazan' da matbaada  alışan Habibrılman isimdeki bir kişiye 1903'te yazdığı "S lem Xat" denilen bir Şiirinde kendisini Őoyle tanıtır.

Bu yerde oldu tamam eneldukum

Ociray Kurman koca uruğ (u) zatım

Rica edip dua (dilek) mektubu gönderen

 teşuli kalıcan'dır göbek adem,-

Kalican “Türkme Kasımhan” destanını yaklaşık 1900 yıllarında yazıya geçirmiş ve 1903’te Kazan matbaasına göndermiştir. Bundan başka “Musaha” isminde ismin de bir tarihi jırı da göndereceğini söylemiş. Nitekim 1905 yılında bu tarihi jırı Kazan’ a gönderir ; fakat bu jırlar yayımlanmamıştır.

Bu el yazmaları 20.asrın başlarında Prof. A.V. Vasilyev’in eline ulaşmıştı. 1935’te bu el yazmalarını Vasilyev’in oğlu enstitünün el yazmaları arşivine getirip vermiştir.

A.V. Vasilyev, 19.asrın son yarısından itibaren Kazak Halk ed-tı ürünlerini derlemiş ve onları türlere ayırarak yayımlamıştır (sürekli yayımlamıştır). A.V. Vasilyev, tanınmış bir bilim adamı, şarkiyatçıdır.

Bu metin, 1973 yılındaki külliyatta (Köroğlu-Batırlar Jırı) yer aldı. Asıl nüsha ile mukayese edilmiş ve tekrar düzeltmeler yapılmıştır. El yazması (metin) K.İ.A.M.K.’ dedir (Envanter No : 356).Bu nüsha 35 sayfadır, her sayfada 44 mısra vardır. Arap harfiyledir.

27.Bozay Batır men onıñ Balası Köruğlı (Bozay Batır ile Onun Çocuğu Köroğlu)

Terennüm edeni belli değildir. V. Meçenskiy tarafından derlenmiştir ama onun hakkında da bilgi yoktur. Torgay gazetesinde 1905 yılında 32,33,34 numaralarında Rusça olarak yayınlamıştır. Kazak Edebiyatı Tarihi’nin 1.cilt 1.kitabında malumat vardır. Bu nüshanın mazmunu A. Jumagazin ‘in yazdığı nüshaya benzer. Destan üç bölüme ayrılmıştır. Kazak Türkçe’siyle yazılmış metnine hâlâ rastlanmaktadır. 18 sayfadır. Her sayfada 30 mısra vardır.

28. Köruğlı - Köroğlu

Derleyeni belli değildir. Hiç bir yerde yayınlanmamıştır. Bölümlere ayrılmamıştır. Nesir ve (7-8’li heceli) nazım karışıktır. 1946 yılında yazıya geçirilmiştir. K.İ.A.M.K.’ dedir (Envanter No : 841). 16 sayfadır. Her sayfada 32 mısra vardır.

29. Köroğlu Sultan (Köroğlu Sultan)

K. Devletbayoğlu tarafından derlenmiştir. Hiç yayınlanmayan bu nüsha bölümlere ayrılmamıştır. Nesirdir. 1946 yılında Ortalık (Merkez) Kazakistan'da yazıya geçirilmiştir. K.İ.A.M.K.' dedir (Envanter No : 1132). 9 sayfadır. Her sayfada 21 mısra vardır. 2) Köroğlu'nun Kazak Anlatmaları Üzerinde Kazakistan'da Yapılmış Araştırma ve İncelemeler : Köroğlu anlatmalarının el yazmaları 1885 yılından itibaren yayımlanmaya başlamasına rağmen 1962 kadar birçok bilim adamı Köroğlu'nu Kazak epik eserleri arasında görmemişlerdir. Bunlar arasında çok tanınmış Kazak bilim adamlarının olması oldukça ilginçtir. Bu görüşe sahip olmalarının çeşitli sebepleri vardır. Köroğlu anlatmalarında sık sık tekrarlanan : Başlatayım Köroğlu'nun hikayesini Türkmen Tekejevmit derlerdi Kendisini (R. Mezhojaev anlatması, Ravşanbey bölümü)- Evvel zamanda, Hive şehrinde, sekiz boy Seyilhan yurdunda (Türkmen Kasımhan Kolu, Koliyjan Ötemişuli anlatması) Bezergen'in on iki bin askerle Tekejevmit ülkesine hücum etmek amacıyla yola çıktığını Köroğlu duyar (Köroğlu ile Bezergen Kolu) vb gibi mısralar Köroğlu'nu bir Türkmen destanı olarak kabul etmelerini sağlamıştır. Ayrıca 1930-1940 yılları arasında ülkede hakim olan düşüncelere göre doğu tesiriyle oluşan destanlar hakkında araştırmalar yapmak, bunları üniversitelerde ders olarak okumak pek tasvip edilen bir olay değildi. Bunu da Evelbek Kanıratbev'in "Kazak Edebiyatı Tarihi, Almatı, Sanat Basımevi, 1994" adlı eserinin "Giriş" bölümünü yazan Tınısbek Kanıratbaev (Doç. Dr.) in şu cümlesinden anlıyoruz. "S. M. Kirov, Doğu'nun Yusuf- Zeliha, Ziyada-Şalmurat "Seyfulmelik" gibi destanlarını araştırma için özel olarak zaman ayıran E. Kanıratbaev'i "Doğu'nun sofı, mistik akınlarının dini çıkarmalarını halk arasında yazdığı için ayıplamaktaydı."

Köroğlu'nun Kazak anlatmaları hakkında tespit edebildiğimiz (El yazmaları dışında Köroğlu'nun adı geçen) ilk çalışma Etnograf V. Korlson'un 1906'da yazdığı ve Arşiv Komisyonu'na gönderdiği "Kırgız (Kazak) Akınları" adlı makalesidir. Bu makale de "Kazakpay" akının repertuarında "Köroğlu Destanı" nın da olduğunu bildirmiştir⁵⁴.

⁵⁴ Melike Gunarova, *Kazak Halk Edebiyatı (Batırlar Jırı- Köroğlu)*, 4.cilt, 1989 Almatı, s.7. Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi (TDK), sayı. 3 s.52. 1997.

A. Zatayeviç'in "Kazak'ın 1000 Türküsü" isimli külliyyatında Köroğlu anlatımlarındaki bir kaç türkünün notaları verilmiştir⁵⁵.

Şamgali Sarıbaev, 1925 yılında çıkardığı "Terme" antolojisinde Jambıl'ın terennüm ettiği destanlar arasında Köroğlu'nun da yer aldığını söyler.

Yazar Sèbit Mukanov, 1946 yılında yayımladığı "Jambıl'ın Eserleri" adlı eserinin girişinde Jambıl'ın Köroğlu Destanı'nı 30 gün terennüm ettiğini söyler⁵⁶.

Kazak Köroğlu anlatımları ile araştırma ve incelemeler hakkında en geniş bilgiyi aldığımız eserlerin biri B.A. Karriev'in 1968 yılında yayımlanan "Epiçeskie Skazaniya o Ker- oğlu u Tyurko- Yazıçnıç Naradov⁵⁷" dur. Bu eserinde araştırmacı, Köroğlu'nun Kazak bilim adamları tarafından kendi epik eserleri arasında gösterilmediğini söyler ve kaynak olarak ta şu eserleri gösterir :

1. Muhtar Avezov - L. Sobolev, "Epos i Folklor Kazahskogo Naroda (Kazak Halkı'nın Destanı ve Folkloru)", "Literaturniy Kritik" Dergisi, Moskova 1939, No : 10-11.

Oçerki Kazahskoy Literaturı (Kazak Edebiyatı Üzerine Yazılar) Önsöz ve Redaksiyon M.O. Avezov, Almatı, 1941 (Kazakça).

2. A. Mrogulan, Epiçeskie Skazaniya Kazahskogo Naroda (Kazak Halkı'nın Epik Eserleri(Doktora Tezi)), Almatı 1945

"O Karahtere i İstoriçeskoj Obuslovlennosti proishojdeniya Kazahskogo eposa (Kazak Destanı'nın Karakteri ve Durumunun Tarihi Koşulları), A. İzvestiya Kazahskogo Filiala AN SSSR" Tarih Serisi Dergisi, Almatı 1946, Sayı : 2.

A. S. Orlov, Kazahskiy Geroiçeskiy Epos (Kazak Kahramanlık Destanı), Moskova 1946.

Melik Gabdulın, Kazahskoe Ustnoe Poetçeskoj Tvorçestvo (Kazak Sözlü Şiir Yaratıcılığı), Almatı 1958 (Kazak Türkçe'si).

⁵⁵ Melike Gunarova. a.g.e. .s.7.

⁵⁶ Melike Gunarova. a.g.e. . s.14.

⁵⁷B. A. Karriev *Epiçeskie Skazaniya O Ker- oğlu u Tyurko- Yazıçnıç Naradov (Türk Halkları'nda Köroğlu ile İlgili Epik Hikayeler- Kelime kelime tercüme edilmiştir)*, Moskova .1968.ss.235-249.

Kazahskoe Naradaoe Poetiççeskoe Tvorçestvo Dooktyabrsko perioda (Ekim Devrimine Kadar Kazak Halk Şiir Yaraticılığı) Doktora Tezi Özeti, Almatı 1958.

B. Şalgaev, Oçerki İstorii Kazahskoy Dorevolusionnoy Literaturı (Devrim Öncesi Kazak Edebiyatı Tarihi ile İlgili Yazılar) Almatı 1958.

-- İstoriya Literatur Naradov Sredney Azii i Kazahstana (Orta Asya ve Kazakistan Halkları'nın Edebiyat Tarihi) Moskova 1960.

M. Avezov, Mıslı Raznihlet (Çeşitli Yılların Düşünceleri), Almatı 1961.

--Narodı Sredney Azii i Kazahstana (Orta Asya ve Kazakistan Halkları), Moskova 1963. Bu eserinde de M. Avezov Köroğlu'nun Kazakların genel ve özgün yayınları arasında yer almadığını söylemektedir.

Pesni Stepey (Bozkır Türküleri), Moskova 1940 (Antoloji) Kazahskiy Epos. Almatı 1958.

Batırlar Jırı Serisi, Almatı 1958, Cilt I - Cilt II 1962.

V. Belyayev, Oçerki po istorii Muziki Naradov SSSR (Sovyetler Birliği Halkları'nın Müzik Tarihi ile İlgili Yazılar), sayı I, Moskova 1962.

B. A. Karriev'in eserinde belirttiği üzere M. Avezov'un 1939 ve 1941.1961.1963 da yayınlanan eserlerinde Köroğlu Destanı'nın Kazak epik eserleri içinde gösterilmesine rağmen Orazgöl Nurmammedova'nın 199'da Juldız Dergisi'nde çıkan bir makalesindeki⁵⁸ şu cümleler oldukça dikkate değerdir. " Folklor bölümünün olağan bir toplantısında Muhan (Muhtar Avezov), "Ele alınmadan, önem verilmeden gelip duran büyük bir iş var, bugün bu konuda konuşmak istiyorum. Sözlü edebiyatı halk arasından teferruatıyla, dikkatlice toplamak, eskiden beri tanınan, şimdi ki zamana kadar unutulmadan gelen yüzlerce, binlerce dize kahramanlık, aşıklık jırlarını, terme ve tolgavları, aytış (atışma) ile masalları ve sözlü edebiyatın başka da ürünlerini zihinlerinde saklayıp gelen eski akınları, jırav - jırşıları hemen hepsini mümkün olduğu kadarıyla eksiksiz toplayıp buraya-enstitüye çağırıp bütün bildiklerini eksiksiz olarak repertuarlarına yazıp almak için acele etmek gerek. Altın hazinemizi, halkın ruhanı

⁵⁸Orazgöl Nurmammedova. "Ayrıltı Asıl Beyneler" . Juldız Dergisi, sayı : 7. Almatı. 1996

mirasını bilen onun kadrini bilip bu zamana kadar gözünün karası gibi saklayıp gelen ihtiyarlar azalıyor. Bu işi hemen de alınız ve bunları hemen çağırmaaya başlayınız. Mezhojaev “Köroğlu’nu tamamen biliyor diye işittim, onu çağırıp Köroğlu’nu kaydetseniz iyi olurdu.”1958 yılının başlarındaydık

Görüldüğü üzere Muhtar Avezov sözlü edebiyat ürünlerini “altın hazine” olarak kabul etmekte ve Köroğlu’nu da bunların arasında saymaktadır.

1950 yıllarında çalışmalarına başlanan ve 1960 yılında yayınlanan “Kazak Edebiyatı Tarihi”⁵⁹ adlı külliyyatın (6 cilt olarak çıkması planlanıyordu) 1.cilt, 1.kitabında Köroğlu Kazak anlatmalarının bir çoğu hakkında çeşitli malumatlar verilmiştir. 2.cildinde de “Doğu örneği ile Gelişen Kazak Edebiyat bölümü içinde Yusuf- Zeliha, Leyla ve Mecnun ile birlikte Köroğlu Destanı’nın da incelenmesi işinin È. Kanıratbaev’ e verilmesi planlanmıştı⁶⁰

Èvelbek Kanıratbaev “Kazak Eposı Jene Türkologiya⁶¹” adlı eserinde Orhun Yazıtları, Dede Korkut Hikayeleri, Divan-ı Lügat-it Türk ile birlikte Köroğlu Destanı üzerinde oldukça durmuştur. Bilim adamının özellikle, kör kelimesinin etimolojisi ile ilgili ileri sürdüğü fikri oldukça ilginçtir. Ona göre. “Kör” kelimesi “mezar” manasında değildir. Oğız, Ok,Uğır, Garş, Uğış, Hoyhor (Uygur) denilen Oğuz boylarının etnonimlik isminden doğmuştur. Bütün Asya ve Kafkasya’daki ortak manzumeler Oğuz’un o döneminde doğmuş ve çeşitli isimler altında anılmışlardır. “Kör” - Oğız (Oğır) denilen söz (Gorhan), uğıl- kelimesi de Türkçe “kahraman” (batır) denilen bir sözdür. Bundan dolayı Bozoğlan, Köroğlu, Alpamıs, Manas, Kubalanbay, Kuba Kıpçak (Gobi Halkı / ülkesi), Kubaoğlan, Kazan, Kosay, Kükşe. Kazı, Bemiş, Huni-har denilen kelimelerin kökü birdir. “Oks,Oğuz” isimleri Sak Hun devrinden sonra doğmuş bir sözdür. (M.Ö. II, M.S. VII. asır) ve bütün Altay Türkleri’nin ortak ismi olmuştur. Bu yüzden biz Köroğlu kelimesinin etnonimlik aslı “Oğuz kahramanı” “Ulu kahraman” anlamında düşünüyoruz. Bunu destandaki göçebe yaşamın tasviri, inançlar bilhassa coğrafi isimler onomastik olarak ispatlamaktadır. Öyleyse “Bu destanı kim nereden almış?” demektense “Mevzu ne zaman ve nasıl doğmuş?” Onun ortak yönleri nerede?”

⁵⁹ *Kazak Edebiyatının Tarihi*, 1.cilt, 1.kitap, Almatı 1960, Redaksiyonu Yöneten : Muhtar Avezov.

⁶⁰ Bkz. Èvelbek Kanıratbaev, *Kazak Edebiyatı'nın Tarihi*, Sanat Yayınevi, Almatı, 1994, s.9.

meselesi üzerinde durmak doğru olacaktır. Köroğlu'nun mevzusu birçok kavmin ve halkın ortak malıdır. O sadece XVI ve XVII yüzyıldaki olayları değil daha uzun bir zaman diliminin olaylarını içinde barındırmaktadır. Köroğlu'nun içerisine Turan-İran Savaşı'ndan, Kusanlar Devri'nden, Orta Asya'ya Hunların gelişinden, Peçeneklerin birliğinden, Nogay Dönemi'nden kalmış olayları görebilmekteyiz.

Prof. Dr. Şakir İbraev'in 1993 yılında yayımladığı "Epos Elemi"⁶²adlı eserinde Kazakların Kahramanlık Destanlarının Yapısı üzerinde durulurken verilen örnekler arasında "Köroğlu'nun Kazak Anlatmaları" da yer almıştır. O, Kahramanlık Destanlarındaki Zaman, mekan ve konuyu ayrı ayrı bölümlerde incelemiş ve her bölümde bunlara örnek verirken Alpamis, Kambar Batır, gibi Kazakların milli destanları olarak gördükleri destanlarla birlikte Köroğlu destanını dan da manzum parçaları da kullanmıştır(Bkz. a.g.e. s.84,88,89,91,93,94,99,102,103,105,140,141 vb).

⁶¹ Avelbek Konıratbaev. *Kazak Eposı Jene Türkologiya*. Almatı İlim Yayınevi, 1987.

⁶² Şakir İbraev, Epos Elemi (Destan Alemi). Almatı, İlimi Basımevi, 1993, 295 sayfa. Bu eser Yrd. Doç. Dr. Ali Abbas Çınar tarafından aktarılmış ve 1998 yılında A.K.M.B. tarafından yayınlanmıştır. Destanın Yapısı (Kazak Destanlarında İnsan, Zaman ve Mekan) Şakir İbraev Akt. Ali Abbas Çınar, Ankara , AYK-AKMB. 1998.

İKİNCİ BÖLÜM

Köroğlu'nun Kazak Anlatmalarının Yapısı :

Çalışmamızın bu bölümünde, Köroğlu'nun Kazak Anlatmalarının Yapı tahlilini

1975 yılında Muhtar Avezov Edebiyat ve Sanat Enstitüsü' nün yayımladığı “Kazak Koljazbalarının Gılmı Sıpatlanması -Kazak El yazmalarının İlmi İncelenmesi” adlı 6 ciltlik eserin, kahramanlık jırlarını kapsayan 1.cildinde yer alan 29 Köroğlu anlatmasını tespit edilecek olan destanın temel yapısının,

Anadolu sahasındaki sözlü gelenekten derlenmiş Köroğlu kollarındaki epizotlarla mukayese edilerek Anadolu Türk Kültürü ile Orta Asya Türk Kültürü arasındaki benzerliği ortaya çıkarmaya amaçlayan bir çalışmaya kaynak teşkil edeceğini umuyoruz.

Bu tahlili yapmaya çalışırken birtakım zorluklarla karşılaştık. Çünkü Anadolu sahası Köroğlu kollarının isim ve tasnifinde görülen sorunlar Köroğlu'nun Kazak anlatmalarında da ortaya çıktı. Bu mesele, Köroğlu anlatmalarının isimleri ile ilgilidir. Doç. Dr. Metin Ekici “Anadolu Sahası Köroğlu Kollarının İsim ve Tasnif Meselesi⁶³” başlıklı makalesinde bu meseleni üç şekilde ortaya çıktığını belirtir.

a) Aynı anlatmanın farklı isimler alması

b) Aynı anlatmanın iki veya daha fazla parçalara ayrılarak her parçanın ayrı adlar alması

c) Farklı iki anlatmanın birleştirilerek tek bir ad altında anlatılması.

Bu meselenin sebeplerini de başlıca iki temele oturtur:

a) Anlatıcı ve dinleyici ile ilgili olarak

b) Anlatıcı ve derleyici ile ilgili olarak

Yeterli bilgi ve ustalığa sahip profesyonel anlatıcılar için anlatma yeri, zamanı ve dinleyiciye sahip olduklarında yapacakları anlatmaya istedikleri genişliği

⁶³ Metin Ekici, *Anadolu Sahası Köroğlu Kollarının İsim ve Tasnif Meselesi*. T.DİD. S. 2 .İzmir, 1997. S. 237.

verebilmekte ve bunun sonucunda da herhangi bir kol zengin süsleme ve abartmalarla genişlik kazanmakta ve netice olarak da yeni bir şekil kazanmakta ve adı da değişebilmektedir. Anlatmaya yeteri kadar genişlik kazandırmak isteyen anlatıcı, bu kolu gerektiğinde parçalamakta ve her parçaya farklı adlar vermektedir. Böyle durumlarda anlatıcı farklı kollardan bazı olayları anlattığı kolun içine sokabilmekte ve bu durum anlatılan kolların oldukça karmaşık bir yapıya sahip olmasına yol açmaktadır. Köroğlu kollarının belli bir anlatma sırasının mevcut olup olmadığı tartışmaya açık bir konu olmakla birlikte, başlangıçtaki bir kaç belli bir sırada verilmesini takiben, özellikle Köroğlu'nun çeşitli yerlere seferlerinin konu edildiği kollarda belli bir sıra takip etmemesinden dolayı her kendi bilgi ve becerisine göre kolları bir kompozisyon içinde verebilmekte ve sonuçta bazı kollar bir anlatıcı tarafından parçalanırken, bir başka anlatıcı tarafından birleştirilmektedir. Bunun aksi durumlarda ; yani zamanın yetersiz, anlatıcının isteksiz, anlatma yerinin uzun anlatmalara müsait olmadığı ve anlatıcının Köroğlu'nun çeşitli kolları hakkında yeteri kadar bilgiye sahip olmadığı durumlarda ise, bazı kollar çok kısa özetler halinde tek bir kolun içine yerleştirilerek verilmekte ve sonuçta ortaya çıkan kol belli bir ad almaktadır. Bu durum usta anlatıcıların tek bir kolun anlatılması istendiğinde de görülmekte olup, anlatıcı Köroğlu'nu belli bir zaman dilimini ve belli bir mekana oturtmak gayesiyle özellikle Köroğlu'nun ortaya çıkışını konu alan kısmı veya Köroğlu'nun keleşleri Çamlıbel'de toplanmasıyla ilgili olayları özet olarak vermekte ve daha sonra o anda anlatacağı kola geçmektedir. Kolları bu şekilde özetlemeler, birbirine eklemeler veya ayırmalar bir taraftan dinleyici ve anlatıcıya bazı kolaylıklar sağlarken, diğer taraftan kolların birbirleriyle ilişkileri, birbirinden nasıl ayırması gerektiği konularda çok ciddi tartışmalar yaratmaktadır. Köroğlu'nun Anadolu sahasına ait anlatmaları derleyenler de çeşitli şekillerde kolların isimlerini değiştirebilmektedir. Bu durum anlatıcının anlattığı kola veya kollara hiç bir isim vermeden sadece "Köroğlu"ad altında bir kaç kolu birden anlatması ve bu metnin değerlendirmesini derleyiciye bırakması ve derleyicinin de metni kendi anlayışına göre bölümlere ayırması ve her bölümü farklı adlar vermesiyle meydana gelmektedir. Bazen de farklı kolların isimleri kendine göre değiştirip bu şekilde yayımlamaktadır⁶⁴.

⁶⁴ Metin Ekici, a.g.e. , s. 238.

Bu meselenin çözümü için biz Köroğlu'nun Kazak anlatımlarını birbirleriyle mukayese edip, bazen de anlatmayı bir bütün olarak bazen de bazı anlatımlarda karşılaştığımız epizotları ayırarak destanın yapısını şu şekilde belirledik⁶⁵:

2.1.Hazırlık Bölümü :

2.1.1. Zaman ve Mekan :

Köroğlu'nun Kazak anlatımlarında zaman basit ve kalıp cümlelerle ve belirsiz şekilde ifade edilmiştir. Bu ifadeler "aynı zamanda geçmişe dönük olup hikayede yaşanan olayların ve bunları yaşayan kahramanların geçmişte olduğunu ifade eder"⁶⁶. Bunlara biz "itibarı" zaman demekteyiz. Köroğlu'nun Kazak anlatımları : "Burıngı ötken vakıtta (Önceki geçmiş zaman), Evvel zamanda, Köroğlu 120 yaşına geldiği zaman, Bozayhan adlı bir yiğit geçti, Han vardı Kızılbaşta Şağdat adı, Zaman zaman olalı Jembilbel şehir olalı" gibi ifadelerle başlamaktadır. Bu ifadeler belli bir zaman ifade etmekten çok belirli bir zaman tipini gösterir. Yani hikayelerin zamanı itibarı ve konvansiyoneldir⁶⁷ B.N. Putilov, Kazak Köroğlu anlatımlarında içinde Yer aldığı kahramanlık destanlarındaki zamanı üçe ayırmıştır. Bunlar : 1.Anlatıcı zamanı, 2. Konu zamanı,3.Destan devri zamanı⁶⁸, Destancı (anlatıcı) zamanı ile destan devri arasındaki fark sadece ikisinin iki ayrı zamanda olması değil, kahramanların zamanı ile destancının zamanı arasında büyük bir fark olmasıdır. Destan zamanı ile dinleyici zamanını ayıran da birleştiren de anlatıcıdır. Anlatıcı, genellikle "itibari ve konvansiyonel zaman

⁶⁵ Destanın yapısını incelerken yaptığımız planı, Prof.Dr. Fikret Türkmen'in "Aşık Garip Hikayesi İnceleme-Metin" ve "Tahir ile Zühre" : Metin Ekicinin *Dede Korkut Tesiriyle Teşekkül Eden Halk Hikayeleri*, adlı : Nerin Köse'nin *Araştırmalar-1* Adlı ve Mustafa Aslan'ın 1997'de hazırladığı "Köroğlu Destanı'nın Türkmen Versiyonu Üzerinde Mukayeseli Bir İnceleme (Tez Danışmanı : Prof. Dr. Fikret Türkmen) adlı eserlerden faydalanarak hazırladık. Bu plan : Köroğlu anlatımlarının Anadolu versiyonunda, özellikle hazırlık bölümünde, karşılaştığımız olay sırasına göre hazırlandığından bazı olayların oluş ve gelişim sırası Köroğlu'nun Kazak varyantlarına uymaktadır. Örneğin : Kazak anlatımlarında çocuğun olağanüstü doğumu babanın kör dilmesinden sonra gerçekleşir. Böyle olmakla beraber, biz incelememiz sırasında Anadolu anlatımlarındaki olay sırasını takip ettiğimize çocuk doğmamış olmasına Ravşanbey'i ifade etmek için "baba" ibaresini kullandık.

⁶⁶ Metin Ekici, *Dede Korkut Hikayeleri Tesiri ile Teşekkül Eden Halk Hikayeleri*, AKM Yayını, sayı: 101. Ankara 1995, s.12.

⁶⁷ Metin Ekici, a.g.e. . s.12.

⁶⁸ Şakir İbraev, *Epos Ateni*, İlimi Basımevi, Almatı 1993, s.79-96.

ifadeleriyle başladığı destanın sonunda kendi zamanı ile destanda kullanılan zaman arasındaki farkı göstermeden anlatır.

Kendisinden bir çocuk olmamış

Doğurmamış peri kızları

Yüz yirmi yıl yaşayıp

Dünyadan göçmüş nihayet

Rahmet Mezhojaev anlatması, 4076-4080

Anlatıcının önceki ile sonraki devri eşitlemesindeki (birleştirme) amacı, kahramanların içinde buldukları olağanüstü, mitolojik, masalsı olaylara inandırmak, bu gibi erlik yapan kahramanların da günümüz insanlarından (bizlerden) farklı olmadığını bildiren ibret alınmasını sağlamaktır⁶⁹.

Koroğlu'nun Anadolu versiyonuna bağlı anlatımlarında ise zaman kavramı, geçmişe yönelik olmakla beraber "Hamza Han" Bolu Şehri'nin beyiydi ve Bolu Beyi olarak bilinirdi. Atları ve birincileriyle ünlüydü" şeklinde fiillerin geçmiş zaman ifadesi taşıyan çekimleri kullanarak verilmekte ve doğrudan hikayeye girilmektedir⁷⁰.

Mekan (Yer) : Genellikle zamanla birlikte verildiğini görüyoruz. Mitolojik dönemi yansıtan, toplumun kendi dışındaki toplumlarla mücadelelerini anlatan destanlarda "açık ve geniş" mekan tasvirleri görülmektedir⁷¹. Halkın kaderlerindeki

⁶⁹ Şakir İbraev, a.g.e. . s. 89.

⁷⁰ Mustafa Aslan, a.g.t. .s.61. Ayrıca bkz. Metin Ekici, *The Anatolian Cycle Koroglu Of Staries*, University Of Wisconsin Medison, 1996 (Basılmamış Doktora Tezi), *Koroğlu Destanı*, Behçet Mahir, Derleyenler : Mehmet Kaplan- Mehmet Akalın- Muhan Bali, Atatürk Ün. Yay, No : 314. Sevinç Matbaası, Ankara 1973. Aşık Ali Rıza Ezgi` den Metin Ekici tarafından derlenen nüsha için bkz. M. Ekici, a.g.t. Ali Onk *Koroğlu Destanı Üzerinde Bir Çalışma* .Atatürk Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum, 1971, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi)

⁷¹ Mustafa Aslan, a.g.t. . s.63.

önemli olayları destan nasıl kucağına aldıysa, göçebe toplumun ezelden beri göçüp konduğu yerini, mekan- duracağını da o şekilde kapsar...Destandaki mekan kavramını kesin olmuş olaylara göre değil. göçebe halkın genel coğrafya anlayışına layık genişletmek gerekir. Genişlettiğimiz zamanda bunu bütün Avrasya'ya, Orta Asya'ya uzanmak gerekir. Olay, geçtiği (yayıldığı) mekanla ve sıkı sıkıya düğümlenen, iç içe geçmiş zamanla birbirine kenetlendiğinden "açık ve geniş" olan epik ölçütler düşüncemize yerleşir, yani destanın destan olduğu onun akımından anlaşılır..... Destanın ölçütü bir kahramanın başından geçen olaylardan, geçtiği, bulunduğu yerlerden oldukça geniştir. Böyle kavramları kahramanlık destanları sadece bir kahramana göre belirlemez (toplamaz), genel göçebeler tarihi ile mekanını, geleneksel çevresini (de) bunlara dahil eder. Destanda tasvir edilen kahramanın hareketleri de bunlara bağlı hale getirilir⁷². Kahramanlık destanlarındaki genişlik kavramını, anlayışını şimdiki Kazakistan sınırları içinde aramak faydalı bir netice vermez. Bizim coğrafi düşüncemiz, anlayışımız, coğrafi sınırlarımız ile buraları mekan tutmuş atalarımızın anlayışı arasında yer ile gök kadar fark vardır.

Destanlar, geniş coğrafyaya yayılan boylar arasına engeller koymaz, aksine onları bir arada tutar. Bu sadece destanın genişliği ile ilgili değildir, destanın tarihi konsepti ile ilgili bir olaydır Destanlar, başında gerçekten var olan sonradan parçalanmış yurdun geçmişe duydukları özlemlerini dile getirmiş, konseptine ulaşmıştır. Destan geleneği bunu sağlamlaştırmıştır⁷³.

Anlatmalarda Jembilbel (Çamlıbel), Kızılbash Ülkesi Havadak Gölü, Hive Şehri, Türkmen Ülkesi, Tekejevmit Ülkesi, Gürcistan gibi mekanlar zikredilmektedir. Bu mekan isimleri günümüz itibari ve konvansiyonel olmakla beraber ; tarihi olay ile destan arasındaki zaman birbirinden çok fazla uzaklaşmadığı zamanlarda bu coğrafi mekanları destan olaylarının ilerlemesine göre yerleştirmek mümkündür diyebiliriz. Fakat epik zaman bir çok destanda ortak bir gelenek haline geldiğinde, başlangıçtaki düzen bozulmaya başlıyor ve anlatıcı hafızasında genel devir epik zaman görünüşe uygun gelen adlar dizinini saklayıp bunları olayların gelişimine göre kullanıyor⁷⁴.

⁷² Şakir İbraev, a.g.e. . s.124-125.

⁷³ Şakir İbraev, a.g.e. . s.133.

⁷⁴ Şakir İbraev, a.g.e. . s.136-137.

Ayrıca anlatmalarda daha çok masallarda karşılaştığımız “Kaf dağı padişahı Ahmer’in ülkesi” gibi tamamen itibari ve konvansiyonel mekanlar da zikredilmektedir.

Destanın genişliği sadece birlik ve akrabalık (beraberlik) idealinden doğmamıştır. Bunu dışında hayal ve düşünceden çıkan destan unsurları da vardır. Burada dikkat çeken bir hususta yukarıda adı geçen “Kaf dağı” gibi bilinmeyen yer adları esasen destanın olağanüstü olayları tasvir edilirken, tarihi gerçeklerden belirli açık sapmalar olduğunda karşımıza çıktığıdır.

Olaylar kesin olarak bu mekanlarda gerçekleşti ve kahramanlar bu mekanlarda yaşadı diyebilmemiz mümkün değildir.

Anadolu versiyonuna bağlı anlatmaların başlangıcında verilen mekanlar bazen “Bolu”, bazen “İsfahan”, bazen de “Türkistan” dır⁷⁵. Kazak anlatımlarında ise anlatmanın başında verilen mekanlar ise : Jembilbel (Çamlıbel), Türkmen Yurdu - Eli (Tekejevmit ülkesi), Hive gibi mekanlardır.

Kazak anlatmalarında geçen bazı mekan adları, ki bunlar Çamlıbel, Gürcistan, Anadolu anlatmalarındaki yer adlarıyla aynıdır. Böyle olmakla beraber ; Anadolu anlatmalarında kahramanın ortaya çıkmasına kadar anlatıldığı epizotta verilen mekanın Çamlıbel olmaması, oysa Türkmen anlatmalarında⁷⁶ olduğu gibi Kazak anlatmalarında da Çamlıbel’in ilk mekan olarak verilmesi bizim destanın çıkış yerinin Orta Asya olduğunu hakkındaki görüşümüzü destekler.

Anadolu anlatmalarında geçen yerlerde bize göre tamamen itibaridir. Kazak anlatmalarındaki mekan için belirttiğimiz fikri ; olaylar kesin olarak bu mekanlarda gerçekleşti ve kahramanlar bu u mekanlarda yaşadı diyebilmemiz mümkün değildir, Anadolu anlatmaları içinde söyleyebiliriz.

2.1.1. Kahramanın Ailesinin Tanıtımı :

Köroğlu’nun Kazak anlatmalarında ailenin tanıtımı Türk destan ve hikayelerinde görülen klasik aile tanıtımı ile aynı özellikleri taşımaktadır. Destan ve halk

⁷⁵ Wolfram Eberhard. *Türkiye’nin Güneydoğusu’ndan Derlenmiş Aşık Hikayeleri ve İncelemesi*, s.70-71. Mustafa Aslan , a.g.t. . s.62.

⁷⁶ M. Aslan, a.g.t. . s.63.

hikayelerinde kahramanın ailesi genellikle soylu kişilerden oluşmaktadır. Kahramanın babası genellikle padişah, sultan, vezir, beydir⁷⁷.

İncelediğimiz 29 anlatmada, kahraman ailesinin tanıtıldığı 16 anlatmanın 11'inde Köroğlu'nun babası han veya beydir. 1'inde :Köroğlu'nun dedesi, hanın sınısıdır. Ama onun oğlu(Köroğlu'nun babası) sonraları iyi özelliklerinden dolayı "bey" seçilir. Birinde baba zengin bir adam olarak anlatılır. Sadece 26 anlatmada (27 ve 28 nolu anlatmalar) Köroğlu'nun babası halktan kişilerdir. Anlatmada görülen bir başka özellikte birisi hariç (Jambıl Jabaev'in anlatması) hepsinde kahramanın ebeveyninin iyi huylu hanlar veya beyler olmasıdır. Jambıl'ın anlatmasında (13) ise Köroğlu'nun babası olarak verilen Bozayhan oldukça zalim bir padişaktır. Biz buna anlatıcının yaşadığı dönemin ve çevrenin etkisine bağlıyoruz.

Anlatmalarda anneye nazaran baba daha ayrıntılı olarak anlatılır. Bu özelliği, M. Ekici hikayenin yapısına ve Türk aile yapısına bağlar⁷⁸. Kazak anlatmalarında ise biz bunu daha çok destanın türüne bağlayacağız.

Daha öncede belirttiğimiz gibi bu anlatmalarında içinde yer aldığı kahramanlık destanlarının dönemi anaerkil dönemin bitip ataerkil dönemin başladığı dönemdir bu anlatmalarda kadınların yerine erkeklerin ön plana çıkması doğaldır.

Kazak anlatmalarında genelde kahramanın ailesi oldukça uzun bir bölüm halinde anlatılır. 16 nolu anlatmada "Ravşanbek" adlı bölümde 1216 mısra babasının ve dedesinin maceraları anlatılır. Yine 13 ve 21 nolu anlatmada kahramanın ailesi (özellikle baba) uzun olarak anlatılır. Diğerlerinde ise ailenin seciresi mutlaka verilir :

.....

Türkmen'den çıktı Tolıbay

Ata binip bayrak alıp

Yiğitliğinin zamanında

⁷⁷ Fikret Türkmen, Tahir ile Zühre, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay No: 447, Başbakanlık Basımevi, Ankara 1983, s.31-33, M. Ekici, a.g.e. . s.13, H. Demirel -*Türk Destanlarında -Güzellik, Destan, Masal ve Din Unsurları ile Yabancı Destanlarda Türk Kahramanları*, Ötüken Yay. , İstanbul 1995, s.24, M. Aslan, a.g.t. .s.63-65.

⁷⁸ M. Ekici, a.g.e. . s.13.

Halkı sevinçle yaşıyordu
Tolıbay'ın oğlu Jıǵalı
Düşmanlarıyla dövüşen
Bu da intikamını düşmana bırakmıyordu
Düşmanıya savaştı
Yiğitliği bunun sınıanıp
Jıǵalı'nın çocuǵu
Padişah oldu Muñlıkbey
.....

5 Nolu anlatma M. Gumarova'nın kitabında No : 2

Bir başka anlatmada da ailenin seciresi şöyle verilir :

“Zaman zaman olalı, Jembilbel şehir olalı, Jembilbel'e ilkin Aǵalık Han sultan olur, ondan sonra Jıǵalı Han sultan olur, ondan sonra on beş yaşında, som altın miğferi başında, kırk yiğidi yanında Köroǵlu sultan olur.” (1 nolu anlatma)(M. Gumarova kitabında No : 3)

Anadolu anlatmalarında kahramanın ailesini tanıtan bölüm ise oldukça kısadır ve sadece “baba” dan bahsedilmektedir. Kazak anlatmalarında da “baba”nın tanıtımı ağırlıklı olmakla beraber anneden de bahsedilir (bkz. 13 ve 16 nolu anlatmalar). Anadolu anlatmalarında kahramanın babası sıradan bir aileye mensup bir kişi olarak tanıtılır.

2.1.3. Kahramanın Doğumu :

Türk destan ve hikayelerinde (genellikle) kahramanın doğumu olağanüstüdür ki bunu Bahaeddin Ögel, kahramanın ileride büyük işler başaracağına dair bir işaret olarak gösterir⁷⁹.

⁷⁹ Bahaeddin Ögel, *Türk Mitolojisi II*, s.2. “Doğuş Bir Hanlık Belgesi”

Köroğlu'nun Kazak anlatmalarında kahraman mezarda (kör) mezarın oğlu-
mezardan çıkan çocuk anlamında Köroğlu adı verilir. Aynı zamanda, Rahmet
Mezhojaev'in anlatmasında babası Kızılbaş Şağdat Han tarafından gözleri kör edilir.
Ama çocuğa verilen adın babanın kör olması ile ilgisini belirten hiç bir açıklamaya
anlatmalarda rastlamadık. Kazak bilim adamı Evelbek Kanıratbaev “kör” kelimesinin
etnomlik aslının “Oğuz” manasına geldiğini, “ oğul” kelimesinin de “kahraman”
manasını belirttiğini ileri sürmektedir⁸⁰.

“Kahramanın mezarda doğumu” bize Türk Mitolojisi'ndeki kutsal mağaraları
hatırlatır. Türklerin menşei hakkında anlatılan bir efsaneye göre, Türklerin ilk atası olan
Ay-Ata bir mağarada meydana gelir. Mağara, insan “ana rahmi” vazifesi görmüştür.
Bahaeddin Ögel bu mağaraların “yeraltı dünyasını yeryüzüne bağlayan birer kapı”
olduklarını söyler. Araştırmacı, Göktürklerin efsanelerinde geçen “kurttan türeme” ve
“mağaradan çıkma” motiflerini göz önüne alarak, bunların Göktürkler tarafından
resmen kabul edilen bir “devlet mitolojisi” gibi görüldüğünü ifade eder⁸¹.

Köroğlu'nun mezarda doğumu “Göktürklerin kurttan türeyişi” ve “Ergenekon”
efsanelerinde görülen kutsal mağara motifleriyle bağlantılı olsa gerek. Çünkü son
Göktürk'ten hamile kalan kurt doğuracağı ve düşmandan korunacağı emin bir yer olarak
mağaraya gider ve orada doğurur. Ergenekon efsanesinde de sağ kalan 2 ev halkı,
düşmandan korunmak ve saklanmak için sarp ve kayalık, etrafı dağlar ve ormanlarla
çevrili ve sadece küçük bir girişi olan emniyetli bir yeri seçmişlerdi⁸².

Kazak Köroğlu anlatmalarında da memleket veya halk kötü ve ağır şartlar altındayken
doğar. Örneğin : Mezhojaev anlatmasında (No :16, Zalim Kızılbaş Şağdat han,
Köroğlu'nu Türkmen ülkesinden kaçırtıp, esir alır ve pazarda köle olarak sattırır. Bu
sırada Kızılbaş ülkesindeki zengin bir Türkmen onu alır ve kızıyla evlendirir. Şağdat
onu tekrar saraya çağırır ve “sınşı” lığını sunar. Sınşılığından memnun kalmayan
Şağdat onun gözlerini oydurur. Bunun üzerine ailesini Kızılbaş ülkesinde bırakmak
zorunda kalır ve Türkmen ülkesine kaçar.) Diğer bir örnek ise ,(3 nolu anlatma);

⁸⁰ Evelbek Kanıratbaev, a.g.e. . s.131

⁸¹ M. Aslan, a.g.e. . s.67.

⁸² Bahaeddin Ögel, *Türk Mitolojisi II*, s.18,61.

Kalmuklarla savaşa giren Muñlibey (Köroğlu'nun babası)savaşta ölür. Bu sırada eşi hamiledir.

13 nolu anlatmada, ağır şartları, zor durumu yaratan bizzat Köroğlu'nu han olan babasıdır. Halkına çok eziyet etmektedir. Bu eziyeti o kadar ilerdedir ki karısını da astırır ve karısı mezarda doğurur.

15 nolu anlatmada Bozayhan Arap ülkesine gittiğinde memlekette kolera salgını başlar ve bütün halk ölmeye başlar. Ülkeye geri dönen Bozayhan karısının mezarında çocuğu görür.

27 nolu anlatmada da Bozay adlı kahramanın memleketi işgal altındadır. Bozay memleketi işgalden korumak ve dağılan halkı bir araya getirmek istemektedir. Farklı boydan Kazakbay buna engel olmak için düşmanla (Kalmuklar) anlaşır ve Bozay'a savaş açar. Bozay düşmanla savaşa gittiğinde başka taratan düşman gelip hamile

karısını diri diri gömer ve kadın mezarda doğurur.

Halkın muhayyilesi, ileride büyük işler yapacağına inandığı kahramanını bulduğunu ağır şartlardan, kötü durumdan kurtarıp daha emin, daha emniyetli olan "mezar"da doğurtmuştur. Eğer böyle olmasa idi, bulunduğu ortamda doğsaydı belki de yaşayamayacak (16 nolu anlatma da Kızılbash Şağdat tarafından, 13 nolu anlatma da karısını dahi astıran zalim babası tarafından, 15 nolu anlatma da kolera salgınından, 27 nolu anlatma da memleketi işgal eden düşman tarafından) ve ileride yapacağı büyük işler gerçekleşmeyecekti.

Kahramanın mezarda doğumunu başka bir açıdan inceleyelim : Dede Korkut Türkmen hakanlarının adını kendisi koyar. Bir gün "bu çocuğun adı Tuman (sis) olsun" deyince divandaki büyükler, "tuman karanlık demektir, bu padişahlara yaraşır ad değildir, bundan başka ad koymak gerekir"derler. Korkut Ata da "Gerçi, Tuman (sis) olunca hava karanlık olur, ama otlar için yararlı nemi bırakır. Bu çocuğun babasının ölümüyle halkın gönlü paslanmış, ortalığı duman kaplamış ve akranlık olmuştur. Güneş doğup, dünyaya tazelik getirecek, herkesin işi iyileşecek. Bunun için bu ad koyduk"der. Türkmenlerin seciresi, bu ad koyma olayını çok daha güzel bir Türkçe ile anlatmıştır.

“Korkut Ata, azıcık bir dumanı ben bu oğlanın küçüklüğüne benzetiyorum. Onun büyüklüğünü de (duman ve sisten) çıkan güneşe benzetiyorum⁸³.”

Köroğlu'nun Kazak anlatmalarında kahramanın, aile, halk veya devlet ağır şartlarda olduğu zamanlarda doğduğunu belirtmiştik. Halkın gönlünün paslandığı, ortalığın duman ve karanlıklar altında kaldığı zamanı ifade etmek için halkın hayali “kör (mezar)” kelimesini uygun görmüştür. Çocuk mezarda (karanlıkta) doğmuştur. Ama o büyüyünce bu karanlık aydınlanacak, bu karanlığın üstüne güneş gibi doğacaktır ve Dede Korkut'un ifadesindeki gibi güneş doğup dünyaya tazelik getirecek, herkesin işi iyileşecektir.

“Kahramanın mezarda doğumu” motifine Türk destanlarında da rastlıyoruz⁸⁴.

Bazı Altay ve Hakas destanlarında kahraman ve atı bir mağarada yahut karanlık ak kayanın içinde cansız şekilde dururken bozkurt şekline de girebilen bir kişi (Huu İney) tarafından bengi suyla dirilitilir ve yeryüzüne çıkarlar⁸⁵.

Anadolu anlatmalarında kahraman doğumu bölümü yoktur. Anadolu anlatmalarında kahramanın karşımıza 10-15 yaşlarında bir genç olarak çıkması da destanın menşei hakkındaki görüşlerimizi desteklemektedir. Biz de olağanüstü doğum motifinin V. Zhirmunsky'nin iddia ettiği gibi, Köroğlu'nun doğuya doğru yayılırken Orta Asya destan geleneğinde mevcut olan “abartma ve olağanüstülükler ilave etme özelliği dolayısıyla, bu kısmın destana eklendiği düşüncesine katılmıyor ; destanın doğudan batıya doğru yayılırken, batı Türkleri destan geleneklerinin içinde bulunduğu şartlar dolayısıyla bazı olağanüstü motiflerle birlikte, kahramanın olağan üstü doğması kısmının da destandan çıkarıldığını düşünüyoruz⁸⁶.” Metin Ekici'nin bu tespiti bizce de şüphe götürmez bir gerçektir.

2.1.4. Kahramana Ad Verilmesi :

Kahramanın doğumu ile birlikte “ad verme” motifi de anlatmalarda yer almaktadır. Ad verme geleneği üzerinde yapılan araştırmalar sonucunda her ne kadar

⁸³ Prof. Dr. Bahaeddin Ögel, *Türk Mitolojisi II*, TTK, Ankara, s.14.

⁸⁴ Bkz. M. Cemiloğlu, *Halk Hikayelerinde Doğum Motifi*, Bursa 1995, (Yayımlanmamış Doçentlik Tezi)

⁸⁵ İsa Özkan, *Köroğlu Destanı'nda Kahraman ve Atının Doğuşu ile İlgili Motiflerin Tahlili*,

⁸⁶ Metin Ekici, *Köroğlu'nun Doğu ve Batı Versiyonları Arasında Bir Karşılaştırma*, İzmir 1998, s.61 (Basılmamış Doçentlik Tezi).

doğan çocuğun ad alabilmesi için bir yararlılık göstermesi gerektiği sonucuna varılmış olsa da bu Köroğlu'nu Kazak anlatmaları için geçerli değildir.

M. Ekici, çeşitli halk hikayelerini inceleyerek ad vermeyi üç bölüm halinde tasnif etmiştir. Bunlar :

1. Cemiyet hayatında mevcut geleneğe göre çocuğun gösterdiği başarıya uygun olarak, nüfuslu bir kişinin ad vermesi- Dede Korkut hikayelerindeki gibi.

2. Çocuğun doğumunda olağanüstü tesiri bulunan veya çocuğun doğumunu sağlayan kutsal bir kişinin ad vermesi Bey Büyreğ, Şah Yusuf, Tahir ve Zühre Melik Şah ile Güllü Han hikayelerinde olduğu gibi

3. Hiç bir geleneğe bağlı olmaksızın çocuk doğar doğmaz ebeveynlerin ad vermesi. Gül ile Sitemkar, Hüyrlük Hemra hikayelerinde olduğu gibi⁸⁷.

Anadolu anlatmalarında çocuğun adı babasının “kör” olmasından kaynaklanmaktadır. Kazak anlatmalarında ise çocuk mezarda doğduğu için (Kör : Mezar- Kazak Türkçe'si) Köroğlu adını alır. Bazı anlatmalarda babasının kör edildiği de olur ama bunun çocuğun adıyla ilgisine anlatmalarda rastlayamadık.

“Ad verme” motifini inceleyen A. İnan'a göre ; “isim manasına gelen “ad” ile “at” menşe itibariyle aynı kelimedir. Kahraman ata binmeden “ad” alamıyor⁸⁸.”

Olağanüstü doğum ve “ad verme” motifinin yer aldığı 16 anlatmanın 14'ünde çocuğa adı babası, dayısı veya at bakıcısı Babalı koyar. Bu “ad verme” motifi M. Ekici'nin tasnifine göre 3 nolu olandır. Çocuğu mezarda bulan (yakalayan) ebeveyn ona “Mezarda doğan, Mezarın oğlu” manasındaki “Köroğlu” adını koyar. Geriye kalan 2 anlatmanın birisi de çocuğa adını “Kırklar (Pir, evliyalar)” birbirlerine danışıp, birisini de halkın arasından çıkan ak sakallı, sarı dişli bir ihtiyar verir. Bu da sözü edilen tasnife göre 2 nolu olana benzer “kırkların” çocuğun doğumuna tesirleri yoktur ama onun doğumdan sonra hayatta kalmasında tesirleri çoktur.

⁸⁷ M. Ekici, “Halk Hikayeleri 'nde Ad Verme”, Palandöken, İzmir, sayı : 4, s.12,13-18.

⁸⁸ A. İnan, “Çöçebe Türklerin Destanlarında Kahramanların Doğumları Ad Almaları ve Başka Hususiyetleri”, Makaleler ve İncelemeler II Cilt, TTK, Ankara 1989, s.206-212. Ayrıca bkz. Ahmet Caferoğlu, “Türk Onamastğında At Kültü” Türkiyat Mecmuası, İstanbul 1953, C.X, s.205-206, B. Ögel, a.g.e. . s.15.

Ad verme motifi bütün dünya ülkelerinde masal motifi olarak kullanılmıştır⁸⁹.

2.1.5. Kahramanın Eğitimi :

Ad verme motifinden önce veya sonra Türk destanlarında ve hikayelerinde yer alan bir konu da kahramanların eğitimidir. Eğitim, iki şekilde karşımıza çıkıyor. 1. İlmi eğitim 2. Silah eğitimi (Silahların kullanımı, ata binme, savaş taktikleri, avlanma vb).

Rahmet Mezhojaev anlatmasında (16) kırklar sırayla Köroğlu'nu beslerler ve ona cesur olsun diye kaplanın yüreğini yedirirler. Büyük bir yılanı kamçı gibi kullandırıp ve ona bindirirler ki aslan ve kaplan kadar güçlü bir pehlivan olup düşmanlarını yensin diye.

Köroğlu 11 yaşına gelince çocuklarla aşık oynar ve yutulur. Yutulunca aşığını vermez ve küçük-büyük bütün çocukları döver. Bir çocuk ona “ Yabancı memlekette nasıl erlik edersin” deyince anasına gelip bunun sebebini sorar. Annesinden izin alıp babasını aramak için yola çıkmaya hazırlanır. Bu sırada dedesinin at bakıcısı Babalı onu dağların arasına götürür, babasından kalan yay ve oku ona verip “ok atma” eğitimi yaptırır. Orada 3 gün boyunca türlü türlü nasihatler verir.

Köroğlu 13 yaşına gelince, Türkmen hanı ölür. “Devlet kuşu” başına konar ve onu han yapmak isterler. O önce istemez ama kırklar gelip onu ortalarına oturtup türlü türlü nasihatler verirler.

5 nolu anlatmada (M. Gumarova'nın kitabında 2 nolu) da eğitim şöyle ifade edilir

:

.....

Ğavsıl, Ağzam, Kırklar

İçirdiler elleriyle şerbeti

Süt çıkıp anne göğsünden

Birine birini imrendirdi.

⁸⁹ F. Türkmen, *Tahir ile Zühre*, s.180. Ayrıca bkz. “Ad Verme Motifi” O. Şaik Gökçay, Dedem

Göğüsten pınar akıtıp
Köroğlu'ya emzirip
Aradan bir kaç sene geçti
Yedi yaşa gelinceye kadar
Öğretip çeşitli ilimleri
Ta başlangıçtan görevlerini yaptılar

.....

Görüldüğü üzere verilen ilmi eğitimin muhtevası belirtilmemiştir.

Yine aynı anlatmada ; Köroğlu'nu mezarda yakalayıp eve getiren dayısı bir gün ava çıkar. Dağ başında 41 adamı görüp ve onlardan korkup geri döner ve Köroğlu'nu onların üstüne gönderir. Köroğlu da

“Bozoğlan gibi dayım
Şu silahlar hakkında her şeyi anlat
.....”

der.

Dayısı da şöyle der :
Şu yay miras kalmıştır,
Rüstem ile Dastan'dan
Kahraman yiğidin çok olur,
Savaşırken hilesi
Halka dokunur faydası
İbrahim ile Halil'den
Kalmıştı mızrağı

.....

Atan eski yiğit Davut

Sana bırakmıştır

Savıt (zırh) ile Kılıcı

.....

Beş çeşit silahı as omzuna

Eline aldığı beyaz mızrağı

Soktuğunda kana doymasın

.....

Düşman Ordusuna katılmasına izin verme

Göğsünden canını uçurup

Ellerine böğrüne değdir.

13 nolu anlatmada (M. Gumarova'nın kitabında 5 nolu anlatma) da eğitim daha çok "terbiye" , "görgü kuralları" üzerine kurulmuştur. Mezar da bin bir güçlkle yakalanan Köroğlu için anlatıcı Jambıl tarafından vahşi ve kaba bir tablo çizilmiştir. Köroğlu insanlar arasında durmayı sevmemişinden yanına hep kızlar gönderilir. Konuşmayı bilmemektedir. Bir süre sonra alışınca bazı sorulara cevap vermeye başlar. Giyinmeyi sevmemektedir. Giymesi için verilen bütün giysileri yırtar. Ona güzel giysiler verirler. Önüne yemesi için türlü türlü yiyecekler verirler. Ancak, 3 yıllık bir eğitimden sonra aklı başına gelir.

2.1.6. Diğer Olaylar :

Anadolu versiyonu anlatmalarında giriş epizodu olarak karşımıza çıkan "hanın yanında seyis olarak çalışan babasının at seçimi yüzünden kör edilmesine" sadece Kazak anlatmalarının birinde rastlıyoruz (Bkz. 28 nolu anlatma).

16 nolu anlatmada da kahramanın babası han tarafından kör edilmektedir, fakat bu "at seçimi" yüzünden değil Han'ın soyunu söylemesindedir. Bu anlatma da olaylar şöyle gelişir : Kızılbashi'nin hanı Şağdat han adamlarının kendisine ileride tehlike yaratabileceğini söylediği Ravşan'ı kaçırıp ülkesine getirtir. Onu öldürmek niyetindedir

ama yalnız bir kişiyi öldürmenin Han'a yakışmayacağını bildirilmesi üzerine pazarda köle olarak sattırır. Ravşan'ı yine bir Türkmen olan Gijdebey adlı zengin birisi onu alır ve kızıyla evlendirir. Bir gün Ravşanbey pazarda kurumuş bir at kafa tasından onun tulpar olduğunu anlar. Bunu duyan Şağdat Han ona at sürüsündeki tulparlarını, develeri içindeki janbozları (en iyi, cins deve) sığırlarının tınjılarını bulmasını ister. Ravşan bunların hepsini bulur. Atların arasındaki iki cılız ata bunlar tulpar olacak diyen Ravşan'a han inanır ve kızmaz. Çünkü onu daha önce at seçimi konusunda sınımıştır (Anadolu versiyonunda ise atın dış görüşünü beğenmeyen Bolu Beyi Hamza Paşa, Bolu Beyi⁹⁰ veya Revan şehrinin hakimi Hasan Han tarafından baba kör edilmektedir). Daha sonra Han kendisinin "soyu" hakkında tahmin yürütmesini isteyince Ravşan da "sen bir fırıncının oğlusun" der. Bunun üzerine Han onu kör ettirir.

21 nolu anlatmada da Ravşanbey'in Kızılbaşların Hanı Şağdat tarafından sadece düşmanı olduğu için kör edilir.

Bu üç Kazak anlatmasının birinde (16) çocuk babanın kör edilmesinden sonra, birinde⁹⁰ Anadolu anlatmalarında ki gibi çocuk babanı kör edilmesinden önce doğmaktadır. Birs de (28 nolu) 16 nolu anlatmanın varyantıdır ve babanın kör edilmesiyle sonuçlanır. Anlatma eksiktir.

Ayrıca, Kazak anlatmalarının bir tanesinde (28 nolu) babanın kör edilmesine sebep olan at, kahramanın mucizevi atı olacak Kırat'tır. Diğer ikisinde kör edilmesinin sebebinin başka olduğunu belirtmiştik. Buna karşılık, Anadolu anlatmalarında babanın kör olmasına sebep olan atların birisi mucizevi Kırat'tır.

Anadolu'daki anlatmalarda karşımıza çıkan "sudan çıkan aygır ile bir kısrağın birleşmesinden doğan Kırat'a" Kazak anlatmalarında sadece 13 nolu anlatmada (Jambil Jabaev nüshası) rastlıyoruz. Kazak anlatmalarındaki mucizevi Kırat genellikle Arap atının tohumundandır.

"Sudan çıkan at" motifine diğer Türk destan ve hikayelerinde de rastlıyoruz.

⁹⁰ Mustafa Aslan. a.g.t. , s.74.

Mukayesenin bundan sonraki kısımlarında Rahmet Mezhojaev nüshasını esas alacağız. Çünkü olayların gelişimi mantıklı bir sıra etmektedir ve diğerlerine göre daha hacimlidir. Bununla birlikte diğer anlatmalardaki motif ve epizotları da göz önüne alacağız.

Çalışmamıza esas aldığımız Kazak anlatmasında babanın kör edildikten sonra kayınpederi (kayınbiraderi) ile birlikte Kızılbaş ülkesinden Türkmen ülkesine kaçmaya karar verir. Bunların kaçtığını öğrenen Şağdat arkalarından adam gönderir. Ravşanbey kaçış esnasında Gejdembey'e (kayınbiraderi - kayınpedere) atlar(özellikle atların renkleriyle) hakkında bazı bilgiler öğretir. Kendilerini takip edenlerin atları "şağır" ise. Gejdembey'e atlarını güneşin altına doğru (güneşe doğru), sur ise ayın altına (aya doğru) sürmesini söyler ve böylelikle yakalanmaktan kurtulurlar.

Kaçış motifine Anadolu anlatmalarının ikisinde rastlıyoruz. Ali Onk tarafından derlenen anlatmada bu kaçış şöyle anlatılır: " Ali kişi gözleri kör edildikten sonra bir rüya görür. Rüyasında ak sakallı bir pir. onun Erzurum yakınlarındaki Goşa Bulak suyuna yakın bir yere göç etmesini söyler. Ali kişi oğlu Ruşen'i alarak Hasan Han'ın memleketinden kaçır".

Hüseyin Boyaz tarafından Gani Akarcay'dan 1981 yılında Gaziantep'te derlenen anlatmada ise kaçış şöyle anlatılır: " Deli Yusuf ve oğlu İrisvan Ali tayı yetiştirirler. Bunu haber alan Erzurum paşası onları yakalayıp getirmelerini emreder. Deli Yusuf ve oğlu, ata binerek kaçarlar. askerler onu takip eder. Deli Yusuf kendilerini takip eden askerlerin atlarının rengine göre oğluna atını nereye doğru sürmesini gerektiğini söyler. Takip eden atın rengi al ise çalılıklara, kır ise çamurlu tarlalara doğru sürerler ve kurtulmayı başarırlar".

Anadolu anlatmalarında, baba oğluya (Koroğlu) kaçır. Kazak anlatmalarında ise oğul hala doğmamıştır. Sadece 28 nolu Kazak anlatmasında baba, Anadolu anlatmalarında olduğu gibi düşman memleketinden kaçır. Kazak anlatmalarında; genellikle, baba, kayınbiraderi (kayınpederi) ile kaçır. Kaçış esnasında atların renklerine göre taktik belirleme her iki versiyonda da vardır.

Köroğlu'nun Kazak anlatmalarında (esas aldığımız anlatmada) bundan sonra kahramanın mezar doğumu ve dayısı (dedesinin at bakıcısı Babalı, vs.) bulunup bakılması anlatılır ki, bu bölümleri Anadolu anlatmalarında mevcut olmadığını daha önce belirtmiştik.

Kazak anlatmalarında çocuğun doğumu ve büyümesi kısaca şöyle anlatılır : Ravşanbey ve Gejdembey Kızılbaş Şağdat'ın ülkesinden kaçtıktan sonra Ravşanbey'in karısı Akanay hastalanıp ölür ve mezarda doğurur. Dayısı, at bakıcısı Babalı veya (bir çoban) tarafından mezarda zorlukla yakalana Köroğlu dayısı, anneanesi tarafından büyütülür, eğitilir. Bir gün sokakta aşık oynarken aşığını yuttuğu çocukları döver. Onlar da sen yabancı ülkede nasıl kabadayılık yapıyorsun deyince gerçekleri anneannesinden öğrenen Köroğlu babasını (dedesini, dayısını) aramak amacıyla Türkmen ülkesine gider Orada babasının öldüğünü, dayısının Barşagül adlı bir kızla evlendiğini öğrenir. Barşagül oldukça güzel bir kızdır. Köroğlu'nun dayısı ile evli olmasına rağmen oldukça çok talibi vardır. Dayısı karısını alıp şehrin dışında olan Küygen dağına gidip yerleşir. Köroğlu da onlarla beraber yaşamaya başlar. Bir gün dayısı ava çıkınca, çok uzun zamandan beri yengesi Barşagül'e aşık olan Reyhan Arap çıka gelir. Köroğlu'na " yengen baba kendi eliyle bir kase şarap versin" der. Köroğlu da " eğer atınla kısırağımı çiftleştirirsen dediğini yengeme yaptırırım" der. Atlar çiftleşir. Köroğlu yengesine gidip anlaşmayı anlatır ve Reyhan Arap'a bir tas şarap götürmesini ister. Barşagül de Reyhan Arap'ın kötü niyetli biri olduğunu bildiğini söylemesine rağmen, Köroğlu'yu kırmamak maksadıyla, Reyhan Arap'a bir tas şarap götürür. Reyhan Arap da Barşagül'ü (bazı anlatmalarda karısını) bileğinden tutup atının terkisine alır ve kaçmaya başlar. Küygen dağında dayısı ve yengesiyle yaşadığı bu olaylar, destanın ilerleyen bölümlerine zemin hazırlayan çekirdek olaylardır ve biz bunlara "epizot çekirdeği" diyoruz. Çünkü, bu küçük olaydan sonra Köroğlu sırasıyla şu olayların içine girer :

- a) Reyhan Arap'ın atıyla çiftleşen kısırağı yavrular ve kahramanın mucizevi atı "Kırat" meydana gelir⁹¹.

⁹¹ Bazı Kazak anlatmalarında Kırat'ın doğumu da mitolojiktir. Köroğlu ken kısırağının karnını yırtarak doğum yaptırır (5 nolu anlatma). "Türk Destanlarında Mitolojik Doğumlar" için Bkz. : Bahaeddin Ögel, a.g.e. II. s.4.

b) Reyhan Arap Barşagül'ü alıp kaçırması. Köroğlu buna engel olamamıştı. Ama ilerleyen bölümlerde Reyhan Arap'tan bu olayın intikamını alır ve yengesini kurtarır.

c) Bu olaylar esnasında, "kırk yiğitle" karşılaşır, onları kendine bağındırır ve Jembilbel'i kurar.

"Kırat'ın yetişmesi" Anadolu anlatmalarında da benzer şekilde anlatılır. Şöyle ki "Ürüşan baba oğlu Ali'ye tayları tavlaya çektirir. Pencereleri kapatıp, tayları karanlıkta beslemesini söyler. Ali tayları bir yıl boyunca besler. Bir yıl sonra atları inceler. Doru atın güneş ışığı aldığı anlar, fakat Kırat mükemmel yetişmiştir (Behçet Mahir nüshası, s.6).

"Ali kişi, oğluna her tarafı kapalı bir ahır yapmasını ve tayları burada kırk gün boyunca beslemesini söyler. Hiç bir canlı, büyüme çağının sonuna kadar atları görmemelidir" (Ali Onk, a.g.e., s.19).

"Deli Yusuf oğluna tayı beslemesini için talimatlar verir. Tay bir arşın yer altına konur ve üzeri güneş ışığı girmemesi için kapatılır. Tay bu şekilde kırk gün beslenir. Kırk gün sonra Deli Yusuf atı kontrol eder, içeriye giren güneş ışığından atın vücudunda bir leke oluşmuştur. Işığı girdiği delik kapatılır ve tay kırk gün daha beslenir"(Hüseyin Byaz)

"Deli Yusuf, Ruşen Ali'ye tayları ahıra güneş ışığı girmeyecek şekilde kapatmasını söyler. Taylardan biri güneş ışığı sonucunda hastalanır. Deli Yusuf bunu anlar ve Ruşen Ali'ye deliği kapatmasını söyler. Altı yıl sonra atlar çamurlu tarlada eğitilir" (Metin Ekici, *The Anatolian Cyde Koroğlu Stories*, s. 171-172).

" Babasının tavsiyesi üzerine Köroğlu, yer altında kırk bölmeli güneş ışığı olmayan karanlık bir ahır yapar. Atı yemiyle birlikte buraya kilitler" (Wolfram Eberhard, a.g.e., s.72).

Kazak anlatmalarında atın yetiştirilmesi ise şöyle anlatılır:

"Kırk günlük edip hazırlamış yemi otu

Çok karanlık gizli yerde gecelettirdi

Sulı ve süt yoncayla besleyip
Kırk günden sonra Ravşanbey'e gösterdi
Söyler Ravşan : "Yılkı gelemes yanına
Tulpar bir yana, rüzgar yetişemez tozuna
Kırk gün besleyip sulı ile semirttin
Kırk gün (daha) hazırla, gelsin tulpar haline

.....
Gejdembey söylenilen sözü anlar
Hürmet gösterip örtü örtü ata biner
Hazırlayıp kırk gün kırk gece terini alıp
Ravşan'a göstermek için gene getirir.

Doruyu inceler Ravşan çok dikkat edip
Gözü olan bir kimseden geri kalmaz atı tanıyıp
Eliyle her bir uzvunu bilir okşayıp
Gönlü yükseldi güneş gibi parlayıp

R.Mezhojaev, 787

Boz kısarak sağlıklı doğum yaptı
Gözetip Köroğlu dikkat etti
Gün ışığı girmeyen kara yere kapattı
Gözü ışık gibi, tuyağı taş gibi
Tayın uzuvlarına hayran kaldı

Jambil Jabaev'in "su padişahının aygırının tohumundan olma Kırat'ın bakımı ve Köroğlu'na layık bir at olarak yetiştirilmesini uzun uzun anlattığı çırakları tarafından belirtilmesine rağmen ne yazık ki bu anlatmalar yazıya geçirilmemiştir.

Görüldüğü üzere, her iki versiyonda da tayın yetiştirilmesi için karanlık bir mekan gerekmektedir.

Bazı araştırmacıların ifade ettiğine göre, "su ruhundan türeyen" ve "şamanist inançta tabiat tanrısı Yerlik Han'ın ruhunu sembolize eden" atların karanlık bir mekanda yetiştirilmesi kanaatimizce Türk mitolojisindeki "toprak - mağara" ve "güneş - ateş" kültleri ile ilişkilidir⁹².

Türk mitolojisine göre, şamanı kutsal güçlerin yanına götüren Tanrıların yanında buluna at ölümün ve sezginin sembolüdür, gökyüzünde de yeryüzünde de yeri vardır. Tanrıların insanlara yardım etmesi için onun varlığı gerekmektedir. Esrarengiz bir alemi, yeryüzünde temsil eden hayvandır. Şamanın ve insanların en iyi dostudur. İnsanı cennete ulaştıracak yolu da at bilmektedir.

Mitolojide atın yerini ve değerini bilince, destanlarımızda yer alan ve kahramanların en iyi dostu olan atları daha iyi değerlendirebiliriz. Bu atlardan biri de şamanın atı ile aynı adı taşıyan Köroğlu'nun atı Kırat'tır. Mitik dönemlerde, gökyüzünde dolaşan ve tanrıların olağanüstü özellikler bahşetmiş olduğu Kırat Köroğlu'nun sevgili yoldaşı olmuştur⁹³.

Kazak Köroğlu anlatmalarında, Kırat konuşur, içki içer, uçar ve büyük sezgi gücüne sahiptir. Anadolu anlatmalarında da Kırat, sezgisi ile Köroğlu'nu tehlikelerden korur, engebeli yerlerden kanatları varmış gibi sanki uçarcasına geçirir. Bazı Kazak anlatmalarında, Kırat'ın uçması Anadolu anlatmalarında daha reel bir duruma dönüşmüştür. Kırat'ın omuzlarında alev gibi yanmakta, atlın gibi parıldamakta olan

⁹² Mustafa Aslan, a.g.e., s.77.

⁹³ Bilge Seyidoğlu, "Mitolojik Dönemde At", Prof. Dr. Umay Günay Armağanı, Ankara, 1996, s.51-57.

kanatları olduğu tasavvur edilmekte ve mesafeleri uçar gibi aşmaktadır. Bazı anlatmalarda “Kırat’ın uçtuğu da” görülür.

Köroğlu’nun Kazak anlatmalarında da, Anadolu anlatmalarında da Köroğlu’nun atının rengi Kır’dır. Bunun böyle olmasının nedeni olarak “Şamanist inançlar” gösterilir. Şaman’a yer altına seyahatinde Kırat yardım eder. Şaman gökyüzünden inerken de bu Kırata biner. Şamanların üzerinde oturduğu Kıratın kılları yakılınca at onları dünyanın ötesine taşır. Çağrılan ruhu ilk fark edip kişneyen de sezgiyi sembolize eden Kırattır ... Şamanlar kurban olarak açık renk (kır veya boz) bir at seçerler⁹⁴.

Kır ve boz atlara Manas Destanı’nda, Dede Korkut Hikayeleri’nde ve hatta İslami Dönem eserlerinde de rastlıyoruz⁹⁵. Genel bir ifadeyle Türk destan kahramanlarının atları hep boz ya da kır olarak tasvir edilmektedir.

Köroğlu Destanı’nın hazırlık bölümü içinde, Köroğlu mezardan çıkınca Şöyle hayal kurar : (Başka anlatmalarda kırklar gelip 3 dilekte bulunmasını isterler)

Şimdi Allah söylediğimi hoş görse
Hepsini dünyanın bana armağan etse
Ağa, sultan, padişah olsam Türkmen’e
Uzun ömür, yüz yirmi yıl yaşam verse

.....
Bir Tanrı’dan ben dilerim ümidi
Şehir kapısına yaptırsam çelik kilidi
Kendim cihangir, Köroğlu gibi yiğit olup
Yanıma alsam kırk bir atlı yiğidi

.....
Belime bağlayıp İsfahan gibi kılıcı

⁹⁴ Bilge Seyidoğlu, a.g.e. . s.51.54. Ayrıca bkz. A. İnan, *Tarihte ve Bugün Şamanizm*, TTK, Ankara, 1986. s.101.

⁹⁵ Mustafa Aslan, a.g.e. . s. 78-79.

Gökyüzüne uçurarak binsem o zaman Kırat'ı

.....

Çocuk doğurmayan perizadelerden eş ver

Yuvarlak ağız, kuralay gözlü periden

Koroğlu'nun Kırklar olup dostları

Perizadenin kalem (gibi ince) olsa kaşları

Çocuk doğurmaz güzel bir kadınla evlensem

Olsa daima onun on dört yaşları

.....

Daima kız gibi olan perzadeden eş ver

Çocuk doğuran kadın yiğide yakışmaz

.....

Dünyada baş verme, evlat verme

Razıyım göçsem de dünyadan evlatsız

Toprak ve taşı kale yapıp

Jembilbel'e yaptırısam altın çınarı

Yüce dağ gibi görünce minaresi

Her direğe yüzer yüzer at bağlasam

.....

Kırlardan dilenen dileklerde hemen hemen aynıdır. Köroğlu'nun Tanrı'dan (Kırlardan) evlat istememesi, Jembilbel'e kale yaptırıp orada 40 yiğidiyle ve doğurmayan peri kızlarıyla uzun ömür yaşamak istemesi gibi dilekleri kahramanın destanın iler ki bölümlerine hazırlık niteliğindeki epizot çekirdekleridir.

Türk destan ve masallarında karşılaştığımız diğer motiflerden birisi “kırklar” ve kırk yiğit motifleridir ki bunlar hakkında çok sayıda araştırma yapılmıştır. Mustafa Aslan, “Köroğlu Destanı'nın Türkmen Versiyonu Üzerinde Bir İnceleme” adlı doktora tezinde bu konu üzerinde oldukça durmuştur. Bu yüzden bu konu üzerinde tekrar durmak istemiyoruz (Bkz. a.g.e. s.79-84). Kazak Köroğlu anlatmalarında bazen 40 bazen 41 olarak verilen yiğitlerin sayısı Anadolu anlatmalarında belli değildir. Behçet Mahir nüshasında Köroğlu'nun yanındaki kaçaklarının sayısı bin dokuz yüz doksan dokuz olarak belirtilmiştir. Pertev Naili Barotav⁹⁶ ise “Hiç olmasa bazı rivayetlerde kahramanın etrafındaki arkadaşlarının sayısı 40'tır” der ve 40 arkadaşa rastladığı rivayetleri sıralar.

Hazırlık bölümünde karşımıza çıkan motiflerden biri de “rüya” motifidir. Rüyalar bazen hikayeyi birbirine bağlamada çapraz veya tekrar edilen bir motif fonksiyonuna sahiptir, bazen de haber verme, ikaz etme gibi realist olaylara dayalı unsurlar taşımaktadırlar⁹⁷.

Kazak Köroğlu anlatmalarında bu motiflere oldukça çok rastlıyoruz. Kızılbaz Şağdat Şahın gördüğü rüya cadı tarafından “Tedbir alması konusunda bir ikaz” olarak yorumlanmıştır (R. Mezhojaev, 111-120).

Ravşanbey, Türkmen ülkesine kaçtığında karısı Akanay hamiledir. Bir gün rüyasında kırklar gelip ona yakında öleceğini ve mezarda doğuracağını söylerler. Akanay da rüyasını annesi Küleyim'e anlatır. Akanay'ın gördüğü rüya “ haber verme” özelliğini taşımaktadır.

Anadolu anlatmalarında da rüya motifi ile karşılaşırız. “Köroğlu'nun Bolu Paşaya kendi arzusuyla esir olup İstanbul'a gitmesinden sonra, İsa Balı bir gece rüyasında Köroğlu'nu kan deryasında görür ve bundan onun tehlikede olduğunu anlar.”

⁹⁶ Pertev Naili Barotav, *Köroğlu Destanı*, Adam Yayıncılık, İstanbul 1984, s.76.

“Koroğlu, Bolu Beyi ve Ayvaz’a karşı harp ederken Deli Mihter Koroğlu’nu kan deryasında görür.”

“Koroğlu Ayvaz Bağdat’a gittiğinde onun esaretini bu suretle anlar⁹⁸.”

2.2. Koroğlu ve Çocuklarının Maceraları :

2.2.1. Koroğlu’nun Jembilbel’i Kurması (Yerleşmesi ve Etrafında Yiğitleri Toplaması) :

Bu bölüm , Kazak anlatmalarında farklı anlatılmaktadır.

Ergali Esenjolov (5) anlatmasında ; Koroğlu daha 7 taşında mezardan çıkar ve Allah’tan uzun ömür, perilerden eş, 40 yiğit ve Kırat ‘ı diler ve Jembilbel’i okursam, bütün Türkmen ‘e han olsam diye hayal kurar.

Hasan Mirbabaoğlu ‘nun (1) anlatmasında Jembilbel’in kurulması ayrıntılı olarak şöyle anlatılır: ...Kırk kilometre kale yaptırıp , yüksekliği kırk kulaç, eni 6 kulaç sur yaptırır. Suru birkaç defa sıralayıp içine gönül açıcı eğlence yerleri yaptırıp, mescitler ve medreseler yaptırır. Koroğlu’nun tahtının önünde Süleyman padişahın tahtı gözü tırmalar. Buradaki lale bahçeleri ile karşılaştırılınca İran bağı küçük kalır. Jembilbel’i gören insan tekrar bir daha görsem diye arzu ederdi.

Bazı anlatmalarda, 1 mısra olarak verilmiştir : “Koroğlu saray inşa etmiş Jembilbel’e” (11 nolu anlatma).

Bazı anlatmalarda da Jembilbel’i kurmasını “kırklar” Koroğlu’ndan isterler. Bir başka anlatmada da Koroğlu 40 yiğidi kendine bağındırdıktan sonra tek başına sefere çıkarken yiğitlerine “Jembilbel’i kurmaya başlayın” der.

Yiğitleri kendine bağındırmasına da iki anlatmada rastlıyoruz.

3 nolu anlatmada; “Koroğlu bir gün ava çıkar. Av sırasında Kalmak kahramanı Sapabey ve onun 40 adamı ile karşılaşır. Onlarla savaşıyor,onları yener ve kendine bağındırır.

⁹⁷ Umay Günay, *Aşık Tarzı Şiir Cieleneği ve Rüya Motifi*, AKM Yay., Ankara 1986, s. 107-108.

⁹⁸ Pertev Naili Barotav, a.g.e. , s. 84.

4 nolu anlatmada; Koroğlu'nun dayısı bir gün ava çıkar. Karısına aşık olan 41 yiğitle karşılaşır. Korkup eve döner ve Koroğlu'nu onların üzerine yollar. Koroğlu onları korkutur, hepsi kaçmaya başalar. Kırklar, "Koroğlu'na : bizden dilediğin 41 yiğit bunlar" deyince Koroğlu onları kendisine bağındırır.

Koroğlu'nun Anadolu anlatmalarında kahramanın Çamlıbel yerleşmesi, babasını kör eden Hasanhanı öldürüp intikam aldıktan sonra şöyle anlatılır; " Hasan Han'ı öldürüp, onun adamlarından kurtulan Koroğlu ve Ali kişi, Çengli puslu bir dağ beline geldiklerinde Ali kişi o yerin "Çenlibel" adında bir yer olduğunu ve oraya yerleşmeleri gerektiğini söyler ve baba oğlu oraya yerleşirler. Bir gün Ruşen'i yanına çağırır Ali kişi, artık ömrünün son günlerini yaşadığını, Kırat'ına iyi bakmasını, onu kimseye bırakmamasını, Ruşen'in kısa zamanda her tarafta tanınacağını söyledikten sonra artık "Koroğlu" adını taşımasını söyler. Koroğlu'nun adını duyanlar,Çamlıbel'e gelip yerleşmeye başlar ve Koroğlu'nun hizmetine girerler. Ali kişi bir gün hastalanıp ölür ve Koroğlu onu Goşabulak'ın yanına defneder. Koroğlu kısa zamanda topladığı yiğitlerle Çamlıbel'de kendi teşkilatını kurar, kısa zamanda adı ve şöhreti bütün dünyaya yayılır".

Görüldüğü üzere, her iki versiyonda da Çamlıbel merkezi bir mekan özelliği arz eder. Kazak anlatmalarında da olaylar Çamlıbel'de başlar ve orada biter.

2.2.2 Koroğlu'nun Evlenmesi

Kazak anlatmalarında Koroğlu'nun aşık olması ve evlenmesi epizodu, ayrı bir kol olarak karşımıza çıkmamaktadır ve Anadolu anlatmalarına nazaran masalsı diyebileceğimiz fantastik unsurlarla kaplıdır (peri kızıyla evlenme).

Metin Ekici aşık olmayı iki ana grupta toplar:

1) Tabi olarak aşık olma (görerek):

- a) Aynı mekanda bulunup, hatta birlikte büyüyüp, ergenlik çağına ulaşan kahramanlar arasında meydana gelen aşk.
- b) Çocuğu olmayan ailelerin birlikte çare aramaları ve doğacak çocukları birbirleriyle evlendireceklerine dair sözleşmeleri sonucu çocukların ileride aşık olmaları - beşik kertmesi.

2) Rüyada (bade içerek) aşık olma:

Rüyada aşık olma, roman devri türlerinde görülen bir özelliktir. Epik türlerde böyle bir olayı görmüyoruz.

Aşık olmanın bu iki şeklinden başka, farklı mekanlarda bulunan birinin diğerinin adını duymasıyla aşık olma meydana gelmektedir⁹⁹.

Kazak Köroğlu anlatmalarında Köroğlu'nun aşık olması ve evlenmeleri şu şekillerde anlatılır :

- a) Kızı görüp aşık olup evlenmesi (14 nolu anlatma)
- b) Beşik kertmesi sonucu evlenmesi (27 nolu anlatma)
- c) Kendisinin adını, şanını duyan kızların gelip evlenmesi (1, 2, 54)
- d) Savaşta yendiği kişinin kızını ganimet olarak alır, evlenir (28 nolu)

Bunlardan başka bir anlatmada da Köroğlu çıktığı ve sefer esnasında düşman beyinin düzenlediği bir yarışta öne sürülen bütün şartları gerçekleştirir ve beyin kızını alır.

Anadolu anlatmalarında, Köroğlu kızın bizzat kendisini veya fotoğrafını görerek aşık olur. Bazı anlatmalarda, rüyada aşık olma motifiyle dekarşılıyor. Anadolu anlatmalarının bazılarında ¹“Köroğlu” tipi karşımıza o kadar çok bozulmuş ve dejenere olmuş olarak çıkar ki biz bunu anlatıcı - çevre ilişkisine bağlıyoruz, bunun sonucu olarak Mehmet Kaplan, Köroğlu'nun hem ahlak hem de yiğit olarak dejenere bir tip olduğunu ifade etmiştir. Köroğlu'nun Kazak anlatmalarında da, Köroğlu çok eşlidir, gördüğü hemen hemen her kıza aşık olur, ama onun alp tipinin özelliklerinden ayrıldığını ve ahlaki, cinsi sapıklıklar gösterdiğini belirtecek bir tek mısra ya bile rastlanmaz. Anadolu sahasında yukarıdaki bahsettiğimiz özelliğe rastlanması ancak Orta Asya'da ortaya çıkan orijinal anlatmanın bozulmuş olmasıyla açıklanabilir.

Aşık olmanın tabi sonuçlarından biri sevgiliyi aramadır. Sevgiliyi arama daha çok hikayenin yapısıyla da ilgili, ileriye dönük bir kısım olduğu için, genellikle hikayelerde bir geçiş noktası oluşturmaktadır. Kahraman sevgiliyi ararken çeşitli engellere

⁹⁹ M. Ekici, Dede Korkut s.22-25.

karşılaşır. Köroğlu'nun kendisi sevdiğini ararken fazla zorluklarla karşılaşmaz. Ama evlatlığı Ğavaz, Köroğlu'nun aşık olduğu kızı veya kendi aşık olduğu kızı ararken çeşitli zorluklarla karşılaşır. Eski destanda karşımıza çıkan, evlenilecek kızı akrabaların araması motifi Kazak Köroğlu anlatmalarında korunmuştur

Engeller şunlardır ;

- 1) Kız babası beşik kertmesi olmasına rağmen Köroğlu öksüz kaldı diye kızı vermek istemez ve başka memlekete göçer (27 nolu anlatma).i
- 2) Köroğlu'ya kız babası şartlar koyar. Bunlar “40 iğneyi yan yana koyacağım onları düşür, 40 yiğidim var onları güreşte yen, 50 atın yarışta birinci gel”gibi şartlardır (29 nolu anlatma).
- 3) Kızı alabilmek için kaplanın kaçırdığı çocuğu kurtarması etkili olur (27 nolu anlatma).
- 4) Sevdiği kızı aramak için, at giyim isteyen Köroğlu'ya akrabası at ve kıyafet vermez (15 nolu anlatma).
- 5) Köroğlu'nun aşık olduğu kızı aramak için yola çıkan Ğavaz'a katıldığı yarışı kazanmasın diye rakipleri rakı içirir (14 nolu anlatma).

Köroğlu'nun sevgilisini aramaya çıkışı ve engellerle karşılaşması Kazak anlatmalarında olduğu gibi, Anadolu anlatmalarında da karşımıza çıkar (Bkz., Pertev Naili Boratav, Köroğlu Destanı, s.32).

M. Ekici'ye göre, engellerin genellikle bütün hikayelerde olmasının sebebi, edebi eser ve edebi anlatmanın şartlarına uygunluktan ve sonuçta elde edilen değerinin, dinleyici - okuyucu tarafından daha iyi anlaşılmasını sağlamaktan kaynaklanmaktadır

Köroğlu'nun Kazak anlatmalarında masal unsuru olarak kabul edilen “ peri kızı ile evlenme” motifi ve Kaf dağı motifleriyle karşılaşırız. Anadolu anlatmalarında “peri kızı ile evlenme” motifi yoktur. “Kaf dağı” motifi ise yer aldığı Kazak anlatmalarında fazla önem verilmeyen motiflerdendir. Evlendiği kızlardan biri Kaf dağının padişahu Ahmer'in kızı Agajunis olarak verilmiştir.

Köroğlu'nun Kazak anlatmalarında Köroğlu'nun sevdiğiyle bazen kızın memleketinde de evlendiği görülür. Yani kahramanın evleneceği kızı Jembilbel'e getirmeden de evlendiği görülür. Fakat, kızın memleketine yerleşmez. Düğünden sonra kızı Jembilbel'e getirir. Yalnız, Ğavaz'ın ve torunu Kasımhan2ın maceralarının anlatıldığı kollarda onların evlendikleri kızların memleketine yerleştikleri görülse de çeşitli nedenler (savaş, yaralanma, ölüm) sonucunda Jembilbel'e geri dönerler. Evlendikten sonra kahramanın uzun bir zaman kızın evinde oturması sadece destanlarda değil, klan - ataerkil halkların hayatında da temeli olan bir özelliği ile Kazak Köroğlu anlatmaları Anadolu sahası anlatmalarından biraz farklılık gösterse de diğer destan ve halk hikayelerimizde kahramanın evlenmesi bölümlerinde karşılaştığımız temel yapı ve motiflerle benzer özellikler taşıdığını söyleyebiliriz.

2.2.3. Köroğlu'nun Reyhan Arap'la Savaşı :

Kazak anlatmalarında kahramanın maceraları, yengesini (karısını) kurtarmak için Reyhan Arap'la savaşıyla devan eder. Hazırlık bölümünde ; kahramanın daha ilerideki maceralarına zemin hazırlayan epizot çekirdeklerinin oluşturduğunu ifade ederken, Reyhan Arap'ın yengeyi (karısını) kaçırmasının bunlardan bir olduğunu belirtmiştik. Yengeyi kaçıran kişi anlatmalarda Kızılbaş (İran) olarak verilmiştir.

Kazak anlatmalarında bu bölüm özetle şöyle anlatılmaktadır : Köroğlu yengesi Reyhan Arap tarafından kaçırılınca çok üzülür ve bütün bunlar benim suçum diye hayıflanır. Durumu öğrenen dayısı ona üzülmemesini ve sağ olursa bir gün yengesini kurtaracağını söyler. Köroğlu bir gün Reyhan Arap'ın ülkesine doğru yola çıkar. Ülkenin sınırında bir çobanla karşılaşır, onun kıyafetlerini giyip ülkeye girer. Falcı olarak dolaşp fal bakmaya başlar ve yengesi hakkında bilgi sağlamaya çalışır. Bir gün fal bakarken yengesi ile karşılaşır ve onunla şehrin dışındaki pınarda buluşmak için analaşırlar. Yengesi pınara Reyhan Arap'ın kızı (bazı anlatmalarda kış kardeşi) ile gelir. Köroğlu yengesini geri götürmek istese de yengesi "Reyhan Arap'ın kızını götür, ben çok yaşlandım. Dayın onunla evlensin" der. Bunun üzerine Köroğlu Reyhan Arap'ın kızını alıp kaçmaya başlar. Yengesi Reyhan Arap'a kızının kaçırıldığını söyler ve Reyhan Arap atlanır ve kızı kaçıran Köroğlu'nu takibe başlar. Köroğlu'na yetişir ve

Köroğlu'nun atı önlerine çıkan nehri (Amuderya) atlar. Arap Reyhan'ın atı atlayamaz. Arap Reyhan memleketine döner ve bu olaydan yengeyi sorumlu tutarak zindana attırır.

Bir başka anlatmada da buraya kadar olaylar şöyle anlatılır : (15) Köroğlu, karsını kaçıran Reyhan Arap'ın memleketine gidip karısı ile Arap padişahının kız kardeşi Künsuluv'u alıp Kıratıyla göğe yükselir.

Arap padişahı da atı Kökmayın ile göğe yükselir. Havadaki savaşta Köroğlu, Kökmayın adlı atın boynunu keser ve iki kadınla beraber Jembilbel'e gider. Bu anlatmada Köroğlu'nun reyhan Arap'la mücadelesi Kıratın çalınışı ile devam eder.

Yengesinin zindanda olduğunu rüyasında "kırklardan" öğrenen Köroğlu tekrar Arap ülkesine gider. Zindandaki yengesini zindandan kurtarıp Jembilbel'e döner.

Bir başka anlatmada (3) bu bölüm şöyle anlatılır. Yengesini kurtarmak için Reyhan Arap'ın ülkesine tekrar giden Köroğlu yengesini bulmakta zorlanır. Kırat onu yengesinin bulunduğu zindana götürür. Yengeyi kurtaran Köroğlu onu Kubalı Dağı'na getirir. Köroğlu Reyhan Arap'ı arar ama bulamaz. Reyhan Arap'ın Arkarum'a (bir başka anlatmada (5) Arzum şehri) asker toplamak için gittiğini öğrenir. Reyhan Arap'ı peşinden kırk yiğidin başı olan Sapabey'i gönderir. Sapabey tutsak olur. Kırat Sapabey'in tutsak olduğunu sezer ve Köroğlu'na haber verir. Köroğlu Sapabey'i Reyhan Arap'ın elinden kurtarır ve Reyhan Arap'ı da alıp yengesini bıraktığı Kubalı Dağı'na gelir. Ama yengesini Zengi dev kaçırmıştır. Bunu duyan Köroğlu Reyhan Arap'ı işkenceyle öldürür.

Yengesini kurtarıp tekrar Jembilbel'e dönen Köroğlu Jembilbel'i Reyhan Arap ve kızının nişanlısı olan Kızılbaş tarafından kuşatılmıştır. Savaşırılar. Reyhan Arap yenilir. Köroğlu ve Reyhan Arap dost olup babasını köreden Şağdat Şaha karşı savaşmaya karar verirler.

Bir başka anlatmada ise (20) Reyhan Arap'ı öldüren Köroğlu onun yerine dayısı Gejdembey'i han yapar.

Görüldüğü gibi Kazak Köroğlu anlatmalarında Köroğlu'nun Reyhan Arap'la mücadelesi türlü türlü anlatılmakta ve bazı anlatmalarda bu bölüme çeşitli motifler sokulup anlatım zenginleştirilmektedir. Anadolu anlatmalarında "Kırat'ın çalınışı" adı

altında müstakil bir kol olarak karşımıza çıkan olay Kazak anlatmalarında Köroğlu'nun Reyhan Arap'la mücadelesini anlatan anlatmalarda ve Köroğlu'nun Kalmak Hanı Şıntemir ile mücadelesinin anlatıldığı anlatmada (28) karşımıza çıkmaktadır.

Köroğlu'nun Kazak anlatmalarındaki "Reyhan Arap'la mücadele" epizodu ile Anadolu anlatmalarındaki bu epizot arasında çok fark vardır.

Kazak Köroğlu anlatmalarındaki Kırat'ın çalınışı şöyle anlatılır :

15 Nolu Anlatma : Kaçırıldığı kadın ve kız kardeşi elinden alınan Reyhan Arap ve Köroğlu ile savaşır yenilir. Bunun üzerine Reyhan Arap ihtiyar bir kadını (cadı) Köroğlu'nun atı ve silahını çalmak üzere görevlendirir. Köroğlu bir gün ava çıkar ve ihtiyar bir kadınla karşılaşır. Ona acır ve Jembilbel'e getirip baktırmaya başlar. İhtiyar kadın Köroğlu'na, yiğitlere ve Kırat'a içki içirir. Onlar sarhoş olunca Kırat'ı ve silahları alıp Reyhan Arap'a götürür. Yaya olarak 5 ay yürüyüp bir deniz kenarına gelen Köroğlu 20 adamın denizden çekip çıkaramadığı balığı çekip çıkarır. Denizciler de onu deniz yoluyla Reyhan Arap'ın memleketine götürürler. Dilenci kıyafetiyle Reyhan Arap'ın memleketinde dolaşırken bir kişi ona Kırat'ın hiç yem yemediğini sadece su içtiğini anlatır. O da "Kırat'ı nasıl besleyeceğini bildiğini söyler" Bunu duyan Reyhan Arap onu seyis olarak saraya çağırır. Köroğlu Kırat'a bakmaya başlar. Bir gün Reyhan Arap "Köroğlu'nun hilesini göstereceğim, ama bunun için onun silahları alıp Kırat'a binmem gerek diyen dilenci kılığındaki Köroğlu, dedikleri kabul edilince silahları kuşanır ve binerek gerçek kimliğini açıklar. Araplarla savaşır, onları yener ve ülkesine döner.

28 Nolu anlatmada olaylar 15 nolu anlatmadaki gibi gelişir. Tek fark, atın kaçırılmasını isteyen Reyhan Arap değil, Kalmak Hanı Şıntemir'dir.

Kırat'ın çalınması Anadolu anlatmalarında şöyle geçmektedir. Kırat'ın şöhretini işiten Hınıs Aşireti'nin reisi Hasan Paşa bu atı getirene 7 kızından birini veya devletinin yarısını vermeyi vaat eder. Kiçel Hamza adında bir ahcı çırağı bu işe talip olur. Ve Köroğlu'nun yanında seyis olarak çalışmaya başlar. Kırat'ı çalması mümkün olmadığından Duru atı çalar. Arkalarından Kıratla aramaya çıkan Köroğlu'nu değirmenci kılığına girip kandıran Kiçel Hamza Kırat'ı alıp kaçar. Fakat Köroğlu'nun yalvarmalarına dayanamayan Kiçel Hamza, Paşanın kızını alınca Kırat'ı geri vereceğini

söyler. Kiçel Hamza Kırat'ı Hasan Paşaya verir. Paşada ona kızını verir ve veziri azam yapar. Köroğlu aşık kıyafetinde Hınıs'e gider o zamana kadar zapt edilemeyen Kırat'ı zapt edebileceğini söyler ve Kırat'a binip paşayla dalga geçmeye başlar. Paşa da sinirlenir ve adamlarını Köroğlu'nun üzerine saldırtır. Köroğlu hepsini kırar, geçirir. Kiçel Hamza'yı Paşa yapar ve Çamlıbel'e döner¹⁰⁰.

Kırat'ın çalınışı Ümit Kaftancıoğlu'nun yayımladığı anlatmada benzer şekilde anlatılmaktadır¹⁰¹.

Görüldüğü gibi her iki versiyonda ki “ Kırat'ın çalınışı” aynı temel yapıda anlatılmaktadır. Yani ; Kırat çalınır, Köroğlu Kırat'ı geri almak maksadıyla kılık değiştirip Kırat'ın bulunduğu yere doğru yola çıkar, Kırat'ı hileyle ele geçirip kimliğini açıklar, savaşır. Kırat'ı alıp Çamlıbel'e geri döner.

Kazak anlatmalarında dikkat edilecek husus Kırat'ın ihtiyar bir kadın (cadı) tarafından kaçırılmasıdır. Bunu Şakir İbraev “Epos Alemi” adlı eserinde şöyle açıklar : Anaerkil dönem yerine ataerkil dönem geldiğinde kadınları düşman güç ve kişiler olarak gösterme sırası gelmişti. Araştırmacılara göre bu değişim yaşlı kadın tipinde iyi saklanmıştır. Bununla ilgili olarak Rahmankul Berdibaev “Kazak Eposı” adlı eserinde ise şöyle diyor : “Cadı kadın tiplerinin hanlara, yöneticilere akıl veren düşmanlarının sırlarını bilen ve bilmeyen kişiler olduğu sanıldı zamanlardaki kadın toplumun üstünlüğünün, ihtiyar kadınların bir külte dönüşmelerinin, dünyada her şeyi bilen olmalarının olağan yansımasıdır. Bu nedenle de ihtiyar cadı kadınlar “ dahiliği, ataerkil döneme geçildiği zamanlarda iyiliğe engel ve bazen de “kötü güç” olarak tasvir edilmeye başladı. Geleceği tahmin etmek, kahramanı devamlı himayesi altına almak ya da çeşitli hileler sihirlerle ona karşı gelmek suretiyle düşman tarafında yer almak eski destanlarda geniş ölçüde yer alan baksı kadınlar tipinin sonra ki transformasyon olmuş, bölünmüş ve uzun bir evrimden geçmiş türü olması büyük bir ihtimaldir. Çünkü, Türk-Moğol halkının eski destanlarında baksı kadınlar- destanlardaki esas şahsiyetlerdir. İleride kahraman olacak kahramana kendi hünerlerini öğretir, ileride neler yapması gerektiğini söyleyenler de onlardır. İlginç olanı kadın baksılar sihir güçleriyle birlikte

¹⁰⁰ Pertev N. Boratav, *Köroğlu Destanı*, s.24

¹⁰¹ Ümit Kaftancıoğlu, *Köroğlu Kol Destanları*, s.62-97.

özel güçlere de sahiptirler ve ağabeyleri ve kardeşleri destekleyicisidir. Örneğin : Evekilerin destanındaki bu özelliklerin hepsi toplanmıştır. Kadın baksılar her zaman iyi özelliklere sahip olarak karşımıza çıkmaz. Onların içinde baş kahramana karşı mücadele edenler de vardır. Bazen kahramanlar, bazen de metafizik sihirleriyle zafere ulaşırlar. Bunlara baktığımızda klasik kahramanlık destanındaki geleceği önceden tahmin eden, himayeci rolündeki de, kahramanın önceden geleceğini tahmin edip ona her türlü oyun ve hileler kuran sihirli cadı kadın tipinde de eski destandaki prototipi bu kadın baksılar karakterine dayanır¹⁰².

Anadolu anlatmalarında ise Kırat'ı kaçıranların daha realist tipler (aşçı yamak, keloğlan) olduğunu görmekteyiz

Klasik kahramanlık destanlarında karşılaşılan ve (arkaik) eski destanlardaki “baksı kadın” tipinin bozulmuş ve evrim geçirmiş hali olarak karşımıza çıkan “cadı kadın” tipine Kazak anlatmalarında çıkması bizim destanın menşei hakkındaki görüşümüzü desteklemektedir. Yine aynı şekilde ; 3 nolu anlatmada karşılaştığımız , “Kubalı Dağı’na bırakılan yengeni Zengi dev tarafından kaçırılması” olaydaki “dev”motifi de destanın menşei meselesindeki görüşümüzü destekler. Çünkü “dev,cin, şeytan, ejderha” gibi düşmanlar arkaik (eski) destanlarda kahramanın düşmanları olarak görülmektedir. Fakat bunlardan bazılarıyla kahramanlık destanlarında da karşılaşırız ki bunun pek çok özellik arkaik (eski) destandan kahramanlık destanına yansımıştır. Bir bütün olarak baktığımızda Kazakların eski destanlarında mitolojiye nazaran masal öğelerinin daha baskın olduğu görülür. Bunun nedeni mitolojik devrin biraz geride kalmasıdır¹⁰³.

2.2.4.Köroğlu'nun Şağdat Hanla Savaşı (Babasının İntikamını Alması) :

Kazak anlatmalarında (esas aldığımız anlatmada) Köroğlu'nun babasının intikamını alması şöyle anlatılır : Bir gün avdan dönüp yatınca rüyasında “kırklar”ı görür. Kırklar ona “Düşman memleketinde annenle (anneanne) ile Babalı'yı bıraktın. Onlar çok zor durumda” derler. Bir gün sonra rüyasında bu annesini görür. Annesi ona “Bizi burada unutup gittin. Bunca horluğu görmektense ölsem daha iyi olurdu” der.

¹⁰² Şakir İbraev, a.g.e. , s.69-70.

¹⁰³ Geniş Bilgi Almak İçin bkz. Şakir İbraev, a.g.e. , s.72-78.

Bunun üzerine Koroğlu adamlarını toplar Reyhan Arap'ın askerleriyle birleşip Şağdat Şaha savaşı açar. Bu sırada da Şağdat Şah rüyasında üç kaplan görmüştür. Bunları cadiya yorumlatır. Cadı “bu üç kaplan Türkmenler, Araplar ve Koroğlu” diye yanıt verir. “Onlar senden intikam almak için geliyor” deyince Şağdat bir birlik hazırlayıp Koroğlu'ya gönderir. Şağdat'ın kuvvetleri yenilir. Şağdat telaşlanır ve ülkede 17-55 yaş arasındakileri toplayarak savaşa gönderir. Önce her iki tarafın kahramanları ortaya çıkıp teke- tek savaşır. Sonra topyekün savaşır. Şağdat'ın ordusu yenilir. Şağdat yakal. anıp gözleri oyulur. Koroğlu Şağdat'ın yerine Gejdembey'in seyisi Babalı'yı han yapar. Annesini Kızılbaş ülkesinden alıp Çamlıbel'e götürür. Çamlıbel'de eğlence ve yarışlar düzenlenir.

Anadolu sahası Koroğlu anlatmalarında ise şöyledir : Hasan Han, Alı kişinin atları nasıl yetiştirdiğini ve Ruşen'in nasıl bir ata sahip olduğunu öğrenip korkmaya başlar. Etrafindakilere danışıp bu atları Ruşen'in elinden almak isteyen Hasan Han bir plan hazırlayıp Ruşen'i misafir olarak saraya davet eder. Plana göre Ruşen'i sarhoş edip atları elinden alacaktır.

Alı Kişi, Hasan Han'ın planını anlayıp oğlunu yalnız göndermez ve ikisi birlikte giderler. Hasan Han'ın sarayına geldiklerinde Alı Kişi Hasan Han'ı dışarıya çağırıp ondan intikam almaya geldiğini ve beğenmediği atların nasıl atlar olduğu görmesini söyler. Hasan Han askerlerine Alı Kişi ve Ruşen'i öldürtmek ister ancak Ruşen askerleri dağıtıp Hasan Han'ı öldürür. Kalan askerlerle bir süre daha savaşan Ruşen babasını dinleyip atını Hasan Han'ın sarayının dışına sürer ve takip edenlerin elinden atların maharetiyle kurtulup baba oğul Çamlıbel'e gelirler.

Kazak anlatmalarında Koroğlu babasının intikamını almadan önce han olmuştur ve daha önceleri başından bir çok olaylar geçip “kahramanlığı tescil” edilmiştir. Babasının intikamını aldığı zaman babası çoktan ölmüştür. Çamlıbel'i çok önceleri kurmuş ve etrafında ekibini kurmuştur. Halbuki Anadolu anlatmalarında Koroğlu babasının intikamını aldıktan sonra kahramanlığı tescil olur ve Çamlıbel'e gidip ekibini kurmaya başlar. Kazak anlatmalarında dikkat çeken bir başka husus, babanın intikamı alındıktan sonra bütün aile fertlerinin Koroğlu'nun yanında bir araya gelmesi, birbirlerine kavuşmasıdır ki bu destan anlatmalarının vermek istediği idealdir.

.....

Siz ölünce kime miras kalır,

Çocuksuzluktan yürek zehirle dolar,

Huda sizden çocuğu esirgedi,

Kırk yiğidin arzusu bu idi!

.....

Vermedi Allah bir evladı kendine

Kuzucuğum deyip bakmadın yüzüne

Oynatmadın oturtup dizine

Kırk yiğidin tüm arzusu bu idi.

Hasan Mirbabiyn, 37-57

(M. Gumarova'nın kitabında 3 nolu)

Bunları duyan Köroğlu bu işe talepkar var mı diye yiğitlerine sorar, ama hiç kimse talip olmaz. Sadece Hasan Han talip olur. Köroğlu 40 yiğidin başına Hasan Hanı geçirir ve gönderir. Künhar padişahın ülkesi Gürcistan'ın sınırındaki Bed- Baht Dağı'na Hasan ve 40 yiğit ; yiğitlerin dağın sisli olmasından korktukları için Jembilbel'e geri dönerler. Bunun üzerine Köroğlu'nun kendisi yola çıkar.

Köroğlu sınırdaki dağa gelince Künhar Han'ın çobanıyla karşılaşır. Onun giyimlerini alıp giyer ve koyun sürüsüyle şehre girer. Kırklar'dan Ğavaz'ın annesinin bir Türkmen olduğunu, 40 yıldır memleketinden uzak yaşadığını ve Kanırbay adlı bir

kardeşi olduğunu öğrenen Koroğlu Ğavaz'ın annesi Kuleyim'e gidip kendini Kanırbay olarak tanıtır. Kuleyim buna inanır. Pazara getirip sattığı koyunların parasının bir kısmını Baldırık Kasap'a, bir kısmını Kuleyim'e veren Koroğlu Ğavaz için şehrin dışında 400 kara kuzu bıraktığını söyler. Ğavaz, Baldırık Kasap ve Koroğlu yola çıkarken Kuleyim'e kimliğini açıklar. Kuleyim önce ağlayıp sızlasa da yapacak bir şeyi olmadığını anlar ve Koroğlu'na oğluna iyi bakmasını söyler. Koroğlu, Ğavaz ve Baldırık Kasap'la birlikte şehir dışına çıkar. Orada gerçek kimliğini anlayan Baldırık'a "üç gün burada Künhar padişahı bekleyeceğim" der. Baldırık padişaha gidip olanları anlatır ve Ğavaz'ı Koroğlu'nun götüreceğini söyler. Bunlar duyan Künhar padişah 40 bin askeriyle Koroğlu'nun üzerine gider. Koroğlu bunlarla savaşır, bir çoğunu öldürür ama düşman bitecek gibi değildir. Yorulur. Tam bu sırada toz bulutları içinden beyaz kıyafetli insanlar çıkagelirler ve Koroğlu'na "düşmana hamle yaparsa düşman dağılır" derler. Koroğlu da hamle yapar. Düşman bozguna uğrar Ğavaz'ı alıp Jembilbel'e dönen Koroğlu onu Jembilbel'e han yapar ve idareyi ona bırakır.

Bu epizot Anadolu anlatmalarında da yer almaktadır. Elziz Rivayetlerinde bu olay şöyle anlatılır : Koroğlu Bolu Beylerinden aldığı davar sürüsünü İstanbul'a sürer. İstanbul'da Kasapbaşının Yanında bulunan Ayvaz'ı çalıp evlat edinmek istemektedir. Ayvaz'ın kahraman olacağını katırcılardan biri söylemiştir. Ayvaz on üç yaşındadır. Koroğlu İstanbul'a gelir, kasapbaşını davarları göstermek bahanesiyle Ayvaz'la birlikte götürür. Ayvaz da "Dört boynuzlu davar getirdim, sen de gel onu al" demiştir. Davarların yanına gelince Ayvaz'ı kolundan tutup atına almış ve Bolu'ya getirmiş¹⁰⁴.

Behçet Mahir anlatmasında ise olay şöyle anlatılır : Bir gün Koroğlu sazını yaptırmak için şehre iner, saz ustasının yanına gider. Orada gördüğü kızlardan birini kendine almak isterse de usta ona; dağda taştta gezen birine kızın değil, erkeğin yakışacağını ve bu erkeğinde Üsküdar'da Ermeni Antik'in oğlu Ayvaz olduğunu söyler. Koroğlu kılık değiştirip Üsküdar'a gider ve Ayvaz'ı kaçıtır. Kasapbaşı durumu padişaha haber verir. Padişah köse Kenan ve askerlerini onların peşinden gönderir. Koroğlu

¹⁰⁴ Pertev Naili Boratav, a.g.e., s.210.

Köse Kenan'ı Ayvaz konusunda ikna eder. Arkadan gelen askerlerin anlamaması için Köroğlu Köse Kenan'ı bağlar ve bir hendeğe yuvarlar. Askerler Köse

Kenan'ı böyle görünce korkup kaçarlar. Köroğlu Ayvaz'ı Çamlıbel'e getirir ve evlatlık edinir¹⁰⁵.

Diğer Anadolu anlatmalarında da epizot benzer olarak anlatılmaktadır.

Her iki versiyona baktığımızda bu epizotun benzer şekillerde geliştiğini ve anlatıldığını görüyoruz. Ama Kazak anlatmalarının hazırlık bölümünde bu epizota hazırlık niteliğinde epizot çekirdeklerinin olduğundan -Kırklardan üç dilekte bulunduğu çocuk istememesi, kırk yiğidinin ona “siz ölünce kime miras kalır, çocuksuzluktan yürek zehirle dolar, Hüda sizden bir çocuğu esirgedi” gibi sözler sarf etmesi vb.- bahsetmiştir. Anadolu anlatmalarında ise bu türlü epizot çekirdekleri ile karşılaşmıyoruz. Çünkü, bazı anlatmalar hariç, Anadolu anlatmalarında Köroğlu'nun çocuğunun olduğu belirtilir. Bazı anlatmalarda ise, “Köroğlu'nun çocuğu olmadığı ve bunun sebebinin de onun bir defasında çok korkup erkekliğini kaybettiğine” dair bölümler geçmektedir. Yalnız Metin Ekici'nin de kaydettiği gibi, Anadolu sahası Köroğlu anlatıcıları, Köroğlu'nun oğlu Hasan'ın doğumunu genellikle ayvaz'ın kaçırılmasından sonra anlattıkları için çocuksuzluk motifi Anadolu anlatmalarında hem vardır, hem yoktur diyebiliriz.

Anadolu sahası anlatmaları için; Köroğlu'nun Ayvaz'ı kaçırmasının iki temel sebebi var diyebiliriz. Bunlardan birincisi; kaçırma destanın temel yapısı için gereklidir ki, Köroğlu Çamlıbel'de değişik özelliklere sahip olan kişilerden ekip hazırlamaktadır. Bu ekipteki kişilerin hepsi yiğit kişilerdir ve her birinin farklı özellikleri vardır. Ayvaz'ı bir Ermeni veya Yahudi kasabının yakışıklı oğlu olarak farklı bir grubun içinde yer aldığını belirten sayın M. Kaplan'a göre Ayvaz'ın kaçırılışı “ cinsi sapıklığa - homoseksüelliğe” dayandırılmıştır. Fakat, sayın Mehmet Kaplan'ın da derleyenler

arsında bulunduğu ve Köroğlu'nun bir tip olarak değerlendirilmesini yaparken kaynak olarak kullandığı Behçet Mahir nüshasında -kitapta - anlatıcı, çevre ve şartlar hakkında hiç bir bilgi yoktur. Sayın Mehmet Kaplan'ın Köroğlu'nun homoseksüel temayülleri bulunan dejenere bir tip değerlendirmesi, anlatıcının kimliği ile ilgili bilgiler vasıtasıyla daha farklı bir şekilde değerlendirilebilecek bir konudur. Anlatıcının kimliği, anlatıcı yeri ve zamanının özellikleri neden böyle bir tiplere başvurduğunu açıkça gösterebilir. Yine böyle bir değerlendirme yapmadan önce, aynı konuda daha başka (Köroğlu) anlatıcılarının neler söyledikleri ve düşündükleri de birlikte değerlendirilirse Köroğlu hakkındaki fikirlerimiz daha farklı olacak ve tek bir anlatıcının verdiği bilgilerle bir genelleme yapmaktan uzak durmak mümkün olacaktır¹⁰⁶.

İkinci sebep ise; anlatıcıları tarihi bir takım olayları, hikayelere sözlü gelenekte anlattıkları şekilde dahil etme alışkanlığından, genel olarak söylersek Türk kültür yapısı içindeki "evlatlık edinme" olayıdır.

Abdülkadir İnan, evlatlık edinmenin çok eski devrilerden beri süregelen bir gelenek olduğunu çeşitli kaynaklara dayanarak açıklar ve evlatlık edinme törenlerindeki unsurların, evlatlığın ancak egzogami çevresi dışında yabancı kabileden alındığını gösterdiğini belirtmektedir. Araştırmacıya göre, evlatlık akrabadan alınmış olsaydı, çeşitli boyalarda görülen "evlatlık babalığın kabilesinden evlenemez" şeklindeki bir kayda gerek kalmazdı. Diğer taraftan eski devirlerde evlat edinmekten maksat, kabilenin büyümesi, kuvvetlenmesi olduğuna göre, akrabadan yani kabile içinden evlatlık edinmenin bir manası yoktur. Destanlarda tavsif edilen evlat edinme adetleri bize eski devirlerde evlat sahibi olanların bile yabancı birini evlatlık aldığını göstermektedir. Eski boy teşkilatı için evlatlık edinmeden maksat, çoğalmak büyümek olduğundan ocağını söndürmemek, neslini devam ettirmemek maksadıyla evlat edinmek ocak ve ailenin daha olgunlaştığı dönemlerde belirmiş olmalıdır¹⁰⁷.

Her iki versiyonda da kaçırılıp evlat edilen Ayvaz (Ğavaz) güzel (yakışıklı) yiğit olarak tasvir edilir. Her iki versiyonda da Ayvaz'ın başka bir millete mensup olduğunu

¹⁰⁵ Behçet Mahir nüshası, s. 46-57.

¹⁰⁶ Metin Ekici, Halk Edebiyatı Metinlerinde Tekst, Doku ve Kontekst. 1. Balıkesir Kültür Araştırmaları Sempozyumu'nda okunan bildiri. 1-+2 Haziran 1998, Balıkesir, s.4-5.

¹⁰⁷ Mustafa Arslan, a.g.t., s.99-100.

görmekteyiz ki, bunu Abdülkadir İnan'ın açıkladığı gibi “evlatlığın yabancı bir kabileden alınması gerektiği” inancıyla açıklamak mümkündür. Ayrıca, Anadolu anlatmalarındaki bazı kollarda Köroğlu'nun çocuğu olmasına rağmen Ayvaz'ı kaçırıp evlat edinmesini de yine Abdülkadir İnan'ın araştırmalarına dayanarak - evlat sahibi olanlar bile yabancı birisini evlat alır ve bundaki amaç, çoğalmak, büyümek, ocağını söndürmemek, neslini devam ettirmektir- açıklamak kanaatimizce mümkündür. Her iki versiyonda da Köroğlu Ayvaz'ı kaçırmaya giderken kılık değiştirir, hile ile Ayvaz'ı alır

Anadolu anlatmalarında ; “dört boynuzlu davarı göstereceğim” der. Kazak anlatmalarında da “400 semiz kara kuzu kuyruklarını toplayıp gelemediler. Onları şehir dışına bıraktım. Onları sana göstereyim” der.) Ayvaz'ı kurtarmak maksadıyla peşinden gelenleri yener ve Ayvaz'ı beraberinde götürür.

Kanaatimizce, Yeniçeriler'de görülen “devşirme” anlayışı çok eskilerden beri devam edip gelen “evlatlık edinme” geleneğinin bir devamı niteliğindedir.

2.2.6 Köroğlu'nun Kızılbaş Künhar Han'la İkinci Kez Savaşıp Yenmesi, Gavaz'ı Zindandan Kurtarması

Kazak anlatmalarında bu olay özetle şöyle anlatılmaktadır ; Köroğlu yaşlanmıştır. Bir gün peri kızları olan eşlerine “ben ölünce nasıl ağıt yakarsınız” der. Onlarda “:

.....
Kendin gitsen bu Jembil'den bir gün

Kim olacak bu tahtın sahibi

Dünyadan evlatsız geçen sultanım

Çocuk denen ata - anaya gülistan

Kendin ölsen Jembilbel'e kim sahip

Dünyadan evlatsız geçen sultanım

Kendinden oğul olmadan evlat olur mu

Gavazhan ile Hasan Han da evlat mı

Dünyadan evlatsız geçen sultanım

derler. Ğavazhan ve Hasanhan bunları duyunca üzülrler. Ğavaz bir gün 40 yiğide şarap dağıtırken şarap kaselerini devirir. Kırk yiğit bu olaya sinirlenir. Köroğlu hava yumuşasın. Ğavazhan'ın morali düzelsin diye onu Havadak Gölü'ne avlanmaya gönderir. Avdan dönerken bir kapısı altın bir ev ve otağ görür. Otağa gidip tütün içmek istediğini ve tütün verecek birinin olup olmadığını sorar. Ordan çıkan kızı, “ sen Köroğlu'nun kulusun kula kulluk olmaz” der. Ahmet Serdar'ın kızından da bunları duyan Ğavaz Gürcistan'a dönmeye karar verir. Fakat, “Kırta'la beraber habersiz gitti” derler diye vazgeçer ve “Ahmet Serdar'ın kızını Köroğlu isteyip bana versin. Eğer alıp vermezse ben de onu bahane edip o zaman giderim” diye düşünür. Ğavaz Köroğlu'na durumu anlatır. Köroğlu kızı istemek için ihtiyarları göndermek isterse de onlar : “

.....
Kemer belbağı yakışır beline

Zorluk kılsan kim gelir ölkene

Niye versin bir kısraklık kuluna

Verecekse verir kızı istesen kendine”

derler. Ğavaz bunları da duyar. Gürcistan'a döner. Künhar han onu görünce çok sevinir. Han ona “onca yer gördün. Dinin, insanın iyisi nerde diye sorunca o da “Hepsinin iyi Jembilbil'de” der. Bunu duyan han onu astırmak isterse de ihtiyarlar “aklı başına gelsin” diye zindana atılmasını isterler. Zindanda düşünceleri deyişmeyen Ğavaz'ın asılacağı gün gelir. Onun zindanda olduğunu öğrenen Köroğlu kırk yiğidiyle kılık değiştirip (pazara) kıyafetinde şehire gelirler. Ğavaz'ın asılacağı gün onu kurtarıp, düşmanların hepsini kırarlar”(19 nolu anlatma).

Anadolu anlatmalarında “Köroğlu'nun Ayvaz'ı kurtarması” kolundaki olaylar yukarıda anlattığımız anlatmaya benzemektedir. Yalnız, Ayvaz'ın zindana düşme sebebi farklıdır. Anadolu anlatmalarında Ayvaz'ın zindandan kurtarılması kısaca şöyle

anlatılır: “Yanıdaki bir kaç yiğitle Hasan Paşa’nın bahçesine giden Ayvaz, bahçeyi talan eder. Hasan Paşa’nın askerleri bunları yakalayıp zindana atarlar. Hoca Yakup bunların zindanda olduğunu Köroğlu’na haber verir. Köroğlu yiğitleriyle birlikte kılık değiştirip şehre girer ve Ayvaz ve diğerlerini asılacakları gün kurtarır. Hep beraber Çamlıbel’e dönerler.

Bu epizota, Metin Ekici’nin Aşık Ali Rıza Ezgi’den derlemiş olduğu “Silistre Seferi” adlı bölümde de rastlarız. Bu epizot şöyle anlatılır : Silistre’ye Hezeran bülbülü almaya giden Kocabey, Ayvaz ve bir kaç yiğit, Silistrelili Hasan Paşa tarafından esir alınır. Onların başına gelen felaketi rüyasında haber alan Köroğlu, yiğitlerini toplar, kılık değiştirip Silistre’ye girer. Ayvaz ve arkadaşları Köroğlu ve yiğitleri tarafından darağacından kurtarılır¹⁰⁸.

Her iki anlatmada da bazı küçük farklar dışında temel yapı aynıdır. Bu yapıyı şöyle belirtebiliriz.

- 1) Ayvaz bir sebebe bağlı olarak gurbete gider ve orada esir alınır.
- 2) Köroğlu Ayvaz’ın (arkadaşlarının) esir alındığını (kervancıdan, rüyasından vb) haber alır ve kılık değiştirip onun (onların) esir olduğu şehre girer.
- 3) Köroğlu ve yiğitleri düşmanları yener ve Ayvaz’ı (ve arkadaşlarını) kurtarıp Çamlıbel’e getirir.

Her iki versiyonda da gördüğümüz “kılık değiştirme” motifinin çok eski bir destan motifi olduğu bilinmektedir¹⁰⁹.

2.2.7 Ğavazhan Kıssası (Ayvaz’ın Evlenmesi Kolu)

Kazak Köroğlu anlatmalarında, Ğavaz’ın kahramanlıklarının ve evlenmelerinin anlatıldığı 3 anlatma vardır. Biz bunlardan birini (24 nolu) esas alacağız. Ama diğer anlatmalardaki farklılıkları da belirtmeye çalışacağız. Köroğlu anlatmalarında Ğavaz’ın maceraları ve evlilikleri özetle şöyledir : Ğavazhan Köroğlu’nun isteği üzerine Havadak Gölü’ne kuş avlamaya gider. Köroğlu’nun pirleri ona gelip “Allah adını ağzına

¹⁰⁸ Metin Ekici. *The Anatolian Cycle Köroğlu Stories of Stories...*s s. 260-264.

¹⁰⁹ Fikret Türkmen. *Tahir ile Zühre*. s.191. Ayrıca bkz: Fikret Türkmen, Aşık Garip Hikayesi. s.26.

almadan Ğavaz'ı gönderdin. 7 yıl bunun azabını çekersin” derler. Koroğlu telaşlanır. Bu sırada Ğavaz Havadak Gölü civarında şahinini göğe salar. Şahin rüzgardan kaybolur. Ğavaz şahinin kaybolması üzerine ağlamaya başlar. Onun ağladığı bir derenin kenarında duran ihtiyar, çirkin bir adam duyar. Bu adamın yanında da Kaf dağındaki peri halkını yöneten Ahmer padişahının kızı Kundızay vardır. Ğavaz onlardan tütün getirmelerini söyler. Kız da “ sen gel ben gelemem” der. Ğavaz ısrar edince peri kızı uçar gider (25 nolu anlatmada Ğavaz ihtiyar adam ve kızla dere kenarında değil, Kümbez şehrinde karşılaşıır).

Ğavaz kızı aramak için yola çıkar. Yüksek bir tepeden bakarken Reyhan Arap'ın oğlu Ernazarbey'in obasıyla karşılaşıır. Ernazarbey'in Kızılbaş Kokiy Han'ın tertipleğiği at yarışına katılmak için gittiğini öğrenir. At yarışını kazanana Kızılbaş Kokiy Han kızını verecektir. Ğavaz da yarışa katılmak için Kızılbaş ülkesine gider (25 nolu anlatmada Ğavaz Ernazarbey'in obası ile karşılaştıktan Kalmak padişahı Burkanşa'nın tertip ettiği yarışa katılmak için Kalmak ülkesine gider). (14 nolu anlatmada Koroğlu'nun beğendiği peri kızını aramak için yola çıkan Ğavaz Kalmak padişahı Burkanşa'nın kızı Kunduzayım'ı evlendirmek maksadıyla düzenlediği yarışa katılır).

Divane kılığında Kızılbaş Kokiy Han'dan yarışa katılmak için izin ister. Han onun divane kılığına bakıp dalga geçer ve “yarış çoktan başladı” der. Buna rağmen Ğavaz yarışa katılmak için hazırlanır. Yarış günü Ğavaz uyuyakalır. Diğer yarışçılar çoktan yarışa başlamıştıır. Kırat Ğavaza'ın eline basıp Ğavaz'ı uyandırır. Ğavaz yarışa katılır. Kırat'ın gayretiyle iki at hariç bütün atları geçerler. Kırat önündeki iki atı geçmek istemez. Ğavaz buna sinirlenir ve sebebini sorunca Kırat “Önümdeki at Boztarlandır, benim ağabeyim. Binicisi de Reyhan Arap'ın oğlu Ernazarbey” der. Ğavaz ile Ernazarbey yarış esnasında konuşurlar. Ernazarbey divane kılığındaki adamın Ğavaz olduğunu işitince ona saygı duyar ve “yarıştan çekileceğini ve kız kardeşi Zeynepgöl'ü de ona vereceğini” söyler. (14 nolu anlatmada da Ğavaz yarış 3 gün önce başlamıştıır. Ğavaz uyuyakalmıştıır. 3 gün sonra yarışa katılan Ğavaz bütün atları yakalar ve rakipleri ona içki içirip sarhoş ederler. Kırat onu uyandırır ve “7 gündür sarhoş olup uyudun. Önümüzde 3 at var. Birisi Manas'ın Akkulası, birisi ağabeyim Kökkaska, birisi de kardeşim Jiyren at” der. Ğavaz diğer atlara yetişir, ama Reyhan Arap'ın oğlu

Kulçarbey'in bindiği Kökkaska'yı "ağabeyimdir" deyip geçmek istemez. Kulçarbey ile Ğavaz yarış sırasında konuşurlar. Kulçarbey onun Köroğlu'nun oğlu Ğavaz olduğunu anlayınca yarıştan çekilir ve Ğavaz'a şöyle der: "Yarış sonunda kazanacağın Kalmak Han'ı Burkanşa'nın kızını Köroğlu'na götür, sen de benim kız kardeşim Juldızay'ı al" der. Ğavaz kabul eder).

Ğavaz yarışı kazanır. Divane kılığında olan Ğavaz'a han kızını vermek istemez ama Ğavaz kıyafetlerini değiştirdince Ğavaz'ı beğenir. Han sonunda kızını Ğavaz'a verir, evlenirler ve Kızılbaş ülkesine yerleşirler. 3 yıl sonra Ğavaz'ın aklına peri kızı Kundızay gelir. Karısının yardımıyla onu da yakalar ve onunla da evlenir. Ğavaz'a aşık olan başka bir kız Ğavaz'la birlikte olmak ister. Ğavaz kabul etmeyince Kızılbaş Kokiy Han'a gidip Ğavaz'ın Türkmen olduğunu, Köroğlu'nun evlatlığı olduğunu söyler. Bunu öğrenen Kızılbaş Kokiy Han Ğavaz'ı öldürtmek ister ve askerlerini Ğavaz'ın üstüne yollar. Ğavaz ağır yaralanır. Reyhan Arap'ın oğlu Ernazarbey Ğavaz'ın zor durumda olduğunu rüyasında görmüştür ve askerleriyle Ğavaz'a yardıma gelir. Bu sırada Ğavaz, peri kızı Kundıay'ın kendisine verdiği ve tehlike anında bana haber verirsin dediği saç telini yakar. Peri kızı Kundızay 40 Peri kızıyla gelir ve Kızılbaş Kokiy Han'ın askerlerine havadan taş atıp öldürürler. Ğavaz kurtulur. Ernazarbey kız kardeşi Zeynepgül'ü Ğavaz'la evlendirir. Kendi ablasını da Jembilbel'e taşır.

(25 nolu anlatmada ise yarışı kazanan Ğavaz'a kızını veren Kalmak padişahı Burkanşa Ğavaz'la savaşmaz aksine sevinir.)

(14 nolu anlatmada ise olaylar şöyle gelişir : Yarışı kazanan Ğavaz kızını Burkansa padişahı ister. Onun divane kılığını gören padişah önce kızını vermek istemez ama sonunda verir. Ğavaz kıyafetlerini değiştirdince padişahın kızı da Ğavaz'ı beğenir. Burkansa padişah onun Köroğlu'nun oğlu Ğavaz olduğunu öğrenince sevinir. Padişahın kızıyla evlenir. Bunu duyan Kulçarbey sinirlenir. Çünkü Ğavaz yarış esnasında padişahın kızını Köroğlu'na götüreceğine ve Kulçarbey'in kız kardeşi Juldızay'la evleneceğine dair söz vermiştir. Kulçarbey Ğavaz'a savaş açar. Ğavaz ağır yaralanır. Ğavaz'ın ağır yaralandığını Kırat Köroğlu'na haber verir. Kırk yiğit Ğavaz'a yardıma gelir ve Ğavaz'ın vücudundaki 40 oku ağızlarıyla çekip çıkarırlar. Ğavaz dirilir. Köroğlu'nun diğer evlatlığı Hasanhan Kulçarbey'i yakalayıp Köroğlu'na

götürür. Kulçarbey olanları Köroğlu'na anlatınca Köroğlu “sizin bu yaptığınız çocukluğunuzdadır” deyip Ğavaz ile Kulçarbey'i barıştırır.

Görüldüğü gibi Köroğlu'nun Kazak anlatmalarında Ğavaz'ın maceralarını ve evliliklerini anlatan 3 anlatmada şahıs adları ve bazı küçük farklılıklar dışında farklılık yoktur. Kazak anlatmalarında dikkat çeken bir husus. Köroğlu'nun (Ğavaz'ın) Araplarla hatta Kalmaklarla bile dost olabildiği görülür ama hiç bir anlatmada Kızılbaşlarla (İran) dost olmadığını görüyoruz. Bunun yorumunu sonuç bölümünde yapacağız.

Ayvaz'ın evlenmesi Anadolu anlatmalarında, Kazak anlatmalarındaki gibi uzun ve bütünlük içinde karşımıza çıkmamaktadır. Bazı kollarda küçük epizotlar halinde ve diğer epizotlarla beraber karışık halde gördüğümüz “Ayvaz'ın evlenmesi” Anadolu anlatmalarında şöyle geçer : Metin Ekici tarafından Aşık Ali Rıza Ezgi'den derlenen “Köroğlu ile Kocabey'in Silistre Seferi” adlı anlatmada, Ayvaz'ın evlendiği kız Hasan Paşa'nın kızı Düne Hanım diye geçer. Bir baka anlatmada ise Ayvaz Gürcistan Padişahı'nın kızı Yasemin'i kaçıtır ve onunla evlenir. Anadolu anlatmalarında görülüyor ki ayvaz ya kendisinin ya da Köroğlu'nun kaçırdığı kızla evleniyor. Kazak anlatmalarında ise Ğavaz genellikle aşık olduğu kızı kendisi arar, mücadele der ve sonunda onunla evlenir. Kız kaçıtarak evlenme motifine Kazak Köroğlu anlatmalarında sadece “yengeyi kaçıran Reyhan Arap'ın kız kardeşinin Köroğlu tarafından kaçırılıp Köroğlu'nun dayısıyla evlendirilmesi” olarak Köroğlu'nun Reyhan Arap'la mücadelesi adlı anlatmada karşımıza çıkar. Kahramanlık destanlarında kahramanın sevdiği kız için mücadele etmesinin artık eski önemi kalmamıştır. Yurt kurmak, toprağı düşmanlardan temizlemek fikri ön plandadır¹¹⁰. Bunun içindir ki Kazak köroğlu anlatmalarında Köroğlu'nun sevdiği kız için mücadelesi pek fazla anlatılmaz. Fakat Ğavaz için bunları söylemek mümkün değildir.

2.2.8. Köroğlu ile Bezergen

Kazak Köroğlu anlatmalarında bu kol özetle şöyledir : Köroğlu 120yaşına geldiğinde iki tehlikeli düşmanı vardır. Birisi Kızılbaş Bezergen Batır, diğeri Kalmuk Köbikti'dir. Bezergen 12 bin askerle Tekejevmit ülkesine saldırmak için yola çıkar. Bunu duyan Köroğlu onun karşısına yüzünü örtüp çıkar ve kendini Köroğlu'nun

hizmetkarı diye tanıtır. Teke tek savaşır. Bezergen Köroğlu'nu iki kez yenince Köroğlu gerçek kimliğini açıklar. Bezergen ona saygı duyar ve dost olurlar. Köroğlu daha önce hiç bir düşmanıya dost olmamıştır. Korkup dost oldu derler diye Bezergen'in arkasından ok atıp yaralar. Ölmek üzere iken Köroğlu'na " Bunu neden yaptın ?" diye sorar. O da "seni karanlıkta hırsız zannettim" der. Bezergen buna inanmaz ve " Benim arkamda 11 kardeşim var. Onlar mutlaka intikamımı alır ama senin arkan yok (çoluk-çocuk)" deyince Köroğlu hem üzülür hem de korkmaya başlar. Bezergen'in kardeşlerinden korkan Köroğlu Sapabey'i gözcü olarak Jembilbel'in dışına gönderir. Köroğlu'nu aramaya çıkan Bezergen'in 11 kardeşi Sapabey'in kendisini Köroğlu diye tanıtmaması üzerine onu öldürürler. Köroğlu rüyasında kanların döküldüğünü görünce 40 yiğidiyle Sapabey'i aramaya çıkar. Bezergen'in 11 kardeşiyle karşılaşır. Onlar "Kan hakkı almak için kendini Köroğlu diye tanıtan Sapabey'i öldürdüklerini söyleyince savaşır. Köroğlu ve yiğitleri Bezergen'in kardeşlerini öldürürler, Sapabey'in naasını alıp Jembilbel'e dönerler.

Bu epizotla çeşitli Anadolu anlatmalarında da karşılaşırız. Paris rivayetinde bu epizot kısaca şöyle geçer : Köroğlu erzak kalmadığını öğrenir ve bir kafile görür. Bu kervanın reisi Türkiyeli bir bezirgandır, çok kahramandır. Kendisine kötü muamele yapan Köroğlu'na "Köroğlu böyle alçakça muamele yapmaz, herkesi çadırında rahatsız etmez" diyen bu başı Bektaşî Bürklü kahraman sonunda Köroğlu ile döğüşü kabul eder. Köroğlu'nu attan çıkmak üzere iken acır. onu çadırında misafir eder¹¹¹.

Yine, aynı rivayette bir bezirganla daha karşılaşılır. Bu bir Ermenidir, daha kuvvetlidir, ama Köroğlu'na 600 tümen vermeye razı olur. Fakat, bunun Ermeni olduğunu öğrenince arkasından gidip onu öldürürler¹¹².

Anadolu anlatmalarında bir çok bezirganla karşılaştığını belirten Pertev Naili Boratav bunların ayrı ayrı kişiler olduğunu iddia etmesine rağmen, bizce bunlar anlatıcı - çevre ilişkisi içinde olmuş aynı tipin farklı görüntüleridir.

Kazak anlatımlarında bir Kızılbaş kahramanı olarak verilen Bezergen, Anadolu anlatmalarında kahraman, güçlü bir kervan başı olarak karşımıza çıkar. Bu özelliği ile

¹¹⁰ Şakir İbraev, a.g.e. . s. 77.

¹¹¹ Pertev Naili Boratav, a.g.e., s.24.

birbiri ile farklılık gösteren iki versiyondaki anlatmalar, onların güçlü ve yiğit olmaları, Köroğlu'nu yenmeleri sonunda pusu ve hile ile öldürülmesi (Anadolu anlatmalarının bazılarında) gibi noktalarda benzerlik gösterirler.

Köroğlu'nun Kazak anlatmalarında Köroğlu tarafından öldürülen Bezergen'in intikamının alınmasını anlatan bölümlerin olması da farklılıklardan birisidir.

Her iki versiyonda da görülen bir başka özellik de Köroğlu' nun bazen hileci, bazen de alçakça ve düzenbaz bir tip olarak anlatılmasıdır ki bu onun Sayın Mehmet Kaplan'ın¹¹³ dediği gibi "haydut tipi" haline gelmesinin bir görüntüsü değildir. Yiğit kişinin cesareti, gücü, kuvveti kadar akıllı ve kurnaz olması gerekmektedir ki, bu bazı şartlarda iktidarın ve otoritenin, dirliğin ve düzenin bozulmaması için şarttır. Ayrıca, anlatmayı, yine anlatıcı - çevre ilişkisi içinde değerlendirmek gerekir.

2.3 Köroğlu'nun Ölümü

Kazak anlatmalarında Köroğlu'nun ölümü ayrı bir bölüm (kol) olarak anlatılmaz. Hatta hiç bir anlatmada onun ölümünden (Rahmet Mezhojaev nüshası hariç) bahsedilmez. Rahmet Mezhojaev nüshasında da iki mısra olarak :

.....

Türkmen ülkesinin kahramanı

Kendisinden çocuk olmamıştı

Doğurmamıştı peri kızları

120 yıl yaşayıp

Dünyadan göçmüş ahiri

Köroğlu'nun ölümünden bahsedilir. Köroğlu'nun ölümünden sonra onun soyunun çeşitli anlatmalarla devam ettirildiğini görüyoruz ki bu da Mustafa Arslan'ın dediği gibi

¹¹² Pertev Naili Boratav, a.g.e., s.24.

¹¹³ Mehmet Kaplan; *Türk Halk Edebiyatı Üzerinde Araştırmalar-3 Tip Tahlilleri*, Dergah Yay. İstanbul, 1985, a.g.e., s.70.

“anlatıcıların ve dinleyicilerin kahramanın ölümünü kabullenmeyişinden olabileceği gibi, Türk - İslam toplumlarında ve toplumlara ait destan ve halk hikayelerinde görülen “mansıb alma” yani evladın babasının görevini yürütmesi” esası ile de alakalı olmalıdır¹¹⁴.

Anadolu anlatmalarında ise, Köroğlu'nun ölümü daha uzun ve çeşitli anlatılmaktadır. Köroğlu ya şerefli bir şekilde kendisi ölmekte (Paris rivayeti hariç) ya da ortadan kaybolmaktadır. Paris rivayetinde gördüğümüz gibi “Köroğlu'nun başının köleler tarafından kesilmesini” suni bir sonuç olduğunu belirten Pertev Naili Boratav¹¹⁵ Anadolu anlatmalarının çoğunda destanın son bölümünün mevcut olmadığını belirtir. Bu tespiti Kazak anlatmaları için çok doğrudur. Çünkü, Kazak anlatmalarının çoğu pek çok masalda olduğu gibi,

.....
Sevdiği Akbileğe kavuşur

Bozoğlan Han muradına erer

(5 nolu anlatma)

.....
Halkın gönlü yücedir

Ğavaz Han'ın sultan edip

Hepsi de umut ettikleri

Muratlarına ererler

(1 nolu anlatma)

.....
Ğavaz Han'ı gördükten sonra

Köroğlu gibi yiğidin

Gönlü o zaman rahatlar

¹¹⁴ Mustafa Arslan, a.g.e., s.143.

¹¹⁵ Pertev Naili Boratav, a.g.e., s.60.

(11 nolu anlatma)

bitmektedir.

Behçet Mahir anlatmasında gördüğümüz “Köroğlu’nun ortadan kayboluşunu” Mustafa Arslan, Behçet Mahir Köroğlu’na dini ve kutsi bir özellik verdiğini ve onu üçlere, yedilere, kırklara karıştığını iddia ederek açıklamaktadır¹¹⁶.

2.4 Köroğlu’ndan Sonra Ortaya Çıkan Anlatmalar

2.4.1 Kıssa-ı Kasım Han (Kasım Han Kıssası)

Kazak Köroğlu anlatımlarında bu anlatma özetle şöyledir: Köroğlu’nun evlatlığı Hasanhan’ın oğlu Kasımhan Kızılbaz Jenedil’le savaşmak ister. Buna babası ve halkı karşı çıkar. Buna rağmen o tek başına sefere çıkar. Ama onun yiğitleri dayanamaz ve arkasından giderler. Türlü zorluklardan sonra Janedil’i yenen Kasımhan’a Janedil kızını verir. Evlenirler ve oraya yerleşirler. Kıza aşık olan Kalmuk Hanı Margav Kasım Han’ı hile ile öldürür. Bunu duyan Ğavaz ve Karabey adlı yiğit Kalmukları yenip, Margav’ı Hasan Han’a getirirler. Hasan Han Margav’ı öldürüp intikamını alır.

Bu anlatma konu olarak Anadolu sahasında mevcut değildir. Zaten Anadolu anlatmalarında mücadeleler genellikle içteki yöneticilerle. Dıştaki mücadele genellikle ikinci plandadır.

Bu anlatma ile Köroğlu’nun soyunun Manas destanındaki “ Semetey” ve “Seytek” dairelerindeki gibi devam ettirildiğini görüyoruz. Bunun sebeplerini daha önce açıklamıştık. Bu anlatmada kahramanın başka birinin nişanlısı veya sevdiği ile evlenmesi ve başkasına kaçırması ile ilgili gelişen olaylar bize Köroğlu’nun Reyhan Arap’la mücadelesini ve “öldürülen kişinin intikamının alınması” ise “Köroğlu ile Bezergen” anlatmalarını hatırlatır.

Köroğlu’nun ölümünden sonra onun soyundan gelen yiğitler etrafında yeni anlatmaların meydana getirilmesi geleneği her iki versiyonda da Jırav - akınlar ve aşıklar tarafından devam ettirilmektedir.

¹¹⁶ Mustafa Arslan, a.g.e., s.144.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Köroğlu'nun Kazak Anlatmalarının Özeti

3.1 Köroğlu Sultan (Köroğlu Sultan)

Jembilbel'i (Çamlıbel) ilk yöneten Ağalık Han'dır. Ondan sonra Jığalıhan ve ondan sonrada 15 yaşındaki Köroğlu, han olur. Jembilbel'e kale yaptırır. Bu kalenin içine mescitler, medreseler, bağlar, bahçeler yaptırır. 30 yaşına geldiğinde hızır, kırklar ve 12 imam gelip dileğini sorarlar ve o da hayatının uzun olmasını ve bütün dünya tarafından tanınmasını ister. 40 yaşında Kaf dağı padişahının kızı Ağajunis peri ile, 45 yaşında Hindistan'dan Miskal peri ile, 55 yaşında İran'dan Gülnar peri ile evlenir. Onların hiçbirinden çocuğu olmaz. 100 yaşında İsfahan şehrinde Kaldar adlı birinin oğlu Hasan'ı kaçırp evlat edinir. Bir gün 40 yiğidinin arzusu üzerine Künhar padişahın ülkesinde yaşayan Türkmen Küleyim'le Buldırık kasabın oğlu Ğavaz'ı kaçırmaya karar verir. Hasanhan'ın isteği üzerine onun önderliğinde 40 yiğidiyle birlikte yola çıkarır. Bed-baht dağı sisli olduğundan 40 yiğit korkup geri dönerler ve bunun üzerine kendisi yola çıkar. Pirleri ile karşılaşır. Onlar, ona dağda bir çobanla karşılaşacağını, kıyafetlerini giyip kendisini de Ğavaz'ın dayısı Konırbay diye tanıtmalarını söylerler. O da onların dediklerini yerine getirir ve 400 koyunu alıp Gürcistan şehrine girer. Muhafızların sorularına abuk subuk cevaplar vererek onun deli olduğunu zannetmelerini sağlar ve pazarda koyunlarını satarak parayı üçe böler. Bir bölümünü Küleyim, bir bölümünü Buldırık' a verir. Ğavaz için şehir dışında 400 kara koyun bıraktım der ve sabah olunca Buldırık kasap, Ğavaz ve çoban kılığındaki Köroğlu şehir dışına çıkarlar. Bu sırada Küleyim'e Köroğlu olduğunu söyler, Küleyim de Ğavaz'ı ona emanet eder. Şehir dışına çıkınca Buldırık'a ve Ğavaz'a gerçek kimliğini açıklar. Buldırık'a "Üç gün burada Künhar padişahı bekleyeceğim, git ona haber ver" der. Olanları öğrenen Künharhan, askerlerini Köroğlu'nun üzerine gönderir. Köroğlu onlarla savaşır, çoğunu yener ama yorulur. Pirlere yardım ister. Toz bulutlarının arasından beyaz kıyafetli insanlar gelirler ve "atınla düşmana hamle yaparsan düşman dağılır" derler ve öğle de olur. Jembilbel'e geri döner ve Ğavaz'ı Jembilbel'e han yapar.

3.2 Èvezhan Kıssası (Ayvazhan Kıssası)

1) Bir gün Koroğlu, karıları Ağajunis, Miskal ve Gölner perilere “ben ölünce bana nasıl ağıt yakarsınız” diye sorar. Onlar da onun yiğitlerinden himaye edileceğinden bahsedip senden doğan bir çocuğun olmadığından bahsederdik” derler. Bu sözleri duyan evlatlıkları Ayvaz ve Hasan “başkasının memleketinde sultan olacağına, kendi vatanında kösele olma daha iyidir” derler ve öfkelenirler. Ayvaz kırk yiğide şarap dağıtırken üzüntüsünden kaseyi elinden düşürür. Kırk yiğit onu affetsin diye Koroğlu onu Havadak Gölü’ne avlan maya gönderir. Ördek avlayıp geri dönerken canı tütün içmek ister ve bir tepenin başından baktığında bir oba görür (biri altın biri gümüş iki ev) görür, obaya iner ve tütün ister. Bu oba, Türkmenini bilgisi olan Ahmet Serdar’ın obasıdır. Ahmet Serdar’ın gelini de “tütünleri olmadığını ve olsa da sana verecek senin gibi bir hizmetçim yok” der. Ayvaz tekrar üzülür ve geri dönmeye karar verir. Bu sırada diğer evden Ahmet Serdar’ın kızı Botaközayım tütünü yakar ve onu çağırır. Ayvaz, tütünü getirmesini söyler. O da “kendin gel al, sen Koroğlu’nun oğlu değil kulusun” deyince Ayvaz geri döner Koroğlu’na olanları anlatır. O kızı kendisine almasını söyler. Koroğlu, ihtiyarları toplayarak onlara danışır. Onlar da “sen isteseydin Ahmet Serdar sana kızı verirdi ama kulun Ayvaz’a vermez” derler. Bunu duyan Ayvaz Menjnunkük’e biner ve Gürcistan’a geri döner. Künhar Han onu tanır. 40 gün eğlence düzenler. Sonra ona “iyi at, iyi insan, iyi din nerede” diye sorar. Ayvaz da ona “Hepsi Jembilbel’de” deyince “sen bu ülkeyi karıştırmaya gelmişsin” der ve onu asılmak üzere zindana attırır. Koroğlu bir gün “biz böyle üzölüp durmaktayız. Havadak Gölü’ne avlanmaya gidelim” der. Orada Gürcistan’dan gelen kervancıları görür ve onlardan Ayvaz’ın 8 gün sonra asılacağını öğrenir.

Koroğlu ve kırk yiğit Gürcistan’a giderler. Adamlarını ikişer ikişer ve pazarcı kıyafetiyle şehre sokar. Ayvaz’ın asılacağı gün gelir. Halk toplanır ve tam o sırada düşmana saldırırlar, düşmanı yenerler. Künhar Han sarayına kaçar. Ayvaz’ı alıp Jembilbel’e geri dönerler. Ahmet Serdar’ın kızını alıp Ayvaz’ı evlendirirler. Tekejevmit’i Ayvaz’a emanet ederler.

3.3.Köruğlınıñ Kıssası (Köroğlu Kıssası) :

Ata- babası da han olan Muñlibey bir gün Arkaruvımdaki Kalmuklara onlarla (12 bin askerle) savaşı ve ölür.

Bu sırada karısı Altınşas hamışledir. Hastalanıp ölüp ve gömüldükten 1 ay sonra doğurur. Çocuk 7 yaşına kadar anneannesinin yanında mezarda büyür. Dayısı Bozoğlan, avdan dönerken mezarda oynayan çocuğu görür. Mezarın kardeşinin mezarı olduğunu gören Bozoğlan onu yakalamak isterse de yakalayamaz. Karısı Akbilek'e danışır. Karısının önerisiyle mezarın 2 km kadar etrafına meyve saçar. Çocuk onları toplarken onu yakalar. Mezarda doğan çocuk anlamında Köruğlı (Köroğlu) adını koyar. Köroğlu ava çıktığında Kalmuk kahramanı Sapabey ve onu kırk arkadaşıyla karşılaşır, onlarla savaşı ve onları kendine bağındırır. Ben gelinceye kadar burada beni bekleyin der ve ihtiyar bir ker kısağı alıp köyüne döner. Arapların Reyhan adlı padişahı önceden beri dayısının karısı Akbilek'e aşıktır. Dayısı bir gün ava çıkınca o gelip Köroğlu'na "yengeni bana gösterir misin" der. Köroğlu da "Sen atınla benim atımı çiftleştirirsen ben de yengemi gösteririm" der. Atları çiftleştirirler. Yengesi dışarı çıkınca Reyhan Arap onu kaçıtır.

Köroğlu2nu ker kısağı yavrular. Ona Gıyrat (Kırat) diye ad koyar. Kırat 4 yaşına gelince Reyhan Arap'ı aramaya başlar. Arap memleketine gider Çoban kıyafetiyle ülkeyi dolaşmaya başlar. Akbilek'i bulur. Köroğlu onu alıp dönmek istese de yengesi "önce Reyhan Arap'ın kız kardeşi Küleyim'i kaçı, onu dayınla evlendir, sonra gelip beni götürürsün" der. Köroğlu, Küleyim'i alıp kaçıtır. Reyhan Arap onu kovalar ama önlerine çıkan nehri Reyhan Arap'ın atı geçemez ve geri dönmek zorunda kalır. Köroğlu dönünce, Sapabey'in Jembilbel'i kurmaya başladığını görür. Köroğlu Bulgar Dağı'nda oturan Ahmet Serdar'ı, Kabil, Dabil denen zenginleri Jembilbel'e göç ettirir. 13 yaşında olan Köroğlu "han" olur. Köroğlu yengesini geri getirmek için Arap memleketine yola çıkar. yolda 12 bin askerle savaşı, onları yener ve yoluna devam eder. Reyhan Arap2ın sarayında yengesini bulamaz. Kırat onu yengesinin bulunduğu zindana götürür. Yengesini zindandan çıkarıp Kubalı Dağı'na getirir. Yengesinden Reyhan Arap'ın Akaruvım'dan yardım almaya gittiğini öğrenir. 40 yiğidine Reyhan Arap'ı Akaruvım'a yetişmeden yakalayıp getirin der. 40 yiğit yola çıkar. 40 yiğitten

uzun süre haber gelmeyince Kırat onların tutsak olduğunu söyler. Yengesini dağda Kıratla birlikte bırakıp kendisi Reyhan Arap'ı peşinden gider. Tutsak olan yiğitlerini kurtarır ve reyhan Arap'ı yakalayıp Kubalı Dağı'na getirir. Fakat yengesi yoktur. Kırat onun Zengi dev tarafından kaçırıldığını söyler. Bunun üzerine Köroğlu Reyhan Arap'ı işkenceyle öldürür. Yiğitlerini Jembil'e geri gönderir ve kendisi de Zengi devi aramaya başlar. Zengi dev ve beraberindekiler sihir sahibiydiler. Köroğlu onların sihirlerini etkisiyle atıyla rahat yol alamaz, devamlı sarsılır. Zorluk içinde bir ağacın yanına ulaşır ve onlara "sizleri bu ağaca asarım" der onlarda bundan korkup kaçarlar. Köroğlu yengesini kurtarır.

3.4. Köroğlunun Kıssası (Köroğlu Kıssası) :

Manzumu 3 nolu anlatmadaki gibidir. Farklılıkları şunlardır : Köroğlu mezar çıkıp oynadığında kendisinin gelecekteki şehri Jembilbel'i kurmaya başlaması, dayısı Bozoğlan'ın karısı Akbilek'e aşık olanların sayısının çokluğundan ötürü yaşadığı yerden ayrılıp Küygen Dağı'na yerleşmesi, Köroğlu'nu hileyle yakalayan Bozoğlan'nın ona atlarının anlatması gibi epizotlarla 3 nolu anlatmayı farklılıklar kısaca şöyledir :

Dayısı Bozoğlan, karısının aşıkları çok olduğu için oturduğu yerden ayrılır ve Küygen Dağı'na yerleşir. Mezardan çıkıp etrafta oynayan Köroğlu "Jembilbel şehrini kurayım" diye hayal eder. Köroğlu'nu hileyle yakalayan Bozoğlan, Köroğlu'na anne-babasını, geçmişini anlatır. Bir gün Bozoğlan avdan dönerken Küygen Dağı'nın tepesinden 41 adamı görür. Bunlar karısına aşık olan yiğitlerdir. Bunların 40'nin atları ölür ve yalnız ker kısrağ hayatta kalır. Köroğlu bu 41 kişi ile savaşmak için hazırlanır. Dayısının ona verdiği silahların (kılıç, ok, mızrak, tüfek) özelliklerini öğrenir.

Köroğlu 41 yiğidin yanına gelir ve "zayıflayan ker kısrağ babamdan kalan tulpar" deyip onu alır ve "beni burada 5 yıl bekleyin" der. Dayısına da 41 yiğidi öldürdüğünü söyler. Köroğlu Ahmet Serdar'dan 100 kısrağ alır ve onların sütüyle ker kısrağın yavrusunu besler. Kırat büyüyünce pirllerinden ona binmek için izin alır. Bozoğlan'a "Mezarın başında Jembilbel'i kurmaya başlamıştım. Onu bitir" der ve yengesini kurtarmak için Reyhan Arap'ın ülkesine gider. Yengesini kurtarıp geri getirirken Kızılbaşların kahramanı Bezergen'e kendisini Köroğlu'nun hizmetkârı diye tanıtır.

3.5. Kıssa-ı Köroğlu (Köroğlu Kıssası)

Manzumu 3 nolu anlatmadaki gibidir. Farklılıklar : Köroğlu'nu "han" olarak seçme (kabul etme), "Akbilek'in kaçırılması", "Sihircilerle karşılaşma ve onlarla savaş" bu nüshada yoktur. Reyhan Arap'la savaş ayrıntılı olarak anlatılır.

3.6. Köroğlu (Köroğlu)

Bu anlatmanın manzumu da 3 nolu anlatma gibidir. Kişi ve yer adlarının değiştiği fark edilmektedir. 3 nolu nüshada Reyhan Arap Arkaruv'm'a asker toplamak için gider. Bu nüshada ise Arzuvm şehrine gider. "Zengi dev" epizodu bu nüshada yoktur.

3.7. Köroğlu Sultanın Körde Tuvğanı Hèm Rayhan Padşamen Sağıskanı (Köroğlu Sultanın Mezarda doğması ve Rayhan Padişah ile Savaşı)

Manzumu 3 nolu nüshanın manzumuna benzemektedir. Şekil farklılığı var. 3 nolu nüsha kara ölen nazım şeklindedir. Bu nüsha ise jır (destan) şeklindedir. Destan Köroğlu'nun Akbilek'i Reyhan Arap'tan kurtarmasıyla sona ermektedir.

3.8. Köroğlu (Köroğlu)

Manzumu, 3 nolu nüshadaki gibidir. Farklılıkları : Köroğlu mezardan çıkıp geleceğini hayal eder. "Jembilbel şehrini kurup ona sultan olsam, 120 yıl ömür sürsem, düşmanımın hepsini yensem" diye hayal eder. Bir başka farklılık ise ; dayısı Bozoğlan çocuğu olmadığından üzüntü çeker, zayıflar. Bu yüzden ablasının sözünü hatırlayıp ablasının mezarına Köroğlu'nu aramak için gider.

Köroğlu'nun Akbilek için arayıp Arap Reyhan'ın ülkesine tekrar gitmesi, şehrin önünde duran dört bin nöbetçi ile savaşması, Akbilek'i Kırat'ın yerini söylemsi üzerine zindanda bulup kurtarması 3 nolu nüshada yoktur. 3 nolu nüshada ayrıntılı, tam olarak anlatılan epizotlar bu nüsha kısaca verilmiştir.

3.9. Köroğlunun Kıssası

Bu nüshada. Köroğlu'nun ata-babası tanıtıldıktan sonra, annesi Altınşas'ın mezarda ölümü ve Köroğlu'nun mezarda doğumu anlatılır. Temel farklılık, akının bilinen, mazmunu kendince yorumlayıp söylemesinden kaynaklanmaktadır.

3.10. Köroğlu Sultan (K rden Tirilgeni) Köroğlu (Mezarda dirilmesi)

Mazmunu 3 nolu nüshadaki gibidir. Yalnız orada nesirle anlatılan bölümler burada 7-8’li hece  l s yledir. Ayrıca jirn önünden akının dikkat çekmek için halka söylediği “terme” bölümü vardır. 3 nolu nüshadaki “Zengi dev” epizodu bu nüshada yoktur.

3.11.  vezhanni  Kıssası (Ayvaz Kıssası)

 avazhan Köroğlu’nu isteği  zerine Havadak G le kuş avlamaya gider. O gittikten sonra pirleri gelip Köroğlu’na “Allah demenden gönderdiğin için 7 sene uğraşrsın” derler. Bunun  zerine Köroğlu  avaz’ı aramaya çıkar. Kızılbaşların onu yakalayıp götürmesinden korkar. Bu sırada  avazhan Havadak Gölü’nde karşığasını salmıştır. Karşığa rüzgardan kaybolup gider.  avazhan onu 5 gün arar. Bulamayınca ağlar. AĞladığı bir derenin kenarında oturan çirkin bir adam görür ve güler. Bunun yanında çok güzel bir kız vardır.  avazhan kıza kim olduğunu sorar ve tütün getirmesini s yer. Kız da Kaf dağında Ahmer padişahın kızı Kundızay’ım der. Tütünü de gelip almasını s yer.  avaz da yanına gitmez ve tütünü getirmesini s yer. Bunun  zerine kız kızar ve kuğu kıyafetine girer uçup gider.  avaz o çirkin adamın yakasına yapışır. Ama adam suçun kendisinde olmadığını s yer. Bunun  zerine  avaz kızın mekanı olan Kaf dağına gitmeye karar verir. Pirlere yardım ister. Yola koyulur. Yüksek bir tepeden etrafa bakıyorken bir oba görür. Obaya gelir. Bir  adırdaki 150 kız eğlenmektedir. Onlara “Burası kimin” diye sorar. Onlarda Reyhan Arap’ın oğlu Ernazar Padişahın obasıdır, derler. Onun nerede olduğunu sorunca Ernazar Beyin kız kardeşi Zeynepg l “Ernazarbey Kızılbaş’ın padişahının tertip ettiği at yarışına katılacak. Yarış kazanana Kokiy Han kızını verecek” der. Zeynepg l Juldızay’ın güzelliğini anlatır.  avaz’ın gönlüne ateş düşer. O da yarışa katılmak için yola çıkar. Kokiy padişahın şehrine gelir. Zavallı birinin kıyafetlerini alır ve kıyafetini değiştirir. Kırat’a da örtü örter.

Yarışa otuz at katılacaktır. Kokiy han bir şinsıcısı vardır. O yarıştan önce atları gözler. Han’a onlar hakkında bilgi verir. Atlar bir hafta yarışa hazırlanır.  avaz han çok

yorgundur ve uyuya kalır. Yarış başlayacaktır. Kırat Ğavaz'ı uyandırmak için eline basar. Ama Ğavaz Kırat'ı kamçılayarak onlara yetişir. Ama Boztarlan diye bir at Kırat geçmek istemez. Buna kızan Ğavaz Kırat'ı kamçılar. Kırat'ta Boztarlan'ın Ağabeyi olduğunu onun için geçmediğini söyler. Sahibinde Ernazarbey olduğunu söyler. Yolda Ernazarbeyle konuşur. Ernazarbey onun Ğavaz olduğunu anlayınca yarıştan çekilir. Dönüşte kardeşi Zeynepgöl'ü de ona vereceğini söyleyerek yurduna doğru yola çıkar. Yarışı Ğavaz kazanır. Padişah buna inanmaz. Çünkü o sonradan yarışa katılmıştır. Diğerlerine sorar. Onlarda yarışta Ğavaz'ın herkesi geçtiğini anlatırlar. Bunun üzerine padişah kızını bir dilenciye vereceğim diye üzülür. Ama kızı sevinçlidir. Çünkü rüyasında da tüm bu olayları görmüştür. Ğavaz kızını alır ve evlenir. 3 yıl mutlu bir halde yaşarlar. Üç yıl sonra Ğavaz'ın aklına peri kızı gelir. Juldızay ona üzülmemesini peri kızının her hafta yanına geldiğini ve ona nasıl sahip olunacağını anlatır. Bir sandığa Ğavaz gizlenir. Peri kızı Juldızay'ın yanına gelir. Kuğu kıyafetini çıkarır. Tam bu sırada Ğavaz sandıktan çıkar ve onu yakalar. Evlenirler. Sonra peri kızı ona bir saç telini verir ve gerekli olduğunda yakmasını söyler. "O zaman ben hemen gelirim" der. Peri kızı yurduna döner. Kızlardan biri Ğavaz'a aşık olmuştur. O Ğavaz'ı ister. Ama Ğavaz bunun doğru olmayacağını söyler. Bunu kendine yediremeyen kız Kokiy padişaha olanları anlatır. O da askerlerini toplar. Sarayın etrafını yedi kat sarar. Pirleri gelip Ğavaz'ı uyandırır. Kırat'ına atlar Juldızay'ı da yanına alır düşmanla savaşımaya başlar. Ama yaralanmıştır. Bir kayanın dibine yığılır. Ernazarbey uykusunda Ğavaz'a olanları görür. 100 askerini toplar. Ğavaz'a yardıma gider. Düşmana saldırırlar. Sonra peri kızının verdiği saçı yakarlar. Peri kızı 40 perisiyle gelir. 40 kız taşlarla düşmanı öldürür. Daha sonra Ernazarbey 5000 evlik obasını toplayıp Jembilbel'e katılır. Köroğlu Ğavaz'ı görünce sevinir.

3.12. Köroğlunun Körden Jeri (Köroğlu'nun Mezardan Çıkışı)

Bu nüshanın da manzumu 3 nolu nüshadaki gibidir.

3.13. Köroğlu Sultan (Köroğlu Sultan) -Bozayhan

Bu anlatmanın bir çok varyantı vardır. Fakat bunlardan elimizde birinin el yazma nüshası vardır. Diğerleri yazıya geçirilmemiştir. Yazıya geçmeyen bu varyantların sadece özetlerini ele geçirebildik.

1) Bozayhan adlı zalim padişah vardır. Halkına çok eziyet eder. Bir gün halkına “Benim gibi bir han var mı ?” diye sorar. Kalabalığın arasından bir ihtiyar kadın çıkıp hanın bütün acımasızlığını, gaddarlığını söyler. “Bütün bunlar ne için, kimin için ? senin çocuğun yok” der. Bunun üzerine dertlenen Bozayhan saraya kapanır. 12 kısır karısını saraydan kovar. Küçük vezirinin 15 yaşındaki kızıyla evlenmek ister. Vezirin kızı Han’la evlenmek istemez ama yapacak bir şeyi yoktur. Hanla evlenirler, fakat handan nefret etmektedir.

Bir gün bir zengin adam saraya bir keloğlan (fakir, hizmetkar) getirir. Han’a yaptıklarını anlatır. Şikayetçi olur ve şehirdeki bütün keloğlanların öldürülmesini ister. Bunun üzerine keloğlanlar şehirden kaçmaya başlar. Han’ın adamları keloğlanların birisini yakalayıp saraya getirirler. O da asılmadan önce “Eğer fakir ve yalnızlar yaşamamalı diyorsan, senin de çocuğun yok, yalnızsın. Seninde yaşamaman gerekir” der. Han’ın yeni evlendiği Jazira keloğlanlara yardım etmektedir. Bunu duyan Han, onu da darağacına gönderir. O da asılmadan önce “Senin sarayında yaşayacağıma keloğlanlarla birlikte mezara girerim” deyince hemen asılır. Keloğlanların mezarına gömülür. Aradan 2 yıl geçer. Mezarların (Jazira ve Keloğlan) başında büyüyen iki ağaç birbirine karışmış bir şekilde büyür.

Bir gün saray bir ihtiyar kadın çobanı keçisinin sütünü sağıp sattığını bu 40 oğlunun aç kaldığını Han’a anlatır. Bozayhan çobanı çağırır. Onu astırmak ister fakat kadın insafa gelir. Çobana sütü kimin çaldığını tespit etmesi için fırsat verilir. Çoban da bir gün tokal keçiyi takip eder. Keçinin Güljaziranın mezarına gittiğini ve mezardan çıkan çocuğu emzirdiğini görür. Gördüklerini padişaha anlatır. Çeşitli hilelerle çocuğu yakalarlar. Çocuğa ad konulacağı zaman halkın arasından ak sakallı bir ihtiyar çıkar ve “Köroğlu” diye isim koyar. Köroğlu’nu eğitmeye başlarlar. Üç yıl sonunda saraya alışıır.

2) Geçmiş zamanlarda Türkmen elinin Bozayhan adında bir zalim hanı vardır. Bu hanın çok güzel bir de kızı vardır. Kimse kızını görmesin diye onu bir demir saraya kapatır. Bir gün kıza güneş ışığı düşer ve kız hamile kalır, bunu anlayan han kızını baltayla öldürtür. Bundan sonra gelişen olaylar 1 nolu varyant gibidir.

3) Jambıl2ın anlattığı bu kolda ise ; su padişahının aygırından olan Kıratın bakımını ve Köroğlu’na layık bir at olarak yetiştirilmesi, Köroğlu’nun daha sonra peri

kızı Ağajunis'e aşık olması, devlerle savaşıp Ağjunis'i elde etmesi, ondan sonra türlü zorlukları aşip Gülnèr ve Mıskal perilerle evlenmesi ve 120 yaşına geldiğinde İran'a (Kızılbazlara) gidip yakışıklı ve hem de akıllı Ğavaz'ı kaçıırıp evlat edinmesi anlatılır.

3.14. Kòrođlı (Kòrođlu)

Bir gün Kòrođlu kırk yiğidiyle avdan dònerken bir kız görür. Ona aşık olur. Kızsa (Peri kızı Gülpara) "Sen ihtiyarsın" der. Ve kuş şekline girip uçup gider. Kòrođlu Ğavazhan'a gelip "Gülpara'yı bul ve getir" der. Bunun üzerine Ğavaz tek başına İran ülkesine doğru yola çıkar. Yolda eski bir evle (keçe) karşılaşır. Evden ay gibi güzel Gülpara çıkıp ata binerek kaçmaya başlar. Ğavaz onu takip eder ama yakalayamaz. Bir kaç gün yol yürüdükten sonra Kalmak Han'ı Burkanşa'nın memleketine gelir. Burkanşa'nın kızı evleneceği yiğidi seçmek için at yarışı düzenlemiştir. Ğavaz divane kılığında Han'dan yarışa katılmak için izin ister. Yarış başladıktan üç gün sonra yarışa girer. Öndekileri yakalar, onlarda onu rakıyla sarhoş edip bırakırlar. Kırat dillenir ve Ğavaz'a "bir haftadır sızıp uyuyorsun. Önümüzde üç at var. Biri Kökkaska- benim ağabeyim, biri jiyren at- benim kardeşim, üçüncüsü Manas'ın Akkuklası- benim yeğenim. Sadece Kökkaska'yı ağam olduğu için geçemem" der. 7 gün sonra tekrar yarışa devam eden Ğavaz diğer atları geçer. Kökkaska'nın binicisi Kulçarbek ile tanışır. Kulçarbek yarıştan çekilir. Ğavaz birinci olur. Han'a "kızını ver"der. Han ona inanmaz ve "arkada kalanlara soralım" der. 6 gün sonra ikinci olup gelen atlı olan biteni ve Ğavaz'ın söylediğinin doğru olduğunu söyler. Burkanşa kızını verir. Kız kel diye anlatılan Ğavaz'ın yakışıklı olduğunu görünce sevinir. Han Ğavaz'ın çocuğu olduğunu öğrenir ve buna sevinir.

Han'ın kızı Kundızay Ğavaz'a, peri kızı Gülpara ile arkadaş olduğunu söyler ve ikisi göle gidip onu yakalarlar. Yarış sırasında vade üzerine yarıştan çekilen Kulçarbek (Kız kardeşini Ğavaz'a vermeyi vaat eder) kız kardeşi Juldızay'ı Ğavaz'a verir, düğün yapılır. Kulçarbek bir de kız kardeşiyle evlenmesini, Burkanşa hanın kız Kundızay'yı Kòrođlu'na vermesini ister. Ğavaz'ın sözünü tutmadığını anlayan Kulçarbek memlekete dönüş yolunda olan Ğavaz'la savaşır. Ğavaz ağır yaralanır. Onun ağır yaralı olduğunu Kırat Kòrođlu'na haber verir.

Köroğlu Kırat'ın önderliğinde Ğavaz'ın yaralı olup yattığı yere gelir. 40 yiğit ağızlarıyla Ğavaz'ın vücudundaki okları çıkarırlar. Ğavaz canlanır. Gülpara Köroğlu'yla evlenir. Hasan Kulçarbek'in ardından gidip Kundızay ve Juldızay'ı kurtarır. Kulçarbek'i Köroğlu'ya getirir. Köroğlu'ya bütün olanları anlatır. Köroğlu'da Kulçarbek'e : "senin düşüncen doğru ama beni sayıp nasıl benim oğlumu yaraladın ? Bu sizin çocukluğunuz" deyip onu affeder.

3.15 Köruğlı (Köroğlu)

Eski zamanlarda Türkmen memleketinde Bozay adlı kahramanın 60 yaşında anası, 72 yaşında babası, yedi yaşında çocuğu vardı. Bozay, Arap memleketinin Kezey adlı padişahının 7 yaşındaki kızını oğluna sözleşmek amacıyla bu memlekete gider. Bu sırada Bozay'ın ülkesinde kolera hastalığı başlar. Bütün ailesi hastalanır, ölür.

Bozay ülkesine dönünce ailesinin öldüğünü öğrenir ve mezarlıktaki ailesine ait 4 mezarın birini açınca, karısını ve onun göğsünde yatan küçük bebeği görür. Karısını ve çocuğunu mezardan çıkarıp, eye getirir. Çocuğun adını Köroğlu koyar. Çocuğa altın aşık ve gümüş keney yaptırır. Daha sonra baba ve ana ölür.

Bu memlekete Kalmak Bayor gelir. Çocuğu sokakta oynarken bulur ve adını "Tabıldı" koyar.

Tabıldı çobanlık yapar, çocuklarla aşık oynar, onların aşığını yutup alır. Bir gün Karakul adlı yiğit ona gelip "Ben Bozay'ın seyisiyim. Senin baban Bozay, adın Köroğlu. Kenjebay denen akraban var. Közeyhan'ın kızı senin sözlün, onu aramalısın" der.

Köroğlu annesinden (üvey annesi olamlı) izin alıp Kenjebay'ı arar. Kenjebay'ı bulur, ondan at ve kıyafet ister. O, vermez.

Bir gün Köroğlu at sürüsünün olduğu yere gider. Ona zayıf kır taydan başka at bakmaz. Buna Köroğlu üzülür. O sırada, ker tay şöyle konuşur : "Birisi binmesin veya kesmesin diye seni bekliyordum, şimdi bin de seni istediğin yere götüreyim." Köroğlu ata biner ve batıya doğru yol alır. Ülke sınırına gelince Közey'in çobanıyla karşılaşır ve kendisinin Köroğlu olduğunu söyler. Çoban da Közey'in kızı Akmeren'e gidip müjdesini ister. Köroğlu'nun kahrından korkan Közey Akmeren'i Köroğlu'na verir.

Bir gün Köroğlu dağa çıkar, Arap padişahının hastalanıp yattığını görür. Köroğlu ona niçin yatıyorsun diye sorunca o da “Köroğlu’nun karısı Akmeren’i bir koklasam iyileşirim” der. Bunun üzerine karısını Arap padişahına gönderir. Arap Reyhan da karısını alıp kaçar.

Arap atının tohumundan Kırat denen at doğar. Kırat onunla Arap memleketine gider. Köroğlu bir dükkanın önünde Akmeren ile padişahın kız kardeşi Künsuluv’ı bulur ve iki koltuğuna ikisini kısıtıp, Kırat’a binip havaya uçar. Arap padişahı onları Kökmayın adlı atıyla kovalar. Gökyüzündeki savaşta Köroğlu Kökmayın’ın başını keser. Köroğlu iki kadını evine götürür.

Bir kaç gün sonra, Arap padişahı gemi ile Köroğlu’nun memleketine gelir, savaşır, Köroğlu onu yener.

Köroğlu bir gün ava çıkar. Bu sırada fakir bir ihtiyar kadın rakı açtırıp, Köroğlu’na iki kadına , Kırat’a içirir, onları sarhoş eder ve Köroğlu’nun silahını, atını alıp Arap padişahına götürür verir. Yaya kalan Köroğlu beş ay yürüyüp deniz kenarına gelir. Orada 20 adamın denizden çekip alamadığı 40 kez boyundaki balığı çekip denizden çıkarır. Balıkçılar da onu gemiyle Arap memleketine götürürler. Arap memleketinde divane olup görünen Köroğlu’ya bir adam Kırat’ın yem yemeden sadece su içtiğini söyler.

Divane kılığındaki Köroğlu “ ata nasıl bakılacağını bildiğini” söyler. O’nu alıp Kırat’ın yanına getirirler. Kırat’a bakmaya başlayan divane “Size Köroğlu’nun hilesini göstereyim ama önce bana onun kıyafetlerini, silahlarını vermeniz gerekir” der. Araplar bu isteklerini yerine getirince Köroğlu’nu açıklayan divane Araplar’la savaşır, onları yener ve Közey’in memleketine gelir. Akmeren’in anne babasından izin alan Köroğlu babası Bozayın memleketine gelir. Bayır’ın savaşta aldığı memleketinde dilenci olup yaşayan annesini bulur. Bayır’ın yerine babasının yerine seyisi Karakul’u han seçer.

Bu anlatmada bazı olayların kuruluşu, gelişmesinde tezatlıklar görülmektedir. Mesela; anne ilk önce koleradan ölür, mezara gömülür. Baba çocukla beraber onu mezardan çıkarır. Anne daha sonra tekrar (hastalıktan) ölür. Daha sonra Köroğlu nişanlısını aramak için annesinden (?) izin alır, ... vb.

3.16. Köroğlu - Ravşanbek 1. Bölüm (Köroğlu - Ravşanbey)

Akıl Han'ın zamanında, onun şinşısı olup, ömür süren Talıbay'ın Ravşan adlı yiğit bir oğlu vardır. Akıl Han ölünce, Ravşan yiğitliğinden dolayı “bey” seçilir. Aynı sıralarda Kızılbaş'ta Şağdat adlı zalim, güçlü bir han vardır. Bir gün serdarlarını yanına çağırır ve “benden daha güçlü var mı?” diye sorar. Mahran adlı bir pehlivan çıkıp “Türkmen'de büyük bir han var. Bela olmadan onu ortadan kaldıralım” der. Bunun üzerine Şağdat 40 bin asker gönderip Ravşan'ı yakalattırır ve ülkesine getirtir. Onu cellada teslim eden Şağdat gece korkunç bir rüya görür. Rüyasını bir cadı şöyle yorumlar : “Ravşanbey'in oğlu ileride büyük bir kahraman olacak ve bela getirecek. Onu hemen öldürelim” der. Ama oradakilerden biri “onu pazarda köle olarak satalım. Karısı olmayanın nasıl çocuğu olur. Yalnız bir Türkmen'den korktu onu öldürttü dedirtmeyelim” der. Han bu teklifi makul bulur. Ravşan pazara çıkarılır. Onu Gejdembey adlı bir Türkmen satın alır ve kızı Akanay'la evlendirir. Bir gün pazarda Gejdem'le dolaşırken, kurumuş bir atın kafatasından onun çok iyi bir at olduğunu anlar ve ağlar. Bu olayı duyan Şağdat ona atlarının, develerinin, sığırlarının en iyisini bulmasını söyler. Her seferinde ödül olarak ekmek alan Ravşanbey, Şağdat'a “ Sen bir fırıncının oğlusun” der ve bunu Şağdat'ın annesi de onaylar. Bunları duyan Şağdat onun gözlerini kör ettirir. Pazarda dolaşırken Ravşan bir atın ayak seslerinden onun Tulpar olduğunu anlar. Onu satın alıp, 40 gün karanlık bir yerde beslerler. At hazır olduktan sonra, Gijdebey'le beraber Kızılbaş ülkesinin 7 kez yüksekliğindeki surlarını aşır, Türkmen ülkesine doğru yola çıkarlar. Şağdat arkalarından adam gönderir. Ravşanbey bu adamların bindikleri atların özelliklerini bildiğinden onları atlatırlar. Ama kendi tulparları çok hızlanmıştır. Ürgenç denen Türkmen şehrinde bir ihtiyar Ravşanbey'le Gijdebey'in geldiklerini haber verir. Halktan 70 yiğit 10 ar 10 ar bölünüp, 7 kat ip gererler. Tulpar hızını alamayınca, yiğitleri halk atın üstünden çekip alır. Tulpar denize düşüp ölür.

3.17 Körden Tuvgan Köroğlu (Mezarda Doğan Köroğlu) 2. Bölüm

Ravşanbey Türkmen ülkesine kaçtıktan sonra hamile olan Akanay hastalanıp ölür. Ölmeden önce rüyasında kırklar gelip ona öleceğini ve mezarda doğuracağını söylerler. O da rüyasını annesine anlatır. Akanay mezarda doğurur. Kırklar sırayla

çocuğu beslerler. Gejdembey'in seyisi Babalı, bir gün kaybolan kıstağı aramak için mezarlığa gider. Akanay'ın mezarının başında bir çocuk görür. Eve gelip gördüklerini Akanay'ın annesi Kulayım'a anlatır. Kulayım ile Babalı mezardan meyve alıp bunları mezarından başından itibaren 2 km lik alana yayarlar. Mezardan çıkan çocuk bunları toplamaya başlayınca yakalanır. Köroğlu diye ad verilir. Babalı Köroğlu'na ok atmayı öğretir. Köroğlu biraz büyüyünce babası ve dedesini aramak için Türkmen ülkesine gider. Orada babasının öldüğünü, dedesinin (Nagaşı : anne tarafından akraba) Barşagül ile evlendiğini öğrenir. Bir gün, dedesi Gejdembey ava gidince, Barşagül'e aşık olan Reyhan Arap gelir ve Köroğlu'na "yengeni bana göster" der. O da "atınla benim kırsığımı çiftleştirirsen olur" der. Atlar çiftleşir. Reyhan Arap da Barşagül'ü alıp kaçar. Köroğlu'nun kırsığı, Kırat'ı yavrular. Kırat biraz büyüyünce yengesini kurtarmak için Arap ülkesine gider. Barşagül" İlk önce Reyhan Arap'ın kardeşi Kurbankül'i dayına götür, sonra beni gelir alırsın" der. O da öyle yapar.

Kurbankül'ün nişanlısı Kızılbaş Türkmen ülkesine nişanlısı için saldırır. Bu sırada Köroğlu tekrar Arap ülkene gidip yengesini kurtarır. Sonra Türkmen ülkesine saldıran Arapları yener. Arap Reyhan pişman olur ve iki taraf barış yaparlar.

3.18 Şağdatka Barğanı (Şağdat'a Gitmesi) 3. Bölüm

Köroğlu, Reyhan Arap ve Kızılbaş üçü bir araya gelip, Kızılbaş ülkesindeki Kulayım ve Babalı'yı kurtarmak için ve Ravşanbey'in intikamını almak için yola çıkarlar. Köroğlu Kızılbaş'ın kahramanı Maharam ile savaşır. Onu yener. Şağdat'ı yakalayıp gözlerini oydurur. Babalı'yı Şağdat'ın yerine Kızılbaş ülkesine han yapar. Babalı Şağdat'ın kızı ile evlenir. Köroğlu Kulayı'ı kurtarıp Gejdembey'e getirir.

3.19 Köroğlu Sultannın Avazhandı Alğan Saparı (Köroğlu Sultanın Ayvaz'ı Kaçırıldığı Seferi)

Mazmunu 1 nolu anlatma ile aynıdır. Bazı cümleler akın tarafından değiştirilmiştir.

3.20 Köruğh (Köroğlu)

Bu anlatmanın mazmunu 17-18-19 no lu anlatımlara benzer. Bazı farklılıklar vardır:

Köroğlu babası ve dedesini aramak için Türkmen ülkesine gittiğinde babası ve dedesi hakkındaki bilgileri ülkenin sınırındaki dağda çobandan öğrenir (Mezhojaev Rahmet). Bu nüshada ise, Köroğlu camiye gidip şehrin ileri gelenlerinden bilgi alır. Sonra babasının mezarına gidip ağlar. Bu nüshada ayrıca, Reyhan Arap'ı öldürüp onun yerine Gejdembey'i han yapar. Ayrıca, bu nüshada Köroğlu hangi savaşa giderse gitsin yalnız gidiyor.

3.21 Ravşanbek Batırdın Kalmak Batırı Maharam Men Sağıskanı (Ravşanbey (Adlı) Kahramanın Kalmak Kahramanı ile Savaşı)

Bu nüshanın mazmunu 16 no lu anlatma gibidir. Bununla birlikte bazı farklılıklar vardır; Harezmi bölgesinde oturan Türkmenlerin Ravşanbey adlı bir hanı vardır. Asfahan şehrinin hanı ise Kalmak Şağadat handır. Şağadat han bir gün "Türkmenlerde öcüm kaldı. Kim Talıbay'ın başını ve Ravşanbey'i diri olarak getirirse ona kızımı vereceğim" der. Ravşanbey Havadak gölünde on yiğit ile avlanırken düşman askerlerini görür. Ravşanbey onlara Sıparbey'i elçi olarak gönderir. Kalmak kahramanı Maharam "Sizinle işimiz yok. Bize Talıbay ile Ravşanbey'i verirsiniz sizlerle savaşmayız" der. Maharam Ravşanbey'i Şağadat hana götürür. Şağadat ona türlü işkenceler yapar ve sonra diri diri gözlerini oydurur.

3.22 Kıssa-ı Kaldarkan (Kaldarhan Kıssası)

Ğavaz Ahmet Serdar'ın kızı Botaköz ile evlidir. Bir gün Ahmet Serdar kızını görmek için Köroğlu'nun evine gelir. Botaköz'ün 40 yiğide sigara hazırlayıp dağıttığını gören Ahmet Serdar kızar ve kızımı horluyorsunuz diye Köroğlu'yla savaşır, yenilir. Köroğlu onu affeder ve tekrar onu "bey" olarak atar.

İran padişahı Kaldarhan uzun süredir savaşıp yenemediği Köroğlu'nun öldüğünü işitip Türkmen ülkesine saldırır. İlk önce Ahmet Serdar'ın bey olduğu bölgeye gelir, yakıp yıkar. Bunu duyan Köroğlu Ğavazhan ve Hasan'la Kaldarhan'la savaşır. Ama, Köroğlu esir düşer. Kaldarhan Köroğlu'na " Eğer kahramansan hareket edersen" der ve onunla dalga geçer. Köroğlu da " Benim esir düşmem senin gücün değil, pırlarımı unuttuğumdan" der.

3.23 Köroğlu Men Bezergen (Köroğlu ile Bezergen)

Köroğlu 120 yaşına geldiğinde iki tehlikeli düşmanı vardır. Birisi Kızılbaş Bezergen Batır, ikincisi ise Kalmuk K bikli'dir. Bezergen'in on iki bin askerle Tekejevmit ülkesine saldırdığını duyan Köroğlu, yüzünü örter ve Bezergen'in karşısına Kırat'la çıkar. Bezergen Köroğlu'yu tanıyamaz ve kim olduğunu sorar. O da "Ben Kaşamşamin, Köroğlu'nun hizmet isiyim" der. G reşirler. Bezergen Köroğlu'nu üç defa göğe fırlatınca Köroğlu gerçek kimliğinin söyler ve Bezergen de dost olmayı teklif eder. Köroğlu önce kabul eder ama "düşmanla daha önce hiç dost olmamıştım. Korkup dost olduğumu sanarlar" deyip Bezergen'in arkasından ok atıp vurur. Bezergen nedenini sorduğunda " seni hırsız zannettim" der. Bezergen buna inanmaz. Ve benim arkamda 11 kardeşim var ama senin arkan yok der. Bezergen'in sözleri Köroğlu'nu  zer 5 gün 5 gece yemeden içmeden kesilir.

Kardeşleri intikam alır diye d şunen Köroğlu kırk yiğidin başı Sapabey'i çağırır ve nöbete gönderir. Sapabey on gün sonra düşmanın on iki bin askeriyle karşılaşır ve kendisini Köroğlu diye tanıtır (Kaldırhan Bezergenin en k c k kardeşi) iki yiğit çarpışırlar. Sapabey Köroğlu'nu korumak için onun yerine geçtiğinden iki kahraman çarpışırlar. Sapabey Kaldarhan'ı öldürür. 3 bin askeri de öldürür. Ama sonunda o da ölür.

Hasanhan, Ersakiya, Gavazhan, Köroğlu Sapabey'i aramaya koyulurlar. Atı Boztarlan sayesinde Sapabey'in cesedini bulurlar. Bu sırada, Bezergen'in bir kardeşi gelip şoye der:"Sapabey'in sözü üzerine ben kardeşimin öcünü aldım" der. Sırayla savaşırlar. Hasan, Gavaz düşmanları teker teker yenerler. Sapabey'in kemiğini ve on iki bin atı savaş ganimeti olarak alıp eve giderler.

3.24  avazhan  leni (Ayvazhan Türküsü)

Mazmunu 11 nolu nüshadaki gibidir (Koşanov nüshası).

3.25 Köroğlının Balası Evezkan (Köroğlu'nun çocuğu Ayvazhan)

Mazmunu 11 no lu nüshadaki gibidir. Bazı farklılıklar vardır:

 avaz karşıgasını kaybedince ağlar. 11 no lu nüshada ihtiyara derenin kenarında, bu nüshada ise K mbez şehrinde rastlar. Bu nüshada  avaz Ernazarbek'le

karşılaşmadan 14. nüshada olduğu gibi Burkanşa (Kalmak) hanın memleketine gelir. 11 no lu nüshada ise, Kızılbaş Kökiy Han'ın ülkesine gelir. Bu nüshada Arap Reyhan'ın oğlu Ernazarbek ve onun kız kardeşi Zeynepgül hakkında söylenmiş mısralar yoktur.

3.26 Kasımhan Tuvralı Engime (Kasımhan Hakkında Hikaye)

Kasımhan Köroğlu'nun evlatlığı Hasan'ın oğludur. Kasımhan on beş yaşına geldiğinde Kızılbaş'ın padişahı Janedil'le savaşmaya karar verir. Babası bunu istemez. Çünkü kendisi bir kaç kez savaşmış ama yenememiştir. Kasımhan kararlıdır. Halkına isteğini anlatır. Halkı da onu vazgeçirmeye çalışır. O da yalnız başına yola çıkar. Yanına Karabay adlı bir yiğit de katılır. Bu sırada geride kalanlar asker toplayıp Hasanhan'la Kasım'ın arkasından gitmeye karar verdiklerini söylerler ve yola çıkarlar. Yolda onlara yetişirler. Kızılbaş Janedil'in 12 kat surlardan çevrili kalesi vardır. 12 günlük mesafeyi de çelik halatlarla çevirmiştir. Ğavaz, Kasımhan ve Karabay halatları bire birer parçalarlar. Ama, 12 kat kaleyi geçmekte zorlanırlar. Hasanhan Karabay'ı 12 kat kaleyi yıkamak için gönderir. 6 kat kaleyi yıkan Karabay'a Ğavaz ve Kasımhan yardım eder ve 11. kata kadar yıkarlar, 12. kale suru kalmıştır. Bu sırada Janedil teke tek savaşmayı teklif eder. Karabay ile Kızılbaşlar'dan karaman savaşır. Karabay Kızılbaş Karaman'ı yener. Bunu üzerine 7 kat ateş kalesinden top atmaya başlarlar. Ateş yüzünden kaleye yaklaşamazlar. O sırada bir Türkmen gizli bir geçit(patika) bulur. Saraya girerler. Janedil tutsak edilir. Yalvarır ve canının affedilmesini ister. Kızını Kasımhan'a verir. Kıza aşık olan Kalmuk Margavbunu duyar ve asker hazırlayarak Janedil (Kızılbaşların) ülkesine doğru sefere çıkar. Jamila ile Kasımhan'ın kaldığı sarayın önüne gelerek Kasımhan'ı dışarıya çağırır. Kasımhan hazırlıksızdır. Jamila bu yüzden onu dışarıya göndermek istemez. Ama o dışarıya çıkar. Kalmuk Hanı Margav çelik hançeri Kasımhan'a fırlatır. Kasımhan ölür. Ğavaz ve Karabay bunu duyunca Kalmuklar'a saldırır. Onları öldürüp Margav'ı Hasanhan'ın önüne getirirler. Margav'ı orada eziyet edip öldürürler.

3.27.Bozay Batır Men Onın Balası Köroğlu (Bozay (Adlı) Kahraman ve Çocuğu Köroğlu)

Halktan biri olan Bozay adlı kahraman işgal edilen memleketi kurtarmak ve düzeni bozulan halkı tekrar bir araya toplayıp, düzen getirmek istemektedir. Kara

Noğayın hanı Kazakbay bundan korkup düşmanla birleşip Bozay'a karşı koyar. Bozay şehrin iki yanına derin hendekler kazdırır. Düşmanın bir bölümü hendeklere düşüp ölür. geri kalanları Bozayhan yener. Kara Noğayın hanı Kazakbay ile anlaşma yaparlar. Bu sırada ikisinin de eşi hamiledir. İkisi dünür olmak için de anlaşılırlar.

Bozay savaşa gittiğinde, başka taraftan düşman gelir ve Bozay'ın karısı aysuluv'ı diri diri mezara gömerler. Aysuluv günü gelinceye kadar evliyaların yardımıyla diri kalır. Çocuğu doğurduktan sonra ölür. Bozay mezarın başına gelince orada oynayan çocuğu görür, onu yakalayıp evine götürür. Mezardan çıkan çocuk diye adını Köroğlu koyar. Yetim oğlana kız vermem deyip Kazakbay başka memlekete göçer.

Köroğlu'nu Ebil denen akrabası büyütür. Köroğlu sokakta aşık oynar ve diğer çocukların aşıklarını yutar. Bir gün Baluvan denen çocuk, Köroğlu ve diğer çocukların aşığını yutar. Köroğlu aşığını geri ister, Baluvan geri vermez. Bunun üzerine Köroğlu onunla dövüşür, onu yener. Baluvan da " çocuklarla aşık oynayacağına Kazakbay hanın kızı Meden senin nişanlın, onu aramalısın" der. Bu sırada, Ebil ölür. Kazakbay'ın memleketine doğru yola çıkar. Kenjebay adlı zengin birinin köyüne gelir. Onun Kökale adlı vahşi bir atı vardır, onu hiç kimse yakalamaz. Köroğlu onu yakalayınca, Kenjebay atı Köroğlu'na verir. Kenjebay Köroğlu'nu evlat edinmek ister, ama Köroğlu izin alıp nişanlısını aramaya çıkar. Kazakbay'ın memleketine gelince kaplanın kaçırdığı bir çocuğu kurtarır. Bunun üzerine Kazakbay kızını Köroğlu'na verir. Düğün yaparlar. Kıygaş Karatav denen yere yerleşirler.

3.28 Köroğlu (Köroğlu)

Begeli denen sınışının karısı ölür. Biraz zaman geçtikten sonra Begeli karısının mezarına gider ve orada oynayıp duran çocuğu görür. Onu evine getirir ve adını Köroğlu diye koyar. Bir gün han Begeli'ye " bana bir at seç" der. Begeli bir ayağı yere tam basmayan cılız bir atı tulpar olacak deyip seçer. Han, ona inanmaz ve gözlerini oydurur. Begeli cılız ata bakar ve o çok iyi bir tulpar olur. Köroğlu'yu da yanına alıp Kırat'a binerler ve Jembil dağının batı yakasına yerleşirler.

Bir gün Köroğlu ünlü kahraman Besbatır'ı yenip kızı Akdinet'i alıp gelir. Onunla evlenir.

Kalmakların hanı Şintemir Köroğlu'nun silahlarını alıp getirsin diye bir ihtiyar cadıyı görevlendirir. O cadı kadın Köroğlu'nu hile ile sarhoş edip, silahlarını, atını alıp Şintemir hana götürür. Köroğlu yaya olarak Şintemir'in memleketine gider. Kendisini at bakıcısı diye tanıtır, Kırat'a bakmaya başlar. Bir gün han ona "Köroğlu'nun hilelerini göster" deyince o da "onun giysilerini, silahlarını verirseniz gösteririm" der. Han bunları Köroğlu'na verince o Kırat'a biner ve kendisinin Köroğlu olduğunu açıklar ve kaçar. Kalmaklar onu kovalasa da yetişemezler. Köroğlu sağ-salim Jembil'e döner.

3.29 Köroğlu Sultan (Köroğlu Sultan)

Zengin birinin karısı hamile iken ölür. Gömülür. Bir gün çoban mezarın başında oynayan iki çocuğu görür ve zengin adama söyler. Zengin adam adamlarını toplayıp mezara gider. Dışarıda iki çocuğu görürler. Yakalamaya çalışsalar da biri göğe uçar, gider, birisi de mezara girer. Mezarı açınca, mezarın karısına ait olduğunu görür. Çocuk da hala annesini emmektedir. Çocuğu yakalayıp evine götüren zengin adam, ona mezardan çıkan Köroğlu diye isim koyar.

Çocuk dokuz yaşına gelince babası ölür. Babasının mallarından sadece ala kısrak kalır. Bu kısrakla geçinmeye başlar. Bir gün ala kısrak kuyruğu gümüş bir tay doğurur. Bu tay üç kere göğe çıkıp iner. Köroğlu " böyle gezmek olmaz, memleketimi arayayım" deyip yola çıkar. Yolda Kalmaklar tarafından kuşatılmış bir köye rastlar. Köydeki zengin kişi, " kızımı almak istiyorsanız yan yana dizilmiş 40 iğneyi okla düşürmeniz, 40 yiğidimi yenmeniz, 50 atın katılacağı yarışı kazanmanız gerekir" der. Köroğlu, Kalmakların 40 yiğidini yener, 40 iğneyi tam ortasından vurup devirir, ala atıyat yarışını kazanır. Böylelikle zengininin kızını alıp evlenir. Buna sinirlenen Kalmak yiğitleri Köroğlu'na savaş açarlar. Köroğlu Kalmakların hepsini yener.

Bir gün Köroğlu sevdiği yariyle muhabbet ederken; "senden daha güzel, benden daha güçlü kahraman ver mi?" diye sorunca karısı " benden daha güzeli bir aylık mesafedeki Künsuluv'ı gözeten seksen devin ortasındaki boyu 40 kez, eni otuz kilometre mesafen düşmanı ağzıyla yakalayıp çiğneyebilen "orta dev"dir. Köroğlu ala

ata binip Künsuluv'ı aramaya başlar ve gökyüzüne yükselir. “ Orta dev”e yaklaşınca onun boynunu keser, elli gün derisini yüzer. Derisiyle evini kaplar. Seksen devi de öldürür ve kızı alıp memleketine döner.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4.1.KÖROĞLU

KÖRUĞLI RAVŞANBEK (Birinji Salası)

Bastayın Köruğliniň hıykayatın	1
Türikmen Tekejevsmıt deydi zatın Ekesi Köruğliniň Ravşanbek Tolıbay arğı ekesi atalatın. Ravşanbek taryhınan söz söylemem Boladı kalay teris nasıyatım? "Zer jayın zerger biler"degen mısıl Er zattıñ bilgen şeşer parasatın	5
Han boptı Kızılbaşta Şağdat attı, Kaytpağan eşbir jannan ijdahatı. Köp hannan bakıt küşi artık bolğan. Halkına jürgen küşti hükimeti,	9
Zorlukşıl patşa bolğan pıyğılı tar, Kazına tolğan altın, üyirli mal. Bir küni sardarların jıyıp alıp, "Aytındar menen artık,- depti,-kim dar?"	13
Bolarlık kanday el bar mağan karsı, Türikter bolsın meyli Arab , Parsı, Aytındar, teñ kelerlik kanday duşpan, Bar bolsa habarıma meniñ salşı?	17
Jıynalıp kol astınıñ keldi bəri Otırdı şah aldında jas pen keri, Bir baluvan kol kuvsırıp berdi javap Atalğan mahrambek dep esim-namı.	21
Belgili baluvan edi jıyhan kezgen, Murnına eşemdikke marjan tizge. Mahramniñ boyı otız kez juvanı on kez Tulğasın körgen adam jannan bezgen	25

Dep ayttı kuldık kılıp "sözim tında,
Tındaşañ tañ kalğanday mèn bar munda
Esittim Türikmen'de ülken handı,
Javabım jalğan emes, kümèn kılma.

29

Han eken dèrejeli askan sèndi,
Dèriptep maktaydı eken adamdarı.
Bir küni düşpan bolıp karsı şığar,
Kaytedi küni burınnan alsak onı?

33

Körgen jok lèşkèrlèriñ köpten urıs,
Bul sözim kalay taksır, bolar burıs?
Ey şahım köñilñizge kalay keler,
Duşpanga èsker alıp aşsam soğıs?

37

Aytkanın munıñ Şağdat akıl kördi,
Ar-namıs öz köñiline makul keldi.
Eskerim biri kalmay attansın! "-dep,
Kayrat pen aşuv kıstap şakırdı eldi

41

Şağdattıñ Sözi

Astımda bar tilla taktım,
Artılıp tür meniñ baktım,
Naz bedevge minip bèriñ,
Karuv baylap şekpir tarttıñ,
Tez bolındar üstirt basıp,
Korıkpandar javdan sasıp.
Türikmènlèrni şavıp epkel,
Bastıkların jarğa asıp,
Ölimderiñ alakanda

45

Javdan korkıp kelsen kaşıp,
Mèn bilèmin teklerini,(men bilemin tegindi)
Mèhkèm bağlap bellariyni, (Mıktap baylap belindi)
Hanın tiri baylap èpkel,
Duşpanniñ köp beklariyni
Al duşpanden keklerinni.

50

Kalasınan halkın kuvıp,
Köşelerin kanman juvıp,
Körmegenin körsetiler,
Kızların-küñ, ulın-kul kıp.

60

Şağdat han nasıyhatın ayttı solay,
Buyrığın berdi èskerge aldın oray,
Tarttırıp sırnay-kerney, dabil kağıp
Kabıldap tilegin han ketti solay.

64

Jol jürip birneşe kün kırık miñ kosın, Demalmay küni, tüni jürdi tosın, Bir jerge aldı kelip artın tostı Damılsız şamadan tıs şarşağan soñ.	68
Akıl han Türikmeniñ ulı ahı-ay, Saldırğan saltanatka sansız saray. Kızıktıñ neşe türli bəri soñda Köp elder tamaşalap körgeñ talay.	72
Tëñiriniñ èrne balsa kalavında, Tolıbay sınşı bar ma habarında? At sınap, sınşı bolıp ötken eken, Ayılğan Akıl hannıñ zamanında.	76
Ürgeniş mekendegen jerleri eken, Bak -dèvlet jastan tëñirim bergen eken, Bar eken Ravşan attı jalğız ulı, Tolıbay kaza jetip ölgen eken. Halıkka kadırlı bop er Ravşan Ğaripke jetim- jesir korğan eken.	80
Ravşan körmey öskey kapalıktı, Jasınan şiltenderden bata alıptı. Aybarlı, akılı artık bolğannan soñ, Ravşan "bek" sol sebepten atanıptı.	86
Bakıttı Ravşanbekke tëñirim berdi, Biylepti ol ağalık kıp Türikmen eldi. Bektikpen şette èskersiz jürgeninde, Şağdattıñ èskerine kez keledi.	90
Kamalap kırık miñ kosın aldı şavıp, Kün burın bilmey kaldı habar tavıp. Pende ğıp Ravşanbekti alıp ketti, Hanınan Akıl handay etpey kavip	94
Bende ğıp Ravşanbekti alıp getti Türikmendi tınış jatkan nabıyt etti., Jol jürip birneşe kün Kızılbastar, Şağdattıñ şaharına kelip jetti.	98
Èp keldi Ravşanbekti Şağdat hanğa, Şağdat han munı körip kaldı tañğa. Mahramğa şaşuv şaşıp, anğam etip. Zerli ton, şapan japtı baluvandarga	102

- Jendetke Ravşanbekti tapsırıptı, 106
Beyhabar bolmañızdar budan depti,
Şınjır tor, kisen salıp ayağına,
Dalağa şığarmaptı munı tipti.
Sol tüni Şağdat uyıktap sarayında,
Gajayıp korkınıştı tös köripti.
- Davıl bop tuman baskan jerdin jüzin, 112
Eş nêrse köre almaptı aşsa közin.
Uşırıp altın tējin basındağı,
Taktınan kulatıptı tağı da özin.
- Taktınan avdarılıp jerge tüsti, 116
Körsetken kudiretimen tēñirim küşti,
Jar salıp Şağdat korkıp jiydi jurtın,
Oy, sana, akıl azıp, zêresi uştı,
- Kayğı urdı kattı korıktı körgen tüsti, 120
Kaltırıp kaldı ayrılıp akıl-esten.
Hükimêt jendetterge habar aytıp.
Sardardıñ barşasına habar jetken.
- Kart-Karıya kalmay keldi habarmenen, 124
Oyda jok jumıs munday bolar degen.
Kalmaptı kol astınan jalğız adam-
Şağdat han şakırğan soñ kaharmenen.
- El keldi kaytara almay hükimêtin, 128
Ne aytadı, bileyik dep akıykatın.
Kelgen soñ jurt jinalıp sarayına,
Aytıptı tüste körgen hıykayatın:
- "Kêrin men jıydım,-desti,-jastarındı, 132
Etemin köpke bayan dastanımdı.
Men bugün tañğajayıp kördim bir tös
Tappasañ tegis alam bastarındı..."
- Şahtın Tüsi**
Men aytayın tında halkım, tösimdi, 136
Meni bugün altın taktan tösirdi.
Hükimalar, bayan ayla, bul kalay,
Altın tējdi basındağı uşırdı?
- Men otırdım öñim, tösım bile almay, 140
Esten tandım eşbir hayla kıla almay,
Közim kördi, domalattı tav-tastı ,

Hükimalar, jorip berşi bul kalay?

Davil soğıp şandı aspaŋa suvırdı, 144
Kaltırağaman kaldırmadı buvındı.
Kolımdağı bakıt kusım ğayıp bol,
Kayta kelip körmey ketti tuğırdı.

Bul tusimnen som jüreğim soladı, 148
Men oylasam mağan maşar boladı.
Esim-tüsım bilmey jattım dalada,
Aynalamda kara topırak boradı.

Söz söylevge otır kelmey mejelim, 152
Detim kaytıp, pès bolıp tur nazarım.
Bul tüsimdi bayıppen jorındar,
Tappasandar èkelemin ajalıñ!"

Köp kamaldı halık ornınan tura almay, 156
Şağdat hannıñ korkıp tüsin bile almay.
Kayran bolıp akıldan köp adastı,
Eşkaysısı tüs joruvın bile almay.

Şaharınan şakırğan bar adamdı, 160
Kaldırmağan jaksı menen jamandı.
Kol astında jalğız mıstan bar eken,
Bal aşkanda boljaytın bar ğalamdı,

Èkim dana sol mıstandı aytadı 164
Kısılğan soñ soğan ber dep habardı,
Koldan gelse isteytini jamandık,
Körip jürgen halık soñan zalaldı.

Jasınan jeksurin ol aruvak atkan, 168
Şakırğan soñ Şağdatka kele jatkan.
Üñireygen eki közi boyı alasa-
İymiygen orak murın, jağı katkan.

Astına bir kulağın etip tösek, 172
Jamılğan bir kulağı körpege esep.
Erini eki karıs beti bujır,
Talaydı aldap sokkan aytkanı ösek.

Jası bar üş jetpisten ketken asıp, 176
Eki eldi javıktırğan ösek tasıp.
" Tüsindi men jorıymın, betke aytam" - dep
Aldına han Şağdattıñ keldi basıp.

Mıstandı alda turğan Şağdat kördi, 180
Kempirge "al, söyle" dep emir berdi.
Bir kasık kanım keşseñ aytar edim.
Patşalık kararıñnan korkam, dedi.

Şağdat han jor depti-kanıñ keştim 184
Aytpaydı sizden baska mağan eşkim.
Seskenbey mıstan sonda söyley berdi,
Ayrılğan Şağdat hanıñ akıl esten.

"O, Şağdat kol astına kılasıñ kas, 188
Tüsindi jorımasa alasıñ bas,
Mënisin körgeñ tüstin bildin anan
Bayanın bile turıp aytpay bolmas ".

Tüs Joruv

Kulak koyıp sözim tında, han - basım, 192
Hanmen birge kart-kariya hèm jasıñ,
Karap jatkan kaharman il Turikmenge
Barğandarıñ basıña bèle olmasın?!

Samal turıp uşırıptı baktındı, 196
Tüsiripti astındağı taktındı,
Bir er kelip alar nesip-naktındı,
Bul barğanıñ basıña bèle bolmasın?!

Tındamas ol seniñ aytkan nalandı, 200
Şuvlatar ol eyel, bala şağandı,
Bıt, şıt kılıp buzar bir er kalandı,
Bul barğanıñ basıña bèle bolmasın!?

Uşırar ol kölden üyrek kazındı, 204
Kötermes ol aytkan eşbir nazındı,
Kıs kıladı seniñ köktem jazımdı,
Bul barğanıñ basıña bèle bolmasın!?

Tüsin jorup aytkı osılay anañız, 212
Kalay bolar, han, akırın kanıñız?
"Estip yakirgeniñiz bar ma edi,
Depti , munı kaydan bildi, amanız?

Ayttı mıstan:" Aşuvındı şakırma, 216
Estüvim bar eskilikten, nakılda,
Sahiybkıran bir bahadür dayda bop
Şamalasam, şıkpakşı sol yakında.

Şıgadı ol asılı Türikmen eliyden, Asıl zatı musılmandar tegiyden. Ol bahadür, esimi onıñ Köruğlı Payda bolar Ravşanbektiñ beliden.	220
Bermes payda Ravşanbektiñ kelgeni, Kelgennen soñ jarar edi ölgeni, Kulak salıp Şağdat şahım, tındasañ Osılayşa men anañnıñ bilgeni".	224
Aytıp boldı mıstan sözün tamamı, Tartıla kaldı Şağdat şahtın zamanı. "Tart darğa, dep, Ravşanbekti!" akırıp, Közi aralıp jendetterge karadı.	228
Bul sözimniñ bar demeñiz pevi. Sizder dedi elimizdiñ tirevi. Jendetteri öltirmek bop turğanda, Kol kavsırıp türegepti birevi.	232
Keşseñ, taksıp, depti, kasık kanımız, Kahar etseñ kılın nèzik janımız. Eliñ esen, basta bakıt barında Bir Türikmenge kelmey kolmas halimiz?	236
Öltirgeniñ jalğız erdi ar bolar, Kulşılıkpen ötken ömir tar bolar. Eyel almay, bala kaydan tuvadı? Kul gıp koyjak basımeneñ zar bolar."	240
Tağdır bitpey tèbdil bolmas ajalda, Şaytan kirmey bende joldan azar ma? Ravşanbekti arkan baylap jetektep, Satayım dep alıp şıktı bazarga.	244
Ravşanbekti bazarına saladı, Kul degen soñ jurttın bèri karadı. Bir mıñ bes jüz tilla depti bağasın Almay eşkim bazar tarab baradı.	248
Berse kuday kiyin emes kisige, Karañızdar sebep bolğan isine. Jalğız üyli Türikmen jigit bar eken Köpten beri bul kalanıñ işinde.	252

Kelgeli bul kop jil ötken elinen, Baylıǵınıñ sanı da askan şeginen, Öz jurtına kaytıp köşip kete almay, Mağrur bolǵan duniyeniñ köbinen,	256
Jilkısınıñ esebiniñ sanı jok, Akşa mülük baskaları taǵı köp. Eşbir adam jürmevşi edi mañınan, Ölöp ketse patşamızdıñ malı dep.	260
Ravşanbektı bazar saldı taǵı da Ğejdembektı kez kıldı onıñ baǵına. Nazar salıp baykap tursa Ğejdembek Türikmen eldiñ uksaydı satı namına.	264
Birte birte vardı yakın kasına, Kaygı salgan kas duşpandar basına. Öz süyegin tanıǵan soñ Ğejdembek, Rakımı kelip ayap ketti jasına.	268
Oylap tursam depti kayda aǵayın? İt duniyeniñ jıydım jastan talayın. Köp balǵanda bir jılǵı paydam şıǵar da Kaznasınan berer, depti, kudayım.	272
Elden şıǵıp kelip edim jasımda, Jalǵızdıktıñ kayǵısı bar basımda. Duşpandardan munı satıp alayın, İnimdey bop jüre bersin kasımda.?	276
Osını oylap bardı basıp delalǵa Jalǵan aytıp kızık pa dep jalǵanǵa. Deldal salıp, èri-beri savdalap, Aldı satıp onı altı jüz tillaǵa.	280
Ravşanbektı üyine alıp baradı, Ėpkelgenin èyeli de kaladı. Ğejdembektıñ jalǵız kızı Akanay Özi körkem, akılı dı daha-dı.	284
Bir kulı bar onıñ atı Babalı, Jalǵız özi köp jıl kılar baǵadı Öz elinen alıp kelgen jasında, Ėr minezi balasındaı jaǵadı.	288

Èyeliniñ at-esimi Külèyim, Perzentsizden etip edi vayım. Ravşanbekke kostı kızın nekelep, Bir uğlandı jetkizdi dep kdayım.	292
Eki jaksı buyrık bolıp kosıldı-ay, Ketse jaksı akırın berip tosılmay. Jèmbilbelden jav jerine èpkelip, Kudirettiñ sebebpenen kosuvı-ay!	296
Aytatuğın tındavşığa söz keldi, Keşevlemey janaşır söz tez keldi. Bazar jakka bara jatıp Ravşanbek, Bir jilkınıñ kuv basına kez keldi.	300
Kolına aldı tulpar attıñ kuv basın, Kördi sına, kuvrap jatkan sulbasın kete olmay, Ĝèjdembek te karab turdı kete olmay Janındağı Ravşan jılap turğan soñ.	304
Öz elimde jürdim keşe alşaktap, Közden jasım aktı bugün burşaktap. Kimder aytar seni tulpar bası dep?! Muñın şaktı jilkı basın kuşaktap.	308
Meniñ èkem atı şıkkın Tolıbay, Türikmen halkı erip jürgen soñına-ay. Meni sonıñ balası dep kim aytar, Bende boldım Kızılbas tıñ kolına-ay.	312
Tulpar edin tuvğan basta asıl bop, Asta, tolda urakdatkan bazı bop. Kazır, mine, topırak bolıp kuvrapsıñ, Körgenderge bir tıyındık bèsıñ jok. Tolıbaydıñ balası dep meni aytpas, Kimder aytar seni tulpar bası dep?!	316
Seniñ basıñ küñge küyip kuvardı, Duşpan saldı bizdiñ baska bul zardı Kimder aytar seni tulpar bası dep, Bizden baska körgenderge kümèndi.	322
Tèñiriñ jazsa tağdır iske neşikti, Jılavmenen meniñ künim keşipti." Ravşanbektiñ jolda jılap turğanın	326

Kızılbastıñ hanı Şağdat esitti.

Duşpandarı kalıp kayran bul iske, 330
Bas süyekpen munda alıp kel desipti..
Üş -tört jendet şabuıldap jöneldi
Ravşanbekke Şağdat hanıñ öşikti.

Kuv basımen alıp keldi Ravşandı. 334
Suramakka bul kalayşa ahualdi.
Muniñ tulpar ekendiğın sen kaydan
Tanıdıñ? dep Şağdat şahı söz saldı .

Ayttı Ravşan: " men elinde boldım zar, 338
Bendedürmin jok özimde iktıyar.
Muniñ tulpar ekendiğın bilgenim ,
Baykağanga jeti jerde belgi bar.

Jeti jerde bardür muniñ belgisi, 342
Bir tulpardıñ jetpis jerde tınısı.
Sol jetpistiñ jetevi bar basında
Tandayında jeteviniñ birisi,

Ekevi tur eki kulak tübinde, 346
Ekevi tur otız tistiñ jiginde.
Ekeviniñ ornı közdiñ arası,
Menen baska aytpaydı eşkin bul künde

İlansañız men bereyin esepti, 350
Körsetpesem, ayttı dersiz ösekti".
Bir kuv bastıñ jeti jerde tınısın
Şağdat hanğa kolımenen körsetti.

Şağdat han munı estip kayran kaldı, 354
Janına nökerlerin jıynap aldı,
" Vèzirler, bizder buğan ne deymiz?" - dep
Bèrine sèrgèndanıñ akıl saldı.

Vèzirler ayttı: Taksır, biz sınayık , 358
Üş böten attıñ basıñ aldırayık.
Èkelip osı baspen salıstırıp,
Onı da pişinine biz karayık.

Ol basta ası bas pen birdey şıkça, 362
Zındañğa akımaktı saldırayık,
Al eger rastıkka şıkça sözi,
Jayına ayıptamay kaldırayık.

- Şağdat han bul keñesti makul kördi, 366
Bul özi bir tabılğan akıl boldı
Üş jakka üş adamdı jiberipti.
Jılkıñıñ üş kuv basın aldırđı endi.
- Ravşanbek kaygı urmaydı namıs kalıp 370
Köbin jür önermenen tanıs kılıp
Elgi bas mına bastan böten şıktı
Törtevin karağanda salıstırıp.
- Şağdat han; bir külşe nan ber! dep ayttı, 374
Ekenin ülken sınşı anık bilip.
Ekelip bir külse nan ustatkanda,
Jiberdi jiynalğan jurt sak-sak külip.
- Berekeldi sınşı ekensiñ sen dep ayttı, 378
Nanımdı saylap bergen jeñ dep ayttı.
Eki jüz elüv kolda naz bedev bar,
Kaysısı sonıñ tupar kör dep ayttı.
- Ravşanbek jılkıların araladı, 382
Tulpar dep aytuvğa olar jaramadı.
Ala ayak şağır menen sur ekevin
Tulparlar katarında şamaladı.
- Bulardıñ kaysı tulpar bildiñ be dep,
Şağdat han Ravşanbekten söz suradı.
- Kim söyler, Ravşan ayttı, til olmasa, 388
Tulpardı er sınay ma mıy bolmasa?
Kolınan baska attardıñ tük kelmeydi,
Osı bir ala ayak pen sur bolmasa.
- Eki atımnıñ bilip berdın tulparın, 392
Boska bağıp jür ekenbiz jamanın.
Nağız sınşı akılıñ zerek er bolsañ,
Budan baska bar ma koykap tabarıñ?
- Şağdat şahım, sol kulağıñ sen öziñ 396
Meniñ jalğan bolmas aytkan bul sözim,
Adam zattıñ andavşı edim sırttanın,
Budan tüye maldıñ jène bilem jambozun
- Ayttı Şağdat: "Men patsamın tağımda, 400
Eriyne, artık köp patşadan bağım da.
Bilgenin di kaldırmay ayt jarkınım,
Bulan baska ne bilesiñ tağı da?!

Ravşan ayttı " Sınşılığım kurısın, Biz gariptiñ tarılttıñız tanısın. Sıyır maldı jürsem añlap aralap, Buka maldıñ baykavşı edim tinjısın "	404
Şağdat ayttı: " Èbden munı sınayık, Sınaluvğa boladı bəri layık. Tüyelerdi aralatıp armansız, "Kaysı jampoz tavıp ber?" dep surayık"	408
Sınşılıktıñ kaydan bilsin kiyesin, Èr keleniñ ertip jürdi iyesin, Şağdat hanı, kırık vèzirmen bir jürüp, Aralattı armansız-ak tüyesin.	412
Tüye maldıñ bəriñ baykap ötedi Eşbirine kayırılmastan ketedi. Kök alabas kospak narşa baylanğan Bir kos üydiñ esigine jetedi.	416
Üy kasında bir kospak tur baylanıp, Kördi Ravşan eki-üş ret aynalıp. "Bu tüyemdi tanıdıñ ba, nèn bar? –deb, Üy kojası şıktı aşuv ğıp şamdanıp.	420
Jolım üydiñ adamı eken üy iyesi, Kök alabas kospak sonıñ tüyesi, Artkan jükti alpıs puttan kötergen, Artığırak bir mal eken kiyesi.	424
Ravşan ayttı."Èy, sen, aşuv kılma, dep Aytayın söz, kulak salıp tında, dep, Osı tüyeñ kerek boldı patşağa, Satsañ, kañşa berer ediñ bulğa? " dep.	428
Kerek bolsa, bes jüz tilla beresiñ, Patşazada, bizdiñ jaydı bilesiñ. Men oylanıp bes yüz tilla suradım, Başka adamga miñ tillaga bermespin.	432
Sat dediniz munı nege tekserip, Aytasız ba, soñı mağan jön körip? Arkasımen osı jalğız tüyeniñ, Otır edik üş-tört üyli jan kün körip.	436

- Şın kadirin bilgen bolsañ sen munıñ, 440
Surasan da ayıp emes er kunın,
Satamın dep avızıñızdan şığarsañ,
Han Şağdattan epereyin nak pulın.
- Şağdat ayttı: "Buğan endi e dersıñ,
Bes jüz tilla koldan sanap berersıñ.
Aytkanıñnan şıkpay kalsa bul tüyeñ,
Sonda menen türlü azap körersıñ". 444
- Ey Şağdat han, sol sözinde tura ber,
Bes jüz tilla surağanın tura ber,
Aytkanıñnan ası tüye şıkpaşa,
Sonda mağan bilgenindi kıla ber. 448
- Osı sözden turaktattı patsasın, 452
Berdi sanap bes jüz tilla akşasın,
Bavızdamay soyamız dep tüyeni
Tamasaga jıydı jurttıñ barşasın.
- Ayağın da baylamaymız tüyeniñ,
Men özimde osındaydı süyemin. 456
Aytkan jerden şıkpay kalsa bul tüyeñ,
Darga tartıp moynıña arkan ilemin.
- Esi tolık erler biler desipti, 460
Taza kisi buzbaydı er kez nesipti.
Nağız jampoz ekendigin sağdatka
Tar koltuktan burav salıp körsetti.
- Ravşanbek te arıstanday jürekti, 464
Tevkelşil jolbarıstay bilekti,
Şögerdi de bavızdamay tüyeni,
Tört jigitke dört jağınan iretti.
- Üç-tört jigit aldı soyıp terisin, 468
Kelse aytayın endi sözdıñ kelisin.
Jalañaştap könin alıp bolğanda,
Şıktı janı sığarmastan dıbısın.
- Anık sınşı er ekenin aňgardı 472
Tamam halık tamaşalap tañ kaldı.
Tüyege de aytkanı anık keldi dep,
"Ekep ber, dep han buyırdı, bir nandı!"

Hannıñ sıylık külşe nanın ustaydı, Dep köñilim osındaydı koştaydı, "Kandayında buka maldıñ tıñı bar?" Endi soñı tabasıñ dep kıstaydı.	476
Aralaptı endi amalsız sıyırın, Talay jerdıñ taptay bastı kırın kıyırın, Üş kün uday karab jürdi taba almay, Tappay kalsa köredi oniñ kıyırın.	480
Damıldamay ertesi de, keşi de, Yabak-yadak tüsti bir jol köşine. "Jat ellerdeç sınşı bolma, degeni, Tolubaydıñ tüsti aytkanı esine.	484
Sınşılıkka jastayınan jetildi, Köñiline kumarı oniñ bekildi. Ekesiniñ aytkanı kep esine, Basın şaykap köp kamıkkann sekildi.	488
Tömen karab otırdı köp ökinip, Kaşar orın kalmay bitken bekinip. Bası kıska tüsi tarğıl, ak kuyırık, Taypak müyiz keldi buka ökirip.	492
Kaska buka karab baska turmadı, Jerdı süzip topıraqtı tırnadı, Moynın burap, eki közin alartıp, Dem almastan alpıs eki şıñpadı.	496
Besti buka jalpak suluv savırı, Kim jolıkpas kelse küyti dèviri, Turğandarğa "ustap derev soy" depti Tab osınıñ tıñılı dep bavırı.	500
Ustap derev bavızdatıp soyıptı, Körinder dep kırık jigit koyıptı. İşin jarıp körgen eken bavırın, Aytkanınday anık tıñı bolıptı.	504
Kördi Şağdat anık tıñı ekenin, Şahar gula deydi oniñ mekenin. Ögizge de aytkanı anık keldi dep, Şağdat ayttı : "jène bir nan èkelgin!"	508

Alıp keldi ulı sıylık namı dep, Alğıs ayttı rahmet, béli dep . Tağı da ayttı Ravşan bekke Şağdat han Adamzattıñ sırttanın tap keni! dep.	512
Ayttı Ravşan: "Üş aytkanım keldi, dep, Üşevin de öz köziñiz kördi, dep. Kayta, kayta aytpaymın, dep ötindi, Taksır meni kıynamañız endi, " dep.	516
Jalınğan soñ dedi Şağdat : "koyayım, Önerindi kolastıma jayayım, Men meniñ öz basımdı sınap ber, Men sonan soñ jağan rızza bolayın"	520
Men ne deyin, köñilde kınjılıs köp., Orınımın ayta almasam demes kup, Men müsèpir öz el jurtınan ayrılğan, Taksır, sizdi sınamakka èddim jok.	524
Esiñ bolsa eremisiñ şaytanğa, Artağığa atıñ kalsın aytarğa "Han jarlığı kalt bolmaydı" degen bar. Meniñ aytkan zeyinimdi kaytarma.	528
Ayttı Ravşan: "Şahım köñiliñ şat, - dedi, Edil aytsam köñline mèt, " dedi Kayta kayta şah kaytalap èmirin: " Kaniñ keşti, mağan bir sın ayt, " dedi.	532
Ayt dep mağan èmir ettiñ, aytamın Han buyırsa kalay joldan kaytamın? Ne aytsam da aşuv etpey añlasañ, Taksır, sizdi eldekaşan baykadım.	536
Şağdat attı aytkanına tüstim, dep Şeşilmeytin tüyinderdi şeştiñ dep Han Şağdat, şart aytkanday, ant ayttı. Kaytpay söyle "kaniñızdı keştim", -dedi	540
Ayt dep magan erik berdiñ, Şağdat han Kelgen eken èkeñ şahar bağdattan Aytpayın ak degen edim, koymadıñ Dèl öz èkeñ mavbay èkeñ nan japkan.	544

Altı atañız degdar bolıp ötipti Öz basiña jetinşi bol jetipti Saltanatıñ altı atañnan artık bop Derejesi özderimen ketipti	548
Endi sınar sözim keldi öziñe, Kıysık bolsa salıp tüzet teziñe. Nesilsizdik buzıktığıñ Şağdat han, Şiysiz üydey körinip tur közime.	552
Dem buyırıp nèsip tattım ası elden, Peşeneme jazgğan bolar ezelden. Del sen öziñ uli emessiñ patşanıñ, İlanbasañ sura barıp şeşeninen.	556
Jurttıñ bəri osı sözdi unattı, Tayday könilin Şağdat hannıñ kulattı. "Meni kimnen tuvıp ediñ, ana?" dep Anasınan köp aldında suraptı.	560
Halık aldında han otırdı arlanıp, Dal boluvmen anası otır dağdarıp. Ravşanbektı bende bolğan körgeñ soñ, Ayta berdi aldınğı isti añarıp.	564
Bul balamnıñ aytkanı pas sırağım, Kuv dünyeniñ kimder tapkan turağın? Men patşaha kasılğan soñ juptı bop, Perzent körmey közden aktı bulağım.	568
Kayğı basta jan jüreyim kan bolıp, ELEM jüzi alakanday tar bolıp, İşkenim uv, jegenim zèr sekildi. Şiyki ökpege şirkin könil zar balıp.	572
Jılay berdim közden jasım tıya almay, Avis boldım, keyde esimdi jıya almay. Jas bala üşin ekinşi èyel aluvğa, Patsam jürdi meniñ könilim kiya almay.	576
Taza sözdi aytam sağan tağı da-ay, Ötirik aytpan ölerimniñ sağıñ da-ay, Bir nan japkış navbayımız bar edi, Takka mingen èkeñizdiñ sağında-ay.	580

Navbay jürdi nanıñ javıp pul tavıp, Bağdattan töşip kelgen jer avıp, Köp avırmay öldi bir kün bişara Bèrimiz de ölemiz ğoy jer kavıp,	584
Şeşeñ menen öziñ kaldıñ soñında Şeşeñ öldi kaza jetip tağı da Eke. şeşeñ ekevi de ölgen soñ Balam meniñ bolıp östiñ kolımda	588
Ata-anañnan jetim kaldıñ jasırak Kolıma alıp bala ettim asırıp Kişkentaydan bavırıma salğan soñ , Öz balamday bolıp kettiñ jastan-ak	592
Jigit boldıñ alma örektey nurlanıp Patsam öldi ajal torğa şırmalıp Patsamızdıñ orınındağı bala dep Köp halılayık patşa kıldı kolğa alıp.	596
Sonan beri sen patşanıñ osı elge Ölmeytuğın sebep bolar keselge Bul balanıñ aytkanı ras, şırağım Muniñ sözün jalğah deme bekerge	600
Men kolında ana boldım neşe jil Jası jetpey solgası obal kızıl gul Bul ölgenmen bitpes sansız duşpanıñ Müsèırdiñ haline bak öziñ bil	604
Şağdat han bul orala boldı kayran Tuvdiñ dep anası ayttı sen navbaydan Kahar ğıp Ravşanbekke ayttı Şağdat "Navbaydan tuvganımdı bildiñ kaydan"	608
Ravşan ayttı:"kuv bastı berdim sınap Bir nan berdiñ basındı şaykañkırıp Tak minip jurt biylegen patşalarğa Emes pe bir nan beruv uyatırak?	612
Tüyenıñ jampozını da sınap berdim, Onı da katesi jak, közben kördiñ Sonda bir ton kiygizuv sizdey erdin? Duris pa nan bervi sizdey erdiñ?	616

Üşinşi taptım tınji sıyr maldan, 620
Aralap karab jürip miñ men sannan.
Arğımak at mingizüv abıroyıñ ed,
Bir külşe nan bergizdiñ tağı mağan.

Sodan soñ şamañızdı bakıladım, 624
Avzıña nannan başka nêrse almadın.
Nanniñ bir zarı ötken jeri bar-av
Osımiñ nêsilinde dep oyladım.

Sağdat han meniñ bilgen jerim, 628
Özimniñ kayda kaldı tuvğan elim.
Bendeñmin ıljım jok ne kılсан da
Özinde hükimetiñ, Sağdat seniñ."

Şağdat han soñda aşuvğa boydı urıptı, 632
Sınavdı endi tipti koydırıptı.
Sınağan soñı körip köziñ ğoy dep,
Eñiretip eki közin oydırıptı.

Ayrıldı eki közden Ravşanbek, 636
Küştimen eregespey jürmedi tek.
İyt koppak, kaban jarmak aşuvlansa,
Jalıktı bèle akır kaytpaymın dep...

Ravşanbek jağımpaz jasımadı jalınbadı. 640
Jampaltap jasımadı jalındadı,
Jerkenip jeksurınnıñ ıgına espey,
Sol boldı göziniñ de alınğanı

Turıptı bir katar jurt zar jılasıp, 644
Zulımdık jasadı dep janı aşıp.
Gejdembek Ravşanbektiñ koliñ ustap,
Jetelep alıp şıktı jip ustasıp.

Ekevi kol ustasıp üyge keldi, 648
Bulardıñ ahivalın Külèy kördi.
Sizderge kanday bèle kez boldı dep,
Akanay ekevinen suray berdi.

Esitti bolgan sırdı bastan-ayak, 652
Körgeñin kaldırmastan tastamay-ak.
Esitip Akanay kız oytadı endi
Degen bar" sayak jürseñ jersiñ tayak"

Akanaydın Zarı

Zarladı soñda akanay: Ne küyge saldıñ Hak pana-ay. Eki közin oyıptı, Rahımsız duşpan betpak-ay. Duşpanğa kor kıp koyğansa Almadiñ nege jappar-ay Eki birdey kamkorım, Ketipti bastan baktarı ay	656 660
Osı bar eki kamkorım Elin izdep barmasa, Bir er sıǵıp sizderden Duşpannan kegin almasa, İşinde keter tattarı-ay "Atın sinap bėygi alam, Dep oylap pa eñ, bivşara-ay?	664
Èr nerseniñ baykavşı ediñ samasın Duşpandardıñ bilmep pe ediñ tabasın? Sır bermey ak jüre berseñ bolmas pa ed, Ne akılayın dediñ sinap tüyesin?	671
Birge ösken kayda tuvğan üyiriñ, Kızdıratın kayda saǵan büyirin? Sèlay-mülük nege kırıp ketpeydi, Ne kılayın dep eñ sinap sıyırın?	675
Bilmevşi me eñ duşpandardıñ dattarın, Türikmenniñ jav sanağan halıktarın Sır bermey ak jüre berseñ bolmay ma, Ne kılayın dep eñ sinap attarın?	679
Kayǵı kasiret bastarıñnan asıptı, Taska tiyip jürekteriñ jasıptı. Bizder tügil, özıderine rahımsız, Keregi ne sinap duşpan pasıktı?	683
Aytkanındı adam kurlı körmegen, Avızına adal sözder kirmegen. Jaratkan men payǵambardan habarsız Va, müsèpir, ümit ettiñ sen neden?	
Eki birdey oydırıpsıñ közindi Sarǵaytıpsıñ zapıranday jüzindi. Tiriley-ak kayǵı-kasiret şegipsiñ,	691

Şükir deymiz almağanğa özindi.

Munı aytamız aldımızdan ümit bar, 695
Şat pen kaygı jelman keter bulttar.
Bulttan jañbır aykalt pay ma jer jüzin,
Tekejevmit Türikmen bizdiñ jurt bar.

Köz bolmasa, öziñ tiri, başıñ bar, 699
Öser, öner ömir güli jasıñ bar.
Bizder mında tileginde turayık,
Sizder izdep elge bastı kosındar.

Eldi tavıp köñil büliñ aşılıñ, 703
Şarbağında gül, jemisiñ şapılıñ.
Ağayınğa tünde ketip, kündiz tap,
Duşpandardıñ ayağıña bas ursın.

Sınşılığıñ tiydi munda başıña, 707
Etpey rakım közden akkan jasıña
Bas amanda elge kaşıp ketinder ,
Kün tuvsa eger kelersizder osında.

Akanay der: özüm baktı karamın, 711
Bak kalasa mende mümkün bararmın.
Köz bolmasa öziñ barsıñ aman bol,
Kavıskanşa jelden habar alarmın.

Osılaysa bışaralar keñesti, 715
Ökinuvmen ötken kaytıp kelmes-ti.
Mal men jandı Babalığa tapsırıp,
El tabayık tirşilikte kel des-ti

Şıdamadı duşpan bergen azağa, 719
Akıl avmay adam joldan azar ma?
Ravşanbektı Ğejdem koldan jetektep
At aluvğa èkelipti bazarğa.

Ğejdembektıñ köñilinde köp vayım 723
Akanay men kaladı-av dep Külëyim.
Ravşan aytı Ğejdembekke "Kam jeme,
Jüyrik attı dübirinen jınaymın!"

Kanday maldı kimge duvşar etedi, 727
At bazardıñ kızuvında jetedi,
Kolında asa, jalbır ton at astında ,
"Alla huv" dep bir dıyvana ötedi.

Ravşan ayttı Ğejdembekke: Nazar Sal Ğajap emes jetkerse Hak zuljalal Jüyrik ayttıñ dübirine uksaydı, Baykap kara bara jatkan kanday mal.,	731
Ğejdem ayttı: atı jalbır torı dep Dıyvana eken üstinde jalbır tanı dep Şakır dedi uzap ketpey tez munda. Nesip bolsa savdalayık soñı dep.	735
Ğejdem ayttı:"Ey dıyvana tura tur, Söz aytamın, kulak salıp mayın bor, Satamısıñ astındağı torı attı Biz koreyik birazırak sabır kıl?"	739
Dıyvana ayttı:" Teris emes sözderiñ , Müşelerin baykap körsin közderiñ, Erin alıp körseteyim torını, Evrelemey alar bolsañ özderiñ."	743
Erin alıp körsetedi torı attı Tula boyın kolman sıypap sınaptı "Satar bolsañ kaşırmay ayt başasın" Rarvşenbektıñ köñiline at unaptı.	747
Alar bolsañ alpıs tillè ber, dedi, Satılmaydı bolsa odan kem, dedi, Kemge surap èvre kılma özimdi, Unatpasañ baska jılkı kör," derdi.	751
Bular ayttı:" Artık surap pullama, Köp söz aytıp bas avırtıp yırlama Sen aytkannan segiz tilla kem boldı, Berermisiñ elüv eki tillağa?"	755
Dıyvana ayttı:" Men aytpaymın teristi" Bul savdağa bermekşi bop kelisti. "Bereke dep bir birimen kol soğıp Kaltasınan akşaların beristi	759
Ravşan ayttı:"boldı bizdik at,dedi Ellede tēñirim bizge jak, dedi Barlık ıstı tasta dağı Ğejdembek, Torını alıp tasa jayğa bak, "dedi	763

Kırık kündik kıp dayındaptı jem şöpti 767
Tünekke sap tasa jayda tünetti
Sulı men süt, joñskağa semirtip
Kırık künnen soñ Ravşanbekke körsetti.

Ayttı Ravşan: "jilkı ermeydi mañına 771
Tulpar tügil, jel jetpeydi şanına.
Kırık kün bağıp sulımanan semirttiñ.
Kırık kün jarat, kelsin tulpar babınaı."

Kim esiter bışaralar nalasın 775
"terin alıp, künde baykap şamasın
Bul tulpardı boptap duris jaratsañ
Uşkan kus ta köre almaydı karasın.

Ğejdem, tında meniñ aytkan sözimdi, 779
Oyıp aldı sum du,şpandar közimdi
Kırık kün tınbay küni tuni jaratsañ,
Duşpan izden taba almaydı izindi."

Ğejdembek aytkan sözdi uğıp aldı, 783
Kasterlep jabuv javıp minip aldı.
Jaratıp kırık kün, kırık tün, terin alıp
Ravşanğa körsetuvge tağı apardı.

Torını kördi Ravşan zeyin salıp, 787
Kalmaydı közi bardan keyin tanıp.
Kolımen er müşesin bildisıypap,
Köñili köterildi kündeı jarık.

"Alıpsıñ, dedi, terin kaldırmastan, 791
Sümbideı sümbil boyın kam kılmastan.
Babına düldüldeı-ak kelgen eken,x
Dariyadan ırğıp öter tartınbastan.

Ğejdembek, bul sözime nan, dep ayttı 795
Bolmañız aytkanıma tañ, dep ayttı.
Şağdattıñ jeti kabat korğanı bar.
Torını sol korğanğa sal, dep ayttı.

Eni barèrkaysınıñ jeti kezden, 799
Uzını on bir kezden kördim közben
Saldırğan Şağdat atın sınıamakka
Kanday jan karğıtar dep jannan bezgen

Torını sal, dep ayttı, sol korğanğa
Ya teñirim, bergin kuvat naşarlarğa.
Korğannan jeti kabat öter karğıp,
Turpardıñ jetse arızısı pèruvarğa."

803

Er Ğejdem aytkan sözdi uğıp aldı,
Köñiline mıǵımetip bul kıyaldı.
Tüngi aydın jarıǵında jaskansa da,
Torını alıp kelip jolğa saldı.

807

Şegintip torı tulparğa kamşı kösti
Karkındap soñda tulpar oktay uşti
Korğannan jeti kabat jukpay ötip,
Kırık arşın ar jaǵına barıp tusti.

811

Ğejdemniñ köñili tasıp kaytıp keldi,
Tulpardıñ karǵıǵanıp aytıp keldi.
Tarınıñ mandayınan sıypap turıp,
Ravşanbek Ğejdembekke aytıptı endi,

815

"Ğejdem tında meniñ aytkan sözimdi,
Kör kıldırı jav Kızılbas közimdi.
Mende köz jok, sende köz bar şamşırak,
Köp kidirme, ilge alıp bar özimdi.

819

Ğejdem ayttı "Köñiliñ sense atıña,
Men aldında, sen minersin artıma.
Ekevmizdi alıp barsa arman jok,
Tuvıp-ösken Türikmen eldiñ halkına.

823

Kim köredi jüregimniñ parasın,
Kabil etsin bizdey ğarip nalasın!"
Mıngesüvmen şıǵıp ketti duşpannan
Betine alıp Ürgeniştiñ kalasın.

827

"Aldımızda askar-askar bel bar ma?
Bul şaharda dostık kılar er barma?
Şahar Ğula şıǵıp ketti kaladan,
Aǵayındı, dep köretin kün bar ma?"

831

Ğejdem ayttı: " jürek jańǵa naladı
Kışkeantaydan balamday kap ösin eñ,
Taǵı körgeşe saktasıp alla amanı.

Anańızday bolıp edi Külëyim, 839
Bir perzentti ayadı onan kudayım
Jav jerinde janaşırım sen ediñ,
Köñiline sala körme vayım.

Akanayda jok edi ini aǵası 843
Duşpan salǵan köñiline köp kapası
Kası menen kabaǵına karay jür,
Kızılǵanda teñiri bolsın panası.

Bul kaladan tuz nesibem üzildi, 847
At jalına közden jasım tizildi.
Akır soñı jaratkannıñ özine
Èveli Alla, bir öziñ tapsırdım!

Peymanamız akır bir kün bakır ma? 851
Munda tursam kızıl gülüm solar ma?
Bizderden bir tekti penzent tuvar ma?
Eveli alla bir öziñe tapsırdım!

Munda turıp jasıtpayın küşimdi 855
Men ketken soñ oyla èrbir isindi.
Nede bolsa bir öziñe Babalı,
Akanay men Külëyimdi tapsırdın.

Ravsanbek pen Ğejdembek, 859
Jürmek boldı kamdanıp.
Akanay men Külëyim
Jılay berdi zarlanıp.

Akanaydıñ tolǵavı

Siz ketken soñ biz ğarıp 863
Jüremiz kimge aldanıp?
Aldımızda bala jok,
Tuvıskan, tuvǵan jène jok,
Èldekim keter maldı alıp.
Ekeviñ birdey ketken soñ,
Ayım künim batkanday,
Jılamayık biz neǵıp? 870
Taǵdır jolı özgermes,
Jılaǵanmen korlanıp.
Neǵılamız jürme dep
Ayaǵıña şırmalıp.
Türikmen elge borǵanşa

Bolmasın jolda amanat.
Emdesek te jazılmas
Jav elden jedik jakarat.
Keremettey Şağdat ğazabat.

Körsetti Şağdat ğazabat 880
Talaptarın onğar dep
Kudiretke ettik minèjat."

Eltabuvğa erler betin tüzetken, 883
Kalğandarğa kuvat berdi izetpen,
Duşpan kelse kirgizbeske şaharğa
Kündiz tünde karavıl köp tüzetken.

Tünekten şıkkın tulparğa 887
Ekev ara mingesti,
Habarsız kalsın duşpandar
Jıldamırak jür desti.
Tèvekel etip allağa
Tobilği jalbır torını
Karğıtayık kel pesti
Atılatuğın sadaktay ,

İymiyip almas oraktay 895
Tobilği torı tulparğa
Kamşı bastı tebinip.

Jel titmegen savırğa,
Jebeley kamşı baskan soñ,
Aşındı tulpar jeligip 900
Sarjaniñ sadak oğındayl
Atılıp tulpar jöneldi,
Elendep turğan erigip.
Avızdıkpen alıstı,

Uşkan kuspen jarıstı, 905
Suvlığın şaynap kemirip
Tuvralap salğan tulpardan,
Pırılı kattı suñkardan,
Karavıl kaştı kömilip.

Koldağı nayza sadağın 910
Tarta almay kaldı korınıp.
Tulpardan tuvğan januvar
Darbazanıñ basınan
Oktay zımırıp atıldı,

Burkırıp şaňı körinip atıldı,
Karğıp túsken boyımen
Jele sokıp jönedi... 915

Kamalap turğan karavıl
Osılay birev ötti dep,
Mıngesuvmen ketti dep, 920
Entige basıp jügirip
Sağdatka habar beredi

Şağdat han munı esitip,
"Va, Dariyga, bolmas." dep,
Tisine tisin kezedi. 925

Keşegi Ravşan Türikmen
Zatı baska demeseñ
Artık tuvğan er edi,
Èkesi onıñ Tolıbay,
Habarımda bar edi. 930

Köp Türkmeniñ begi idi
Kapıda kaldık öltirmey,
Sebeppen munda kep edi.

Köziñ oyıp alğan soñ
Batkan şığar janına, 935
Er bolsa şıdap tura ma
Namısı men arına?

Diyvana mingen torını
Maktağanda nanbap em,
Satıp alıp semirtip, 940
Avızdığın kemirtip,
Tünekke salıp jaratıp,

Şekesinen karatıp
Keltirgen şığar babına
Jilkı ermes onıñ şaňına 945

Kuda atkan kuv mıstan
Osıdan tuvıp bir bala
Tübiñe jeter dep edi.
Sağırmen surdı alıp kel.
Kuvmakka sonıñ kamına. 950

Eki batır saylanıp,
Karuv arak baylanıp,
Èkeyiñ minip kuvığndır
Èbden kelip şağıña

Jolda kuvıp jetsender, 955
Basın kesip alıp kel
Bizdey bir Şağdat hanıña!"
Alıp geldi sayatşı

Sur menen erttep Şağırđı, Amalı neşik kaytarmay Şağdat han aytkan emirdi Ekevi de er edi, Zamanında eşkimge Bermeynin degen arımdı.	960
Añğarıp tında, ağayın, Tilegi kimniñ kabil-dı Javdan beti kayt paytın, Jiberdi eki zalımdı. Sur menen Şağır januvar Uş kün üş tün şabıldı, Jetemiz dep duşpandar Atka berdi zèbirdi Damılsız kuvıp keledi, Eş körmedi damıldı. Üş, kün üş tün ötkende Bir belesten askanda Körip kaldı bular da Şañ aralas sağımdı Ol sağımdı körgen soñ Kamşı bastı atına Kaytpaytın kaysar er edi, Kolğa tüsse ayamas Kayratına senedi Ėjdembek pen Ravşanbek Jayımen şavıp keledi. Tulpardıñ basın jiberse Körinbey keted deregi. Artındağı Ravşanbek Halıkka mèlim zeregi, Kele jatkan duşpandı, Kündik jerden biledi Aldındağı Ėjdemge Ravşan habar beredi: "Bul sözime bak dedi, Bizdey ġarıp naşarğa Bir alla bolsın jak, dedi, Artımızda birev bar Kele jatır jakındap, Nazar salıp karaşı, Tüsi kaday at? Dedi. Kaşıp ketti degen soñ Bizdi kuvıp kelatkan Kızılbaş şığar tap, dedi. Atınıñ basını toktatıp,	965 970 975 980 985 990 995 1000

Tartpasın attıñ nart," dedi	1005
Attıñ basın toktatıp	
Kaytara tartıp aladı,	
Artına Ğejdem karadı	
Duşıpandı közi şaladı,	
Ğejdem ayttı Ravşanğa:	1010
"Al Ravşanbek, al, dedi,	
Sözime kulak sal, dedi,	
Aytkanıma nan, dedi	
Artımdağı dübirge	
Nazarın salıp baykasam,	1015
Reñi kara ala ayak,	
Közi bir şağır mal," dedi.	
Ravşan ayttı Ğejdemge:"	
Kulağın sözge sal, dedi.	
Şağır at bolsa bul kelgen,	1020
Haylası munıñ bar, dedi	
Torının basın kaytarıp	
Astına künniñ sal, " dedi.	
Ğejdem tilim alıptı,	
Aytkanına nanıptı,	1025
Tulpardıñ basın kaytarıp	
Astına künniñ salıptı.	
"Şuv!" dep Ğejdem jöneidi,	
Astına künniñ şubalıp	
Şañına da ere almay,	1030
Kızılbas kaldı kuvarıp	
Toktamay şapkan januvar	
Şaba almay kaldı buralıp	
(Kızıl tilim, söz söyle,	
Oydan-kırdan bas kasıp	1035
Ėlevmet keldi kuralıp.	
Özge ötirik bolsa da	
Jalğanı jok bul anık)	
Biraz jerge barğan soñ.	
Duşpandar keyin kolğan soñ,	1040
Basın burıp torınıñ	
Jolina tüsti oralıp	
Kutıldık dep duşıpannan	
Keledi Ğejdem kuvanıp .	
Astındağı torığa	1045
"Ayt, januvar,şuv!" deпти.	
Ravşan soñda Ğejdemge:	
"Jiberme basın tım, deпти.	
Umitpay turıp aytayın	

Ayvan da bolsa japanda Jalğız alıp keledi, Urmañız kamşı siz, depti. Kötergen onıñ joldası Siz menen mine biz" depti	1050
Kamşı batsa bavırğa Eleñ etpey ekevdi Alıp kaşar bul depti.	1055
Osını aytıp keñesip, Kele jatıp kün battı. Jaravı jetken januvar Ekpini davıl tım kattı. Omıravı esiktey, Sırtı suluv sımbattı Avızdıkpen alısıp Ĝejdemdi ebden şarşattı	1060
Karañğı tuman aşılıp Köterilip ay tuvdı.	1065
Tulpardıñ basın kañtarıp, Jibermey Ĝejdem tartsa da Atılıp alğa umtıldı. Osınday ağıñ üstünde Ravşanbektiñ kulağı Esitti arttan dübirdi. Ravşanbek ayttı Ĝejdemge: "Kulağındı Sal, dedi. Aytkanıma nan, dedi.	1070
	1075
Artımızdan bir dübir Kele jatır jakındap, Azuv tisi sakıldap, Sıypatı kanday mal?" dedi	1080
Ĝejdem ayttı Ravşanğa: "Kızılbas eken bul, depti Niyeti aramsun, depti. Mingen atın baykadım, Manağı körgen Şağırdıñ, "Janındağı sun, depti Ravşanbek ayttı Ĝejdemge: "Kızılbas bizge jav, - dedi- Ayrıkşa arsız jan dedi, Kolına tüsse ayav jok, Peyili iyttey tar, dedi.	1085
	1090

Sur at bolsa mingeni,
Aylası munıñ bar, dedi,
Torınıñ basın kaytarıp
Astına aydıñ sal," dedi.
Ėjdem tildi aladı,
Aytkanına nanadı.,
Torınıñ basıñ kaytarıp
Astına aydıñ saladı.
Jalğasa kuvğan jav şirkin 1100
Er butağa urnıp,
Şaba almay jolda kaladı.
Iza bolıp kuvğan jav,
Bası-közge töpelep
Kamşılap soñda sabadı. 1105

Söz tındağan, aġayın,
Ravşanbek, Ėjdem ne boldı?
Aytalık soñı manaġı.
Duşpandardan kutılıp,
Keldi ekevi şaġına 1110
Şükirlik etti kuvanıp
Allanıñ bergen baġına.
Birneşe künder şabilıp,
Kara bir terge malınıp,
Astındaġı januvar. 1115
Kelgen soñda babına.
Bir asuvdan ötkende
Esi şıġıp Ėjdemniñ
Salıptı kamşı sanına,
Batıra bastı janına, 1120
Kamşı kattı tiygen soñ,
Atıla tulpar jönedi,
Karamay tav-tas, jarına.
Enteley tulpar tartkanda
Ėjdembekke boy bermey 1125
Tiygizdi basın jalına.
Alıp bir kaştı ekevin,
Birkazan, tırna, duvadak
Ere almay kaldı şañına.
Tört ayaġın sermedi 1130
Sermegen sayınörledi,
Kayıstay beli bugilip.
Adırdan, asuv, belderden
Davıldı düley jerlerden
Aynaldırdı élemdi, 1135
Askar, kum, şandı suvırıp

Kos koldap tartıp Ğejdembek Toktada almay terledi; Büyiri kızıp tulpardıñ Kuyınday uytkıp guvledi;	1140
Kulpırıp oynap kubilıp, Toptanıp kongan koñır kaz, Uşa almay kaldı kırılıp. Kün-tün şalsada şapşandap Kemimedi kadamı	1145
Tımak kurlı körmedi Üstinde eki adamdı Ot şıktı tastañ jiltıldap Tulpardıñ tiyip tabanı Kudiretindey Allanıñ	1150
Aylı aspannan kuyılğan Juldızday jüytkip aĝadı. Eki koldap tartsa da Toktata almay el ketip Şalıĝıp şarşap taladı.	1155
Avızdıktı basıp ap Alıp kaşıp baradı Aldınan teñiz, köl kelse Tübine süñgip keten dep Ğejdembek attı batırdıñ	1160
Zeresi de kalmadı Kaşan elge jetkenşe Esterinen tanadı.	

Türikmenşe Bir Makam

Endi aytayın Ürgeniştey kalanı, Tüsingender sözge kulak saladı Juma namaz okımakka sol küni Jinnalasıp otır eken adamı.	1164
Bir dürsilge karay kaldı halayık, Dürsildegen elde ne dep gajayıp? El me jav me, kele jatkan kanday zat?" Şiñ basına şıĝıp nazar salayık.	1168
Şiñ basına şıĝıp nazar saladı, Şañ işinde kördi jalĝız karanı, Köp jasağan bir kariya tur eken Köpti körgeñ körüp akıl akıl tabadı:	1172
Söz aytayın , balalarım kulak as,	1176

Tösinbese nadan sözdi tındamas. Tolıbaydın balası edi Ravşanbek Epketkeli köp bolıp ed Kızılbas .	
Bir beleden téniri özi saktadı, Özi şımşı bir tulpardı tapkan-dı Duşpandardan bir haylamen kutılıp, Eli-jurtın izdep kele jatkan-dı.	1180
Bul şabuvmen sıǵıp keter jeligip, Sapsa kızıp toktav kıyın serigip. Jeti kabat arkan kerip turındar, Er kabatka on adamnan bölünip.	1184
Bul sözimdi şın tatavsız tanıındar, Jibek arkan koldarıña alındar. Jetevinen toktata almas bolsandar, Üstindegi adamdı alıp kalındar".	1188
Köp türkmen makul kördi bul isti, Kariyanın aytkanı dep duris-tı. Jetpis jigit jetevine on onnan, Jibek arkan katar kerip turıstı.	1192
Zamanında-dedi-Ravşan nar edi, Süygen kulğa bir kудayı jar edi. "Tulpar bası toktamas dep jelikse" Tolıbaydan estuvim bar edi"	1196
Sonda tulpar keldi yakın şamağa Joldan şıǵıp kayırladı kalağa Jeti kabat arkanğa kep karǵıdı, Jurttıñ bəri turǵanında dalada.	1200
Altavınan kabat karǵıp ötedi Toktalmastan jeginsige yetedi. Arkanga orap alıp kaldı ekevin Şıǵıp tulpar betimenen ketedi.	1204
Ravşannın közi joǵın bilisti, Aǵayını tegis jılap turıstı. Ekevin de Türikmender kurmettep Üyilerine endi alıp jüristi.	1208
Bilmegender bilip tügel tanıstı, Tüsinbegen surap bildimênisti.	1212

Esil tulpar kolğa tüşpey ketti dep,
At kumarlar köp ökinip kalıstıb.

Nèsili taza tulpar desti teginde, 1216
Ravşan özi sınap alğan jerinde.
Sol betimen ustatpaston januvar
Kök teñizge ketken tüşip ölimge.

Birlik kılıp tuvıskandar sıyladı. 1220
Ravşan men jaña meyman Ğejdemdi.
Arıp-aşıp anjap kelgen tuvğan dep,
Üy basınnan bir bir kara jinadı.

Ğejdembekti tuvğandarı èketti, 1224
Saray salıp körsetti eli kurmetti.
Kalın berip barsagüldi èperdi
Soday sıylık tuvıstarı körsetti.

Osımennen bitti Ravşanbek solası 1228
İşte kaldı Körüğlıday balası
Endiği söz Külëyimnen aytayın
Duşpandarda kaldı uzak orası

Körde Tuvğan Körüğlı

(Ekinşi salası)
Akanaymen keyin kalğan külëyim, 1232
Ğejdembektiñ köñilinde osı vayım.
Kızılbastı kalğan bular jılasıp,
Tındasandar,soñı bayan kılayın.

Ğariptikten şekti bular- "ah-uh-ay" 1236
Kayğı menen ötti kunder birtalay.
Eki batır elin izdep kaşkanda,
Jukti bolıp kalğan edi akanay.

Jükti bolıp tuvarına tayandı, 1240
Amal kaşa bermese ömir bayandı?
Bir küni uyıktap jatır edi Akanay
Kırak şiltender tüste berdi ayandı.

Dedi:" Bizder- Ğavis, Ğiyas, Kırık, şilten, 1244
Kulağıñ Sal söz aytamın, deydi, men,
Bitti vakıtıñ, keter kuniñ tayandı,
Bul dünyede jüre almaysıñ, balam, sen!
Şın joldas dep oylama

Az ğana kingi pènèni
Ölşevli ömir bitkende
Şaranı kimder tabadı?
Boyıña ölşep jazılğan,
Ömirdin bitse tamamı. 1250
Tağız ay on kün ötkende
Kün töbege jetkende
Kör işinde tuvarsıñ
İşindegi balanı.
Kudretimen kudaydın 1255
Kuv emşekten süt sıǵıp
Öziñnen konek tabadı
Tuvmastañ burın jayılğan
Kızılbaşka habarı
Kek kılıp jurgen kökeyden 1260
Sol kaytarar naladı
Edilette bilmegen
Şavdattın ulı Şaǵdattan
Sol kengindi aladı.
Körüǵlıday arıstan, 1265
Payda bolğan namıstan
Kaynap piskeñ kek kirpiş,
Akanay senen boladı
Körüǵlı batır atanıp
Şilterden bata alıp, 1270
Duşpanǵa jürer aranı" .
Akanay sanda söyledi:
Körmesemde sevlemdi,
Sürmesem de dövrendi.,
Kaytarsa javdan kegiñdi, 1275
Maktandırsa elimdi.
Sol da mağan boladı
Sonda meyirim kanadı,
Son da köñilin taladı".

Ayttı da kırık şilterder ketip kaldı, 1280
Akanay bir künderi sırkattandı
Özgermey ölşeoışı ömir jastıñ,
Akanay ajal jetip düniye saldı

Akanay tüsin aytkan Külèyimǵa 1284
Tuvǵa jakındağan kün, ayında
Ğejdembek, Ravşanbekke ayttı selem
Kapa bop kalmasın dep vayımǵa:
"Azırak köñilimde ketti armanım,
Taǵdırı obal, savap kudayımda".

Köterip mazaratka koydı aparıp, 1290
Küleyim Babalimen mundi ğarip
Akanay kör işinde tuvdı bal
Saktalar kudiretmen sol bala anık.

Akanay körde jatıp tuvdı bala, 1294
Şiltender orap aldı kele sala
Süt şığap kuvrap kalğan emşeginem,
Bala östi körde jatıp kasında ana...
Balanıñ körge barıp atın kop dep
Jibergen siltenderdi hak tağala

Balağa jemis berdi şilterder kep,
Kurmetpen bağıp jatır asınsa köp.
Kënesip, akıldasıp pirlerimen,
At koydı: " Körde tuğvan Köruğlı" dep.

Kırık şilten kezektesip kırık kün kütti, 1304
Alma anar aralastı emşek sütti
Keltirip jemisterdi jer tübinen,
Jüregın jolbarıstıñ jëne juttı .

Mingizdi alıp kelin arıstandı, 1308
Kamşı ğıp aydahardı jëne ustadı.
"Küşindey arıstan men jolbarıstıñ,
Malvan bolıp jık dedi alıskandı..."

Bir biye tolıbaydan kalğan edi, 1312
Tüsirip onı Gëjdem alğan edi.
Tulpardan kalğan tuyak januvar" dep,
Jilkığa èkep kosıp koyğan edi:

Januvardıñ kasiyeti köp bolıptı, 1316
Kayğısı babalınıñ şok bolıptı.
Dedektep jilkıların tüstep jürse
Boz biye arasında jok bolıptı.

İzdepti atnen jürip èr tArabtan, 1320
Tanıdı tüsinen de jastay bakkan,
Aralap ltav men tastı tappay jürse,
Boz biye kele jatır mola jaktan.

Türkmenşe bir MAKAM

Kaldı kayran körip munı babalı, 1324
Jakın geldi köp molağa şamalı
"Kuran akıp keteyin" dep basına
Akanaydın kabirine baradı

Kabiriniň keldi tuvra basına, 1328
Juvdı betin közden akkan egilip.
Korap tursa tuvra kelip molağa,
Kirip şikkan izi jatır körinip.

Körgen jerden tura kaldı şeginip 1332
Jasan sürtip közden akkan egilip
Karab tuvra kelip molağa
Kirip çikkan izi jatır körinip.

Muni körip korkuv kirdi özine
Kirgen şikkan iz körinip közine
Ökşe savrak uzındığı, bar Turkı
Uksaydı eken jas balanıñ izine.

Bala nevge keledi izi şamağa, 1340
Kidirmesten kalay kirgen molağa?
Ayatkatın bile almayşa babalı,
Kayta berdi işi tolıp sanağa.

Saktanuvmen jaňa sırın aytnadı, 1344
Könil birak ıntıgıuvdan katpadı,
"Ne de bolsa köreyin dep közimmen"
Erte turıp atken andıp baykadı.

Tan sèriden babalı erte turadı,
Akta minip jilkını aydap şıgadı
Köp malanıñ turdı andıp sırtında,
Babalınıň köpüv boldı muradı.

Şıktı bala bir mezgilde kabirden, 1352
Jumırtkaday sarı vızdan jarılğan,
Babalının kabıl bolıp tileği,
İzdegeni lbüsebirdin tabılğan

Topıraktan korğan jasap oynadı, 1356
Babalınıň körip meyiri toymadı.
Sırttan körip kaytıb ketüv bolmas dep
Ne de bolsa ustayın dep oynadı.

Osını oylap turdı jaylap babalı Hasta-hasta sèkin sèkin baradı. Tım jakındap usatayım dep kelgende, Balanıñ da közi onı saladı.	1360
Köz şalgannan kirdi sapşañ molağa, Endi barıp ustavına bola ma? Külèyimge aytayın dep babalı, Keldi üyine kün batırıp konağı	1364
Dedi:"Anajan, söz aytamın kulak sal! Èr ne etse jaratkanniñ erki barı. Süyinşige ne beresiñ anajan, Tileğiñe jetkizipti zuljalal?	1368
Ğejdem, Ravşan saparınan kelmedi, Söytsada alla tilegindi bergeni Bir arıstan sör isinde tuvıptı, Ayıtkatın bizdey ulıñ körgeni	1372
Jok bolğan soñ boz biyamdı karadım, Ey anajan, endi añğarar talabıñ Akanaydıñ kabirine barıpem, İzin kördim jalañayak balanıñ,	1376
Ol kün sağan sır oytpadım barar dep, Kuvanğannhan som jüreğın jarar dep. Eveli özim èbden baykap bileyin, Jalğan aytsam uyat bolıp kalar dep.	1380
Oyalp bugün turdim erte uykılan, Kuvanğannan bezdim bugün jilkıdan. Ne de bolsa bilenin dep anığın, Jattım bağıp anduvmenen sırtınan.	1384
Jattım barıp köp molanın janında, Biper zenttiñ bereke jok malında. Bir jağında tesiği bar kabirdiñ, Sırtka şıktı sèske tüstin şağımda. Anık kördim öz közimmen-bala eken, Süygenderge jaratkan Hak jar eken. Èbden baykap anık kördim samasın. Jeti jasar baladay ak bar eken.	1388

<p>Jeti jasap jas baladay ak izi bar, Kuralayday möldiregen közi bar. Şıkkan izi akamaydın kabiri, Tuvdı desem keletuğın jöni bar.</p>	1396
<p>Bul balamı tuvğan şığar akanay, Koyılğalı ötti künder birtalay, Öziñ barıp, öz közinmen karab kör, Tileğindi bergen sığar bir kuday."</p>	1400
<p>Ayttı soñda kuvanğannan Külèyim: "Edil emes ömir boyı vayım. Akanayjan aytkan edi tus körip Ölgennen soñ sığadı dep sırayım.</p>	1404
<p>Kırık şiltenden tuvarsın dep kabirde, Kele ber dep habar bergen sabırğa. Duşpanındı kılışınan ötkerip, Ölim berer depti Şağdat zalımğa,</p>	1408
<p>Arastanday alıp bolar jüregi, Jolbarıstay küşti, aybarlı bilegi Bükil halkım karavına jiyılıp Orındalar mundılardıñ tilegi.</p>	1412
<p>Kek kirpişi pisip turar özinen Akanaydın ak süt parlar tösinen. Orındalar kegiñ bitip arsızdan, Ravşanbekte ayrılısada közinen</p>	1416
<p>Aytıp ketken tüsin sö,tip akanay, Boladı dep elgi kamkop ataday Men körpesin, sen körersiñ anajan, Saldı balañ keler mıktı sakaday</p>	1420
<p>Men rıyza tuvsı sol ul özimnen, Tügel etse ol mun muñ-tajdı sezilgen". Akıl aytıp osılay dep ölerde, Koştasıp ed Akanayjan menimen.</p>	1424
<p>Onısı aytıp Külèyim ona jıladı. Endi barmay kalay sabır kıladı. "Ölgen kızın tiri ul tuvdı" degen soñ, Kuvanğannan esi ketip kuladı. Biraz jatıp esin jiyıp alğan soñ, Babalımen mola jakka sığadı.</p>	1428

Ay batkan soň bardı ekevi dalağa, Kidirmesten tuvra keldi molağa. Kördiň işi şam jakkanday jap-jarik, Jaratkanniň sArabatı bola ma?!	1434
Sal kulağıň bul sözimnin küşine, Beysenbiniň kelgen eken kesine "Ala бүрkit, aş arıstan "jıyaktı, Anasınıň jatır eken tösinde	1438
Sol kalpınşa jatır eken anası, Tiri kündey buzılmaptı tènəsi. Bir vakıtta kırık adam kez keldi, Jaratkanıň jazuvına karası?!	1442
Kırkınıň da bar sèldesi basında, Tize бүkti kabirdiň dèl kasında. Bala sıǵıp lbarşasına kol berdi, Akıl bergen hak kudiret jas ulğa.	1446
Karab turdı jasırınıp Babalı, Şilten edi bul kelgenniň tamamı. Bir bul emesi kaybir künde - tün bolsa., Sılap-sıypap kaytadı eken balanı	1450
Tındağa osı sözim kelisti, Kelispese kim aytadı kemisti? Örik, meyiz, kurma, jaňgak ertürli Berip jatıp narestege jemisti.	1454
"Evmin" dep kol köterdi oluğağa Köruǵlını tapsırdık dep kulağa Tan aytpay-ak ğayıp bolıp jöneldi, Kırık şiltender ğayıp bolmay tura ma?!	1458
Üyge kayttı babalı men Külèyim, Biz muñlığa jar bolğay dep kadayım Kalay etip ustaymız dep balanı, Buringıdan kattı boldı vayım.	1462
Uzamaydı eger sıksa alıska, Babalı da tısırıp jür namıska. Umılğanda körge enip ketedi, Jayav tügil, attan ozad jarıssa.	1466

Bul kabirdiň kیره jeri edi tar, 1470
Körge kire alatuğın kaday nar?
Kusa bolıpzapıranday sargayıp
Babalı kep Külëyimğa ayttı zar:

"Mendey ulıñ kaza jetip ölmedi, 1474
Tilegimdi tanırım kèmil bermedi.
Künde kuvıp şermende bop sabıldım.
Kaygımenen öler boldım men", dedi ...

Muñlı bolğan Külëyim, 1478
Munı bilip jılaydı.
Perzent pen erden ayrılğan
Jılamay kaytıp sıdaydı?

Jalğızdık japa tartkızğan 1482
Ağayınnañ jirağı
"Bizdey ğarıp bendeniñ
Bolmay ma kabıl muradı?"
Bir Allanı jad etip
Tünimen jılap sığadı...

Ortası tünniñ ötkende, 1488
Tañğa jakın jetkende.
Tilegin tènirim beripti
Köziniñ jasın köripti
Ğavıs, Ğıyas, kırık şilten,
Tüsünde ayan beripti:
"Köter, balam, basındı,
tıy közinñen jasındı
Ölgen balañ tirildi
Endi bağıñ asıldı.

Jalğız da bolsa miñman teñi, 1498
Kör işinde tuvğızdı
Körüğli day asıldı.
Atağı onıñ zor bolıp
Duşpanğa dañkı saşıldı.
Ayttım, balam, men munı
Jalğan dep bilme sen munı
Türikmen elge belgili.
Jihannan askan erligi.
Balaña joldas bolarımız
Kısılğan jerde belgili
Balanıñ atın biz kaydık

"Körden şıkkın Kökuğlı" Er jetken soñ solğa ustaydı nayzasın, Kegindi alıp, tigizedi paydasın Ey Külëyim, kapa bolma jılama, Ustaytuğın biz aytalık kaylasın"	1509
Bayandayık sizge tuvra bul isti, Bazar barıp algın deydi jemisti Köruğlı da jığıt bolıp keledi, Akılğa say körki de onıñ kelisti.	1513
Dayındalıp özindi sak etkeysiñ, Avlağırak tasa jerge ketkeysiñ, Ol kabırdıñ birte -birte avsınan Uzın kılıp jemis-jidek tökkeysiñ.	1517
Bala şıkça sol jemisti köredi, Demın tatsa tavsılğanşa teredi. Adamzattıñ nepsi degen javı dür, Sonda kuday tilegindi beredi."	1521
Osılayşa tüste berdi ayandı. Jazđı tañnıñ atar közi tayandı Osını aytıp gavıp boldı közinen, Sol vakıtta uykısınan oyandı.	1525
Oyanğan soñ tús ekenin bileği, Jarılğanday kuvanğannan düreyi. Babalını kasına ertip Külëyim, Şahar jakka erteleke jüredi,	1529
Bazar kelip aldı alvan jemisti, Jemisti alıp kabirge da kelisti. Kırık şiltın aytuvınşa moladan Sèskelik jer uzak etip tögisti.	1533
Boz biye eken köp jilkınıñ anası, Èste jaman bolmaydı eken balası. Sonıñ birin ustap mindi babalı; "Kus ta bolsa ustaydı". dep şaması.	1537
Kız balalar kiyer kiyim kulpıdan, Jayav ozbas dep oylaydı jilkıdan Bir tasağa atın koydı payındap, Turdı anhdı sığar ay dep sırtınan.	1541

Bala sıǵıp sol jemisti köredi,
Demin alıp tavsılǵanşa teredi,
Babalını buǵıp jatkan bilmedi,
Jatkan jeri körinbeytin jer edi.

Birte birte uzap ketti kabirden 1549
Kırdan astı, neşe beleş bavırdan.
Jildam-jildam uvıstap jep jemişti,
Eki kolın ayırmadı avızdan.

Babalı endi atka minip jeledi, 1553
Kurıktı ustap tasa jermen keledi.
Eş nersedin habarı jok Köruǵlı
Dël janına jetken kezde köredi.

Körip bala körge koray kaşadı, 1557
Babalıda atka kamşı basadı.
Jetpek tugil körmey kaldı karasın,
Babalı endi kaytemin dep sasadı.

Jas babaǵa jete almadı şapkan at, 1561
Munşa jüyrik boladı eken adamzat?
"Külëyimga endi ne dep aytamın,
Ölimnen de avır dedi bul uyat".

Bul ne degen adamzattıñ taǵısı, 1565
Köruǵlınıñ attan ozı şabısı
Bala şıǵıp jemis terip ketkende,
Şiltenderdiñ kelgen eken bërisi.

Babalınıñ er maksatı tabıldı, 1569
Kudiretpen kördiñ avzı jabıldı.
Kos arıstan kelin jattı köldeneñ,
Bala lkelip ekevine jalındı.

Sonda bala arıstañǵa söyleydi: 1573
Özim bessa kordadurmin men, deydi,
Art jaǵımnan kele jatır bir duşpan,
Şerim bolsañ jolum bosat sen, deydi,
Men baramın ak süt bergen anama,
Korǵaydı ona, kamkorlıǵı keñ, deydi,

Meni kuvıp kele jatır bir duşpan, 1579
Jalyav kaşıp şarşap kaldım alıstan.
Jalǵan dünüye adamınan korkamın,
Esigimdi bosatsayşı, arıstan ?!"

- Kuyındatıp şavıp keldi Babalı, 1583
Kaştı bala betine alıp dalanı.
Tavğa karab kaşıp ketti jetkizbey,
Bir ténirge babalı etti nalanı.
- Jappar kuday tilegimdi bermediñ, 1587
Artık edi munan dağı ölgenim,
Kırık şiltender, bekerz me edi aytkanıñ,
Önim desem tüsinbe eken körgenim?"
- Tavga kelse askar askar bel eken, 1591
Belden assa, bir top adam jür eken.
Er Babalı şavıp kelip karasa,
Oratasına balanı alıp tur eken.
- Babalığa bular berdi javaptı: 1595
"Bala kuvıp boldırtıpsıñ bir attı.
Kaşkıınıdı ustap turmız ey balam,
Muktaj jannan alayık dep javaptı".
- Èvliyendi kaydan bilsin babalı, 1599
Şilten eken bul adamnıñ tamamı.
"Jazım bolıp jène kaşıp keter", dep,
Ayak- kalan berdi baylap balanı...
- "Jolın bolsın, bakıttı bol, balam", dep, 1603
Ğayıp bolıp kètti bular jönine.
Köñili tasıp Babalı er kuvanıp
Köruğlını alıp kayttı eline.
- Sonda bala aldı jasın közine 1607
" Sal kulağın, depti, ağa sözime.
Kol ayaktı seşip jiber, ağajan
Kırık siltender tüsindirdi özime.
- Kaşkanmenen, deydi kayda baramın? 1611
Taska tiyip kaldı oyılıp tabanı
Jizdi tastap işbir jakka ketpeymen,
Şilterderden jaña tiydi habarıñ..
- Baylağan jip kıyıp borat bilegim. 1615
Öziñmenen meni ayasan ağajan,
Şınıñmenen meni ayasañ ağajan,
Suraytuğın bordur sizden tilegim

- Hak esine amalım jok köreyin, 1619
Körge kirip men anamdı köreyin.
"Jabır kama jaña kelip turmın", dep
Amandasıp rıyza kılıp keleyin".
- Rakım keldi babalınıñ basına, 1623
Könil bölip közden akkan jasına.
"Amandasıp armansız bol kelsin", dep,
Dël kabirdiñ kelipti ertinkasına.
- Bitip kaptı, tesigi jok kabirdiñ, 1627
Sözün tında Köruğlıday sèbidiñ:
"Moynın kuşıp koştasuvğa kelip em,
Körsetpestey kudrıretke ne kıldım?...
- Kireyin desem bitelipti bizdin jol, 1631
Meyirim kanbay köñilimde arman mo.
Koş, anajan, kıyamette körermiz,
Körde emizgen ak sütine rıyza bol.
- Koş koş ana men Köroğlu ulanıñ, 1635
Duşpanıña arıstanıñ kıranıñ,
Ata-atanıñ ketip baram üyine
Razı bol kelip-ketip turarmın",
- Balanı alıp babalı geldi 1639
Köruğlı da kele jatır nurlanıp.
Munı körip jügipti külayım,
Kuvanğannan közde jası subalıp.
- Köruğlını kuşaktab attan tüsirdi, 1643
Üyine èkep şerbèt susın işirdi:
Kazir ölsem armanım jok köñlimde,
Jibek bavlı kolğa berdi kusımdı.
- Karağımdı öñim be osı körgenim, 1647
Önim bolsa tirilipti ölgenim.
Tüsım be dep korkıp turmın èli de
Jaratkan Hak pas pa osı bergeniñ?
- Kurban ettim mandaydağı barımdı, 1651
Malım tügil pida ettem janımdı.
Mèdet berip silten pirim jar bolsa,
Duşpanımnan alıhp berer arımdı".

Külèyimniñ kayta jasam jüyegi 1655
Kurap kalğan bu emşegi iyedi.
Şükir bugün arıstan ul tudım". dep
Ak betinen kayta kayta süyedi.

Ajarı bar süyseñ meyir kañanday, 1659
Jılap jürgen jetkizedi armanğa-ay
Kün-kün sayın ösip keled Köruğlı
Duşpanıñnan ar namıstı alğanday.

Kılış ustar kuruş koluñ minav ma? 1663
Sınşılar bar sımbatındı sınavğa,
Ömiriñe bakıtıña alla jar,
Kırık şilten jürse erip erip şilavda."

Köruğlını bağıp jürdi sezdirmey, 1667
Duspandarğa körsetpedi kezdirmey.
Jaharağa oynatadı saktanıp
Köñili şat kam-kaygını közge ilmey

Söytip jürip keldi on bir jasına 1671
Kus usırmay asıradı basına.
Bir kün tüste uyıktap kalsa külèyim,
Kelipti ulan köp bolanın kasına...

Asık oynap utılıp ta kaladı, 1675
Utılğan soñ kayta tartıp aladı.
Meyli kişi meyli ülken bolsa da,
Dedektedip şıdatpadı balanı.

Ülkeni men karamaydı jasına 1679
Uradı dep bala barmaydı kasına
Bir balanı jıgıp salıp astına,
Şeke tamır salıp jatır basına.

Bala ayttı! Öz başıña jetersiñ, 1683
Kañgıp jürip kalay erlik etersiñ?
Atamızğa aytıp barsak bayandap,
Bir kün turmay bul kaladan ketersiñ

Kim şakırdı kör dep sağan kızıktı? 1687
Oyna desek eş etpeysiñ tüzikti,
Atamızga urganıñdı biz aytsak.
Elden kuvar sen kañgıbas buzıktı.."

Bul balanıñ ızalanıp sözinen,
Şıday almay ağızıp jas közinen.
Üyge kaytıp kele jatar Köruğlı
Anasınıñ surayın dep özinen.

1691

Kelgennen soñ Külèyimniñ kasına,
Rahımı keldi közden akkan jasına.
"Sağan tigen kaday bala, kalkam", dep
Kusın saldı sıgayıp dep basına.

1695

Köruğlı ayttı: Kim tiyer dep özime,
Iza kernen ağızdım jas közime
Kasiret dağı, ana sizge sağınuv,
Kulağın Sal Köruğlınıñ sözine.

1699

Bizdey uğlıñ reñi kaşıp solğan dür,
Kökirek kaynap kektiñ soğı tolğan dur.
Bir balanıñ kattı battı sözderi,
Köruğlıñız kaydan payda bolğan dur?

1703

Bir balanıñ sözi mağan bèyt boldı,
Jüregime muz kuyılıp dert boldu.
Bizder kaydan kelip edik, anajan,
Kasiret kaynap, işim janıp ört boldı.

1707

Bul yazitter arak şArab işken-di
Duşpandardıñ kèpin tonın pişken di
El jurtımız bar ma bizdiñ, anajan,
Dos bilmedim mınav zalım duşpan-dı.

Bul dünyeden kimder ötpey kaladı?
Kaygımenen isin tolıp janadı.
"Bas kespek bartıl kespek jok anajan,
Özeğimdi örten ketip baradı!

1715

Jelkenimde munan bılay şeşemin,
Kenes-bersen duşpan basın kesemin.
Er jetkense elge baram anajan,
Kastaskannıñ kelip kanın işemin!?

1719

Munu istip jılay berdi Külèyim :
"Jar bola kör, jap jasağan kadayım
Jaksılıkka jana jettim genede
Tağı kelip top boldıma.....?"

Bir aksuñkar tüşip edi kolıma. 1727
Kurban ettim şıbın janım jolıña.
Moynı üzilgir duşpan ittiñ balları
Kez boldı goy mandayımniñ jorına.

Eger aytsam munda turmay ketedi. 1731
Men aytpasam kaygımenen bitedi",
Nede bolsa nar nar tèvekel, kalkam dep,
Köruğlığa bəriñ bayan etedi.

Küleyim:

Balam seni kasıretti kılıp koymayın, 1735
Sözimdi aytıp dertti aldıña jayayın.
Kulak salıp jaksı tında, karağım,
Jasırmayın, bəriñ bayan kılayın.

Bizder kelip bul kalağa kez boldık, 1739
Èvelden ak iyt düşpanğa söz boldık,
Bul Şağdattiñ bizge ötip tizesi
Körmegendi körüp, kalkam kor boldık.

Ağıp jatkan taza bulak şöl boldı, 1743
Èkeñ tağan jav duşpanğa kor boldı
Ravşanbektin közin oyıp zarlattı.
Eşner seni körmeytuğın kör boldı.

Kayda jürseñ bolsın Alla panañız 1747
Ürgeniş dur, balam sizdiñ kalañız.
Kasiretpen bizder kaldık zar jılap,
Kaşıp ketti keñ menen tağanız.

Aytıp berdi osılay dep anası 1751
Bildı bəriñ Köruğlıday balası.
Kezek penen anasimen söyleş kıp,
Köruğlınıñ aytkan sözün karaşı.

Köruğlı:

Allanıñ do bı dür adamniñ bası, 1755
Kuzğınğa jem bolsın duşpanniñ ası.
Ana, sizdi Allağa tapsırdım,
Tiri jürsem bir etermin savğası

Tiri bolsa izdep tabam atamdı, 1759
Şığarayın işimdegi karamdı.

Ana, sizdi bir teñirge tabsırdım,
Bir oralıp men aların batandı.

Anajanım sal kulağın sözime 1763
Men túspeydım duşpandardıñ közine.
Penjimey ana mağan bata ber,
Jaratkannıñ men tapsırdım özine.

Barar jeriñ Ürgeniş degen el bolar, 1767
Atırabında Jembil degen bel bizge
Jene tuvdı kıyametti kün bizge,
Bul ananñıñ körgen küni ser bolar.

On ekige jas tolmağan balasıñ 1771
Jaldasıñ jok jalğız ketip barasıñ.
Jaratkanğa tapsırayın, bar balam,
Jol jürmegen elde kaday bolasıñ?

Haktıñ isi ne dese de amal ne? 1775
Ğejdembek pen Ravşanbekke sèlemde
Aman esen elge jetsen karağım,
Sèlem aytkın zatı Türikmen bar elge"

Ruksattı anasınañ aladı. 1779
Boz biyege kapuv jarak saladı.
Jol japtığın saylap alıp bir tüni
Babalımen jolğa şığıp baradı...

Babalı tav işine alıp keldi, 1783
Kıya almay jiberuvge Köruğlı erdi.
Emennen sadak iyip ağıñ jonıp
Balanıñ arkasına tañıp berdi.

Bar edi Ğejdembekten kalğan sadak 1787
Üş kırdı uşı bolat ağı masak,
Jüz kadam jerge aparıp belgi kayıp.
"At" dedi Köruğlı közden kadap.

Köruğlı közden turıp sadak tarttı 1791
Belgiden tesip ötip jerge battı.
Üyterip tasa jerde üş kün uday.
Babalı köp nasihat sözder ayttı.

Babalı Köruğlımen şığıp tüzge, 1795
Say-sala tasa jermen jürüp tünde.
Ğejdembek pen Ravşanbek ketken jol dep,

Babalı saldı êekelin sol bir izge.

Jatıptı tarı tulpar izi tozbay, 1799
Üş tulpar kaşkan kuvşan ay juldızday,
Babalı Köruğlımen koş aytıstı,
Jılasıp kol asılıp vakıt sozbay

Babalı ketkenşe uzap karab turdı, 1803
Karamın jılay-jılay sanap turdı.
Körkinnen, köleñkeñnen kurbanmın", dep
Körinbey ketketnen soñ keyin jürdi.

Türkmenşe Bir Makam

Külèyim men Babalı er 1807
Kaldı jılap kapasta,
Köruğlı jalt jalt karab
Kete berdi hasta-hasta
Jöney berdi jalğız özi

Jortıp bèlen biyik pèsta, 1812
Tulpar baskan izde közi
Joldan şığıp jañılmaska
Kölmek bolıp elderin,
Ürgeniş, Jèmbilbelderin,

Havadak attı kölderin 1817
Ara şölden keledi asıp
Tuvra basıp jaldarın

Keyde şavıp, keyde şakıp
Burkırattı şandarın
Buğı, maral, kiyik, kulan 1822
Körip keled andarın

Atkan közdep oktay bolıp,
Janın turğan şoktayı bolıp,
Kete berdi batır uğlan
Jalğız özi toptay bolıp 1827
Bellèrine kemer baıylap

Duşpan sözi dağıylap
Kündiz-tünde birdey jürdi
Adaspaytın jolın aňlap
Dariyyadayın tolkın tasıp 1832
Jas jüreği şuğıla şaşıp
Köñili jüytkip hèdden asıp
Adır şölmen aralısıp,

Atıp alıp asıp jedi,
Körse maral kiyik kaşıp 1837
Kabat kabat tav men tastı,
Asuv-Asuv belden astı
Mahabbatı tartıp eldin,
Jaynap köñili şugıla şaştı.
Ay astında şolpan juldız, 1842
Tunğıyakta oynar kunduz,
Jalğız tınbay jol tartıptı
Kırık bir keş kırık bir kündiz
Astı talay dalasını
Bastı şeksiz samlanı 1847
Kele jatır eske saktap,
Kalğan jılap anasını
Közben körip oynasam dep
Ağayınıñ balasını
Kırık bir keş, künder ötip 1852
Kördi Jèmbil karasını.

Tanıstı köp jerlerine,
Türikmennin elderine
Bir neşe kün tınbay jürip,
Keldi Jèmbilbèliñe. 1857
Jolı japan tüsi boldı
Tartkan Jèmbil tuzı boldı
Adastırmay alıp kelgen
Torı tulpar izi boldı.

Uzak joldan jurip èbten torıktı,
Torıksada tolıkkanday molıktı.
Jèmbilbeldin kalasınıñ sıtında
Köp koy bakkan bir sopanğa olıktı.

Şopanğa kep sèlem berdi jas bala,
Kalanıda suraptı èbden baska da.
Aytı şopan:"Türki tildi halakpız,
Bul kalamız Jèmbil şahar astana.

El iyesi jer iyesi Akıl han,
Ĝarıp kèsir müsèpirge jakın han,
Uzak joldan kele jatkan türin bar,
Özin kimsin túsindirşi, bala an?

Keskininde kemeñgerdin turi bar.
Kelbetinde periştenin nurı bar.
Uzak joldan kaydan kele jatırsın,

Mal-yanındı almay zalım urılap?"

Köruğlı ayttı: Mende de Türikmen bolamın,
Jolavşımın el mënisin suradım.
Türikmen elde bir tanısım bar edi,
Erer bilseñ soğan barıp konamın",

Şopan ayttı:"jolavşısın sen özin, 1882
El mënisiñ köp bilmevşi em men özin,
Jaktırmaymın sözdi köpke sazğandı.
Kim de bolsañ atındı aytşı sen öziñ!"

Tolıbaydıñ balası edi Ravşanbek, 1886
Atı şıkkın ırkim bilgen asıl tek
Osı vaktı barı-oğın bilmeymin
Birevini at esimi Ğejdembek".

Şopan ayttı"Bolsa olar tanısın, 1890
Elde jakın, elde kaday alısın?
Osı künde birevi bar, biri jok
Bilgenimniñ men aytayın mënisin.

Ğejdembek te zamanında bek bolğan, 1894
Arğı atası tekejvmit tek bolğan
Osı künde Ğejdembek ier tiri dur,
Ravşanbektiñ ölgenine köp bolğan".

Ötkenin ekесinin bala bildi, 1898
Allanıñ emirine moyın sundı.
Elderin Teke jevmit surap jurip,
Üyine tağasınıñ kelip kondı.

Üyine tağasınıñ barıp kaptı 1902
Tanıptı Köruğlı asıl zattı
Kuşaktap moyınnan Ğejdembektiñ
Jas bala ańsap barğan köp jılaptı.

Ğejdembek jas jiyenin tanımaptı, 1906
Keskini kelbetiniñ bəri unaptı
Jılağan jas balağa kayta karab,
"Tanıstır karağım?" dep jön suraptı.

Aytadı Köruğlı bilgelerin 1910
At esinin akanaydın ölgen jerin
Babalı Külëyimmen körden ustap
İzimen özderiniñ kelgen jolın.

Sèlemin Küleèimniñ ayttı jène Kayğıda kalğandığın ol bişara. "Kaldırmasın jüyeğimdi duşpanğa" .. dep Aytkanın anasınıñ tağasına	1914
Babalı èkep saldı olğa dedi, Bişara jılap kaldı ayap meni. Üyretti añ atuvdı sarja jadak. Bolğan jok ata anadan birde kemi".	1918
Solay dep sözün bala tamam etti, Taniydür suramay ak Ğèjdembekti. Tağası Kòruğlını kòrgennen soñ Allağa mıñ mèrtebe şükir etti.	1922
Kolında Ğèjdembektiñ boldı bala, Èkesi ölgenine kòñili nala. Kòruğlı asılayşa tura tursın , Aytayın Ğèjdembekten bir söz jene.	1926
Ğèjdembektin Eline Kaytkan Son Kòrkenderi	
Eline Ğèjdem, Ravşan kelgen eken, Ravşanbek köp avırıp ölgen eken. El jurtı, ağayını birlik kılıp Kız alıp Ğèjdembekke bergen eken.	1930
Kelgen-di Ğèjdembektiñ kòñili jasıp Duşpannan èzer jetken elge kaşıp Süyse de barsayımday kırımpozdı, Kòñili kete almadı onşa tasıp.	1934
Barsayımdı Ğèjdembekke etken nèsip Talaylar ala almağan bolsa da aşık. Kayğısın işindege sığaruvğa Añ avlap barıp sturad, etip kèsip	1938
Èrkimder barsayımğa aşık bolğan, Ğèjdemge kuralay kòz nèsip bolğan Mülèyim sözi şırın baldan tötti. Etipti Kòruğlığa janın kurban	1942
Ğèjdembek añ avlavğa saylanadı Kuşaktap Kòruğlını aynaladı.	1946

Ėejdemniñ budan baska balası jok,
Köredi budan artık kay balanı?

Ėıyrat Jayı, Köruğli'nın Rayhan Arabpen Soğısı

(Ünişi salası)

Sol kazde Köruğli n uş jaska jetti, 1950
İyıkıtı javırını keñ hèm kelbetti.
Apay tös közi ala tüsi suvık
TulĖalı alĖır bürkit, jürek tükti.

Ėejdembek köp adammen ańĖa ketti, 1954
Köruğli biye minip tavĖa ketti.
Astında kök kaskalı tulparı bar,
Balağa biye bakkan birev kepti...

Kök kaska tulpar mingen birev keldi.
Köruğli nazar saldı buğan endi.
Bir takvar arĖımak mingen atı,
Sol atka ışkı ketip köñil bölđi.
Sol atka Köruğlının ışkı ketip, 1964
Ey, ağa ayĖırındı bir şaptır" , dep,
Jiğitten janındağı suraydı endi.
Könili ol jigittiñ baska jakta,
Halayık zeyin salıp tında endi.

Köruğlının Sözi

AĞa seniñ men bilmeymin atındı, 1968
Elatıñ kim, bildirip kay zatındı?
Aytıp turmın sizge arız zatımdı,
AyĖırındı boz biyeme bir şaptır!

Özi bergen vağadasınan taya ma? 1972
Jaksı kisi sırtka sıırın jaya ma.
AyĖırındı bir şabuvĖa ayama!
Janım ağa, boz biyeme bir şaptır!

Bir şaptır dep sizden ağa suraymın, 1976
Şaptırar dep jüzinizge karaymın.
Ne surasañ buyrıĖıña jaraymın,
Janım ağa boz biyeme bir şaptır

ArĖı ñesil zatı Arab tegi edi, 1980
Arabardıñ atı şıkkın begi edi
Barşayımniñ Ėaşık bolıp dankına,
Tap sol küni köreyin dep edi

Jüzin körip tap takatı kalmadı,
Avılında adam joğan amladı.
Boz biyeñe şaptırayın, balakay.
Jeñeşendi bir körset", dep aldadı.
Jan aǵatay körsetem dep jeñgemdi,
Bayǵus bala kır sonıñan kalmadı.

1984

Ayttı Rayhan:" Biz Arabtıñ bekteri,
Ayǵırımıñ asıl arǵı tekteri
Jasıratız jok köñiliñ sekteri,
Kalǵanım berseñ, bala, şaptır-ay!

Toy jıyında jilkı ozbaydı atımnan,
Tuvǵan kulin jaman bolmas zatınan.
Özim bolsam tuvǵan ermin batırdan,
Kalaǵanım bersen, bala şaptır -ay!

1994

Kabıl bolsın, inim seniñ tileǵın,
Köpten ıntık ǵaşık bolıp jüreǵım,
Jeñeşeniñ bir ustatsañ bilegin,
Kök kaskanı boz biyeñe şaptır-ay!"

1998

Jamart erler vaǵadasına jetidi,
Jas balanın atka ışkı kedi.
Barşayımniñ ustatpak bop kolınan,
Rayhanmen bala vaǵda etedi.

2002

Rayhan men bala şart kıp sanatı,
Atka kumar akılınan adastı.
Boz biyeni kök kaska tulpar körgen soñ,
Şatıptanıp okıranıp janastı...

Rayhan Arab munı endi köredi,
Batır zerek, Kèmil er dep bileği.
Kök kaskadan kulin tuvsı kavıp dep,
Avzı aytsa da köñili kıymay tur edi.

2008

Rayhan Arab bul balaǵa senbedi,
Èttèn beker şaptırdım-av men dedi.
Körüǵlı ayttı" Nèmèrttik koybul isiñ,
Jaksı kisi bolsañ, aǵa, şın, dedi.

6012

Bilseñ aǵa muniñ makul emes-ti,
Kabırǵammen oylap bildim keñesti.
Jeñeşemdi bir körsetip alıstan
Kek alarımın, etseñ eger egesti.

2016

Ayttı Rayhan:"Bul aytkanıñ durıs-tı, 202
Neğılsañ da bitirdiñ sen jumıstı.
Bala, seniñ mærttigindi sınavğa,
Soniñ üşin jasap edim bul isti.

Endi buvaz bolad biye kaskadan 2024
Munın küşin alğan emes baska adam;
Erkek tuvsı kudayıñniñ bergeni
Endigisin öziñ bilgin, jas balam.

Bir sebepten oylap edim kıyaldı, 2028
Bul etkenim öz basıma ziyan-dı
Endi bala jeñeşendi körset," dep
Öz isinen Rayhan Arab uyaldı.

Körüğli aldağanın bilmey tur
Aramdıken kelip turğan mundardı.

Körüğli ayttı:" Erip mağan jür, dedi 2034
Etken lebiz erlerge sert, bil, dedi.
Men jengemnen habar alıp keleyin,
Sonav üydin art jağında tur, " dedi.

Jengesiniñ keldi bala kasına, 2038
Parvana bop ol dı aynaldı basına.
"Bir tilegim tüsti sizge jeñeşe,
Kete aytasıñ deme birak asılı".

Ayttı èveli Rayhan Arab kelgenin, 2042
Kök kaskanı kızığuvmen körgenin.
Boz biyege bir şaptıruv jolında
Ayttı bəriñ, vağda tolık bergenin.

"Meni ayasañ bul tilimdi ol, dedi, 2046
ŞArab alıp bir kesemen bar dedi
Nemerttıktı baska satıp almayık,
Jalğan söylev azamatka ar", dedi.

Barşayımniñ karañızdar sözine 2050
Şın zarımen aldı jasın közine:
"Üyden sıksam jakpın sağan, karağım,
Tağan jokta andıp kelgen bul neme.

Bolsa tulpar astındağı at oynağan, 2054
Alakanday bolsa közi jaynağan.
Rayhan degen Arab tardın begi jür,

Baska bolar maksatı onıñ oylağan.

Men bilemin onıñ Arab zattarı 2058
Neşe kelgen "Mağan tiy" dep hattarı,
Üyden şıksam jokpın sağan., karağım,
Jetkizbeydi asa jüyrik attarı.

Men korkanın jüzderinen, 2062
Ot janadı közderinen
Barayım desem korkadürmin
İlgeride aytkan sözderinen".

Barsayım osı sözdi aytıp saldı, 2066
Janılıp Köruğlı da tanısın aldı.
Kolına bir kesemen şArab alıp,
Rayhanğa sırtta turğan alıp bordı.

Aşık bop küni burin jürgen Arab 2070
Şap berip ak bilekten ustay aldı.
Öñgerip Barşayımdı aldına alıp,
"Jas bala, hoş bop tur" dep ketip kaldı.

Köruğlı şokpar ağas kolğa ola, 2074
Attanıp boz biyege mindi ol da.
Zarığıp Köruğlı köp oyladı.
Jetsem dep Rayhanga kuvıp olda.

Kuvadı boz biyege kamşı basıp 2078
Jengesin alıp kalmak bolsa nèsip.
Rayhan dariyadan karğıp ötti,
Köruğlı jetkeninde jakındasıp.

Sol vakıtta Köruğlıda kelip kaldı, 2082
Ar jakka karğımakka iñğaylandı.
Ar jaktan Rayhan Arab munı körip,
Karğıma dep Köruğlığa aykay saldı.

"Bala, tında aytkan nasihatımdı, 2086
Kete deme janı aşığan ğapımdı.
Salmağaysıñ bul dariyağa atındı,
Baz biyeñmen, bala, nabıt bolarsıñ.

Kulağın sal bala meniñ sözüme 2090
Erjetkende eşkim tüspes.
Akkan dariya payda bermes öziñe
Boz biyeñmen öziñ nabıyt bolarsıñ.

Janım bala boz biyendi bağa ber, Kulın tuvsa jibek arkan tağa ber. Aytkanımdı mehkem etip ala ber, Akır tüsseñ, öziñ nabıt bolarsıñ.	2094
Mıktı bolsañ ülkeygende kele ber, Meniñ aytkan bul sözime sene ber.. Tağdırdığı jaratkannıñ jazuvı dür. Dariyağa tüsseñ nabıyt bolarsıñ.	2098
Erkek tuvsa, bala, seniñ bağın-dı, Durıstap bak, ayamay ber barındı. Tulpar minip soñda izde arındı, Kezir kuvşañ öziñ nabıyt bolarsıñ."	2102
Osılay dep Rayhan Arab aytadı, Körüğli attıñ basın tartadı Tiri jürsem körermin", dep ökinip, Amalsızdan keyin karay kaytadı.	2106
Baraşayımdı ketti alıp kalağa, Körüğlinin işi toldı malağa, Bul isinen kele jatır uyalıp, "Ne betimdi aytamın" , dep tağama.	2110
"Doska külki duşpandarğa söz boldım, Altın basım akımaktıktan Atka bola jeñeşemnen ayrılıp, Moynı üzilgir kaydan kelip kez boldım?"	2114
Jastık künniñ ène soñday şalası Üyge kayttı işke sınmay nalası Rayhan Arab alıp kaşıp ketkende Ketken edi añğa şığıp tağası.	2118
Añnan kelse jok üyinde katını, Kıyamattik jan joldası, jakını, Onıñ kayda ekendigin bile almay, Kayran bolıp otır edi akılı.	2122
Sol vakıtta Körüğli da keledi Ğejdembekke kelip selem beredi. Er Körüğli ündey almay muñaydı, Tağası da bir sumdıktı biledi.	2126

"Köruğlijān kaydan keldiñ sen. - dedi, Añnan şarsap jaña keldim men, dedi. Ne sebepten tönen karab muñaydıñ, Kayda ketken, bilemisiñ, jeñgendi?	2130
Köruğlı ayttı:" Tağa, söze kulak as; Tekti kisi ar-namıska şıdamas. Sizge karab aytatuğın jüzim jok Akımaktıkpen bir is ettim unamas.	2134
Bügin tört kün boldı jalğız jatıppın, Tüpsez tereñ kasiretke batıppın. Jeñgem üşin aşuvlanba, jan tağa, Bir tulpardıñ tukımına satıppın.	2138
Minip kepti naz bedevniñ biyigin Umitpaspın Rayhan bektiñ küyigin, Körgennen soñ ketti köñilim sol atka, Ayğırınıñ aluv üşin tukımın.	2142
Mağan Arab duşpandığın bildirdi Jeñgemdi alıp kızıl gülüm soldırdı Balalığım sebep bop, Ne kılayın jürek-bavırım tildirdi".	2146
Ğejdem ayttı: "Tında meniñ sözimdi, Ötken iske köp jüdetpe özindi. Jappar kuday, ömir bitse basiñ jas, Tiri bolsan kaytararsıñ kegindi.	2150
Özin şıktıñ kazir on üş jasına, Men jadaga köziñ menen kasiña. Kelbetiñnen men bolayın kurbandık, Er nerseniñ akılıñ akılıñ tap esile,	2154
Kudiretim jasırğandı körmey me? jaksı menen jamandı özi bilmey me? Bendesiniñ pıyğılı ayan allağa, Tağdır etse bayğus jandar könbey me?	2158
Neler keldi kazir meniñ ayıma? Kördi layık munı meniñ bayıma. assabrl rahım Alla" degendey Sabır etsem keler bir kün kolıma.	2162

Neler körmes tiri bolsa ğarıp bas? 2166
Kapa bolıp tekke ağızba közden jas.
Tiri jürseñ bir alarsıñ kegindi,
Tëvekel dep şattanıp jür bolmay pès.

Gèjdembektiñ boldı rıyza sözine 2170
Joldaşı keyimedi özine
Köruğlı ayttı: “Jetsem eğer jav jürip,
Barşayımdı bir körsetem köziñe”.

Bul sözine tağası da şat boldı, 2174
Bir kumarı Köruğlının at boldı.
At tuğyav dep aşığıp jür aytığıp
Boz biyeni ne de bolsa baktı endi.

Sol övremen birneşe kün ötedi, 2178
Atka ışkı, mahabbatı ketedi
At tuvğay dep asığıp jür Köruğlı,
Bir künderi mezgeline jetedi.

Köruğlı jad etedi jappar haktı 2182
Uyuktamay kündiz-tüni biye baktı
Anday ay sırgıp ötip küni bitip
Boz biye aman-esen kulındaptı
Kuzetip köruğlı andıp jürip,
Tigiz bey kara jerge kağıp aptı
Közi şamday, tuyağı tostağanday
Kulinniñ müşesine kayran kaptı.

İşinen tasa jerdiñ soktı jayın, 2190
közinen tasa kılmaydı körip dèyim.

Toğayda kulın oynap sekirip jür

Biyiktep ösip keled kün-kün sayın.

Kulinniñ moynı uzın, kamıs kulak,
Tirsekti jalpak javır, kuyırık şolak,
Desedi omıravı baytak öris
Juldızday eki közi jangan şırak.
Zırkırıp kulın şavıp oynağanda,
Ketedi ğayıp bolıp közden jırak.
Üş merte anasınan karğıp ötti
Sımbattı turkı suluv tulpar, pırak.

Bir jıl da tay şığardı bağıp jürip. 2202
Üyretti maynına arkan tağıp jürip
Keler jıl jası tolıp kunan şıktı,
Istıkta kün tigizbey kağıp jürip...

Köruğlı umut padı kapalıktı, 2206
Jasınan şiltenderden bata alıptı.
"At tuvarerge layık" degendeyim,
Ğıyrat dep minezinen atanıpta.

Ğıyrattı denenine şeyin baktı, 2210
Jibekten moynına arkan taktı.
Akıl han Ürgenişti bilen turğan,
Sol ölip, iyesiz bop kaldı taktı.

Uşırdı dvlet kustı kolına alıp, 2214
Tabuvğa elge iye patşa layık,
Arkandap Ğıyrat atın bağıp tursa
Basına Köruğlını kondı barıp

Uşırdı devlet kustı kolımenen, 2218
Köruğlı habarı jok onımenen.
Basına kayta-kayta kona berdi,
Buringı körip lbilgen jolımenen.

Uradı jumırıkta jumır bastan 2222
Kus kanda üş mertebe tapcılmastan
Köp halık Köruğlını ustap aldı,
Bulkingan èy-şayına karamastan.

Köruğlı son da köpke javap berdi,
"Kıynama zèbir kılıb bizdey eri.
Oylarıñ takka min deb atımdı almak,
Aldavğa kuvlıktarıñ kalay?" –dedi.

Bala eken dep meni aylamen aldantpa, 2230
Kızılbas pen uksaysınlar kalmakka
Oylap tursam bul jaksılıkemes eş,
Aldaysınlar Ğıyratımdı almakka.

Ne kasiyet bul kusınnıñ başında? 2234
Jetimdikten tarttımdı kasiret jasımda
Körden sıkkan Köruğlını bilmesen
Şındarında ayt, maksatıñ ne jasırma?

Kırkın birdey uşırıpıñ bürkitt Bürkitin kep kunamındı ürkitti Bèrin birdey meni ortağa almamdar Ĝıyratımnan ayrılmaymın men tipti	2238
Haktan korkıp adam kakın jemespin Ekinsilep bul jerlerge kelmespin Meni jiber èvremey ayıma Kerek emes, taktarıña minbespin	2242
Korıysıñ ha budaydıñ kuv dalasın Akın barday meni oratğa alasıñ Aspandağı uşkan kuska kasılıp Bèrin birdey akımtıkka barasıñ.	2246
Bèrin birdey kutırdıñ ba jın urıp Han tağında otırmaymın kidirip.” Dönemindi bir körgenim artık dep, Tağın tevip sırtka sıktı jügirip	2250
Karamaptı halık kurmet etkenge Maksat etken muratına jetkende Şıksa sırtka ornında jok Ĝıyratı Dep oylaptı urlap minib ketken be?	2254
Dönemin jok, -deydi, -neden korkamın Onı miner jok seriktes ortağım Eger meniñ tabılmasa Ĝıyratım Bul kalanıñ urıların kurtamın	2258
Urı alıp döneminde ketkeri Akımtardıñ ajalınıñ jetkeni Eşbir adam mağan şının aytpaydı, Köp izdetip Köruğlınıñ ötkeni.”	2262
Kurmet etip Köruğlını halkı saktadı Eşbir adam endi ustavga batpadı Tavğa karap izden şığıp Köruğlı Köp aralap, Ĝıyrat atın toppadı.	2266
Tavga şıksa sayda adamdar jür eken Ĝıyrattı ustap, sıypap jalın tur eken Aşuvlanıp olarğa kep Köruğlı Karakşılar urı zalım der eken.	2270

Takka min dep Ğıyratımdı aldınlar Alğanmenen kayda kaşıp bardınlar? Menen kaşıp kelgen jeriñ ası ma? Ey kудaydan korıkpağan zalımdar.”	2274
Ayttı bular. “Sen balağa kayranbız, Urı bolıp tabılamız kaydan biz? Kasıp jürgen ustap bersek atındı, Zıyan bolıp tabıldı ma paydamız?”	2278
Takka min dep dönenimde alğanıñ Alıp kelip meni èvrege salğanıñ Urlap öpkep almadım dep tanasıñ Bèli sizdiñ tilderine nanğınım!	
Aytdı olar: “Temiz söz goy, balam bul, Söyley berse ne demeydi kızıl til, Tökèpparlık köñiline tolğan soñ Ne bap ketti akırında èzèzil?”	2286
“Salayın ba bastarıña tumandı Tavıp aldım men sizlerden kunandı Bir şetinnen imanında ayta ber, Ende menen kutılmağın kümèn-di”	2290
Mıktı bolsañ masıl bolma kудayğa Suluv bolsan senbegeysin sırayğa, Adamzattıñ ömiri kışka bolğan soñ Kansa küşti balğanıñnan ne payda.	2294
Balam toktap aytkar sözdi uğıp al, Köp bolğanmen opası jok dünüye mal. Ulık tutpay kişik tutsañ özindi Muratıña jetkizer hak zuljalal...”	2298
Sonda barıp oylanadı bul endi Tékèpparlık kim unatar menmendi? Emes sığar munın bèri jalğamsı, Kırıktan kıldır mıñnan vèli” degen-di...	2302
Köp nasihat ayttı bular balağa “Tokta balam kulağıñ Sal jène de Jaratkan Hak berse ömir öziñe Müddağandı keltirersiñ arına.	2306
Ne sebepten dönenindie minbediñ?	2310

Öziñ şarşap munşa beynet körgeñiñ
“Min peyişten-bir kün tirlik” degen bar.
Burıngınıñ bul nakılıñ bilmediñ.

Bul ğıyratın minüvinñe jaraptı. 2314
Kay orıñğa etsen de eger talaptı,
Adam bolar bala ekensin şırağım
Jayaj jürme düşpanıñnan uyat-tı.

Körüğli ayttı: Eşnèr sendi bilmeymin

İsim kapa ezuv tartıp külmeymin
Kırık şilten ulıksat bermey özime
Dönemine asılı èr kez minbeymin.

Şilten pirim bèri gelmey kasıma 2322
Katar turıp alğıs aytpay jasıma
Biri gelip jüger urmay basıma
Ğıyratımdı asılı èr kez minbeymin.

Kırık siltender kètermeydi nazımdı 2326
Biri kelip jappasa altın kèjimdi
Kötermelep mingizbese èzimdi
Dönemindi asılı èr kez minbeymin...”

Uşbuw sözder köñiline konar ma? 2330
Etsek sonday seniñ köñilin tolar ma?
Kırık şitender bizden artık bolar ma?
Sendey bèşşa munsa akımak bolar ma?

Akanay der seniñ tuvğan anandı, 2334
Ğèjdemdek der bilsèn tağamdı
Jèmbilbelge salın alğın kalandı,
Sendey bèşşa munsa akımak bolar ma?”

Osını aytıp şilterderdiñ keldi bèri 2338
Ortağa alıp otırsdı jas pen kèri
Balanı otırğızıp şaşın alıp
Tèrbiye ete berdi barşaları

Başına təc kiygizdi salındırıp 2342
Kiygizdi üstüne ton malındırıp
Birevi belderine baylap kemer
Birevi Ğıyratına jügen urıp

Birevi terlik penen tokım saldı Birevi ermen jène jeldik saldı. Birevi kas tartpasın mıktap tartıp Elkeldi kılış, nayza savıttardı. Birevi kancar, sapı baylap berip, Birevi sadaktı épkep mıktap tandı	2346
Birevi bal Ğıyrattı turdı ustap Birevi koltuktaptı min dep nuskap Kavmalap kalğanları attandırıp Könilin sat etüvge boldı muştak.	2352
Dey ayttı kaday maksat Jêrdem ğıp ne tilesên bolamız jar Barlığı kolın jayıp bata berdi, Tilekti kabıl et dep pèrvèrdiyĝer	2356
Ey balam sura-deydi-tilegindi. Tènirden èpereyik keregnidi. Köruĝlı oylanıp ayt aspáy-saspáy, Kaytarma arıstanday jüregindi”	2360
Bala ayttı “Uzak bolsın ömir jasım, Bakitım düşpanımnan bolsın basım Para-par duşpan maĝan kele almay Soĝıksa barsam betim kayt bolmasın	2364
Keyince Ğıyatımınıñ kalsan dañkı Jilkıdan artık bolsın kımbat narkı. Osıdan başka tilek tilemeymin Osılay tileĝimniñ barlık şarttı”	
Üş merte tile, balam, tilegindi Duşpanĝa aldıñ surap keregindi Avzıña perzent jaĝın bir olmadıñ Balanıñ kasireti urar jüregindi	2372
Perzenttiñ kartayganda kaygısı öter Perzentsiz bul dünyede ömir beker Jüreĝin tavdan kaytpay, betiñ ottan Jürgende bastan ömir ötip keter.	2376
Bendeniñ perzent güli kaybirine Allanıñ kimder toygan ay künine Bazarı balalıktıñ ölse bastan Kuyinip jete almassıñ oy tübine”	2380

Sonda da perzent jağın suramadı 2384
Köniline mal men perzent unamadı
Tek kana kan tögisüv maydandasıp
Arına namıspenen sıdamadı.

Köruğlı bata aladı şiltenderde 2388
“Aymin” dep kol jayadı bëri birden
Ğıyratın oynaktatıp şavıp ketti
Dedi de, “Eyel jolda, bala-belden”

Ğayıp eren, kırık şilten jok bop ketti, 2392
Köruğlı şavıp ketti tüzep betti.
Azasın Rayhannıñ umıtkan jok,
Şıgarmak işindegi kayğı-dertti.

Rayhanga sapar tarttı, 2396
Jaña tuvğan ayday bolıp,
Ağıp ötken jayday bolıp,
Gıyratına könil tolıp
Pirlerimen birge konıp,
Jöneldi bala jöneldi.

Munı kaldı eşkim bilmey 2402
Ğejdembekte kaldğı sezbey,
Bal Ğıyratıñ ekspinderi
Borap sokkan davıl, jeldey,
Eli-jurtın barıp körmey,
Könil kapa kara jerdey,
Es adamğa javap bermey,
Jöneldi bala, jöneldi.

Tağasına akıl salmay 2410
Rayhan Arab esten kalmay,
Tatıp tağam meyiri kanday,
Toktar emes kegin almay.
Jöneldi bala jöneldi.
Jolğa tüsip jeledi
Kök kaska tulpar karğığan
Dariyanı köredi...

Kelip turdı Amavdariya basına 2418
Özi jalğız joldası jok kasında
Bir söz aytıp Ğıyratına söylegen,
Kulağın Sal Köruğlınıñ naşına.

"Seni minip bul dariyağa kelgenim, 2422
Esittin be şilten javap bergenin?
Rayhanda ketken üşin kekterim,
Bal Ğıyratım özindi atıp tastağıl!

Kırık siltender saldı tilla jügendı, 2426
Sırtım bütün işim tütün, tuman-dı.
Kargımağın bul dariyadan kümèn-dı,
Bal Ğıyratım, özindi atıp tastağıl!...

Alıs jerden saldı jolga ayamay, 2430
Kamşı bastı hal-jayına karamay.
Kamşı tügil burın jolga minbegen,
Mal da bolsa asırandı baladay

Urdı kamşı kattı battı Ğıyratka, 2434
Jène ısıp mindi Ğıyrat kayratka.
Tike jardan atılganda januvar
Atkan oktay kargıp ötti ar jakka.

Bul dariyanın bir jüz alpıs eni edi. 2438
Alıp uştı Ğıyrattayın deneni.
Jolga tüsip tèvekel dep Köruğlı
Rayhan Arab kaydasın dep jöneldi.

Köruğlınıñ Ğıyratına Aytkanı.

Bal Ğıratım tulpar askan 2442
Aysılıktı altı baskan...
Eki ködek şıktık jastan
Alayık kekti duşpan kastan.

Bastık talay tav men tastı, 2446
Jerdin jüzi künniñ astı.
Silten pirim koldañızdar
Jeñgendı alıp Rayhan kaştı.

Kadir iyem jar bol öziñ, 2450
Astım balant biyik pesti
Jalğız özin jastıkpenen
Şıktım ertpey jar joldastı
Armanım jok dep kelemın
Körsem barıp sol nekèsti

- Rayhan Arap munıñ kuştı, 2456
Jeñgesi üşin ketip işkı
(El setine kelip kirdi.
Bir şapanğa közi tüsti...)
- Malıñ bağıp ürsin şopan erinde, 2460
Mal bakkanıñ jaksı kösip teginde.
Söz jasırmay mağan bayan etiniz
Osı künde ne habarbar elinde?"
- Şopan ayttı: Eş gapım jok elimde, 2464
Arab deydi, bilgin meniñ tegimdi.
Türikmeniñ bir suluvın èpkelip,
Şattık künde rayhan Arab beğimde.
- Üş jil boldı èpkelgeli suluvdı, 2468
Rayhannıñ bar maksatı tınuvlı,
Kündiz bolsa sayahatta añ avlap,
Suluvmenen tünde ğaşırat kuruvlı. "
- Körüğli suradı el akikatın, 2472
Kaysınıñ bilmek boldı arğı zatın
Ol ayttı: " Men Arabtıñ koyşışımın,
Kojayınım Rayhanbekke, dedi, yakın
Malımnıñ munan baska iyesi jok
Bar edi köp suraysın nendey akıñ?
- Hanımız Rayhan Arab bastıǵınız, 2478
Ketpeydi köten avğa jastıǵımız.
Sıypatın kiyimiñmen bölek eken,
Bolmasın bizdiñ elmen kastıǵıñız?"
- Körüğli munıñ sözın tındap turdı, 2482
Kasına attan tüsip yakın keldi.
Şopannıñ bar kiyimin tonap alıp,
Tavdağı bir ünirge aylap keldi.
- Üngirge salıp kaydı munı baylap, 2486
Kışkırsañ öltirem dep kılış kayrap.
Tağı da Rayhan jayın surap edi,
Bişara aytıp berdi kustay sayrap:
- Javlav edi Rayhannıñ naraspan, 2490
Akboz üyler otır katar jaraskan.
Türikmenderden bir bahadür keled dep,
Bayandap jür baksı küşnas bal aşkan..."

Şopannan jönin surap jürüp ketti Kuvanıp işi bavırı jilip ketti. Bar eken Naraspanday aytkan bulak, Basına sol bulaktıñ kelip jetti.	2494
Bir kavlav kalıñğa kep tüsti attan, Tilegim kabıl et dep jaratkan. Kiyimin , savıt-sayman tıǵıp tastap, Şopannıñ jaman tonın kiyip alǵan.	2498
Şopannıñ bar kiyimin kiyip aldı, Kolǵa asa, belge gülbar baylap aldı. Kalıñğa baylap ketti januvardı. Özgertip bar beynesin kèri sal bop, Müsèpir el kıdırǵan bola kaldı.	2502
Atı men kaldı kapuv bulak jakta, Kudaya javızdardan öziñ sakta. Al endi Rayhan jaktan söz aytayın, Körüǵlı kete bersin şahar jakka...	2507
Bar eken Rayhan Arab jalǵız kızı, Balkıǵan tolǵan ayday nurlı jüzi. Akılı jannan askan, parasattı, Edi ol sol zamannın ay-juldızı.	2511
Möndir köz kızıl erin merüvert tisi Nazık bel, süyip savsak minsiz tüsi Tal boyı uzın da emes kıska da emes Akıldın tarazısı er müşesi	2515
Kurbangül osı kızdıñ boladı atı, Tartadı köz körgendi nur sipatı. Jemistey tamılǵıǵan tetti pisip Er eldiñ talap etken azamatı.	2519
Kurbangül tús köripti uyıktap jatıp, Jatkanda mamık tösek belden batıp Tüsinde seyil jasap keledi eken, Kasındaǵı kırık kızın sayrandatıp.	2523
Tüsinde kumis buyruk bir kus kelgen Bası altın, kanatına gavhar tizgen Tuyǵı tas kesetin asıl bolat, Köterip kurbangüldi ketti jerden.	2527

Kurbangül türegeldi tüsten korkıp,
Otırdı köpke deyın köñili tolkıp.
Tañ atıp ulı sêske mezgilinde
Bul tüsin Barşayımğa ayttı ortıp.

2531

Barşayım lbılay depti jorıp tüsin.
"Karağım erlenüv goy körgen tüsiñ.
Akkuvday aydın köldiñ alqabında,
Kalam kas alma moyın boyıñ müsin

2535

Babına kelip turğan sen bir şınar
Körkiñe şahzadalar bolğan kumar
Kus ilse bir bahadur alıp
Aykasıp aksuñkarmen köñiliñ tınar.

2539

Bası onın altın bolsa -altın tēja,
Kanatı galhar bolsa er mujaji.
Tuyağı taş kesetin almas bolsa,
Basınan bağı taymas kısı-jazı

2543

Joruvın tüsiñizdiñ koydım bilip,
Uzamay küyev alar ketse ilip."
Kızığı kuv dünyeniñ osı goy dep,
Azil ğıp koydı ekevi sak- sak külip...

2547

Al endi bular munda jüre bersin,
Dövrendi külip-oynap süre bersin,
Bağana divana bop ketip edi,
Aytayık divanannıñ engimesin

2551

Körüğli divana bop tüsin buzıp,
Kolında asası bar sözi kızık,
Otırıp èyelderge bal aşadı,
Aladı bal başında kumis jüzik.

2555

Körüğli divana bop el arnaladı,
Barsayım kayda eken dep jağaladı?
Bir ülken ak boz üyge kirip kelse,
Tolı eken kız kelin şek, balaları.

2559

Arabta bir jaksı èyel tuvğan eken
Jiyılğan kız-bozbala duvman eken
Kız jigit bozbalalar öleñ aytıp,
Kızıkka kızığıp bel buyğan eken.

2567

Sol küni Barşayım da toyğa barğan, Ketsin dep el sağıngan kusalı orman. Körüğli bal aşuvmen otırğanın. Barşayım törde atırıp közi şalğan.	2567
Körüğli kördi baykap üydin işin, Boyın saktap taza bulak küşin. Barmayın kuvanğannan bal aş dedi, Anıktap tanığan soñ türi tüsin	2571
Jengesin Körüğli da bildi tanıp. Baksı bop inırsıptı oyğa kalıp. "Divana, bal basınız minekey" dep, Barşayım altın bardak berdi alıp.	2575
Bul isin başka eyelder unatpadı, Rayhanniñ suluvi dep sanaıktağı: "Kañğıgan kayırşığa baldak berdi, Şaytanı basılmağan şıdatpadı"	2579
İm kağıp bir-birine ösektesti, Mastık pen jastık koy dey birak tağı. Rayhanğa bul layık emes koy dep, Desipti betterin şımşıp, uyat tağı	2583
Bal askan divana ayttı Barşayımğa, Ekensiñ erdin jarı kulaktağı. Bar eken deneñizde kızba kesel, Tusiñiz tasa suvğa bulaktağı.	2587
Nèm jène kiyim-keşek, kirdi juv, Kümistey möldir suvğa suvattağı. Jazılıp söngir mêngir bop ketesiñ, Erekşe esebi ok javap-tağı	2591
Osılay dep ayttı balger külimdep, Balga tüsti, jasırmaymın şının, dep, Kızıl eldi boyıñızğa siñirmey, Emdeniñiz sol bulakka bugın," dep.	2595
Suramadı eşkim munı bul kim dep, Jeneşesi kasıp kaktı külimdep...	2599
Körüğli ketti sodan toğayga. Jav jerinde jalğız jüruv onay ma? Atın erttep, kiyimderin kiyinip.	2601

Taptı esebin Köruğlı Köruğlı kalayda.

Aldı asınıp kapuvların t gendep, 2605
Ebzeldarı bal Ğıyratın j gendep.
 ngirdegi sopandı kep bosattı.
Kiyimderin ŐeŐip berdi.? Kigin. Dep,
Bul jamıstıeŐ adamđa aytpaysıñ,
Eger aytsañ ajalıñ. ya sorıñ," dep

Ayttı sopan:" Koydım sizben oyındı, 2611
Sorlı basım kaydan tabam koyımdı.
Koydı tavıp sanap aydap banmasam,
Baydan k rem azar, akiret sayıldı."

Kayın izdep ketti tünde bala da, 2615
Er Köruğlı karab turdı panada.
Endiği söz Barsayımnan aytılsın,
Vağdalasıp koyđanday ed manada.

Kayttı toydan barşa suluv oylanıp, 2619
Kurbangüldi baruvđa ertip saylanıp.
Rayhanđa kir juvam dedi bulakka,
Kudık suvı kir aŐpaydı laylanıp.

Rayhan Arab bar kıyımın beredi , 2623
Angırt, añkav arsalandav er edi.
Kurbangülge j r dep edi barsayım,
Karsı boldı ol da  jet, er edi.

Kurbangülge:"Mağan erip j r, dedi 2627
Kir juvmay-ak tek kasımda tur, dedi
"Sağan erip Napaspanđa barmaymın,
ŐeŐe emessiñ, at savırı k ñ," dedi.

Barsa jilap Rayhañga baradı: 2631
"Mağan kızıñ ermey tur, dep sağadı.
"At k ti k ñ, kim eruvŐi ed sağan " dep,
Saldı meniñ k ñilime jaranı

S yip epkep k rsetkeniñ osı ma? 2635
B rekeldi erip kelgen dosıma!
ŐeŐesindey meni nege körmeydi,
 zin de  lde everletken kasıla?"

Rayhan Arab aşuvlanıp : " Bar, dedi, 2639
Bul sözime kulağındı Sal, dedi.

Barsa dilin ne sebepten almaysıñ,
Türikmenen süyip algan jar", dedi.

Mına sözdi Kurbangül kız eskerdi, 2643
Minesi ojar èkesinen seskendi.
Bar giyimin tügel kiyip üstüne
Korka-korka sol bolakka keş keldi.

Ay men kündey kelse ekevi bulakka, 2647
Sümbidey gıp minip er tur pırakka.
Üstindegi savıt-sayman bèri asıl,
Jarkılđağan kılış nayza kınapta.

Astındağı arğımağı bügilgen, 2651
Ötkir oktay eki közi tigilgen.
Üstindegi igit peri sekildi,
Aybatınan körgen kişi kidirgen.

Bolat nayza künmen külgen arkıldap, 2655
Er ibzeli asemdelegen altındap,
At tukırıp avızdığın şaynasa
Kural sayman turdı künmen altıldap.

Bolat kalkan tur iyinde asılğan 2659
Kümis sadak, sarja masak asınğan
Kanjar, sapı, avıl şakpar tüptügel
Jas jigitke jarasıp tur jasıldan

Kız kurbangül közin süzip karağan, 2663
Barşayımnan mınav kim dep surağan.
"Adamzattan tüsi erekşe jan eken
Astındağı atı kalay jarağan?!

Savırı kalay tönkerilgen kazanday, 2667
Suvreti eken tınık suvda sazanday.
Közi kalay juldızınday şolpanniñ,
Jigit kalay er kaharman ajarlı-ay?

At pen jigit kalay ğajap jaraskan, 2671
Éybat eken ay men künnen, öri askan.
Aytsı, apatay, kanday eldiñ jigiti,
Karay almay közin soñşa kamaskan",

Kurbangülge dedi Barşa:" Karağım, 2675
Katarıñnan seniñ de askan ajariñ.
Ízdep kelgen eri şığar bir eldiñ,

Arnay kelgen jaluv uşın nazarın..."

Köruğlıda dayındalıp bezergen, 2679
Aksuñkarday duvşarlaştı kezennen
"Kel jeñeşe, bal gıyratka minges" dep
Barşayımğa attı tosıp kezengen.

Bulayşa dep javap berdi baryşagül: 2683
"Kasımda tur ertip keldim kurbangül.
Meni aparsañ Jembildegi tağaña,
Saldakı bop keldi der bul neşe jil.

Kurbangüldi nağaşıña alıp bar, 2687
Akılmenen kız bağasın tanıp bar.
Alıp barsañ, alğız aytar rahmet dep,
Türikmendegi tekejévmit halıktar.

Mansap emes meni ap ketuv namıña, 2691
Jembildegi ağa-sultan hanıña,
Nağaşıña kos aparıp bek kızın.
Alğıs aytar, "arıstan" dep bağıña.

Adal sözün Barsayımñ esitti, 2695
Aytkan sayın köñili tolkıp ösipti.
Kurbangüldi öngerip ap aldına,
Bal Gıyratka kamşı basa kösipti.

"Al körgenşe koş bol, depti, jengejan, 2699
Bir körersiñ tiri bolsañ esikti.
Kurbangülge seni ayırbas etpeymin,
Deme bırak jaman eken keşikti."

Kızdı öngerip ketti eriñ sekiptip, 2703
Avızdıktan at köriğin köpirtip
Mingesuvmen dariyadan ötken soñ,
Jaylap jürdi jabermedi kösiltip.

Taptı barşa sol arada kaylanı, 2707
Kattı tidi Köruğlığa kayranı.
Ak javlığın kolına alıp jilavmen
Keldi avlına, jiyaldı avıl - aymağı

Aykaylaydı oybay salıp manadan, 2711
Elem barak jügirip kelip daladan.
Rayhan Arap uykısınan oyanıp,

Tır jalanaş tıska şığıp karağan

İstan da jok köylek te jok jalanaş, 2715
Jas baladay jügirip şıktı jalañ bas.
"Obay, tēñiri ne jav tiydi, tez ayt", dep,
Bolıp turdı türine adam karamas.

Aytsı jıldam, kim aşınşa latkan, 2719
Jav şıktı ma Naraspanday bulaktan?"
Bilayşa dep javap berdi Barşayım:
"Bir duşpannan korkıp kaştım jıraktan.

Jin ba dēv me, peri me ya şaytan ba? 2723
Bilsem jilap asılay bop kaytam ba?
Alıp kaştı Kurbangildi bir jigit
Oybay salıp jugirip keldim aytarğa".

Rayhan ayttı kalay ketti ayt onı, 2727
Kalay kaştı beti tuvra kay jōni?
Ne kiyemin, jıldam soñı kuvayın,
Jermen-jeksen kırtayım men sanı".

"Bar kıyımañ kalıp kaydı bulakta, 2735
Esim sıgıp jügire berdim bul jakka".
Er nērzeni sıltavratıp söyleydi,
Uzasın dep Köruğlı jırakka.

"Oybay barşa ne kiyemin men, dedi, 2735
Tab bir nērse men kiyetin sen, dedi.
Kuvıp jetip basın kesip kılışpen
Jatkızayın kara jermen teñ". dedi.

Sonda barşa akılmenen biledi 2739
Anda sanda teris karap küledi.
Kos körpeni alıp kelip asıgıp
Şuvda jippen jalğastırıp tigedi.

Körpeni èpkep moyınına iledi, 2741
Kök kaskağa rayhan jaydak menedi.
Öte asıgıp aşuvlanıp tur edi,
Kamşı basa kuyındata jöneldi.

Atka mindi eki gözi alaktap 2745
Köruğlımı kuvıp ketti jalaktap
Körpe etegi jel davılmen jelibirep
Eki ayağı üzeñgisiz salaktap.

Keldi birden Naraspaŋa kurtırtıp,
Orta olğa Toktamastan kidirtip.
Bulaktan kep at izine karasa
Jembilbelge tartıp ketken sırdırtıp.

2749

Bal Gıyrattıñ baskan izin tanıdı,
Belden boget keltiredi jabını
Kögermegir Köruğlı bala leken dep,
Ah urğanda işten şıktı jalını.

2753

Kök kaskağa endi kamşı basadı
Köz askaşa köp asuvdan asadı,
Eki közi ottay bolıp jarkırap
Köz körgender köp tamaşa jasadı.

2757

Orta jolda bar edi bir tereñ suv,
Amudariya eni uzak buldır buv,
Er jağınan ötken eken Köruğlı
Rayhan da toktatpasatan dedi"şuv"...

2761

Sonda tulpar atkan oktay sımp etti.
Rayhan Arab jıgıla jazdop bult etti
Kaharlanıp atılğana januvar
Ar jağına dariyaniñ burk etti.

2765

Ötken boyda Köruğlını kuvadı,
Jas perige kattı kavip tuvadı.
Bal Gıyratka üstin üstin kamşı urıp,
Aspaŋı sañ tüydek tüydek sığadı.

2769

Birte birte kele jatır jakındap,
Azuv tisi kök tulpardıñ sakıldap.
Nayza salım jakınırak jete almay,
Jeter jethpas keldi tayav takımdap.

2773

Bal Gıyrat ta örşi tüsti, talmadı,
Rayhan da jete almadı , kalmadı.
Biraz jerge kuvgannan soñ rayhan,
Kök kaskanıñ toktıp kılıp Talğanı
Jete almasın bilgenen soñ rayhan,
Toktay tur dep balağa aykay salğanı.

2777

"Tastı şapsam kelken almas kılışım,
Süyeğime saldı tañba bul işiñ,
Bal Gıyratın osı köktiñ kulını,

2783

Jetkizbedi, bul da seniñ ırısıñ.

Men aytayın, Köruğlı sağan nasiyhat., 2787
Saktağaysıñ köñiliñe etip jad.
Kolındağı Kurbangülüm, perzentim,
Kattı söylep, köñiline salma dat...

Rıyza boldım Köruğlı seniñ atıña 2791
Artık edi kokaskadan zatı da.
Basında urma èyeliñ men atıña
Munday isiñ kemdik kılar bakıtıña

Jamandarğa Ğıyratındı baktırma 2795
Duşpanına akıl koyla taptırma
Menin sağan nasiyhat kıp aytkanım,
Ğıyratındı bir baytalga şaptırma.

Kurbangülün, hoş bolıp tur salamat, 2799
Saldı duşpan bizdiñ başka ğalamat.
Bakıttı bol, Kurbangülüm, aman bol,
Armanda bop kökeñ kayttı jetpey at.

At jetkende körer edim kayratın, 2803
Köruğlıdap kem sokpaydı aybatım.
Amal bar ma kalıp kaydı Kökkaska.,
Arabtardıñ soñ jetpegen bèygi atım.

Kaş bolıp tur kos közimniñ karası 2807
Artık edi akılıñniñ danası
Sağınğanda bal Ğışrattı körip tur,
Özimizdiñ kökkaskanıñ balası.

Aynalayın kuralayday közinnen 2811
Balday tetti "Köke" degen söziñnen
Senen başka bul kökende perzent jok,
Jürek, bavırım seniñ üşin ezilgen"

Osını aytıp attın basıñ buradı, 2815
Şaruvası da Rayhannıñ tınadı.
"kos bolıp tur kökejanım, kökem ", dep
Kız Kurbangül aykay salıp jıladı. "

Janım kökem kulağın Sal sözime! 2819
Bir azırak ökpe aytayın öziñe,
Naraspanğa barmaymın dep aytkanım,
Bir jaman tüs körinip ed özime.

- Ey jan köke, kayısıp tur kabırğam, 2823
Ot janıp tur üş jüz alpıs tamırdan.
Şığa almaytın bolat torğa kezdestim.
Kayğı - kasiret üstimde tur jamılğan.
- Lajım jok köndim vaktiñ isine 2827
Duvşar doldım tünde körgen tüsime
ülken ağa kisi inige selem ayt,
Bildirersiz Kızılbayday kisinme..."
- Osını aytıp eki jakka ayrıldı, 2831
Rayhan keyin bular ilgeri kayrıldı.
Endi rayhan şavıp kelip kez boldı.
Bağanağı dariyağa aydıdı.
- Kökkaskağa soñda bastı kamşını 2835
Bügejektep jazılmadı arşını
Alğı ayağı jarğa tüsip tilpardıñ,
Arıtmkı ayağı suvda kalıp malşıdı.
- Rayhannıñ ökinişi artılıp, 2839
Dariyadan kaldı beti tartılıp
Mayınında jalpıladağan körpemen
Jeydek atpen jüzip jürdi maltığıp.
- Rayhan da arsalandav er idi 2843
Katarımen üzeñgisi teñ edi
Seksen kosı señseñinen istegen,
Kara börki ağıp suvga jöneldi.
- Bir batıp bir şıgada Kökkaska, 2847
Kayrattandı kök tulpar da bir baska
Rayhan Arab mıktap ustap jalınan.
Sebep boldı tereñ suvğa batpaska
- Biraz jerden jüzip şıktı kamşılıp, 2851
Körpe zildey suv sorğalap tamsılıp.
Birev körse uyat koy dep türimdi,
Tığıldı tasa jerge kaltırıp.
- Kala aktan kele jatır top kisi 2855
Birevi ayttı: "Emes mınav tek kisi".
Birevi ayttı : "Mınav bizdiñ rayhan
Karında tur ilip koyğan sakkısı"

- Birevi ayttı : " Migen atı jaydak pa? 2859
Beti kalay bara jatır, koy yakka?
Üsitiñdegi salpıldağan nemene,
Jaman jabuv jopkanday-ak taylakka?"
- Birev ayttı: " Jiñ peri dèv sokkan ba, 2863
Suv sorğalayd, dariyağa ol batkan ba?
Asıgıstap elden şıgıp neğip jür,
Miyı aynalıp, bos kañgırıp lokkan ba?
- Kel turmayık, Rayhandı kuvayık, 2867
Kamalasıp aldı artınan şığayık!
Bet aldına şıgıp keter jin ursa,
Kel erterek ustavğa amal kılayık".
- Rayhan kaşıp kalasına jöneydi. 2871
Köpke külki bolaskına men deydi.
Art jağınan bir top adam kuvadı,
Tüsinbeydi rayhan Arab, bul ne deydi?
- Rayhan Arap kaşıp keldi sartıldap. 2875
Kök nayzası kün közine jarkıldap
"Anturganda köylek, dambal jok pa? - dep
Mazak etip külip keldi karkıldap
- Al Rayhan kete bersin eline, 2879
Oralayık Köruğlıday eriñe
Alıp keldi kurbangüldey bek kızın,
Şattık kirdi Türikmenderdiñ jüzine.
- Türikmenderdiñ köñili suvday tasadı. 2883
Böri kelip bir ülken toy jasadı.
Bir nese kün toy tamaşa ötkizip
Kurbangüldi Gejdembekke kosadı.
- Jaksılıkka erkim soñday ümitker, 2887
Söz manisin şın bileği bilikter.
Kıyanatsız alıp kelip kosıldı-ay,
Şın asızat osı bolar, jigitter.
- Türikmender berdi enge algısın, 2891
Bala batır siltep ötti şalgısın.
Köruğlıbek jüre bersin añ avlanıp,
Rayhannan jëne aytamız arğısın

Rayhan Arab şavıp keldi kalağa 2895
Köp kisiler şığıp tur ed dalağa.
Üstündeği körpesinen uyalıp,
At-matımen enip kitti korağa.

Julkıp tastap üstündeği körpesin 2899
Umit paydı Kurbangüldey erkesin.
Barşayımdı şarkıp tur oykaylap,
Kabak tüyip küjireytip jelkesip

Barşa ekeldi köyleği men ıstanın, 2903
"Sensin, dedi kız kasırgan duşpanım".
Sögip jatır barşayımdı burkırıp,
Izasımen işke tolğan kusaniñ.

Eki-üş ret judırıkpen muştadı,
Şaytanz maluğın munı azğırıp kıstadı.
Jan-jağınan ağayını jıyılıp,
Araşalap Rayhandı ustadı

Mağan aytpay Köruğlını jasırdıñ 1911
Mekerlikpen kaylandı da asırdıñ
Jaman körpe moyınma ilip ëlemdep
Naraspanğa kızdı aparıp kaşırdıñ.

Men körmeymin barşa seniñ türindi, 2915
Nege aytpaysın mağan adal sırdıñ?
Osı avıldan suv toppağan kisidey,
Nege juvdın Naraspanğa kirindi".

Kayğı-kasiret jürek, bavırın jandırdı, 2919
Barşayımniñ kiyimin tanap aldırdı
Boz köylek pen jaman şarık kigizip,
Tübi tereñ bir zıdanğa saldırdı.

Kurbangüldiñ küyevi bolmak Kızılbay, 2923
Atastırıp kaygan eken burınday.
Atı şıkkın Araptağı batır ed,
Erliginin kemdiği jok munında-ay.

Rayhan Arab özi berdi habardı 2927
Köruğlıdan körip keldi azardı
Kurbangüldi alıp kaştı bulaktan
Kuday mağan berdi ölim, ajaldı.

Osılay dep turdı Rayhan muñayıp, 2931
Munday jumıs emes edi layık,
Tize kasıp biz ekevmiz bir jerde
Türikmen elin şavıp-şanşıp kırayık."

Namıstanıp Kızılбай er aralandı, 2935
Sarp etem dep osı jolğa mal-jandı:
"Körüğliniñ basın kesip öltirip,
Men buzayın Jembilbeldey korğandı.

Bul korlıktı körip tiri ürmeymin 2939
Duşpandardı saz balşıktay ileymın.
Ulın kul ğıp, kızın küñ ğıp talkandap.
Bağındırıp türikmen halkıñ bileymın"

On күn uday habar saldı on, solğa, 2943
Kızılбай er ütuv köterip tüsti alğa,
Endiği sözdi Köruğlıdan aytayın,
Rayhan Arab kele bersin bul jolda

Bek koygan Köruğlını halık kalap, 2947
Bağınıp türikmen halkı tulğan karab.
Kırık jigit saylap alğan batırı bar,
Erkaysın er sanağan mıñga balap.

Jıyırmağa soñda jası jetti savlap, 2951
Jıldıtap murt bilinip, sakal kavlap.
Laşın, alğır suñkar, jüyrikk tası,
Karşığa tuyğın бүrkit olğan bavlap.
Bir günü kırık jigitin kasın ertip
Kelipti havadak kölge añın avlap.

Mengender kiyik kuvıp adak tarttı, 2957
Mült ketpey közdegeni kulap jattı.
Bürkiti kaskır alıp bildен бүктеп,
Tazısı koyan, tülki domalattı.
Aksuñkar kaz-üyrekti töskin ilip,
Jürderin jamuvardıñ burkırattı.

Andarın atka temdep kusbegiler 2963
Keş bolıp añnan şarşap elge kayttı.
Körüğli üyine kep uyıktap jatsa,
Tüsinde pirleri kep habardı ayttı:

"Zındanda jatır, deпти, barsa kaksap, 2967

Tübi tereñ kudıkka ketti tastap.
Barmasañ bugün tünde ala almaysıñ,
Keledi jerdiñ jüzin eşker toptap.

Doriyaniñ jağasına eşker tögip, 2971
Ey balam küpinip tur javıñ kaptap,
Jinap al azık-tülik keregindi,
Bekerge durıs jemes beykam jatpak.

Duşpan küşti, kelip kaldı tayanıp, 2975
Soğısuvğa kızıl kanğa boyalıp,
Tañ sarğayıp kele jatkan kesinde,
Uykısınan ketti batır oyanıp.

Körüğli eskimge aytpayd körgen tüsin, 2979
Jinadı kapuv-jarak barlık küşin
Dariyaniñ jağasırna eşker koydı,
Tağdırdıñ körermin dep jazğan isin.

Körüğli kas karaya ketti şavıp, 2883
Duşpannan konıpaydı etip kavıp.
Rayhanniñ kalasına tünde kelip,
Zındannañ Barşayımdı aldı tavıp.

Zındañğa şavıp keldi kabak tüyip, 2987
Zarına şıday almay işi küyip.
Kındanga barşayımın aytkan sözün
Körüğli köñiline turdı tüyip:

Aylanıp ölsem men kurban
Segiz arıs seyilhen
Türikmen attı halıktan,
Opasız ömir, ant urgan
Zorlık pen épkep Rayhan,
Ayırdı ay, kün jarıktan.

Aşuvı jaman ayvanday, 2997
Tuvralık joldan tayğanday.
Bözden köylek kigizdi,
Ayakka şarık ilgizdi,
Tabannı sızğa tigizdi.
Jatırmın jayda tarıkan,
Türikmeniñ edim juldızı.
Tereñniñ këmşat kundızı,
Körüğlim izdep kelmese,
Jetpiz kulaş terende

Jatırmın ornım tamuktan.
Jeti kün jattım zındanda,
Düniyeden tügel armanda
Tek şıkpağan jan jatır,
Esen bolsa Köruğlı
Kutkarar jaydan zarıkkın.

Aman bolsa arıstan,
Payda bolğan namıstan,
Mıngeni tulpar bal Ğıyrat
Jilkı özbağan jarıstan
Kalavlı jarım Ğejdembek
Añılıp kelgen pasıkka.
Ete almay amal tavıskın.
Kapılısta kateden,
Arabka tuzım avıskın
Jeti kün jatıp zındanda,
Körmedim eşbir jarıktı,
Köruğlı janım bolmasa
Kim izder bizdey ğarıptı?!
Şıday almay Köruğlı
Keldim dep ayğay salıptı.
Şükirlik etip Barşayım,
Davsınan tanıp kalıptı.

3013

Köruğlı arkan tastap berdi dıbıs
Bola ma jav jerinde boska turıs
Beline mıktap baylap usta depti
Jatpaydı kap tübinde bolat kırış"

3030

Barşayım kündey jaynap kuanadı,
Arkandı belge baylap ustay aldı.
Bilmeydi karavıldar uyıktap kalıp,
Kudıktan Jembilbelge alıp bardı.

3034

Barşanı Ğıyratınıñ aldına aldı,
Tülpardıñ basın batır jolğa saldı.
Dariyadan tañ sorgaya aman ötip
Barşanı Jembil belge alıp baradı.

3038

Bul Ğıyrat pırak eken altın kanat
Joldı alğan bir baskanda altı sağat.
Sipattap sır- sipatın aytıp bitpes,
Korğannan jukpay ketken altı kabat.

3042

Kasıldı barsa kelip Türikmenderge,

3046

Kuşaktasıp k risipti Ğejdem erge.
Bakıtıñ arta bersin karaĝım dep.
Batasın berdi soñda  lkender de.

Köruĝlı jas ta bolsa mıñga tatır. 3050
Jengesin alap kelip kostı akır.
Kırık jigit k p  skermen basın kosıp.
şetinde Amudariya tosıp jatır.

Köruĝlı k p kasınmen jatır tosıp, 3054
Sadakşı mengenderdiñ basın kosıp.
Rayhan Kızılbaydıñ k p  skeri
Dariyanıñ jaĝasına keldi josıp.

Zındanga Rayhan Arab şavıp keldi, 3058
"Barşayım, Barşayım! " dep davis berdi.
Eş dibis barşayımnan řıkpaĝan soñ,
Yapıray, bul neşik dep kaviptendi.

Tulparmen olay-bulay izinkesti, 3062
Aşuvimen aljastırıp akıl, esti
Karĝıĝan bal Gıyrattıñ izin tanıp,
 stine kaygısınıñ kayĝı kostı

 skerge rayhan Arab kaytıp keldi. 3066
Zındanda Barşa joĝın aytıp keldi.
T rikmendi tünde barıp kırayık dep,
İşine tört kemeniñ tola mindi.

Kemeĝe karañĝıda aldı minip 3070
Boyuna karuvların t gel ilip.
 skeri Türikmenniñ añdıp otır ,
Araptı kele jatkan anık bilip.

Tört keme  sker tolı burın keldi, 3074
Köruĝlı atındar dep buyrık berdi.
Mergender dep k zdep sadak tarttı,
Duřpanĝa karşı turdı boylap beldi.

Mengender keme közden tarttı sadak. 3078
Tört keme suvĝa ketip boldı ĝarab.
Kemeler ok tigen soñ kalkıp batıp,
şuvıldap suvĝa battı  skeri Arab.

Duşpandı  tkiz bergi betke, 3082
Araptar kaşıp şıktı arĝı şetke.

Tört keme eşkerleri karam boldı,
Jaratkan jar bolmadı kara niyetke.

Maltığan biraz ısker şıktı jarğa, 3086
Ölmese sebab bolmak tiri jaŋğa.
Jüzüvdi bilmeytini batıp ketti
Kezdesip rahımsız sum ajalğa.

Ağıspen küşşili ketti ıǵıp, 3090
Birazı arǵı btke kaldı şıǵıp.
Sol kezde ortkı jaktan kosın keldi,
Sırnay tartıp bayraktı tuvın tiyip.

Rayhan ayttı: Dariyanı jaǵalasak, 3094
Sal kılıp aspay-saspay mes baylasak,
Ötetin kaşǵırıkta bir ötkel bar,
Jetektep atımızdı juvğa salsak.
Birneşe kırǵın jarık soǵıstarda
Tėjiriybem este kalǵan abıray alsak"

Toǵaymen jer jalaǵalap jürip ketti, 3100
İriktep balvandarın kasına ertti.
Mes baylap aldıñǵı taptpasına
Dariyadan abırjımay aman ötti.

Ölimge ötti bular baylap bastı, 3104
Öldirmek koldan kelse barlık kastı,
Ne gerek, türikmen, Arab eşkerleri
Belgidep maylan jerin, tuv baylastı

Kızılbay Arabtardıñ arasınan, 3108
Jarkırap eki közi şaraşınan
Jakındap jekpe-jekke şıktı şavıp
Jiber dep edrlerinniñ arasınan.

Körüǵlı bal Ğıyrat karsı umtılıp, 3112
Jakındap Kızılbayğa karsı turıp
Ekevi bir-birine nayza saldı.
Tukırtıp attarınıñ basın burıp.

Nayzanı biri şaşıp biri kaǵıp. 3116
Eki esker eki jatkan turdı baǵıp
Attardıñ karsılaskan tuyaǵımen
Bult aldı künnin közin tazandanıp.

Nayzağa bolmayan soň urdı şokpar, Öltirmey birin biri emes toktar Kalkannan urğan sayın jalın şığıp Aynala tüsip turdı jalıp şoktır.	3120
Nayzamen jenise almay urdı kılış Halayık tan kalğanday bolar urıs. Kınapka kılıştarın salıp alıp Aykastı at üstinde eki kurış.	3124
Ekevi usatasuvmen attan tüsti, Er eken ekevi de askan tüsti. Değendey aluv-kağuv, soğuv -şaluv Silkisip siltep tartıp köp julkıstı.	3128
Körüğli jad etipti şilten pirin, Ğaripke salındar dep közdiñ kırın. Erandar sol vakıtta kuvat berdi Bitpegen on ese küş budan burın.	3132
Kayrat-küş Körüğliğa payda boldı, Beline Kızılbaydiñ saldı koldı. Köterip basınan on aynaldırıp. Maydanniñ ortasına alıp urdı.	3136
Kırık jigit ayak-kolin aldı boylap, Urandap бүkil Kürikmen " ya kudaylap". Rayhan bağındım dep attan tüsti Ketemdi keşiñiz dep ğapuv aylap.	3140
Aldına alıp keldi Ğejdembektiñ. Al soñda sözün tında asıl tektiñ: "Şaytanniñ azğırındı tiline erip, Bekerge köp kisiniñ kanın töktin	3144
Adamsıñ niyetiñ buzık, peyiliñ jaman, Bolmadı altuvğa da öpke sağan Nekeli èyelimdi urlap alıp, Kaşama azarn ahiret berdiñ mağan.	3148
Balanı özim jokta paydalandıñ, Kara bet èdiletsiz jolğa bardıñ. Jolimniñ aktığına èlem küvè Kazir sen alsañ obıray kayda kaldıñ?"	3152
Rayhan kattı uyalıp üni östi,	3156

Kızılbaş "bağım dım" dep ant-suv işti. Taratıp eki jak ta eşkerlerin Dostasıp ötken istiñ bër in keşti.	
Kurmettep Arabtardı etti konak Kızılbaş kaytam depti ulıksat surap. Ğejdembek Kurbangüldi kaytıb berdi, Kolınan kağaz jazıp, tastap talak.	3160
Rayhan Kızılbaş er kaytıp ketti, Kurbangüldi eline alıp jetti. Şakırdı Türikmenderdiñ aksakalın Bildirip şın pikir in adal niyetti.	3164
Ğejdembek jıyıp aldı önşeñ karttı, Halıkka jağımdı bop kadiri arttı. Türikmenniñ aksakalın kasına ertip, Rayhanniñ kalasına sapar tarttı.	3168
Kememen Arabtarğa keldi ötip, Karşı aldı Rayhan Arap soñşa kütip Karttarın kattı sıylap kanşa künder Kalpınşa kurmettepti kadir etip.	3172
Tögildi dastarhanğa türlü jemis Arabtıñ tarttarı da kalmay tegis Kariyalar kadir kımbat sözder ayttı, Kaldırmay jaksı sözden etpey kemis,	3176
Ğejdembek söz bastasa özi batıl Avzınan şıkkın sözi edep nakil; "Birlikpen budan bılay is etelik" Aytkanın Arabtar da aldı makul.	3180
Otırdı aynap-külip alıp asın, Rayhan tanıstırdı kosıp basın Sıbızgı, kobızşılar künin tartıp, Keltirdi jıravlar da ènnin nèşin.	3184
Ğejdembek Arabtarda jeti jattı, Buyırğan azdı-köpti dèmin tattı Tamaşa oyın-külki künder ötip, Suraptı kaytamız dep ruksattı.	3188
Rayhan ayttı: "Tartayın toğız ayıp, Èveli men aljastım joldan tayıp	3192

Ėejdembek dedi: "Düniye-mal gerek. emes.
Tatuvlık tamaşası teren baylık.

Kızılbas Şağdat attı duşpanım bar 3196
Olardın jolı pasık peyili tar.
Kul kılıp , Ravşanbektiñ közin oyğan.
Sizderge aytpay bolmas, tuvıskandar.

Öltirdi neler asıl bekterimdi, 3200
Sebeppen ala almadım kekterimdi
Ėyeyim köp maldarım jatır soñda,
Kapalık işte şığar derterimdi.

Mingizdi kariyagalarğa bir bir attı, 3204
Jibekten kelistirip şapan japtı.
Kızılbas Şağdak hanğa baramız" , dep
Vağdanı şın köñilmen berdi kattı.

Ėejdembek karttarımen kayttı elge 3208
Sévletpen èkep saldı biraz elge
Dariyadan aman-esen ötip alıp
Bir-bir at minip keldi Jembilbelge...

Köruğlınıñ Kızılbas Şağdat Hanmen Soğısı

(Törtinşi salası)

Karañız èlevmetter, Köruğlı erge 3212
Til jetpes bakıtı jürdi oydan örge
Bir küni añnan kelip uyıktap jatsa,
Tüsinde kezdesipti şiltenderge:

Köruğlı, sağındı ġoy anañ, dedi, 3216
Solay ma bergen vağadañ oğan? - dedi
Botaday anası ölgen zar eñiretin
Ettiñ ġoy ġaripterge obal, - dedi.

Olardıñ molın duşpan alğan tonap 3220
Üy, mülkin, bar şaruvasın jegen talap
Javlardan azar-ahiret körip jatır,
Jolında eki közi sağan karab"

Kelesi küni uyıktasa 3224
Tüsinde kirdi anası
" Sarğayıp, - dedi - sanamen
Ölövge anañ tayandı,

Kasiretpeñ kartaydım,
Köbeytip kayǵı nalamdı.

Ölgenimde jaksı endi, 3230
Körgenşe munşa azardı.
Ölşevli ömir bitpedi,
Bermedi maǵan ajaldı.
Erterek bizdi alıp ket

Körset Jembil kalandı" 3235
Tañ sarǵayıp atkanda,
Körüǵlı şaşıp oyandı.
Hak osı kün tolık-tı ay,
Eşkimge tüsin joritpay,

At şaptırıp, jar salıp, 3240
Jıynadı barlık halıktı ay:
"Şaǵdatka barıp kelgenşe,
El-jurttı esen körgenşe,
Baskaruvǵa halkımdı.

Kaldırdım han ğıp taǵandı... 3245
Duşpandı taktan kulatıp
Jılaǵandı jubatıp,
Ekelem javdan onamdı
Ala olmasam kegiimdi,

Ar-namısım töǵıldı. 3250
Tekejèvmit, Jembilbel
Körüvge bizge aram-dı
Sıyınǵanım kudiret,
Ğayıp eren jèrdem et.

Kızılǵan jerde koldaytın 3255
Kırık şilten pirim babam-dı
Rayhan Arab, Kızılbay
Köp kosınmen kelipti
Esitip tıǵız habardı
Tört jüz miñ kosın attandı, 3260
Asınıp karuv kuraldı.

Soǵıstıñ jayın bilgender
Maydanǵa talay kirgender
Üyretip akıl jastarǵa
Körsettiñ öner kunarlı... 3265
Şaǵdattan endi aytayın,

Küñirentip jatkan kökjal ol.
İrannan şığıp turandı
Kaharlı bul da kaska jav,
Kılığı jaman baskalav. 3270
Tekke jürip kan tökken,
Süyetin javız ılandı.

Bir küni Şağdat uyıktap jatıp tüs kördi;
Boran sokkan kar aralas kıs kördi.
Üş jolbarıs üş jağınan umtılip,
Şağdat hanğa tırnak salıp şap berdi.

Kaşamın dep kulap kaldı jantayıp. 3277
Şağdat hannıñ kaldı tağı toñkayıp.
Tüste körgeñ kattı azarın umıtpay,
Kayğımeneñ Şağdat turdı şaykalıp.

Tüs jaravşı şakır mıstan anamdı, 3281
Üş jolbarıs kulattı dep tağımdı"
Keldi mıstan kulaktarıñ jamılıp,
Bolımdı aşıp baykayın dep şamamdı...

Javırınmen aştı mıstan kurasın, 3285
Aytamın dep bal söziniñ tuvrasın.
Èrbir türge tüsün buzıp aytadı:
"Kıyınşılık körer Şağdat bir basın"

Bir kezderde mıstan basın şaykadı, 3289
Biraz jerden boljap jène baykadı:
"Üş jolbarıs -Türikmen, Arab erleri,
Tas talkan kıp kırar bizdiñ taypanı.

Bul javırınğa tolıp jatır tüsken dep, 3293
Ravşanbektı satıp alğan Ğejdembek,
Köp kosınmen sogısuvğa keledi,
Kamındı kıl, èsker jıyna, jatpa tek.

Kayratı askan bahadürdin birevi 3297
Şılavında şiltenderi jüredi.
Kele jatır jer kayısıp küşi nık,
Şaharına aş böriney tiyedi."

Osını aytıp mıstan kempir jıladı; 3301
"Şağdat balam, endi şaruvañ tınadı
Astına men kalalarıñ ayran bop,
Ne bir müsken daraktarıñ sınadı.

Karsı barğan erlerindi öltirip, 3305
Altın künin batısınan jığadı,
Va. Şağdatjan , özine ne kater", dep
Eñirep jılap etpetinen kuladı.

Azdan keyin mıstan közin aşadı. 3309
Şağdat korkıp kanı betten kaşadı,
Mın jigitke saypar handı başşı etip
Şölde kır dep hükimetin şaşadı.

Mıñ eşekermen tüsti saypar bulaktan 3313
Askar belden jol keletin uzaktan.
Kızılbastar jata bersin jol tosıp
Enti aytayın Türikmen men Arabtan.

Şepuv tartıp Türikmen, Arab keledi, 3317
Arbir tabı on mıñ kosın der edi.
Osındaydan bëri kırık top bahadür
Sadak atuv-küşti soğıs öneri
Şöl-bayaban, köp asuvdan askanda
Toskan javdı Köruğlı da köredi.

Saypor er de körip kaldı anıktap 3323
Berdi buyrık eşkerlerin sapka-sap!
"Sadak tart! " dep Saypor batır buyırdı,
Bas tartsandar öltirem dep ayıtap.

Mın kisige at dep sadak buyırdı, 3327
Önkey jigit alamız dep kıyındı.
Tarttı sadak Kızılbastar sap tüzep,
Kün körinbey, ok jañbırday kuyıldı.

Köruğlı ayttı: " Türikmen, Arab - halayık, 3331
Kur-küş emes amal, ayla tabayık.
Aş böridey sapın kurıp jav tursın,
Arkan bolıp biz alıstan orayık
Rayhan Arap tursın munda tuv ustap,
Biz alıstan korşav salıp kamayık

Köp jılımnan, kölden balık süzgendey, 3337
Közden jipke marjan sendep tizgendey,
Birevin de kutkarmastan kırayık,
Sabağınan pisken kavın üzgendey".
Orap keldi Türikmen, Arab erleri,
Nayza, kılış duşpandarğa iyiredi.

Korşap aldı karadağı konday ğıp. Kızılbastar birin-biri körmedi Aralasıp eki jatkiñ eşkeri, Nayzalasıp birin-biri tüyredi. Kırık jigit erlik etip erekşe, Kızılbastı saz balşıkşa iledi.	
Karıkpadı kırık jigit sadaktan Ok tizizdey saktadı hak jaratkan. Şamalı adam şahit boldı ok tiyip. Karsı şapkan Türikmen men Arabtan.	3349
Saypar batır bamşı bastı atına Kalmayın dep bir aykasta kapıda. Nayza şokpar kabat ustap kaharman, Belde kılış jarkıraydı kınapta.	3353
Urayın dep kolına aldı şokparın Türikmennin koramın dep toptarın Kızılbay er sadak tartıp ökpeden Murttay uşıp, kuştı saypor at jalın.	3357
Jav Eşken kol köterip bağındı, Karsılaskan kalamşa bop sabıldı. Karuvların jıyıp alıp duşpanniñ Aydap keldi bende kılıp zalımdı...	3357
Kelip kondı kaynap jatkan bulakka. At şaldırdı maysa bitken kurakka Bir Kızılbas baylavınan bosanıp, Tünde barıp habar berdi Şağdatka.	3365
Javdan kaşıp sizge habar bergenim Anık kördim köp kisinin ölgenin Bastığı omñ Köruğlı men Kızılbay Onday erler bul dünyeden körmedim.	3369
Èkeri köp künniñ közi tutılğan Attarı da nağız tulpar umılğan. Saypor handı sadak oğı öltirdi, Ak almastay aybattı erler jutınğan..."	3373
Baykadıñ ba kanşa eken şaması? Aspan men jer tutusıp tur arası.	3377

Esebiniň kanşa ekenin bilmeymin,
Taksır hanım, kandaş bolar şaması..."

Munı setip Şağdat hanıň kısıldı, 3381
Sol jigittin sözine aytkan tüsindi.
Akıldasıp halkın jıyıp Şağdat han
Körsetinder dedi javga küşindi.

Ayttı Mahran: " Köruğlını öltirsem, 3385
Baluvandarın baylap alıp keltirsem
Sonda mağan ne beresiz, taksır han,
Oyındağı ormanındı bitirsem?..."

Şağdat ayttı: " Ne surasañ bereyin, 3389
Kayratındı halık aldında köreyin
El kargavşım, janım ortak batırım,
Sertti orında, munan artık ne deyin?"

Jengenindi közimmenen men körsem, 3393
Ar, namıstı kırıp jıyıp eperseñ.
Basta bağıım, tursa tağıım astımda
Armanım jok, duşpanımnan soñ ölsem!"

Jar saldırıp Şağdat hanın kalağa 3397
Buyrık berip at şaptırdı dalağa
On jeti men elüv bestiñ arası
Tez jetpese buyıram dep jazağa.

Kaptadı eşker oydan, kırdan jıyılıp, 3401
Kara bulttay kabaktarı tüyilip.
Avazı kèttè kara miltık sadaktar
Kılış kanjar nayza kaldı üyilip.

Köruğlı men Kızılbaş er Rayhan 3405
Akıldasıp demin alıp tınıkkan
Köp eşkerdi Kızılbaşğa tansırıp,
Atka minip Köruğlı jol şıkkın.

Anasına tünde şıktı saylanıp 3409
Duşpanına kayda etüvdi oylanıp
Şabuvıldap Ahmetbekpen ekevi
Tav işimen kala sırtın oynalıp.

Jürgen jeri duşpandardıñ aralı, 3413
Burın körip ketken jerin karadı.
Eki batır karab jürse taba almay,

Jılap jürgen körinedi babalı.

Munı estip şavıp keldi manına, 3417
Kez bop kaldı Babalınıñ malına.
Korkıp kaldı at dübirin esitip
Duşpan goy dep kele jatkan tağıda.

Sèlem berip babalı özin tanıttı, 3421
Amandasıp, kuşaktasıp kamıktı,
" Ravşan men Gèjdem aman bar ma", dep
Munın aytıp Köruğlığa şağıptı.

Balanın Zarı:

Babalı jılap zarlağan, 3425
Körmedim dep kızık jalğannan:
"Ketekeli derek bolmadı
Ravşanbek pen Gèjdemnen.

Basımda erkim bolmadı 3429
Kün köre almay bul javdan.
Körgenim kalkam pas pa
Kezdestiñ kalay bul tavdan
Köruğlı ayttı: "Jasıma,
Neler kelip ne ketpes,
Er jigittiñ basına
Mundı bop jürgen anamıñ,
Ertip bar bizdi kasına.
Az emespiz köp ermiz
Körer kündi köremiz

Èskermen keldim attanıp, 3440
Aspap kural asına
Sizderge tezdep onağa.

Jeteyik tezden anağa
Mal degen mastan jadağa
Kulak Sal sözge, jan ağa 3445

Turmayık tekke dalada
Tağdırdıñ baska salğanın
Körmeske bende bola ma?
Teñirim berse tilekti
Körsetim küşpen bilekti, 3450
Salarımın ayran kalağa"

Tün jarımda ketti jürip üşevi, 3452
Ahmetbek te jön biletin kisi edi.
Habar berip kuvantam dep alğa ozıp
Küleyimniñ üyine kep tüsedi.

Munı estip uşıp turdı Külëyim 3456
Tilëğimdi bergeysiñ dep kodayım
Şıday almay sırtka şığıp karabtı:
"Er Köruğlı keldi me, dep kün, Ayım!"

Külëymnin közine 3460
Köruğlı kündeı körip
Kuşaktadı anası
Kabırğası sögilip.
Külëyim süydi balasın
Janım dep jası tögilip...
Külëyim jılap aytadı:
"Tüsim be desem, közime
Körindiñ, sevlëm, jolıgıp.
Men bir ölgen kisi edim
Kayğıya ebden kömilip" 3470
Süyip jatır balasın
Karmaktayp beli bügilip...
"Tirşilikte körset, dep,

Jat edip em Allanı
Jetim kalğan kozımday
Anannıñ javda kalğanı
Tastan avır salğanı.
Avır da bolsa kötermin
Tağdırdıñ bolıp jalğanı" 3480
Balarsın süyip kuşaktap,
Melpindiñ meyiri kayğanı
"Ravşanbek, Ğejdem bar ma?" dep
Kemsendep tağı jıladı,
Söylevge kelmey dèrmeni.
Ahmetbek ayttı: "Külëyim"
Usta edı sözge mülëyim.
Ğejdembek selem ayttı, dep,
Esittirdi Ahmetbek
Baskanıñ aman mal-janı" 3490

Munı esitip Külëyim
Közinin jası parladı
Köñildik aytıp Ahmetbek
Mına sözdi tolğadı:
"Neşe adamdar ketti ötip
Artında kalıp mal janı
Patşalarda ötken dünüyeden
Baytak pen kalıp korğanı

- Önkey torı önkey küren önkey kök, 3537
On mın, on mın katar jürdi top top bop.
Kızıl jiren, kula sarı, şankan boz,
Önkey kaska öz aldına soňşa köp.
- Alǵı tobın ok boz attar bastadı, 3541
Onan keyin, önkey küreñ kaskalı,
Sonşya köpte ne kaharman jok deysiz,
Bastadı eldiñ ne jolbarıs, arıstanı
- Ondık bası, jüzdik bası, mıñ bası, 3545
Er on mindı baskaruvşı kolbası
Jüz mindardı başkaratın erlerdiñ
Er Köruǵlı, rayhan Arab sırlası.
- Tört jüz mindı baskaratın erleri, 3549
Türikmen Arab èskerinin sengeni.
Ertèn maydan amandasıp ant ayttı.
Belgisiz bop èldekimnin jenbegi
- Rayhan Arab tuvdı kolǵa ustadı, 3553
Er Kızıl bay köptiñ aldın bastadı.
Oñ jaǵında lkırık jigitpen Köruǵlı.
Maydan jede kele jatır èskeri.
- Sırmay kerney soktı Türikmen dabilın, 3557
Biyik kırdıñ basıp keldi saǵılın.
Jaltaruvdiñ, bultaruvdan èdisin,
Maşık etip üyretti kılış şabuvın.
- Sap tüzetken türikpen, Arab to bı bar. 3561
On men soldan kele jatkan jolı bar.
Barlık èsker atka maşık nayzager,
Attarınıñ barı bedev tèkuvar.
- Jer mayısıp keldi Şaǵdat èskeri, 3565
Kazanday bop mahramnın bastarı
Eki jakta dabil kaǵıp tütüp tur,
Jekpe-jekke endi soǵıs askalı.
- Er Ahmet Türikmeñ batırı, 3569
Kolda nayza basta kalkan şatırı.
Şahmet Şarap Kızılbastan kelip tur,
Kanday bolar eken munıñ akırı?

- Şağdat patşa halkın jiyip jelikken, 3573
Sapın tüzep Kızılbas ta birikken.
Sahmet ŞArab akırıp tur maydanda
Sav kalmas dep tırnağıma ilikken.
- Körüğli bar dep attı buyırıp, 3577
Ahmetbek şıktı arıvakka sıyınıp
Karşı kelip eki batır aykasıp.
Nayzalastı kabaktarı tüyilip.
- Şakırlattı iyistirip nayzasın. 3581
Bir birine etip jatır aylasın.
Kınabınan kılış aldı kos batır.
İterisip koldarı ebden talğan soñ.
- Karap turdı közin salıp eki jak. 3585
Ahmetbekke jèrdem bersin jappar hak
Kılıptasıp eki batır ayanbay
Kan tamşılap şahmetke tusti dak.
- Urdı şokpar ahmetbek basına. 3589
Kulaş jazıp küş-kartayın asıra.
Şahmettiñ jarılıp bası, kan ketip
Janı jıǵıp kuladı attıñ jolına
- Türikmen Arab soktı şattık dabıldın. 3593
Şağdat tarttı kasiret-kaygı zèbirin.
Zımıran degen bir batırı bar edi,
Şağdat soğan şık dep berdi èmirin.
- Keldi zımıran aykan salıp akırıp, 3597
" Şapsan şık!" dep zèrli tilin batırıp.
Şıday almay Ahmetbek te umtıldı,
Küni burın bakırma dep köp urıp
- At üstinen julıpp aldı baladay, 3601
Aykayına, èy şeyine karamay.
Laktırdı alıp kelip jartaska.
Uzıninan sulap jattı somaday.
- Öldi jıldam batır Zımıran avırmay, 3605
Küydırıp tur Şağdat hannıñ bavırın-ay
Tahir degen bir baluvanın sıǵardı,
Bul da keldi borandatıp davıday.

- Kele sala Ahmetbek aykasta, 3609
Nayza salıp eki batır şaykasta.
È degennen èpkete almay bir-birin,
Küjildese küş şamasın baykasta.
- Ayanbastan alıstı erler manadan, 3613
At üstinen ala ustastı jağadan.
Ahmetbektiñ basım tüşip kayratı.
Tahirdiñ murınan aktı kar kan.
- Ahmetbek pirlerine sıyındı, 3617
Tahir erdi nayza üşinde üyirdi
Basın kesip öltirgende Tahirdi,
Şağdat körıp öte kattı küyindi.
- Er Köruğlı Ahmetbekti şakırdı, 3621
Batırım dep batıl. küşti, akıldı.
Jatıp biraz demindi alıp tınık dep
Kurıp berdi kızıl jibek şatırdı...
" Jan ayamay. kayratındı körset" ... dep 3625
Köruğlı şığardı Enverbek batırdı.
- Kızılbastan Kenğan degen er keldi, 3627
Jeñgen eken bu da talay erlerdi.
Kele ber dep ömirleriñ bitkeniñ
Maydanğa kep. bul da biraz tebirendi.
- Ènvèrbek te kelseñ kel dep, aşığıp. 3631
"Maktanayn ölde nege masığıp"
Basıñ kışıp tursa mine şokpar dep.
Saldı kürdi bar küsimen basa urıp.
- Kele salıp urdı Kenğan şokparın 3635
Şokpar tıyın boldı kalkan ot jolın
Ènvèrbektiñ bası oynalıp èlsirep,
Maktandırdı Kızılbastıñ toptarın.
- Bası aynalıp Ènverbek turğanda, 3639
Mığa jete duşpan zalım urganda
Envèrdi attan alıp laktırıp
Kenğan eriñ maktanıp tur maydanda...
- Munı körıp turdı Şağdat maktanıp, 3643
Kızılbastar soktı dabil şattanıp.
Taska kulap kaza boldı Ènvèrbek,
Türikmender alıp ketti at salıp.

- Osınenen kas karayıp, kün battı, 3647
Elşiter kep arasınan söz kattı.
Tañ atkan soñ soğıspakka kelisip,
Eki jokta karavılda tek jattı.
- Tan atkanda dabıl kaktı eki ak, 3651
Maydañ erge kelip turdı tüzep sap.
Kenğan şıktı Kızılbas tan maydanğa,
Şapşan kel dep şakırıp tur salıp dak.
- Türikmenden şıktı endi Mukıtek, 3655
Kızılbastan kaytaruvga alıp kek.
Karsı umtılip nayzalastı kenğanmen
Eki jaktan karab turdı soñşa köp.
- Nayza batpay, kandı şokpar kağıstı, 3659
Kılışpen de tastı kesken şabıstı.
Kılıştarın salıp koyıp kınapka
At üstinde ajdahaday alıstı.
- Eki batır şandı karday borattı, 3663
Neşe jerden derelerin kanattı.
Irğıp tüşip attarınan julkıstı,
Koya salıp nayza, kılış sadaktı.
- Birin-biri mıktap ustap belbevden, 3667
Ekevinin kayrat-küşı tèn kelgen.
Er Kenğandı bastan asa köterip
Alıp urdı, tañ kalıstı köz körgen
- Muyıktek batır mindi onıñ tösine, 3671
Uzınınan jattı kenğan kösile
Turğızbastan sapı salıp öltirdi,
Şağdat küyip karab kaldı tesile.
- Muyıktek batır kaytıp bardı attanıp, 3675
Türikmen, Arab soktı dabıl şattanıp.
Mukıytek erge Köruğlı ayttı Rahmet,
Keldin depti jav sağdatka dak salıp.
- Kaldı Şağdat Er Kenğanğa ökinip, 3679
Tün bolğanda jattı eki jok bekinip
Karab turdı karavıldar şam jağıp,
Jan jürmeydi jatkinday uyıktap sekinip

- Eki jat ta ala tannan attanıp, 3683
Dabildarın soğıp-kağıp , baytanıp,
Arđı Őeti maydan jerdiň Kızılbas ,
Karsı turdı türikmen, Arab toptanıp.
- Şağdat ayttı: javlarım dur tak salıp, 3687
Úş batırım öldi topırak jastanıp.
El korđavşı mahram baluvan öziň bar,
Kıyrat javdı, kalsın düşpan taptalıp."
- Boyı otız kez Mahram erdiň şaması 3691
On bes arşın eki iyinniň arası
Bası baska tönkerilgen kazanday,
Altı karıs er savsaktın salası.
- Kerik minip keldi mahram korđanday, 3695
Aykaylaydı davsı jerdi jarganday.
Ajalına asıkkanın kele ber,
Kapı kalma Türikmender armanda-ay"
- Boyı tolıp karuvlangan jaraktan, 3699
Karşı umtıldı tевekel dep mukıytek,
Bir özine jurttıñ bериñ karatkan
" Jerdem ber" , dep Jalgız özim jaratkan.
- Mukıytek batır saldı nayza büyirden 3703
Nayza batpay karmak bolıp iyirden
Mukıytekti laktırda attan Mahram:
"Tamaktanıp toyıp kel", dep üyiñnen.
- Kızılbastar dabıl kağıp şırkatkan, 3707
Mahram batır aşuvlanıp taska atkan
Mukıytek batır dünyeden ketti ötip,
Alıp kayttı adamdar kep Arabtan.
- Ayttı Mahram: " Köruđlı sen kel öziň, 3711
Mendey erge ete almaysın sen tözim.
İlgeride şavıp alıp elendi,
Oydırđanmın Ravşanbektiñ men közin
- Bir kalandı kıyratkanmın eñserip, 3715
Kurıp ketken köp türikmender jer jñnip.
Kızındı küñ, ulındı kul etkenmin" ,
Deg matkanıp turdı Mahram tenselip.

- Köruğli ayttı: " Tursıñ Mahram maktanıp, 3719
Kara jürek, kandı avzıñnan aktarıp.
Şağdatpenen sen ekevin künkerim,
Tabanımda ezilersıñ taptalıp.
- Sen töbeti Şağdat hannıñ baylağan, 3723
Kalay kossa urdin solay aylağan.
Mine bugen arastańa kezdestiñ,
Akılmaksıñ ebden sonrıñ kaynağan.
- Ravşanbekti ayırdım dep közinen 3727
Mak tansen sen Ravşanbektiñ közi -men
Ol Ravşanbek, men Köruğli, men közi
Kan maydanda keldin tuvra özimmen
- Men oyarım bugün seniñ közindi 3731
Şağdatınmen kos kabattap özindi.
Kan maydanda edil jenbek zulumdı,
Men Ravşanbek tanıtarmın özimdi.
- Eki javız, közderindi oyarımın 3735
Kuzğın, karğa jemtiğine koyarımın.
Surasañ men izdep keldim top tartıp,
Men- talapker küresüvge dayarımın.
- Arıldağan soñ-Şađdatıñ töbeti 3799
Sadağası sen - kurbanı, böreti
Şağdat itin şoşığanda túsinen
Mıstan anañ tusın jorıp ne dedi?
- Sondağı aytkan men jolbarıs, arıstan, 3743
Habarımdı aykam burın alıstan.
Halkıñmenen, hanıñmen kel koştasıp,
Men ojal ak kos ökpeñnen jabıskan.
- Ak savıtıñ kızıl kanğa boyarımın, 3747
Şańkay tüste Şağdatındı sayarımın.
Özderiñniñ örnek salđan jolıñmen
Közderindi köp altında oyarımın!"
- Bal Ğıyartpen jetip kelidi janına 3751
Şıday almay namıs, azar, arına
Kimsin öziñ sen sınındı ayt" , dedi
Batır Mahram nayzanı ilip karına.

- Köruğli ayttı: Men Türükmen ulımın, 3755
Endi uzamas mahram seniñ jürüviñ.
Jaña da ayttım, men, Ravşanbek Köruğli.
Men-közimin Ravşanbektiñ, tirimin.
- Ayttı mahram: " Bul söziñe men ğajap, 3759
Ayttı kekep ulı tilmen köp kajap
Körde tuvıp, körden şıkkın sen be? - dep,
Şınındı aytşı. dep suradı, ey kèzzap?!
- Köruğli ayttı: " Uşar bağıñ basıñnan, 3763
Şağdat hanıñ kular taktar, kasiñnan.
Sendey akımak töbetterdiñ kèllası
Ğıyratımniñ tuyağına basılğan"
- Şappuv tilmen, şèlkem sözben şalıştı, 3767
Kattı sözben tereñ boylap barıstı.
Aşuv kısıp, attı burıp kos batır,
Karsılasa kattı nayza salıstı.
- Nayzaları batpağan soñ ırğadı, 3771
Apır-topır attar şıdap turmadı.
Sakır-sukır nayza sabı mayıstı,
Jan ayaaspay şındadı erler, şındadı.
- Nayzaların iteristi kaytarıp 3775
Ötkizbedi savıttarı taytarıp,
Eki batır şirence de umtılip,
Attarı da jattı jerge jantayıp.
- Salğan nayza sındı belden mütilmey, 3779
Koyar emes birin-biri túsirmey.
Ürisuvmen kas karayıp, keş battı,
Şamın joğıp turdı eki jak öşirmey.
- Üş kün üstün eki batır alıstı, 3783
Koldaruv da karuv alğan karıstı.
Belden sındı talay karuv şıdamay
Koldan keler kayların tavıstı.
- Savıttardıñ jağaların jırtıldı, 3787
Ebden şarşap èl dèrmesi kurtıldı.
Kılışpen de şapkılastı ayanbay
Bahadürler jan ayamay umtıldı.

<p>Toytarılıp kaldı almas kanjarı Jet kilikti bolıptı ebden janjalı. Arab, Türikmen eşkeriniñ, bèriniñ Kızılbastı aluv boldı armanı</p>	3791
<p>Er Köruğlı tarttı sapja sadaktan Almas oğı ağıp ötti talaktan. Keriginen amakasa kulaptı Batır mahram eldi avzına karatkan.</p>	3795
<p>Labınday minip batır üstine, Dedi: " Javız, munday künde tüstiñ be? Sol maydanda eki közin oyıptı, Kayttı keyim. -dedi, - jetpey üş künge" ...</p>	3799
<p>Ruvhı tiri, men Ravşanbek emes pe? Şağdat Şağdat sol kulağın keñeske. Mıstan anañ joriğanda túsindi Bügin körgin şın aytıptı emes pe?</p>	3803
<p>Közindi oyam kazır, Şağdat, seniñ de, Hak öziñniñ patşa bolğan elinde. Onan keyin basındı kesip tastaymın. Mine manay Mahramındı kördiñ be?"</p>	3807
<p>Kildirmesten şapşandatıp tağı attı, Atkan oğın dël jürekten kadattı. Janı şıkpay kesip alıp këllesin, Şattandırdı türikmen menen Arabtı.</p>	3811
<p>Şağdat jılap juldı sakal şaştarın Tökti közden kan aralas jastarın. " El korğaytın erekşemnen ayrıldım. Meni, sirè, ayay koymas duşpanım".</p>	3815
<p>Şağdat jırttı para-para jağasın, Kelmeytinin bildi endi şamasın " Barın birdey at koymasañ jabıla, Budan baska taba almadım şarasın".</p>	3819
<p>Osılaysa berdi buyırık bèriñe Orta jasta, kalmay tügel kèride, Jer kayıskan eşkeri tur tak bolıp, Jan jıdamay Şağdat hannıñ kèrine.</p>	3823

"Kapta! Degen boldı Şağdat jarlığı 3827
Esten ketpes minav etken zorlığı
Jer küñirente soktı sogis dabılın,
Kalıñ kosın kalmay kaptan barlığı..."

Eki jak ta demin aldı bolıb keş, 3821
Şağdat sıǵıp ketti endi es
Tañ atkan soñ kalmay keldi maydanğa.
Jabilmasak aymalmız. -dep- budan oş!"

Rayhan Arab tuv köterip tüsti alğa 3835
Körüǵlı özi bassı köp kolğa
Er Ahmetbek, kırık jigit pen Kızılbay,
Tertip tüzep kele jattı oñ-solda.

Eki jak ta soktı kattı dabıldı, 3839
Bir-birine aydaharday şabınıd,
Eki jak ta bir-birine lap koydı
Talay bastar kalamdanıp şabıldı.

Aralastı eki jak 3843
Jamırağan koyay bop,
Birevdi birev bilmedi
Kızılbaş javıs kaday kop?!
Şapkılaştı aktı suday bop
Kandarı aktı suday bop
Batırlar kurdı maydanlı
Èveden túsken jasyday bop 3850

Ölikter jattı üyilip.
Orılğan pişen bavlay bop.
Şağdat han körıb bulardı
Aşıldı işi uday bop.
Barmağın tistep, bas şaykap
Sakal-murtı kудay bop,
Köp èskerden ayırılıp
Sarası kurıp saǵdattıñ
Kuv bası kalıd jurday bop
Körüǵlı men Kızılbay - 3860
Kılışın taşka kayradı
Karşı kelgen düşpandar.
Sayılğan malday jayradı
Kaşkandarın kulatıb
Jel keden saldı nayzanı.
Şıday almay Kızılbas,
Kolağa kasıp baradı.
Kuvıp yetip kırık yiğit.

Tabyn ustab boyladı. Kaşatuğın jer toppay Tavıştı Şağdat haylanı Jıgılıp tuvı Kızılbas Tiriley sarı kaynadı... Kaptay şavıp köp eşker Kköşede kırdı sañdaktı Korğanın buzap Koroğlı Üstap aldı Şağdat'tı. Eki közin oyıp ap. Birneşe kunder zorlattı...	3870
Azar berip derga asıp Şañırağın kañıratı Balaların şuvlattı Hakına Köruğlı Jèbir-japa kılmaptı Kazınasın Şağdattıñ Kalın köpke taraftı Kıskası Şağdat halkına. Babalını han soylap Halıktı tegis karattı. Ravşanbekti öldirtpey Alıp kalğan Şahmetli Köp duniye berip özine Bas vèzir etip saylaptı. Şahmettin kızı Şemsiya Babalı sonı unattı Nekelep kosıp ekevin Tamasalar boğ jattı Jılap gürgen Babalı ed Minipti altın payhatdı Babalını kurmettep Barlık eli bas iyip Könilderi jay taptı.... Üngirge kirgen taptı....	3880
Tavıptı mistan kempirdi. Toymaytın nèpsiñ mınav deb. Avzıma kum toltırdı Jamandık kılğan osı edi, Aldıma munıñ keltirdi... Buvındırıp süyretin Şığardı eldin şetine Küye jağıp betine İt pen kuşka jem kılıp Köruğlı jetti jertine.	3890
	3900
	3910

Esepsiz kızılbaştan adam öldi,
Kambalap kaldırmastan bërın kömdi
Arap pen Türükmenlerin ölgenderin
Kurmettep taza arıvlap jaylı koydı.

Körüğli Babalıda biraz jattı.
Soktırdı şeşesine ırabattı
Üstine akanaydın kümbes jasap 3920
Basına köktas koyıp jasdı jattı
Basına şıraksı bop korıp tur dep
Tapsırdı bir kariyağa inabattı
Elinin ülkenderin sinap alıp,
Mingizdi astarına bir-bir attı.
Tapsırıp Babalını halayıkka
Suraptı kaytamın dep rukşattı
Halayık Körüğliğa bata berip
Aytıptı ruksat bërıp rahmattı

Batırlar betin tüzen kayttı elge 3930
“Nur javar degen söz har talaptı erge”.
Babalı küleyimmen rızalasıp
Kurmettep ökep saldı biraz jerge.

Külëyim ayttı: Rıza bol, balam, mağan 3934
Jok edi tiliñ tiyip köñilim kalğan
Kögerip ösip-örkende, -dep bata berdi,-
Men razı ölsem-dağı, balam, sağan!”

Koş aytışıp batırlar 3938
Jolga tüsip josılıp
Sat bolıp kayttı avılga
Duşpanniñ uyin öşirtip
Cükterin artıp tüyege
Anasın kayttı köşirip
Kün-tün katıp keledi-
Tötelep tartın josılıp
Kongan jerde savık kıp.
Jigitter kovuşak keledi
Şerbet pen şarap simirip
Kazı men karta, jal-jaya
Tartılğan tegeş pisirip 3950
Külëyimdi kurmettep
Köterip attan aladı
Köroğlu özi tüsirip
Külëyim mingen sur jorğa

Tör ayağın teñ başkan
Jer tanabın kuvsurup
Asığıstop keledi
Jatpaydı erler tınığıp
Birneşe kün jürgen soñ
Munarası Jembildiñ 3960
Körindi közge şasıyıp
Jembilge jakıñ jetkende
Astında tulpar turmadı
Kars, karş şaynap suvlığın
Avızdıkpen alışıp
Bal Gıyrat pen Kökkaska
Üzengisi kağışıp
Şavıp keled batırlar
Küliy-oynap, jarısıp
Attan tüsip tört batır 3970
Gèjdemniñ kalın aladı
Aman-esen kavışıp
Vayımdap Ğèjdembek
Kayğimenen otır ed
Akılın èbden tavişip
Kuşaktap süydi bolasın
Kozıday mañırap tabısıp
Keldin be aman, balam, -dep-
Jar boldı piriñ, babañ, - dep –
Sağınıp kalğan Ğèjdembek 3980
Közinen jası tamadı
Muñayıp biraz otırıp
Şağdat hannıñ ölgenin

Külayim köşip kelgenin
Kulağına saladı
“Babalını han koydık
Bağındırıp kalanı!”
Şoktığı şığıp Ğèjdemniñ
Yemiri èbden kanadı 3990
Attanıp atka er Ğèjdem
Külèyimniñ aldınan
Karsı aluvga baradı
Külèyim körip Ğèjdemdi
Şıraday közi janadı
Alıstan közi şalaı
Ğèjdem jakın kelgen soñ
Jorgadan jerge kuladı
Ğèjdembek tüse jigirip

Basın jüyep jiladı 4000

Külëyim basın köterip
Ėjdemge tuvra karadı
“Aman ba Ėjdem, kocağım,

Körgeñ soñ seni basadım-

Kaygım şığıp esimnen

Adamga jaña usadım

Duşpannan kayttık kek alıp

Dariyaday şalkıp taşamın

Körüğli aman turğanda

Kimnen korkıp sasamın? 4010

Jëmbilde Türikmen halkıma

Birneşe küm toy jasap

Mal-mülkimdi şaşamın!”

Ėjdebek ayttı: “Külëyim,

Koşıldık şükir, salamat

Ėli esimnen ketpeydi.

Basama tüsken Ėalamat

Şükirlik etme Allağa

Körüğlim boldı azamat

Keşeği ötken Ravşannıñ 4020

İşinde ketti jarakat

Bakıttı bolsın Körüğlim,

Körsetken bizge rahat...”

Külëyimdi Ėjdem keldi üyge alıp

Amandastı halkı kelip jıynalıp

Birneşe kün at şaptırıp, toy jasap

Besti at mindi jëmbi atkandar bëyge alıp.

Baluvan şığıp èr avıldan kürestı 4028

Jığısa almay köp alıstı, tirestı

Jibek şapan jikkandarı tay alıp

Këriyalar da alıp, atır ülestı

Jaratıp öñkey tulpardı

Künşilik jerden aydattı

Tün jarımda ketken at

Besin kezde şandattı

Kökkaska men bal Ėıyrat

Aldına bir at salmoptı

Ėkesin sıylap januvar

Bir kadam alğa barmaptı

Kızılbaş koskan Tarlan at 4046

İlese bul da kalmaptı

Ozamin dep Kökkaska
Mayaday moynin sözadı
Aspanğa şıktı tozañı
Sıylamasa bal Gıyrat
Kökkaskadan ozadı
Tarta-tarta balalardıñ
Alakanı tozadı.

Tartkanına boy hermey

Tört ayağın sozadı

4050

Karakşıdan birge ötip

Şaldardın bəri kuvandı

Kuvanbaşka bola ma?

Şıkkın son aykay uranı?

Kızılbaş koşkan Torlan at

Üşinşi bolıp bul da ötti.

Jalgasıp keldi on beş at

Özgesi kaldı ere almay

Jetuvge kelmey dèrmeni

Bas beygege toğış bas

4060

Kilem japkan nar aldı

Bölip alıp ülesip

Halıktıñ koñılı tınadı

Sonimen bəyge taradı.

Köp jasap Köruğlı bek jeti jüzge

4065

Sonda da şığıp jürdi yanap tüzge

Bezergen Kaldarhandı jeñip alıp,

Èpergen kazınasın kèripterge

Èvezhan, Hasanhand ı bala etip

Biyledi tekejèvmit Jèmbilbelde

4070

Ağajünis, Gülnar, Mıskal suluvdı alıp

Köruğlı küvey boldı perilerge

Jer jüzine jayılgan

Segiz arıs Seyilhan

Türikmen eldiñ batırı

Özinen perzent bolmaştı

Tuvmaptı peri kızdarı

Jüz jıyırma yıl jasap

Düniyeden ötken akırı

Aytuvşı jıray Rahmet

4080

Mezhoja karttıñ balası

Halıktın şayır akını

**KÖROĞLU
RAVŞANBEY
(BİRİNCİ BÖLÜM)**

- 1 Başlatayım Köroğlu'nun hikayesini
Türkmen Tekejevmit derlerdi kendisine,
Babası Köroğlu'nun Ravşanbey,
Dedesi Tolıbay diye anılırdı, (çağrılırdı
5 Ravşanbek tarihinden söz söylesem
Olurdu nasıl ters nahisatam
“ Altının kıymetini kuyumcu bilir” denen misal, (de olduğu gibi
Her bir) eşyayı bilen çözer kıymetini
- 9 Han vardı Kızılbaşta Şağdat adı,
Dönmemiş hiç kimseden talebi.
Pek çok Handan bahtı, gücü üstün olan
Halkın sözü geçen güçlü hükümeti. (hükümdarlığı)
- 13 Gaddar bir padişah kötü yürekli olan,
Hazine altın, sürü sürü hayan.
Birgün serdarlarını yanına çağırıp,
“ Söyleyin daha güçlü kim var benden?”
- 17 Bana karşı çıkacak bir ülke var mı,
(ister Türk olsun, İster Arap olsun ister Fars,
Söyleyin (bana) eşit olacak Hangi düşman,
Varsa bana haber verin.
- 21 Toplanıp el altındakilerin geldi hepsi,
Oturdu şah önünde genç ile yaşlı,
Bir pehlivan el bağlayıp cevap verdi
Tanınmış Mahrambey diye isim-namı.
- 25 Malum pehlivan idi ciHan gezmiş.,
Burnuna gösteriş için mercan dizmiş.
Mahramın boyu otuz metre belı on metre,
Heybetini gören adam candan bezmiş.
- 29 Söyledi kullık kılıp: “ Sözümlü dinle,
Dinlesen hayret verici mana var bunda.
İşittim Türkmende büyük Hanı
Cevabın yalan değil, şüphe etme.
- 33 Han imiş şanlı pek gösterişli,
Yükseltip överlermiş adamları
Bir gün düşman olup karşı çıkar,

Nasıl olur gücü önceden alsak onu?

37 Görmemiş askerlerin uzun samandır savaş,
Bu sözüm nasıl, uygun mu takdir sizin
Ey şahım gönlünüze nasıl gelir,
Düşmana asker çıkartıp açsam savaş?”

41 Söylediğini bulun Şağdat akıllıca buldu,
Ar-namus kendi gönlüne makul oldu.
“Askerlerimden biri dahi kalmaksızın atlansın! “ deyip,
Hiddet ile sinirlenip çağırdı yurdunu. (halkını)

Şağdat'ın Sözü

45 Altımda var tilla tahtım,
Artmaktadır benim bahtım,
(Naz bedeve binip hepiniz) Her biriniz naz bedeve binip
Silah bağlayıp. şekpir çektin
Tez olun, alelacele basıp,

50 Korkmayın düşmandan şaşıp.
Türkmenleri hücum edip getirin
Başkalarını yara asıp.
Ölümünüz avuçta dır.
Düşmandan korkup gelsen kaçıp.
Ben bilirim soyunuzu,
Sıkıca bağlayıp belinizi,
Hanını diri bağlayıp getirin,
Düşmanın çok beylerini,
Alın düşmandan intikamınızı.

60 Şehrinden halkını kovup, (kovun)
Caddelerini kanla yıkayıp, (yıkayın)
Görmeyenin(i) gösteriniz,
Kızlarını-cariye, oğlunu-kul kılın. (köle yapın)

64 Şağdat Han nasihatını söyledi böylece,
Buyruğunu verdi askerinin çıkıp önüne,
Öttürüp sırnay, kerney, davul çaldırıp,
Kabul edip dileğini Han gitti öyle.

68 Yol yürüyüp birkaç gün kırk bin asker,
Dinlemeden gece gündüz yürüdü hiç durmadan,
Bir yere öndekiler gelip, arkadakileri bekledi
Dinlenmedikleri için güçleri azalınca.

72 Akıl Han Türikmen'in ulu Hanı (dır)
Yaptırmış saltanatı için sayısız saray
Eğlencenen kaç türlü(sü) hepsi orada
Çok ülkeler seyredip gören birkaç defa.

76 Tanrının her ne olsa isteğinde
Tolıbay sınışı var mı haberinde. (Tolınay adil sınışayı tanır mısın,)
At sınıayıp, sınışı olacak yaşamıştı.
Bahsedilen Akıl Hanın zamanında.

80 Ürgeniş mekan ettiği yerleri imiş,
Baht-devlet çocukluktan Tanrım vermiş
Var imiş ravşan atlı yalnız oğlu
Tolıbay ecel gelip ölmüş
Halka değerli olup yiğit Ravşan
Gariplere yetim-dullara destek imiş.

86 Ravşan büyümüş(tü) sıkıntıyı görmeden
Çocukluğunda dud almış(tı) kırklardan
Heybetli, akılı üstün olduğundan
Ravşan "bey" olarak tanınmış bu sebepten

90 Bahtı Ravşanbey'e Tanrım vermiş
O ağalık edip Türkmen yurdunu jönetmiş
Beylikle dışarda askersiz geliyor iken
Şağdat'ın askeri ile karşılışmış

94 Etrafı sarıp kırk bin asker hücum edip
Önceden bilemedi habersiz olup
Esir edip Ravşanbey'e götürdüler
Akıl Han gibi padişahıtan tehlike beklemeyip

98 Esir edip ravşanbeyi alıp gitti.
Türkmeni sakın yatan rahatsız edip
Yol yürüyüp birkaç gün Kızılbaşlar
Şağdat'ın şehrine ulaştılar.

102 Getirdiler Ravşanbeyi şağdat Hana,
Şağadat Han bunu görüp kaldı şaşaa.
Mahram'a hediye dağıtıp sevindirdi,
Altın işlemeli elbise, kaftan giydirdi pehlivanlara.

106 Cellada Ravşan bey'i emanet etmiş,
Bihaberolmayınız bundan demiş
Zincirli kafes pranga vurup ayağına
Dışarıya bunu hiç çıkartmamış
O gece Şağdat uyurken sarayında
Acayip korkunç bir rüya görmüş.

112 Fırtına çıkıp sis basmış yeryüzünü
Hiçbir şey görmemiş açsa gözünü
Uçurup altın tacını başındaki
Tahtından düşürmüş bir de kendisini

116 Tahından devrilip yere düştü,
Göstermiş kudretiyle Tanrım güçlü
İlan edip Şağdat, korkup topladı halkını
Düşünce, duygu aklı azıp çok korktu (tüyleri diken diken oldu)

120 Kaygıya düştü çok korktu gördüğü düşten
Titreyip kaldı ayrıldı akıl baştan
Hükümet cellatlarına haber salıp
Hepsine serdarların ulaşmış

124 Kart-ihtiyar kalmadan geldi haber ile
Akla gelmez böyle bir iş olacak diye
Kalmamıştı el altından yalnız adam
Şağdat Han çağırdıktan sonra kahır ile

128 Halk geldi geri çevirmeden hükmünü,
Ne söyler bilelim diye gerçeğini,
Gelince halk toplanıp saraya,
Anlatmış düşünde gördüğü hikayesini:

132 Yaşlını ben topladım-demiş, - gençlerini,
Ederim size beyan destanımı.
Ber gördüm acayip bir düş,
Çözemezseniz hepimizin keserim başlarını..."

Şahın Düşü

136 Ben söyleyeyim dinle halkım düşümü,
Beni bugün altın tahtan düşürdü.
Ey hüküm edenler beyan eyle bu nasıl ,
Altın taç başımdaki uçurdu.

140 Ben oturdum gerçek mi düşüm mü bilemeden
Akıl baştan ayrılıp hiçbir hareket yapamadan
Gözüm gördü yuvarlattı dağı-taşı

Ey hüküm edenler yorar mısınız bu nasıl?

144 Fırtına çıkıp tozu gökyüzüne kaldırdı
Titremeyen hiç bırakmadı hiçbir eklemeni
Elimdeki baht kuşu kaybolup
Tekrar gelip köremeden gitti tuğırı,

148 Bu düşümden katıksız yüreğim solar
Ber düşünüyorum bana mahşer olur
Aklımı-usumu bilmeden yattım dışarda
Etrafımda kara toprak savrulur

152 Söz söylemeye kalmadı mecalim
Kuvvetim kalmayıp alçaldı nazarım
Bu sözümü ağır başlılıkla yorumlayın
Bulamazsanız getiririm ecelini(zi)

156 Yere çakılmış gibi halk yerinden kalkamadı
Şağdat Hanın korkup düşünüyemedi
Heyret edip aklı başından gitti
Hiçbirisi düş yormasını bilemedi

160 Şehrinden çağırılmış bütün insanları
Bırakmamış iyi ile kötüyü
El altında yalnız cadı var imiş
Fal baktığında bilirmiş bütün alemi

164 Hakim dahi o cadiya derlerdi
Sıkışınca ona verin heberi
Elden gelse yaptığı tek kötülük
Görürdü halk ondan zararı

168 Gençliğinden (beri) sevimsiz o Tanrı'nın sevmediği
Çağırınca Şağdat'a geldi (geliyordu)
Patlamış iki gözü, boyu kısa
Eğilmiş orak burun, kurumuş çenesi

172 Altına bir kulağını edip yatak
Örtünür kulağını yorgan misali
Dudağı iki karış yanağı pürüzlü
Çok kişiyi aldatmış söylediği dedikodu

176 Yaşı var üç yetmişden gitmiş aşır
İki Halkı(birbirine) düşman kılan dedikodu yayıp
“Düşünü ben yorayım, yüze söylerim”, deyip
Önüne geldi Şağdat'ın adımlayı

180 Önünde duran cadıyı Şağdat görür,
İhtiyara “Evet, söyle” diye emir verir.
Bir kaşık kanım afedersen söyledim,
Padişahlık kahrından korkuyorum, der

184 Şağdat Han: “Yorumla, demiş, kanını bağışladım
Söyemez sizden başka hiç kimse.”
Korkmadan cadı o zaman söyleyiverdi,
Şağdat Han’ın ayrılmış akıl baştan.

188 “Ey, Şağdat idaredekilere kılarırsın düşman,
Düşünü yormasa kesersin baş,
Gördüğün düşün manasını bildi annen
Beyanını biliyorken söylemeden olmaz”.

Düş Yorma

192 Kulak koyup sözüm dinle, Han-başım.
Hanla birlikte yaşlı hem gencin.
Sabit yatan kahramandan yurt türkmen’e
Varmaz başınıza bela olmasın?!

196 Meltem esip uçurmuş bahtını,
Düşürmüş altındaki tahtını,
Bin yiğit gelip alır nasibini,
Bu seferin başına bela olmasın?!

200 Dinlemez o senin söylediğin zarını,
Ağlatır o karın ve evlatlarını,
Paramparça eder bir yiğit şehrini,
Bu seferin başına bela olmasın?!

204 Uçurur o gölden ördek kazını,
Kaldırmaz o söylediğin hiçbir nazını.
Kış eder senin bahar yazını,
Bu seferin başına bela olmasın?!

208 Dinlemese o söylediğin sözünü,
Kıl kadar görmese senin kendini,
Talan edip (mızrak) sokup alır gider kızını,
Bu seferin başına bela olmasın?!

212 Düşünü yorup söyledi böylece anneniz,
Nasıl olur, Han yavaşça bakınız?
Duyup ya da gördüğünüz var mıydı,
Demiş, bunu nerden bildin, anamız?”

216 Söyledi cadı : “ Öfkelenme,
Duyduğum var eskiden, atasözünde,
Kabiliyetli bir bahadır peyda olup
Zannederim, çıkacak o yakında.

220 Çıkar o asıl Türmen ülkesinden,
Asıl zatı müslümanlar soyundan.
O bahadır, adı onun Köroğlu
Peyda olur Ravşanbey’in belinden.

224 Vermez fayda Ravşanbey’in gelmesi.
Geldikten sonra iyi olurdu ölmesi.
Kulak koyup, Şağdat şahım dinlesen
Böyledir ben annenin bildiği”.

228 Söyleyip bitirdi cadı sözün tamamı,
Daralıverdi Şağdat şahın zamanı.
“ Çek darağacına, der Ravşanbey’i” bağırıp,
gözü ağarıp (dönüp) cellatlara baktı.

232 Bu sözümü var demeyiniz payı,
Sizler dedi yurdumuzun direği.
Cellatları öldürmek için hazır dururken,
El bağlayıp yerinden kalkar birisi.
236 “ Bağışlarsan şahım demiş kaşık kanımızı,
kahretsen kıldan nazik(ince) canımızı.
Yurdun sağ basta baht varında (var iken)
Bir Türkmen’e yetmez kalır gücümüz?

240 Öldürmen yalnız yiğidi ar (ayıp) olur,
Kullukla geçen hayat dar olur.
Kadın almadan çocuk nerden doğar?
Kul edip koyarsak başıyla zar olur.”

244 Kader bitmeden tebdil olmaz ecelde,
Şeytan girmeden kul yolundan azar mı?
Ravşanbey’e ip bağlayıp sürüyüp,
Satayım diye alıp çıktı pazara.

248Ravşanbey’i pazara çıkarır,
Kul deyince halkın hepsi bakar.
Bir bin beşyüz tilla demiş pahasını,
Alamayıp kimse Pazar dağılır.

252 Verse hüda zor değil kişiye
Bakınız sebep olan işine.
Yalnız evli (tek eşli) Türkmen yiğit var imiş
Çoktan beri bu şehrin içinde.

256 Geleli bu çok yıl geçmiş yurdundan,
Devletin sayısı da aşmış sınırdan,
Kendi yurduna geri taşınıp gidemeden,
Mağrur olan mal mülkünün çokluğundan.

260 Yılıksının hesabının sayısı yok.
Para mülk başkaları da çok.
Hiçbir insan yürümezdi yanından,
Ölüverse padişahımızın malı diye.

264 Ravşanbey'i pazara çıkardı bir daha,
Ğejdembey'i rast getirdi onun talihine.
Nazar salıp bakıyordu Ğejdembey,
Türkmen halkının benziyor zatı namına.

268 Yavaş yavaş vardı yakın yanına,
Kaygı salmış düşmanlar başına.
Kendi soyunu tanıyınca Ğejdemey,
Esirigeyip acıyıverdi yaşına.

272 “Düşünüp dursam demiş, nerede akrabam?
İt devletin topladım gençliğimden birçoğunu
Çok olursa bir yıllık faydam gider
Hazinesinden verir, demiş Allah'ım

276 Yurttan çıkıp gelmiştim gençliğimde,
Yalnızlığın kaygısı var başımda.
Düşmandan bunu satıp alayım,
Kardeşim gibi yürüsün yanımda”,

280 Bunu düşünüp gitti adımlayıp tellala
Yalan söyleyip heveslenme demiş faniye
Tellal koyup araya çok pazarlık edip,
Asatın alır onu altın yüz tillaya.

284 Ravşa nbey'i alıp evine getirir,
Getirdiğini karısı da beğenir.
Ğejdembey'in yalnız kızı Akanay,
Kendi görkem akli da dahi idi.

288 Bir kulu var onun adı baBalı,
Yalnız kendisi pek çok yıldıya bakar.
Vatanından alıp gelmiş gençliğinde,
Her edası çocuğu gibi hoşuna gider.

292 Karısının adı-ismi Küleyim,
Çocukluğundan çekmişti ızdırıp,
Ravşanbey'e verir kızını nikahlayıp,
Bir oğlanı gönderdi, deyip Allah'ım

296 İki iyi Allah'ım emriyle birleşmiş,
Gitse iyidir sonunu bekleyip durmadan.
Jembilbel'den düşman yerine getirip,
Kudretin sebebiyle (baksana) bir araya getirdiğine!

300 Söyleyecek dinleyiciye söz gelir,
Gecikmeden acıklı söz tez gelir.
Pazara doğru giderken Ravşanbey,
Bir yıldıının kuru başına rast gelir.

304 Eline alır tulpar altın başını,
Baktı eleştirerek kurumuş görünüşüne.
Gejdembey de bakıp durdu gidemeden,
Yanındaki ravşan ağlayıp durunca.

308 “ Vatanımda geziyordu dün gururla,
gözden yaşım akar bugün damla damla
kimler söyler seni tulpar başı diye?!”
zarını anlattı yıldı başını kucaklayıp,

312 “ Benim babam adı tanınmış Tolınay,
Türkmen halkı peşimden giden arkasında.
Beni onun oğlu diye kim söyler,
Kul oldum Kızılbaş'ın eline.

316 Tulpar idin doğmuş en başta asil olup,
Aştta, düğünde nara atan başı olup.
Şimdi işte toprak olup kurumuşsun,
Görelere bir kuruluşluk değerin yok.
Bana söylemezler Tolıbay'ın oğlu diye,
Kimler söyler seni Tulpar başı diye!?

322 Gümeş yakıp kuruttu senin başını,
Düşman verdi bizim başa bu zarı.
Kimler söyler seni tulpar başı diye,

Bizden başka görenlere şüpheli.

324 Tanrın yazsa kader işe nasıldı.
Ağlamakla benim günüm geçmişti”.
Ravşanbey’in yolda ağlayıp durduğunu
Kızılbaş’ın Hanı Şağdat işitti.

330 Düşmanları hayret edip bu işe,
Baş kemikle buraya getir diye söylemişler,
Üç dört cellat koşarak yöneldi,
Ravşanbey’e Şağdat Han kızgındı.

334 Kuru başla alıp geldi Ravşanı,
Sormak için bu nasıldır ahvalı.
Bunun tulpar olduğunu sen nereden
Bildin? Deyip Şağdat şahı söz söyledi.

338 Söyledi Ravşan: “ Ben ülkemde oldum zar,
Kulumdur yok kendimde ihtiyar,
Bunun tulpar olduğunu bildiğim,
Dikkat bakana yedi yerde işaret var.

342 Yedi yerde vardır bunun işareti.
Bir tulparın yetmiş yerde nefesi.
O yetmişin yedisi var başında
Damağında yedisinden birisi.

346 İki işaret iki kulak dibinde,
İkisi de otuz dişin dizilişinde.
İkisinin yeri (iki) gözün arası,
Benden başka söylemezdi hiç kimse bu günde.

350 İnansanız ben vereyim hesabı,
Göstermesem söyledi dersini yalanı”.
Bir kuru basın yedi yerde işareti,
Şağdat Hana eli ile gösterdi

354 Şağdat Han bunu işitip hayret eder
Yanına hizmetçilerini toplar,
“ Vezirler, bizler buna ne diyelim?” der
hepsine Sergerdanın akıl salar.

358 Vezirler der Şahım biz sınyalım
Üç yabancı at kafasını kaldıralım
Getirip bu başla karşılaştırıp
Onun da biçimine biz bakalım.

362 O başta bu başla aynı çıksa
Zındana bu deliyi atalım
Eğer doğru çıkarsa sözü
Ayıplamadan serbest bırakalım

366 Şağdat Han bu tavsiyeyi makul bulur.
Bu fikrin kendisini uygun bulur.
Üç yana üç kişiye göndermiş,
Atın üç kuru başını getirtir.

370 Ravşanbey kaygıya düşmez namus kalıp
Çok kişiye hünerini tanıtıp
Diğer baş bu baştan farklı çıkar
Dördüne baktırıp karşılaştırıp

374 Şağdat Han: bir külçe ekmek ver! Diye söyler,
Büyük şınşı olduğunu kesin anlar
Getirip bir külçe ekmek eline tutturulduğunda,
Toplanan halk kahkahayla güler.

378 Aferin şınşı emişsin sen der,
Sunduğum ekmeği saygı ile ye der,
İki yüz elli elimde nazlı bedev var,
Hangisi onların tulpar bak der.

382 Ravşanbey (onun) yilkılarını araladı (dolaştı)
Tulpar demeye anlar yaramadı.
Ala ayak şağır ile sur ikisini
Tulparlar safına uygun buldu
Bunların Hangisi bilebildin mi, deyip
ŞağdatHan Ravşanbey'e sorar.

388 Kim söyler, dedi Ravşan, dil olmazsa
Tulparı yiğit sınar mı beyin olmazsa
Elinden hiçbir şey gelmez başka
Şu bir ala ayak ile gri olmazsa

392 İki atımın bilip söyledin tulparını.
Boşuna besliyormuşsuz kötüsünü.
Asıl şınşı aklın zeki yiğit olsan,
Bundan başka dikkatle bakıp bulacağın varmı?

396 Şağdat şahım kulak ver sen kendin
Benim yalan olmaz söylediğim bu sözüm
İnsanoğlunun farkedirdim sırtlanını
Deve malının yine bilirim jambozunu

400 Dedi Şağdat: “ Ben padişahdan bahtımda
Tabi ki üstündür bir çok padişahdan bahtımda
Bildiğinin hepsini söyle ey sevgili dostum
Bundan başka ne biliyorsun daha da

404 Ravşan söyler: “” Şınşılığım kahrolsun,
Biz fakirin daraltınız nefesini
Sığır malını ürürsem anlayarak aralayıp
Boğa malının anlardım tınjısını

408 Şağdat der : “ Tamamıyla bunu sınayalım,
Sananmaya olur hepsi layık
Develeri aralattırıp istediği kadar
“Hangisi jambaz bul bize? Diye soralım.

412 Şınlığın nasıl bilsin kulsallığını
Her gelenin yanına alıp yürür sahibini
Şağdat Han kırk veziriyle birlikte
Aralattı istediği kadar (hevesi sönünceye kadar) devesini

416 Deve malının hepsine dikkatli bakıp geçer
Hiç birine dönüp bakmadan gider
Kök (mavi) alabaş kospak narşa bağlayan
Bir otağın kapısına gerilir

420 Ev yanında bir kospak duruyor bağlanıp
Görür Ravşan iki üç kere dolanıp
“ Bu devemi tanıdın mı, neyin var,” deyip
Ev sahibi çıktı öfkeyle sinirlenip

424 Jolin evin kişisi imiş ev sahibi
Kök alabaş kospak onun devesi
Yüklediğin yükü altmış put (tan) kaldıran
Ayrıca bir hayvan imiş kutsallığı

428 Ravşan söyler: “ Ey sen öpkelenme, deyip
Söyleyeyim söz,y kulak ver dinle, deyip
Bu deven gerçek oldu padişaha
Satarsan kaç fiyat biçerdin? Deyip

432 Gerekirse beş yüz tilla verirsin
Padişahzade bizim hali bilirsin
Ben düşünüp beş yüz tilla istedim
Başkasına bin tillaya vermezdim

436 Sat diyorsun bunu diye araştırıp
Söylermisin bunu bana doğru bulup
Bu yalnız devenin sayesinde
Yaşıyorduk üç dört aile gün görüp

440 Gerçek değerini bilersen sen bunun
Sorsan da ayıp değil yiğit değerini (i) [kan hakkını]
Satarım diye ağzından çıkarırsan
Han Şağdat'tan alıp vereyim tam pahasını(ı)

444 Şağdat der bunu şimdi ne dersin
Beş yüz tilla elden sayıp verirsin
Söylediğin gibi çıkmazsa bu deve
O zaman benden türlü azap görürsün

448 Ey Şağdat bu sözünde dur
Beş yüz tilla sorduğunu doğru ver
Dediğim gibi bu deve çıkmazsa
O zaman bana bildiğini yapiver

452 Bu sözle durdurur padişahını
Verir sayıp beş yüz tilla hparasını
Bıçaklamadan keseriz diye deveyi
Temasaya toplar halkın hepsini

456 Ayağını da bağlamayız devenin
Ben kendimde böylesini severim
Söylediğin gibi olmazsa bu deven
Darağacına çekip boynuna ip ararım.

460 Akli tam yiğitler bilir diye söyleşti
Temiz kişi bozmaz her zaman abdesti
Asıl jampoz olduğunu şağdat'a
Dar koltuktan zincir salıp gösterdi.

464 Ravşanbeyte aslanda yürekli
Gözü kara kaplan gibi bilekli
Çökertti de boğazlamadan deveyi
Dört yiğide dört yanından yüzdürdü.

468 Üç dört yiğit yüzüp aldı derisini
Gelse söyleyeyim şimdi sözün devamını
Çırılçıplak derisini yüzüp bitirdiğinde
Çıktı canı çıkartmadan sesini

472 Asıl sınşı yiğit olduğunu anlar
Bütün halk seyredip sınşırır
Deve için söylediği doğru çıktı diye
“ Getir de ver ekmeği deyip Han buyurur.

476 Hanın hediye ettiği külçe ekmeği alır
Deyip gönülüm böylesine hoş görür
“ Hangisinde boğa malının tınjı var?”
Şimdi onu bulacaksın mdiye zorlar.

480 Aralamış şimdi zorunlu olarak sığırını
Hayli yerin çiğneyerek uzak bastı (Çok gezdi)
Üç gün devamlı baktı bulamadan
Bulamazsa görür o zaman işin zorunu.

484 Dinlemeden sabah ta, akşam da.
Patikaya düştü bir göç yoluna
“Yabancı yurda sınşı olma”, dediği,
Tolıbayın düştü söylediği aklına.

488 Şınşılığa çocukluğundan yetişti,
Gönlüne hevesi onun yerleşti.
Babasının söylediği gelip aklına,
Kafasını sallayıp çok üzölmüş gibiydi.

492 Aşağıya bakıp oturdu çok pişman olup
Kaçacak yer kalmayıp bitmiş karar verip [bel bağlayıcı]
Başı kısa, rengi çilli, bayaz kuyruk,
Kısa boynuzlu gelir boğa böğürüp

496 Kaska boğa bakıp boşuna durmadı
Yeri boynuzlayıp toprağı tırnakladı
Boynunu çevirip iki gözünü ağartıp,
Nefes almadan altmış iki şınradı.

500 Beş yaşındaki boğa güzel savırı
Kim karşılaşmaz gele küyti zamanı
Duranlara “ tutup hemen kesin” demiş
Tam bunun tınjılı deyip ciğeri

504 Tutup hemen boğazlattırıp kestirmiş
Görün diye kırk yiğide buyurmuş
Karnını kesip görmüşler ciğerini
Söylediği gibi tam tıncı çıkmış.

508 Görür Şağdat tam tıncı olduğunu
Şehir Gula derler onun mekanını
Boğa içinde söylediği doğru çıktı deyip
Şağdat der: “ Yine bir ekmek getirin!”

512 Getirdiler en büyük armağanı ekmeği deyip
Alkışlayıp teşekkür eder aferin deyip
Gene söyler Ravşanbey'e Şağdat Han;
İnsanoğlunun sırtlanını bul, hadi! Deyip

516 Söyler Ravşan: “ Üç söylediğim doğru çıktı” deyip
Üçünü de kendi gözünüz gördü” deyip
Tekrar, tekrar söylemem” diye rica etti
Şahım beni zorlamayın şimdi” deyip

520 Yalvarınca der Şağdat : bırakayım
Hünerini el altımdakileri yayayım (tanıtayım)
Şimdi benim kendimi sınavıver
Ben ondan sonra sana razı olayım”

524 Ben ne diyeyim, gönülde üzüntü çok
Yeriyle söyleyebilmesem demez doğru
Ben zavallı kendi yurdundan ayrılan
Şahım, sizi sınamaya haddim yok

528 İzler misin şeytanı aklın olursa
Arkandakilere adın kalsın anılmaya
“Han fermanı hemen yapılır” denilen bir söz var
Binim söylediğim sözü geri şevirme

532 Söyledi Ravşan: “ Şahım, gönlüm hoş” der
Adil(doğru) söylesem gönlün viran olur” der
Tekrar tekrar şah söyleyip emrini
Kanını bağışladım, bana bir tenkit söyle”, der

536 Söyle deyip bana emrettin , söylerim
Han buyursa nasıl yoldan, dönerim?
Ne söylesem de öfkelenmeden anlasan
Şahım, sizi çok önceden fark ettim

540 Şağdat söyler: Söylediğine tutuldum deyip
Çözülmez düğümleri çözdün deyip
Han şağdat şart koştuğu gibi ant içti
Doğru söyle, kanınızı bağışladım”, deyip

544 Söyle deyip bana serbestlik verdin, Şağdat Han
Gelmiş senin baban şehir Bağdat’tan
Söylemeyeyim demiştim, bırakmadın
Esas senin baban fırıncı imiş ekmek pişiren

548 Altı atanız şöhretli olarak yaşamış
Kendi başına yedinci olup ulaşmış
Saltanatın altı atandan üstün olup
Derecesi kendileriyle gitmiş

552 Şimdi sınavacak sözüm geldi kendine
Yanlış olsa kendin düzelt fikrince
Nesilsizlik, zorBalığın Şağdat Han
Örtüsüz (Çıplak) ev gibi görünüyor gözüme

556 Aşım tuzum buradaymış, nasip buldum bu yurttan
Alnımı yazılmış olur ezelden
Tam olarak sen oğlu değilsin padişahın
İnanmıyorsan git sor annenden

560 Halkın hepsi bu sözü begenir
Dağ gibi gönlünü, Şağdat Hanın devirir
“ Beni kimden doğurmuşsun , anne?” deyip
Annesinden halk önünde sorar.

564 Halk önünde Han oturdu utanıp
Şaşırıp kalan annesi oturdu ne yapacağını bilemeyip
Ravşanbey’i kul olan gördükten sonra
Söyleyiverdi önceki işi anlayıp

568 Bu evladımın söylediği doğru, oğlum
Fani dünyanın kimler bulmuş durağını
Ben padişahla evlendikten sonra çift olup
Çocuk görmeyip gözden aktı pınarım

572 Kaygı bastı can yüreğim kan olup
Yeryüzü avuç içi gibi dar olup
İçtim ve yediğim zehir gibi
Çiğ ciğere, ah, gönül zar olup

576 Daima ağladım, göz yaşımı durduramadan
Deli oldum, bezer aklımı toplayamadan
Çocuk için ikinci kadın almaya
Padişahım yürüdü benim gönlümü kıyamadan

580 Temiz sözü söyleyeyim sana ben daha
Yalan söylemem öleceğim zamanımda
Bir ekmek pişirin fırıncımız var idi,
Tahtta oturan babanızın çağında

584 Fırıncı yaşardı ekmeğini pişirip para kazanıp
Bağdattan göçüp gelmiş yer değiştirip
Çok hastalanmadan öldü bir gün biçare
Hepimiz de öleceğiz, mutlaka,, yeri kucaklayıp

588 Annen ile kendin kaldın sonunda
Annende öldü eceli gelip
Baban annen ikisi de ölünce
Evladım benim olup yetiştin elimde

592 Anne babandan yetim kaldın çok küçüktün
Elime alıp evlat edindim, büyüttüm
Küçüklüğünden kulağıma alınca
Kendi oğlum gibi oldun bebekliğinden

596 Yiğit oldun elma, erik gibi nurlanıp
Şahım öldü ecel ağına bağlanıp
Padişahımızın yerindeki çocuk deyip
Tüm halk padişah kıldı ele alıp

600 O zamandan beri sen padişahsın bu yurda
Ölmeyecek sebep olur hastalığa
Bu çocuğu söylediği doğru, evladım
Bunun sözünü yalan deme boşuna

604 Ben elinde anne oldum kaç yıl,
Zamanı gelmeden solması veBal kızıl gülün
Bu ölsede bitmez sayısız düşmanın,
Zavallımın haline bak kendin bil.

608 Şağdat Han arada olup hayran
Doğurdun deyip söyledi sen fırıncıdan
Öfkelenip Ravşanbey'e söyledi Şağdat;
“ Fırıncıdan doğduğunu(mu) bildin nereden?

612 Ravşan der: “ Kuru başı verdim sınaııp,
Bir ekmek verdin kafanı sallayıp
Tahta binip halk yöneten padişahlara
Değil mi bir ekmek verme biraz ayıp?

616 Devenin jampozunu da sınaııp verdim,
Onun da hatası yok, gözünle gördün
O zaman bir cübbe giydirmek layıktı
Doğrumu (sadece) ekmek vermesi sizin gibi yiğidin?

620 Üçüncü buldum tıñjı sığır malından
Aralayıp bakarak buldum bin ve sayıdan
Arğımak at indirmek şanına yakışırdı
Bir külçe ekmek gene bana verdirdin

624 Ondan sonra durumunuzu takip ettim
Ağzına ekmekten başka bir şey almadın
Ekmeğin bir zarı(nın) geçtiği yeri olbilir
Onun neslinde diye düşündüm.

628 Şağdat Han, bu benim bildiğim yerim
Kendimin nerede kaldı doğduğum ülkem
Kulunum, karşı çıkamam ne kılsan da
Kendinde hükümetin Şağdat senin

632 Şağdat Han o zaman öfkeyle kapılır
Sınamayı artık tamamıyla durdurur.
Bunu görüp sınayan gözün(dür) diye
Ağlatarak iki gözünü oydurur.

636 Ayrıldı iki gözden Ravşanbey
Güçlüyle tartışmadan kendi halinde yürümedi
İt ısırır, yabancı domuz boynuzlar öfkelense
Rast geldi bela artık geri dönmem deyip

640 Ravşanbey yaranayım diye yalvarmadı
Yaranıp cesaretini kırmadı, alevlendi
İğrenip sevimsiz gölgesine esmeyin
Bundan oldu gözünün de alınması

644 Duruyordu halk zar ağlayıp
Zulm etti canları acıyıp
Gejdembey Ravşanbey'in elini tutup
Peşinden alıp çıktı ip tutturup

648 İki el ele tutuşup eve gelir
Bunların hallerini küleyim görür
Size nasıl bir bela rast geldi deyip
Akanay ikisinden de sorar

652 İşitti olmuş sırrı baştan sona
Gördüğünü bırakmadan hiçbirini de
İşitip Akanay kız söyler şimdi
Derlerdi” Tek yürürsen yersin dayak”

Akanayın zarı (ağlıyışı)

656 Ağlar o zaman Akanay
“ Ne hale soktun, Ey, Hakk, sığınak(ım)
İki gözünü oymuş,
Acımasız düşman betpak-ay
Düşmana hor kılıp koyacağına
Almadın niye, ey , cabbar
İkisi aynı yardımcım (ikisi de aynı değerde...)
Gitmiş baştan bahtları
Bu bir iki destekçim
Yurdunu arayıp çıkmazsa
Bir kahraman çıkıp bizlerden
Düşmandan intikamını almazsa
İçinde kalır pasları
“Atını sınıyıp hediye alacağım,
Diye mi düşünmüş tün, ey zavallı?”

671 Her bir şeyin tahmin ederim değerini
Düşmanlar bilemedin mi alayını
Sır vermeden yürüyüversen olmaz mıydı
Ne yapmak istedin sınıyıp da devesini

675 Nerede birlikte büyüdüğün, doğduğun sürün [yaşlıları nerede]
Nerede kızıştırarak sana böğürün (ü)
Selav-mülk niye kırıp gitmez [bu hastalıktan ölmez]
Ne yapacaktın sınıyıp da şığırın(ı)

679 Bilmiyor muydun düşmanların kötülüklerini
Türkmenin düşman saydığı halklarını
Sır vermeden yürüseydin olmaz mı
Ne yapacaktın sınıyıp(da) atlarını

683 Kaygı hasret başınızdan aşmış
Taşa değip yürekleriniz cesaretsizlenmiş
Biz bir tarafa, kendilerine merhametsiz

Geređi ne sınavıp dūřman cahili?

687 Söylediğini insan gibi görmeyen
Ağzına adil sözler girmeyen
Yaradan ne peygamberden habersiz
Ey, zavallı, ümit ettin sen neden?

691 İkisini de oydurmuşsun gözünü
Sarartmışsın safran gibi yüzünü
Diri diri kaygı hasret çekmişsin
şükür deriz almadığına kendini

695 Bunu söyleriz, önümüzden ümit var [gelecekten ümitliyiz]
şad ve kaygı rüzgar ile gidecek bulutlar(dır)
Buluttan (oluşan) yağmur yeşertmez mi yeryüzümü
Tekejevmit, Türkmen (denen) bizim yurt var.

699 Göz olmasa bile , kendin canlı, başın var
Büyüyecek, gelişecek(yerleşecek) ömür gülü yaşın var
Bizler burada dileğinde bulunalım
Sizler arayıp ülkenizle birleşiniz

703 Yurdu bulup gönül gülün açılısın
Dünya bağında çiçek, yemişsin saçılsın
Akrabaya gece gidip (Yola çıkıp), dündüz bul
Düşmanların ayağına baş vursun (eğilsin)

707 Sınışılığın iş açtı burada başına
Acımayıp gözden akan yaşına
Sağ iken yurda kaçı gidiniz
Gün doğacaksa eğer gelirsiniz buraya

711 Akanay der; kendim bahtı karayım
Bahta isterse belki bende giderim
Göz olmasa da kendin varsın, sağlıcakla kal
Kavuşuncaya kadar rüzgardan haber alırım

715 Böylece zavallılar dertleşti(ler)
Pişman olmakla geçmiş geri dönmeyecekti
Mal ile canı BaBalıya emanet edip
Gel yurdu bulalım diye söyleşti(ler)

719 Dayanamadı düşmanın verdiği kaygıya
Aklı çelinmeyen insan yoldan azar mı?
Ravşanbey'i Ğejdem elinden tutup
At almaya getirmiş pazara

723 Ğejdembey'in gönlünde çok endiŖe
Akanay ile kalacak Küleyim diye
RavŖan dedi Ğejdembey'e : " dertlenme,
Dört nala koŖan atı ayak sesinden sınarım!"

727 Hangi hayvanı kime rastgetirir
At pazarının kızıŖtıĝında varırlar
Elinde asa, jalbır doru ata binmiŖ
" Allah, hu!" deyip bir dilenci " yanlarından) geçer

731 RavŖan söyler Ğejdembey'e : "dikkatle bak,
Acep deĝil ulaŖtırırsa hakk zülcelal
hızlı atın ayak sesine benziyor
Dikkatle bak, giden nasıl bir hayvan?

735 Ğejdem söyler : atı jalbır doru deyip
Dilenci imiŖ üzerinde yırtılmıŖ eski cübbesi de
aĝır der uzaklaŖıp gitmeden buraya,
Nasip olsa pazarlık edlim bunu deyip.

739 Ğejdem söyler : atı jalbır bekle
Söz söyleyeceĝim, kulak verip buynunu evir
Satarmısın bindiĝin doru atı
Biz görelim birazcık sabret? " [sabrediver]

743 Dilenci der: " Ters deĝil sözleriniz,
Uzuvlarına dikkat etsin gözleriniz
Eĝerini çıkartıp göstereyim doruyu
BoŖuna yormayıp alacaksınız kendiniz.

747 Eĝerini alıp gösterer doruatı
Tüm vücudunu eliyle okŖayıp sınamıŖ
" Satacaksan kaçırmadan söyle fiyatını"
RavŖanbey'in gönlüne at yer etmiŖ (hoŖuna gitmiŖ)

751 Alacaksan altmıŖ tilla ver, dedi.
Satılmaz eĝer ondan eksik olsa" dedi
Aza indirtip boŖuna yorma beni de
Beĝenmediysen baŖka ata bak," dedi

755 Bunlar söyler: " Fazla isteyip fiyatını yükseltme
Çok konuşun, baŖı aĝrıtıp dil dökme
Senin söylediĝinden sekiz tilla eksik ıktı
Verir misin elli iki tillaya

759 Dilenci der: “ ben söylemem yanışı,
Bu fiyata verecek olup anlaştı(lar)
“ Bereket” deyip birbiriyle tokalaşıp
Cebinden paralarını çıkartıp vardı.

763 Ravşan söyler. “ Bizim oldu at. dedi
Hala da tanrım bize taraptar dedi
Tüm işi bırak da Ğejdembey
Doruyu alıp saklanacak yer ara” dedi

767 Kırık günlük edip hazırlamış yemi otu
Çok karanlık gizli yerde gecelettirir
Sulı ve süt yoncayla besleyip
Kırık günden sonra Ravşanbey’e gösterir

771 Söyler Ravşan: “ Yılık gelemez yanına
Tulpar bir yana, rüzgar yetişemez tozuna
Kırık gün besleyip sulı ile semirttin
Kırık gün (Atı yarışa) hazırla, gelsin tulpar haline

775 Kim işitir çaresizlerin nalesini (inleyiş, şikayet)
Terini alıp her gün dikkat edip haline
Bu tulparı besleyip doğru hazırlarsan,
Uçan kuş göremez gölgesini

779 Ğejdem, dinle benim sözümü
Oydular zalim düşmanlar gözümü
Kırık gün dinlenmeden gece gündüz hazırlarsan
Düşman arayıp bulamaz izini!

783 Ğejdembey söylenilen sözü anlar
Hürmet gösterip örtü örtüp atı biner
Hazırlayıp kırık gün kırık gece terini alıp
Ravşan’a göstermek için gene getirir.

787 Doruyu inceler Ravşan çok dikkat edip
Kalmaz gözü olandan geri tanıyıp [gözü olan bir kemseder geri kalmaz]
Eliyle her bir uzunu bilir okşayıp
Gönlü yükseldi güneş gibi parlayıp

791 Almışsın, dedi, terini bırakmadan,
Sümbi gibi düzgün boyunu hareket ettirmeden
Olgunluğuna düldül kadar gelmiş imiş
Deryadan fırlayıp geçer çekinmeden

795 Ğejdembey bu sözüne inan, diye söyler
Söylediklerime saşırma, diye söyler
Şağdatın yedi kat kalesi var
Doruyu o kaleye sal, diye söyler

799 Eni var herbirinin yedi kezden (bir metreden az)
Uzunluğu on bir kezden, gördüm gözlen
Yaptırmış Şağdat Han atın sınamak için
Nasıl birisi atlatır diye candan bezen

803 Doruya bırak - deyi söyler - o kaleye
Ya Tanrım, ver kuvvet yoksullara
Kaleden yedi kat geçer atlayıp
Tulparın yetişirse dileği Tanrı'ya (ulaşırsa)

807 Yiğit Ğejdem söylenileni anladı
Gönlüne iyice yerleştirip bu hayali
Gecedeki ayın ışığında cesaretsizlense de
Doruyu getirip yola koyuldu.

811 Geriye doğru çekip doru tulpara kamçı vurur
İlerleyip ozaman tulpap ok gibi uçar
Kaleden yedi kat (hiçbir yere dokunmadan) bulaşmadan gel
Kırk arşın öteki tarafına atlayıp geçer

815 Ğejdem'in gönlü taşıp, geri döner
Tulparın atladığını söyleyip gelir
Dorunun alnından okşayarak
Ravşanbey Ğejdembey'e şöyle söyler

819 Ğejdem dinle benim sözümü
Kör etti düşman kızılbaş gözümü
Bende göz yok, sende göz var aydınlık
Çok gecikme(bekleme) yurda götür kendimi (seni beni)

823 Ğejdem söyler : gönlün güvense atına
Ben önünde, sen binersin arkama
İkimizi götürebilse arzu yok
Doğup büyüdüğümüz Türkmen ülkesinin halkına

823 Kim görür yüreğimin parçalanışını
Kabul etsin bizim gibi garip derdini
Arkasına binerek çıkıp gider düşmandan
Yoluna düşüp ürgeniş' in şehrinin

831 Önümüzde yüksek yüksek bel var mı?
Bu şehirde dostluk kılacak (dost olacak) yiğit var mı?
Şehir Ğula çıkıp gitti şehirden [Ğula şehirden çıkıp gitti]
Akrabayı, deyip göreceğ gün var mı?

835 Ğejdem der; dinle beni Babalı
Saldı düşman yürek, cana derdi
Küçüklüğünden evledim gibi büyümüşün
Tekrar görüşünceye dep korusun Allah sağ olanı

839 Anneniz gibi olmuştu küleyim
Bir evladı esirgedi ondan Hüdâm
Düşman ülkesinde en yakınım sendim
Gönlüne (salkın) düşürme hüzn

843 Akanay'ın koytu kardeş ağabeyi
Düşmanın düşürdüğü gönlünde çok derdi
Kaşı ile alınına bakarak yürü [çok iyi bak, gönlünü kırma]
Sıkıştığında Tanrı olsun sığınağı

847 Bul şehirden tuzum nasibim kesildi
At yelesine gözden (akan) yaşım dizildi
Nihayetinde sonu yaradanın kendisine
Önce Allah, bir tek kendine emanet ettim!

851 Tahminimiz sonunda bir gün olacak mı?
Burada durursam kızıl gülüm solacak mı?
Bizlerden bir asil çocuk doğacak mı
Önce Allah, bir tek kendine emanet ettim!

855 Burada kalıp köreltmeyeyim gücümü
Ben gittikten sonra düşün her bir işini
Ne de olsa (ne olursa olsun) bir tek sana baBalı
Akanay ile Küleyim'i emanet ettim.

859 Ravşanbey ile Ğejdembey
Gidecek oldu hazırlanıp
Akanay ile Küleyim
Ağladılar zarlanıp (dertlenip)

Akanay'ın Tolgavı

863 “ Siz gittikten sonra biz garip
Yaşarız kime aldanıp (kiminle uğraşıp zaman geçiririz)
Önümüzde çocuk yok
Birisi gider malı (hayvanları) alıp

İkiniz de gittikten sonra
Ayım , güneşim batmış gibi
870 Ağlamayalım biz nasıl
Kader yol değişmez
Ağlamakla horlanıp
Ne yapacağız gitme deyip
Ayağına bağlanıp (engel olup)
Türkmen ülkesine varıncaya dek
Çıkmasın yolda kötülük
Tedavi etsek de iyileşmez
Düşmandan yedik (aldık) yara
Keramet gibi rast gelip
880 Gösterdi Şağdat gazabat
Taleplerin hayırlı et deyip
Kudret'e ettik münacat
Yurdu bulmak için yiğitler koyuldu yola
Kalanlara kuvvet verdi saygıyla
Gece gündüz çok bekçi gözetleyen
887 Tünekten (karanlık yer) çıkan tulpara
İki beraber binerler
Habersiz kalsın düşmanlar
Çabucak yürü diye söyleşirler
Tevekkül kılıp Allah'a
Tobilği jalbır doruyu
Atlatalım (Kaleden atlatarak geçelim) gel diye söyleşirler
Atılacak yay gibi
895 Eğilip elmas orak gibi
Tobilği doru tulpara
Kamçı vurur tepinip
Rüzgar değmesin savıra
Üst üste kamçı vurunca
Kızdı tulpar delilenip [kudurup]
Sarcanın yay oku gibi
Fırlayıp tulpar yöneldi
Endişelenip duran canı sıkılıp
Ağızlıkla çekişti
905 Uçan kuşla yarıştı
Suvlığını çiğneyip kemirip
Doğru yola koşturduğu tulpardan
Pırlı sert sunkardan
Bekçi kaçtı görülüp
Elindeki mızrak yayını
Çekemedi kaldı korunup
Tulpardan başından (üstünden)
Ok gibi fırlayıp atıldı saçılıp tozu görünüp
Atlayıp indiği haliyle

Orta hızla yöneldi...[koşmaya devam etti

Çevreleyip duran bekçiler
“ Böylece birisi geçti deyip
920 İki bir ata binmiş gitti deyip
Soluk soluğa kalıp koşarak
Şağdat’a haber verir
Şağdat Han bunu işitip
Ah, olamaz. deyip
Dişini dişine doğrulttu, [öfkeleni, dişlerini çatıstırdı]
“Dünkü Ravşan Türkmen
Zatı başka demezen
Üstün Doğan yiğit idi
Babası onun Tolıbay
930 Haberdar idim kendisinde
Çok türkmen’in beyi idi
Pişmanlıkta kaldık öldürmeyip
Sebeple buraya gelmiş idi
Gözünü oyup aldıktan sonra
Batmıştır canına
Yiğit ise dayanıp durur mu
Namusu ve arına
Dilencinin dinlediği doruyu
Övdüğünde inanmamıştım,
940 Satın alıp semirtip
Ağızlığını kemirtip
Karanlık yere koyup hazırlayıp
Alnından baktırıp
Getirmişler olgunluğuna
Yılık yetişemez onun tozuna
Allah’ın kahrettiği zalim cadı
Bir gün doğup bir çocuk
Senin sonun olacak demişti
Şağır ile sur (gri) getir
950 Kovalamak için hazırlığına
İki kahraman kuşanıp
Silahlar bağlanıp
İkiniz atlanıp kovalayınız
İyice hazırlıklarınızı yapıp
Yolda kovalayıp yetişerseniz
Başını kesip getiriniz
Bizim gibi bir Şağdat Hanına
Getirdi sayatşı
Sur ile eğerleyip Şağır’ı
960 Çaresi yok geri çevirmeyip
Şağdat Han’ın söylediği emri

İkisi de kahraman idi
Zamanında hiç kimseye
Vermem diyen arımı
Aylayıp dinle akraBalar
Dileği kimin kabul olur
Düşmandan yüzü dönmeyen (korkmayan)
Gönderdi iki zalimi
Sur ile Şağır hayvanlar
970 Üç gün üç gece koşular
Yetişeceğiz diye düşmanlar
Ata gösterdi eziyeti
Dinlenmeden kovalamaktadırlar
Hiç durup ara vermedi(ler)
Üç gün üç gece geçtiğinde
Bir tepeden aştığında
Gördüler bunlar da
Toz karışık serabı
Bu seribi görünce
980 Kamçı vurdu atına
Cesur kuvvetli yiğit idi
Ele düşerse acımaz
Kuvvetine güvenir
Gejdembey ile Ravşanbey
Kendi haliyle (sakin) geliyorlar
Tulparın basını serbest bırakırsa
Görünmeden kaybolur haberi (bile)
Arkadaki Ravşanbey
Halka malum zekası
990 Yaklaşan düşmanı
Günlük yerden anlar. [Bir gün yol alsan bile önceden anlar]
Önündeki Gejdem'e
Ravşan haber verir
" Bu sözüme bak, dedi (dikkat et)
bizim gibi garip, yoksula
Bir Allah olsun taraftar, dedi,
Arkamızda birisi var
Geliyor yaklaşıp
Dikkatle bir bakar mısın,
1000 Rengi nasıl bir at? Dedi
Kaçıp gitti dedikten sonra
Bizim peşimizden gelmekte olan,
Kızılbaşın kendisi olmalı, dedi
Atının başını durdurup
Çekmesin atın, çek,
Atın başını durdurup
Atının başını çeker

Geriyeye çekip alır.
Arkasına Ğejdem bakar
Düşmanı gözüne ilişir
1010 Ğejdem dedi Ravşana:
“ işte Ravşanbey, işte dedi
Sözümü benim dinle- dedi
Söylediklerime inan - dedi
Arkamdaki gürültüye
1015 Dikkatlice baksam
Rengi siyah, ala ayak
Gözü bir şağır hayvan” dedi
Ravşan söyledi Ğejdem’e:
“ Söylediklerimi iyice dinle, dedi
1020 Şağır at ise bu gelen
Hilesi bunan var [çaresi bulunur] dedi
Dorunun basını çevirip
Altına güneşin doğrult [Güneşin altına koştur]
Ğejdem onu dinlemiş
1025 Söylediğine inanmış,
Tulparın başını çevirip
Güneşin altına (doğru) yönelmiş
“Hey!” deyip Ğejdem yöneldi
Altında güneşin uzayan
1030 Tozuna da yetişemeyip
Kızıl baş kalır sararıp
Durmadan koşan hayvan
Tozuna da yetişemeyip
Koşamadı burulup
(Kızıl dilim söz söyle,
Dereden tepeden bir araya toplanıp
Cemiyet geldi kurulup
Başkası yalan olsa da
Yalanı yok bu hakikat)
Biraz uzaklaşıp gittikten sonra
1040 Düşmanlar geride kaldıktan sonra
Başını çevirip dorunun
Yoluna düştü geri dönüp
Kurtulduk deyip düşmandan
Geliyor Ğejdem sevinip
1045 Altındaki doruya
“ Hey atma, hey” . Demiş
Ravşan o zaman Ğejdem’e
“ Bırakma başını aşırı, demiş
Unutmadan bunu söyleyeyim
1050 Hayvanda olsa ıssızda
Yalnız bizi götürüyor

Vurmayınız kamçı siz, demiş
Kaldırdığı (yükü) onun yoldaşı
Sizinle. işte biz, demiş
1055 Kamçı batarsa bağıra
Merak etmeden ikimizi
Alıp kaçar bu demiş
Hızı fırtına gibi hayli sert
Göğsü kapı gibi (geniş)
Görünüşü güzel, görkemli
Ağızlıkla çekişip
1065 Ğejdem'i oldukça yorar
Karanlık. sis açılıp
Yükselip ay doğar
Tulparın dizginini geriye çekip
Bırakmadan Ğejdem çekse de
Fırlayıp öne hamle eder
Böyle bir hızla giderken
Ravşanbey'in kulağı
İşitir arkadan gürültüyü
Ravşanbey söyler Ğejdem'e ;
1075 " Kulak ver, dedi
Söylediğime inan dedi
Arkamızdan bir gürültü
Geliyor yaklaşıp
Azı dişi çatırdayıp?
1080 Görünüşü nasıl bir hayvan? Dedi

Ğejdem söyler Ravşana:
"Kızılbaş imiş bu" demiş,
Niyeti haram zalim, demiş
Bindiği atı farkettilim
Deminki gördüğümüz şağır'ın
Yanındaki Sur," demiş

Ravşanbey söyledi Ğejdem'e
Kızılbaş bize düşmandır, dedi,
Üstelik arsız can (kişi) dedi
1085 Eline düşersen acımak yok,
Niyeti köpek gibi dar
Surat ise bindiği
Hilesi bunun var [çaresi bulunur]
Dorunun başını çevirip
1095 Ayın altına sal
Ğejdem bunu dinler
Söylediğine inanır
Dorunun başını çevirip

Ayın altına yöneltir
1100 Birbirine yardım ederek kovalayan düşman
Her çalıya takılıp
Koşamayıp yolda kalır
Öfkelenip peşinde düşman
Başa göze bastırmadan
1105 Kamçılıyıp o zaman (atı) döver

Söz dinleyen cemaat
Ravşanbey, Ğejdem ne oldu?
Anlatalım bunu az önceki
Düşmanlardan kurtılıp
1110 Geldi ikisi çağına
Şükrettiler sevinip
Allah'ın verdiği bahtına
Birkaç gün yol yürüyüp
Terlemekten sıırsıklam olup
Altındaki hayvan
Gelmiş o zaman olgunluğuna
Bir geçitte geçtiğinde
Akli başından gidip Ğejdem'in
Vurmuş kamçı sanına
Batırarak vurdu canına
Kamçı sert değince
Fırlayarak tulpar yöneldi
Bakmadan dağ, taş uçurumuna
Hızla tulpar koştuğunda
1125 Ğejdembey'e boy vermeden [durdurmasını farketmeden]
Değdirdi başını yelesine
Alıp bir kaçtı (kaçırdı) ikisini
Bir kazan , turna, duvadak
Yetişemedi kaldı tozuna
Dört bacağını sermedi
Dört ayağını salladıkça (koşarken hızlandı)
Kayış gibi beli bükülüp
Tepeden, geçit bellerden
Toz dumanlı, sert rüzgarlı yerlerden
Döndürdü aleml çepçevre (feleği)
Yüksek dağ kum ve tozu kaldırıp
İki eliyle çekip Ğejdembek (atanın başını)
Durduramayıp terledi
Böğürü kızısıp tulparın
1140 Fırtına gibi uçtu
Çiçek açmış gibi oynayarak renk ten renge girip
Toplanarak konaklamış kahverengi kaz(lar)
Uçamayıp kaldı yok olup hızından hepsi ölmüş

Gece gündüz koştursada oldukça hızlı
Küçülmedi attığı adımları
Şapka kadar ağır değildi
Üzerindeki iki adamı
Ateş çıktı tasta parlayıp
Tulparın değip tabanı
1150 Kudreti gibi Allah'ın
Aylı gökyüzünden dökülen
Yıldız gibi akıp gidiyor
İki eliyle çekse de
Durdurmayı gücü gider
Yorulup elleri uyuşur
Ağızlığı götürüyor binicilerini
Önüne deniz yol çıksa
Dibine atılıp gider deyip
1160 Gejdembey isimli kahramanın
Çaresi de kalmadı
Yurda varıncaya kadar
Akıllarını şaşırdı(lar)

Türkmence Bir Makam (Nağme)

1164 Şimdi anlatayım Ürgeniş gibi şehrini
Anlayanlar söze kulak verirdi
Cuma namazı kılmak için o gün
Toplanıp oturuyormuş insanları

1168 Bir gürültüye bakakaldı cemaat
“ Gürültü çıkarana ne imiş acayip
Dost mu düşman mı gelen nasıl bir zat?
Dağın tepesine çıkıp bakalım.

1168 Dağın tepesine çıkıp etrafa bakarlar
Yalnız karalıyı toz içinde görürler
Çok yaşamış bir yaşlı duruyormuş
Çok şey gören bakıp (bir) akıl bulur.

1176 “ Söz söyleyeyim çocuklarım kulak ver
Anlamasa cahil sözü dinlemez
Tolubay'ın oğlu idi Ravşanbey
Götürelî çok olmuştu Kızılbaş,

1180 Bir beladan Tanrı kendisi korudu.
Kendisi sınışı bir tulparı bulmuştu(r)
Düşmanlardan bir hileyle kurtulup
Halkını yurdunu arayıp geliyordu(r)

1184 Bu koşuyla kudurup çıkıp gider heveslenip
Koşarsa kızılışıp durmak zor dur dinleyip.
Yedi kat ip gerip (gererek) durunuz.
Her kat(ın)a on kişiden (onar, onar) bölünüp

1188 Bu sözümü gerçek tatavsız tanıyınız (biliniz)
İpek ip ellerinize alınız
Yedisinden(yedinci ipte) durduramayacak olursanız
Üzerindeki insanı alıp kalınız(yakalayınız)

1192 Türkmenler makul görür bu işi
İhtiyarın söylediği deyip doğrudur
Yetmiş yiğit yedisine onar onar
İpek ip sırayla gerip dururlar

1196 “ Zamanında, dedi Ravşan nar (asil, yiğit vs) idi,
Sevdiği kula bir Allah'ı yar idi
“ Tulpar başı durmaz deyip delirirse” [kudurursa, kızışırsa...]
Tolıbay'dan işittiğim var idi,

1200 O zaman tulpar gelir yakın bir yere
Yoldan çıkıp yüzünü çevirir şehre
Yedi kat ipe gelip atladı
Halkın hepsi beklerken dışırdı

1204 Altı tanesinden de bir fırlayıp geçer
Durmadan yedincisine yaklaşır
İpe sarıp alıp kalır ikisini [ipe sararak yakalarlar ikisini]
Çıkıp Tulpar kendi haliyle gider.

1208 Ravşan'ın kör olduğunu anlarlar,
Akrabasının hepsi ağlayıp dururlar.
İkisine de türkmenler hürmet gösterip
Evlerine kendileriyle götürürler

1212 Bilmeyenler bilip hepsi tanışır
Anlamayan sorup bilir durumu
Asil tulpar ele geçmeyip gitti deyip
At heveslileri çok pişman olurlar.

1216 Nesli temiz tulpar aslında
Ravşan kendisi sınıyıp almış yerinde
Öylece ylattırmadan hayvancağız
Mavi denize gitmiş düşüp ölüme

1220 Birlik kılıp akrabalar ağırlarlar
Ravşan ile yeni konuk Ğejdem'i
Halsiz düşüp, çok özleyip gelen akraba deyip,
Hers aileden birer tane hayvan toplar

1224 Ğejdembey'i akraBaları götürür
Saray yapıp gösterir halkı hürmeti
Başlık ödeyip Başgöl'le evlendirir
Böyle bir armağan (Hürmet) akrabaları gösterir

1228 Bununla bitti Ravşanbey bölümü
İçte kaldı Köroğlu gibi çocuğu
Şimdiki söz Küleyim den söyleyeyim
Düşmanlara kaldı uzak arası

MEZARDA DOĞAN KÖROĞLU (İkinci Bölüm)

1232 Akanay ile geride kalan Küleyim,
Ğejdembey'in gönlünde bu endişe
Kızılbaşta kalan bunlar ağlaşıp
Dinlerseniz, onu beyan edeyim

1236 Gariplikten çeker bunlar" ah.uh.ay",
Kaygı ile geçer günler birçok
İki kahraman yurdunu arayıp kaçtığında
Hamile olup kalmış Akanay.

1240 Hamile olup doğuracağı zaman yaklaştı
Çare varmı, vermediyse hayat beyanı (mutluluğu)
Bir gün uyuyorken Akanay
Kırklar rüya da verdi oyanı (bilgi verdi)

1244 Dediler " Bizler , Ğavis, Ğıyas, kırklar
Kulağını ver söz söyleyeceğim var, der ben
Bitti zamanın gidecek günün yaklaştı
Bu dünyada yaşayamazsın çocuğum sen!

Gerçek yoldaş diye düşünme,
Azıcık günlük faniyi
Ölçülü hayat bittiğinde
Çareyi kimler bulur?

Boyuna ölçütüp yazılan

1250 Yaşamın bitse tamamı

Dokuz ay, on gün geçtiğinde

Güneş tepeye geldiğinde

Mezar içinde doğurursun
Karnındaki çocuğu
Kudretiyle Hüda'nın
Kuru göğsünden süt çıkıp
Kendinden gıda bulacak
Doğmadan önce yayılmış
Kızılbaş'a haberi
İntikam besleyen çıkıldan
O geri alır derelini [derdinin entikamını alır]
Adaleti bilmeyen
Şavdat'ın oğlu Şağdat'tan
O intikamını alacak
1265 Köroğlu gibi aslan
Peydan olan namustan
Kaynayıp pişen intikam kerpiç(i)
Akanay senden alacak
Köroğlu kahraman adanıp
Kırklardan (iyi) dilek alıp,
Düşmana geçer emri
Akanay o zaman söyler:
" Görmesem de ışığımlı,
Yaşamam da hayatı
1275 Düşmandan intikamımı alırsa.
Övündürse halkımı
Bu da bana yeterli
O zaman susuzluğum kanacak
O zaman gönlüm dalacak rahatlayacak]
Söyledi de kırklar giderler
Akanay bir gün hastalanır
Değişmeyip ölçüsü ömür yaşın
Akanay eceli gelip dünya salar

1284 Akanay rüyasını anlatmıştı Küleyim'e
Duracağı yaklaşan gün, ayında
Ğejdembey, ravşanbeye söyledi selam
Dertlenip kalmasın (düşmesin) deyip hüzne
" Birazcık gönlümden gitti (çıktı) özlemim,
Kaderi veBal, sevap Allah'ımda

1290 Kaldırıp mezara defnederler götürüp
Küleyim Babalı'yla hüzünlü garip
Akanay mezar içinde doğurur çocuk
Korunur kudretle o çocuk malum(gerçek)

1294 Akanay mezarda yatıp doğurdu çocuk,
Kırklar gelir gelmez alır sarıp
Süt çıkıp kurumuş göğsünden
Çocuk büyüdü mezarda yatarak yanında enne
Çocuğun mezara gidip ismini koy driye
Göndermiş kırkları Hakk-Teala

1300 Çocuğa yemiş verir kırklar gelip
Hürmetle bakyorlar oldukça iyi
Danışıp, fikirleşip pirleriyle
Ad koyar: “ mezarda doğan Koroğlu” deyip

1304 Kırklar sırayla kırk gün bekledi
Elma, nar karışık anne sütlü
Getirip meyveleri yer dibinden
Yüreğini kaplanın yine yuttu.

1308 Bindirdi getirip aslanı
Kamçı kılıp ejderhayı yine tuttu
“ Gücü gibi aslan ve kaplanın
Pehlivan olup yık dedi tuttuğunu...”

1312 Bir kısrak Tolıbay’dan (artta) kalmış idi
Düşürüp onu Ğejdem almış idi (yakalamış idi)
“ Tulpar’ dan kalan başhayvan deyip
Getirip yıldıya koşmuş idi (sürüye katmış idi)

1316 Hayvanın özellikleri çok imiş
Kaygısı BaBalı’nın kor olmuş
Koşturup yılmalarını sayarken
Boz kısrak aralarında yok olmuş

1320 Aramış atla dolaşıp her tarafı
Tanır renginden de küçüklüğünden baktığını
Aralayıp dağ ve taşı bulamayıp gezip
Boz kısrak geliyormuş mezar tarafından

Türkmence Bir Makam

1324 Bunu görüp baBalı hayret eder
KalaBalık (çok) mezara birazcık kakın gelir
“ Kur’an okuyup gideyim” deyip başına
Akanay’ın kabirine doğru gider

1328 Mezarının gelir tam başına
Yıkar yüzünü gözden akan yaşına (yaşıyla)
İzini görür yalın ayak çocuğun
Yaklaşıp oturduğunda yanına

1332 Gördüğü yerde dura kaldı gerileyip.
Yaşını silip gözden akan dertleyip
Bakıp dururken doğruca gelip mezara
Girip çıktığı izi yatıyor görünüp
1336 Bunu görüp korku girer kendisine
Giren çıkarn iz görünüp gözüne
Topuk tırnak uzunluğu, tüm görünüşü
Benziyormuş küçük çocuğun izine

1340 Çocuk demeye gelir izi tahminle
Durmadan (zorluk çekmeden) nasıl girmiş mezara
Hakikat'ını bilmeden (bilemeyip) baBalı.
Geri döner içi dolup duyguyla

1344 Korunmakla kimseye sırrını söylemez
Gönül fakat heveslenmekten çekinmez
“ ne de olsa göreyim deyip gözümle”
Erken kalkıp, atla takip ederek bakar. [takip etmeye çık]

1348 Tan şafağında BaBalı erken kalkar
Ata binip yılmayı sürüp çıkar
KalaBalık mezarın durur gözetleyip dışında
BaBalının görmek oldu muradı

1352 Çıkar çocuk bir zaman mezardan
Yumurta gibi sarı uvızdan yarılmış?
BaBalının kabul olup dileği
Ara dağı zavallının bulunmuş.

1356 Topraktan yapıp oynadı
BaBalı'nın görür susuzluğu konmadı
Dışından geri dönmek olmaz deyip
Ne de olsa yakalayayım diye düşündü.

1360 Bunu düşünüyordu yavaşça baBalı
Aheste aheste sakın sakın yaklaşır
Çok yaklaşıp tutacağı sırada
Çocuğun gözü onu farkeder (Görür)

1364 Görür görmez girer çocuk mezara
Şimdi gidip tutabilecek mi?
Küleyim'e söyleyeyim biye BaBalı
Gelir evine, güneş takip akşamda

1368 Dedim” Anneciğim, söz söylerim kulak ver
Her ne yaparsa Yaradan’ın erki var
Müjdem için ne verirsin anneciğim
Dileğine ulaştırmış Zül-celal (Allah)

1372 Ğejdem, Ravşan seferinden dönmedi,
Öyle olsa dahi Allah dileğini vermiş
Bir aslan mezar içinde doğmuş
Hakikatin bizim gibi oğlun görmüş.

1376 Yok olunca, boz kızrağı aradım
Ey anneciğim, şimdi ilerler talebin (gerçekleşir)
Akanay’ın mezarına vermiştim
İzini gördüm yalınayak çocuğun

1380 O gün sana sır açmadım gider(sin) deyip,
Sevincinden sap yüreğın parçalanır deyip,
Önce kendim iyice bakıp anlayayım
Yalan söylesem ayıp olur deyip

1384 Düşünüp bu gün erken kalktım uykudan
Mutluluğumdan bezdım (kaçtım) bugün yıldıktan
Nede olsa öğreneyim diye gerçeğini
Yatarak gözeltledim takip etmekle sırtından (dışından)

1388 Yattım gidip çok mezarın yanında
Çocuksuzun bereket yok malında
Bir tarafında deliği mezarın
Dışarı çıktı tam öyle zamanında

1392 Kesin gördüm kendi gözümle çocukmuş
Sevdiklerine yaradan Hakk yar imiş
İyice bakıp şüphesiz gördüm tahminle
Yedi yaştaki çocuk kadar imiş

1392 Yedi yaştaki çocuk kadar izi var
Kuralay gibi duru siyah gözü var
Çıktığı iz Akanay’ın kabiri
Doğdu (doğurdu) desem doğru olacak hali var.

1400 Bu çocuğu doğurmuş almalı Akanay
Defin edeli geçti zaman bir hayli
Kendın gidip, kendi gözünle gör
Dileğini vermiş olmalı bir Allah

1404 Söyler o zaman sevincinden Küleyim
“ Adil değildir, hayat boyunca üzüntü
Akanayım söylemişti rüya görüp
Öldükten sonra çıkacak deyip görünüşüm

1408 Kırklar doğurursun deyip mezarda
Gelmelisin deyip haber vermiş sabıra
Düşmanını kılıcından geçirip
Ölüm getirir demiş Şağdat zalime

1412 Aslan gibi alp olacak yüreği
Kaplan gibi güçlü kuvvetli bileği
Tüm halkın görmeye toplanıp
Gerçekleşir mahzunların dileği

1416 İntikam kerpici pişer durur kendisinden
Akanay'ın ak süt akar göğsünden
Gerçekleşir intikamın aldıktan sonra arsızdan
Ravşanbey ayrılırsa (da) gözünden

1420 Anlatıp giden rüyasını böyle Akanay
Olacak deyip yurda koruyucu dede gibi
Ben görmem sen görürsün anneciğim
Kuşanmış (seçkin) çocuğun gelecek güçlü saka gibi

1424 Ben razıyım doğsa o oğlan kendimden
Bütün etse (giderirse) hüzün-ihtiyacı sezilen
Akıp verip böyle deyip öleceği zaman
Vedalaşmıştı Akanaycığım benimle

1428 Bunu söyleyip küleyim anne ağlar
Şimdi gitmeden nasıl sabreder.
“ Ölmüş kızın canlı oğlan doğurdu “ deyince
Sevincinden aklı başından gider
Biraz sonra aklını toplayınca,
BaBalıyla mezara doğru (yola) çıkar

1434 Ay battıktan sonra varır ikisi bozkıra (ıssıza)
Durmada doğruca gelir mezara
Mezarın içi ışık yakılmış gibi aydınlık
Yaradanın şerafeti olacak mı?

1438 Kulağını ver, bu sözümün gücüne
Perşembenin gelmiş imiş akşamına
“ Ala kartal, aç aslan'a benzeyip
Annesinin atıyormuş göğsünde

1442 Eski halinde yatıyormuş annesi
Hayattaki gibi bozulmamış bedeni
Biraz sonra kırk adam rast gelir
Yaradan'ın yazgısına bakarmısın

1446 Kırkınında var sarığı başında
Diz büktü(ler) mezarın tam yanında
Çocuk çıkıp hepsine elini uzattı [selemlaştı]
Akıl vermiş Hakk Kudret küçük oğlana

1450 Bakıp durdu gizlenip BaBalı
Kırklar idi bu gelenin tamamı
Bir bu değil, herHangi bir günd, gece olsa
Okşayıp sevip geri dönerlermiş çocuğu

1454 Dinleyene bu sözüm uygundur
Uygun olmasa kim söyler eksikliği
Kayısı, kuru özüm, hurma, ceviz her çeşit
Veriyorlar bebeğe yemişi

1456 “ Amin deyip el kaldırdı duaya.
Köroğlu'nu emanet ettik deyip Hüda'ya
Sabah olmadan kaybolup gittiler
Kırklar kaybolmadan durur mu?

1462 Eve döner BaBalı ile Küleyim
Biz dertliye yar olsun diye Hüda'm
Nasıl yakalayacağız deyip çocuğu
Eskisinden daha ağır oldu üzüntüsü

1466 Uzaklaşamaz eğer çıkarsa dışarıya
BaBalı da gayret ediyor namusa?
Teşebbüs ettiğinde mezara giriverir
Yayan bir tarafa, ata geçer yarışırsa

1470 Bu mezarın girilecek yeri idi dar
Mezara girilebilecek nasıl (bir) nar? (kim girer?)

Dertlenip safran gibi sararıp
BaBalı gelip küleyim'e söyler zar (gelip ağlar

1474 Benim gibi oğlun kaza (ecel) yetişip ölmedi,
Dileğimi tanrım kamil vermedi (Dileğimin hepsini vermedi)
Her gün kovalayıp eziyet çekip koşuşturdum
Kaygıyla (kaygıdan) ölecek oldum ben” dedi

1478 Hüzünlü olan Küleyin
Bunu bilip (öğrenip) ağlar
Evlat ve kocadan ayrılan
Ağlamadan nasıl dayanır?

1482 Yalnızlık cefa (eziyet) çektiren
Akrabanın uzaklığı
“ Bizim gibi garip kulun (insanın)
Olmayacak mı kabul muradı?
Bir Allah'ı yar edip
Bütün gece ağlayıp çıkar... (Gece boyunca devamlı ağlar)
Gece yarısı geçtiğinde
Sabaha yakın geldiğinde
Dileğin tanrım vermiş
Göz yaşını görmüş
Gavıs, Gıyas, Kırklar
Rüyasında haber bermiş
“ kaldır, çocuğum, başını,
Durdur gözünden akan yaşını
Ölen çocuğun dirildi
Şimdi (artık) bahtın açıldı
1498 Yalnız da olsa binle denk (bin kişiye eşit)
Mezar içinde doğurdu
Koroğlu gibi asili
Namı onun şöhreti yayıldı
Söyledim, çocuğun ben bunu
Yalan diye bilme (Düşünme) sen bunu
Türkmen ülkesin belli (dir)
CiHanı aşmış kahramanlığı
Çocuğun ismini biz koyduk

“ Mezar dan çıkan Koroğlu”

1509 Büyüyünce ele tutar mızrağını
İntikamını alıp gösterecek faydasını
Ey küleyim, üzülme, ağlama
Yakalayacak biz söyleyelim hilesini” [yakalanması için biz söyleyelim hilesini]

1513 Anlatalım size doğru bu işi
Pazara gidip alınız der yemişi
Koroğlu'da yiğit olarak büyümekte
Akla sahip, görünüşü de onun yakışıklı

1517 Hazırlanıp kendini uygun etmelisin
Biraz uzak gizli bir yere gitmelisin
O mezarın yavaş-yavaş ağzından
Uzun edip meyveleri dökmelisin

1521 Çocuk çıkarsa o meyveleri görür
Tadına bakarsa, bitinceye kadar tolpar
İnsanoğlunun nefsi denilen düşmanıdır
O zaman Allah dileğini verir”

1525 Böyle rüyada verip haberi
Yaz şafağının atacak (açılacak) gözü yaklaştı
Bunlar söyleyip kaybolur gözünden
(Tam) o zaman uykusundan uyanır

1529 Uyanınca rüya olduğunu anlar
Yarılmış (patamış) gibi sevinçten kalbi
BaBalıyı yanına alıp küleyim
Şehir tarafına erkenden yola çıkar

1533 Pazara gelip alır çeşitli yemişi
Yemiş alıp mezara da gelirler
Kırkların anlattığı gibi mezardan
Seskelik yer uzak edip dökerler

1537 Boz kısrak imiş çok yılmının anası
Asla kötü almazmış yavrusu
Onların birisini tutup biner BaBalı
“ Kuş ta olsa yakalar” deyip tahmini (düşüncesi)

1541 Kızlar giyer giyim çeşitli renkten
Yayan geçmez diye düşünür attan
Gizli bir yere atını kayar (bırakır) hazırlayıp
Durur gözetleyip çıkacak diye dışından (dışarıdan)

1545 Çocuk çıkıp o yemişleri görür
Tadına bakıp bitinceye kadar toplar
BaBalı gizli yatan bilmeli
Yattığı yer görünmez bir yer idi

1549 Yavaş-yavaş uzaklaşır mezarda
(yokuşu) kiri aşar, kaç (birkaç) tepelerden
Hızlı-hızlı avuçlayıp yiyerek yemişi
İki elini ayırmadı ağızdan

1553 BaBalı şimdi ata binip ilerler
İpi tutup gizli gizli gelir
Hiçbir şeyden habersiz Köroğlu
Tam karşısına yetiştiğinde (ancak) görür

1557 Görür görmez çocuk mezara doğru kaçcar
BaBalı da atına kamçı vurur
Yetişmek şöyle dursun göremedi gölgesini
BaBalı şimdi ne yaparım diye afallar

1561 Küçük çocuğa yetişemedi koşan at
Bunca hızla olurmuş insanoğlu
Küleyim'e şimdi ne söyleyeceğim
Ölümden daha ağır daha ağır bu ayıp

1565 Bu nasıl (ne tür) insanın yabanısı
Koroğlu'nun koşusu geçti atı
Çocuk meyve toplamaya çıktığında
Kırkların gelmiş imiş hepsi

1569 BaBalı'nın her maksadı bulundu(gerçekleşti)
Kudrette (kudretin sayesinde) mezarın ağzı kapandı
İki aslan gelip uzandı boylu boyunca
Çocuk gelip ikisine yalvardı

1573 O zaman çocuk aslana söyler:
" Kendim yetim, korkuyorum ben der
peşimden geliyor bir düşman
Dedim olsan yolumu boşalt sen, der
Ben gideceğim ak süt veren anneme,
Korur annem, şefkatli bol der

1579 Beni kovalayıp geliyor bir düşman
Yayan kaçıp yoruldu uzaktan
Yalan dünya(nın) insanından korkuyorum
Kapımı boşaltır mısın aslan?!

1583 Toz kaldırarak koşturup geldi baBalı
Kaçtı çocuk yönelip bozkıra doğru
Dağa bakarak kaçtı gitti yetiştirmeden
Bir Allah'a BaBalı etti şikayetini

1587 Cebbar Allah dileğimi vermedin
İyi idi bundan dahi ölümüm
Kırklar boşuna mı idi söylediğin(iz)
Gerçeğim desen rüyam mıymış gördüğüm

1591 Dağa geldiğimde yüksek yüksek bel imiş
Beli aşsa (aşınca) bir grup adamı görür
Yiğit BaBalı koşup gelip baktığında
Ortalarına çocuğu alıp duruyorlarmış

1595 BaBalı ya bunlar verdi cevabı
Çocuğu kovalayıp yormuşsun bir atı
Kaçağını yakaladıkey evladım
Muhtaç insandan alalım diye cevabı.

1599 Evliyanı nereden bildin BaBalı
Kırklar imiş bunlar tamamı
Kazara tekrar kaçıp gider deyip
Elini ayağını bağlayıp verir(ler) çocuğu

1603 Uğurlar olsun bahtlı ol evladım deyip
Kaybolup gitti bunlar kendi haline
Gönlü dolup yiğit baBalı sevinip
Koroğlu'nu alıp döndü yurduna

1607 O zaman çocuk ağladı
Dinle demiş ağabey sözümü
Elimi ayağımı çözüver ağabeyciğim
Kırklar anlattı kendimi

1611 Kaçmakla der nereye giderim
Taşa deyip kaldı delinip tabanım
Sizi bırakıp hiçbir yere gitmem
Kırklarından yeni geldi heberin

1615 Bağladığın ip kesmekte bileğimi
Seninle nasıl birlikte giderim
Gerçekten bana acıyorsan ağabeyiciğim
İsteyecek vardır sizden dileğim

1619 Hakk işine, çarem yok, boyun eğeyim
Mezara girip ben annemi göreyim
“ Kederlenme (daha) yeni geliyorum deyip
Vedalaşıp rızasını alıp geleyim”.

1627 Kapanmış deliği ,yok kabrin,
Sözünü dinle Koroğlu gibi çocuğun,
“Kucağına gelip vedalaşmaya gelmişim,
Göstermeyecek kadar Kudrete ne yaptım.

Rahm etti BaBalı
Gönül bölüp gözden akan yaşına
Vedalaşıp (gönlünde) arzusu(kalmadan)gelsin deyip
Tam mezarın gelmiş kenarına beraber yanına

1627 Kapanmış, deliği yok kabrin
Sözünü dinle Köroğlu gibi çocuğun
“Kucağına atılıp vedalaşmaya gelmişim.
Göstermeyecek kadar kudrete ne yaptım

1631 Gireceğim desem , kapanmış bizim yol
Özlemim kanmayıp gönlümde arzu çok
Elvada anneciğim kıyamette görüşürüz
Mezardaki emzirdiğin ak sütüne razı ol (helal et)

1635 Elveda hoşça kal anne, ben Köroğlu oğlanın
Düşmanına aslanın(ım), kartalın(ım)
Ata amanın gidiyorum evine
Razı ol gelip gidip durum (uğrarım)

1639 Çocuğu alarak BaBalı geldi sevinip
Köroğlu'da geliyor nurlanıp
Bunu görüp koşmuş Küleyim
Sevincinden göz yaşını döküp

Köru1643 ğlu'yu kucaklayıp attan indirir
Evine getirir şerbet içirir
Şimdi ölürsem arzum yok gönlümde
İpek bağı alime verdi kuşumu

1647 Gözümün nurunu gerçek mi bu gördüğüm
Gerçek se dirilmiş öldüğüm
Rüyam mı diye korkuyorum hala da
Yaradan Hakk doğru mu bu verdiğin

1651 Kurban kıldım alnımdaki varımı
Malım bir yana feda ettim canımı
Medet verip kırklar pirim yar olsa
Düşmanımdan alıp verir ar-namusumu

1655 Küleyim yenilenip kemiği [yeniden yaşayıp kemiği]
Kurumuş katı göğsü yumuşayıp
“ Şükür bugün aslan oğlan doğurdun” deyip
beyaz yanağını tekrar tekrar öper.

1659 Güzelliği varmış sevsen susuzluğun kanacak kadar
Ağlayıp ulaşır arzusuna
Günler geçtikçe büyüyor Köroğlu
Düşmanından ar-namusu alacak kadar.

1663 Kılıç tutacak elin bu mu?
Sınılar var heybetini sınılamaya,
Ömrüne bahtına Allah yar
Kıklar yürürse erip yanı başında

1667 Köroğlunu büyütüyordu sezdirmeden
Düşmanlara göstermedi gezdirmeden
Dışarıya oynatır koruyup
Gönlü şad, kam kaygıyı göze almadan (düşünmeden)

1671 Böylece gelir on bir yaşına
Kuş uçurmadan büyüttü kaşından (kimseye göstermeden, habersiz)
Bir gün öğlen uyuyup kaldığında Küleyim
Gelmiş oğlan birçok çocuğun yanına

1675 Aşık oynayıp ütölüp de kalır
Ütölünce zorla geri alır
İster küçük olsun, ister büyük olsun
Sürükleyip dayandırmadı çocukları

1679 Büyük ile bakmaz küçüğüne
Vurur diye çocuk gelmez yanına
Bir çocuğu yıkıp alıp altına
Şefte almaktadır kafasında(n)

1683 Çocuk söyler : Kendi başına kafisin
Gayesiz dolaşıp nasıl yiğitlik edersin (yabancı yerde)
Atamıza söyleyip varsak şikayet edip yaramazı
Bir gün duramadan bu şehirden gidersin

1687 Kim çağırıldı izle diye eğlenceyi
Oya desek uygulamazsın kuralı
Atamıza dövdüğü biz söylersek
Yurttan kovar sen(i) avare yaramazı

1691 Bu çocuğu öfkelenip sözünden
Dayanamayıp akıtır yaş gözünden
Eve dönüp geliyor Köroğlu
Sorayım diye ennesinden

1695 Geldikten sonra Küleyim'in yanına
Acıyı gözden akan yaşlarına
" Seni üzen Hangi çocuk, gözümün nru" deyip
Kuşunu saldı çıkayım deyip başına.

1699 Koroğlu der: “ Kim incitir deyip kendime,
Öfkelenip akıttım gözden yaşımı
Hasret-dahi (dir), ana, size şikayet edip
Kulak verip dinle Koroğlu'nun sözünü

1703 Bizim gibi oğlun rengi uçup solmuştu
Göğüs kaynayıp intikak koru dolmuştur
Bir çocuğun çok dukundu sözleri
Koroğlu'nuz nereden peyda olmuştur.

1707 Bir çocuğun sözü bana beyit oldu
Kalbime buz dökülüp dert oldu
Bizler nereden gelmiştik anneciğim
Hasret kaynayıp içim yanıp yangın oldu.

1711 Bu yezidler rakı şarap içmişti
Düşmanların kefen kıyafetini biçmişti
Yurdumuz, halkımız var mı bizim anneciğim
Dost bilmeden şu zalim düşmanı.

1715 Bu dünyadan kimler geçmeden kalır?
Kaygıyla içim dolup yarar

“ Baş kesmek var, dil kesmek yok, anneciğim
Yüreğimi yakıp kavuruyor

1719 Yelkenimi bundan böyle çözerim,
Tavsiye edersen düşman başını keserim
Büyüyünce yurduma gideceğim, anneciğim
Düşman olanın gelip kanını içerim!?

1723 Bunu işitip ağlamaya devam eder Küleyim:
Yarı ol, can(ım) yaradan Hüda'm
İyiliğe yeni kauştum (elim ulaştı) dediğimde
Tekrar gelip rastgeldi mi hasret

1727 Bir aksunkar geçmişti şimdi elime
Kurban ettim sinek canım koluna
Boynu kopsun düşman itinin çocukları
Rast geldi alnımın talihsizliğine

1731 Eğer söylesem burada durmadan gider
Ben söylemesem kaygılanarak tükenir
Ne olursa olsun yapacağım yavrum deyip
Koroğluna hepsini beyan eder.

Küleyim

1735 Çocuğun seni hasrette bırakmayayım
Sözümü söyleyip derdi övüne sereyim (açıklayayım)
Kulak verip iyice dinle, evladım
Gizlemeyeyim, hepsini beyan edeyim.

1739 Bizler gelip bu şehre rastgeldik [Rast gele bu şehre geldik]
Gelir gelmez köpek düşmana söz oldk [dedikoduya vesile oldu]
Bu şağdat'ın ağır oldu eziyeti
Görmeyeni görüp, gözümün nuru, hor olduk

1743 Akmakta olan temiz pınır çöl oldu
Baban, dayın düşmana hor oldu
Ravşanbey'in gözünü oyup zarlattı
Hiçbir şeyi göremez kör oldu

1747 Nerede olursa da olsun Allah sığınağın
Ürgenç'dir çocuğum sizin şehriniz
Hasretle bizler kaldık zar ağlayıp
Kaçıp gitti baban ile dayınız?

1751 Söyleyiverdi böyle anası
Öğrendi hepsini Köroğlu gibi çocuğu
Sırasıyla anasıyla söyleyip
Köroğlu'nun söylediği sözünü dikkat et, dinle,

Köroğlu

1755 Allah'ın topudur insanın başı
Kuzguna yem olsun düşmanın aşu
Ana,, sizi Allah'a emanet ettim
Diri olsam, bir ederim faydası [yaşayıp giderim]

1759 Diri olsa arayıp bulurum babamı
Çıkarayım içimdeki derdimi
Ana sizi bir Allah'a emanet ettim
Geri dönüp (eninde sonunda) ben alırım daını.

1763 Anacığım Sal kulağın sözüme
Ben düşmem (görünmem) düşmanların gözüne
Üzülmeden ana bana dileğini ver
Yaradanın ben emanet ettim kendine

1767 "Varacak yerin ürgeniş denen yurt olur
Etrapında Jembil denen bel olur
Yine doğdu kıyamet günü bize
Bu ananın göreceği gücü dert olur.

1771 On iki yaşını doldurmayan çocuksun
Yoldaşın yok yalnız gidiyorsun
Yaradana emanet edeyim çocuğum
Yol görmediğin halde yine de nasıl olursun?

1775 Hakkın işi ne dese de çare ne?
Ėejdembey ile Ravşanbey'e selam söyle
Sağ-salim yurda ulaşırsın evladım
Selam söyle tüm Türkmen halkına

1779 İzini anasından alır
Boz kırsağa silahlarını yükler

Yol hazırlığını yaptıktan sonra bir gece
BaBalı ile yola çıkar gider

1783 BaBalı dağ içine alıp getirdi
Kıyamadan göndermeye Koroğlu yiğidi
Emenden yay büküp, oy yontup
Çocuğun arkasına bağladı

1787 Var idi Ėejdembey'den kalan yay
Üç köşeli, uçu çelik, oku başak
Yüz adım yere götürüp hedef koyup
At dedi Koroğlu'na nişan alıp.

1791 Koroğlu nişan alıp yayı çekti
Hedefi delip geçti yere saplandı
Öğretip تنها yerde üç gün boyunca
BaBalı pek çok nasihatta bulundu

1795 BaBalı Koroğlu ile çıkıp bozkıra (dışarıya)
Ovalı ıssız yerlerden geçip geceleri
Ėejdembey ile Ravşanbay'in gittiği yol diye
BaBalı (Koroğlunu) onların izine saldı

1799 Duruyormuş doru tulparın izi silinmeden
Üç tulpar kaçan, kovalayın ay, yıldız gibi
BaBalı Koroğlu ile vedalaştığılaşıp,
El sıkışııp vakit geçirmeden

1803 BaBalı uzaklaşmıncaya kadar arkasından bakıp durdu
Adımlarını ağlaya ağlaya saydı durdu
Görkemine, gölgene kurban olayım deyip
Gözden uzaklaştıktan sonra geri döndü.

Türkmence Bir Makam

1807 Küleyim ile baBalı yiğit
Kaldı ağlayıp kafeste
Köroğlu arkasına baba baka
Gidiyordu mahsun mahsun
Yola çıktı yalnız başına
Aşarak ovaları tepeleri
Tulparın bıraktığı izde gözü
Yoldan çıkıp yanılmamaya
Görmek isteyip yurdunui
Ürgeç jembilbelini
Havadak gölünü
Aradaki çölü geliyordu aşıp
Doğru bulup yolunu
Bazen hızlı bazen yavaş at koşturup
Küme küme toz kaldırıp
Buğı, maral, geyik kulan (gibi)
Seyrediyordu hayvanları
Hedefe pırlatılan ok benzeri
Yanmakta olan kor gibi
Geliyordu kahraman oğlan
Kendi başıma(olmasına rağmen)kalaBalığı andırıyordu
Beline kemer bağlayıp
Düşman yüzüne öfkelenip
Geceyi gündüze katıp yürüdü
Kaybolmamak (için) yolunu arayıp
Derya gibi dalgalanıp coşup
Genç yüreği ışık saçıp
Gönlü coşup haddini aşıp
Tepe çöl ile karışıp
Avlanıp, pişirip yedi
Gördüğünde maral, geyik kaçan

Kat kat dağ ile taşı,
Geçitli belleri aştı.
Sevgisi ağır basıp yurdun,
Coşup gönlü ışık saçtı.
Ay altında çolpan yıldızı,
Derinlerden oynar kunduz,
Yalnız dinlenmeden yol yürüyüp
Kırk bir gece, kırk bir gündüz.
Açtı pek çok bozkırlarını,
Bastı sınırsız sahasını,

Geliyordu sıkça hatırlayıp,
Ağlayıp geride kalan anasını.

Gözümle görüp oynasam diye,
Akraba çocuklarını.
Kırk bir gece güler geçip
Gördü jembil'in karaltısını
Tanıştı çok yerleriyle,
Türkmenin yurtlarıyla.
Birkaç gün durmadan yürüyüp,
Geldi jembilbellerine.
Yolu ıssız yerler idi,
Çeken onu jembil'in tozu idi.
Yolunu şaşırtsmadan getiren,
Doru tulparın izi idi.

Çobanla Karşılaşması

1862 Uzak yerlerden gelip ümidi kırıldı
Ümidi kırılrsa da içi içine sığmayacak kadar sevindi
Jembilbel şehrin dışında
Koyun güden bir çobanla karşılaştı

1866 Gelip çobana selam verdi genç oğlan
Şehri de, başka şeylerin de sorup
Söyledi çoban Türk dilli halkız
Bu şehir jembil Başkentimiz

1870 Yurdun toprağın sahibi Akıl Han
Garibe fakire diyenciye yakın Han
Çok uzaktan gelmiş bir halin var
Sen kimsin anlatır mısın evladım

1874 Görünüşünde dahi hali var,
Heybetinde melek nuru var.
Uzak yoldan nereden geliyorsun,
Mal canını almadan zalim hırsızlar. ?”

1878 Körğlü söyler: “ Ben de Türkmenim
Yolcuyum, yurdun durumunu sordum,
Türkmen yurdunda bir tanıdığım var idi.
Eğer bilsen, ona varıp kalkarım”.

1882 Çoban söyler: “yolcusun sen kendin
Yurt hakkında çok şey biliyorum ben kendim
Sevmem sözün uzatılmasını
Kum isen adın söyler misin!”

1886 “ Tolıbay'ın idi Ravşanbey,
ünlü herkesin bildiği asilzade.

Şu anda yaşayıp yaşamadığını bilmiyorum.
Birisinin adı sanı Ğejdembey”.

1890 Çoban söyler: “Eğer onlar akrabansa.
Ya yakın ya yabancı ?
Şu anda birisi var, birisi yok
Bildiğimi ben sana anlatayım.

1894 Ğejdembey de zamanında bey idi.
Büyük atası Tekejevmit soyu idi.
Bu günlerde Ğejdembey yiğit hayattadır.
Ravşanbey öleli çok oldu . “

1898 Öldüğünü babasının çocuk öğrendi.
Allah’ın emrine boyun eğdi.
Tekejevmit ‘i sorup arayarak,
Evine dayısının yerleşti.

1902 Evine dayısının geldi ulaştı,
Tanışıp Koroğlu asilzadeyi.
Sarılıp boynuna Ğejdembey’in
Genç çocuk özleyip gelen çok ağladı.

1906 Ğejdembey genç yiğeni tanımadı.
Görünüşü heybetini çok beğendi.
Ağlayan genç çocuğa tekrar bakıp,
Anlat evladım- deyip halini sordu.

1910 Anlatır Koroğlu bildiklerini
Adını, şanını. Akanayın öldüğü yeri
BaBalı ile Küleyim’in mezarına yakaladığını
İzleyip onları buraya geldiğini

1914 Selamını Küleyimin de ilettili
Kaygıda kaldığını o biçarenin
Bırakmasın kemiğimi düşmana diye
Söylediğini annesinin dayısına

1918 BaBalı gösterdi yolu dedi
Zavallı ağlayarak aldı acıyı bana
Öğretti avlanmayı sarca yay ile
Anne babadan eksik olmadı.

1922 Böyle diye çocuk sözünü bitirdi
Tanışmıştı sormadan Ğejdembey’i

Dayısı köoruğlu'nu gördükten sonra
Allah'a bin kere şükür etti

Ėejdembey'in Yurduna Döndükten Sonra Gördükleri

1930 Yurduna Ėejdem, Ravşan gelmiş idi
Ravşanbey çok hastalanıp ölmüş idi
Yakınları akraBaları birleşip
Kız alıp Ėejdembeyi evlendirmiş idi.

1934 Gelmişti Ėejdembey cesareti kırılıp
Düşmandan zor kurtulup yurduna kaçıp
Sevdiyse de Barşayım gibi güzeli
Gönlü coşup pek sevinemedi

1938 Barşayım'ı Ėejdembey'e etmiş nasip (Allah)
Pek çok aşık elde edememiş
Derdini içindeki çıkartmak için
Meslek edip avlanmaya çıkardı

1942 Pek çok insan Barşayım'a aşık olmuştu
Ėejdembey'e kuralay gözlü nasip olmuştu
Malum sözü şirin Baldan tatlı
Köroğluna canını adamıştı

1946 Ėejdembey ava çıkmaya hazırlanır
Kucaklaşıp Köroğlunu okşar
Ėejdem'in bundan başka çocuğu yok
Bundan başka evladı gözü görmez

KıratHakkında, Köroğlu'nun RayHan Arap'la Savaşı (Üçüncü Bölüm)

1950 O zaman Köroğlu on üç yaşa geldi
Omuzlu geniş kürekli hem yakışıklı
Geniş göğülü, gözü ela soğuk görünüşlü
Alıcı kartal sıfatlı, yürekli

1954 Ėejdembey kalaBalık bir grupla ava çıkar
Köroğlu kısrağa binip dağa gider
Altanda kök kaskalı tulparı var
Kısırak güden çocuğun yanına biri gelir.

Kök kaskalı tulpara binen birisi geldi
Köroğlu dikkatlice gelene baktı
Süslü bir argıymaktı bindiği
Bu ata aşık olup gönlünü kaptırdı
Bu ata Köroğlu aşık olup
Kısrağı çiftleştirmeyi düşünür

1964 “ Ey ağabey aygırınla çiftleştirelim mi ” deyip
yanındaki yiğide sorar
gönlü o yiğidin başka yerde
cemaat dikkatlice dinleyin şimdi

Köroğlu'nun Sözü

1968 Ağabey ben bilmiyorum adını
Nerelisin bildir kimsin
Söylüyorum sizi arzumu
Aygırını boz kısrağınla çiftleştir

1972 Verdiği sözden döner mi?
İyi insan dışa sırrını vurur mu
Aygırını bana çok görme
Canım ağabey aygırını boy kısrağımla çiftleştir.

1976 Çiftleştirelim diye sizden ağabey sorarım
Bu istekle yüzüne bakarım
Ne istersen emrine yorarım
Canım ağabey boz kısrağımla çiftleştir

1980 Geçmiş kuşak, aslı Arap soyu idi
Arapların ünü çıkmış beyi idi
Barşayım'ın aşık olup şöhretine
İşte o gün görmek için gelmişti

1984 Yüzünü görüp taktı kalmadı
O basında insan olmadığını anladı
Buz kısrağınla çiftleştirelim, çocuğum
Canım ağabey gösteririm yengemi diye
Zavallı çocuk peşini bırakmadı

1990 Söyledi RayHan: biz arabın beyleri
Aygırımın soyu asildir
Gizleyecek sırrımı yoktur gönlümde
İstediyimi verirsen, çocuğum, çiftleştirir, der

1994 Düğünde Mecliste başka at atımı geçemez
Doğacak tay kötü olmaz kendisinden

Ben kendim kahramandan doğmuş yiğidim
İstedigimi verirsen, çocuğum, çiftleştirir, der

1998 Kabul olsun. kardeşim, senin dileğın
Çoktan arzulamış aşık olup yüreğim
Yengenin bir tutarsan bileğini
Kök kaskayı boz biyenle çiftleştir

2002 Cömert eller vadesine kavuşur
Genç çocuk ata aşık olur
Barşayım'ın elini tutmasını sağlayacak olup
Çocuk RayHan'la anlaşma yapar

RayHan ile çocuk şart koşup hesaplaştılar
Ata tutulmuş (çocuk) akli karışır
Kaska tulpar boz kısağđ görünce
Coşup taşıp akıranıp yanına yaklaştı...

2008 RayHan Arap bunu görür
Zeki yiğit, kamil kahraman olduğunu anlar
Kök kaskadan doğacak yavru tehlikeli diye
Ağzı bunu itiraf etse de, gönlü kabul etmez

2012 RayHan Arap bu çocuğa inenamadı
Yazık boşuna çiftleştirdim ben dedi
Kuruğlı söyler: " Namertlik dir bu işin
Gerçekten iyi bir insan isen, ağa dedi

2016 Bilsen ağa, bu yaptığın makul değil di
Kaburgamla düşünüp, anladım bu sohbeti
Yengemi bir kerecik gösterip uzaktan
İntikamımı alırım, eğer inatlaşırsan

2020 RayHan der: " Bu dediğın doğrudur
Ne yaptıysam da bitirdin sen işi
Evlat, senin mertliğini sınamaya
Bunun için yapmış idim bu işi

2024 Bunun gücünü almış değil
Onun sahip olduğu bir başkasında yok,
Erkek doğurursa Allah'ın dileğini kabul ettiğidir
Bundan sonrasını kendin bil genç oğlum

2028 Bir sebepten düşünmüştür (bu) hayali

Bu yaptığım kendime ziyandı(r)
Şimdi evlat” yengeni göster” , diyerek
Yaptığı işten RayHan Arap utandı
Koroğlu aldatıldığını anlamıyordu
Zalimliğiyle gelip duran mundarı

2034 Koroğlu söyler: “ Benimle birlikte gel. der
Söylenilen söz yiğit için anttır. der
Ben yengemden haber alıp geleyim
Şuradaki evin arka tarafında dur”. der

2038 Yengesinin geldi çocuk yanına
Pervane gibi döndü durdu etrafında
“ Bir dileğim var sizden yengeciğim.
Yalan söylüyorsan deme yalnızca

2042 Söyler önce RayHan Arap’ın geldiğini
Kök kaskaya tutkuyla baktığını
Boz kısrakla bir kerecik çiftleştirme uğruna
Söyledi hepsini, söz verdiğini (de)

2046 “Bana acıyorsan söylediğimi kabul et. dedi,
şarap alıp bir kaseyle var, dedi
Namert sıfatını başımıza taktırmayalım.
Yalan söylemek yiğide yakışmaz”. dedi

2050 Barşayım’ır bakınız sözüne
Çok duygulandı, geldi yaş gözüne
Evden çıksam, yokum sana, gözümün nuru
Yararlanıp gelen şu adamı dayının yokluğunda(n)

2054 Olsa tulpar altındaki at, oynayan,
Gözleri avuç kadar palayan.
RayHan denen Arapların beyi imiş
Başka olmalı onun düşündüğü maksadı

2058 Ben bilirim onun Arap zatlari (aslını)
Kaç kere geldi “Benimle evlen” dediği mektupları
Evder çıkarsam, yokum sana, gözümün nuru
Kovalayana yakalattırılmaz mükemmel koşan atlı

2058 Ben korkuyorum yüz ifadelerinden
Ateş fişkırır gözlerinden
Gitmeye korkuyorum
Daha önce söylediği sözlerinden

2066 Böyle diye Barayım her Şeyi anlatıverdi
Yalvarıp Köroğlu'da huzurunu kaçırdı
Dışarıda duran RayHana alıp verdi,

2070 Daha önceleri aşık olan Arap,
Hemencecik ak bileğinden yakaladı.
ngerip Barayım'ı önüne alıp,
" Genç ocuk, hoşça kal" dedi ve gitti.

2074 Köroğlu eline alıp ağaç sopa
Atlanıp oda bindi boz kısırağa
Kaygılanıp Köroğlu çok düşündü,
YetiŐsem diye RayHan'a kovalayıp yolda

2078 Kovalar boz kısırağa üst üste kamçı vurup
Yengesini alıp kurtarmak olsa nasip
RayHan bir fırlayıŐta deryayı geçti,
Köroğlu yetiştiğinde yaklaşıp

2082 O anda Köroğlu'da yaklaştı
Atlayarak öbür tarafa geçmeye hazırlandı
Öteki taraftan RayHan Arap bunu görüp
Atlama Köroğlu'na bağırdı.

2086 Evlat, dinle söylediğim nasihatımı
Yanlış deme kızarak söylediğim sözleri
Salmayasın bu deryaya atını
Evlat boz kısırağınla yok olup gidersin

2090 Kulağın sal, evlat benim sözüme
Büyüdüğünde hiç kimse düşmez izine
Akan derya fayda vermez kendine
Boz kısırağınla kendin yok olup gidersin

2094 Canım evlat, boz kısırağını bakmaya devam et
Kulın doğarsa ipek ip bağlarsın
Söylediğimi esas al(iyi dinle)
Nihayet düşersen yok olup gidersin

2098 Güçlü olursan, karşıma ık büyüdüğün zaman
Benim bu söylediklerime inan
Kaderdeki yaratanın yazgısıdır
Deryaya düşersen, yok olup gidersin

2102 Erkek doğarsa, evlat, senin bahtındır
İyi bak, acımadan varını yoğunu ver
Tulpara binip o zaman ana namusunu
Şimdi kovalayacak olursan yok olup gidersin

2106 RayHan Arap bunları söyledi
Köroğlu atını başını çekti
Hayatta olursam görürsün deyip pişman olup
Çaresizlikten geriye döndü.

2110 Barşayım'ı alıp gitti şehre
Köroğlunun içi doldu dertle
Yaptığından utanarak geliyor
“ Ne söyleyeceğim” diye dayıma

2114 “ Dosta alay, düşmanlara dedikodu vesile oldum
altın kafam ahmaklıktan bakır oldu
bir at için yengemi elimle verip
Boynu kırılması nereden rast geldim ?”

2118 Gençlik çağının işte böyledir acemiliği
Eve döndü sığmayıp derdi
RayHan Arap alıp kaçıp götürdüğünde
Dayısı ava çıkıp gitmişti

2122 Avdan gelince yoktu evinde karısı
Kıyametlik can yoldaşı, yakını
Onun nerede olduğunu bilemeyip
Şaşkına dönmüş oturuyordu akılı

2126 O sırada Köroğluda gelir
Gelip Ğejdembey'e selam verir
Yiğit Köroğlu seslenemeyip kederlendi
Dayısı da bir kötülüğün olduğunu anlar

2130 “ Köroğlucan nereden geliyorsun sen, dedi
Avdan daha yeni geldim, yorgunum ben, dedi
Ne sebepten yere bakıyorsun, kederlendin
Nereye gitmiş yengen biliyor musun?

2134 Köroğlu söyler: “ Dayı söze kulak as
Asil kişi ar-namusa leke sürdürmez
Söze bakarak söyleyecek yüzüm yok
Ahmaklıkla bir iş yaptım hoşunuza gitmez

2138 Bu gün dört gün oldu yalnız yatmışım
Dipsiz derin hasretle bakmışım
Yengeme kızma dayıcığım
Bir tulparın tohumuna satmışım

2142 Binip gitti naz bedevin en iyisini
Unutmayacağım RayHan beyin yaptığını
Görür görmez gönlüm gitti o ata
Aygırını almak için tohumunu.

2146 Arap bana düşmanlığını gösterdi
Yengemi götürüp kırmızı gülümü soldurdu
(Bu işe) çocukluğum sebep oldu
ne yapayım yüreğimi parçalandı

2150 Ğejdem söyler:” Dinle benim sözümü
Geçmiş işe çok yıpratma kendini
Cebbar Allah, ömür biterse kendin gençsin
Hayatta olursan alırsın intikamını

2154 Sen geldin şu anda on üç yaşına
Ben kurban olayım köz ve kaşına
Heybetine ben olayım kurbanlık
Her bir şeyin çözümünü bul arada

2158 Kadir Tanrım gizleyeni görmez mi ?
İyi ile kötü kendisi bilmez mi
Bendesinin fikri bellidir Alla’a
Kader böyle yapmışsa zavallı insanlar boyun eğemez

2162 Neler geldi şimdi benim aklıma
Gördü layık bunu benim boynuma
“ Ya sabır Rahim Allah denildiği gibi
Sabır etsen gelir bir gün elime

2166 Neler görmez yaşamında garip baş
Pişman olup boşuna dökme yaş
Hayatta olursan intikamını alırsın
Tevekkel kılıp, eğlenmene bak, etme pes

2170 Ğejdembey’in razı oldu sözüne
Yoldaşı için kızmadı kendine
Köroğlu der: “ Sağ olup da bir ulaşısam
Barşayım’ı sonunda getiririm sana

2174 Bu sözüne dayısı da şad oldu

Bir dileği Köroğlu'nun at oldu
At doğursa diye acele ediyor oldukça
Boz kısrağı nede olsa besledi

2178 Bu uğraşla birkaç gün geçer
Ata aşkı sevgisi gider
At doğursa diye acele ediyor Köroğlu
Günler geçer, doğuracak zamanı gelir.

2182 Köroğlu yad eder Cebbar Alla'ı
Uyumadan gece-gündüz kısrağa baktı
Aylar geçip aradan, zamanı gelip
Boz kısrağ sağ salım doğurmuş
Gözetip Köroğlu takip ederek
Yere değdirmedi eliyle yakalamış
Gözleri ışık saçan toynağı tas gibi
Kulının uvuzlarına hayret etmiş

2190 Tenha bir yeri kulına mekan yapar.
Gözünü ayırmaz, devamlı bakar
Kulın oynar ağaçlıkta atlayarak
Boyu uzayıp gün geçtikçe büyüyor
Kulının boyu uzun, kamış kulak
Dirseklili, geniş karın, kuyruğu kesik
Diyorlar göğsü geniş mera(gibi)
Yel gibi esip kulın koşarak oynadığında
Gözden kaybolup gider uzaklara
Üç kere anasının üzerinden atlayıp geçti
Heybetli görünüşü güzel tulpar pırak (burak)

2202 Bir yılda tay çıkardı bakıp
Eğitti boynuna ip taktı
Gelecek yıl yaşı dolup 'kunan' çıktı
Sıcakta güneşe çıkarmadan bakıp?

2206 Köroğlu unutamadı dayısını
Küçükken almıştı Kırkların duasını
" At doğar yiğide layık " denildiği gibi
Karakterinden almıştı Kırat ismini

2210 Kırat'a 'dönen' oluncaya kadar baktı
İpekten boynuna ip bağladı
O zaman Akıl Han ürgeç'te hüküm sürüyordu
O ölüp sahipsiz kalmıştı tahtı

- 2214 Uçurdu devlet kuşunu eline alıp
Bulmak için ülkeye padişah layık
Yular bağlayıp kıratına bakarken
Başına Köroğlu'nun kondu varıp
- 2218 Devlet kuşunu uçurdu eliyle
Köroğlu ilgilenmedi onunla
Başına tekrar- tekrar kondu
Önceki görüp-bilmediği yoluyla
- 2222 Kovaladı yumruklayıp yuvarlak başından
Kuş kondu üç dört defa kımıldamadan
KalaBalık halk Köroğlu'nu yakaladı
Kurtulmak için çırpınmasına bakmadan
- 2226 Köroğlu o zaman halka cevap verdi
Zorluk gösterip eziyet etmeyin bizim gibi yiğide
Düşünceniz tahta çıkarıp atımı almak
Aldatmak için yaptığınız hile bu “ dedi
- 2230 Çocuk deyip beni hileyle aldatma(yın)
Benziyorsun Kızılbaş ile Kalmuk'a
Düşündüm de bu iyilik değil
Aldatıyorsanız Kıratımı alamağa (almak için)
- 2234 Ne türlü bir hikmet var kuşunuzun başında
Yetimliğimden hasret çektim küçüklüğümde
Mezardan çıkan Köroğlu'nu bilmiyorsanız
Doğruyu söyleyin maksudınız ne saklama(yın)
- 2238 Kırkınız birden uçurtmuşsanız kartalı
Kartalınız gelip ürküttü kunanımı
Hepiniz birlikte beni ortaya almayınız
Kıratımdan ben hiç ayrılmam.
- 2242 Hakk'tan korkup kimsenin hakkını yemem
Bir daha buralara ben gelmem
Beni bırakın rahatsız etmeden kendi yoluma
Lazım değil tahtınıza oturmam
- 2246 Tanrı'nın boş bozkırını koruyor musunuz
Hakkınız varmış gibi bini ortanıza alıyorsunuz
Gökyüzünde uçan kuşa katılıp
Hepiniz birlikte ahmaklığa gidiyorsunuz.

2250 Delirdiniz mi, hepiniz birlikte cin çarpıp
Han tahtında oturmam bir dakika bile durup
Dönenimi bir kere görmek daha iyidir deyip
Koşarak dışarıya çıkar tahta bir tekme atıp

2254 Bakmadı halkın hürmet ettiğine
Maksat ettiğini muradına erdiğinde
Dışarı çıktığında yoktu Kırat'ı
Birisini çalıp binip te gitmiş mi diye düşündü

2258 Dönenim yok – der neden korkuyorum
Ona binebilecek yoktur arkadaş ortağım
Eğer benim Kırat'ım bulunmazsa
Bu şehrin tüm hırsızlarını yok ederim

2262 Hırsız alıp dönenimi gitmiştir
Ahmakların eceli gelmiştir
Hiç kimse bana gerçeği söylemez
Çok arattırıp, eziyet çektirdiler(ler)

2266 Hürmet gösterip Köroğlu'nu halkı korudu,
Hiç kimse artık onu tutmaya cesaret edemedi.
Dağa doğru aramaya çıkıp Köroğlu,
Çok arayıp Köroğlu atını bulamadı.

2270 Dağa çıktığımda ovada insanlar doyarlarmış
Kırat'ı yakalamışlar, yelesinden okşayarak doruyorlarmış
Öfkelenip Köroğlu onların yanına gelir
Eşkiyalar, hırsız, zalim diyormuş

2274 “ Tahta çık diye Kırat'ımı aldınız
aldınız da kaçıp nereye gittiniz
Benden kaçıp geldiğiniz yer burası mı
Ey Allah'tan korkmayan zalimler”

2278 Bunlar dedi: “ Çocuk sana hayranız
Biz nasıl hırsız oluyoruz
Kaçan atını yakalayıp versek biz
Ziyan olarak mı karşılandı yararımız

2282 Tahta otur deyip(de) dönenimi aldınız
Getirip beni uğraştırdınız
Çaldınız da “almadım” diye itiraz ediyorsun(uz)
Aferin sizin inandım dediklerinize

2286 Onlar dedi: “ Yanlış sözdür yavrum bu,

Durmadan konuşursa ne demez kırmızı dil
Mağrurluk gönlüne dolunca
Ne oluverdi sonunda şeytanlık?"

2290 Başınızın üstünde kaplatayım dumanı
Ben sizde buldum kunanı
Artık siz kelime’i şahadet getirin
Şimdi benden kurtulmanız şüpheli(dir)

2294 Sağlam isen yük olma Allah’a
Güzel ise inanmayasın görünüşe
İnsanoğlunun hayatı kısa olduktan sonra
Ne kadar güçlü olmadan ne fayda

2298 Evladım, durup söylediğimizi dikkatli al
Çok olsa da vefası yok dünya mal(ının)
Büyük tutmayı küçük tutsan kendini
Muradına ulaştırır Hakk-zülcelal

2302 O zaman düşünmeye başlar bu şimdi
Mağruru kim sever, bencili
Değildir(belki) bunların hepsi yalancı
Kırktan Hızır, binden Veli demişlerdi.
(kırk kişiden biri Hızır, bin kişiden biri Veli olabilir)

2306 Pek çok nasihat söylediler bunlar çocuğa
(Dur evladım kulak ver birazcık daha
yaradan uzun ömür verirse sana
ulaşırsın istediğin hedefine

2310 Neden dönenine binmedin
Kendin yorulmuş bunca mihnet görmüşsün
“Bin (günlük) cennetten bir gün(lük) yaşam (iyidir)” sözü
Eskilerin bu atasözünü bilmedin

2314 Kırat’ın binmene yaramış(tır)
Hangi mekana etsen de talebi[Neyi nereye talep etsen gider]
Adam olacak çocuk imişsin, evladım)
Yayan yürüme, düşman karşısında ayıptır

2318 Köroğlu dedi: “ Hiç bir şey bilmiyorum
İçim dertli, sevinip gülmüyorum
Kırklar izin vermeyip bana,
Aslında dönenime her zaman binmiyorum

2322 Kırklar pirim, hepsi gelmeyip yanıma
Yan yana durarak alkışlamayıp yaşıma [desteklemeyip]
Biri (bili) gelip yular vurmayıp başına
Aslında Kırat'ıma her zaman binmiyorum

2326 Kırklar kaldırmaz nazımı
Biri bile gelip örtmese altın örtüyü
Destekleyip bindirmese kendimi
Aslında dönenime her zaman binmiyorum

2330 İş bu sözler gönlüne konar mı?
Öyle yaparsak senin gönlün dolar mı?
Kırklar bizden üstün olur mu?
Senin gibi yetim bu kadar aptal olur mu?

2334 Akanay derler seni doğuran anana
Ėejdembey derler, bilersen, senin dayına
Jembilbel'e kurmalısın şehrinin
Senin gibi yetim bu kadar aptal olur mu?

2338 Bunlar söyleyip Kırkların hepsi gelidi
Ortaya alıp oturdu genç ile yaşlı(sı)
Çocuğu oturup saçlarını traş edip
Terbiye etmeye başladı hepsi

2342 Başına taç giydirdiler salındırıp
Üzerine kaftan giydirdiler malındırıp [başından ayağına]
Biri beline kemir bağlayıp
Biri Kırat'ına yular bağlayıp

2346 Biri terlik ile tokım saldı
Biri eğer ile yellik saldı
Biri çift tart pasını sağlamca çekip
Getirdi kılıç, süngü, zırhları
Biri Hançer, sapı bağlayıp verdi
Biri yayı getirip sıkıca bağladı

2352 Biri Bal Kırat'ı tutarak bekleyip
Biri koltuğundan alıp"bin" diye işaret edip
Çevresinde dört dönüp diğerleri ata bindirip
Gönlünü şad etmek için çırpındılar

2356 "Söyle, dedeler, ne gibi maksat, amacın var?
Yardım ederiz, ne dilersen olursuz yar (destek)
Hepsi avuçlarını açıp dua okuyup
Dileğimizi devam et deyip perverdigar

2360 “ Ey, evladım sor, dediler dilediğini
Tanrı’dan alıp verelim gereğini
Köroğlu düşünde söyle acele etmeden
Geri çevirme aslan gibi yüreğini”.

2364 Çocuk dedi: “ Uzun olsun ömür yaşım
Bahtım düşmanımdan üstün olsun
Hiçbir düşman bana denk gelemeyip
Savaşa çıktığımda yüzüm dönmesin [yenilmeyeyim]

2368 Arkamdakilere kalsın Kırat’ımın şöhreti
Yılıkıdan üstün olsun pahalı değeri
Bundan başka dilek dilemem
Böyledir dileğim tüm şartı

2372 “ Evladım üç kere söyle dileğini
Düşmana aldın isteyip gereğini[düşmana karşı duyguların aç]
Ağızına çocukla ilgili bir kelime bile almadın
Evlat hasreti vurur yüreğini

2376 Yaşlandığın zaman evlat acısı canına batar
Evlatsız bu dünyada yaşamak boşunadır
Yüreğin dağları, yüzün ateşten dönmeyip
Yaşarken vakit gelip geçer

2380 Kulun evlat çiçeği Hangi birine
Allah’ın kimler doymuştur ay ve gününe
Mutluluğu çocukluğun geçse baştan
Dertlenip ulaşamazsın düşüncelerin sonuna”

2384 Öyle olsa dahi evlat konusunu açmadı (çocuk dilemedi)
Evlat ve zenginlik gönlüne yer etmedi
Sadece kan dökmek, savaşıp
Ar ve namusuna dayanamadı

2388 Köroğlu dua alır Kırklardan
“ Amin deyip avuçlarını açar hepsi birden
kıratını oynatarak koşturup gitti
Dedi de, “ Kadın yolda, çocuk belden”

2392 Ğayıp eren(ler), Kırklar ka-yboldular
Köroğlu istikametini belirleyip koşturarak gitti
Matemini RayHan’ın (yaptığını) unutmadı
Çıkaracak içindeki kaygı-derdi

2396 RayHan`ın ülkesine doğru yola çıktı
Yeni doğmuş ay gibi olup
Uçup giden ok gibi olup
Kırat`ına gönlü dolup
Pirleriyle birlikte geceleyp
Yöneldi çocuk yöneldi
Hiç kimse bunu bilmedi
Ėejdembey de bunu hissetmedi
Bal kırat`ın hızlı koşması
Kuvvetli esen fırtına. rüzgar gibi
Gidip halkını. yurdunu görmeden
Gönlü dertli kara yer gibi
Hiç kimseye cevap vermeden
Yola koyuldu çocuk yola koyuldu

2410 Dayısına danışmayıp
RayHan Arap hatırından çıkmayıp
İştahlanıp yemek yemeden
Duracak değil intikamını almadan
Yola koyuldu çocuk yola koyuldu

Yola düşüp yavaş yavaş ilerler
Kök Kaska tulparın atlayıp geçtiği
Deryayı görür...

2410 Gelip durdu Amuderya`nın başında
Tek başına arkadaşı yok yanında
Seslenip kıratına koşan
Kulak verin Köroğlu`nun sözüne

2422 “ Sana binip bu deryaya gelmeşim
İşittin mi Kırkların cevap verdiği
RayHan da giden intikamlarım için
Bal Kırat`ım , kendin salıver.

2426 Kırklar bağladı tilla yuları
Dışım bütün, içim dumanlı
Atlayıp geçmen bu deryadan şüpheli
Bal Kırat`ım kendini atıver

2430 Uzaktan atını yola saldı acımadan
Kamçıyla vurdu halime bakmadan
Kamçı bir yana, hiç yola (çıkıp) binmemişler
Hayvan da olsa evlat edinmiş çocuk gibidir

2434 Kamçı vurdu battı Kırat'ının canına
Yeniden hıçkırıp geldi Kırat gayrete
Doğruca yardan atladığı zaman hayvancağız
Fırlatılan yay gibi atlayarak geçti öbür tarafa

2438 Bu deryanın eni yüz almış idi
Aldı da uçtu Kırat gibi döneni
Yola düşüp "tevekkül" diyerek Köroğlu
RayHan Arap neredesin diye hızla ilerledi

Köroğlu'nun Kırat 'ına söyledikleri

2422 Bal Kırat'ım, en iyisi tulparların
Aylar süreceğ yolu altı adımla geçen...
İki yavrucuk birlikte çıktık genç olsak ta
İntikamımızı alalım diye düşmanlardan

2446 Geçtik nice dağ ve taş
Yerin yüzü, güneşin altı
Kırklar, pirim kollayınız
RayHan Arap yengemi alıp kaçtı

2450 Kadir, sahibim yar ol kendin (sen bize yardım et)
Aştım büyük ve alçak yerleri
Tek başıma gençliğimin yüzünden
Arkadaşlarımı yanıma almadın çıktım.
Başka arzum yok diye çıkıyorum
Gidip görsem şu insafsızı,

2456 RayHan Arap dert edip yandığına kavuştu
Yengesi için gidip aşkı
Yurdun kenarına gelip girdi
Bir çobana gözü ilişti

2460 "Ey çoban, sürünü güdüyorsun kendi memleketinde
Hayvan gütmek iyi bir meslektir aslında
Bir kelime bile gizlemeden beyan ediniz
Bu günlerde ne tür haberler var ülkende

2464 "Çoban der:" Hiç haberim yok ülkemde(n)
Arap derler, öğren benim aslımı
Türkmenin bir güzelini getirip
Mutlu günündedir RayHan Arap beyim de

2468 Üç sene oldu getireli o güzeli
RayHan'ın gerçekleşti tüm amacı
Gündüzleri seyahat eder av avlayıp

Geceleri(de) işret kurmaktadır güzel ile

2472 Köroğlu sordu ülkenin hakikatını
Çoban öğrenmek istedi soyunu
O dedi: “ Ben Arap ın çobanıyım
Sahibim RayHan beye dedi yakın
Sürümün ondan başka sahibi yok
Neden çok soruyorsun, ne hakkın var?

2478 Hanımız, RayHan Arap önderimiz
Gitmez yabancı düşmana gençliğimiz
Görünüşü kıyafetin farklı imiş
(Sakın) bizimle düşman olmayasınız?

2482 Köroğlu bunun sözlerini dinledi
Atından inip yanına yakın geldi
Soydu çobanu tüm giysilerini alıp
Dağdaki bir mağaraya sürükleyip getirdi

2486 Mağaraya bıraktı bunu bağlayıp
Bağırırsan öldürürüm dedi kılıcını bileyip
Tekrar RayHan hakkında sormuştu
Zavallı her şeyi anlattı kuş gibi ötüp

2490 RayHan’ın yaylası Naraspan idi
Yakışıp akboz çadırlar kurulu idi,
Türkmenlerden bir bahadır gelecek diye
Pal bakan bakış, küşaş beyan ediyor idi.

2494 Çobandan durumu öğrendikten sonra yola çıktı
Sevinçten için bağı eridi
Var imiş naraspan gibi söylediği bir pınar
Söylenilen pınarın başına gelip yerleşti

2498 Kalın bitmiş kamışın yanına gelip indi attan
Dileğimi kabil et diye (dua etti) bir yaradan
Giysisini, silahlarını gizleyip
Çobanın eski kaftanını giydi üstüne

2502 Çobanın tüm kıyafetini giydi
Eline asa, beline gülbar bağladı
Çalıya bağlayıp bıraktı hayvancığını
Değiştirip tüm kıyafetini ihtiyar olup
Yer yer dolaşıp gezen dilenci oluverdi.

2507 Atı ile silahı kaldı pınarın yakınında
Ey tanrım. düşmanlarımdan kendin sakla
Hoş şimdi RayHan Hakkında bahsedeyim
Köroğlu gitmeye dursun şehir tarafına

2511 Var imiş RayHan Arap'ın tek kızı
Dolunay gibi yumuşacık yanakları
Aklı herkesten üstün, feraset sahibi
O zaman ayı ve yıldızı (gibi) idi

2515 Duru göz, kırmızı dudak, inci dişi
Nazik bel. ince uzun parmak, kusursuz yüzü
Narin, boyu uzun da değil, kısa da değil
Aklın terazisidir her bir uvuzu

2519 Kurbangül 'dur bu kızın adı
Bakan insanı cezbeder nurlu sıfatı
Tatlı erişmiş bir meyve gibi
Her ülkenin talep eder yiğidi

2523 Kurbangül bir rüya görmüş uyuyup
Yumuşacık düşekte beline kadar gömülüp
Rüyasında dolaşip geziniyormuş
Yanındaki kırk kızla eğlenip

2527 Rüyasında gümüş kuyruklu bir kuş gelmiş
Kafası altın kanatları cevher dizilmiş
Toynağı taş kesen saf polat
Yerden kaldırıp kurbangül'ü götürmüş

2531 Kurbangül rüyasından korkup uyandı
Endişelenerek bir süre oturdu
Şafak söküp öğle vaktinde
Bu rüyasını yorması için Barşayım'a anlattı.

2535 Barşayım şöyle diyerek yormuş düşünü
Yavrum cesaretlenmektir gördüğün düşün
Kuğu gibi engin gölün üzerinden
Kalem kaş, elma boyun, heykel görünüşün

2539 Sen kıvamına gelmiş bir çınar
Güzelliğine tutkun şehzadeler
Kuş yalakadıysa(seni), bir bahadır alıp
Dövüşüp kartalla gönlün rahatlar

2543 Kafası altın ise, altın tacı(dır)

Kanadında cevher varsa, yiğidin gönlü hoşu(dur)
Tırnağı taş kesen elmas ise
Başından bahtı kaymaz kışı-yazı

2547 Yorumunu rüyanızın koydum bilip
Çok uzamadan güvey alır gelip
Yalan dünyanın eğlencesi budur diye
Kahkahayla gülüştüler alay edip

2551 Hoş bunlar böyle burada kala dursun
Gülüp oynayıp yaşamaya devam etsin
Az önce dilenci olarak gelmeşti
Anlatılan gencin hikayesin(i)

2555 Köroğlu dilenci olup kılığını bozar
Elinde asası var, sözleri ilginç
Oturup kadınları fal bakar
Bir fala bir gümüş yüzük alır.

2559 Köroğlu dilenci olup ülkeyi dolaştı
Barşayım neredeymiş diye araştırdı
Büyük bir beyaz eve girmiş idi
(Ev) Kız, gelin çoluk çocuğu dolu idi.

2563 Araplarda meşhur bir kadın doğum yapmış
Toplanmış kız oğlan eğlence düzenlemiş
Kız yiğit, genç oğlanlar şarkı söyleyip
Oyun eğlence yapmaya karar vermiş(ler)

2567 O günde Barşayım da eğlenceye gelmişti
Vatan hasreti derdim hafiflesin demişti
Köroğlu'nun fal bakarak oturduğunu
Baş köşede oturan Barşayım görmüştü

2571 Köroğlu dikkatlice gözden geçirdi evin içini
Temiz pınar (koruyup) gücünü bedenini
Barşayım sevinip fal bak dedi
Şüphesiz tanıyınca yüzünü

2575 Yengesini Köroğlu da bildi tanıyıp
Bakşı olup incelemiş düşünceye dalıp
“ Derviş fal karşılığı budur” deyip
Barşayım altın yüzüğü verdi uzatıp

2579 Bu yaptığı diğer kadınlar beğenmedi
RayHan'ın güzelidir güzeller arasındaki

“ Avare dolaşan dilenciye altın yüzük verdi
Dizgin vurulup basılmayan şeytanı dayandırmadı”.

2583 Birbirlerine işaret edip dedikodu yaptılar
Yine de mestlik ve gençliktir fakat
RayHan’a bu layık değildir deyip
Yanakların çimdikleyerek “ ayıptır” dediler

2587 Fal bakan dilenci Barşayım’a der,
“ İmişsin yiğidin yarı kulaktaki [kahraman bir yiğidin imişsin]
Vucudunda bir sırtma hastalığı varmış
Temiz suyla yıkanın pınardaki

2591 Giysi, kirli çamaşırlarını da yıka
Gümüş gibi duru suyla pınardaki
İyileşirsin sapasağlam olursun
Ayrıca bir hesabı yoktur, sevaptır

2595 Böyle dedi fala gülümseyerek
Fala düştü, gereği gizleyemem diyerek
Kırmızı yeli vücudunuza sindirmeden
Bu gün gidip o pınara, iyileşmeye bakın” diyerek
Sormadı kimse bu kimdir diye,
Yengesi kaşlarını kaldırdı gülümseyerek

2601 Köroğlu oradan çıkıp çalıya gitti
Düşman ülkesinde yalnız dolaşmak kolay mı?
Atını eğerleyip, giysilerini giyinip
Fakat yine de çözüm yolunu Köroğlu buldu.

2605 Silahının hepsini de kuşandı sayıp
Eğer, örtü takımını Bal Kırat’ın bağlayıp
Mağaradaki çobanı çözdü gelip
Giysilerini çıkartıp verdi (Giyin) deyip
Bu işi kimseye söylemeyeceksin
Eğer anlattırsan ecelin yada felaketin deyip

2611 Çoban der: “ Bıraktım sizle koyunu
Zavallı başım nereden bulurum koyunumu
Koyunları bulup sayarak götürmesem
Beyden azar işitirim, Ahiret ve dayağı görürüm.

2615 Koyunları arayıp gitti geceleyin çocuk ta
Yiğit Köroğlu bakıyordu gizli bir yerde
Şimdi söz barşayımından söylensin
Az önce anlaşmış, söz bağlamışlar gibiydi.

2619 Döndü düğünden güzel Barşa düşünceye dalıp
Kurbangül'ü birlikte götürmeye hazırlanıp
Rayhın'a pınarda çamaşır yıkayacağım dedi
Kuyunun suyu kiri temizlemiyor bulanık

2623 RayHan Arap tüm giysilerini verdi
Çabuk inanan sap. açık yürekli bir yiğitti
Kurbangül'e gel sen de demişti Barşayım
Karşı çıktı o da cesur yiğitti

2627 Kurbangül'e : " Benimle gel. dedi.
Çamaşır yıkamasan da sadece yanımda dur." dedi.
"Sana katılıp Naraspan'a gitmem.
Anne değilsin. at karnı (getirilmiş) hizmetçi dedi.

2631 Barşa ağlayarak RayHan'a vardı
" Benimle gelmiyor kızın diyerek şikayet etti.
" At kuyduğu hizmetçi. seninle kim gider" deyip .
benim kalbimi yaraladı.

2635 Severek getirdiğin bu mu?
Aferin benimle gelen dostuma!
Beni niye annesi gibi görmüyor.
Bunları söylettiren sen misin yoksa?"

2639 RayHan Arap sinirlenip "var. dedi
Bu sözüme kulağını sal. dedi.
Barşa'nın dediğini neden yapmıyorsun,
Türkmenden sevip aldığım yar ". dredi

2643 Bu sözü Kurbangül önemsedti.
Karakteri sert (olan) babasından çekindi.
Tüm kıyafetini giyip üzerine,
Korka korka o pınara geç geldi.

2647 Ay ve güneş gibi gelse ikisi pınara
Binmiş duruyor bir yiğit sünbül gibi bir buraka
Üzerindeki zırh. silah hepsi asil
Parlayan süngü. kılıç kabında

2651 Altındaki tulparı bükülen
Keskin ok gibi iki gözü dikilen
Üstündeki yiğit (bir) peri gibi
Bakan insan heybetinden çekinen

2655 Çelik süngü güneşle gülen parlayıp
Eğer takımı altınla bezendirilip
Atı başını eğip ağızlığını çiğnediği zaman
Silahları duruyordu güneşle parlayıp

2659 Çelik kalkan duruyor omuzun da asılmış
Gümüş yay, sarca masak asınmış
Hançer, sapı, ağır şokpar yerli yerinde
Genç yiğide yakışıyor yeşilden

2663 Kız Kurbangül gözleriyle süzerek bakmış
Barşayım'a bu kim diye sormuş
"İnsanoğlu içinde görünüşü farklı birisi imiş
Bindiği atı nasılda eğitilmiş

2667 Karnı ters çevrilen kazan gibi
Sureti duru suda yüzen sazan gibi
Gözleri nasıl çoban yıldızı gibi
Ah. oğlan nasıl(da) yiğit,kahraman yakışıklı

2671 At ile yiğit nasıl da yakışmış
Ay ile güneşten de üstün güzelmiş
Söylermisin ablacığım Hangi ülkenin yiğidi
Bakamıyorum, gözlerim kamaştı.

2675 Barşa der Kurbangül'e : " Yavrum,
Senin de üstündür yaşitlarından güzelliğin
Arayıp gelen yiğidi belki bir ülkenin
Özellikle gelmiştir görmeye nazarın(ı)."

2679 Köroğlu da hazırlanıp süslenmiş
Kartal gibi zamanına rastgelmiş
" Gel yenge Bal kırata bin" deyip
Barşayım'ın önüne atı getirip tutmuş.

2683 Kurbangülü alıp dayına var
Aklınla kızın kıymetini anlayıp var
Götürürsen, aferin der, rahmet deyip
Türkmendeki Tekejevmit halklar

2691 Uygun değil beni götürmek namına
Jembildeki ağa, sultan, Hanına
Dayınla birleştir götürüp bey kızını
Aferin der, arslan der bahtına

2695 Barşayım`ın adil sözleri dinledi
Söyledikçe gönlü taşıp büyüdü
Kurbangül`ü önüne alıp
Bal Kırat`a kamçı vurup yola koyuldu.

2699 “Artık görüşünceye kadar hoşça kal. demiş yengeciğim
Hayatta olursan nihayet görürsün eşiği.
Kurbangül`e seni değış-tokuş etmem.
Sakin demeyesin kötü imiş, gecikti.”

2703 Kızı atına bindirip gitti yiğidin koşturarak
Gemliğı çiğneyen at köpüğünü köpürterek
İkisi bir ata binip deryadan geçtikten sonra
Yavaş yürüdüler. serbest bırakmalı koşturtmayarak

2707 Bulmuştu Barşa o anda hileyi
Canına abattı Koroğluya hayranlığı
Beyaz örtüsünü önüne alıp ağlayarak
Geldi obasına toplandı komşuları

2711 Bağıra bağıra girmiş obaya uzaktan
Koşarak gelmişti obaya bozkırdan
RayHan Arap uykusundan uyanıp
Çırlıçiplak dışarıya çıkıp bakmış

2715 Pantolonsuz, gömleksiz yalın ayak
Küçük çocuk gibi koşarak yalın baş
“ Hayrola, tanrım. Hangi düşman geldi, çocuk söyle.” deyip,
Duruyordu görünüşüne insan bakamaz

2719 Söyle çabuk kim seni bunca ağlatan
Düşman mı çıktı naraspan gibi pınardan
Şöyle diye cevap verdi barşayım:
“Bir düşmandan korkup kaçtım uzaktan

2723 Cın mi, dev mi, perimi yada şeytan mı?
Bilsem böyle ağlayıp döner miydim?
Alıp kaçtı Kurbangül`ü bir yiğit
Yaygaraya basıp koşturarak geldim söylemeye

2727 RayHan der: “ Nereye gitti o söyle
Nereye kaçtı, yönü ne tarafa
Ne giyeceğim, çabuk onu kovalayayım
Yerle bir edip yok edeyim ben onu

2731 Tüm giysin kaldı pınarda
Aklımı kaybedip koşturmuşum bu tarafa
Her türlü Şeyi baHane edip konuşuyordu
Uzaklaşsın diye Köruğlı hayli uzakları

2735 “ Eyvah, Barşa ne giyeceğim ben. dedi.
Benim giyebileceğim bir Şey bul sen. dedi
Kovalayıp yetişeyim kapasını kesip kılıçla
Yatırayım onu kara yerle bir edip” dedi.

2739 O zaman Barşayım aklıyla çözüm bulur
Ara sıra arkasına dönüp güler
Çift yorganı getirir acele ederek
Kalın iple birleştirip yanlarından diker

2741 Yorganı getirip boynuna asar
Kök Kaskaya RayHan Arap eğersiz biner
Oldukça acele ediyor öfkeleniyordu
Kamçı vurup, arkasından toz kaldırıp yola koyulur

2745 Ata bindi ne yapacağını bilemeyip etrafa bakıp
Köroğlu’nu kovalayarak gitti öfkelenip
Yorgan eteği rüzgarla savrulup
İki bacağı zengisiz sallanıp

2749 Hemen geldi Naraspan’a kudurup
Orta yolda beklemeden durup
Pınara gelip at izine baktığında
Jembilbel’e gittiğini görür yönelip

2753 Bal Kırat’ın tanıldı bıraktığı izi
Belden engel kılmış jabını
Krolasıca Köroğlu çocukmuş deyip
Ah dediğinde ta derinden çıktı alevi

Kök Kaska’ya Şimdi kamçı vurur
Gözü açıp kapayıncaya kadar çok getten geçer
İki gözü ateş gibi parlayıp
Bu manzarayı görenler pek acayip eğlenir

2761 Yolun ortasında var idi bir mavi su
Eni oldukça geniş amurderya idi bu
Öbür tarafından geçmişti Köroğlu
RayHan’da (atını) durdurmadan dedi”şu”...

2765 O zaman tulpar ok gibi fırladı
RayHan Arap'ın devrilmesine az kaldı, yana yaslandı
Öfkelenip fırladığında hayvancık
Öbür tarafına geçip deryenin tozu kaldırdı

2769 Geçer geçmez Köroğlu'nun peşine düşer
Genç periye büyük bir tehlike yaklaşır
Bal Kırat'a tekrar tekrar kamçı vurup
Yetişir yetişmez geldi yakın peşini bırakmayıp

2773 Yavaş yavaş geliyor yaklaşıp,
Azı dişi kök tulparın çatırdayıp,
Bir süngü mesafesi kadar yaklaştığında yetişemeyip.
Yaklaşır yaklaşmaz geldi yakın ,peşini bırakmayıp.

2777 Bal Kırat ta hızlanır yorulmaz
RayHan da yetişemedi ama peşini bırakmaz
Biraz kovaladıktan sonra RayHan
Kök Kaska da kanaat edip yorulur
Yetişemeyeceğini anlayınca rayHan
Birazcık dur diye çocuğa bağıırır

2783 " Taşa vurursam keser elmas kılıcım
Kemiğime leke bıraktı bu işin
Bal Kırat'ın şu kök'ün yavrusu(dur)
Yakalattırmadı bu da senin şansın

2787 Ben edeyim Köroğlu sana nasihat
(Nasihatı) koruyasın gönlüne edip yad
Elindeki kurbangülüm yavrucuğum
Sert konuşup, gönlüne salma yara

2791 Razi oldum Köroğlu senin atına
Üstün idi Kök Kaska'dan zatı da
Başını eğme karın ve atına
Öyle işin, eksiklik getirir bahtına

2795 Kötülere Kırat'ını baktırma
Düşmanına akıl hile buldurma
Benim sana nasihat olsun diye söylediğim
Kırat'ını sıradan bir baytalla çiftleştirme

2799 Kurbangülcan hoşça kal selamet(le)
Düşmanımız çıkardı bize böyle bir alamet
Mutlu ol, Kurbangül'üm kal sağlıcakla
Muradına erişmeden döndü baban, yetişemedi at

2803 Atım yetişseydi görürdüm kuvvetin
Koroğlu'dan az değildir gözüm
Çare var mı geride kaldı Kök Kaska
Arapların toz yetiştirmeyen yarış atı(m)

2807 Hoşça kal iki gözümün karası
Herkesten üstün idi aklının dehası
Özlediğin zaman gidip kıratı seyret
Bizim Kök Kaska'nın yavrusu

2811 Kurban olayım senin kuralay gibi gözlerine
Bal gibi tatlı "baba" diyen sözlerine
Senden başka bu babandan evlat yok
Yürek bağrım senin için ezilen

2815 Bunları söyleyip atın başını çevirir
Böylece RayHan'ın işi de biter
"Hoşça kal babacığım babam" deyip
kurbangül kız hıçkırma hıçkırma ağlar

2819 Canım babacığım kulak ver sözüme
Birazcık kızgınlığımı söyleyeyim sana
Naraspan'a gitmem diye söylemiştim
Kötü bir rüya görünmüştü ban

2823 Ey can baba eğilmiştir kaburgam
Ateş yanmakta üç yüz altmış damarımdan
Çıkamıyorum çelik kafesine rastgeldim
Kaygı hasret üzerim de duruyor örtülmüş

2827 Çaresi yok gönlümün Hakk'ın işine
Duçar oldum gece gördüğüm düşüme
Büyük ağabey, küçük kardeşlere selam söyle
Haber verirsiniz kızılbaş gibi kişiye

2831 Bunları söyleyip iki tarafa ayrıldılar
RayHan geriye, bunlar ileri gittiler
Şimdi rayHan, koşturarak gelip rast geldi
Az önceki engin deryaya

2835 Kök Kaska'ya o zaman kamçı vurdu
Eğilip bükülüp adımı açılmadı
Ön bacağı kenara düşüp tulparın
Arka bacağı suda ıslandı

2839 RayHan'ın pişmanlığı gittikçe artıp
Deryadan geçmeye cesaret kırılıp
Omuzunda sallaman yorganla
Eğersiz atla yüzüyordu bir batıp bir çıkıp.

2843 RayHan da açık kalpli biri idi
Çağdaşlarıyla özengisi eşit idi[yaş. rütbe bakımından aynı durumda olmak]
Seksen kuzu verip istediği
Siyah şapkası düşüp suda akıp gitti

2847 Bir batıp bir çıkar Kök Kaska
Kuvvetlendi kök tulparda bir başka
ReyHan Arap sıkıca tutunup yelesinden
Engel oldu derin suyu batmasına

2851 Biraz uzaktan yüzerek çıktı kamçılıyıp
Yorgan taş gibi ağır, su durmadan damlayıp
Biri görse beni bu halde ayıptır diye
Gizlenir تنها bir yere titreyip

2855 Şehir tarafından gelir çok kişi:
Birisi der: " değıldir bu tek kişi".
Birisi der: " bu bizim RayHan
Bileğinde duruyor astığı sopası

2859 Biri der: " Bindığı at eğersiz mi?"
Yönü nereye, ne tarafa gidiyor
Üzerindeki sallanan şey nedir
Beyaz deve yavrusuna örtülmüş kötü örtü gibi?

2863 Birisi der: " Cin peri dev mi çarpmış
Su damlıyor deryaya mı batmış
Aceylele yuttan çıkmıştı ne yapıyor burada
Aklını kaçııp boşuna dolaşıp duruyor avare mi olmuş

2867 Gelin durmayalım boş RayHan'ı kovalayalım
Etrafını saralım arkasından önünden çikalım
Kim bilir nereye gider kendi başına cin çarptıysa
Gelin çabuçak yakalamak için davranalım

2871 RayHan kaçıp şehrine doğru gider
Halka olay konusu almayayım ben der
Arkasından bir gurup insan kovalar
Anlamaz RayHan Arap bu ne der?

2839 RayHan'ın pişmanlığı gittikçe artıp
Deryadan geçmeye cesaret kırılıp
Omuzunda sallaman yorganla
Eğersiz atla yüzüyordu bir batıp bir çıkıp.

2843 RayHan da açık kalpli biri idi
Çağdaşlarıyla özengisi eşit idi[yaş, rütbe bakımından aynı durumda olmak]
Seksen kuzu verip istediği
Siyah şapkası düşüp suda akıp gitti

2847 Bir batıp bir çıkar Kök Kaska
Kuvvetlendi kök tulparda bir başka
ReyHan Arap sıkıca tutunup yelesinden
Engel oldu derin suyu batmasına

2851 Biraz uzaktan yüzerek çıktı kamçılıyıp
Yorgan taş gibi ağır, su durmadan damlayıp
Biri görse beni bu halde ayıptır diye
Gizlenir تنها bir yere titreyip

2855 Şehir tarafından gelir çok kişi:
Birisi der: " değıldir bu tek kişi".
Birisi der: " bu bizim RayHan
Bileğinde duruyor astığı sopası

2859 Biri der: " Bindığı at eğersiz mi?"
Yönü nereye, ne tarafa gidiyor
Üzerindeki sallanan şey nedir
Beyaz deve yavrusuna örtülmüş kötü örtü gibi?

2863 Birisi der: " Cin peri dev mi çarpmış
Su damlıyor deryaya mı batmış
Aceyle yuttan çıkmıştı ne yapıyor burada
Aklını kaçırıp boşuna dolaşıp duruyor avare mi olmuş

2867 Gelin durmayalım boş RayHan'ı kovalayalım
Etrafını saralım arkasından önünden çikalım
Kim bilir nereye gider kendi başına cin çarptıysa
Gelin çabuçak yakalamak için davranalım

2871 RayHan kaçıp şehrine doğru gider
Halka olay konusu almayayım ben der
Arkasından bir gurup insan kovalar
Anlamaz RayHan Arap bu ne der?

2875 RayHan Arap hızlı geldi kaçıp
Kök süngüsü güneş gözüyle parlayıp
Şu delide gömlek, pantolon yok mu deyip
Alay edip gülerек geldiler kakhaha atıp

2879 Neyse RayHan gidedursun yurduna
Geri dönelim Köroğlu yiğidin bahsine
Getirdi Kurbangül gibi bey kızını
Mutluluk girdi Türkmenlerin yüzüne

2883 Türkmenlerin günlü su gibi taşar
Hepsi toplanıp büyük bir düğün yapar
Birkaç gün düğün eğlence düzenleyip
Kurbangül ile Gejdembey'i evlendirir

2887 İyilikten herkes çok ümitlidir
Sözün anlamını gerçekte bilgili insanlar anlar
Kötülük yapılmadan getirip evlendi
Gerçek asilzade böyle olur, ey yiğitler

2891 Türkmenler verdi yiğide teşekkürünü
Genç kahraman bir vuruşta geçirdi orağını
Köroğlu bey dolaşadursun av avlayıp
RayHan'ın anlatalım hikayesinin devamını

2895 ReyHan Arap koşturarak geldi şehre
Pek çok insan çıkmış duruyordu dışarıda
Üzerindeki yorganından utanıp
Atıyla birlikte giriverdi ahıra

2899 Hızla koparıp atar üzerindeki yorganını
Unutamaz Kurbangül gibi nazlı evladını
Barşayım'ı çağırır bağırarak
Alnını kırıştırıp, kocaman edip yelkesini [öfkelenip]

2903 Barşa getirdi gömleği ile pantolonunu
“ Sensin dedi kızı kaçırın düşmanım
Sövmektedir Barşayım'a öfkelenip
Kızgınlığıyla içine dolmuş derdin

2907 İki üç kere yumruğuyla vurur
Melun şeytan bunu azdırıp sıkıştırır
Etrafında akrabaları toplanıp
Aralarına giri RayHan'ı yakalar

2911 Bana söylemeyip Koroğlu'nu gizledin
İki yüzlülük hile yaptın
Kötü yorgan omuzuma asarak süsleyip
Kızı götürüp Naraspan'a kaçırdın

2915 Ben görmek istemiyorum Barşa senin yüzünü
Niye söylemiyorsun bana gerçek sırrını
Ne obadan su bulamamış insan gibi
Neden Naraspan'da yıkadın çamaşırını?

2919 Kaygı hasret yürek bağrını yoktu
Barşayım'ın giysilerini soyup aldırdı
Boz gömlek ile eski çarık giydirip
Dibi derin bir zindana attırdı

2923 Kızılbaş Kurbangül'ün kocası olacaktı
Daha önceden söz kesmişlerdi
Ün salması araptaki bir kahraman idi
Bununda yiğitliğinin noksanlığı yoktu

2927 RayHan Arap kendisi yolladı haberi
Koroğlu'dan görüp geldi azarı
Pınar başından kurbangül'ü kaçırdı
Allah bana vermedi ölem eceli

2931 Böyle diyerek duruyordu RayHan kederlenip
Böyle bir iş (yiğide) layık değildi
Birleşik ikimiz bir yere [birlikte]
Türmen ülkesini yok edelim kılıçtan geçirip.

2935 Gururlanıp Kızılbaş yiğit arlandı.
Harcarım deyip bu yolda mal canı.
" Koroğlu'nun başını keserek öldürüp,
ben parçalayayım jembilbel gibi kaleyi

2939 Bu horluğu [bana yaptığı kötülüğü] görüp yaşamam [yaşayamam]
Düşmanları saz Balçık [çamur] gibi yoğuracağım
Oğlanı kul edip, kızını cariye edip yok edeceğim,
Boyun eğdirip Türkmen halkını yöneteceğim?

2943 On gün devamlı sağa sola haber yolladı
Kızılbaş yiğit bayrak kaldırıp [askerin] öne geçti
Şimdi sözü Koroğlu'dan [bahsedeyim] söyleyeyim,
RayHan Arap gidedursun bu yolda [yolunda gidedursun]

2947 Bey seçmişler(di) Köroğlu'nu halkı sevip,
Türkmen halkı yaşıyorlardı idaresinde
Kırk yiğit kahramanları vardır seçerek aldığı [yanına]
Her birini bine denk kabul edip

2951 Yirmiye o zaman yaşı geldi hızla geçip(zaman)
Yeni yeni bıyığı belirdi, sakalı gürleşip
Laçın alıcı sunkar hızlı koşan tazi
Karşıya tulpar kartal almış eğitip.
Bir gün kırk yiğidi yanına alıp
Gelmişler Havadak gölüne av avlayıp

2957 Nişancılar geyik kovalayıp yay çekti
Nişan aldığı hedefe isabet edip, vurduğunu düşürdü.
Kartalı kurtu yakalayıp belinden ikiye katlayan
Tazısı tavşan ve tilkiyi [devirdi] top gibi yuvarlattı
Aksunkar .kaz. ördeği göğsünden pençeleyip
Tüylerini hayvanın havaya uçurttu.
Avlandıklarını atlarına yükleyip
Avdan yorgun argın döndüler akşam olup
Köroğlu evine gelmiş, uyuyorken,
Haber verdiler rüyasındaki pirleri gelip

2967 Zindanda yatıyor, demişler. Barşayım ağlayıp,
Dibi derin kuyuya, atıp gitmişler
Bugün gece[bu gece] gitmezsen alamazsın[çıkartamazsın zindandan]
Askerler geliyorlar yeryüzünü çiğneyip

2971 Deryanın kıyısına askerleri yığıp,
Er, evladım, övünmektedir düşmanların etrafı sarmalayıp.
Yiyecek içecek, gereçlerini topla, hazırlan.
Doğru değildir, rahat ve boş boş yatmak.

2975 Düşman güçlü, geldiler yaklaşıp,
Savaşmak için kızıl kana boyanıp,
Tan ağarıp aydınlandığı zaman,
Kahraman [Köroğlu] uykusundan kalkar uyanıp.

2979 Köroğlu hiç kimseye söylemez gördüğü rüyayı,
Topladı askerini, hazırlayıp silahları.
Deryanın kıyısına askerlerini dizdi,
Görürüm deyip kaderin yazdığı işi[yazgımı]

2983 Köroğlu akşam karanlığı inince gider koşturup,
Düşmandan korkmaz bir tehlike bekleyip.
RayHan'ın şehrine geceleyin gelip,

Barşayım`ı zindandan buldu arayıp.

2987 Koşturarak[atıyla] zindana geldi öfkelenip,
Ağlayışına (barşayım`ın) dayanamayıp işi yanıp.
Zindanda Barşayım`ın söylediklerini
Köroğlu gönül süzgecinden geçirip:

2991 “Dönüp (yurdumda) ölsem ben kurbanı (olurdum)
Sekiz aşiret SeyilHan [seyilHan aşiretinden olan]
Türkmen adlı halktan
Vefasız yaşam, kahrolası
Zorla getirip RayHan,
Ayırdı ay. güneş ve ışıktan.

2997 Öfkesi (kötü) yaman hayvan gibi,
Doğru yoldan kaymış gibi.
Bezden(yapılmış gömlek giydirdi,
Ayağa çarık geçirtti.
Tabanı nemli toprağa değdirdi.
Yatıyorum dar bir mekanda,
Türkmen`in idim yıldızı.
Derin sıralaşın kemşat kunduzu,
Köroğlu`m arayıp gelmezse,
Yetmiş kulaç derinde(derin zindanda)
Yatıyorum mekanım (yapılmış) cehennemden.
Yedi gün yattım zindanda,
Dünyüdan uzak, arzu içinde (hasretle)
Bir çıkmayan can kalmamıştır,
Sağ olursa Köroğlu
Kurtarır buradan beni hasrette kalan.

3013 Sağ olursa (ise) aslan,
Doğan namustan, [namusuna çok önem verir]
Bindiği at tulpar Bal Kırat
Yılıkı (hiçbir at onu geçmemiş) geçmeyen yarışta.
Sevdiğim yarım Ğejdembey
Aldanıp gelmiş cahilliğe [gafil avlandı].
Çaresiz, hareket edemeyip dertlenen.
Yanlış yapılmış bir iş yüzündendir
Arap`a tuzum değışti[arapların elinde kaldım].
Yedi gün yattım zindanda,
Görmedim hiç ışığı,
Köroğlu canım, (evladım) olmasaydı;
Kim arar(dı) bizim gibi garibi ?!”
Dayanamayıp Köroğlu
Geldim diye bağırılmış

Şükredip Barşayım,
Sesinden onu tanımış.

3030 Köroğlu ip indirip seslendi.
Düşman toprağında hareketsiz durulur mu?
Beline sağlamca bağlayıp tut demiş
“ Çuval dibinde çelik kılıç yatmaz”

3034 Barşayım güneş gibi parlayıp sevinir,
İpi beline bağlayıp eliyle tutar
Hissetmez bekçiler derin uykuda uyuyan,
Kuyudan Barşayım'ı çekip çıkarır.

3038 Barşa'yı Kırat'a bindirdi.
Tulparın başını kahraman yola doğru yöneltti.
Deryadan şafak sökerken sağ salim geçip,
Barşa'yı alıp jembilbel'e getirdi.

3042 Bu Kırat burak imiş altın kanat(lı)
Yolu almış bir bastığında altı saat
[altı saatlik yolu bir adımla geçmiş]
tasfirleyip görünüşünü bitirmezsin anlatarak.
Hiçbir yerini değdirmeden geçmiş, kaleden alt kat(lı)

30 46 Kavuştu Barşa Türkmenler'e
Kucaklaşarak görüşmüş yiğit Ğejdemle.
Baktın çoğalsın evladım deyip,
Dua kıldılar o zaman büyüklerde.

3050 Köroğlu genç olsa bine denktir [bin kişinin yaptığı kuvvete sahip]
Nihayet yengesini getirip berleşip,
Kırk yiğit çok askerle birleşip
Amuderyanın kıyısında beklemektedir.

3050 Köroğlu kalaBalık askeriyle yatıyor bekleyip,
Nişancı, okçuları bir araya topladı.
RayHan ile Kızılbay'ın kalaBalık askeri,
Deryanın kıyısına geldi yaklaşıp.

3054 Zindana RayHan Arap koşturtarak geldi,
Barşayım, Barşayım! Diye seslendi.
Hiçbir ses çıkmayınca Barşayım'dan,
Çok tuhaf, bu nasıl oldu diye şüphelendi.

3062 Tulparıyla bir o tarafa bir bu tarafa bakıp iz aradı,
Öfkeyle şaşırıp aklı, usu. [mantiğiyle düşünemedi]

Atlayan Bal Kırat ın tanıyıp,
Kaygısının üstüne kaygı ekledi.

3066 RayHan Arap askerlerine geri döndü,
Zindanda Barşa'nın olmadığını söyledi.
Gece gelip Türkmenleri koy edelim deyip,
Dört geminin içine doldurarak bindiler.

3070 Karanlıkken gemiye binip.
Silahlanıp hepsini omuzlarına asıp.
Türmen askerleri gözleyerek oturuyorlar.
Arapların yaklaştıklarını hissedip.

3074 Önce asker dolu dört gemi geldi,
Köroğlu vurunuz deyip emretti,
Nişancılar hedef alıp yaylarını çekti(ler)
Düşmana karşı çıkmaya karar verdi(ler)

3078 Nişancılar gemiyi nişan alıp yayı çekti,
Dört gemi suya batıp harap oldu.
Gemiler ok değince bir çıkıp, bir batıp.
Korkuya kapılıp bağrışarak Arap askeri suya battı.

3082 Düşmanları geçirmede bu tarafa
Araplar kaçarak çıktılar öbür kıyıya,
Dört gemi dolu asker haram oldu [yok oldu]
Yaradan yar olmadı kara niyete

3086 Yüzebilen bazı askerler çıktılar kıyıya
Ölmezlerse sebep olacaklar canlarına[insan vurabilirler eğer hayattı kalırlarsa]
Yüzmeyi bilmeyenler boğulup gittiler,
Rast gelip acımasız zalim evele.

3090 Deryanın akıntısıyla pek çoğu gitti sürüklenip,
Bazıları kurtuldular öbür kıyıya çıkıp.
O anda arka taraftan bir grup asker gelhdi,
Sırnay çalıp, bayraklarını dikip

3094 RayHan dedi; "Deryanın kıyısını takip ederek gitsek,
Sal yapıp acele etmeden mes bağlasak.
Biraz uzak yerde geçebileceğimiz bir geçit var,
Yedekleyip [yedeğe alıp] atlarımızı suya soksak.
Birkaç soykırım, sefer ve savaşlardan
Aklımda kalanı tecrübemdir, gönlümüzce olsa!" [başarsak]

3100 Çalıkların, ağaçların arasından gerçek yola çıktı(lar)
Bir bir gözden geçirip pehlivanlarını yanına aldı.
Mes bağlayıp önceki grubun çekmesi için
Telaşla kapılmadan deryadan sağ geçti(ler)

3104 Ölümü bile göze alarak geçtiler bunlar
Öldürecekler ellerinden gelseydi tüm düşmanlarını
Ne var ki Türkmen Arap askerleri
Savaş alanını işaretleyip bağladılar bayrakları(nı).

3108 Kızılbaş Arapların arasından
Fırlayacakmış gibi gibi gözleri yuvasından.
Yaklaşım teke tek dövüşmek için öne çıktı.
Bırakın deyip yiğitlerin arasından

3112 Köroğlu Bal Kırat'ıyla karşı hamle edip,
Yaklaşım Kızılbaş'ın karşısında durup.
İkisi birbirine mızrakla vurur,
Yere kadar eğilip atlarının kafasını geriye çekip

3116 Mızrağı bir vurup diğeri de beyi geri çevirip.
İki ordu iki taraftan izleyip,
Atların karşılaşan toynaklarıyla
Bulut örttü güneşi toz kalkıp.

3120 Mızrakla yenemeyince şokpar vurdular
Birbirini öldürmeden duracak değildir.
Vurdukça kalkan asker çıkıp
Etrafa dağılıp düşmektedir alev ve korlar.

3124 Mızrakla birbirini yenemeyip vurdular kılıç
Bir dövüştü ki, cemaati şaşırtacak kadar (ilginç)
Kılıçlarını kınına koyup sokup,
Dövüştüler at üzerinde iki çelik (bilek)

3128 İkisi de tutuştukları gibi attan indi,
Yiğit imiş ikisi de pek güçlü.
Böylece vurmak geri vurmak çarpma çelme takmak
Silkeleyip birbirini, sert vurarak çok dövüştü(ler)

3132 Köroğlu yad etmiş kırkların, pirlерini
Garibe (zavallıya) bir bakınız
O anda erenler kuvvet verdi(ler)
Daha önceden sahip olduğu kuvvetin on katını.

3136 Gayret ve güç Koroğlu'ya peydah oldu
Kızılbaş'ın belinden tuttu.
Kaldırıp kapısının üzerinden on kere döndürüp,
Alanın tam ortasına vurdu.

3140 Kırk yiğit (onu) yakalayıp elini ayağını bağlayıp,
Nara atıp tüm Türkmen "ya Allah" deyip.
RayHan yenildim deyip atından indi,
Hatamı affedin diye özür dileyip.

3144 Onu getirdiler Ğejdembey'in önüne,
İşte şimdi sözlerini dinleyiniz asılzadenin;
"Şeytanın azdırıcı konuşmasını dinleyip.
Boyuna kanını döktün pek çok kişinin.

3148 Niyeti bozuk(kötü) bir insansın, fikirlerin kötü,
Sana öfkelenmek de boşuna(dır)
Nikahlı eşimi kaçıırıp
Ne kadar ahiret azap gösterdin bana.

3152 Ben yokken çocuğu kullandın (çocuktan yararlandın)
Kara bet(siyah yüz, günahlı) adaletsiz yola baş vurdun.
Yolumun beyazlığına (günahımın yokluğuna) tüm dünya şehit,
Şimdi sen şöhret (bu işden) olsaydın, nerede kaldın?"
[bu işinden şöhret kazandın mı, Hani nerede?]

3156 ReyHan çok utandı, sesi çıkmadı,
Kızılbaş" Boyun eğdim" diye ant içti
İki taraf da askerlerini dağıtarak
Dost olup(barışıp) geçmiteki yapılanların hepsini affetti(ler)

3160 Hürmet gösterip Araplar'ı misafir etti,
Kızılbaş döneceğim deyip izin istedi.
Ğejdembey Kurbangül'ü geri verdi,
Boşadığını kendi eliyle bir kağıda yazdı.

3164 RayHan ve Kızılbaş yiğit geri döndüler,
Kurbangül'ü alıp ülkelerine ulaştılar.
Çağırdı Türkmenlerin yaşlılarını [büyüklerini]
Gerçek düşüncesini, adil kararını bildirdi.

3172 Gemiyle deryayı geçip Araplar'ın yurduna geldi(ler)
RayHan Arap büyük sevinçle karşıladı.
Yaşlılarını ağırlayıp nice günler
Kendince hürmet edip saygı gösterdi.

3176 Sofraya çeşitli meyve döküldü
Arap'ın yaşlıları da hiçbiri kalmadan hepsi geldi.
Yaşlılar kıymetli, değerli sözler söyledi(ler)
İyi kelimeleri eksik etmeden.

3180 Ğejdembey söze başlasa kendisi cesur (dur)
Ağzından çıkan sözü terbiyeli. atasözü(dür)
“Bundan sonra birlikte hareket edelim”(çarpışalım)
Dediğini Araplar da makül gördü (kabul eder)

3184 Oturdular oynayıp eğlenerek. yiyip yemeğini,
RayHan tanıştırdı bir araya toplayıp herkesi.
Sıbizge, kopuzcular nağmelerini çakıp,
Jıravlar (akın, ozan) da şarkının getirip nakışını
[ozanlar da şarkı söyleyip, gösterdi kabiliyetini]

3188 Ğejdembey Araplarda bir hafta kaldı,
Nasip olan az çok yemeğini yedi[tadına baktı]
Harika eğlence ve oyunlarla günler geçmiş.
Döneceğiz diye izin istedi.

3192 RayHan der: “ Yaptığım yanlış işin (dukuz katı,) karşılığı ödeyeyim,
İlk önce ben yolumu şaşırıp hata yaptım.
Ğejdembey der: “ Dünya (devlet, Zenginlik) mal lazım değil
Barışın harikuladesi en kıymetli zenginliktir.

3196 Kızılbaş Şağdat isminde bir düşmanım var,
Onların yolları kötü (kötü niyetle), niyeti dar.
Kul edip, Ravşanbey'in gözlerini oymuş,
Sizlere söylemeden olmaz, ey akraBalar.

3200 Nice asil(soylu) beylerimi öldürdü,
Nedenle(bir neden bulup; bir sebepten dolayı) intikamını alamadım.
Karım ve sürülerim onun elindedir,
Hasretim, dertlerim içimdedir.”

3204 Yaşlılara birer birer at bindirdi (hediye etti)
Yakıştırıp ipekten(ipekli) kaftan giydirdi.
“ Kızılbaş Şağdat Han'a gideceğiz.” deyip
İçtenlikle kesin söz verdi(ler)

3208 Ğejdembey yaşlılarıyla (obanın büyükleri) döndü yurda.
Birlikte gelip saltanatla bir yere kadar uğurladılar.
Deryadan sağ salim geçtikten sonra,
Birer birer at binerek geldiler jembilbel'e...

**Köroğlu'nun Kızılbaş Şağdat Han ile Savaşı
(Dördüncü Bölüm)**

3212 Bakınız ey cemiyet, Köroğlu yiğide,
Bahtı yükseldi, dilin kuvveti yetmez anlatmaya (şansı yaver gitti)
Bir gün avdan gelip uyuyorken,
Rüyasında karşılaşmış kırklar'a

3216 “Köroğlu, özlemiştir annen. dedi
Böyle miydi ona verdiğin sözün? Dedi
Anası ölmüş (deve) yavrusu gibiağlatıp
Zavallılara veBal ettin, dedi (yazık oldu)

3226 Onların mal mülkünü düşman yağmalayıp,
Evini barkını, verini yoğunu elinden alıp yeyip.
Düşmandan azar ahiret (eziyet) görmekte dirler,)
İki gözü yoldadır seni bekleyip.”

3224 Ertesi gün uyuduğunda,
Rüyasına girdi annesi:
“ Sararıp dedi düşünceyle,
Annenin ölümü yaklaştı.
Hasretle yaşlandım.
Çoğaltıp kaygı, derdimi.
Ölmem daha iyi idi, (ölseydim)
Görmektense bunca azarı (horluğu eziyeti)
Ölçülü yaşam bitmedi
Vermedi bana eceli.
Çabucak bizi buradan götür
Göster Jembil şehrini,
Şafak söküp aydınlandığında.
Köroğlu korkup uyandı.
Tam bu gün dolunay idi.
Hiç kimse rüyasının yorumunu yaptırmayıp
3240 At koşturup haber yollamayıp.
Topladı tüm halkını;
“ Şağdat'a gidip gelinceye kadar, (dek)
Halkımı yurdumu sağ salım görünceye kadar
Yönetmek için halkımı
Bırakıyorum Han ilan daayımı..
Düşmanı tahttan indirip,
Ağlayanı avutup,
Getireceğim düşman elinden anamı.
Alamazsam intikamımı.
Ar namusum döküldü.(O zaman)

Tekejevmit, jembilbel'i
Görmek bize haramdır
Sığındığım Kudret,
Ėayıp, eren yardım et.
Derde düştüğümde kollayan
Pirim, Kırıklar atamdır.
RayHan Arap, Kızılbay,
Ordusuyla gelmişler,
İşitip acil haberi.
Dört yüz bir asker yola çıktı
Asılıp silahlarını.
Savaşın ne olduğunu bilenler
Akıl öğretilip gençlere
3265 Verimli hüner gösterdin...
şimdi şağdat'tan bahsedeyim,
O halkı inleten (eziyet çektiren) kökyaldır.
İran dan çıkıp Tulpar'ı
Kaharlı (heybetli) bu da zalim düşman,
Davranışları kötü, (başka insanlardan) farklı.
Boş yere(haksız yere) kan döken
Severdi yavuz (sert, kötü) kavgayı

3273 Bir gün şağdat uykuda yatarken rüya gördü;
Fırtına kopan karla karışık kışı gördü.
Üç kaplan üç tarafından saldırıp
şağdat Han'ı pençeleriyle yakaladı.

3277 Koşacağım derken düşüp yere serilip,
şağdat Han'ın tahtı kalmış devrilip.
Rüyasında gördüğü tötü alayı (atarı) unutamayıp,
Kaygılanarak şağdat duruyordu sallanıp (titreyip)

3281 “ Çağır rüya yorumcusu cadı anamı (büyücü)
Üç kaplan devirdi deyip taktımı.”
Geldi cadrı örtüsünü kulağına indirip (kapatıp kulaklarını)
Falımı açıp duruma bakayım deyip...

3285 Javırınla (kürek kemiğıyle) cadı falını açtı
Söyleyeceğim dedi fala çıkan gerçeğı.
Yüz ifadesini renk renk değıştirerek konuyu:
“ Bir zorlukla karşılaşacaksın şağdat” dedi

3289 Biraz sonra cadı kafasını salladı,
Gene azıcık oturup tahmin yürüttü;
“ Üç kaplan Türkmen ve Arap'ın yiğitleri
Param parça edip kılıçtan geçirecek bizim kabileyi.

3293 Kürek kemiğine bakarak söylediği oldukça çok
Ravşanbey'i satın alan Ğejdembey,
Büyük bir orduyla savaşarak için geliyor.
Yatma tek asker topla, başının çaresine bak

3297 Çok kuvvetli bahadırın biri (bir bahadır, kahraman)
Şılavında (yanıbaşında) yürüyor Kırklar pırleri
Geliyorlar.yere sığmayıptaşıp çok kuvvetli.
Saldıracak şehrine aç kurt gibi.

3301 Bunları söyleyip cadı ağladı:
“ Şağdat oğlum, artık için bitti.
Başkent ve şehirlerin viran olup,
Nice zavallı çınarların kırılacak(tır)

3305 Karşısına çıkan yiğitlerini öldürüp,
Altın güneşin batından doğacak. Kıyamet olacak]
Ey Şağdatçan, kendin içinde tehlikelidir” deyip
Hıçkırıklarla ağlayıp yüzüstü düşer.

3309 Biraz sonra cadı gözlerini açar,
Şağdat korkup yüzünün kanı kaçar.[yüzü bembeyaz olur korkudan
Bin yiğide saypor Han'ı başkan edip,
Çölden onları yok et diye emreder.

3313 Bin askerle indi saypor pınardan [üst tarafından]
Yüksek tepeden yol inerdi uzaktan.
Kızılbaşlar yatadursun yolu gözetleyip,
Şimdi de bahsedeyim Türkmen ile Arap'tan.

3317 Sefere çıkıp Türkmen.Arap geliyorlar
Her bir bölük on bin asker idi.
Gerçekte hepsi kırk grup bahadır,
Yay çekmek, savaşın en gerekli hüneridir [kabiliyet gerektirir]
Çöl-beyaban, pek geçidi, açtıktan sonra
Beklemekte olan düşmanı Koroğlu görür.

3327 Saypor yiğit de farkettil düşmanı tanıdı,
Hazırlanın çaya dizilin diye askerlerine emretti.
“Yay çekin!” deyip Saypor kahraman emir verdi,
Geri çekilerseniz öldürürüm diye tembihledi.

3327 Yay çekin diye bin kişiye emretti,
Hepimiz yiğidiz zoru başaracağız dedi.
Sıraya disilip Kızılbaşlar yaylarını çekti.

Güneş görünmedi (görünmez oldu) ok yağmur gibi yağdı.

3331 Köroğlu dedi: “ Türkmen. Arap ey cemaat
Sadece kuvvet değil, çare, hile bulalım.
Aç kurtlar gibi sıraya dizilip düşman dursan.
İp olup biz uzaktan (anları) saralım.
RayHan Arap dursun orada bayrağını tutup.
Biz uzaktan onları kuşatalım.

3337 Çok jılımdan, gölden Balık avlarcasına,
Nişan alıp ipe mercanı bezendirerek takarcasına (dizer gibi)
Bir tanesini bile sağ bırakmadan yok edelim.
Tıpkı erişmiş bir kavunu kökünden koparırcasına”.
Sarmalayararak [kuşattılar] geldiler Türkmen ve Arap’ın yiğitleri,
Mızrak kılıçla düşmanlarına saldırıp.
Kuşattılar ahırdaki koyunlara benzetip.
Kızılbaşlar birbirini göremediler.
Karışıp iki tarafın askerleri,
Mızraklaşıp birbirine soku(lar)
Kırk yiğit kahramanlık gösterdi
Kızılbaş saz çamura yoğurdu.

3349 Kalmadı kırk yiğit yaydan
Oku değdirip korudu Hakk yaradan.
Birkaç [pek az] insan şehit oldu vurulup,
Karşısına at koşarak çıkan Türkmen ile Araptan,

3353 Saypor kahraman kamçı vurdu atına,
Karşılaşmada gafil kalmayayım diye.
Mızrak, şokparı birlikte tutup kahraman,
Belde kılıç parlıyor kabında.

3357 Vurayım diye yok aldı şokparını,
Türkmen’in yok edeceğim diye bölüklerini.
Kızılbaş yiğit göğsüne nişan alıp çekti yayını,
Yıkılıp kaldı (düşüverdi), kucakladı soypor at yelesini.

3361 Düşman askeri el kaldırıp boyuneğdi,
Karşı çıkan kalem gibi parçalandı.
Silahlarını topladılar düşmanın,
Sürükleyip getirdi kul edip zalimi...

3365 Gelip gecelediler kaynayıp akan pınarın başına,
Atları salıverdiler yumuşak kamışlara.
Bir kızılbaş bağlandığı ipten kurtulup,
O gece gidip heber verdi Şağdat’a.

3369 “Düşmandan kaçıp size haber vermeye geldim,
Çok insan öldüğünü gözlerimle gördüm.
Başkanı onun (ordunun) Köroğlu ile Kızılbaş,
Onları benzer yiğitleri bu dünyada hiç görmedim.

3373 Güneş gözü (bile) görmüyor, askerin çokluğundan,
Atları da hakiki tulpar hep ileriye giden.
Saypor Han'ı yay oku öldürdü,
Ak elmas gibi heybetli(dir) yiğitler yutkanan...[elmas gibi keskin çevik yiğitler]

3377 “ Dikkat ettin mi kaç imiş sayısı?”
“ Gökyüzü ile geri birleşmiş (kaplanmış asker) arası.
Sayısının kaç olduğunu bilmiyorum,
Han'ın sultanım, nasıl imiş miktarı...

3381 Bunu işitip Şağdat Han sıkıldı.
Bu yiğidin söylediklerini anladı.
Halkını toplayıp danıştı Şağdat Han,
Gösteriniz deyip düşmana gücünüzü.

3385 Söyledi Mahram; “ Düşmanın Köroğlu'nu öldürürsem,
Pehlivanlarını bağlayıp getirsem.
O zaman bana ne vereceksiniz, ey Hanım.
Gönlündeki arzuyu gerçekleştirsem?...

3389 Şağdat dedi: “ Ne istersen vereyim,
Gayretini (kuvvetini) halk önünde göreyim.
Yurdu koruyucum, canım ortak (olan) kahramanım,
Ahdi yerine getir, bundan başka ne diyeyim?

3393 Yengeni kendi gözlerimle ben,
Ar, namuslu(düşmanı) param parça edip temizlesen.
Başımda bahtım, altımda tahtım durursa,
“Başka a rzum yoktur düşmanımdan sonra ölsem!”

3397 İlan ettirip Şağdat Han şehre,
Emredip, at (haberci) yolladı bozkıra
On yedi ve elli beş yaşın arası
Çabuk gelmez ise ceza vereceğim diye.

3401 (Yeryüzünü) kapladı asker ovidan kordan toplanıp,
Kara bulut gibi öfkesi yüzlerinden hissedilip.
Ağzı büyük kara tüfek, yaylar,
Kılıç. Hançer, mızrak kaldı yığılıp.

3405 Köroğlu ile Kızılbaş yiğit, RayHan,
Danışıp birbirleriyle , soluklarını alıp dinlenmiş(ler)
KalaBalık askere Kızalbay'a amenet edip,
Atına binip Köroğlu yola çıkmış.

3409 Annesini görmeye gece çıktı hazırlanıp,
Düşmanına bir hile yapmasını düşünüp.
Hücum edip Ahmetbey'le ikisi.
Dağ içiyle arasından şehrin dışına dolanıp.

3413 Dolaştıkları yer düşmanların adası(dır).
Önceden görüp gittiği yerlere baktı.
İki kahraman ararlarken bulamayıp,
Dertlenip ağlayarak dolaşıyorlarmış BaBalı.

3417 Bunu (ağlayışı) işitip koşturarak geldiler yanına,
Karşılaştılar BaBalı'nın sürüsüne.
Korkmuştu at gürültüsünü işitince
Gene düşmanlar gelen diye

3421 Selam verip baBalı kendisini tanıttı,
Kucaklaşıp, hal hatır sorup dertleşti;
"Ravşan ile Ğejdem yaşıyorlarmı, deyip
durdini anlatıp Köroğluya içini döktü.

Babalı'nın zarı (Ağlayışı)

3425 Babalı ağlayıp dertlenirken,
Mutluluk göremedim diye yaşamdan (yalancı dünyada)
Ravşanbey ile Ğejdem'den

3429 Başımda özgülüğüm olmadı,
Rahat yaşayamadım bu düşmanın yüzünden.
Gördüğüm, yavrum gerçek mi,
Bu dağın arasında nasıl (da) karşıma çıktın.

Köroğlu dedi; " Üzülme,
Neler gelip, neler gitmez,
Kahraman yiğidin başından.
Dertli olan annemin
Götür bizi yanına.
Az değiliz, çok yiğidiz,
Göreceğ gün görürüz.
Askerle geldim yola çıkıp,
Silahları kuşanarak.
Sağ salim size kavuştum,

Varalım çabuk anneye,
Mal mülk başa kurban olsun, [sadaka olsun]
Dinle sözümü, can ağabey,
Durmamalım boşuna bozkırda.
Kaderin yazdığını.
Kul görmezse olur mu? [kadere kul boyun eğer]
Tanrım verirse dileği,
Gösterip güçlü bileği,[gücünüzü gösterip]
Şehri viran ederim.”

3452 Gece yarısında üçü yola çıktı
Ahmet bey de yolu yordamı bilen birisi idi.
Haber verip sevindireceğim diye ileri geçip,
Küleyim'in evine gelip atından indi.

3456 Bunu işitip yerinden kalktı Küleyim,
Dileğim verirsin deyip Allah'ım.
Dayanamayıp dışarıya çıkmış bakmış:
“ Yiğit Köroğlu geldi mi ; deyip Güneşim, Ay'ım!”

3460 Küleyim'in gözlerine
Köroğlu güneş gibi görünmüş,
Kucakladı annesi.
İçin için ağlamış,
Küleyim öptü çocuğunu
Canım deyip göz yaşları dökülüp.
Küleyim ağlayarak söyledi:
“rüyamı desem gözlerime
göründün, şulem[aşığım] karşılaşıp.
Ben bir ölmüş insan idim.

Kaygıya tamamıyla gömülüp.”
Tekrar tekrar öpüyor çocuğunu,
Olta gibi(ince) beli bükülüp..
“ Sağ salim göster, deyip,
yalvarmıştım Allah'a.
Yetim kalmış kuzu gibi,
Annen düşman elinde kalmıştı.
Taştan da ağır çektirdikleri.
Ağır da olsa kaldırdım [dayandım]
Kaderin olup[gördüm] yalanını.”
Çocuğunu öpüp kucaklayarak
İhtiyar (kadın) hasret giderdi.
Ravşanbey, Ğejdem var mı? (yaşıyormu) “ deyip
Dertlenip tekrar ağladı,

Konuşmaya g¼c¼ yetmeyip.
Ahmet bey dedi: “ k¼leyim,
Usta idi s¼ze m¼layim. (malem?)
Ėejdebey evladın d¼nd¼ deyip .
Koştu Ahmet bey.
Başkaları da bağ bayim.”
Bunu işitip K¼leyim’in
G¼zlerinden yaşlar d¼k¼ld¼,
M¼jdesini s¼yleyip Ahmet bey
şu s¼zleri terenn¼m etti;
“Nice insanlar gelip geçti,
arkasında kalıp mal m¼lk¼, yakınları.
Padişahlar da geçmiştir d¼nyadan,
Toprak ve kaleleri kalmaştır.
Korkup kaçıp ¼l¼mden,
Nice yerlere gitmiştir.
Kırk yıl avare dolaşsa da
Onu da ecel almıştır.
Nice mursal (m¼rsel) evliya (resul g¼ndermiřtir)
Peygamber yada m¼řayık
(bunların arasında) Var mıdır ¼lmeden (sağ) kalanı?
Ravşan bey gerek (lazım olan) yiğit idi
S¼yletmeden bilir her şeyi.
¼z¼lme sen, anacan ,
Rahmette olsun ¼ocuĖunuz
Bırakmaz ¼l¼m (hiçbir) kulu.
Sabırlı ol, ř¼kret,
Ardından K¼roĖlu’ nun kaldığına.

3513 Çok kıymetli (anlamlı) s¼zler s¼yledi Ahmet bey avutup,
Danıştı g¼ç hakkında uygun g¼r¼p.
K¼leyim geceleyin g¼ç ettirdi,
şafak s¼k¼p d¼řman farketmesin deyip.

3517 AĞır y¼kleri bıraktı kilitleyip,
Kızılbaşlar bilmediler(farketmedi uykuya kalıp.
K¼leyim alıp getirdi askeri (orduya)
BaBalı da y¼lkılarını duruyordu bağlayıp.

3521 Bindirmiş askerleri eğersez atları,
Bu aklını(ç¼z¼m¼) K¼roĖlunun beğendi.
(At) kestirip her ¼adır başına taksim etmiş,
y¼lkıların hepsini b¼yle dağıttı.

3525 Savaşmaya kadar verip taht durdu (hazır durdu)
Ele düşen (yakalanan) düşmanları viran etti.
Şağdat Hanın şehrine vermek için
Ata binip, davul çalıp sıraya dizildi(ler)

3529 Danıştılar Körğlü, RayHan, kızılbaş,
Savaş olursa, düşman bayrağı yıkılmıştır.
Hazırlandı askerleri kırk yiğit,
Atlandık (yola çıkalım) yiğitlerin gücü bozulmadan

3533 Bölüklere ayrılıp askerlerini vasıpları göre,
Kan meydanına (savaş sırasında) öldürmemesi için birbirini.
Eğer, takım ve giysilelerini sayıp
Yiğit Köroğlu hazırlanmış bir gün önceden.

3537 Hep doru, hep küren, hep kök
On bin, on bir yanyana yürüdüler grup grup olup.
Kızıl jiyren, kula sarı şankan boz,
Hep kaska ayrıca pek çok

3541 Önceki (birinci) grubu ak boz atlar başlattı,
Ondan sonra, hep küren Kaskalı.
Bunca kalaBalıkta nice kahramanlarda vardı.
Askeri başlattı (yönetti) nice kaplan ve slanı.

3545 Onluk başı, yüzlük başı, bin başı.
Her on bini yönetici askerbaşı.
Yüz binleri yöneten yiğitlerin,
Yiğit Köroğlu ile rayHan Arap(tır) sırdaşı.

3549 Dört yüz bini idare eden yiğitleri,
Türkmen ve Arap askerlerinin güvendikleri.
Yarın savaş selamlaşıp antlaştılar(ant ettiler)
.eyinbis olup her Hangi birisinin yeneceği,

3553 RayHan Arap bayrağı eline aldı,
Yiğit Kızılbaş askerinin ön bölüğünü (yönetti)
Dağ tarafında kırk yiğitle Köroğlu,
Savaş meydanına doğru ilerliyor askeri.

3557 Sırnay kerney çaldı Türkmen davulunu,
Yüksek tepenin basakrak geldi(ler) çakıl taç-şlarını.
(Darbeden) Çekilmenin, darbeyi geri çevirmenin yollarını
Alıştırıp öğretti kılıçla vurmaya.

3561 Sıraya dizilmiş Türkmen. Arap grubu var,
Sağ ve sol taraftan ilerledikleri yolu var
Tüm askerle ata binmede usta. mızrakçı.
Atlarının hepsi bedevi nazlı.

3565 Yeri kaplamış geliyor Şağdat ordusu,
Katan gibi olup mahram'ın kafası.
İki tarafta dâcul çalıp beklemekte.
Tek-teke şimdi savaş aşkalı

3573 Yiğit Ahmet bey Türmenin kahramanı
Elde mızrak başka kalkan
Şahmet şarap kızılbaştan gelir
Nasıl alacakmış bunun ahiri azabı

3581 Şağdat Han halkını toplayıp heveslenmiş,
Sıraya dizilip kızılbaşlar da toplanmış.
Şahmet şarap nağına atıp (bağırıp) duruyor meydana.
Sağ kalmaz deyip tırnağıma ilişen.

3585 Köroğlu "git" diye konuştu emredip
Ahmet bey çıktı ruhlara sığınıp
Karşı karşıya gelip iki kahraman dövüş tuttu
Mızraklaştılar yüzleri sertle büründü

3581 Çatırtattı eğdirip mızrağını.
Birbirine göstermektedirler hilesini.
Kabından çıkarttı kılıçlarını iki kahraman.
Tekrar itmekten elleri çok yorulduktan sonra.

3585 İzlemektedir dikkatlice iki yaka
Ahmet bey'e yardım versin Cebbar Hakk
Kılıçla dövüşüp iki kahraman tüm hünerini göstererek,
Kan damlayıp şahmet bey'in üzerene düştü leke.

3617 Ahmet bey pirlerine sığındı,
Yiğit Tahir'i mızrak ucunda döndürdü (savurdu)
Başını kesip öldürdüğünde tahir'i
Şağdat görüp hayli üzüldü.

3621 Yiğit Köroğlu Ahmet bey'i çağırırdı,
" Kahramanım deyip, cesur, güçlü akıllı.
Biraz uzanıp soluğunu alıp dinlen deyip.
Hazırladı kurup kızıl ipek çadırı...

3625 “ Canına acımadan, kuvvetini göster,” deyip,
Köroğlu çıkardı (yolladı) Enverbey kahramını

3627 Kızılbaş’tan Kenğan denilen bir yiğit geldi,
yenmişti bu da nice yiğitleri.
Gelin deyip. yaşamı bilenler, [hayatına son vermek isteyenler gelsin]
Meydana gelip bu da biraz coşup taşı.

3631 Enverbey de geliceksen gel deyip, acele edip,
“ Övünüyorsan olmayacak şeye mest olup.
Kafan kaşınıyorsa işte şokpar deyip,
Vurdu gürz ile tüm gücüyle bastırıp.

3635 Gelir gelmez salladı (vurdu) kengan şokparını,
Şokpar değip kalkan ateş, alev çıkardı
Enverbey’in kafası dönüp halsizleşip,
Sevindirdi Kızılbaş’ın askerlerini

3639 Başı dönüp Enverbey durduğunda
Beynine değmesine az kala zalim düşman vurduğunda.
Enver’i atından çekerek alıp fırlattıp,
Kenğan yiğidin övünüp duruyor meydan da...

3643 Bunu seyrediyordu şağdat Han övünüp,
Kızılbaşlar davul çaldı sevinip.
Taşa düşüp vefat etti Enverbey,
Türkmenler gelip götürdüler atın üstüne yatırıp.

3647 Böylece karanlık inip güneş battı,
Elçiler gelip anlaşma yapmak için konuştu(lar)
Şafak sökünce savaşımaya anlaşıp,
İki taraf da birbirlerini gözetleyerek ihtiyatlı uuyudu(lar)

3651 Sabah olunca davul çaldı iki taraf(da)
Savaş alanına gelip durdular sıraya dizilip.
Kengan çıktı kızılbaştan meydana
Çabuk gel deyip çağırmaktadır nağara atıp.

3655 Türkmenler’den çıktı şimdi mukiytek,
Kızılbaştan intikam almak için.
Karşısına çıkıp mızraklaştı kengan ile,
İki taraftan seyrediyordu pek çok insan.

3659 Mızrak kalmayıp, kanlı şokparla vuruştular,
Kılıçlar da taşı parçalayan (darbelerle) çarpıştılar.
Kılıçlarını geri sokup kınına,
At üzerinde ejderha gib dövüştüler.

3663 İki kahraman tozu kar fırtınası gibi havaya kaldırdılar.
Nice yerlerden vücutlarını kanattılar.
Hızla inip atlarından tutuştular,
Bırakıverip süngü, kılıç ve yayları.

3667 Birbirini sağlamca tutup kemerden,
İkisinin de güç kuvveti denk düştü.
Yiğit kengan'ı kafasından yukarı kaldırıp,
Yere vurdu, seyirciler hayret etti.

3671 Mukiytek kahraman bindi onun göğsüne,
Uzunlamasına yatıyor Kengan ?
Kalkmasına izin vermeden sapıyla vurup öldürdü.
Şağdat içi yanarak baka kaldı dikilip.

3675 Mukiytek kahraman döndü atlanıp döndü,
Türkmen, Arap sevinip davul çalıp.
Mukiytek yiğide Köroğlu teşekkür etti.
“ Geldin, deyip düşmanımız Şağdat'a leke bırakıp.

3679 Ş ağdat yiğit Kenğan'in ölümüne üzülüp
Gece olunca iki taraf yatıyordu hazırlanıp
Gözetiyorlar bekçiler lamba yakıp,
Herkes uyuyor gibi kimse durmuyordu dolaşıp

3682 İki taraf alaca karanlaktan (şafak söker sökmez) ata binip,
Davullarını çalıp, hazırlanıp,
Savaş alanının öbür tarafı Kızılbaş,
Karşı durdu Türkmen ile Arap toplanıp.

3687 Şağdat dedi: (Benim namusuma) leke salıp
Üç kahramanım öldü toprağa yaslanıp.
Yurdu koruyucu mahrum pehlivan sen git.
Yok et düşmanı kalsın düşman ezilip.

3691 Boyu otuz kez mahram yiğidin görüş
On beş arşın iki omuzu nun arası.
Kafası kel devrilmiş kazan gibi,
Altı karış her bir parmağının uzunluğu.

3695 Kerik binip geldi Mahram bir kale gibi,
Bağırıyor sesi yeri yarar gibi (parçalar gibi)
Eceline acele eden(ler) gelin.
Gafil kalmayın, ey türkmenler arzunuz gerçekleşmeyecek.

3699 Üzeri doludur silahlarla kuşanmış,
Bir tek kendisine insanların hepsini baktırmış
Karşı hamle etti (saldırdı) tevekkel deyip mulkiytek,
“ Yardım et deyip sen kendin yaradan.”

3703 Mukiytek kahraman soktu mızrağı böğürden
Mızrak hedefe varmayıp (batmayıp) olta gibi eğilmiş.
Mukiytek’i fırlattı atından Mahram:
“ Yemek yiyip doyduktan sonra gel; deyip evinden.”

3707 Kızılbaşlar davul çalarak sevindiler.
Mahram kahraman öfkelenip taşa atmıştır. (çarpmış)
Mukeytek hahraman dünyadan göçüp gitti.
Alıp götürdüler insanları Araplar’ın elinden.

3711 Dedi Mahram; “Koroğlu. sen gel kendin
Benim gibi yiğide karşı (durup) dayanamazsın.
Gelecekte elime geçirip yurdunu.
Oydurmuştum Ravşanbey’in ben gözlerini.

3715 Bir şehri viran etmişim üstesinden gelip,
Şok olup gitmiştir pek çok Türkmen yere sinip.
Kızlarını çariye, oğlanlarını kul yapmışım.”
Diyerek övünüp durdu Mahram slanıp.

3719 Koroğlu dedi: “ Duruyorsun Mahram övünüp,
Kara yürek, kanlı ağızla köpürüp.
Şağdat ile sen ikiniz kunkerimsiniz (intikamı alacağım insansınız)
Tabanlarımın altında ezilirsin yerle bir olup.

3723 Sen köpeğisin Şağdat Han’ın bağladığı,
Nasıl bıraktıysa, öyle ürüdün (havladın) yolladığı (gibi)
İşte bu gün aslanla karşılaştın
Ahmaksın oldukça başı belada olan.

3727 Ravşanbey’i Mahrum ettim diye gözlerinden
Övünüyorsan sen Ravşanbey’i benimdi gözü:
O Ravşanbey ,ben Koroğlu ,benimdi gözü
Kan meydanda(Savaşta) tam benim karşıma çıkıtn.

3731 Ben oyarım bugün senin gözünü,
Şağdat'ınla birleştirip kendini(de).
Kan meydanda adil yenmek (düşüncemdir) zulmü,
Ben Ravşanbey tanıtırım (tanıyacağım) kendimi.

3735 İki zalim gözlerinizi oyacağım,
Kutgun. karga(ya) yem kılacağım.
Sorarsan ben arayıp geldim asker toplayıp,
Ben talepkarım (istekliyim) savaşmaya hazırım

3739 Havlayan sen, Şağdat'ın köpeği
Sadakası sen, kurbanı, engeli
Şağdat köpeğin korktuğunda rüyasından
Cadı annen düşünüyorum yorumlayıp ne dedi?

3743 O zaman söylediği ben kaplan aslan
Haber mi söylemiştin ((göndermişim) daha önce ve uzaktan.
Halkınla, Hanınla ve dalaş da gel,
Ben ecel okunum göğsüne yapışan.

3747 Beyaz savıtını kızıl kana boyarım,
Tam öğle vaktinde şağdat'ını keserim.
Kendinizin örnek alacak çizdiğiniz yolu takiben,
Halk karşısında gözlerinizi oyarım!"

3751 Bal Kırat'ıyla koşturup geldi yanına,
Dayanamayıp namus atar ve arına.
" Sen kimsin,doğruyu söyle," dedi,
Kahraman Mahrum mızrağını ilip bileğine.

3755 Köroğlu dedi: " Ben Türkmen oğluyum,
Artık uzun olmaz Mahram senin yaşamın.
Demin de söylemişim ben Ravşanbey Köroğlu'yum,
Ben gözüyüm Ravşanbey'in canlıyım.

3759 Dedi Mahram: " Bu sözüne ben şaşırdım,
Söyledi alay ederek zehirli diyerek bastırıp
Mezarda doğmuş mezardan çıkan sen misin? Deyip,
Doğruyu söyle, diye sordu ey, yabancı?!"

3763 Köroğlu dedi " uçacak bahtın başından,
Şağdat Hanın düşer tahttan yanından.
Senin gibi ahmak (aptal) köpeklerin kafası,
Kırat'ımın toyhaklarıyla ezilmiştir."

3767 İğneleyip dille, sert kelimelerli atıştılar,
Yaralayıcı kelimelerli eskiye dalıp gittiler (incittiler birbirini)
Öfkelenip atın başını çekip iki kahraman
Birbirine mızrakla saldırdılar

3771 Mızrakları batmayan (delmeyince sallandılar,
Karma karışık, atlar dayanıp duramazlar.
Çatırdayıp mızrak sapı kırıldı
Canı acımadan dövüştü yiğitler, döğüştü.

3775 Mızrakların sırayla geri ittiler geri çevirip,
Geçirmedi savitları engel olup.
İki kahraman dayansa da tekrar tekrar saldırıp,
Atları da yere yattı devrilip.

3779 Salladığı mızrak tam ortasından kırıldı sivriliğini kaybetmeden.
Duracak değiller birbirini attan düşürmeden
Dövüşmekle karanlık çöküp, akşam oldu.
Lambalarını yakıp iki taraf duruyor söndürmeden.

3789 Üç gün, üç gece iki kahraman dövüştü,
Elleri de silah tuttukları için yoruldu
Ortadan parçalanıp kırıldı nice silah dayanamayıp,
Yapabilecek hileleri de tükendi.

3787 Savitlarının da yakaları yırtıldı (sökıldı)
Çok çok yorulup kuvvetleri tükendi
Kılıçla da dövüştüler cana acımadan,
Bahadırlar cana kıyarak birbirine saldırdı.

3791 Keskinliğini kaybetmiş elmas Hançesi,
Yeterli olmuştu artık kavgaları.
Arap, Türkmen askerinin hepsinin de,
Kızılbaş'ı yenmek olmuştu arzuları.

3795 Yiğit Köroğlu çekti sarja yayını,
Elmes oku akıp(uçarak) geçti talakı (!)
Kerik'inden uçup düşmüş
Kahraman Mahram, halkı ağzına baktıran(ünlü savaşçı)

3799 Laçın gibi bnp(çikip) kahraman üzerine;
Dedi: “ Zalım, böyle bir hale düştün mü?
O meydanda iki gözünü oymaş,
“ İntikamımı aldım, dedi, üç gün bile olamadan.”

3803 Ruhu canlı, bin Ravşanbey değil miyim?
Ey, şağdat , şağdat, dinle söylediklerimi.
Cadı annen yordumladığı zaman rüyanı
Bak işte, doğru söylemiş değil mi? “

3807 Gözlerini oyacağım şimdi. şağdat, senin de,
Tam senin padişah olduğun ülkende,
Ondan sonra başını kesip atacağım,
İşte Mahramın'ın halini gördün mü?”

3815 Beklemeden çabuk davranıp yine yayını çekti,
Attığı oku tam kalpten şaplattı.
Canı çıkmadan kesip kafasını,
Sevindirdi Türkmen ile Arap' ı .

3815 Şağdat ağlayıp yoldu sakal, saçlarını,
Döktü gözden kan karışık yaşlarını.
“ Yurdu koruyan özel insanımdan ayrıldım,
Herhalde bana da acımaz düşmanım.”

3819 Şağdat yırttı param parça edip yakasını,
Bildi artık gücünün yetmeyeceğini;
“ Hepiniz birlikte saldırmazsanız birleşip,
Bundan başka bulamadım çaresini”.

3823 Böylece emretti hepsine.
Orta yaştaki ve tüm yaşlılarına da,
Yeri kaplayan ordusu duruyor hazır olup.
İnsan dayanamayıp Şağdat Han'ın öfkesine.

3827 “ Saldır” oldu Şağdat'ın fermanı,
Akıldan çıkmaz şu yaptığı zorbalığı.
Yeri inceleterek çaldı savaş davulunu,
Kalabalık askerlerin bir tanesi kalmadan ilerledi hepsi...

3831 Akşam olup iki taraf da soluklarını aldı (durdu)
Şağdat Han'ın aklı uçmuş adeta delirmişti.
Sabah olunca kalmadan geldi meydana,
“ Hepimiz saldırmazsak deyip alamayız intikamı!”

Dayanamayıp kızılbaş,
Şehre doğru kaçıyorlar.
Kovalayarak yetişip kırk yiğit,
Nicelerini yakalayıp bağladılar.

3870 Kaçacak yer bulamayıp.
Şağdat'ın hilesi tükendi.
Yıkılıp talihsizliğe uğradı...
Her yeri kaplayarak saldırıp kalaBalık asker.
Sokakta kılıçtan geçirdi nice iyileri.
Kalesini yıkıp (Şağdat'ın) Koroğlu.
Yakaladı Şağdat'ı
İki gözünü oyarak
Birkaç gün ağlattı.
3880İşkence edip, dar ağacına asıp
Evini sahipsiz bırakmış
Çocuklarını ağlattı.
Halkına Şağdat'ın Koroğlu
Zorluk ve cefa (eziyet) kılmamış.
Hazinesini Şağdat'ın
Ahaliya(halka) dağıtmış.
Kısacası, Şağdat(ın) halkına
BaBalıyı Han ilan edip,
Tüm halkı tabi kılmış...

3890 Ravşanbey'i öldürtmeden
Alıkoyan Şahmet'i ,
Pek çok armağan verip, kendisine(şahmet'i)
Baş vezir olarak seçmiş
Şahmetin kızı şemsiya
BaBalı onu beğendi.
Nikahını kıyıp ikisini evlendirip
Eğlence ziyafet yapıyorlardı.
Ağlayarak gün geçiren baBalı idi.
Binmiş altın payitahta.

3900 Babalı'ya hürmet gösterip
Tüm halkı baş eğip,
Gönülleri hoş oldu...(rahatladı)
Kaçıp sığındığı mağaradan
Bulmuşlar cadı kadını.
Doymak bilmeyin nefsin işte şu deyip.
Ağzına kum doldurdu(lar)
Kötülük yapan bu (cadı) idi,
Yaptığını kendisine yaptılar
Boğarak sürükleyip,

3910 Çıkardılar obanın kenarına,
Küye sürüp yüzüne
Köpek ve kuşa yem yapıp
Koroğlu ahdini gerçekleştirdi.

Kızılbaş'tan sayısız(çok)insan öldü,

Mezar kazıp kimseyi bırakmadan hepsini gömdüler.
Arap ile Türkmenlerden olanleri,
Hürmet gösterip temizce yıkayıp defnettiler.

Köroğlu baBalı'nınkinde birkaç gün kaldı.
Annesine mekan yaptırdı.
3920 Üstüne Akanay'ın minare yapıp,
Başına köktaş (mezar taşı) koyup hatt düşürdü (yazı yazdırdı)
Başında bekçi olup koru deyip
Emanet etti ihtiyara inayetli
Ülkesinin büyüklerini bir aray toplayıp,
Birdirdi onları birer atı. (birer at armağan etti)
Babalı'nı emanet edip cemaate
İstemiş döneceğim diye izni
Halk(ahali) Köroğluya iyi dilekte bulunup.
İzin verip. teşekkür etti,

3930 Kahramanlar yola çıkıp döndü yurda.
"Nur yağar deniler bir söz vardır talebli yiğidi"
BaBalı küleyim le vedalaşıp
Hürmet gösterip uğurladı biraz yeri (ya kader)

3934 Küleyim dedi: " Razi ol, evladım, bana.
Ağır söz söyleyip incittiğin olmamıştı
Yükselip, büyüüp zirveye ulaş, deyip dua kıldı
Ben razıyım ölsem dahi, oğlum, sana!"

3938 Vedalaşıp kahramanlar,
Yola düşüp at koşturup,
Sevinçle döndü obaya.
Düşmanın sesini susturtup,
Yüklerini yükleyip deveye,
Annesini götürdü göç ettirip(taşındırdı)

Gece gündüz demeden geliyorlar,
Kısa yoldan ilerleyip.
Konakladığı yerlerde eğlence düzenleyip
Yiğitler hoşnut olarak geliyorlar.
Şerbet ve şarabı su gibi işip,
Kazı ile karta , jal jaya

3950 Kazanlarda pişirilip herkese sunulmuştu.
Küleyim'e hürmet gösterip,
Kaldırarak attan alır
Köroğlu kendisi indirip.
Küleyim'in bindiği sir jorga

Dört bacağını denk basan,
Mesafeleri hızla azaltıp.
Aceleyle ilerliyor,
Yatmazlar yiğitler dinlenip (dinlenmek için)
Birkaç gün yürüdüktan sonra
3960 Minaresi Jemil'in
Göründü göze sivriliş.
Jemil'e yakın geldiklerinde,
Altındaki tulpar rahat durmadı.
Karş-karş(çatır-çatır) çiğneyip jemliğini,
Ağızlıkla savaşıp.
Bal kırat ile kök kaska
Üzengileri çarpışıp.
Hızla ilerliyorlar kahramanlar,
Gülüp oynayarak, yarışıp.
3970 Atlarından inip dört kahraman.
Ėejdemle tokalaşırlar,
Sağ salim kavuşup.
Endişe edip Ėejdembey
Kaygılanarak oturuyordu.
Düşünmekle aklını tüketip. (çok düşünmekten yorulup)
Kucaklayarak öpüp çocuğunu,
Kuzu gibi meleyip kavuşup. (kavuştu)
“ Geldin mi sağ salim, oğlum. deyip
Yar oldu pirin, baban deyip
3980 Çok özleyen Ėejdembey,(in)
Gözlerinden yaş akar.
Üzülüp biraz oturduktan sonra,
Küleyim'i sorar.
Şağdat Han'ın öldüğünü,
Küleyim'in buraya taşındığını,
Tüm haberleri anlatır (Koroğlu)
“ Babalı'yı Han ilan ettik,
Tabi (koyun eğdirip) şehri!”
Sevinen Ėejdembey gururlanır,
3990 Oldukça memnun olur.
Ata binip yiğit Ėejdem,
Küleyim'in önünden çıkıp,
Karşılamağa gider,
Küleyim Ėejdem'i görür,
Gözleri ışık gibi parlar
Uzaktan gözlerine ilişir,
Ėejdem yaklaşınca,
Jorgasından yere düşer,
Ėejdembey hemen inip koşarak
Gözleri ışık gibi parlar

Uzaktan gözlerine ilişir,
Ėejdem yaklaşınca,
Jorgasından yere düşer,
Ėejdembey hemen inip koşarak
4000 Başını sevip ağlar
Küleyim başını kaldırıp
Ėejdem'e doğru bakar
"İyi mi Ėejdem benim yarım,

4028 Her obadan birer pehlivan çıkıp güreşti
Birbirini yıkamayıp uzun süre dayandı
Yıkanları ipek kaftan ve tay alı
Yaşlılarda almaktadır paylarını

4032 Hazırlayıp bütün tulparlar
Gün süren yerden yarıştırdılar
Gece yarısında giden at
Öğle vaktinde toz kaldırarak göründüler
Kök kaska ile Bal Kırat
Önlerine hiçbir atı geçirmemiş
Babasına saygı gösterip hayvancağız
Bir adım bile öne geçmemiş

4040 Kızılbay'ın koştığı Tarlan at,
Onların peşini bırakmamış
Gececeğim diye Kökkaska
İncecik boynunu uzatır
Gökyüzüne kalktı tozları
Hürmet göstermese Bal Kırat
Kökkaska'yı geçirdi
Çeke çeke çocukları
Avuçları harap olur
Çekmesine bakmadan

4050 Dört bacağına uzatır
Gözlemciden birlikte geçip
Yaşlıların hepsi sevinir
Sevinmemek eldemi
Çıkarsa bağışma ve narası
Kızılbay'ın koştığı Tarlan at
Üçüncü olarak geçer
Peşisıra geldi onbeş at
Diğerleri kaldı peşinden gelemeyip
Yetişmeye gücü yetmeyip

4060 Birinci dokuz baş hayvan
Halı örtülmüş deve aldı
Aralarında paylaşıp

Halk da memnun kalır
Böylece bu yarışda sona erer.

4065 Çok yaşayıp Köroğlu bey geldi yüz yaşa
Yaşına bakmadan ava çıkardı
Bezergen ve Kaldarhan'ı yenip,
Hazinesini onların gariplere dağıtmıştı
Ğavazhan ile Hasanhan 'ı evlat edinip,

4070 Hüküm sürdü Tekejermit jembilkel'de
Agajünis.Gülнар, Mıskal gibi güzellerle evlenip
Köroğlu güvey oldu perilere
Yeryüzüne yayılan
Sekiz aşiret Seyyil Han
Türkmen ilinin kahramanına
Kendisinden bir çocuk olmamış
Doğurmamış peri kızları
Yüzyirmiyil yaşayıp
Dünyadan göçmüş nihayet

4080 Anlatıcı Jırav Rahmet

4081 Mez hoca ihtiyarın

Halkın şair akını(dır).

4.2.Köroğlu Kıssası

KIYSSA KÖRUĞLU

Köruğünüñ Kızılbas Kaldardanıñ Balası Rayhanmen Soğısı

Ayla mèdet jappar hak, Söylesin dep bizderge Berip edi til men jok Bir kıssanı ayaktap Tamam etip keteyin	5
Jar borsa eğer aruvak. Neşe bolıp taralğan Türikmen halık işinde Ayırar erdin sarası	10
Kazakpenen bulardıñ Évelinde bir eken Atası men babası Türikmennen şıktı Tolıbay Tulpar minip tuv, alıp, Erlığın vakıtında	15
Halkı jürdi kuanıp Muniñ oğlu Jıǵalı Duşpanmenen aykaskan Bul da jürdi kek alıp, Duşpanmenen aykaskan Bul da jürdi kek alıp, Duşpanmenen kıldı urıs, Erlığı muniñ sınalıp Jıǵalının balası	20
Patşa boldı Muñlıkbek Kızılbaspen soǵıstı Karap turmay bular tek. Nèr zalımmen soǵısıp, Basın joydı bul erlik. Jamaǵatı zar jılap, Jesir kaldı Altınşaş, Özi suluv, kolañ şaş.	25
Suluvlığı munşama Körgeñ adam bolar mas, Burın tapkan bala jok, Jükti bolıp bıyşara Otız birde kaldı jas	30
	35

Birav vakıt ötken soñ,
Altınşaş bir kün avırdı,
Bozuǵlanday sol şakta
Şakırıp aldı bavırdı...

Bozuğlanday sol şakta Şakırıp aldı bavırdı... Bozuğlanğa aytpakka Kirdi kıydı esine Sol şağında boyan kıp Kırık edi kırık şilten Sol küni munın tūsine “Alla saldı, dariyağa, Ėziyz baska, netermin? Körgenim ötirik bolmasa, Ertengi kün besinde Düniyeden ötermin... Ah dariyağa, armanda Köñilim ketti tına almay, Bul avruvdan jazılıp, Belimdi bekem buva almay Ketkenim be iştegi Şırağımdı köre almay?	40
Özimmenen işimde Birge ketti arıstan Tekejévmıt halkına Bolsa kerek danışpan. Kursağımda tileğen Nesibesin alıstan Atka minip at jeter Mañına kelmes eş duşpan Bir aydan son tabarmın, Umitıp ketpey, şırağım, Aşıp al kördi, Bozuğlan!” Bozuğlanğa munı aytıp, Jumdı közin Altınşaş. Kudiretine Allanıñ Tağdır jetip koydı bas Janaza okıp jıyılıp Aparıp koydı kabirge Ağayın, kavımı karındas	60
Rakım etip Kudayım Köp işinde tuvgızıp, Jan berip onı tebirentti Ėavsıl, ağzam, kırık şilten İştirdi koldan şerbatti. Süt şığıp ana tösinen Birine-birin emirentti Tösten bulak ağızıp,	75
	80

Köruğlına jağızıp Birneşe vakıt jıl ötti Jeti jaska kelgenşe	85
Üyterip erbir ğılımdı Atkardı bastan mindetti. Moladan şığıp jüretin Köruğlı erge kün jetti Talaptarı köñilinde	90
Köruđlınıñ sıymaydı Dalağa şıkpay turuvđa Eş takatı bolmaydı Düysenbi kün tal tüste Maladan şığıp erigip Jalğız özi jeligip, Jürigip jürip oynaydı Bul vakıtta bala goy, Jalğız oyun keregi Köringenge umtılıp	100
Talpınadı jüreği Ayı, küni. muñı jok, Emşekten baska keregi Jembilbeldiñ şeri dep Topırak tastı korgan kıp Tilegen mınav tilegi:	105
Kazir Alla aytkanımdı hoş körse Berin mağan dünyanıñ bos berse Ağa sultan, patşa bolsam Türikmenge Uzak ğumır jüz jıyırmajıl bas berse	107
Jurttı jıynap aksakaldan bata alsam, Molda jıyıp ğalımdardan hat alsam Ağa sultan, patşa bolıp Türikmenge Özim jıyhankez Köroğlıbek atansam	111
Sur bultpen aspandağı oynasam Duşpandardı bir şıbıkpen aydasam, Atsa mılık ötpeytuğın er bolsam Jüz mıñ javdı ardahayday jalmasam	115
Bir kудaydan men tileymin ümitti, Darbağa saktırsam bolat kilitti Özim jıyhankez Köruğlıday er bolıp, Kasıma ertsem kırık bir attı jigitti	119

Kasıma ertsem ne jiyhankez boluvandı Talap kılıp men jaylasam jalvardı Kırık bir jigit kastarımda bir bolsa Kulatar em askar ala tavlardı.	123
Belge baylap aspahanday bolattı, Kökke usırıp minsem sonda Ğıyrattı El-jurtıma on ekide han bolsam. Ölgenimşe çağıp ötsem şıraktı?	127
Men bir ötsem katarımnen ténimnen Bolsam batır duşpan jürmes şeñimnen Perzent tuvmas periyzattan katıp ber, Oymak, avız, kuralay köz periden.	131
Köruğlınıñ şilten bolıp dostarı, Periyzattıñ kalam bolsa kastarı Perzent tuvmas katın alsam bir suluv Bolsa deyim onıñ on tört jastarı	135
Peri nurı aspanmenen talaspas Aytar sözden Köruğlibek adaspas. Künde kızday periyzattan katın ber, Bala tapkan katın erge jaraspas.	139
Sen emessin şilten pirim kulaksız Atka minsem is kılpaşpın turaksız Düniyeda bastı berme, Ğıyrat ber, Ötip ketsem rızamın tuyaksız	143
Jembilbelge soktırsam altın şınardı, Askar tavday körinse biyik munarı, Èr dingekke jüzden attı baylapsam, Bèri birdey moynında altın tumarı.	147
Kızılbaska men istetsem jumıstı Jüz mın javğa bersem edin tınıştı. Usta jıyıp patsa bolsam perige Aspahanday soktırsam ötkir kılıştı.	151
Men saldırsam altın takka öpnegi Èr kılıştın bolsa tillè kemeri Eşbir orman kalmas edi könilge, Kızılbaska körsetsem san önerdi.	155
Bir Kudayğa kıldım bugün tévbanı	159

Ülken-kişi jıynap alsam ağanı
Künde şarap kırık jigitpen işkendey
Altınmenen soktırsam meymanhananı”

Körüğli sultan bülinip 163

Tuvğanna javğa oşikken

Pendesı kırı kılar ma,

Tëniri jazgan nesipten?

Baktı aşılsa birevdiñ,

Ğayıptağı nerseler

Jumalap keler esikten

Sökpenizder ğayıplap 170

Keltirdi dep neşikten

Sebeblerin aytayın

Apanıñ sözün umıtıp,

Arada neşe jıl ötti

Bozuğlanıñ keşikken. 175

Keşikkenin aytayın

Bozuğlanıñ bar eken

Akbilek attı bir jarı

Ol kündeği adamnan

Artık eken ajarı 180

Sonınan ergen evre bop

Mal men basın terek kılar

Birevdiñ tüsse nazarı.

Akbilekti er jerden

İzdevşiler köbeydi 185

Tayangenday sıkıldı

Kaşpasa eger uzakka,

Tayanganday sıkıldı

Bozuğlan erdiñ ajalı.

Küygen tavga Bozuğlan

Akbilekti alıp jöneldi 190

Mingeni Kara tulparı,

Kıyadan körip ileği

Kolındağı suñkarı

Avlamakka köpeken

Kulan, kulja, arkarı 195

Elsizge şıǵıp dem alıp

Duşpandardan kutılıp,

Kasireti jaña tarkadı.

Apasınıñ Bozuğlan

Aytkan sözün umıttı,
Könilin munan suvıttı
Eteği nen küygennin
Bir kulandı kuıptı
Kulan uzap ketken soñ
Kele jatıp Karamen
Bir sahara dalada
Köp molağa jolıktı.

200

205

Añ avlap jür Bojuğlan
Sahara maydan daladan,
Öte berdi guvletip
Köp zıyrattı moladan
Jalan ayak kum baskan
Bir adamnıñ izi bar
Tım-ak ülken şamadan
Tarttı attıñ tizginin
Köp zıyrattın işinde
Neğilip jür dep bul adam?

210

215

Könilinde bar bul künde
Bozuğlan erdiñ sanası,
Eldi izdin şıkkanı
Karap tursa şamalap,
Tapsırıp ketken bayağı
Apasınıñ molası
Jaksı adamnıñ söziniñ
Kay künde bolmas ekevi
Jer men köktiñ bar ma eken
Arasında tirevi?
Molağa batır tayandı,
Anasınıñ tapsırğan
Esine tüsip sol jerde
Kaksağan zarlap tilevi
İz iyesi añ emes
Baykasa böten jav emes
Körde tuvıp, körde ösken
Körüğlıday jiyeni
Zar etip hakka kıldı zar,
Ölmesem meniñ bolar dep
Aldı artımnıñ süyevi
Japanda ösken tağığa
Kaşan kolı jetedi?
Erdin esi ketedi.
Tüsire almay kolına
Arada tört ay ötedi.

220

225

230

235

240

Bozuğlanı körse alıstan
Zıtıp bir kaşıp ketedi
Körgeñi jaksı eken
Körıp kolı jete almay
Bozuğlanın kayđı men
Kapası işin örtedi. 250

Sandaldı batır dalada
Kabırđası sögilip
Kıyıp tastap kete almay.
Aş küzendey бүgilip.
Tört aydan son Bozuğlan 255

Bar haylasın tügesip,
Baladan kayttı tüñilip
Kele jatkan batırdı
Körgennen son Akbilek,
Aldınan şıktı jugirip. 260

Boğuzlan sonda söyledi:
“Sensin meniñ Akbilek,
Süygen jarım, alđanım,
Kalayşa meniñ basılar
Dünyedegi armanım? 265

Malasınan apamnıñ,
Bir tamaşa er körıp,
Küzelip sonı kalđanım.
Bar haylasın tügesip
Kapalıkpen kelip tur 270

Ustay almay narlarıñ.
Esiktiñ aldı kar ma eken?
Katar-katar jarma eken?
Bir perzentke dünyede
Bizdeyde eşkim zor ma eken? 275

Alıp kelsem süyeniş
Bolar edi kalağım.
Ustar ama bar ma eken?”
Sonda Akbilek söyledi:
“Molada жүrgen tağığa 280

Balıp da ediñ intızar?
Şın dileğen bendege
Bolar degen alla jar.
Men aytsam sözdıñ makulın,
Ustaytın onıñ akılın. 285

Alma degen jemisti
Köp kılıp sonda alıp bar,
Tastap ketseñ èr jerde
Teremin dep жүrgende,

İlinbes pe eken aksuñkar? 290
Molada tuvıp asirgen
Allanıñ kalay pèrmeni?
Jalgızdıktan ketip jür.
Boğuzlanmıñ dèrmeni
Biteyin dep keledi 295
Tarıkkın erdiñ armanı
Terip alıp Bozuğlan
Èr jerde èkep tastadı
Kızıksın dep almanı.
Körden şığıp Köruğlı 300
Almağa jatkan karadı
Körgennen soñ kızığıp
Avzına birin saladı
Tèttiliği batırdıñ
Köñiline munıñ unadı. 305

Èr nèrseden habarsız.
Dalada ösken baladı
Bir birdep terip üstine
Boğuzlanmıñ baradı
Karağa minip umtıldı 310
Körgennen soñ Boğuzhan
Köruğlınıñ izderi
Jol bop jatır kazılğan
Karasın körmey kaladı,
Kosılsada jakınnan 315
Barsa körge Köruğlı
Tesiğiniñ avzına
Jatır eken arıstan
Tutar emes şaşınıp
Adastı batır akıldan 320
Keyin kaldı adamzat
Atpen katar jarıskan
“Ökpem küyip jügirip,
Kelip turmın alıstan.
Kalayınşa bul jerde 325
Jatırsıñ kelip danışpan?
Ustay ma dep kavip etip
Adamzattan kaşamın.
İzdemesen kalıñ sor
Ornımdı ber, arıstan! 330
Sonda arıstan söyledi:
Jav baluvğa jaramas,
Tanıtayın ağıandı,
Ana sütün emüvge

Munan bılay haram-dı	335
Artıñnan kuvğan Köruğlı	
Bozuğlanday tağañ-dı,	
Bildir dep munda jibergen	
Kırık şilten babañ-dı	
Endi sağan köretin	340
Ruhsat jok anandı”	
Köruğlı sonda söyledi:	
“Ey, arıstan, dünyede	
Men betindi körmespin	
Ayrılısam ana sütinen	345
Tiri de bolıp jürmespin.	
Jalğañsınıñ lèzzattı	
Şarabına bermespin	
Pirlerim bolsa mèdetker	
Eş birevdiñ sözine	350
Kulak salıp könbespin	
Eki kolda baylamay	
Jöndilikpen jürmespin	
Jüz jıyırma jas surağam	
Ötirik pirlar aytıpa	355
Buyırık jetpey ölmespin	
Jönindi mağan bildirsi,	
Kim ekeniñ bilmespin?”	
“Endeşe bayan eteyim,	
Janıña Ravşan egetim	360
Körip turğan piriñmin.	
Jamandıkka kıymaytın	
Hoş iysli güliñmin.	
Èr vakıtta jad etip	
Avızda söyler tiliñmin.	365
Kedergi bolıp asırmas	
Duşpanga tartar beliñmin	
Kayrat-kuvat beretin,	
Kapalarıñ şığarar	
Könildegı jeliñmin	370
Tañımasañ tanırsıñ	
Kör işinde jeti jıl,	
Balapanday bavlığan	
Şaykıvlı piriñmin”	
Aytkannan soñ batırdıñ	
Pirine köñili bitedi	
Tömenşilik jüzimen	
Ruhsat ber dep jalınıp,	

Köp öteniş ötedi
Osılay söylep turğanda 380
Karamenen sabalap
Bozuğlan er jetedi.
Talkañ kılıp tav-tastı
Tağı kasıp Köruğlı
Jügire tavğa jönedi
Kanattı Kara tulparga
Bir körsetpey karasın
Adastırıp ketedi

Boğuzlan sonda zar etip
Bir kudayğa jalındı, 390
Astındağı tulparı
Kara terge malındı,
Kayğı tüsip köñiline
Közdiñ jası kuyıldı.

Pirler medet bermese
Ustar isi kıyın-dı
Kızır, İliyas pirleri,
Sebebker bolıp sürintip,
Köşke taman bir jerge
Bala şarşap jıǵıldı 400
Jatkan jerin körgen soñ
Atınan tüsip Bozuğhan
Baylayın dep oylaydı.
Köruğlı jatıp jılaydı:

“Adamzat mağan zar ma edi,
Mendey ğarıp jetimge 405
Mınav düniye tar ma edi?
Tüste kuvıp şarşatıp,
Keşke taman ustadiñ.

Mende ketken eytpese, 410
Eken kunı bar ma edi?”
Bozuğlan sonday söyleydi.

“Senen baska meniñ jok
Bul vakıtta tirevim,
Jalğızdıq tüsip basıma 415
Serik kıla almadım
Köp Türikmeniñ birevin.

Nağaşñ jür kan jutıp,
Bolmağan soñ zar etip
Aldı-artımda süyeyim,
Endi meni jılatpa
Körde tuvğan Köruğlı
Aynalayın , jiyenim

Bilseñ balam, Köruğli
Alıs emes jakınıñ”.

Akılmıen oylap bileği,
Jeti jatsa Köruğli
Ak suñkar kustay tüledi
Aruvaktarı jar bolıp
Talaptarı aylağan 430
Retine keledi:
“Bul sözine nanbaymın,
Bilseñ aytşı, adamzat
Meniñ ekem kim edi?”

Boğuzlan sonđa söyleydi: 435
“Bas kosalık, şırağım
Eki jerde jürmelik,
Surasañ sağan aytayın
Men nağaşın jetimek,
Duşpandarmen sağıp, 440
Seniñ ekeñ, kalkam-av,
Şehiyd bolgan Muñlıbek!”

Akıl-ayı batırdıñ
Jaña kirdi esine
Barlığın bayan etken soñ 445
Kidirsin endi nesine?
Şayhıvlı sol küni,
Evel bastan tamamdap,

Köruğlıday batırdıñ
Bergen bayan tüsinde 450
Jar bolsa tēñiri kulına
Dayar kılar keregin
Köruđlınıñ Bozuğlan
Baylağan şeşti bilegin
Esi ketip kuanıp,
Bakitımdı kuday aştı dep,
Basa almadı jüregin
Köziniñ jasın tıymadı,
Terisine sıymadı,
Boldı dep kabıl tilegim 460

Bozuğlanday eriñniñ
Köñilinen kayđı alındı
Keşe jilday ösirgen
Pisken kavın jarıldı
Aram ter bar boyında 465
Mingesken soñ ekevi,

Kara tulpar şabıldı Jüz miñ javğa tötep te Beretuğın bir özi Arıstan munan tabıldı	470
Kavipsiz jürgen duşpanıñ Küni endi tapıldı. Moladan öte bergende Körüğlıday jas bala Tağasına jalındı:	475
“Tileğim bar, tağan-av Kabil etseñ tileyin Ruhsat bersen anamdı Ne halde eken köreyin! Jansız ténin bulak kıp, Asırıp edi anaşım Barıp onı köreyin Eki emşegin iyişkelep Könilimdi suvitıp, Keşikpey, ağa keleyin Ketemin goy armanda Köre almaymın jalğanda Ak mamasın emeyin	480
“Bolıp tursıñ, kozım-av Japanda jalğız şınarım Bul jalğanda kalayşa Basılar meniñ kumarım Kaygımenen kan jutıp, Birneşe jil baylanğan Eki közin janarım Kavuşmen jürip kün körgen	485
“Bolıp tursıñ, kozım-av Japanda jalğız şınarım Bul jalğanda kalayşa Basılar meniñ kumarım Kaygımenen kan jutıp, Birneşe jil baylanğan Eki közin janarım Kavuşmen jürip kün körgen	490
Duşpanım köp karkamın. Köygen tavda turağım, Jiber meymın, şırağım”. Körüğlı sanda söyledi “Kayran, ğaziyz anam-ay, Körek alıp tösiñnen Jeti jil jattım japanda-ay Düniye jüzin èves kıp İktırayım jok basımda Jön tartıp endi baram-ay Okımağan betduğa-ay Ketti dep tastap kargama-ay Şarasız baramın Tagamniñ sözün kıya almay,	495
Duşpanım köp karkamın. Köygen tavda turağım, Jiber meymın, şırağım”. Körüğlı sanda söyledi “Kayran, ğaziyz anam-ay, Körek alıp tösiñnen Jeti jil jattım japanda-ay Düniye jüzin èves kıp İktırayım jok basımda Jön tartıp endi baram-ay Okımağan betduğa-ay Ketti dep tastap kargama-ay Şarasız baramın Tagamniñ sözün kıya almay,	500
Duşpanım köp karkamın. Köygen tavda turağım, Jiber meymın, şırağım”. Körüğlı sanda söyledi “Kayran, ğaziyz anam-ay, Körek alıp tösiñnen Jeti jil jattım japanda-ay Düniye jüzin èves kıp İktırayım jok basımda Jön tartıp endi baram-ay Okımağan betduğa-ay Ketti dep tastap kargama-ay Şarasız baramın Tagamniñ sözün kıya almay,	510

Kayrılıvğa jaramay

Köruğlını alıp jöneldi Boğuzlanıñ köñili ösip Biri ini, biri ağa bop, Akıl kosıp jöndesip	515
Küygen tavga keledi Tulparğa kara mingesip Asıgıp şavıp keledi Jolıkkança suluvğa Akbilektey kezdesip	520
Meken etken Bozuğlan Küygen tavidñ arasın Jazdım av dep keledi Köñildegi jarasın Karap turıp Akbilek Mingesüvli eki erdiñ	525
Köreyn dep jügirdi Jiveni men tağasın “Ötirik pe, şın ba?” dep, Zar etip Hakka keledi Kolmen ustap jağasın Közinen ağıp kandı jas Süyıp jatır iyiskelep Köruğlınday balasın.	530
Akbilek pen Bozuğlan Meken etken neşe jil Küygen tavidñ basında Köruğlı ermek kasında Şattıkpenen jatadı Biraz vakıt asında Jan ayamas Bozuğlan Bul vakıtta tiygennen, Jannan kaytpas jüregi Kayratına sengennen.	540
Köruğlı ermek kılsın dep, Añ kuvmakka Küygennen, Bozuğlan er kayıp tur Köruğlıdan jan ayavdı. Alıs emes añdıskan Duşpan munıñ tayavlı. Kele jatır sandalıp Kerbiyege kos artkan Batırdıñ közi köredi	545
	550

Kırık bir jürgen jayavdı.	555
Körgennen soñ Bozuğlan Üyine kaytıp şabadı. Astındağı Karanı Eki jaktap sabadı. Meken etken jayına Köñili kattı şaşınıp	560
Şabulvıl kovıp baradı. Söyleydi kelip Bozuğlan: “Ay şırağım kaydasıñ? Kırık bir duşpan men kördim. Jüregim kattı seskendi, Sen tappasan aylasın? Karağa minip karsı bar, Karuv-jarak asıp al, Aldında javın jayrasın Ğarıp bolğan nağasıñ Batır tuvğan eriniñ Köredi kaşan paydasın Atka minseñ bağanım, Jüz miñ duşpan bolsa da, Mağan ayan koymasıñ. Duğada men bolayın, Kémil pirlar koldasın. Bes karuvdu il boyıña, Koliña alğan ak süñgi Şanışkandı il beliñe, Aspahandı il beliñe, Keldi duşpan körine Şarayna beldik duvlığa İlşi bir omı iyniñe, Tırnak aldı saparıñ, Bir kundayga tapsırdım, Javdı kospa üyirine Kevdeden janın ayırıp Tayant kolın büyirine!”	565
	580
	585
	585
	590
Türegelip Köruğlı Karuvdı aldı kolına, Tüspekke javdıñ sañına. Oñar emes bul künde Kelse duşpan mañına. Karağa mindi arıstan, Nesibesin tilegen,	595

Kursakta jatıp alıstan.
Baruvğa betin tüzep tur
Joldas almay soñına. 600
Körüğli sonda söyleydi:
“Bozuğlanday nağışım,
Karuvdın aytkın jayların,
Er tarabka bul künde
Boluvda tur oylarım 605
Jüz miñ duşpan bolsa da
Bilmeysiñ be. tağam-av,
Sultanıñnıñ jayların!
Tiri bolsak körermiz
Kızılbas pen Kalmaktıñ
Neşe türlü toyların”.

Boğuzlan turıp söyleydi:
“Saktasın kuday jat jannan,
Buyrığimen Allanın 610
Kèlèm tüsti aspannan
Mınav sadak kalıptı
Rüstem men Dastannan.
Er jigittiñ köp bolar
Jav işinde kaylası,
Köpke tiyer paydası. 620
İbrahiym men Halelden
Kalğan mınav nayzası.
Surağan soñ , şırağım
Bayan etpek durıs –tı
Onan bılay askan soñ 625
İstersiñ, kalkam juristi,
Babañ ötken er Dèvit
Sağan ketken kaldırıp
Savıt penen kılıştı”.
Körüğli batır kuvandı, 630
Esitti munı süyinip
Jav degende talpındı
Aş bürkittey tüyilip
Bes karuvdı asınıp,
Savıttı aldı kiyinip, 635
Baruvga betti tüzep tur
Sansız duşpan bolsa da
Kamayın dep iyirip.
Bozuğlan sonda söyleydi
“Sımbatıña-ay şırağım, 640
Duşpandar tur karasıp,
Şıkkın jok eñ dalağa

Kete körme adasıp Şeňgeliñnen kutılmas Kelgen javlar sabasıp.	645
Kuttı bolsın sultanım, Beş karuıñ bəri de Tur boyıña jarasıp. Bozuğlan tağı söyleydi, Bağlanım javga jöneldi,	650
Bul dünyenin sardarı. Bitip kaytsın bul jolda Jalğızımñıñ armanı Sultanım kaşan kelgenşe Osı arında kozğalmay,	655
Nağasıññıñ turğanı Javımdı javlap beretin, Sensiñ janım karğanı Joldasıñ jok kasında Ğayıptan kolğa tüsirip	660
Ketpese javıñ bolğanı Akbilekpen ekevmiz Şükiranalık etip ek, Nazarın pès kıp kaytarma, Mağan bergin bir tilek.	665
Bizder az dur. köp dur kèpir, Salar kozım zaman okır Sultanıma berkin medet Ğumar. Ğusman, Ebuvbèkir!...	
Köruğlı er Jöneldi	670
Kara atpenen sabalap, Şoşınar emes tursa da Jüz mıñ duşpan kamalap Küygen tavdıñ basında Otır eken kırık bir er	675
Èrkaysısı arıstan, şer Salsa bir közin şamalap Közin salıp karasa, Oyda birev keledi, Tas bursaktay domalap.	680
Sapabek degen bir batır Bar edı munıñ işinde, Kıysabı jok küşinde Toğıskanda javlarmen On sanğa özin bağalap	685

Joldasına sol şakta Sapabek turıp söyleydi “Baladı bugün bir erlik, Namıstı koldan bermelik. Beti kaytar er emes, Jeti jasar keledi Alayın dep jugirmek Bölek-bölek kaşalık Küygen tavidñ basında Karap turıp ölmedik”. Kaşa-kaşa jöneldi, Kerbiye kaldı jayravlı Jügi kaldı baylavlı Basına tüşip vayım, Jonnan baska nersenı Batırlar koydı oylavdı Törüğli jetse artınan Bulardıñ ornı saylavlı Endi şavıp Köruğli Kerbiyege baradı. “Tırnak aldı oljam” dep, Mandayınan tak etip Anıktap belgi saladı Kaşkan erler iyirip Bir jerge èkep kamadı. Kutılmasın bilgen soñ, Sapabektey asıl zat Kol kuvsırıp batırdan Savğağa janın suradı. Kulak salıp sözine Köruğli da turadı. Sapabektey asıl zat	698
	695
	700
	705
	710
	715
Unadı erdiñ közine Tar jerde bolar joldas dep, Batırlardıñ jüzine Nazarın tigip karadı. “Surağan kırık jigitiñ Osılar”. -dep pirleri Aytıp edi özüne. Sonı esine aladı. Tanığan soñ Köruğli Attan tüşip körısti. Önşen batır şerlerge- Jiyhan kezgen erlerge, Ğayıptan munı tap kılğan	720
	725
	730

Rıyza boldı pirlerge Bolsam kerek iynşalla. On üšte patşa Jèmbilge “Kırıkjigitim, seriğim, Amanat koyam bul jerge.	735
Bes jıldan sañ belinè- Almas kılış baylatıp Arğımak at saylatıp, Kos-kos dabil kaktırıp Türikmen halkın baktırıp	740
Kuş salıp sayran etersiñ Havadak degen köldege” Sapabek turıp söyleydi: “Bolsa buyırık alladan Joldas bolıp erermiz	745
Neğilip kündi Küygende Jayav jatıp körermiz? Sultanım, aytkan söziñe Şaramız jok könermiz Bes jılğa şeyin bul jerde	750
As kiyimsiz jalañaş Kalayınşa jürermiz? Bizderge rahım etiñiz, Kerbiyeni tastap ketpeseñ, Biz kümensiz ölermiz? Körüğli turıp söyleydi.	755
Bul aştıktıñ narlarım Tüspeñizder soñına Tuvğan şığar iynşalla Juldızdarıñ oñına	760
Körüğliniñ Sapabek Kèmil pirine jalasan Arkar. kulan, kiyikter Kelip tüser kolıña Sayatşı kıp tarpsırdım	765
Kırık şilten jolıña Talaptı tuvğan sarlarım Tèvekelden bas burma Talapka belin buvğandar “Dalada aştan ölem”, -dep	770
Vayım-kayğı kılmandar? Aytkanımnan burılıp Böten isti köñiline Jigit bolsañ almandar Bes jil degen bes-ak kün Vağadadan tanbardar	

- At tanığan munın özi kaday bek? 818
Ĝıyratımnen duşpandardan aldım kek
Köziñ tiyer Ĝıyratına, karama
Jeti jasar körden şıkkan jügermek!
- Ketesin be közin jasın akkızıp 822
Miner me edi Ĝıyratındı baktırıp.
Mağan ağa Ĝıyratındı bermeseñ
Ker biyeme ketseñ kayter şaptırıp?!
- Üyge barıp patşa ekenim bildirseñ, 826
Bir körgizip iş-bavırımdı küydirseñ,
Ĝıyratımñın oramalı sol bolsın.
Jeneşendi kuşaktatıp süydirseñ.
- Makul kördi munañ sözün Köruğlı 830
Alañğasar erdiñ isi belgili
Süydirmekke Rayhanğa betinen
Üyge bardı jengesin ap kelgeli
- Jan bitirip suvret etken kudayım 834
Tarkar edi köñilimnen vayım.
Ak betiñnen bir süygizşi patşağa
Ker biyeme bir şaptırıp kalayın.
- Bir ğapılık, kozım, bastan ötpesin 838
Tübimizge osı Rayhan jetpesin?
Tula boyım titipeydi Şıkpaymın,
Şıksam alıp bul zentalak ketpesin
- Sen şıkpasañ jenge betin körmeymin, 842
Tiri bolıp bul dünyede jürmeymin.
Men turğanda kam jemegin, jeneşe-av.
Jüz miñ javğa koldan seni bermeymin
- Bir Ĝıyratka narday belin бүgildi, 846
Bul sözine kabırğam kozın sögildi
Bir körinsem-keterimdi bilemin
Bitirip kal, jetimegim. köñilindi.
- Jiyeniniñ aytkanına uyalıp 850
Tura keldi akbilek beli buralıp.
Tura kelip ak ordanıñ işinde
Al tülkidey balıp jürdi şubalıp

Köruğli tur Akbilekti tapsırıp Rayhan tur işki sırın jasırıp Neşe jılgı ğaşığı edi Akbilek Ala kaştı arđımađın şaptırıp	854
Bir ketken soñ keler me endi kayrılıp? Altın jığa sındı endi mayrılıp. Balalıkpen Rayhan sırın baykamay. Jeñgesinen kapıda kaldı ayrılıp.	858
Ken düniye mağan mügin boldı tar Ya, Muhammed, Alla dostı payğamber Añğa ketken nağaşımdı körsetpey Bende deseñ, Jappar kuday yanımdı al?!	862
Adam bolıp kalay jürem men munda. Kaldım sorlap men kapıda ormanda. Nağaşına meni tiri körsetpey, Jeti jatsa amanatındı, al kuda!”	866
Jol bop jatır Ğıyrat izi kazılğan, Tağdırdı is osılay dür jazılğan. Osılap zarlap Köruğli bek jürgende Tört künnen soñ keldi annan Bozuğlan.	870
Üydin kelip tura kaldı aldına Ajalsızdan ölmegen soñ kaldı da: “Köruğli kozım, üyde osı barmısıñ, Bolsañ üyde kel beri şık aldıma?!”	874
Bir kapalık , kozım bastan ötti me, Bir duşpanıñ köñili menen bitti me. Men kelgende üyden nege şıkpaydı. Alla koskan Akbilegim ketti me?”	
Tört kün boldı men ayrılıp jatıppın, Sonda dağı bir kızıkka batıppın, Jeñeşemdi joktamaşı, nağaşı, Bir ayğırdıñ tukımına satıppın.	882
Suluv jarım joktap edin, men mundık Köñilimnen jaña şıktı kapalık. Tukım alsañ ayğırınan bolğanı Şıbın janım senen bolsın kurbandık.	886

Kulın topsa Ğıyrat kılıp minersıñ.
Esen bolsan uzak dèvren sürersıñ.
Jengeñ üşin kam jemeymin, şırağım,
Aman bolsañ bir kün alıp kelersıñ.

890

Ûrker menen aspanda bar tarazı,
Kıykv salar tavıktardıñ korazı
Bul söziñe köñilim menin şattandı,
Jan nağasıñ, sağan boldım razı.

894

Vakit tolıp bitken soñ,
Kerbiye bir gün tolgattı,
Şığara almay januvar
İşindeğı Ğıyrattı

893

Ot attamay, suv işpey
Damılsız jatıp avnadı
Biyege batır karadı
“Kulınşağım jazım bolar, -dep-
Tunşığıp ölip kalar”, -dep,

905

Şıday almay Köruğlı
Ayandap üyge baradı
Aspahanday kanjarın.
Juka şaptıñ tusınan

910

Bismilla dep saladı.
Kıygan kamıs kulaktı,
Ot orınday tuyaktı,
Bir naz bedev işinen

915

Şavıp şıktı januvar,
Beyne tulpar sıyaktı.
Boldı jaña bir ermek
Erge berdi bir tilek,

920

Jetkizdi atka kudiret
Oylağanı bolğan soñ
Köruğlığa endi ne kerek?

925

Kerbiye ölip artında
Kaldı kulin jetimek
Bozuğlan keldi şapkılap
Ördeği jilkı şenine

930

Kün tün jürıp damılsız
Jembildiñ şıktı beline
Jıktı salgan aynala
Havadak degen köline

On biye op jöneldi
Jilkısınan beldi de.
“Ğıyratındı emiz” dep

Köruğli sonda söyleydi
“Atsız erde ne hal bar?
Jaman attın belgisi
Javdı körse şabandar,
Jan serigim, Ğıyratım 1070
Boldı vakıt şabılar,
Kaldarhanniñ şaharınan
Maradım kaşan tabılar?
Osı asuvdiñ boyında
Bavırındı jaz erkin
Bir sekirseñ arjakka
Şıkpaysıñ ba nemene?”
Maktaydı batır jalınıp
Astına mingen Ğıyrattı,
Küdire, jaldı, kıl kuyırık 1080
Hayvan zattan sımbattı...
“Kolımnan meniñ keler, -dep,-
Jay jürivim beker, -dep,-
Şıǵıp edin bul jakka.
Osınday kıyın jerlerde
Salam saǵan salmaktı”.
Tëvekel dep Allaǵa.
Astındaǵı Ğıyrattı
Körkinnen sonda karǵıttı,
Balaşa orap ösirgen 1090
Köruğli batır kundakka,
Minbek üşin jav javlap,
Egerisken duşpanǵa
Zaman akır salmakka,
Küni-tüni jön tartıp
Kaldarhanǵa barmakka
Akbilekti ayırıp
Rayhannan almakka
Bes jildan bergi derti bul,
Èvelden aytkan serti bul. 1100
Közin solmay jan-jakka
Aspan kökpen talasıp
Körkin dariyadan èri asıp
-Ğıyrat barıp tüsıpti
Seksen kadam ar jakka.
Jügirtüvmen Köruğli
Keledi şahar janına
Karamaydı köz salıp
Jayılıp jatkan malına
Bulardıñ köp, azına. 1110
Jön surasıp söylesti

Koy bakkan eldin şalina.

Ëlkıyssa. Köruğli sultan ar jakka ötken soñ. birneşe kün sapar şeğip. Kaldarhannıñ eline kelin, koyşı şaldıñ kiyimin kiyip diyvana bolıp jüredi. Endi şaharğa kirmekşi bolıp, Ğıyratına söyleydi:

Şığıp edim on üşimde soğıska, 1113
Sır bilmegen talap edin urıska,
Ğıyrat atım. men kelgenşe aman bal
Berik bolğan aspahanday kılışka

Ğıyrat atım sensiñ meñiñ joldansın. 1117
Kaldarhanğa jayav ketti jolbarısıñ.
Bes karuvğa. Ğıyrat atım mıktı bol
Bir avnağan jerlerinde kalsam!

Bir ğapılık bul basımnan ötpesin. 1121
Jayavşılık mağan endi jetpesin.
Şilten pirim Ğıyratıma mıktı bol,
Men kelgenşe elge kaşıp ketpesin!”

Ëlkıyssa. toyak alıp. özi jolğa tüsip keşke taman han darbazasına kelip tursa Akbilektiñ davsın estiydi. Akbilektiñ Köruđlınıñ kelgenin bilip söylegeni:

Jan jatırıp suvret etken kudiretim. 1125
Paygambardıñ artık süygen ümbetim.
Aman-esen. asızatım, keldiñ be.
Keyin kalğan bizden jılap perzentim

Sen jalğızsıñ köp dur mınav Kızılbas. 1129
Zar jılama köñilindi kıl kara tas.
Sen ekenin Kızılbaslar bilmesin
Keyin turıp. Köruğlıbek, amandas

Köñilimnen jaña şıktı kapalık 1133
Jav kolında ğarıp bolğan biz muñdıq
Ölsem hakka osı küni rıyamın,
Şıbın janım bolsan senen kurbandıq

Belgili bolğan bul dünyede dıbısıñ. 1137
Jav degende bolmas, sirè, tırnısıñ
Köp keşikpey Köruğlıbek keyin kayt.
Kanday jerde bolıp keldi jumısıñ?

-Jermen-jeksen Kızılbastı etpekke, 1141
Tüp-tübinne duşpandardıñ jetpekke.
Köniliñ kanday Akbilektey jeñeşe

Kelip edim alıp kaşıp ketpekke?

Kızılbastar mazak etip külmey me?
Ala kayrat Köruğlığa bermey me?
Keter edim senimenen bul tünde
Öz baytalın alıp kaştı demey me?

El kıyssa Kaldarhanniñ bir suluv kızı bar edi. sonı alıp ket mağan ekinşi merte kellersin degeni.

Tallap şaştı osı tünde öreyin, 1149
Kün batkan soñ aldap kızdı keleyin
Kutpan vaktı dayar bolıp turıñız,
Şamam kelse, suluvdı ertip keleyin.
Sen kelgenşe osı jerde turayın,
Talabıñnan kaytarmasın kudayım.
Bul şaharda onan askan aruv jok,
Özi suluv, atı deseñ Küleyim

Elkıyssa, Köruğlıbekpen söylesip kaytkan soñ Akbilektiñ Küleyimğa kelip aytkanı:

-Kız biykeş-av, taldap şaştı örelık 1157
Kızğaldak gül altın baktan terelik.
Ağañ uyıktap jatkanında ekevmiz
Seyil kurıp biz bakşadan kelelik.

-Bir ğapalık, jeñge, bastan ötpesin. 1161
Ağa oyanıp túbimizge jetpesin.
Künde mağan aytpavşı ediñ bul sözdi.
Şıksam alıp bir duşpanım ketpesin.

Tallap şaştı kız bir biykeş jan örer me? 1165
Karañıda kızğaldak gül terer me ?
Seniñ ağañ Rayhandayım mıqtı er,
Manayıña duşpan batıl keler me?

-Jaksılık is - jarım ırıs ırım-dı, 1169
Kayırmaymın, jeñgem seniñ tilindi.
Barar edim senimenen kosılıp
Nege aytpaysıñ, jeñge mağan şınındı?

-Alıp şıksam olma moynıñ buraltıp, 1173
Baksa ağaştan gül terelik tün katıp.
Kayğı dertke işim toldı, kız biykeş,
Keleyin men bul şerimdi tarkatıp.

Akılı aksam meniñ jengem nar ma edi? Körset degen bir jigitniñ bar ma edi? Eli de sen mağan şınındı aytpaysıñ. Bir Allanıñ süygen kulu bar ma edi	1177
Altın kumis Rayhannıñ kalası Könilimniñ jazılmaydı jarısı Neşe kündeý ğaşık sırtıñnan Körsem dep ed Mırzabektiñ balası	1181
Barar edim sol jigitke soylanıp, Ketpes pe eken meniñ aǵam oyanıp? Rayhannan men korkamın şıksamda Keşikpeymın barsam-daǵı aynalıp	1185
Ğaşık bolǵan suluv jigit öziñe Bul jigitniñ sınık kılma jüzine. Köp toktatıp men kasına koymasın Bir körinip kelesiñ ğoy közine	1189
Ertip şıktı almay moynın buraltıp. Başka aǵaşka bular keldi tün katıp. On üş jasar Köruǵlıday arıstan Turǵan eken Ğıyrat atın oynatıp.	1193
Juldızı tuvdı Köruǵlınıñ oñınan. Kim kuvadı karañǵıda soñınan. “Mırzabektiñ balası”, dep nandırıp. Küleyimdi tapsırdı kolınan.	1197
Aman-esen öz jurtındı körgeysin Köp keşikpey Köruǵlıbek kelgeysiñ. Kız eken dep öz könilindi avdarmay Bozuǵlanday naǵaşıña bergeysiñ.	1201
Narday beli naǵaşıñnıñ bügildi. Men degende kabırǵası sögildi Aparıp ber aman-ebesen Köruǵlı, Osı kızdı mendey körsin köñili.	1205
Küleyimniñ joǵın bilip Rayhannıñ Akbilekke aytkanı:	

- Kün şıkkança kün jağıma karaymın. 1209
Erte turğan, katın senen suraymın
Karasam da körinbeydi bul üde
Kayda ketti korımdasım Külëyim?
- Üsti besım, taksır patsam, kirlendim. 1213
Erte turıp kırım juvıp jürgenim.
Sonan beri iske aynalıp jatırmin,
Kayda ekenin kız biykeştiñ bilmedim.
- On üşinde Ğıyratına mingeydey, 1217
Aspahandı aş beline ilgendey.
Onan baskan eş duşpanım jok edi,
Tükejëvmit Köruğlibek kelgendey.
- Bir gopılat bul basımnan ötken-di, 1221
Uykı tüpke osı bugün jetken-di
Onan baska eş duşpanım jok edi.
Türikmennen Köruğlibek alıp ketken-di.
- Köruğlıdan men ayırıp kelermin, 1225
Ğıyratıma endi nağıp minermin.
Jeyde-dambal suv bolıptı, Akbilek,
Tal boyıma ne kiyimdi kiyermin?
- Jok dep aytsam, begim, köñiliñ kaladı. 1229
Bor dep aytsam, patsam, köñiliñ toladı.
Eki körpe aldı-artıña ilermin
Biri şapan, biri kamzol boladı.
- Rayhannıñ janına ol keledi, 1233
Bostav kılıp eki körpe iledi.
Er erttetip Ğıyratına minip op,
Kos körpeni jalpıdatıp jönedi.
- Kulak salıñ Rayhannıñ sözine 1237
Saldı közin bastı Ğıyrat izine
Erte turıp kuvıp edi Rayhan,
Körinedi nek tal tüste közine
- Köruğlınıñ Atına Aytkanı:
- “Karşığaday kettim kızdı ildirip 1241
Kargı suvdan jüyriktiğın bildirip.
Zor jılasın artındağı Rayhan,
Kızılbastı keşti, Ğıyrat, küydirip.

At kuyriğın asa şölde örgender, Jav körinse beren savıt kiygender. Körüğlımen kırık ekisi bas kostı Ėrbirisi jüz miñ javğa tiygender	1277
Bir ğapılat Bozuğlan han ötpeşin Tübizimge duşpan javın jetpeşin. Tekecevmit halkın sizge topsırdım, Men kelgenşe aldı-aldına ketpeşin	1281
Barşamızda karşığa kus bıydayık, Bedevlerdi aşa şölde sınyayık. Kamşı salğıl bedev atka, narlarım, Maydan bolsa at şappakka layık.	1285
Bedev atka erler kamşı saladı Bal Ğıyrattıñ şaının körmey kaladı Körüğlıday ön üş jasar sultaniñ, Tasıp- tasıp er orında aladı.	1289
Joldas boldım kırık jigitim, jasımnan Kızır, iliyas eş ketpeşin kasiñnan Öte almaysıñ, kırık jigitim, dariyadan Aynalğanda bir aylık jol basınan.	1293
Ruhsatt berseñ sizderden men keteyin, Bir karğıtıp dariyadan öteyin. Kırık bir arıstan, koş-aman bol körgenşe Kaldarhanğa bugün özin jeteyin”.	1297
Ğıyratınıñ basın tuvra karattı, Bir on üş kün jemin berip jarattı. Şuv degende alıp uşıp jöneldi, Beyne düldül sekildi özi kanattı:	1301
“Ğıyrat atım, basiñmenen alıştım, Uşkun küспен januvarım jarıstıñ Ağınıña men kelemın şıdamay “Tarta-tarta eki kolım karıstıñ”	1305
Ğıyrat ayttı: Patşa habar alıptı Kızıl baska bizden habar barıptı. Kuba tadvın töbesine toğız mın Karavılşı Rayhan patşa salıptı”.	1309

“Bir kudayğa osı bugün jılaymın 1313
Bul kıyada özin şavıp bulaymın.
Eki jetim bul jiyhanda kosıldık
Jav işinde bul kayratındı sınaymın.

Jav degende şıbın jannan keşermin, 1317
Türikmenniñ Köruğlibek esermin.
Kuba tavğa osı bugün jetpeseñ
Basındı men eki jerden kesermin”.

“Ayamay sol kamşındı bir özime , 1321
Kulağıñ sal jëne aytkan sözime.
Namazdıger bolğan kezde, Köruğlı,
Körsetermin Kuba tavdı köziñe”.

Jolındağı dariyadan ötkizdi, 1325
Köruğlıñ Ğıyrat köñilin bitkizdi,
Namazdıger bolğan kezde batırdı.
Kuba tavdıñ Hak basına jetkizdi.

Èlkıyssa, Köruğlı Urıspakka Turganı: 1329
Keyin kaldı kırık jigitim erlerim
Şarap bergen kırık arıslan, şerlerim
Kan tögiler osı bugün kez boldı
Ğavsıl, aǵzam, kelgin beri, pirlirim.

Urısayın Kızılbaspen jüz oluvan, 1333
Saktaǵaysıñ jumle pirlar köp javdan.
Bir öziñe zar jılayın sıyınıp ,
Mèdetkerim sen bolgaysıñ er boluvan”

Bul sözdi aytıp Köruğlibek zar jılap, 1337
Ğıyratın eki közi javdırıp.
Namazşamnıñ kezderinde eriñiz
Kızılbaska jaña kirdi”allanap”

Ğıyratımen kelip edi oynatıp 1341
Kızılbaska jaña kirdi şandatıp
Kırık şiltendey Köruğlıñ pirleri
O da kirdi bir jaǵınan tandantıp.

Esittiǵıñız bul kıyssadan talay söz, 1345
Er Köruğlı urıs kıldı kara köz
Aspanhandı şiltegende javına,
Uzardı sol vakatta segiz kez.

- Kızılbastıñ ökşesin otpen bastırdı, 1349
Jermen-jeksen neşelerin tas kıldı.
Urıs kılıp Köruğlına jalğız özi
Tus-tusına Kızılbastı kaşkızdı.
- Hèr urısta şeri zada arıstanday 1353
Kor buzılıp, köktemde suv taskanday.
On tört kün urıs kıldı Köruğlı
Ötip ketken Rüstem menen Dastanday.
- Kızılbastı zar eniretip eñiretip jüdetti, 1357
Talkan kılıp Kızılbastı jün etti.
On jeti kün damıl almay kırğan soñ.
Kuba tavdıñ basınan tömen kan ketti.
- Èlkıyssa, on toğız mıñ èskerdiñ köbin kırıp azın kaşırıp tav basınan tüsip nayzasın jerge
şanşıp koyganda nayzası şır aynılıp turmadı, endi mayzasına karap bir söz dedi:
- “Er jigitke karuvdıñ bar paydası, 1134
Atsız bolmas er jigittiñ aylası.
Şanışkan jerde aynalasıñ, turmaysıñ,
Javap bergin Halel-İybrahiym nayzası?!”
- Jeti jasta meni ustağan jaldasım 1365
Köruğlıbek körde tuvğan jolbarısım.
Öltirmekke vèzirlermen söylesti,
Körip turmın jeñeşenniñ köz jasın.
- Bir gapılat batır senen ötpesin, 1369
Osı javıñ tübimizge jetpesin.
Osı tünnen kalmay barıp jeñgendi al,
Beker kanı monniñzda ketpesin!”
- Damıl alıp Köruğlıbek jatıptı 1373
Uykı körmey kabaktarı katıptı
“Bir azğana mızğıp munda alayın”,
Uykı degen kattı jañğa batıptı.
- Kızık kıyal tüsken eken oyıña, 1377
Bir kızıktiñ tayanıpsıñ toyına.
Uyıktağan soñ oyanbasıñ, Köruğlu,
Ker jalkavık mingen eken moynıña”.
- Köruğlıbek karğıp turdı kozğalıp 1381
Ğıyratına mindi nayza kolğa alıp.

Minip alıp Köruğlibek jöneldi:
“Kızılbastı jengem boldı, -dep,- şın garıp”.

Ğıyratım sen tört ayağıñ k tersiñ 1385
Tınım körmey d niyeden  tersiñ.
Kaldarhanġa talap etti sultanıñ,
Kay vakıtta ol şqaharga jetersin?

“Şıkkan terim meniñ boldan akkan soñ, 1389
Kızılbastıñ balaları jatkan soñ,
Ayamay, tart, Köruğlibek kamşıñdı.
Jetkizeyin kutpan ozan aytkan soñ”.

Ğıyrat sonda uşıp kökke sekirdi, 1389
Eki arada biraz vakıt  tedi.
Kutpan vakıtı bolġanında Ğıyratı
Kaldarhannıñ kakpasına jetkizdi.

Mıktıların Kızılbastar izdetken, 1397
T nimenen kakpaların k zetken
Tört miñ nayza hor kakpanıñ avzında,
Oyın oynap sardarların tüzetken.

Kızılbastardıñ K ruğlıġa Aytkanı: 1401
Karanġıda attı jolġa salasıñ,
Kayda ketip s ylespesten barasıñ?
Akılıñ jok jındımısıñ, ay, jigit,
Aytşı bizge kay şahardan bolasıñ?

Arġı atamız pirge kılġan kızmet, 1405
 zin  ken patşa bolġan Nuñlibek
 zin atım k rden şıkkan Köruğlı
Kızılbastar esitiñiz munan kep.

Kızılbastar nayza alıp umtıldı, 1409
Köruğlibek ajdahadı kutırdı.
Kızılbaspen urıs kılıp bul tüni,
Aydın j zi s vde körmey tutıldı.

Kızılbastı Köruğlı kelip sastırdı 1413
 zine  zin duşpandardıñ şanıştırdı.
T n ortasına urıs kılġan Köruğlı
Tus-tusına kazılbastı kaştırdı.

Köruğlibek kakpa avzın kan kıldı, 1417
Kaldarhandı t n ortada dañ kıldı.

Tört mñ nayza Kızılbastan sındırıp,
Èrkimderdi köp-tamaşa-tañ kıldı.

Körüǵlınıñ Rayhannıñ Ordasına Kelip Söylegeni:

Bolar ma eken jappar alla meyirhan, 1421
Kelip eldin Ğıyratımnen kıyadan.
Arıstanıñ izdep jène kelip tur,
Üyde bolsañ şıkşı beri, jeñgejan!

Şakırsada jengesi oǵan kelmedi, 1425
Kayda ekenin jeñgesiniñ bilmedi
Kantardı da Ğıyrat atın dalaǵa
Endi jayav ordasına kelgeni

Tört jaǵında bul ordasının jügirdi 1429
Jön taba almay karanǵıda müdirdi.
Karanǵılık üydin işi bolǵan soñ,
Şamşıraktı tus-tusına jandırdı.

Körüǵlı Jeñgesin taba almay Ğıyratına Aytkanı:

“Karayıp turǵan meniñ kanım bar 1439
Ğıyrat atım endi kanday eliñ bar?
Bul mekennen taba almadım jeñgemdi,
Jan jaǵıña batıl. Ğıyrat, köziñ sal!”

Bul şahardıñ men tayandım şetine, 1437
Ol jeñeşeñ kirmedi me tüsiñe?
Aman jatır, kaharmanım, jılama,
Kırık bir kulaş zından jaydıñ işinde”

Ğıyrat özi endi bastap jöñeldi, 1441
Zından jakka Körüǵlını alıp keledi.
Karasa da köz jetpeydi tübine,
Bir kıyamat mınavoǵan körindi.

Jan jatarıp suvret etken kudiretim, 1445
Paygambardıñ abzal kılǵan ümbetin.
Akbilektey jeñeşejan, barmısıñ,
İzdep keldi ayıptı bir perzentiñ?!

-Medet bergin jigitterge kadayım, 1449
Köñilimnen jaña şıktı vayım.
Aman-esen arıstanım, keldiñ be,
Men kurbandık davısınnan bolıyım.

Köruğlıdaly keldi sizden darkanın,
İyiniimde bar bolat savıt kalkanım.
Men tastadım, jeñeşe ustap şığa kör,
Kırık bir kulaş örgen jibek arkanım.

-Mandayımda meniñ közim jaynağan
Ay, şırağım, jeñgeñ sorı kaynağan.
Ustap şıgar bul arkandı şamam jok,
Eki kolım bekitüvli baylağan.

1457

-Er emespin izdep kelgen beker men,
Bul zındağa men de tüşip keter em,
Tartıp alar tüşkennen son kisim jok.
Bul jalğızdık baska tüsse ketermin?!

1461

Er Köruğlı kapa kılma özindi,
Ey şırağım, köñiliñ neden buzıldı?
Kömek berer kelip sizge, sultanım,
Şarıkşañsı kırık şiltendey pirindi.

1465

Köruğlıbek sonda turıp ah urdı,
Kısılğan soñ kemiş pirdi şakırdı,
Şılavınan ketpeytuğın kırık şilten,
Alıs emes, Kızır, İlyas jakın-dı.

1469

On üşteedi Köruğlıniñ jastarı
Kısım kördi bul vakıtta bastarı.
Kızır, İlyas, kemiş pirlar jar bolıp
Jetip keldi biri kalmay dostarı.

1473

Kısılğanda bir kudayım pana edi,
Ankanmemen Köruğlıni saldı.
Kızır, İlyas, kırık şilten jılıyıp,
Kezekpenen tereñnen tartıp aladı.

Şükir kıldı jappar Hakka köñili ösip,
Şılavınan kalmas pirlar ilesip,
Tañ sargayğan mezigilinde Ğıyratka,
Akbilekpen şıktı ekevi mingesip.

1481

Ğıyratınıñ mindi ekevi beline,
Bir kıyannıñ atı şaptı şöline.
Bes miñ eşker Rayhannıñ soñında
Ketken eken Arhoruvmnıñ şerine.

1485

Köp oljağa batır kaldı molıǵıp, Kèmil pirge köñili onıñ tolıǵıp. Kuba tavdıñ şıkkannan soñ basına Kırık jigitte amandastı jolıǵıp.	1489
Köruǵlınıñ Sapabekke Aytkanı: -Er sapabek, kaşkan javga barıp kel Rüstemdey bir urıstı salıp kel. Bes min èsker kırgannan soñ, Sapabek, Rayhandı tiri ustap alıp kel!	1493
O sı tavda siz turıñız karayıp. Bir urıstı kılayın men ğajayıp. Bes miñmenen urıspakka barayın, Bata berşi, arıstanım, kol jayıp?!	1497
Köruǵlıday sultanınan bata aldı, Arharu kaşkan javga bet aldı. Ikılasımen sultan bata bergen soñ, Batırlar attı aydap jolda saldı.	1501
Kırık jigit bul aradan ketedi, Eki arada biraz vakıt ötedi. Birneşe kün damıl almay kuvǵan soñ, Rayhannıñ èskerine jetedi.	1505
Bes miñmenen barıp urıs saladı, Keşikpey-ak eki miñin aladı. Atı şarşap boldırǵan soñ erleriñ, Kırık biri de kolğa túsip kaladı.	1509
Kızılbastar attıñ basın burmadı. Köptiginen tukımdarı kurımadı. Ğıyrat bilip, kuba tavdıñ basında Baylavında oyın salıp turmadı.	1513
Bir beynetti, Ğıyrat atım, bildiñ be? Batıl közden janıvarım, kördiñ be? Baylavında oyın salıp turmaysıñ, Javga ketken kırık jigitim öldi me?”	1517
Kırık jigitiñ Rayhanğa barıptı, Eki miñin keşikpey-ak alıptı. Atı şarşap boldırǵan soñ erleriñ Kolğa túsip kırık biride kalaptı.	1521

Ey, sultanım men aytayın söz basın,
Javğa tasken önkey senin jolbarısıñ,
Baylavında oyun solıp turganım:
Körip turmın kırık jigitiñ köz jasın”.

1525

Köruğlı:

-Ğıyratına binip alıp jönermin,
Men aynalıp on dört künde kelermin.
On dört künde eger kaytıp kelmesem,
Ol düniyeniñ bazarında körermin.

1529

-Kızılbastıñ tuvralap şansı sırtınan,
Tukım kormay duşpandardın jutınan,
Rayhannan kıyanattı köp kördim.
Şınjır tağıp jetelep kel urtınan.

1533

Ay şırağım, kulağıñ sal sözime
Tilek tilep jas alamın kördim.
Kuday dostı paygambargä tapsırdım.
Tört şahanyar kömek bersin öziñe.

1537

Er Köruğlı Ğıyratına minedi
Kaşkap javğa betin koyın jönedi.
Erte turıp kuvğan eken batırıñ.
Hak tal tüste Rayhandı köredi.

1541

-Bende bolğan narlarımda arman köp,
Oyladın ma meni ölip kalğan-dep
İzdep attarıñnan Köruğlı
”Kaldasıñ, -dep,- kırık jigitim, Sapabek?”

1545

Kırık bir jigit kördi javdan aydayın,
Jav alganda kördi olardıñ jaylavın.
Sultanınıñ davsın estip batırlar
Dal-dal kıldı temir şınjır baylavın.

1549

Alla kosıp Kızılbaстан nesipti.
Köruğlıniñ aytkan esitti.
Bosağan soñ kırık jigit bas kasıp,
Ayğay salıp kızılaska tiyisti.

1553

Köruğlı aldı aspahanday kılıştı,
Köp duşpandar körip kaşıp jılıstı.
Kırık ekisi basın kosıp batırlar,
Birneşe kün kısılbaspın urıstı.

1557

Eki mindı sap kılıptı osıdan,
Kolga tüsti jalğız özi Rayhan.
Jayav aydap Akbilekke êkeldi,
Neşa türli beynet körip kısılğan.

Kön azappen Rayhan patşa öledi, 1565
Jëmbilbelge Köruğlı kaytıp keledi.
Rayhannıñ kazınası köp eken,
Alıp kelip Bozuğlanğa beredi.

Köruğlınıñ dabılı jurtka ketedi, 1569
Patşalıkpen barlık ömiri ötedi.
Öz süygeni Akbilekke kasılıp,
Bozuğlan han muradına jetedi.

Köroğlu'nun Kızılbaş Kaldarhan'ın Oğlu Rayhan'la Savaşı

1 Ey medet Cebbar Hakk,
Söylesin diye bizlere,
Vermiştii dil ile çene.
Bir kıssayı sonuna kadar.

5 Tamamlayıp gideyim,
Yar olursa (yardım ederse) eğer, ervah
Nice olup dal dala ayrılan.
Bu Özbek'in çocukları
Türkmen ilinin içinde [arasından]

10 Ayırır yiğidin bilgisi. [Bilgili yiğit bunların soyunu bir olduğunu bir olduğunu ve dallara ayrılacağını anlar ve ayırmasını bilir.]
Kazak ile bunların
Eskiden bir imiş,
Atası ile dedesi.
Türkmen'den çıktı Tolıbay,

15 Ata binip bayrak alıp,
Yiğitliğinin zamanında
Halkı yaşıyordu sevinçle [mutluydu]
Tolıbay'ın oğlu Jığalı,
Düşmanlarıyla dövüşen.
20 Bu da intikamını düşmanda bırakmıyordu
Düşmanıya savaştı.
Yiğitliği bunun
Jığamlı'nın çocuğu
Padişah oldu Mualikbey

25 Kızılbaşla savaştı
Boşuna zaman geçirmeyip
Her zalimle savaşıp,
Kafasının götürdü bu yiğitlik. [yiğitliği yüzünden öldü]
Cemaati ardından yas tutup,

30 Dul kaldı Altınşaş,
Kendisi güzel, uzun siyah ve kalın saç(lı)
Güzelliği bunca ki [pek güzel]
Gören insan olur sarhoş,
Önceleri doğurduğu çocuk yoktu,

35 Hamile olup zavallı.
Otuz bir yaşında dul kaldı, pek de genç.
Aradan biraz zaman geçince,
Altınşaş bir gün hastalandı,

O zaman Bozoğlan gibi

40 Kardeşi(ni) yanına çağırdı.
Bozoğlan'a söylemek
Arzusu düştü gönlüne.
O sıralarda beyan edip.
Girmişti Kırklar

45 Ogün bunun rüyasına.
"Allah gösterdi, ah dünya,
Aziz başıma, nedeyim?
Gördüğüm yalan olamazsa
Yarın öğlen vaktinde

50 Dünyadan göç edeceğim...
Ah, dünya! Özlem (arzular) dolu
Gönlüm (de) hoşnut değil, arzularım gerçekmeşmeyip,
Bu hastalıktan iyileşemedim.
Belimi sağlam bağlayamadan. [Tümüyle iyileşip ayağa kalkamadım]

55 Gidecek miyim içimdeki
Işığımı (çocuğu) göremeden?
Kendimle karnımda
Birlikte gitti aslan.
Tekejevmit halkına,

60 Olsa gerek bir alim.
Kursağımda dileyen, (isteyor)
Nasibini uzaktan.
Ata binip büyür,
Yakınına gelemez hiçbir düşman.

65 Bir aydan sonra doğuracağım.
Unutma, evladım,
Mezarı açıp çocuğu al, Bozoğlan!"
Bozoğlan'a bunları söyleyip
Yumdu (kapattı) gözlerini Altınşaş

70 Kudretine Allah'ın
Kader deyip eğdi başı
Cenazesini okuyup halk toplanıp
Götürüp defneylediler mezara,
Akraba, yakınları ve kardeşleri .

75 Rahm eylep Allah'ın
Mezar içinde doğurtup,

Can verip onu duyg ulandırdı.
Ėavsıl, *AĞzam [a'zam], Kırklar
İçirdiler elleriyle şerbeti.

80 Süt çıkıp anne göğsünden.
Birine birini imrendirdi.
Göğüsten pınar akıtıp.
Köroğlu'ya emzirip.
Aradan birkaç sene geçti.

85 Yedi yaşa gelinceye kadar
ÖĞretip çeşitli ilimleri,
Ta başlangıçtan görevlerini yaptılar.
Mezardan çıkıp yürübilecek
Köroğlu yiğidin (de) günü geldi

90 Talepleri (istek, arzu) gönlünde
Köroğlu'nun sığmaz.
Dışarıya çıkmamaya
Hiç sabrı olmaz [Sabredemez]
Pazartesi gün tam öğlen vaktinde.

95 Mezardan çıkıp, canı sıkılıp
Yalnız kendisi heveslenip,
Koşa koşa oynar.
Bu zamanda çocuktur, [çocuk değil mi]
Sadece oyun gerek duyduğu.

100 (Her) Gördüğünü heveslenip.
İstek duyar yüreği.
Ayı, günü (zaman anlayışı) ve kaygısı yok,
Memeden başka yok ihtiyacı.
Jembilbel'in şehri diye,

105 Toprak ve taşı kale yapıp
Dilediği şu dilektir:

107 "Şimdi Allah söylediğimi hoş görse
Hepsini bana dünyanın boş verse (armağan etse)
AĞa sultan, padişah olsam Türkmen'e
Uzun ömür, yüz yirmi yıl baş (yaşam) verse.

111 Halkı toplayıp ihtiyarlardan fatiha alsam, (dua kıldırısam)
Mollaları toplayıp alimlerden mektup yazı alsam. (tahsil görsem)

* AĞzam: Bir evliyanın ismi

Ağa sultan, padişah olup Türkmen'e
Kendim cihangir (seyyah) Köroğlubey atansam.

115 Gökyüzündeki gri bulutla oynasam,
Düşmanları bir sopayla kovalasam
Vursa tüfek kurşunu delemes bir yiğit olsam,
Yüz bir düşmanı ejdarha gibi yutsam.

119 Bir Tanrı'dan ben dilerim ümidi.
Şehir kapısına yaptırsam çelik kilid.
Kendim cihangir Köroğlu gibi yiğit olup,
Yanıma alsam kırk bir atlı yiğidi.

123 Yanıma alsam ne (nice) cihangir pehlivanı,
Taleb edip (gösterip ben yensem düşmanları
Kırk bir yiğit yanımda bir olsa [birlik olup]
Yıkardım yüce ala dağları.

127 Belime bağlayıp İsfahan gibi çeliği (kılıcı)
Gökyüzüne uçurarak binsem o zaman Kırat'ı
Halkıma yurduma on iki yaşında han olsam,
Ölünceye kadar yakabilsem kandili?..

131 Ben bir yaşayıp çağdaşlarımla, eşitlerimle [emsallerle]
Kahraman olsam düşman yürüyemeyen şanımdan
Çocuk doğurmayan perizadelerden eş ver,
Yuvarlak ağız kuralay gözlü periden.

135 Köroğlu'nun Kırklar olup dostları,
Perizadenin kalem (gibi ince) olsa kaşları.
Çocuk doğurmaz güzel bir kadınla evlensem
Olsa daima, onun on dört yaşları.

139 Perinin nuru (güzelliği) gökyüzüyle yarışmaz,
Söyleyecek sözünden Köroğlu şaşmaz.
Her gün (daima) kız gibi olan perizadeden (bir) eş ver,
Çocuk doğuran kadın yiğide yakışma.

143 Sen değilsin Kırklar, pirim kulaksız, [iştirsiniz]
Ata binersem iş yapmam duraksız. [kötü işler yapmam]
Dünyada baş verme evlat verme. Kırat'ı (ver)
Razıyım göçsem de dünyadan evlatsız.

147 Jembilbel'e yaptırsam altın çınarı,
Yüce dağ gibi görünse yüksekten minaresi
Her direğe yüzer yüzer at bağlatsam,

Hepsi aynı, boynunda altın muskası. (olan)

151 Kızılbaş'a ben iş yaptırısam,
Yüz bin düşmana huzurlu yaşam yaşatsam [halkıma huzurlu yaşam sürdürsem]
Ustaları toplayıp padişah olsam perilere,
İsfhan gibi eskin kılıç yaptırısam.

155 Ben nakşettirsem altın şahta örneği (nakşı)
Her bir kılıcın altın olsa kemeri.
Hiçbir arzı kalmazdı gönülde,
Kızılbaş'a göstersem nice hüneri.

159 Bir Allah'a kıldım bugün töbeyi,
Büyük küçük toptasam yanıma ağabeyi.
Her gün ırk yiğitle şarap içecek,
Altınla yaptırısam misafir haneyi.”

163 Köroğlu sultan bozulup
Doğduğu andan düşmana intikam besleyen.
Kulu mahrum kalır mı,
Tanrı'nın yazdığı nasipten?
Bahtı açılrsa birisinin,
Kayıptaki şeyler
Cumalap (her Cuma) girer kapıdan.

170 Suçlamayınız ayıp görüp,
Getirdi deyip nereden.
Sebeplerini söyleyeyim,
Ablanın sözünü unutup,
Aradan kaç yıl geçti,

175 Bozoğlan olan (bahsedelim) geciken.
Geçtiğini anlatayım;
Bozoğlan'ın var imiş,
Akbilek isimli bir eşi,
O zamanın insanlarından

180 Üstün imiş güzelliği.
Peşine düşen boşuna uğraşıp
Mal mülkünü ve başını (yakınlarını) ter eder
Eğer birisinin gözü ilişirse. [Aşık olan kimse herşeyinden vazgeçer]
Akbilet'i her yerden

185 Arayıcılar (isteyenler) çoğaldı.
Kaçmazsa eğer uzak bir yere,
Yaklaşmış gibi (idi)

Bozoğlan yiğidin eceli.
Küygen dağı'na Bozoğlan

190 Akbilek'i alıp yola çıktı,
Bindiği Kara tülparı, (idi)
Elindeki sunkarı
Avlamak için çok imiş,

195 Kulan, kulja*, arkarları.
Issız bir yere gelip dinlendi,
Düşmanlardan kurtulup
Hasreti (kaygısı yeni dağıldı.
Ablasının Bozoğlan

200 Söylediklerini unutmuş,
Gönlü bundan soğumuş
Küygen dağının eteğinde,
Bir kulan*, kovalamış.
Kulan uzaklaşıp gidince

205 Kara tülparıyla gelirken
Bir sahara bozkırda
Kalabalık bir mezarlığa rastgelmiş.
Av peşindedir Bozoğlan,
Sahara ıssız bozkırda.

210 Geçiyordu hızlıca
Kalabalık mezarlıktan.
Yalın ayaklarıyla kuma basan,
Bir insanın izi var
Oldukça büyük normal izden.

215 Çekti atın dizginini
Çok mezarın arasında
Ne yapıyor deyip bu insan?
Gönlün vardır bu günde,
Bozoğlan yiğidin (bir) düşüncesi.

220 Deminki izin çıktığı yeri
Tahmin ederek baktığında
Çok önceden emanet edip gittiği
Ablasının mezarı imiş.
İyi bir insanın gözünün [iyi insanın gözünde durmadığı olur mu?]

* kulja: Yabani dağ koçu

* arkar: Yabani dağ koyunu

225 Ne zaman olmaz ikisi. [iyi insanın gözünde durmadığı olur mu?]
Yer ile gökyüzünün varmış imiş
Arasında direği?
Mezara kahraman yaklaştı,
Ablasının emanet ettiği

230 Aklına gelip orada,
Dertlenip ağladığı dileği. [istediğini]
İzin sahibi hayvan değil (di),
Dikkatle baktı, yabancı düşman da değil,
Mezarda doğup, mezarda büyüyen,

235 Köroğlu gibi yeğeni.
Ağlayıp Hakk'a yalvardı,
Ölmezsem, benim olur deyip,
Ön ve arkamın desteği, [bana destek olur]
İssızda büyümüş yabaniye

240 Ne zaman eli ulaşacak
Yiğit aklını şaşırır
Yakalamak ister.
Eline düşüremeyip
Aradan dört ay geçer.

245 Bozoğlan'ı görürse uzaktan
Kızla kaçıp giderdi
Görmemesi daha iyiydi,
Görüp de kavuşamayıp
Bozoğlan'ın kaygısı ile

250 Pişmanlığı için yakar (dı)
Avare avare dolaştı kahramana bozkırda,
Kaburgası sökülüp (dertlenip)
Bırakıp gitmeye de kıyamayıp,
Aç küzen* gibi bükülüp.

255 Dört ay sonra Bozoğlan
Tüm çaresi tükenip,
Vazgeçti çocuktan ümidini kesip.
Gelmekse olan kahramanı,
Görünce Akbilek,

260 Karşılama çıkı koşarak.
Bozoğlan o zaman şöyle der;

* küzeni Derisi kıymetli bir kemirgen

“Sensin benim Akbilek,
Sevdiğim yarım, eşim,
Nasıl da benim tamamlanır,

265 Dünyadaki arzum?
Mezarından ablamın
Acayip bir yiğidi görüp,
Gözetleyerek onu kalmışım.
Tüm çareleri tükenip,

270 Pişmanlıkla gelmiştir.
Yakalayamayıp onu kahramanın.
Kapının önü kar mı imiş?
Bir evlada bu dünyada

275 Bizim gibi bir kimse hasret mi imiş?
Alıp getirirsem bize destek
Olur muydu gözümün nur,
Yakalamak için bir çare var mı imiş? (acaba)
O zaman Akbilek şöyle der:

280 “Mezarda dolaşan bir yabaniye,
Tutuldu mu, yoksa sen?
Gerçekten dileyen kuluna
Olacak derler Allah yar.
Ben söylersem eğer, sözün makülünü

285 Onu yakalamanın yolunu.
Elma denilen meyvayı
Çokça toplayıp oraya götür,
Bırakırsan her yere. [dağıt]
Toplayacağım diye çabalarken,

290 İlişmez (yakalanmaz) mı imiş aksunkar
Mezarda doğurup büyüten
Allah’ın nasıl da gücü?!
Yalnızlıktan bitmiştir
Bozoğlan’ın güç kuvveti

295 Gerçekleşmesine az kaldı
Hasretle olan yiğidin arzusu(na)
Toplayıp meyvayı Bozoğlan
Getirip her yere dağıttı.
Heveslensin diye elmaya.

300 Mezardan çıkıp Köroğlu,
Yerdeki elmalara baktı
Gördükten sonra heveslenip,
Bir tanesini ağzına attı.
Lezzetli tadı kahramanın

305 Gönül hoşuna gider.
Her şeyden habersiz
Bozkırda (dışarıda) büyüyen çocuk idi.
Birer birer toplayarak üzerine
Bozoğlan'ın gider

310 Kara'ya binip koşturdu (davrandı)
Görünce Bozoğlan
Köroğlu'nun izleri
Kazılmış yol gibi yatıyordu.
Gölgesini bile göremeden arkada kalır,

315 Kovalamış ise de yakından.
Köroğlu mezara vardığında
Deliğinin ağzında (önünde)
Yatıyormuş bir aslan.
Korkup da kalkacak değil.

320 Şaşırdı kahraman ne yapacağını.
Geride kaldı yabancı
Atla birlikte yarışan.
"Çiğerim yanıp koşmaktan,
Geldim ben uzaktan.

325 Nasılda bu yerde
Yatıyorsun gelip, ey, dahi!?
Yakalayacak mı diye şüphelenip,
İnsanoğlundan (şu adamdan) kaçıyorum.
Başına bela istemiyorsan,

330 Yerimi ver, ey aslan!
O zaman aslan şöyle der,
"Düşman olmaya yaramaz,
Tanıtayım ağabeyini,
Anne sütün emmek

335 Bundan sonra haramdır.
Arkandan kovalayan, Köroğlu,
Bozoğlan adlı dayındır.
Bildir (tanıt) diye buraya (beni) yollayan

Kırklar atalarıdır.

340 Artık senin görmeye
İzin yok anneni.”
Köroğlu o zaman şöyle der:
“Ey, aslan, dünyada
Ben (artık) yüzüne bakmam.

345 Ayrılısam (mahrum kalsam) ana sütünden
Ben o zaman yaşayamam.
Yalancının lezzetli
Şarabına değişmem
Pirlerin olursa medetkar

350 Hiç kimsenin sözüne
Kulak verip boyun eğmem,
İki eli (mi) bağlamadan
Kendi isteğimle gitmem, (yenilmem)
Yüz yirmi yaş istemiştim,

355 Pirlar yalan söylemediyse,
Emir gelmeden ölmem.
Kendini bana tanıtır mısınız,
Kim olduğunu bilmiyorum.
“Öyleyse beyan edeyim [anlatayım]

360 Ruhuna gül diyecek
Gördüğün (gibi) pirinim.
(seni) Kötülüğe kıyamayan,
Hoş kokulu çiçeğinim.
Her zaman yad edip,

365 Ağızda konuşacak (senin için konuşacak) dilinim.
Engel olup aşırılmaz (geçirmez)
Düşmanın önüne koyacak tepenim.
Gayret ve kuvvet verece
Dertlerini giderecek (uşuracak)

370 Gönüldeki rüzgarınım.
Tanımazsan öğrenirsin
Mezarın içinde (seni) yedi yıl
Bir civciv gibi yetiştiren
Şaykıvlı (adlı) pirinim.

375 Anlatınca yiğidin
Pirine gönlü dolar
Küçüklük (saygı) ifadesiyle yüzündeki,
İzin ver deyip yalvararak
Tekrar tekrar rica eder.

380 Böyle konuşarak dururken,
Kara akıyla koşturarak,
Bozoğlan yiğit de yetişir.
Param parça edip dağ taşı
Yine kaçıp Köroğlu

385 Koşarak doğa yöneldi. (dağın yolunu tuttu)
Kanatlı kara Tulpara
Bir (kere bile) göstermeden gölgesini
İzini kaybettirip gider
Bozoğlan o zaman ağlayıp,

390 Bir Allah'a yalvardı, (Allah'ına)
Altındaki tulparı (bindiği atı)
Sınısıklam tere gömüldü. (tere battı)
Kaygı girip gönlüne
Göz yaşları döküldü.

395 Pirlere yardım etmezse,
Yakalayabilmesi zor idi.
Hızır ve İlyas pirleri,
Sebepler olup ayağının takılmasına (Köroğlu'nun)
Akşam olduğu zaman bir yere

400 Gelip yorulan çocuk yıkıldı, (düştü)
Yattığı yeri görünce [düştüğü yerinden onu görünce]
Bozoğlan atından inip
Bağlayayım diye düşündü. (-ür)
Yerde yatan Köroğlu ağladı;

405 "İnsanoğlu bana hasret miydi,
Benim gibi bir garib yetime
Şu dünya dar mıydı?
Öğleden beri kovalayıp yordun [yorgun düşürdün]
Akşama doğru yakaladın.

410 Yoksa senin bende giden, [kalmış]
Babanın künü mi vardı?"
Bozoğlan o zaman şöyle der:
"Senden başka benim yoktur,

Bu zamanda direğim [desteçim]

415 Yalnızlık düşüp başıma, [Yalnızlığa gömülüp]
Arkadaş yapamadım,
Kalabalık Türkmen'in bir kişisini bile.
*(dayın) yaşıyor kan yutarak, [dertli]
Ağlamaktadır olmadığı için,

420 Önü ve arkasında bir dayanağı [çocuğu]
Artık beni ağlatma,
Mezarda doğmuş Köroğlu
Kurban olduğum, yeğenim.
Bilsen, [anlasan] oğlum, Köroğlu

425 Yabancı değil yakınımım”
Aklıyla düşünüp anlar,
Yedi yaşında olan Köroğlu
Ak şunkar gibi tüylerini döküp yenilendi. [sevindi]
Ervahları yarı olup,

430 Düşündüğü talepleri
Yerine gelir:
“Bu sözlerine inanmıyorum,
Biliyorsan söyler misin, ey insanoğlu
Benim babam kim idi?”

435 Bozoğlan o zaman şöyle der:
“Birleşelim, evladım,
İki tarafta yaşamayalım. (ayrı olmayalım)
Soruyorsan, sana söyleyeyim
Ben dayınım, yetim kalmış,

440 Düşmanlarla savaşıp,
Ey yavrum, senin baban
Şehit olan Munlıkbey (dir)”
Aklı usu kahramanın (Köroğlu'nun)
Şimdi geldi yerine,

445 Her şeyi anlatınca (dayısı)
Şimdi (artık) neyi beklesin?
Her şeyi anlatınca (dayısı)
Şimdi (artık) neyi beklesin?
Şayhıvlı o gün,
Daha önceden bitirip [anlatmıştı her şeyi9

* kun: değer, paha: bir tarafın kişisini öldüren diğer tarafın (koyun) karşılık olarak ölen kişinin ailesine ödediği miktar

Köroğlu gibi yiğidin

450 Beyan etmişti rüyasında.
Yar olsa (yardım etse) Tanrı kuluna,
Hazır kılar ihtiyaçlarını. [gerek duyduğu her şeyi verir]
Bozoğlan köroğlu'nun
Çözdü bağladığı ellerini

455 Sevinçten aklını şaşırıp
Bahtımı Allah açık kıldı deyip,
Sevincini bastıramadı.
Göz yaşlarını durduramadı,
Derisine sığmadı [Çok mutlu oldu]

460 Kabul oldu deyip dileğim.
Bozoğlan gibi yiğidinin
Gönlündeki kaygısı geçti.
Kaç senedi yetiştirdiği
Pişmiş (erişmiş) kavun yarıldı.

465 Haram ter var vücudunda, [tulpar henüz kıvamına gelmediği için]
Birlikte bindiği için ikisi,
Kara tulpar koşturdu.
Yüz bin düşmana karşı koyup
Dayanabilen tek başına

470 Aslan buradan bulundu.
Tehlike kaygısı olmadan yaşayan düşmanın
Şimdi günü daraldı.
Mezarlıktan geçerken
Köroğlu gibi genç çocuk

475 Dayısına yalvardı;
“Ey dayıcığım, bir arzum var,
Kabul edersen, söyleyeyim,
İzin verirsen anneciğim
Ne halde imiş, bir göreyim!

480 Cansız tenini (benim için) bir pınar kılıp,
Beslemişti anacığım,
Gidip onu göreyim.
Göğsünü koklayıp
Gönlümü soğutup,

485 Gecikmeden, ağa, geleyim.
Görmesem özlemim içimde kalır,

Göremem bir daha bu dünyada,
Ak memesini emeyim!”
“Kuzucuğum, oldun sen

490 İşsiz yerde (dünyamda) yalnız çınarım,
Bu dünyada nasıl da,
Basılır (biter) benim hevesim [Sana olan tutkum nasıl söner]
Kaygıyla (dertle) kan yutup,
Birkaç yıldır bağlanmış [Işık görememiş, mutlu olamamış]

495 İki gözüm ışığım.
Kaçmakla hayatı geçen, [Hep kaçarak yaşadım]
Düşmanım çoktur, korkuyorum.
Küygen dağındadır mekanım,
Göndermem, yavrurum.” (anneme)

500 Köroğlu o zaman şöyle der;
“Sevgili, aziz anneciğim, (yazık oldu)
Besin alıp göğsünden,
Yedi yıl ıssız yerde yattım. (yaşadım)
Dünyaya merak duyup

505 İhtiyarım yok başımda [elim ayağım bağlı; kendi başıma serbest değilim,
hareket edemem]
Yola çıkıp şimdi gidiyorum,
Arkamdan beddua etmeyesin,
Bırakıp gitti deyip lanetlemeyesin.
Çaresizlikten gidiyorum,

510 Dayımın sözünü kıyamayıp,
Dönmeye varamayıp.” [Dönemiyorum, çaresizim]
Köroğlu’yu alıp yola çıkar,
Bozoğlan (ın) gönlü çoşup
Biri kardeş, diğeri ağabey olup,

515 Sohbetleşip, danışıp.
Küygen dağı’na doğru gidiyorlar
Bir ata birlikte binip.
Acele edip koşturarak geliyorlar,
Kavuşuncaya dek güzele

520 Akbilek gibi (güzele) karşılaşıp.
Mekan edinmiştir. Bozoğlan
Küngen dağı’nın arasını.
Nihayet iyileştirdim deyip geliyor
Gönüldeki yarasını.

525 Dışarı çıkıp bakmakta olan Akbilek
Bir ata binmiş iki yiğidin
Gördü uzaktan karartısını
Göreyim deyip koştu,
Yeğeni ve dayısını.

530 “Yanlış mı, doğru mu?” –deyip.
Tanrı'nın kudretine ağlayarak geliyor
Eliyle tutup yakasını. [-yakayı tutmak; Çok şaşırmak]
Gözlerinden akıp kanlı yaş,
Öpüyor tekrar tekrar koklayıp,

535 Köroğlu gibi çocuğunu.
Akbilek ile Bozoğlan
Yaşamıştır kaç yıldır,
Küygen dağı'nın başında.
Avuntusu Köroğlu yanında.

540 Mutlulukla geçiyor günleri
Biraz vakit burada.
Cana acımaz Bozoğlan
Bu zamanlarda kendisine saldırana.
Kimseden korkmaz cesurdur,

545 İnandığı için kuvvetine,
Köroğlu eğlensin diye,
Avlanmaya Küygen'de,
Bozoğlan karar vermiştir,
Köroğlu'ya her şeyi feda etmiştir.

550 Uzak değil gözetleyen
Düşmanı bunun yakınındadır.
Geliyor avare avare dolaşıp
Ker kısrağa yük artan
Kahramanın gözleri görür,

555 Yayan gelen kırk bir kişiyi.
Görünce onları Bozoğlan
Evine doğru geri koşturtar
Altındaki Kara'yı
İki yanından kamçıyla vurur.

560 Mekan edindiği yerine,
Gönlü büyük korkuya kapılıp
Savaş çıkmış gibi gidiyor.
Evine gelip şöyle der Bozoğlan:

“Ey, evladım, neredesin?”

565 Kırk bir düşman ben gördüm,
Yüreğim korkudan hızlı çarpıyor
Sen bulmazsan bir çaresini
Kara’ya bin de, önlerinden çık,
Silahlarını da kuşan,

570 Önünde düşman serilip yatsın.
Garib (zavallı) olmuş dayın
Kahraman olarak doğmuş yiğidinin
Ne zaman görecektir yardımlarını
Ata binersen, kuzum,

575 Yüz bin düşman olsa da
Ben inanıyorum (düşmanı) sağ bırakmayacağına.
Ben dua edeyim
Kamil pirlere (seni) kollasın.
Beş (çeşit) silahı as omuzuna,

580 Eline alıp beyaz mızrağı,
Soktuğunda kana doymasın (mızrağın)
İsfahanı (kılıç) bağla beline,
Gelmiş düşman mezarına
Zırh, kemer ve duliğa

585 Asar mısın onları da omuzuna.
Bu senin ilk seferin, (dir)
Tanrı’ya seni emanet ettim.
Düşmanın ordusuna katılmasına izin verme.
Göğsünden canını uçurtup

590 Ellerini böğürüne değdir!” [öldür]
Kalkıp yerinden Köroğlu,
Silahı alır eline,
Düşmanın peşine düşmek için.
Sağ kalmaz eğer bu günlerde

595 Gelirse düşman yanına.
Kara’ya biner aslan (Köroğlu)
Nasibini dileyen
Uzaktan, ana karnında yatarken
Gitmeye kararlıdır,

600 Yanına hiç arkadaş almadan,
Köroğlu o zaman şöyle der:

“Bozoğlan gibi dayım,
Silahlar hakkında her şeyi anlat,
Bu günlerde fikrim (isteğim)

605 Gitmek hevesindedir.
Yüz bin düşman olsa bile
Bilmiyor musun, ey dayıcığım,
Sultanının vasıflarını!
Sağ kalırsak görürüz
610 Kızılbaş ile Kalmuk’un
Nice çeşitli “dügünlerini”.
Bozuğdan kalkıp şöyle der;
“Korusun Hüda yabancıdan,
Emriyle Allah’ın

615 Kalam indi gökyüzünden.
Şu yay (miras) kalmıştır,
Rüstem ile Dastan’dan
Kahraman yiğiden çok olur
Düşman içinde (savaşırken) hilesi; [Yapacak hilesi, taktikleri çok olur]

620 Halka dokunur faydası.
İbrahim ile Halil’den
Kalmışta şu mızrağı.
Sorduğun için, evladım,
Beyan etmek (anlatmak) doğrudur.

625 Buradan geçip gittikten sonra,
İstersin, yavrum yürüyüşü [yola koyulursun]
Atan geçmiş (eski) yiğit Davut
Sana bırakmıştır
Savıt ile kılıcı.”

630 Köroğlu kahraman sevinir
İşitince bu sözleri mutlu olup,
Düşman deyince coştı,
Aç kartal gibi gökyüzünden dalıp, [avına doğru hızla inen]
Beş (törlü) silahı kuşanıp.

635 Savıtıda aldı giyinip,
Gitmeye kararlıdır,
Sayısız (törlü) silahı kuşanıp.
Gitmeye kararlıdır,
Sayısız (çok) düşman olsa da,
Kuşatayım diye sıkıştırıp.
Bozoğlan o zaman şöyle der;

640“Heybetine senin, evladım,
Düşmanların duruyor bakışıp [seyredip]
Çıkmamıştır (hiç) dışarıya,
Gitme sakın kaybolup.
Senin pençenden kurtulamaz,

645 Gelen düşmanlar ne kadar çırpınsada.
Kutlu olsun, sultanım,
Beş (türlü) silahının hepsi de.
Duruyor vücuduna yakışıp.
Bozoğlan yine şöyle söyler,

650 Kuzum, düşmana karşı sefere çıktı.
Bu dünyanın serdarı (olan). [kahraman, askerbaşı]
Gerçekleşmiş olarak dönsün bu yolda
Yalnızımın (tüm) arzuları.
Sultanım gelinceye kadar,

655 Şu yerinden kamıldamadan,
Dayın duracaktır.
Düşmanlarımı yenecek,
Sensin, canım, kalem (benim). [Koruyucu]
Yoldaşın yok yanında

660 Aniden ele geçirip,
Yakalamazsa düşmanın, iyi olurdu.
Akbilek ile ikimiz
Şükranlık etmiş idir [şükretmiştik]
Bizim bakışımızı yere indirtip dönme [yüzümüzü kara çıkartma]

665 Benim bir dileğimi yerine getir,
Biz aziz, kafirler ise çoktur
Başımıza ahireti salar, kuzum
Sultanıma yardım edin,
Ey, Ömer, Osman ve Ebubekir!...”

670 Köroğlu kahraman yola çıktı,
Kara atına üst üste kamçı vurup,
Korkacak değil önünde dursa bile
Yüz bin düşman her tarafını kuşatıp.
Küygen dağı'nın tepesinde,

675 Oturuyormuş kırk bir yiğit
Her biri aslan, şer (dir)
Baktığında dikkatlice.

Dikkatle bakmıştı (ki)
Ovada biri geliyormuş,

680 Taş dolu (burçak; buzlu yağmur) gibi yuvarlanıp.
Sapabey isminde bir kahraman
Vardı bunların arasında.
Hesap yoktur gücünde.
Çarpıştığı zaman düşmanlarla,

685 On kişiye kendisini eşit tutup,
Arkadaşına o dönemlerde
Sapabey şöyle der (idi);
“Bugün bir kahramanlık olacak
Namusu elden vermeyelim.

690 Geri dönecek (cesaretsiz) yiğit değil
Yedi yaşında (olan bir çocuk) geliyor,
Yeneceğim diye, akılsız.
Ayrı ayrı kaçalım,
Küygen dağı'nın tepesinde

695 durup dururken ölmeyelim.”
Hepsi dağılıp kaçtılar,
Her kistak kaldı bağlı
Yükü (de) kaldı dağılıp.
Başına dert düşüp

700 Canından başka şeyleri
Kahramanlar bıraktı düşünmeyi.
Yetişirse eğer peşlerinden Koroğlu
(O zaman) bunların mezarı hazırdır.
Şimdi de koşturtup Koroğlu

705 Ker kesrağın yanına gelir.
“İlk ganimetimdir” deyip,
Tam alnına işaretleyip
Apaçık edip işaretini vurur.
Kaçan yiğitleri çevreleyip

710 Bir yere toplayıp kapattı (kuşattı)
Kurtulamayacaklarını anlayınca,
Sapabey gibi asilzade
Ellerini önünde kavuşturup kahramandan
Canını bağışlamasını rica eder.

715 Söylediklerini dinleyip

Köroğlu da duruyor
Sapabey gibi asil
Değer kazandı yiğidin gözlerinde,
Dar yerde (kötü günde) arkadaş olur (olabilir) deyip

720 kahramanların yüzüne
“Sorduğun (bilmek istediğin) kırk yiğidin
Bunlardır;” –deyip pirleri (Kırklar)
Söylemişti kendisine,

725 Kırkların dedikleri hatırına gelir (aklına gelir)
Tanıtınca (kırk yiğidi) Köroğlu
Atından inip selamlaştı (onlarla)
Herbir kahraman olan yiğitlerle,
Cihan gezen erlere

730 Kayıptan (belirsiz bir yerden) bunlarla karşılaştıran
Pirlerine razı oldu.
Olsam gerek, inşaallah

730 On üç yaşında padişah Jembilkel’e (olsam gerek)
(Ey9 “Kırk yiğidim, arkadaşlarım,

735 Emanet bırakacağını (sizleri) buralara.
Beş sene sonra belinize
Elmas kılıç bağlattırıp,
Argımak ata bindirtip,
Çift çift davul çaldırtıp,

740 Türkmen halkını (sizlere) tabi ettirip
Kartalla ava çıkıp seyran (saltanat) edersiniz,
Kavadat denilen göllerde.”
Sapabey kalkıp şöyle der:
“Allah’tan emir geldiyse,

745 Arkadaş olup seninle geliriz,
Küygen’de biz, neden boşuna
Yayan ve yatarak geçiririz?
Ey, sultanım, söylediklerini
Çaremiz yok, kabul ediyoruz.

750 beş seneye kadar burada
Yemek, giyisisiz ve çıplak
Nasıl biz yaşarız?
Bizlere acıyınız,
Her kırsrağı bırakıp gitmezseniz,

755 Şüphesiz, biz ölürüz?!
Körüğlü kalkıp Şöyle der;
“Bu açlığın, yiğitlerim
Sonunda gitmeyiniz,
İnşaallah, doğmuştur (ki)

760 Yıldızımız sağından, [bahtlısınızdır ki, açlıktan ölmezsiniz, açlığa uğramazsınız]
Ey Sapabey, Köroğlu'nun
Kamil (olgun) pirine ağlarsan [yalvarırsan Kırklar'a]
Arkar, kulan ve geyikler
(Kendileri) Gelip düşer ellerine.

765 Savaştı [eğitici] edip emanet (olarak) bıraktım,
Kırkları (sizin) yolunuza [size yardım etsin diye]
Talip (istekli) doğmuş Serdarım
Tevekkelden kafanı çevirme
Talebe (hedef koyanlar) bel bağlayanlar,

770 “Bozkırda açlıktan, ölürüm” –deyip
Dert kılmayınız.
Söylediklerimden dönüp [vazgeçip]
Başka tarafa gitmeyiniz.
Başka işleri gönlünüze

775 Almayınız, eğer yiğit iseniz!
Beş yıl dediğiniz (ne ki) beş gündür.
Vadeden dönmeyiniz [Ahdî bozmayın]
Emanet edip sizleri
Bırakıyorum, atam yiğit Kamber'e.

780 Kamber (eğer) kendisi kollarsa
Söylenecek kaygı ya da başka dert kaldı mı?”
Ker kırsığı alıp yola koyuldu,
“Sağlıcakla kal, Sapabey –deyip!
Kendim yaşadığım sürece

785 İntikamımı düşmanda bırakmam, (alırım)
Bu zamanlar süratim (çabukluğum)
Yeri ve gök yüzünü sallayacak gibidir.”
Bozoğlan (ise) evde ağlamakta;
(Önceden) birer birer düşmanla güç sinoşmadan

790 Erken bindi ata deyip.
Kahraman geldi evine,

Tulparıyla koşturtup
Dolup taşarak (coşkuşla) geldi övünüp,
Aradığı düşmanlarını korkutup.

795 Dayısı çok sevindi
Gönlüne sevinç girdi coşup,
Yengesinin yanında
Yatıyordu Köroğlu
Her kısrağı beslettirip.

800 Tamam geçip aradan, bir gün,
Ava çıktı Bozoğlan.
Başkanlık edip yola çıkmış
Bozoğlan evde olmadığı sırada
Bir insan gelip dışarıdan

805 Kal hatır sorar seslenip:
Boynuna zil takılmış sırasıra deve var mı?
Konuşmam ben ahmak (olarak) doğmuş kendini beğenmişlerle.
Kaldarhan'ın oğluyum, adım Rayhan
Bu evden konuşabileceğim biri çıkar mı?

810 Yiğit Köroğlu bunu işitip sevinir,
İpek kaftanı nazik boyuna örter.
Konuşmak için Rayhan gibi padişahla
Evden çıkıp dışarıya (doğru) koşar.

814 Bilmiyorum, ağabey, senin zatını (soyunu sopunu)
Yalan söylemeden doğru söyle adını
Sana verdim sağlık esenlik selamım
İnip ver altındaki atını

818 Atı bir gördüğünde (iyi bir at olup olmadığını) tanıyan bu langi beydi?
Kırat'ımla düşmanlarımdan intikamı aldım.
Nazarın degecek Kıratıma, bakma,
Mezarda doğmuş, yedi yaşındaki akılsız! (ey akılsız)

822 Gidecek misin beni ağlatıp,
Biner mi idi (keşka) Kırat'ını beslettirip.
Ağabey, bana Kırat'ını vermeyeceksen,
Nasıl olur (acaba) gitsen ker kısrağımla çiftleştirip?!

826 Evine gidip (de) padişah olduğunu bildirsen
Bir kerecik gösterip yüreğini yandırarsan,
Kıratımın mendili (karşılığı çiftleştirmenin) şu olsun (ki),
Yengeciğini kuçaklaştırıp(bir) öptürsen.

830 Makül gördü Köroğlu bunun sözlerini
Alangasar yiğidin işi belli (dir)
Öptürmeye Reyhan'a yanağından,
Eve doğru gitti getirmek için yengesini

834 Ruh verip süret eden (yaradan) Hüdâm
Giderdi dert (kaygı) gönlümden
Beyaz yanağından öptürürmüsün padişaha
(Kırat'ını) ker kırsrağıyla bir çiftleştirip kalayım. (çiftleştiriyim)

838 Bir gafillik, kuzum, başımızdan geçmesin,
(Sakın) Sonumuzu bu Rayhan getirmesin
Tüm vücudum titriyor, çıkmayacağım,
Çıkarsam bu kötü niyetli (Reyhan) alıp götürmesin.

842 Sen çıkmazsan, yenge, yüzüne bir daha bakmayacağım
Artık bu dünyada yaşamayacağım,
Ben varken kaygılanma, yengeciğim,
Yüz bir düşman gelse de elden seni vermeyeceğim.

846 Bir Kırat için deve gibi belin büküldü,
Bu sözlerine, kuzum, yengen çok üzüldü.
Bir kerecik görünürsem gözüne, gideceğimi biliyorum
Tamamla, yetimcağızım, gönlündeki derdini. (dertleşip kardım)

850 Yeğenin dediklerinden utanıp
Yerinden kalktı Akbilek ince beli burulup
Kalktıktan sonra beyaz çadırın için de
Beyaz tilki gibi yürüyordu yerlere değıp. (üzüntüsünden yavaş hareket ediyordu)

854 Köroğlu duruyor Akbilek'i Allah'a emanet edip,
Reyhan duruyor iç niyetini (sırrını) gizleyip.
Kaç yıllık aşığı (aşık olduğu) idi Akbilek,

858 Bir gittikten sonra artık gelir mi dönüp
Altın miğfer kaldı artık keskinliğini kaybedip.
Çocukluğu yüzünden Reyhan'ın sırrını anlayamayıp,
Köroğlu kaldı yengesinden ayrılıp.

862 "Geniş (ergin) dünya bugün benim için oldu dar,
Ey Muhammed, Allah dostu peygamber,
Ava giden dayımda görüştürmeden
Kul diyorsan, Cebbar Allah, canımı al?!"

866 İnsan olup (gibi) nasıl yaşarım artık burada,
Gafillik yaptım, arzum kaldı içimde
Dayıma beni canlı göstermeden,
Yedi yaşında (olan) emanetini (geri) al, Hüda!

870 Yol gibi uzanıyor Kırat'ın izleri kazılan
Kadırdı iş böyledir yazılan
Böylece ağlamaktayken Koroğlu bey,
Dört gün sonra döndü avdan Bozoğlan.

874 Gelip durdu evin önünde,
Ecel gelmeyince kaldı mı, (çare) [ne çare, eceli gelip ölemeyince]
"Koroğlu kuzum, evde misin,
Evdeysen, gel buraya, çık karşıma?!"

878 Bir gafillik, kuzum, baştan geçti mi,
(yoksa) Bir düşmanın gönlü benden hoşnut mu
Ben geldiğim zaman, evden dışarıya niye çıkmıyor,
(Yoksa) Allah'ın birleştirdiği (sevdiğim) Akbilek'im gitti mi?

882 Dört gün oldu yengenden ayrı kalmışsın,
Bu günlerde bir eğlencenin tutsağı olmuşum.
Yengeciğimi arama, dayı,
Bir aygırın tohumuna (çiftleştirme uğruna) satmışım.

886 Güzel yarım, aramıştım (seni), ben dertli,
Şimdi çıktı gönlümden üzüntü.
Tohum aldıysan (çiftleştirdiysen) aygırından iyidir,
Sinek canım senin için kurban olsun.

890 Ürker (yıldız grubu) ile gökyüzünde var terazi
Çığlık koparır tavukların horozu.
Bu sözlerine gönlüm benim mutlu oldu.
Canım dayıcığım, sana oldum ben razı.

898 Vakit dolup bitince, (zamanı gelince)
Ker kısrak bir gün doğum sancısı çektii,
Çıkaramayıp hayvancağız
Karnındaki Kırat'ı.
Yem yemeden, su içmeden
Durmada yerinde dört bir yana döndü.
Kahraman gelip kısraka baktı,

905 "Kulıncığım aniden ölür-deyip
Havasız ölüp kalır" deyip
Dayanamayıp Koroğlu

Yavaşça evine gelir.
İsfahan gibi hançerini

910 İnce karın derisini hedef alıp
Bismillah deyip (hançerini) sokar
Kesilmiş kamyş kulaklı,
Ocak yeri gibi toynaklı,
Nazlı bir bedevi atın karnından

915 Koşarak çıkar hayvancık,
Tıpkı bir telpar gibi.
Yeni bir eğlencesi oldu
Yiğidin dileği gerçekleşti.
Kavuşturdu (bir) ata kudret (Tanrı)

920 Düşündüğü gerçekleştikten sonra
Köroğlu'ya şimdi ne gerek? (Başka ne ister?!)
Ker kısrak ölüp ardında (n)
Kaldı yavrusu yetim.
Bozoğlan (da) gelir koşturup

925 Tepedeki (güttüğü) yıldı sürüsüne,
Gece gündüz yürüyüp dinlenmeden
Jembil'in çıkar tepesine.
Yıldı güdüyor çevreleyerek
Havadak denilen gölünde.

930 On kısrığı alıp yola koyuldu,
Yılkıların arasındaki en iyilerini (seçip).
"Kırat'ını emzir" deyip
On kısrak alıp getirdi.
Küygen dağında yatan yiğidine.

935 Semizliği koyun kaldırır (semizlik koyuna yakışır (?))
Donduğu zaman kim yürümez üzerinden
Dipsiz derin denizin!
Kundaklayıp bir bebek gibi
Bir tek kendisini Kırat'ın
Dilediğini (istediği her şeyi) yedirdi.
Terbiyelenip (eğitip) beslemekte

945 Kunan taydan [taydan kunan yaşına çıktı]bu büyürdü.
Dönen iken öğretti (eğitti)
İpekten ip sürdürttü
Tıpkı Burak atı gibi,
Taktığı (eğer, yular v.s) takım yakıştı.

950 Giden yengesini kovalamak için
Besti yaşına bakmadan
Kahraman yelesine (atın) yapıştı.
Parıldatıp (parlayan) bağlar,
Beline gevher (kıymetli) elmas kılıcı.

955 Zamanı gelmeden acele ediyorsa da,
Pirler(in)den izin olmazdı. (İzin almadan olmaz)
Bir (kerecik olsa da) görünceye kadar
Köroğlu kahraman dayanamazdı.
"Gafilliğimden oldu, arzum içimde kaldı" -deyip

960 Ölünceye kadar ümidini kesmezdi: (kesmeyecekti)
Koşarken dışarıda
Tabanlarını taş kesti (dilim dilim yaptı)
Kırklar, gayip erenler (bilinmeyen bir yerden gelenler)
Şükür (ki) dağda karşısına çıktılar.

965 "Kaldarhan'a gideceğini, -deyip
Gidip yengemi alacağım," -deyip
İzin isteyip pirinden,
Orada kahraman onlarla konuştu.
O zaman pirler şöyle derler:

970 "Bir kere hızını alınca Kırat'ı
Durdurabilmen zordur.
Gece gündüz yürüsen (binsen bile) yorulmaz,
Evladım, unutmadan yola çıkmadan
Otuz gün daha beslemelisin.

975 Pirleri dua kıldılar,
Çıkacağı zaman geldi
At ile yiğidin terleri (nin) [ter dökceği zaman geldi]
Düşmandan korkmaz genç oğlan
Tam bu günleri (nde)

980 Cihanda (bir başkası yoktur, yakışmış (lar)
İkisinin de görünüşleri
(Bu sözlerimin arasında
Yalan yoktur, renklerinde (de).)
"Akbileki ara-deyip

985 Ümidini kesme, -deyip,
Dilekse bulunmuşlardı
Köroğlu'nun pirleri.

Pirlerinden dua alıp
Kırat'a bindi aslan.

990 Düşünmüyor kalır (geride) deyip [geride kalmayacağından emindir]
Aynı sırada koştuğu yarıştan.
(Yeni çıkmış) Filiz gibi eğilip,
On üç yaşını doldurduğu zamanında,
Aradı düşmanını uzakta olan.

995 Göstermeyip (de) Kuvvetini Kırat'ın
Kim korkar ünden? [Sesten; şöhretten, atın koşturduğu zaman çıkardığı ses]
Gelip girdi kalın (ağacı olan) yarımada
Geride kalan kalabalık halkını,
Emanet etti Bozoğlan'a.

1000 "Kaleye doğru gidin -deyip-
Yola çıkardı halkı mekan edindiği yerden.-
Millet olunuz birleşip,
Ne zaman geleceğim
Şu gideceğim savaştan?
Ben hayatta olduğum sürece, ey Bozoğlan
Bir kötülük gelmez başına.
Akbilek'le görüşünceye dek
Ömür versin yaşına
Küygen dağının başında

110 Kırk yiğidim var (dı) benim,
Sapabey'e selam söyle,
Ona da al yanına."
Bozoğlan o zaman şöyle der;
"Yaradan bir Allah,
Koroğlu için ağladım,
Yanakları parlak (nurlu) ve yüzü açık
Ver buna kendi arzusunu
Kuzumu sona emanet ediyorum,
(Ey) Üç yüz altmış peygamber (size)

1020 Senden destek olmazsa,
Bizim gibi zavallı da ne hal var
Bozoğlan yine konuşur:
"Sağ olursa düşmanın
Bazına kara gün doğdursa gerek (bela olsa gerek)
Kuzumu emanet ettim,
Hoca Ahmet Türkistan (yesevi sana)
Tüm pirlere, size emanet,
Dar yol, kaygan geçitte

(kalmış) Zavallılara yardım eden.

1030 Kahraman Köroğlu yola çıktı,
Gece gündüz durmadan yol aldı. (İlerledi)
Sektirip (geçitlerden fırlayarak geçip) Kırat'ı oynatarak,
Gemlik ve yularını çiğnettirip,
Toynak altından uçan tozları
Havvadak'ın yüzünü tozla kaplatıp.
Üzerini (giysilerini) toz kapladı,
Dinlenmeden yol aldı, (ilerledi)
Mızrağın ucunu sivriltilip,
Yayın okunu koyup hazırlayıp.

1040 Bir kere hızını aldıktan sonra Kırat'ı
Zordur tutabilmen durdurup.
Öfkeleni kahramanın
Ay süren mesafeleri atlayıp; (bir adımda geçip)
Toynağı değdiği zaman
Taşı kil edip (toz kılıp) ezdirip;
Kırat gibi hayvancık
Geliyor yolun tozunu kaldırıp.
Köroğlu geliyor
Uzaklara dikkatle bakıp.

1050 Etrafi gözden geçirerek yerleri (mekanları) sınıyıp
Nice çeşit, elvan elvan. [Çeşitli mekanları gözden geçirip]
Şu günlerinde karşısına çıkarsa (eğer)
Korkacak değil yüz bin (kişiden)
Yanında yoktur arkadaşı
Olmazsa yardım Hüda'dan. (Bir tek Allah'a güveniyor)
Köroğlu arayarak yengesini,
Çıkmıştı yola yurdundan.
Yeri göğü inleterek gidiyor (geçiyor)
Dımsızdı'nın tepelerinden.

1060 Atlatarak Kırat'ı
Dağlı ve daşlı yerlerinden.
Geçidi yok (tur) geçecek,
Göze bulanık görünen dibi de yok,
Körkin denilen deryanın,
Girdi aslan içine gömülüp suya beline kadar.
Köroğlu o zaman şöyle der;
"Atsız yiğitte ne hal var? [Atsız yiğidin işi zordur]
Kötü atın işareti (en belirgin vasfı)
Düşmanı gördüğü zaman yürümez olur.

1070 Can arkadaşım, Kırat'ını
Geldi zamanın koşturarak.
Kaldarhan'ın şehrinden
Muradım ne zaman bulunacak?
Şu geçidin boyunda [geçitten geçerken]
Serbestçe adımını at
Bir atlarsam öbür tarafa
Nasıl, çıkamaz mısın yoksa?!
Över kahraman yalvarıp,
Bindiği atı Kırat'ı

1080 Gür geldi, kalın kuyruk.
Hayvanların arasında en güzeli. (Dir)
"Bu iş benim elimden gelir, -deyip-
Boşuna yürümem (beklemem) olmaz. -deyip.
Çıkmıştım bu taraflara,
Böyle bir çetin yerlerde
Güveniyorum ben sana"
Tevekkel kılıp Allah'a
Altındaki Kırat'ı
Körkin'den atlattı,

1090 (bir) Bebek yetiştirir gibi sarıp sarmalayıp
Kundağa Köroğlu yiğit büyütüştü,
Binmek için düşmana karşı seferlere,
Öfkelendiği düşmanlara
Ahireti (kıyamet gününü) göstermeye
Gece gündüz aşıp
Kaldarhan'a varmağa Akbilek'i ayırıp
Reyhandan almaya
Beş yıldır derdiydi bu,

1100 Çok önceden söylediği yemini bu (dur),
Etrafına bakmadan
Yer ve gökyüzüyle yarışarak
Körkin deryadan öteye geçerek,
Kırat gelip inmiş
Seksen adım öbür tarafa.
Koşturtmakla Köroğlu
Gelir şehrin yakınlarına.
Dikkat edip hiç bakmaz
Otlamakta olan hayvanlarına,

110 Hayvanların az veya çok olduğuna.
Bilgi almak için konuştu.
O yurdun koyun güden ihtiyarıyla (ihtiyar çobanıyla)

Elkıssa, Koroğlu sultan deryanın obür tarafına geçtikten sonra, birkaç gün yol yürüyüp Kaldarhan'ın yurduna gelir. İhtiyar çobanın kıyafetlerini alıp giyer ve bir derviş olarak dolaşır. Artık şehre girmek isteyip Kırat'ına şöyle der:

1113 "Çıkmıştım on üç yaşındayken savaşa,
Bilmediğim halde talep ettim dövüşe
Kır atım, ben gelinceye dek sağlıcakla kal,
İyi bak İsfahan(ın) gibi altın kılıca

1117 Kırat atım, sensin benim yoldaşım,
Kaldarhan'a (karşı) yayan gidiyor kaplanın,
Beş (tür) silaha, Kırat atım iyi bak,
Yattığında döndüğün yerde kalmasın!

1121 Benden bir gafillik geçmesin
Artık hiç bir zaman yayan yürümeyeyim,
Kırklar pirlirim Kıratı'mı sağlam tutun,
Ben gelinceye kadar yurda kaçıp gitmesin!"

Elkıssa, esasını alıp yola çıkar. Akşamleyin hansarayının kapısının önüne gelip dururken Akbilek'in sesini işitir. Akbilek Koroğlu'nun geldiğini hisseder ve şöyle der:

1125 Rah verip süret eden kudretim
Peygamberin ayrı (üstün) sevdiğim ümmetim
Sağ salım, asilzadem, geldin mi,
Ağlayarak arkamızda kalan, evladım?

1129 Sen yalnızsın, çoktur şu Kızılbaş(lar)
Ağlama, yap gönlünü (bir) kara taş.
Sen olduğunu Kızılbaşlar bilmesin
Biraz geride durup Koroğlu bey, konuş.

1133 Gönlümdeki dert şimdi çıktı,
Düşman ilende mahkum kalan biz zavallı (yız)
Ölsem bugün, Hakk'a razıyım,
Sinek canım sana kurban olsun.

1137 Bu dünyada artık tanınmış şöhretin,
Düşman denildiğinde, herhalde sakın duramazsın
Çok gecikmeden (geç kalmadan), Koroğlubey, geri dön,
Nereden de çıktı senin bu işin.

1141 Kızılbaş'ı yer bir etmeye
Düşmana sonunu göstermeye. (Geldim)
Gönlün (sevicin) nerede, Akbilek yengem
Gelmiştim seni kaçırmaya

1145 Kızılbaşlar alaş edip gülmez (gülmeyecek mi)

Alaca gayret (kuvvet) Köroğlu'ya vermez mi?
Giderdim seninle ben bu gece
Kendi baytalını (dişi at) alıp kaçtı (kaçırdı) demezler mi?
Elkissa, Kaldarhan'ın güzel bir kızı vardır. Onu götür, benim için tekrar gelirsin
diyerek şöyle devam eder sözüne (Akbilek):

1149 Dal dal edip saçlarımı bugün öreyim,
Güneş batınca aldatı kızı getireyim,
Akşam ezanın okunurken hazır olunuz (hazır dur)
Sen gelinceye kadar burada bekleyeyim,
Talebinden döndürmesin (yolundan döndürmesin) Allahım
Bu şehirde ondan üstün güzel yoktur
Kendisi pek güzel, ismi ise Küleyim.
Elkissa, Köroğlubey ile konuşup eve döndükten sonra Akbilek gelip Küleyim'e
şöyle der:

1157 Kız, sutlanım, dal dal edip saçları örelim,
Lale çiçeğini altın bahçeden toplayalım.
Ağabey uykuda yatarken ikimiz
Biraz dolaşıp, bahçede gezip gelelim.

1161 Yenge, bir gafillik yapmayalım,
Ağabeyim uyanıp sonumuzu göstermesin [kıyameti koparmasın]
Ker gün bana böyle demezdin
(sakın) Çıkarsam, bir düşmanım beni kaçırmasın.

1165 Dal dal edip saç kızı sultanım insan örermi?
Karanlıkta lale çiçeğini toplar mı?
Senin ağabey'in Rayhan gibi güçlü yiğit(tir) yiğidin
Düşman cesaret edip de yanına gelir mi?
1169¹ İyi iş (iyi niyet) yarım devlet (zenginlik, nasib) adettir.
Dinlememezlik etmem, yenge sözlerini.
Giderdim seninle birlikte, yengeciğim
Niye söylemiyorsun bana, yenge, gerçeği(ni)?

1173 Alıp çıksam (evden) seni elma boynunu eğilip
Bahçedeki ağaçların arasından çiçek toplayalım gece olup
Kaygı ve dertle içim doldu, ey sultanım,
Bu hasretimi gidereyim ben gelip

1177 Akli diğerlerinden üstün olan benim yengem, güçlü müydü?
(Yoksa) Göster diyen (tanıdık) bir yiğidin var mıydı?
Hala bana gerçeği söylemiyorsun,
(yoksa orada) Allah'ın sevdiği bir kul var mıydı?

¹ Bir atasözü "iyi bir iş (yaptığın iyi bir iş) yarım bahttır" anlamındadır.

1181 Altın, gümüş (ten yapılmıştır) Rayhan'ın şehri
Gönlümün iyileşmiyor yarası.
Ne zamandır aşık olup uzaktan
(bir) Görsem demişti Mirzabey oğlunu

1185 Giderdim o yiğide hazırlanıp
Acaba ağabeyim uyanı verirmi
Dışarıya çıksam da Rayhan'dan korkarım,
Gecikmem, gitsem dahi dönüp

1189 Aşık olmuş yakışıklı yiğit Sana
Bu yiğidin gönlünü kırma
Çok durmayız, bırakmam seni yanında
Bir kerecik görün gözlerine

1193 Yanına alıp çıktı elma boynunu eğilip
Bağ ağaçlarına doğru ilerlediler gece olup
On üç yaşında olan Köroğlu aslan
Duruyormuş Kıratını (bir yerde) oynatıp.

1197 Yıldızı doğdu Köroğlu'nun sağından [sağ tarafından; talihi açıldı]
Kim kovalar karanlıkta arısından,
"Mirzabey'in oğlu", -deyip inandırıp
Küleyim'i getirip verir elinden [elleriyle]

1201 (İnşaallah) Sağ-Salim milletini göresin
Çok gecikmeden Köroğlubey gelesin
Kız deyip de (sakın) aşık olmayasın,
Bozoğlan dayınla evlendiresin.

1205 Dayının deve gibi beli büküldü [derde düştü]
Benim için çok kaygılanma
Götürüp ver sağ salım Köroğlu
Şu kızı benim gibi kabul görsün gönlü.
Külleyim'in evde olmadığını farkedene Reyhan'ın Akbilek'e söyledikleri:

1209 Güneş çıkmaya kadar doğuya bakıyorum,
Erken kalkan, kadın, sana soruyorum.
Bakıyorum, görünmüyor bu evde
Nereye gitti Kardeşim Küleyim?

1213 Padişah sultanım, giysilerim kirlenmişti,
Erken kalkıp çamaşır yıkamaya oturmuştum.
Başlayalı işimle uğraşıyorum (çamaşır yıkıyorum)
Nerede olduğunu sultan kızın bilmiyorum.

1217 On üç yaşında Kırat'ına binmiş gibi,
İslahını aç (ince, nazik) beline bağlamış gibi.
Ondan başka hiç düşmanım yok idi.
Tekejevmit Köroğlu gelmiş gibi.

1221 Bir gafillik bu başımdan geçmiştir.
Bu gece uyku beni bastırmıştır.
Ondan başka hiç düşmanım yok idi.
Tekejermit Köroğlubey alıp gitmiştir.

1225 Köroğlu'nun elinden onu alıp geleceğim
Kırat'ıma şimdi nasıl binerim
Gömlük pantolon ıslatılmış Akbilek
Şimdi ben üzerime ne giyeceğim?

1229 Yok dersim, beyim, gönlün kırılır,
Vardır dersem, padişahım, günlün dolar [sevinirsin]
İki yorgan önüne ve arkana aşacağım
Biri kaftan, diğeri de yeleğin olur.

1233 O, Rayhan'ın yanına gelir
Boş (edip, sağlam bağlamaz) iki yorganı (omuzuna) asar
Eğer vurdurup Kırat'ına biner,
İki yorganı rüzgarla sallandırarak koşturtup gider.

1237 Kulak verin Rayhan'ın sözüne
Saldı gözünü besti Kırat'ın izine
Erken kalkıp peşime düşmüştü Rayhan
Tam öğlen vaktinde ilişti gözüne
Köroğlu'nın atına söyledikleri.

1241 "Laçın gibi (avını yakalayan) gittim kızı pençeme alıp
Atla sudan yüğürlüğünü gösterip.
Ağlasın arkandaki Rayhan,
Kırat, git sen Kızılbaş'ı yakıp [kızdırıp, öfkelenendirip]

1245 Şu zalim düşmüş benim peşime,
Yıldızlarım doğmuş (olmalı) sağıma
Gavsıl, Ağzam Kıratıma medet ver.
Yakalatıp verme Kızılbaş'ın ellerine!"

1249 Kırat'ına memhun kalıp sevinir
Reyhan zalim, ar namusu geçer. [Düşünemez olur öfkeden]
Kendini toparlayıp atlamıştı deryadan
Kırk bir adım öbür tarafına iner.

Reyhan atını atlattırmıştı, önü kıra (ön ayağı toprakta, kuyıda) arkası suya düşer.
O zaman Köroğlu'ya şöyle der:

1253 Yüz bin düşman gelse(de) dinlendirme
Kırat'ını başka adama baktırma
Hürmet ettiğin Kırat'ını Köroğlu,
Yaşlandı deyip bir kartal ile çifleştirme!

1257 Ben yetişmeden, Kıratım'la kaldım (yarı yolda)
Ölünceye kadar içimde gider arzum
Kendi yavrusu Kırat'ımın düşmen(ı) olup,
Atım yetişemeyip pişman oldum.

1261 İki gözüm yaşa dolup ağlayayım,
Senden ayrılıp, işte dert buldum
Ağabeyin kaldı (arkada) iki gözü dört olup [hasretle]
Görünceye kadar sağlıcakla kal, Küleyim
Köroğlu'nun Yurduna Gelip Kırk Yiğide Söylediği;

1265 Kırk yiğidim, siz yaparsınız kahramanlığı,
Ben hayatta olduğum sürece göstermem (size) eksikliği
Gören insan eğer takımına, şaşırsın [hiç bir şeyden yoksun olmazsınız]
Yumuşak kumaş (örtüyü) ata örtün terliği

1269 Kırk yiğiden, seferinizi düşünün,
Düşman denildiğinde yanan kor gibi parlayın.
Kaldarhan'a karış sefere çıkmaya kararlı Sultanı (nız)
Taşı kesecek (gibi) elmas kılıcınızı hazırlayın

1273 Uzun kıldı Köroğlu'ya yaşamı (nı)
Nice yiğit (onun zenginlikleriyle) devletine semirdi
Kırk ikisi birleşip bir araya, saldırır gibiydi
Her iri yüz bin düşmana eşit düşerdi.

1277 At kuyruğunu çölde örenler
Düşman gördüğünde çelik savıt giyenler
Köroğlu ile kırk ikisi bir araya geldi
Her biri yüzbin düşmana hucum edenler

1281 Bozoğlan han bir gafillik yapmayalım,
Düşmanın sonumuzu getirmesin.
Tekejevmit halkını size emanet ettim,
Ben gelinceye kadar dağılıp gitmesin

1285 Hepimizde karşığa kuş, biydayık
Bedevi atlarımızı çöle sınayalım.

Kamçı vurun, bedevi ata, yiğitlerim,
Meydan olursa at koşturtmaya layık [hazır olsun]

1289 Bedevi ata yiğitler kamçı vururlar,
Bal Kırat'ın tozunu bile göremeyip geride kalırlar.
Köroğlun gibi on üç yaştaki sultanın
Her yerde düşmanı bekleyip alır [karşılar]

1293 Kırk yiğidin sizinle dost oldum küçüklüğümden (beri)
Hızır, İlyas hiç gitmesin yanınızdan.
Geçemezsiniz, kırk yiğidim, deryadan,
Döndüğünüzde bir aylık yol (dur) başından.

1297 İzin verirsiniz, ben sizler den ayırlayım,
Bir atlattırıp (sektirip) deryadan geçeyim.
Kırk bir aslan, sağlıcakla kalın görüşünceye kadar,
Ben kendim bugün Kaldarhan'a varayım."

1301 Kır'ı başını doğru (o tarafa) çevirdi,
On üç gün yemini verip hazırladı.
Şu dediğinde koşturdu uçarak
Tıpkı (bir) düldül gibi (ydi) kendisi kanatlı

1365 Kıratım, başında [eğitmek için uğraştım] mücadele ettim
Hayvancığım, uçan kuşla yarıştın.
Geliyorum hızına dayanamayıp
(Dizgini) Çeke çeke iki elim (i) felç ettin.

1309 Kırat dedi: "Padişah haber almış,
Kızılbaş'a bizim haberimiz ulaşmış,
Yüksek dağın tepesine dokuz bin
Gözeticiyi (asker) Reyhan Padişah hazırlamış

1313 "Bugün ben Allah'a ağlayarak yalvarmağım
Bu meydanda kendim koşturtacağım
Bu dünyada iki yetim (sen, ikimiz) birleştik
Düşmanların içinde (savaşırken) gücünü sınavacağım

1317 Düşman dendiğinde sinek canı feda ederim,
Ben, Köroğlu bey, Türkmen'in yaramazıyım (yaramaz yiğidiyim)
Kuba (beyamsı sarı) dağ'a bugün varamazsan,
Ben kafanı iki yerden (yerinden) keserim."

1321 "Acımadan kamçını vur sen bana,
Kulak ver yine sözüme,
İkinci ezanı okunduğunda Köroğlu,

Gösteririm Kuba dağı(nı) gözlerine"

1325 Yolunun üzerinde yatan deryadan geçirdi,
Kırat Köroğlu'nun gönlüne hoş etti.
İkinci ezanı okunduğu zaman kahramanı
Kuba dağı'nın tam tepesine ulaştırdı.
Elkıssa Köroğlu Savaşmaya Hazırlanırken;

1329 "Geride kaldı, kırık yiğidim, kahramanlarım,
Şarap veren kırk aslan, kaplanlarım.
Bugün kan dökülecek gün oldu.
Gavsıl, Ağzam, gelin buraya, ey pirlirim.

1333 Savaşayım Kızılbaşla yüz elvan (türlü)
Cümle pirlere, koruyun kalabalık düşmandan
Bir tek sana ağlayayım sığınıp
Destekçim sen olasın, yiğit pehlivan (Tanrım)

1337 Bunları söyleyerek Köroğlubey ağlayıp,
Kırat'ın gözleri de yaşla dolup.
Akşam namazı vaktinde yiğidiniz
Kızılbaş'a (daha) yeni girdi "Allah. Allah" deyip

1341 Kırat'ıyla gelmişti (atını) oynatarak,
Daha yeni girdi Kızılbaş'a tozu kaldırarak.
Kırklar gibi Köroğlu'nun pirleri.
Onlarda girdiler bir taraftan (görenleri) hayrete düşürerek.

1345 İştiniz (dinlendiniz) bu kıssadan nice söz,
Yiğit Köroğlu savaştı, o kara göz
İsfahanı sallandığında düşmanına,
Uzuyor tam o zaman sekiz kez.

1349 Kızılbaş'ın topuğunu atla bastırdı [Atla kovaladı]
Yerle bir edip niceleri taş kıldı.
Savaşıp Köroğlu tek başına
Kızılbaş'ı o yana, bu yana kaçırdı

1353 Hu savaşta şeri zada aslan gibi
Kar bozulup (buzlar çözülüp), ilkbaharda suyun taşıdığı gibi.
On dört gün savaştı Köroğlu
Geçmişteki Rüstem ile Destan gibi.

1357 Kızılbaş'ı zor (kan) ağlatıp derde soktu,
Viran edip Kızılbaş'ı yün etti. (Yün gibi tüttü)
On yedi gün dinlenmeden aşıya doğru kan aktı.

Elkissa, on dokuz bin askerin pek çoğunun kılıçtan geçirip, çok azına kaçma fırsatı bırakır (çok az insan kaçabildi), dağın tepesinden inip, mızrağını yere diktiği zaman (soktuğunda) mızrağı dört dönüp yerinde durmaz. Mızrağına bakıp şöyle der:

1361 "Kahraman yiğide silahın vardır faydası,
Atsız olmaz kahraman yiğidin hilesi.
Toprağa soktuğum yerde dönüyorsun. durmuyorsun.
Cevap ver; (bana) Halil-İbrahim (in) mızrağı?!"

1365 "Yedi yaşında beni (eline) tutan yoldaşım
(Ey) Köroğlubey mezarda doğmuş kaplanım.
(Seni) Öldürmek için vezirlerle konuştu., (anlaştı)
Görüyorum yengenin göz yaşlarını.

1369 Bir gaflet kahramanım senden geçmesin,
Bu düşmanın sonumuzu getirmesin.
Bu geceye (den) kalmadan gidip yengeni al,
(Onun) Boşuna kanı boynunuzda gitmesin!"

1373 Dinlenerek Köroğlubey uzanmış, (idi)
Uyku görmeyip (görmeyen) göz kapakları sertleşmiş (idi)
"Birazcık uyuyayım burada", (düşüncesiyle)
Uyku dediğin oldukça cana batmış (idi)

1377 "İlginç bir haya düşmüş (imiş) serin düşüncene
Bir eğlencenin yaklaşmışın düğününe
Uyuduktan sonra kalmazsın, Köroğlu,
Tembellik binmiş (imiş) boynuna."

1381 Köroğlubey kıpırdayıp yerinden fırladı.
Kırat'ına bindi eline silahını alıp.
Binip Köroğlubey yola çıktı:
"Yengem Kızılbaş'ta oldu, -deyip- gerçekten garip"
[Yengem Kızılbaş'ın elinde gerçekten zavallı oldu -deyip.]

1385 "Kırat'ım, sen dört bacağını kaldırırsın;
Dinlenmeden dünyadan geçersin.
Kaldarhan'a varmaya talep kıldı sultanın,
Ne zaman o şehre varırsın?"

1389 "Çıkan terim benim boyumdan (aşağıya doğru) aktıktan sonra,
Kızılbaş'ın çocukları uykuya yattıktan sonra,
Acımadan, çek (vur), Köroğlubey kamçını
Yetiştireyim (seni şehre) yatsı ezanı okunduktan sonra."

1393 Kırat o zaman uçup gökyüzüne fırladı,
İki arada (fırladığı an ile yolda geçen vakit) biraz vakit geçti
Yatsı vakti olduğu zaman Kırat'ı
(Onu) Kaldarhan'ın kapısına getirdi.

1397 Güçlülerini Kızılbaşlar aratan
Bütün gece (geceleri) kapılarını gözelen
Dört bin mızrak her kapının ağzında
Oyun oynayıp (eğitim oyunları) serdarlarını safa dizen
Kızılbaşlar'ın Köroğlu'ya Dedikleri:

1401 Karanlıkta atı yola çıkarıyorsun,
Konuşmadan (bizimle) nereye gidiyorsun.
Aklın yok, deli misin, ey yiğit,
Söyle bize hangi şehirden oluyorsun? (Geliyorsun)

1405 Önceki dedemiz (atamız) pire etmiş hizmet,
Kendi babam padişah olmuş Munlıkbey.
Kendi adım mezardan çıkmış Köroğlu,
Kızılbaşlar, işitiniz
Gelip benden dinleyiniz. [Söylediklerimi düşünüp, ders alın]

1409 Kızılbaşla mızrak alıp hücum etti,
Köroğlubey ejderha gibi kudurdu.
Kızılbaşla savaşıp bu gece,
Ayın yüzü ışık görmeyip tutuldu.

1413 Köroğlu bey gelip Kızılbaş'ı korkuya düşürdü,
Düşmanların bendi kendilerine mızraklaştırıldı. [Düşman kendi kendine mızrak
soldu]

Gece ortasında savaş kılan Köroğlu
Kızılbaş'ı dört tarafa kaçmak zorunda bıraktı.

1417 Köroğlubey (giriş) kapı(nın) önünü kan etti
Kaldarhan'ı gece yarısında şaşkınlığa düşürdü
Dört bir mızrak Kızılbaş'tan parçalayıp
Herkesi teşnaşaya batırıp (?) hayrete düşürdü. (Hayret ettirdi)
Köroğlu'nun Rayhan'ın Ordasına Gelip Söylediği:

1421 Olurmu idi (olacak mı, acaba) Cabbar Allah mihriban (iyilikte bulunurmu)
Gelmiştim Kırat'ımla çok uzaktan.
Aslanım arayıp seni yine gelmiştir.
Evde isen dışarıya çıkar mısın, yengeciğim!

1425 Çağırsa da yengesi ona gelmedi
Yengesinin nerede olduğunu bilmedi

İnip, Kır atını dışarıya bağlayıp
Şimdi yayan ordasına (sarayına) gelmişti.

1429 Bu ordanın dört bir (köşesine) yanına koştu,
Yön bulamayıp (kapı) karanlıkta ne yapacağını bilemedi.
Evin içi karanlık olduktan sonra (olduğu için),
O yana, bu yana lamba yaktı.
Köroğlu'nun Yengesini Bulamayıp Kırat'ına Seyledikleri:

1433 "Kararmakta olan benim kanım var [kanım kaynıyor]
Kır atım, şimdi nasıl halin [çaren var söyleyecek]
Bu mekanda [evde] yengemi bulamadım,
Kırat, Etrafına dikkatle bak!"

1437 "Ben bu şehrin yaklaştım kenarına,
O yengen girmede mi (idi) düşünme" (rüyana)
Sağ yatıyor (sağdır o), kahramanım, ağlama,
Kırk bir kulaç gından (gibi) mekanın içinde"

1441 Kırat şimdi kendisi yola başlayıp koşturtur,
Zindan tarafına Köroğlunu getirir.
Baksa (dahi) da göz yetişmez dikine
Bu (zindan) ona bir kıyamet (gibi) göründü.

1445 Can (canlı) yaratıp süret eden kudretim,
Peygamberin kutlu, değerli kılmıştır ümmetini.
Akbilek yengeciğim, varmısın,
Arayıp geldi ayıplı bir evladın.

1449 Medet ver (kıl) yiğitlere Hüdam,
Şimdi çıktı gönlümden endişe(m)
Sağ salim, aslanım, geldin mi,
Ben sesine kurban olayım?!

1453 Geldi Köroğlu gibi sizin darhanın
Omuzumda var(dır) çelik savıt kalkanım,
Yengeciğim, ben attım tutunarak çık
Kırk bir kulaç örülmüş ipek ipim

1457 Alnında benim gözüm parlayan [gözüksün]
Ey, gözümün nuru, yengen zavallı olmuştur,
Tutunarak bu ipe çıkacak halim yok,
İki elim sımsıkı bağlanmıştır.

1461 Boşuna arayıp gelen yiğit değilim ben
Bu zindana ben de inerdim,

İndikten sonra (beni) çekip çıkaracak (yanımda) adamım yok,
Bu yalnızlık başa düştüyse ne derim?! (Ne yapayım yalnızım)

1465 Yiğit Köroğlu üzme sen kendini
Ey, evladım, gönlün niye bozuldu?
(Ey) Sultanım, yardım eder gelip size,
Çağır (çağırsaydım) Kırklar gibi pirini.

1469 Köroğlu o zaman (o anda) durup ah çekti
Büsbütün zora düşünce kamil piri çağırdı.
Yanından hiç ayrılmayan Kırklar
Uzak(ta) değil, Hızır, İlyas yakında idi.

1473 On üçte idi Köroğlu'nun yaşı,
(Sıkıntı) Zorluk gördü bu vakitte (o anda) başı (kendisi)
Hızır, İlyas, Kamil pirlle yar olup
Hemen geldi, hiç biri kalmadan dostları.

1477 Zorlandığında bir Allah'ım sığınak idi,
İple Köroğlu'yu zindana indirir. (Ler)
Hızır, İlyas, Kırklar Toplanıp
Sırayla derin zindandan çekip çıkar(lar)

1481 Şükretti Cebbar Hakk'a gönlü yükselip
Yanından ayrılmaz pirlere (de) birlikte gelip
Şafak attığı zaman Kırt'a
Akbiçlek'le çıktı ikisi binip.

1485 İki bin bindi Kırat'ının beline,
Koşturur atı uzak bir yerin çölüne
Beş bin asker (i) Rayhan'ın peşinde
Gitmiş imiş (gitmiş idi) Arharum'un şehrine.

1489 Pek çok ganimet elde edip kahraman bolluğa batıp
Kamil piri onun Köroğlu'nun gönlü dolup.
Kuba dağın çıktıktan sonra (çıkınca) tepesine,
Kırk yiğitle selamlaştı karşılaşp
Köroğlu'nun Sapabey'e Söylediği;

1493 Yiğit Sapabey, koşan düşmana gidip gel
Rüstem gibi savaşp gel,
Beş bin asker(i) yok ettikten sonra, Sapabey,
Rayhan'ı canlı yakalayp (yakala da) gel!

1497 Sizle bir dağda durunu(uz) bekleyip,
Ben bir savaş kılayım (pek) acayip.

Beş binle savaşmaya gideyim.
İyi dilek dilekte bulun, aslanım, avucunu açıp?!

1501 Koroğlu gibi sultanından bata (fatiha, dilek) alır,
Arharum'a koşan düşmana doğru yola çıkar.
İçtenlikle sultan dilek diledikten sonra (dileyince)
Kahramanlar atlarını sürüp yola koyulur.

1505 Kırk yiğit bu aradan gider,
İki arada biraz yaman geçer.
Bir kaç gün dinlenmeden kovalayınca (-diktan sonra)
Rayhan'ın askerine yetişir.

1509 Varıp beş binle savaşırılar,
Çok geçmeden iki birini yener (ler)
Atları yorulunca yiğitlerin
Kırk biri de düşman eline düşerler. (Yenilirler)

1513 Kızılbaşlar atlarının başını çevirmedi,
Çok oldukları için soyu soppu yok olmadı.
Kırat bilip (hissedip), Kuba Dağı'n tepesinde
Bağlandığı (bağlı durduğu) yerde oynayıp durmadı.

1517 "Kırat'ım, bir işi bildin mi? (Bir şey mi biliyorsun)
Cesur gözle, hayvancığım, gördün mü?
Bağlı durduğun yerde oynayıp rahat durmuyorsun,
(Yoksa) Düşmana giden kırk yiğidim öldü mü?"

1521 "Kurt yiğidin Rayhan'a varmış (yetişmiş)
Çok geçmeden iki binini yemiş.
Atları yorulunca yiğitlerin
Yakalayıp kırk biri de kalmış (esir düşmüş)

1525 Ey, Sultanım, ben söylemeyeyim söz başını
Düşmana esir düşmüş, senin tüm kaplanların
Bağlı olduğum (ipimle) oynayıp durduğumun nedeni
Görmekteyim (görüyorum) kırk yiğidin göz yaşlarını"

1529 Kırat'ıma binip koştururum
Ben on dört gün içinde dönüp gelirim
On dört gün içerisinde eğer dönmezsem
O dünyanın pazarında görürüm.

1533 Doğruca mızrakla Kızılbaş'ı, sırtından
Soyunu bırakmadan düşmanlarını yurdundan.
Rayhan'dan eziyeti çok çektim,

Zincir bağlayıp getir sürerek, çenesinden

1537 Ey, evladım, kulak ver sözüme,
Dileğini dileyip yaş getiririm gözüme.
Hüda dostu (olan) Peygamber'e emanet ettim.
Dört şehriyar yardım etsin kendine. (Sana)

1541 Yiğit Köroğlu Kırat'ına biner,
Kaçan düşmana yüzünü çevirip yönelir
Erken (den) kalkıp kovalamış kahramanın
Tam öğlen vaktinde Rayhan'ı görür.

1545 Bende esir (kul, Zavallı) olmuş yiğitlerimde arzu çok,
Düşündün mü (yoksa) beni ölmüş diye
Arayıp geldi arkanızdan (peşinizden) Köroğlu
"Neredesin, -deyip, -kırk yiğidim, Sapabey?"

1459 Kırk bir yiğit gördü (çektii) düşmanın sürgününü,
Düşman galip geldiğinde gördü onların yaylasını.
Sultanının sesini işitip kahramanlar
Param parça etti demir zincir bağlarını. (Ellerindeki zinciri)

1553 Allah ekleyip (verip) Kızılbaş'tan nasibi,
Köroğlu'nun söylediklerini işitti.
Boşanınca (serbest olunca) kırk yiğit birleşip,
Nağara salıp (bağırarak) Kızılbaş'a hücum etti.

1557 Köroğlu aldı (eline) İsfahan gibi kılıcı,
Pek çok düşman görüp (onu), kaçıp gizlendi (ler)
Kırk ikisi bir araya gelip kahramanlar.
Bir kaç gün Kızılbaşla savaştı.

1561 Buradan iki bini saf dışı etmiş,
Yakalandı yalnız kendisi Rayhan. (Da)
Yayan sürerek Akbilek'e getirdiler.
Nice kaç çeşit eziyet çekip zorlanmış.

1565 Çok azapla (çok eziyet görür) Rayhan padişah ölür.
Köroğlu Jembilbel'e geri döner.
Rayhan'ın hazinesi çok imiş,
(Hazineyi) Getirip Bozoğlan'a verir.

1569 Köroğlu'nun şöhreti halka yayılır.
Tüm yaşamı padişahlıkla geçer
Serdiği Akbilek'e kavuşup
Bozoğlan Han muradına erer.

81379

EGE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK HALK BİLİMİ ANA BİLİMDALI

KÖROĞLU'NUN KAZAK VARYANTLARI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

(II. CİLT)

81379

Hazırlayan

Metin ARIKAN

Danışman

Prof. Dr. FİKRET TÜRKMEN

İZMİR 1999

TC. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

4.3.Köroğlu Kıssası

HIYKAYAT KÖRÜĞLİ

KÖRÜĞLİNİN KIZILBAS KÜNİHAR HANMEN SOĞISIP ĞAVAZDI ÈKELGENİ (Birinşi salası)

Zaman-zaman bolğalı, Jembilbel şahar bolğalı, Jembildi eñ èveli biylevşi Ağalık han boldı, onan soñ Jığalı han boldı, onan soñ on bes jasında, tillè jığası basında, kırık jigiti kasında Köroğlu sultan bolıptı. Tolğan jemistey teñselip, tilleleri jarkıdap, nayzaları sartıdap arıstanday aybattanıp, Jembilbelde turaktap, saltanattı şaharga oynaldı. Kırık şakırım jerge kamal saldırıp, biyiktigi kırık kulaş, eni altı kulaş korğan jasattı. Korğandı bimeşe ret katarlap, işine könil aşarlık, kızıktı jerler ornatıp, meşitter, medireseler saldırdı. Köroğlının taktınıñ aldında Süleymen Patşanıñ takıtı köze nemüldem koraş köriner edi. Mundağı lala gülderimen salıstırğanda İyran bağı bir kişkene bakşa sıyaktı edi. Jem bilbeldi körgen adam endi bir körsem dep orman kılattın edi.

Köroğlu otız jasta kelgende Kızır men kırık şilten, on eki iymam kelip:

-Ey sultan! Ne maksat, ne tileğın bar? Bizden tile, biz kудayhan tileyik, muratına jetkizeyik. -dedi.

Köroğlu: Ata-babam osı yalayatka patşa boldı. Birak eşkaysınıñ dañkı şıǵıp, murası kalmadı. Meniñ suraytınım: èveli, ömirim uzak bolsa eken, ekinşi, èlemge atım, dañkım şıksa eken, odan başka tileğim yok ", -deydi.

Bul sözdı estigen soñ pirleri kудaydan tilep, Köroğlına jüz jıyırma jil ömir alıp berdi. "Öziñ ölgenşe jamandık körme, kıyametke barğanşa abıroyıñ joğarı erliğın üstem bolsın", -dep batasın berdi. Pirlerdıñ osı duğası koyda barsa da medet berip, Köroğlınıñ dañkı şartarapka jayılp ketti. Şeruv tartıp urıska şıksa ılgıy jeñip otırdı. "Köroğlu keldi" dese, Kızılbas elinin jılağan balası korkıp toktaydın edi.

Köroğlu kırık jaska kelgende onıñ dañkına ğaşık, özine kumar bolğan Kap tavı patşanıñ kızı Ağajünis peri kelip, Köroğlına èyel boldı. Kırık bes jaska kelgende Ünsdistannan Mıskal peri tiydi. Budan başka togız èyeldi adamzattan alğan edi. Kim bolsa perizattarga tañ kalattın edi, öytse de bul on eki èyelden bir perzent körmedi, bala süymedi.

Köroğlu pirlerinen "dañkım şıksın, mertebem joğarı bolsın" dep tilegende, balam bolsın dep dilegen edi; pirler üş kaytara ne tileğın bar dep surağanda, Köroğlınıñ avzına "perzent" degen túspegen edi.

Köroğlu jüz jaska kelgende perzentsiz bolğanına öte kapa boldı, bala zarım tarttı. Perzenti bolmağan soñ, Asfahen şaharınan Kaldar degeninniñ ulı Hasandı alıp kaştı. Hasanhandı balam dep süyip, mandayınan iyiskep, özimniñ murama iye balattın balam osı dep, onan ümitker boldı.

Hasanhan kelgende Jembilbeldiñ saltanatı artıp, devleti şakıldı. Koy üstine boztorğay jumırtkaladı. Köroğlınıñ könilinde eşbir armanı kalmadı. Devlet-mülkin, bar biylikti Hasanhanğa berdi. Jigitterine bastık (sardar) etti. Sol arada beş jil ötip ketti.

Bir küni Köroğlu el-jurtına rızza bolıp, Hasanhan jène kırık jigipten şatşadıman bolıp otırdı da iyşaretpen mına ğazaldı ayttı:

Söz aytayın aluvan-aluvan, Bul dèvletti berdi mèvlen, Jèmbilbelde sürdik devren, Armanıñ bar ma, kırık jigit?	1
Urıs bolsa, jeñip aldıñ, Duşpandarğanayza saldıñ, Suluv kuşıp kızındıñ, Armanıñ bar ma, kırık jigit?	5
Èmirimdi orındadıñ. “Sardarım!” dep söz tındadıñ, Arğımaktı erttep mindiñ, Armanıñ bar ma, kırık jigit?	9
Duşpandarğa kebin piştiñ, Javdıñ jürek, bavrın testiñ, Suv ornına şarap iştiñ, Armanıñ bar ma, kırık jigit?	13
Jèmbilde şah, darhan boldım, Askar tavday Balkan boldım, Men elime kalkan boldım, Armanıñ bar ma, kırık jigit?	17
Kejim boldı mağan mavıt, Medet kıldı pirim Dèvit Ak kirevke kiydiñ savıt, Armanıñ bar ma, kırık jigit?	21
Kızılbastıñ eli kırıs, Rüstemdeyin saldıq urıs, Taktık belge altın kılış, Armanıñ bar ma, kırık jigit?	25
Almas kılıştaktık belge Duşpan korkıp, bastık örge, Kızıl jalav nayza belde, Armanıñ bar ma, kırık jigit?	29
Körüğlıday şah, sultaniñ, Hak talağa meyirbaniñ, Ortanda otur Hasanhaniñ, Armanıñ bar ma, kırık jigit?	33

Köruğünüñ bul sözün estigennen kiyn kırık jigiti:

Ey, sultanım, pas aytasız! Eveli kудay, ekinşisizdiñ devletinizdin sayasına kiymegendi kiydik, işpegendi iştik, eşnerseden kemdik körmedik, kaygı- kasirèt şekpedik tiyttey de armanımız jok. Endigi bir armanımız: Künhar patşanıñ elinde Buldırık kasap degenniñ bir ulı bar eken körkin körgen adam atınanz kulap, esinen tanadı eken, er sımbattı, batır tulğalı, perişte sıypattı eken, esimin Ğavazhan dep ataydı eken. Sol Ğavazhandı alıp kelip, aldıñızğa otırğızıp öziñizge ul kılsañız eken. Sonda armanımız bolsan edi, deydi de, kırık jigiti bılı beydi:

-Sultanı ediñ osı Jembil eliniñ, 37
Panası edin ulan-baytak jeriniñ,
Mıyraskorıñ öz boyıñnan bolmadı
Kırık jigittiñ bar armanı osı edi!

Siz ölgen soñ kimge mura boladı, 41
Perzentsizden jürek uvğa toladı.
Kудay sizden bir balanı ayadı
Kırık jigittiñ bar armanı osı edi!

Bitpes, sirè, bendelerdiñ ormanı, 45
Aldap keter bul dünyeniñ jalğanı.
Artıñızda bir mıyraskor kalmadı-
Kırık jigittiñ bar armanı osı edi!

Havadak kölge suñkarındı şüymediñ. 49
Jarkıldatıp tille jığa k.....
Mèyirlenip bir perzenti süymediñ-
Kırık jigittiñ bar armanı osı edi!

Bermedi Alla bir perzenti öziñe, 53
“Kozım-av” dep karamadıñ jüzine,
Oynatpadıñ otırğızıp tizeñe-
Kırık jigittiñ bar armanı osı edi!

Ğaripterge pana bolğan, sultanım, 57
Kırık jigitke dana bolğan, sultanım
Jembildeyin kala salğan, sultanım,
Kırık jigittiñ bar armanı osı edi!

Èlkıyssa, Köruğlı sultan kırık jigittiñ bul ğazalın estigen nen keyin öziñiñ perzentsiz ekeni esine tüsip, kapa bolıp küyindi. “Sol Ğavashandı alıp kelsender, Jembildi, kazınamdağı devletimdi, saraydağı barımdı, koñıravlatkan narımdı beremin

Moğan mıyraskor bolasındar! Dedi de, altın kesedeği şaraptı jütip, kene, kim baradı”,
dep Köruğlı ğazal ayttı:

Meniñ üşin bir janına keşetin, 61
Duşpandardıñ jürek., bavrın tesetin.
Janımda bir batır jigit barmısıñ,
Bul keseden şarap jutıp işitin?

İs tüskende darıyaday tasatın, 65
Sol künharday Ğavazdı alıp kaşatın,
Bul keseni tegin deme, jarandar,
Erdin tiyse Köñilderin aştın.

Aytkan sözdi eki kılmay uğatın, 69
Is tüskende kaysar jigit turatın.
Janımda bir batır jigit barmısın,
Bul keseden şarap yutup alatın?

Duşpandardı bet karatpay jenetin, 73
Sol Künhardan Ğavazdı alıp keletin
Bul keseni tegin deme, jarandar
Mezgil jetti argımakka minetin.

Armanım jok körsem onıñ sırayın, 77
Jasatar em men altınnan sarayın.
Ğavazdı alıp munda kelgen jigitke
Kırık künde y o y n - s a v ı k k u r a y ı n !

Kalı kile, koñıravdı nar bereyin, 81
Kazınamda altınımdı tögeyin.
Ğavazdı alıp munda kelgen jigitke
Altınımdı tulğasına teñeyim.

Üyretin oğan tereñ ğılımdı, 85
Tapsırayın oğan Jembilbelimdi.
Ğavazdı alıp munda kelgen jigitke
Biyleteyin tekejèvmit elimdi.

Ulan-baytak teñizderdi bereyin. 89
Balkıtayın künde onıñ mereyin.
Ğavazhandı alıp kelgen jigitke
Jembilbeldey şaharımdı bereyin...

Paşalardıñ paşası asıl zatım-dı 93
Mindireyin ğavazğa Ğıyratımdı
Ğavaz ulım kele kalsa Ğıyratımdı

Tiktireyin üstine altın şatırdı.

Men Köruğli kayđı tartkan zarığıp,
Zar jilaymıñ kudiretke jalınıp.
Bil keseni kolımnan al jigitter,
Lkörmesemde Ğavazhandı sağınıp...

97

Sonda Köruđlinıñ kırık öigiti estiy tura, eşkaysısı: “men barayın”, dey almadı, Köruğli Kène, talapkerleriñ bar ma?” -dep üş kaytara aytsa da, kırık jigiti ündemedi. Törtinşi kaytara aykanda jolbarıstay bilekti, arıstanday jürekti, Rüstemdey kayrattı, maydanda jalğız aybattı, balday şırın sözi bar, kuralayday közi bar, saratan juldızınday, tunık teñiz kundızınday, jastığınan balbırıp, örgeñ kekil salbırıp tilliñ jığası basında, kırık jigiti kasında, düldül Ker at astında, özi on altı jasında Hasanhan orınan uşıp turıp, tağzım etip, kol kuvsırıp atasınıñ kolındağı keseni alıp şaraptan jurtıp-jurtıp jiberdi de, Köruđliđa karap mıña sözdı ayttı:

O sı jolđa boldım özim talapker,
Hasan balañ èri azamat èri er.
Ğavazhanga baruv mağan boldı arman,
Men barayın, atajanım bata ber!

103

Men sadağa dèvleti mol halkımnan,
Èr adamnıñ ak diydarı şalkığan,
Men künharđa sapar şegip barayın,
Atajanım, endi mağan bata ber!

105

Men barayın alıs künhar eline,
Ayak basıp, köz körmegen jerine.
Sıyınamıñ Ğayıp eren pirime,
Atajanım, endi mağan bata ber!

109

Bul jolda jok mağan tuvđan ini, ağa,
Men jüregin alış baytak dalağa.
Tapsırınız meni jalğız kudağa,
Atajanım, duğada bol, bata ber!

113

Men jaspın goy, buğan şıdap turam ba,
Barmav sirè kelispeydi ulanđa.
Tapsırınız meni on eki iymamga
Atajanım, endi mağan bata ber.

121

Avızđa aldım pirim Haziret Ğaliydi,
Èbuvbèkir, Ğumar, Ğusman, Vèliydi.
Bul saparđa jol şegemin, tèvekel,
Atajanım, endi mağan bata ber!

Bul sözderdi aytıp soñda Hasanhan, 125
“Tar jolda emèn kuday özi meyirban.
Talap kıldım bul saparga jürüvge,
Batandı ber, atajanım, ya sultın!”

Sonda Köruğlı on altı jastığı Hasanhanıñ bul erliğine “men baramıñ” degen talabına kayran kalıp:

“Balıktıñ tirşiliği suvmen, meniñ tirşiliğim senimen, özimniñ bayağı jastık asıp boydağı kayratım kaytkan şak, balam! Sen bul jolğa jalğız baramısıñ?! Kunhar patşasınıñ eli köp jeri keñ. Kırık jigitti özine jadas kılıp al”, -dep, Köruğlı Hasanhanğa jene jigitterge karap bıly deydi:

Endi sender Ğavazhanğa ketesiz, 129
Bad-bakıttıñ baytak şölin ötesiz.
Ne dese de Hasanhanıñ tilin al,
Bas-basıña biylik aytıp ne etesiz!

Ğaşık boldım bal Gavazdıñ jüzine, 133
Közim kaşan tüser eken közine.
Intımaqtı koldan berme, jigitter,
Kulağıñ sal, Hasanhanıñ sözine!

Közin nuri, Hasanhanım, janarım, 13
Men bilemin onıñ joldı tabarın
Bas-basıña biy bolmandar, jigitter,
Eske alındar Köruğlınıñ kaharın.

Hasanımdı jalğız goy dep bilmender, 141
Èdep sakta, aldında onıñ külmender.
Bul saparda hasanboldı sardarıñ,
Köz nurımdı renjiti jürmender!

Sultan boldı endi Hasan senderge, 145
Adastırıp jürmeñizder şölderde
Mağan kaday kızmet etseñ, oğan da et,
Jan ayama tayğak keşüv jerlerde!

Hasanhanıñ abıroyı bar basında.
Sardar boldı ol on eki jasında.
Kün-tün demey kızmet etip, jigitter,
Boliñizdar Hasanhanıñ kasında!

Elkıyssa Köruğlı suldan kırık jigitkekarap: “Meniň bul sözime kulak salındar, men senderge Hasanhandı sardar ettim,  rkařan da aruvak koldap, pirilerimiz medet bersin”, dedi. Hasanhannıň beline till dan kemer belbev, altındağan till dan kılış bayladı, üstine toğız kabat torkadan kiyim kiydirdi. Basına toğız kabat şaşaktı tilla jiđa kiygizdi. Adam dar kayran kaldı. Tulha boyına, tulđasına taň kalmağan, s yinbegen adam bolmadı. Munı körgen Köruğlı kuanđannan miňav đazaldı ayttı:

-Eki k ziň kuralayday jarkırap, 153
Kiygendiň jarasıp tur savdırıp.
Körgen adam taň kalđanday tulđaňa,
Toğız kabat torka kiyip balbırap.

D l boyıňa kelisedi jurisiň, 157
Sen elimniň řehiyzada k nisiň,
Kiygen kiyim b ri-dağı jaraskan,
Kemer beldev, altın till  kılıřıň.

Aruvlar da sağan karap talaskan, 161
On burımday s mbil şaşın taraskan
Adamzattın artık tulđa bitipti,
Tal boyıňa kiygendiň jaraskan.

Duřpan seniň tura almaydı joliňa, 165
Jarkıldatıp nayzamı alsaň koliňa,
Simbatıňnan men sadađa keteyin,
Kuvanamıň kiyimiňe, totiňa

 lgeninşe duşpan kelmes kasına, 169
Jaňa toldın sen an altı jasiňa,
Ne kiyseň de jarasadı tulđaňa,
Jasarıp tur till  jiđa basiňa

Kaygı-kasir t j regime uv toldı, 173
Akıl-esten ayrılđan men sorlı.
K ruđlınıň k z janarı-ulusıň,
Kıyın-kıstav j retuğın bil joldı!

Köruđlı sultan bul gazaldı aytkan soň, Hasanhan ornınan turıp, kol kuvsırıp bata tiledi soňda, Köruđlı  veli kudayđa, ekinři medetker pirlerine tapsırıp:

Aytkam s zim, kulađıň sal, unay ma? 177
Seni k rmese korlı ataň řıday ma?
Men sadađa simbatıňnan, perzentim
Tapsıramıň seni jalđız kudayga.

Kızır bolsın medet berer joldasıñ,
Erkaşan da pirlar seni koldasın.
San kıyılı azap, alıs, jolda, saparda
Kor bolmasın, balam seniñ öz başıñ.

181

Pirlerime sıypınamıñ sen üşin,
Ġavazhanğa sapar şektiñ men üşin.
Jalgız balam bir Allağa tapsırdım,
Medet ber, kırık şilten, er üşün...

185

Kırık jigitke han sayladım özindi,
Tında balam, meniñ aytkan sözimdi.
Joliñ bolsın. tezirek kel, jan balam,
Ata körsin ak dıydarıñ, jüzindi! Dedi.

189

Elkıyssa, Köruġlı sultan osı ġazaldı aytıp: "köz nurım, jan perzentim. pirlerime sıyındım osı saparıñnan aman-esen kayta kör. Pirlerin saġan medet bersin. Solarğa amanat etip seni tapsırdım", dedi

Sonda Hasanhan atasınıñ bul sözderin istip, şıday almadı. Ornınan turdı da:

Sapar şeġip, men künharğa baramıñ,
Kötereyin ayrılıvdı azabın.
Orındavğa endi köñil talabın,
Ata janım, körışkenşe hoş endi,

193

Japan şölde ne keşpeydi basımnan
Talap kıldım bul saparğa jasımnan
Suv onına bulday jurtıp iştim kan
Ata janım, körışkenşe hoş endi!

197

Saġıñanda kim keledi kasıma,
Kona ma elde karğa kuzın basına?
Talap kılıp men künharğa baramıñ,
Ata janım, körışkenşe hoş endi!

201

Akkuv umarz aydın şalkar kölderde
Sapar şeġtim şeťsiz-şeksiz sölderde.
Alıs jolda halim neşik boladı,
Ata janım, körışkenşe hoş endi!

205

Alıs enge, uzak jolga jüremin,
Bul sapardıñ azabın da bilemin
Aman bolsam altı ayda kelemın,
Ata janım, körışkenşe hoş endi-

209

Dedi.

Èlkıyssa, Hasanhan: “Osı saparda aman bolsak, altı ayda kermiz , Ğavazhandı da èkelermiz “, dedi de almas kılıştı beline bayladı. Kırık jigitpen at oynatıp. tağı da Köruĝlı sultanğa karap ğazal ayttı.

Atajanım biz kettik,
Bad-bakıttıñ şöline,
Aydın şalkar köline, 215

Alıs kündar eline
Kırık jigitti sayladım,
Almas kılış bayladım.
Bul saparğa jürdik biz,
Arĝımak at mindik biz
Aybındı tuv aldık biz.
Ak nayzalar jarkıldap,
Kıran kustay şüyilip,
Kızıl mavıt kiyinip,
Avızdıĝın kemirip, 225

Bedev attar mindik biz!
Tillè jıĝa basında,
Kırık jigit kasımda,
Kökke nayza bileдик,
Bad-bakıtka jönedik,
Ğavazhanday ulandı
Sizge èkelip berelik.
Japan şölden ötemiz,
Şeruv tartıp aybındı
Endi sapar şegemiz, 235
Karsı kelgen duşpandı
Bet karatpay jenemiz!

Èlkıyssa Hasanhan kırık jigitpen kün-tün demey jol jürip, kırık bes kün degende şölderden ötip, beles-beles asuvlar dan asıp, Bad-bakıt tavınıñ bökterine kelip dem aldı. Kırık jigit te tınıktı. Bat-bakıt tavınıñ arĝı beti Künhar eliniñ Kür jistan degen şaharı edi. Şahardıñ otız eki darbazası bar edi. Darbazınıñ jolına tas töselgen bolatın. tañ namazı mezigilinde kelgen adam şahar bazarına besin vakıtında jetetin edi.

Tavdın-Bak-Bakıt tavi dep ataluvında da sebep bar edi: Köruĝlı osı tavğa kelgende, tavdın basına şıĝıp jol karaytın; tavdın bası aşık bolsa, jolı bolıp, oljalı, kaytatın tav bası munarlanıp, tuman bolsa, jolı bolmay, jigitteri kırılıp saparı setsiz bolatın edi. Hasanhan tan seriden turdı da osı tavdaĝın evliyelerdin zıyratına bata kılıp, pirlerden medet tilep osı ğazalhdı ayttı:

Aynalayın, jaratkanım, 238
Jëmbilbeldi turaktadım.
Uyalmayın Köruĝlıdan,
Medetker bol kuliña!

Müsèpirmin osı jolda, 242
Özin basta tuvra jolğa,
Jaratkanım jolımdı anda,
Medetker bol kuliña!

Tında meniñ aytkan zarım, 244
Kurban bolsın sağan janım,
Kunday dosı Payğambarım,
Medetker bol kuliña!

Bul düniye öter bir kün, 250
Tuvıp ösken kaldı jurtı
Kızır, İliyas, kırık şilten,
Medetker bol kuliña!

Elkiyssa, Hasanhan osı ğazaldı ayttı da kırık jigitin kasına kelidi de atına mindi. Sol arada bad-bakit tavının basına şığıp karasa, jan-jaktı tuman korşap tur eken. Muni körgen soñ jigitter de oylanayın dedi. Sonda Hasanhan jigitterine karap:

Batır jigit maydanda sinaladı, karkak jigit üyinde otırıp-ak öledi. Batır jigit on duşpandı nayzamen tüyrep, bes duşpanmen jekpe-jek küresedi. Er jigittiñ jolı onaladı, korkaktın bası meydanda kaladı, dedi.

Tağı da bad-bakit tavının basına şığıp karap edi. Kürjistan şaharının munaraları körindi. Şahar işin tuman basıp, buldır sağam korsap tur eken. Jigitter muni körgen soñ keyin karay kaytpakşı boldı. Hasanhan jigit terdin korikkanın sezdi de: “ Elge ne betimizben baramız Köruğlı sultanğa ne deymiz? Bul jolda ne ölemiz, ne gavaz handı alıp ketemiz”, dep jigitterge korap aytkanı:

At kirevke kavıt kiydik, batırlar, 254
Jibek perde kurdık altın şatırlar.
Osı jolda Ğavazhandı takımğa al.
Ya ölemiz, ya jeñemiz jigitter!

Kiyindik biz ok ötpeytin kalkandı, 260
Kuvantayık Köruğlıday sultandı,
Urıs salıp alalık biz Künhardı,
Ya ölemiz, ya jeñemiz jigitter!

Savıt kiydik saf altınnan jığamız, 264
Eregissek maydanda oyran salamız,
Osı jolda Ğavazhandı alamız,
Ya ölemiz, ya jenemiz jigitter!

Jembilbelge biz kalayşa jetemiz, 268
Asuv belden, japan şölden ötemiz,

Uyalmastan elge kalay ketemiz
Ya ölemiz, ya jenemiz jigitle!

Nağız batır kıyındıktı eley me!
Korkaktardı batırlarğa teñey me!
Elge borsak bizdi katın demey me?
Ya ölemiz, ya jeñemiz jigitle!

272

Elkıyssa Hasanhanın bul sözine jigitle kulak salmadı. Erkaysısı özara kenesip: “ Bul sözdi Hasanhan maş bolıp aytıp tur. Eytpeşe bul sözdi aytpas edi. Biz Künhar şaharına kirsek te, künhar Patşasının aldınan Ğavaz handı kalay alamaz? Alğan künde de osınşa ülken şahar dan kalay ötemiz? Bizdin Ğavazhandı alğanımızdı duşpanbilip kalsa kırkıımızdı kırık jerde domalatıp, basımızdı kesip Ğavazhandı alıp kalmay ma? Ğavazdın janı bizge jan bolama: Bir Gavaz üşin ölemiz be! Körine gözge ölgenimiz jön bolmaz”, dep Jembilbelge karay bet alıp jöney berdi. Sonda Hasanhan kırık jigitle aşuvlanıp bılay dedi:

Javiñ kelip, tize bugip jer bolmasın,
Duşpanıñın sağı sınıp, kul bolsın.
Kaypañızdar bul jumıstı bitirmey
Va, jigitter, senderge endi jol bolsın!

276

Jıyıldındar aytıp jarık keñesin,
Kenesteriñ bitip kaytıp kelesiñ.
Körüğlınıñ ne dep betin köresiñ?
Va, jigitter, senderge endi jol bolsın!

280

Ajal jetse kan jorıkta ölerimiz,
Ğavazhandı kutkarımız, kelermiz.
Kızıl kañğa boyalarmız jeñermiz,
Va, jigitter, senderge endi jol bolsın!

284

Elkıyssa Hasanhanın bul sözine de kırık jigitle kulak salmadı. Jembilge karap bet alıp jüre berdi. Hasanhan bir-eki pet umtılıp, söz aytkısı kelse de jigitter kaytıp bara jatkan soñ şıday almadı, soñınan erip Hasanhanda jürde. ” Köruğlı atamnın altında tize bügip, batasın alıp, özim jalğız da bolsam kaytıp kelip jorıkka şığarmıñ”, dedi de jembilge kayttı. Sol vakıtta Ağajüniş peri budaktağan şandırı körip, Köruğlığa kılay dedi:

Jigitterdiñ bəri de aman,
Meni şeşüv mağan kümeñ,
Körinedi şandı tuman.
Bekzadalar, bul ne tuman?
Tuvğanday-ak akır zaman!

288

Eldi bastı mıña şandak, 293
Sıkkanday-ak bizdi tandap.
Èskerleri top-top sañdak,
Bekzadalar, bul ne tuman?
Tuvğanday-ak akır zaman!

Ağajünis kayğılandı, 298
Muñğa batıp, köp tolğandı,
Jèmbilbeldi tuman aldı,
Bekzadalar, bul ne tuman?
Tuvğanday-ak akır zaman!

Èlkıyssa. Köruğlı Ağajünis perinin sözün estidi de korğandağı meymanhanada otırğan jigitterin ertip, korğannın darbazasına şıktı. Özünün ak bedev atın tanıdı. Hasanhanın asıtndağı arğımaktı körip, kattı kuvandı. Janındağı kırık jigitpen alarğa karsı şıktı.

Köruğlı aldınan şıkkanda kırık jigit ne aytuvğa bilmey uyalıp, jan-jakka bıtırap jüre berdi. Hasanhan atasının aldına kelip, attan tüsti de Köruğlı sultanğa karap, s jılap koya berdi. Sultan Hasanhandı altın takka otırğızdı da:

-Şırağım, balıktın tirşiligi süvmenen, meniñ tirşiligim senimenen! Dedi de, Ğıyrattı özi minip, kalayda bolsa Ğavazdı alıp kelem! Dep jüre berdi. Besin namazı vakıtında Badbakıtka kelip jetti. Bad-vakıtka kelgennen keyin neşe türli bele azap aldınan şıkkanday boldı söytip Köruğlı bılay dedi:

-Kaşa eèsker jatır eken osında? 303
Ne kelse de aybatınan şoşında!
Duşpanımdı jer betinen joyuğa
Keldim izdep men Köruğlı asında

Tögilsin bul maydanda kızıl kan 307
Alla bolsın bizge endi meyirban.
Karuv-jarak belge kılış buvınğan
“Ya, Alla!” dep bir at koyşı, Hasanhan!

Kızılbastar men bilemin jok bolar, 311
Körgeñ küni özderine köp bolar,
Endi at koy”bir Alla!” dep Sapabek,
Erdin isi javıp turğan ok bolar.

Keyin kalma kırık jigit, kelinder! 315
Beldesinder, duşpan küşin körinder.
Jolbarıstay aybatınan maydanda
Jan oyamay jav jazasın berinder!

Kırık jigite aytkanımdı tındandar! 319
Aldaspandar kan jorıkka şındandar.
Köruğlında endi arman kalmasın,
At koyındar, beker karap tulpandar!

Èlkıyssa, Köruğlı bul sözderdi ayttı da, altındağan dabılın kağıp eskerin jıynadı.
Sonan soñ bılay dedi:

Kaytkenmen bizge el kayda? 323
Sıyındım endi kудayğa.
Kудayım, mağan medet ber,
Medet berer küniñiz!

Keşir bèrin küneniñ, 327
Kize büktim, jıladıım.
On segiz miñ ğalamnıñ iyesi,
Medet berer küniñiz!

Almas semser alayın, 331
Javga karsı şabayın,
Kızır, İliyas, Ğavıs-Gıyas,
Medet berer küniñiz!

Zaman ötti, kartaydım, 3354
Jasımda batır atandım.
Kırık şilten èzizder
Medet berer küniñiz!

Jèmbilbeldi biyledim, 399
Ğarıpterdı süyedim.
Ata-babam aruvağı,
Medet berer küniñiz!

Èlkıyssa, Köruğlı Sultan bul sözderdi ayttı da barlık pirlerine aruvaktarğa sıyındı.
Atına minip, altın dolabılın üş-tört pet kalktı. Bir ülken kök şatırdın janında toptalğan
javdı kördi de solarğa karay at koydı. Bularda jakındağan da aldınan Kızır, İliyas,
Ğavıs-Gıyas, kırık şilten, on-eki iymam şığa kedi:

-Ey Köruğlı! Sen jembilden şıkkasında eveli Allanı avızğa almay, ölermin,
ölmesem Ğıvazdı alıp kelemen dedin. Buğan kудay aşuvlandı. Endi senin akılğa tüsip,
Allanı avzına alğannan keyin, sağan aytarımız: “Osından barğan soñ, Bad-bakıttan
tavına şık ta jan-jağına kara! Sol vakıtta bir aksak adam koy bağıın jüredi Bul
şopanına avzına bir tisi jok, adammen de kудaymen de jumısı jok. Ğavazhandı jaksı
köretin adam. Ol jılında bir merteke barıp0 Ğavazhannın ayday jüzin karalayday közin
köredi. Koy bakkanda onın alatın akısı da sol. Sen sol kartın janına barıp kiyimin kiy,
kolına tayağıın usta, koyın aydap, Ğavazhannın atası buldarık kasaptı sura. Buldırık

kasaptın katını-Türükmen kızı, atı Külëyim. Munın kızıl bastardın kolına tüskenine kırık jil boldı. Ol eşkindi de tanımaydı. Tuvğan tuvıskaninan bir adamdı körgen emes. Onın Türükemde, Koñırbay degen ağası bar. Sen oğan barğanda Koñırbaymıñ dep barsan, jumısın jöndelip, oljalı bolasın”. Dedi.

Köruğlı Ğıyrattı oynaktatıp avızdığın karşı-karşı şaynatıp kirevge savıtı jarkıldap, Bad- bakıttın tavına şıktı. Jan-jakka korap koy bağıp jürgen jalğa kelip: “ Bul koy kimdiki? Dep suradı.

-Astımda oynap Ğıyratım, İyığıda jarkıldar 343
Kirevke, savıt, kalkanım
Aytşı karıya kimdiki
Mıyhnat şegip bakkanıñ?!

Karıya:

Arğımaktı oynatıp, 347
Bakkanımsurap netesiñ?
Tındasañız aytayın,
Koydı surap netesiñ?

Köruğlı:

Suravğa keldim edeyi 351
Artımda erger kisim bar.
Koy kimdiki aytıñız,
Onda meniñ isin bar?

Karıya:

Söziñ bolsa surayber, 355
Koyımdı özin bağamıñ.
Koy iyesi özimmın,
Jağıñ bolsa tabamıñ.

Köruğlı:

Sözime meniñ kulak sal, 359
Seniki emes osı mal.
Koy iyesi men edim,
Aşuvlanba tentek şal.

Karıya:

Kelşi meniñ kasıma 363
Tayak pen berem basıña.
Koy iyesi özimmın,

Osinşama tasıma!

Köruğli:

Va sözime kulak sal, 367
Koydı bakkan sendey şal.
Aytpasañız meyiliñ
Ėavazdiki osı mal.

Karıya:

Ebelektep sen munda 371
Şöl-dalanı kezdiñ be?
Aydan jüzin körmeseñ,
Ėavazdı sırttan biyleme!

Köruğli:

Bad-bakıttıñ kıyası, 375
Sözdin de bar jüyesi.
Osı maldıñ devletiñ
Ėavaz ğana iyesi

Karıya:

Kaydan onı bilesiñ, 379
Okıdıñ ba hatınan?
Tilemeseñ ölimdi,
Sadağa ğavaz atınan!

Köruğli:

Meniñ atım Köruğlı 383
Ėavazdı izdep kelemın.
Şakırdı kel ğavazdı,
Ne tileseñ beremin!

Karıya:

Bilemin seniñ atındı, 387
Ėavazdı surap jürdiñ be?
Otız tisiñ opırılıp,
Kaytarsıñ keyin, bildiñ be?!

Èlkıyssa, Karıyanın aşuvı kelip: “Ğavazhanğa men kumar bolıp jürsem sen onı alıp ketpekşi bolasın? Adamiña kezdespey jür ekesin”, dep tayağın kolınaalıp, şapşan basıp tura jügirdi. Köruğliniñ şılbırınan ustap, toktatpakşı boldı.

Köruğlü attan tüsti de karıyanın kol- ayağın baylap” davısındı endi şığaruvsı bolma”, dep tayağın alıp, kiyimin kiyip, özinin karuv-jaraktarın bir onaşa jerge tıgıp koydı da: “Va, Ğıyratım! Karuv-jarağımdı sağan tapsırdım, sen men kaytıp kelgenşe, miñav malğa da, anav şalğa da öte sak bol! “ dep miña jirdi Ğıyratka ayttı:

-Jorıkta meniñ joldasım, 391
Sensin meniñ kanatım.
Allağa seni tapsırdım,
Ker tulparım, Ğıyratım!

Koyşı boyıp kiyinip 395
Jayav barıp jetermin.
Aman boptur körgenşe,
Ğavazhangı bettermin.

Kolğanatım Ğıyratım 399
Mınsem şerim tarkağan.
Sak bala kör düşpanğa,
Tapsırğanım men soğan.

Janıña jandı jolatpa 403
Birev seni körmesin
Ottap jürip umıtpa,
Duşpan şirkin bilmesin.

Eş adam da bilmesin 407
Karuvımdı almasın
Jarağımdı joğaltıp,
Karuvsız iyeñ kalmasın!

Şalğa sok bol, Ğıyratım, 411
Baska sözge aldanba!
Tağı da ösiyet aytamıñ,
Sak bola gör bul şalga!

Kelgenimşe jatsın ol, 415
Öz asabın tartısın ol,
Şakırmasın birevdi
Va Ğıyratım sen sak bol!

Dañkım şıkkın Köruğlı, 419
Şalğa tuvdı zarlar kün.

Kos ayaktap işine tep,
Şaldan şiksa birer ün.

Men kelgenşe jatsın solay, 423
Berme şalğa tiyttay oray
Davısı şiksa jiber tevip
Jatsın solay domalay!

Èlkıyssa Köruğlı sultan Ğıyratka bul sözderdi ayttı da jüre berdi. Şopan biraz julkınıp, davısın şığarıp, ayğay salayın dep edi, Ğıyrat kevdesinen bastı, şal sol jerde ölip kete jazdadı. Korik kanınan ündemedi. Köruğlı sultan jilkını aralap, kunan, dönenin saralap, tört jüz kaydı bölip aydap, Kürjistan şaharının darba zasına keldi. Darbaza jabılıp kalğan küzetşilerge bılay dedi:

Jası kişi kızmet ister ülkenge. 427
Bizden jasıñ èlde seniñ ülken be?
Araq işip, savık salğan, jigitter,
Aş esikti, kireyin men ülkenge.

Èveylenip beriñ birdey jatıpsıñ, 431
Bas aylanıp arak-şarap tatıpsıñ.
Men bir kelgen alış elden savdager,
Ya, turındar! Mağan esik aşısın!

Mal jıynaytın savda-sattık tayım bar, 435
Berekeli bazar kılar oyım bar.
Aş esikti, kurbaşılar, kakpanı.
Aldımda meniñ aydan kelgen koyım bar.

Savdagerler kapalanıp küymesin, 439
Alıs joldan kelip turmız bilgesin.
Kirgizinder esik aşıp bizderdi.
Birev-birev bizge kelip tiymesin.

Közimnen jas “ah” degende tögiler, 443
Joldasım dep kabırğam da sögiler.
Aş esikti, kireyin men işine,
Va kurbaşı aytkan sözim ötiner!

Èlkıyssa, Köruğlınıñ bul sözin kulbaşılar estigen soñ birbirine bul özbek elinen kelgen savdager eken, malı köp eken, eger de munı şaharğa kızgizbesek bir malı joğalsa da basımızğa pele bolar dep darbazanı aşadı. Koydı aydap Köruğlı şaharğa kirdi. Jolikkandarğa Köruğlı sèlem beredi “ Kayda barasın?” degenderge “mal-janımız aman” dep, “kaşa koyın bar?” degen derine “avıldan şıkkanıma bugün jıyırma bes kün boladı” dep, “koydı kaşağa satar edin?” degenderine “ koyım neşe künnen beri jolda jürüp şarşap kaldı” dep javap berdi. Keybir Kızılbastar “atın kim?” dep surasa, “ bes-altı

atım bar edi, birak erkaysısın erkip minip ketip, bul jerde jayavlap keldim” deydi. Köruğli bularđa jevep bergen sayın olar mez bolıp kületin edi”Munın özi bir akımak özbek eken, erten bazarđa koyın salsa talap alıp keteyik”, dep özdi dabırlasıp söylesti de ertenine barlığı da bazarđa koray jügirdi. Birak bazarđa koy túsken jok koy savdası aşılgan jok edi...

Köruğli koylardı kögendep, kolına bir keltek aldı da “ körgen jurt meni akımak dep oylasın” degen niyetpen avzına túsken sözdi aytıp turđan sıkıldandı.

Bir kezde tilla jıgası bosnda. bes jüz adam kasında, del elöv bir jasında, toynalđan jorđasımen Buldıriks kasap kelip, koy bazarın aralap, kunan-denenin saralap jürdi.

Köruđliniñ kasına kelip, janında turđan adamdardan “ bul kaydan kelgen adam?” dep surap bastadı. Kasında turđandar. “ Munın kaydan kelgenin bile almay turmız, biz bir nerse surasak, bul öziñse birdeme aytadı, öziniz surap baykanız”, dedi. Sonan soñ Buldırik kasap: “Kanday kelesin? Kayda bara jatırsın? Dep suradı:

Buldırik:

Jolavşı bop bizdiñ jerge kelipsiñ, 447
Köp işinde jalğız özin jüripsiñ.
Nésiliñ kim kaydan keldiñ kay elsin?
Ey, karyya munda nağıp jürispiñ?

Köruğli:

Ajal jetse kızıl gündey solarmıñ, 451
Koyımdı aydap sizdiñ elde jüremin.
Nésilim meniñ Türikmeniñ ulımıñ
Şaharına savda etüvge kelemiz

Buldırik:

Jarastırıp at kekilin taraymıñ, 255
Sizdiñ elge koy satuvđa jaraymıñ.
Türikmen degen ata jurtım boladı,
Ruvın kim, ruvındı suraymıñ?
Köruğli:

Meniñ elim devleti mol şalkığan, 459
Kayda jürsem pirim kalmas artımnan.
Nésilimdi surasañ men aytayın
Meniñ ruvım teke jèvmithalkınan.

Buldırik:

Kim biledi işindegil oyındı 463
Kuvanamıñ körip seniñ boyındı.

Bizdin elge nege keldin aytınız,
Satamısıñ alıp alıp kelgen koyındı.

Köruǵlı:

Eşbir mende kaltarıj jok oyımnıñ, 467
Aramı jok osı turǵan boyımnıñ.
Koy baǵasın ezirinşe bilmeymin,
Öz iyesi kelgeninşe koyımnıñ.

Buldırık:

Oylap tursam mıñav Türükmen sum eken, 471
Baskan jeriñ gül bitpeytin kum eken.
Bul koylardıñ iyesi bar deysiñ sen,
Aytşı maǵan koy iyesi kim eken?

Köruǵlı

Jalgız jonǵa koşan bolsın kuday jar, 475
Buzakınıñ beyili jok, köñili tar.
Meni jalgız dep oylamanız öziniz,
Bul şaharda meniñ tuvğan jetsem tar

Buldırık:

Ülken sélde basıma men orayın 479
Aybattanıp suluv murttı buraymıñ.
Bul bul şaharda jezdem bar dep aytasın,
Kim edi ol, jezdeñ atın suraymıñ?

Köruǵlı:

Sen surasañ men aytayın özim-ak, 483
Surasañ onı ırkim biler şaharda-ak.
Jezdem atın men aytayın surasañ,
Deydi eken onıñ atın buldırık kasap.

Buldırık:

Kayırı bolar körgen azap- japandı, 487
Körsetersiñ oǵan endi opandı.
Jezden atı bolsa eger Buldırık
Bilemisiñ atı kim ed apandı?

Köruğli:

Kaygı-kasirèt tarttım men de vayım. 491
Ayırıptı bizdi ejelden kудayım.
Bala künde janılmasam keleyim.
Ataydı eken opam atın Külèyim.

Buldırık:

Kaldı alısta tekejèvmit jeriñiz, 495
Evletiniz, Tùrikmendey eliniz.
Apan men jezdendi de atadın,
Endi özindi mağan aytıp beriniz.

Köruğli.

Bala künnen tarttım vayım men uday, 499
Joratıptı meni solay bir kудay.
Esilimdi-nesilimdi aytayın,
Menin atım, surasanız, Koñırbay.

Èlkıyssa, Buldırık kasap munı estigen soñ: E, şırağım, Koñırbayım! Aman-esen keldin be? Ol jaktağı tuvđan-tavıskan, ata onı karındastarımız aman ba?" dep aytkanı Koñırbayđa:

Askar tavda tuman ba 503
Eldi köröv kümen ba,
Va, Koñırbay suraymıñ,
Ondağı el aman ba?

Ayrıldık ne aman bar 507
Ak sütün bergen analar,
Azamatttar balalar,
Tùrikmen elim aman ba?

Tekejèvmit elimiz 511
Kanısımız, jerimiz
Bakşalı bul bul gülimiz,
Tuvıskandar aman ba?

Kayđı baskan Köñildi. 515
Basa almağan şerimdi,
Kirmesek te elimdi
Ondağılar aman ba?

Şıktın mine oyımnan, 519
Bakşada gül aşılđan,

Aynalayın boyınnan,
Baytak eder aman ba?

Jalğız özim jüremiñ,
Altındı. jibek kiyemin,
Sadağan senin keteyim,
Kurbı-kurdas aman ba

Buldırık dep atağan,
Men keteyin sadağan!
Koñırbayım, bavırım,
Ondağı elder aman ba?

Elkıyssa, Köruğlı sultan buldırık kasappen söylesip, bir birinin hal-ahvalın surastı. Körglı: “Ėavazhan kayda eken. körip keteyin dep kelip edim”, dedi.

Bul vakıtta Ėavazhan Kündarn patşanın üyine edi. Kündiz-tüni kündar patşa da savık –sayran kurıp jatır edi. Munı estigen soñ buldırık kasap bir kızmetkerin künhar patşağa jiberdi.”Ėavazhannın bavırını kelipti. munda kelsin”, dep habar beridi. Bargan adam kündar patşağa barıp bul jeydi söyledi, munı Kündar Patşa kabıl aldı. Ėavazhan “meniñ bavırıp bolsa, soğan karap kele jattı. Köruğlı Ėavazhandı kördi de jügirip barıp kuşaktap, eki betinen süyip, tamağınan iyisken, Ėavazhanğa bılay dedi.

Köñilden arman ketti körip seni,
Tağdır iyem permen berip kuvant meni!
Jalğız-ak Köñildegi armanım sen,
Seni körsem tabılar dettin emi.

Altın zer, jupar güldi sıylayın men.
Tolğanıp konır kazday jılayın men.
Zar bolıp bir köruvge pirden tilep,
Tartım ğoy senin üşin vayım men.

Boyınnan mendey bavırın sadoğası,
Kulak sal tögilgen de közin jası.
Tan seriden jalındım bir Allağa,
Körsem dep diydarınnın şuşılasın.

Seni izdep tura almadım ilime men,
Gül şeşek balavsalı jerimde men.
Akırında seni izdep şıktım, Ėavaz,
Japannın jayav kezip şöline men.

Ajdaha şıday almas uğadağı,
Aydadım koydı şalkar suvğadağı
Edeyi izdep kelip şaharına
Sorlınız savdager bop jubanadı.

Janımday körem aytkan sözindi men, Ölgenşe saktarmıñ-av özimdi men. Tav-bastı, japan tüzdi kezsem-dağı, Şükirlik, körip turmıñ jüzindi men.	551
Kelbetin dıydarına jarasadı, Kay duşpan malın berip talasadı? Jüzindi şükir Alla közben kördim. Jarasa berem maldan sadakanı	555
Ejelden küydiredi senin örtin. Arman jok kazir tanda ölsem dağı. Kudayğa mıñ şükirlik, aytkan sertim.	559

Èlkıyssa Köruğlı bul sözdi ayttı da Ğavazhannan üş pet aynaldı kökiregine kısıp köz jasın janbırday kökti. Buldırık kasap munı körip, keyde külip, keyde jılap, jiberetin edi. “Türikmen halkı sanday bavırmal boladı eken-av! Jiyenin sağınıp, aynalıp, tolğanıp0 jürgenin karaşı !” dep janındağı adamdarğa elsin-elsin karay berdi.Munı köngerderdin barlıgının da köinili buzılıp jılasıp aldı.

Köruğlınıñ üstindegi eski şekpeni de Ğavazhanın tenine kattı tiydi. Ğavazhan atasına karap mıñav ğazaldı ayttı:

Tavdın karı erisin, Tatsın adamjemisin. Şekbetin battı deneme, Mıñav bir tonın kurısın!	563
Mırza sunkar şüymese, Dabilınbelge tüymese, Munşa koydı kaytedi, Bir jaksı ton kiymese	567
Er me javğa şappasa, Kezennen ayla tappasa. Mıña bir malın kurısın, Astına tulpar tappasa.	571
Söz aytamıñ sen kim üşin Eytpese aytam kim üşin Maldı jıyıp kaytedi, Takpasa belge kılışın?	575
Balkan tavın basa ötip Talkın suvın as etip	579

Kalkan, savıt kiymese
Bitedi eken mal netip?!

Düniye jolğan ötedi 583
Maldı da tastap ketedi.
Küldirgenşe duşpandı,
Kelmey-ak koysan netedi?

Balasız öten jalğanda, 58
Malı joktar armanda,
“Nağaşınmıñ” dep kelipsin,
duşpanğa bolıp şermende.

Èlkıyssa bul sözderdi ayttı da Ğavazhan “el-jurtka mıña kalpınmen kelip meni maskara kıldın erdi elge kaytsan kaytedi? Dedi. Bul sözdi Buldırık kasap estip.

- Ey, akılsız bala, munday sözdi söyleme! Osınşa koydı oydap jürgen kisi at-ton taba almaydı dep bilesin be? Osı koydın dörtten birin şığarsa da mırza men bektin saltına tüser edi. Birak senin bul nağaşın jolavşılıktı moynına alıp, janap kezip, küni-tüni jol jürgen adam eken endi munday söz aytsan, men seni öltiremin. Kazir karındaşı na alıp barıp kezdestir. özin nağaşına kızmet kıl kurmet körset, dedi de. Köruğlığa karap: “bul koylarının bağasın da aytıp koy” , dedi soñda Koñırbay:

-Ey jezde! Bul koy kazir meniki bolsa da, tübinde seniki bolar. özin bazar bağasımen savdalay ber! dedi .

Ğavazhanğa kosılıp, ekevi jönele berdi. Ğavazhan nağaşısın ertip anasına keldi de mıña ğazaldı ayttı:

Oylasam bu düniyenin isi jalğan, 591
Kuday süygen kulında bola ma arman?
Edeyi ayta keldim sizge bir söz
Kulak sal osı sözge, ey, anajan!.

Estiniz bir gajap söz kızıl tilden, 595
Jemitten izdep sizdi birev kelgen.
El kezip, tüzde jürüp, şöl kuvalap
Edeyi ansap kelgen alıs jerden.

Sımbattı jarastıktı boyı da bar, 599
Bilmeymin kaday kıyal oyında bar?
Şaharğa savdager bop aydap kelgen,
Aldında bir kındıruv koyı da bar.

Tan ata kiripti ol bul şaharğa 603
Kos tiyep, jügin artıp ülkem narğa.
Eşkimdi bul kaladan tanımaydı,
Koyın ekep salıptı ol bazarğa.

Özbek dep munıkörgeñ mazak kılıp, 607
Küydırgeñ onın janın azap kılıp.
Turğanda delsal bolıp osı kisi
Kelipti janına onın atam kelip,

Özbekke bir karaptı atam kelip, 611
Surasa ol sözine javap berip.
Zavatın, jurağatın, tuvğan elin.
Jer-suvı, kaldırmastan berin terip.

Javabın özbek te bergen sendep, 615
Jolavşı sapar şekken men bir jan dep.
Ataptı soñda meniñ esimimdi.
Şaharda meniñ tuvğan jezdem bar dep.

Özbektin sağan uksas kelbeti de, 619
Karasam söziñge de kelbetine.
Jevmitte bar ma edi aғayın.
Ekeldim körsetkeli onı, mine?

Bul sözdı men aytpaymıñ oyın üşin. 623
Şımımın aytkan zözge endi tüşin.
Üzbesen küderindi naғaşımnan,
Va, anam, ekel mağan süyinşisin!

Neşe kün jol jürıpti japan kezıp, 627
Sen üşin tuvğan elden bu da bezıp
Naғaşım izdep keldi arnap seni,
Turasın üyde kalay endi tözip?

Birevler toyğanınan biy biyleydi. 631
Birevler vayım tartıp nan izdeydi.
Surasam atın onın berdi joyap,
“Naғaşım Koñırbaymıñ atım” deydi!

Elkıyssa Ğavazhan osını ayttı da: “Men barlık jay-japsarın suradım, naғaşım esik aldında kütıp tur, tez üyden şıksaydı! “ dedi Külëyim Koñırbay keldi dep estigen soñ-ak şıday olmay, esik aldına şıktı, üyden enirep şıktı da jügirip kelip”Koñırbaydın” maynınan kuşaktadı. Külëyimnin Koñırbaydı kuşaktap turıp aytkanı:

Jügerimde kayğı örtenip, 635
Gün şeşektey solamıñ.
Kırık jılday körgeñim jak,
Amanbısın, şırağım!

Tula boydı alıp vayım, Kez keltirmey kudayım. Jılap-sıktap seni oylap, Kütken edi Külëyim!	639
Ber dep Alla tileyim Kak ayrıldı jüreyim. Bir körüvdi arman kıp Küni- tüni tiledim.	643
Kimdi körsem törkinim dep, Küni-tüni kayğı mendep. Botaday bop bozdap jürdim, Közdin jası beyne sel bop.	647
Güldey balıp men de soldım, Duşpanğa da küldi boldım. Endi Allağa şükir kılam, Aman esen seni kördim.	651
Kasirëtpen jılap jürdim, Közdin jasın bulap jürdim Bir görüvge ihtık bolıp Jasağanday surap jürdim.	655
Batır kisi körse manday, Düşpandarı kalar kayran Elim-jurtım aman be eken, Aynalayın jürsin baydan?	569
Sorlı kılğan meni kuday, Kayğı-zardı tattım uday. Ölgeni kim, tirisini kim, Aytşı bavırım va Koñırbay?!	663
Endi körüv kümen ba eken, Baska tüsken zaman ba eken? Berin surap tavısa almaspın, Körüğlibek aman ba eken?	667

Èlkıyssa Külëymnin bul sözün estigennen keyin Koñırbay da botaday bozıp eniredi. Ekevi söylesip, hal-jaydı suraskannan keyin Koñırbay:

- Vay, şırağım! Eldin barlığın surağanın makul, birak Köruğlı bizge düşpan. Onın nesin suray beresin, dedi. Bul sözge Külëyim:

-Ey, öz elim bolğan soñ kaysısın ayırayın, soñan soñ surap jatırımıñ Kızılbastar Köruğlı pelendey jerdı şavıp alıptı, pelendey oljamen kaytıptı degende men üyge sınmay kuvanamıñ. Eger jenilip kalıptı.. delendey jerden kaşıp şığıptı dese, osı. dedi.

Munı estigennen keyin Köruğlı özkıp-özkıp jılap jiberdi.

Elkıyssa, Ğavazhan nağasıñmeymanhanağa kirgizip, aldına toğız türli tabak tarttı. Birese Köruğlınıñ tizesine otırıp birese moynınan kuşaktap erkelep otırdı. As arasında Türıkmen elinin jayın, Jembilbel şaharının halın surap otırdı. Sonda Köruğlı: Ey Ğavazhan: Elge alıp ketsem barar ma edin?” dep suradı. Bul sözge Ğavazhan: Eger alıp ketsem barar edim, senimen birge jürer edim”, dedi.

Ğavazhannın bul sözün estigennen keyin Köruğlı Ğavazhandı süyip, kuşaktap özi jembilberde atırğanday boldı. Onan keyin Köruğlı bıly dedi.

Köñilde söz kalmasın bolıp arman, 671
Tenirge ayan bolganmen bizge jalğan,
Bizdin el soñday ğajap tamaşalı,
Barar ma en alıp ketsem, ay Ğavazhan!

Jerimdi körgert kendey tamaşası 675
Jarasıp kalın orman, tav men tası.
Bulağı bökterinde sıldar kağıp
Sayrağan jüz kubılıp bulbul naşı.

Jaraskan askar tavi bulağımen 679
Basında kiyik oynap lağımen.
Körgeñ jan közi kıyıp kete almaydı,
Estise sıldır suvdı kulağımen.

Tavlardın samal sağıp salasınan, 683
En jazık at şabadı dalasınan.
Kaşkan an kutılmaydı erkaşanda
Bekterdin nayza usatağan balasınan.

Tartılıp sırmay, kerney savık kurıp, 67
Tamakka arkar soyıp, bu da kızık
Keş bolsa kız-bozbala aralasıp,
Ketedı duvman bolıp, bolıp, oyın kızıp

Adamı beri noyan, beri bekem, 691
Körgende özım-dağı tamaşa tem.
Savıktın neşe türı beri soñda
Va, Ğavaz, jüremisin alıp ketem!

Jüresin sunkar şünip havadık kölge 695
Sen de bir mırzası bop Jembilbelge
Türıkmen erkaşanda bulğan ıntık
Tulğalı esem tuvgan sendey erge.

Kez bolıp bizdin eldin bakıtına 699
Kim karsı senin kalkam bakıtına
Bakşada bulbuldarga küy tolkitıp,
Murager balarsın sen takıtıma

Èlkıyssa, Köruğlı embilge bek bolıp, meniñ Ğıyratıma min, bul elden şık, menimen birge şür dedi. Eriyne, Kızılbas tarğa Ğıyrattın dankı jayılgan edi.

Köruğlı Ğıyrattı abaysızdan aytıp kalğan edi. Ğavazhan munı estidi de uşıp tura kelip, dalağa şıktı da: “Bizdin üyde “ “ Koñırbaymıñ “ dep Köruğlı otır eken, bizdi Allap jür eken!” dep miña gazaldı ayttı:

Bizdi akımak kılğan eken 703
Aldap bizdi urğan eken
Jıyılındar, va jarandar,
Köruğlı kelgen eken.

Jayavlatıp kedey bolıp, 707
Astına bir kunan minip.
Jasırınıp Koñırbay bop
Eketüvge bizdi baylap.

Muradına jeteyin dep, 711
Oydağısın eteyin dep.
Kelgen eken munda duşpan
Meni alıp keteyin dep.

Berin munda jıyılındar, 715
Bir dağdırğa sıyınındar.
Bekzadalar, kurbasılar,
Al küştiler, sayğaktılar,

Jalınsa da koymay aman, 719
Ornatındar akır zaman.
Ey jarandar, jıyılındar,
Tuvdırındar javğa tuman!

Èlkıyssa, Ğavazhan bul sözdi aytıp jıladı. Köruğlı özinin aykan sözine ökinip, Ğavazhanhın artınan jügirip şıktı da meymanhanağa Ğavazhandı alıp kelipi:

- Ey, Ğavazhanı Sağan ne bolğan! Edeyi seni köreyin dep alıstan izdep kelsem, sen meni Köruğlı dep jav kolına bermekşisin, meni olar öltirse jaksı bola ma? Men kim? Köruğlı kim? Köruđlımıñ eki ıyığına on eki kisi mingendey. Onın kulaktarı kalkanday eki közi şaraday, avzı-murnı kazılğan opanday, bir betşağar emes pe?dedi.

Sonda Ğavazhan sak-sak külip, bul sözge mez bolıp kaldı. Budan keyin Köruğlı: men osı elge Köruğlıday sultan bolsam, astımda Ğıyratım bolsa oğan seni mingizsem degen kıyalmen aytıp atırımıñ. Özim Köruğlını körsem, keskip öltirer edim, dedi.

Buğan Ğavazhan nanıp kaldı da, Köruĝlını naĝası dep moynınan kuşaktap taĝı da erkeledi. Kün namaz şamĝa tayanıp kaldı. Sol kezde Buldırık kasap koydı satıp, akşasın Köruĝlıĝa alıp keldi. Köruĝlı puldı aldı da, üşke bölip, bir böligin Buldırık kasapka, bir böligin Külëyimge berdi de bir böligin özi aldı.

- Bul puldan Ğavazhanĝa nege bermedi dep könilinizge kelmesin Ğavazhanga arnap üyden şıkkanda tört jüz kara kazını aydap şıĝıp edim. Ol kozılar jolda semizdikten kuyrıĝın kötere almay. jüre almay kaldı. Söytip ol kozıladı jolda bir kayşıĝa tapsırıp kettim. Erten ensip bolsı. Ğavazhanmen ekeviniz menimen jüriniz, kozıladı öz közinizben köriniz, soñan soñ kaytıp kelersiz, dedi Köruĝlı.

Buldırık kasap bul sözge rızalıĝın bildirdi. Tan atkanşa neşe türlü kurmet körsetip, Köruĝlını ebden sıyladı. Tan atkan soñ Buldırık kasap bir jorĝasıp minip, Ğavazhandı bir atka mingizip kaladan şıktı.

Köruĝlı sultan bular şıkkannan keyin. Külëyimdi şakırıp alıp aytkanı:

Köruĝlı :

Karındaşım, koş endi,
Körgenimiz osı endi,
İzdep keldim alıstan,
Körgenimşe koş endi!

723

Külëyim:

Sorlı kıldı kunday,
Turamıñ ba jılamay?
Meyirimdi kandırıp,
Malĝa barmay bolar ma?

727

Köruĝlı:

Jıl jatsam da toyar ma?
Oĝan taĝdır koyar ma?
Aman bop tur, karındaş,
Malĝa barmay bolar ma?

731

Külëyim:

Jüregime ot tüsti,
Örtendi işim, şok tüsti.
Ata-anama sèlem dep;
Taĝı bir jok jol üsti.

735

Köruĝlı:

Söz benen söz ulasar,
Eppen aytsan unasar.

739

Aman bolsam aytayın,
Olar da seni surasar.

Külèyim:

Molda aladı kalamdı, 743
Jürekke saldın jarandı
Jurt iyesi Köruğlı
Oğan da bir sèlem de

Köruğlı:

At kekilin örgen-di 747
Tağdır jazga körgen-di
Aytpay-ak koy sèlemdi,
Men Köruğlı, bil endi!

Külèyim:

Koñırbay-av, kulak sal, 751
Kaygılanıp tarttım sar.
Oyın sözdı kospaşı,
Elge sèlem ayta ber!

Köruğlı:

Taba almaydı izimdi, 755
Tında meniñ sözimdi,
Tapsır mağan, Külèyim,
Bal Ğavazday kozındı!

Külèyim.

Va, Koñırbay, maspısın? 759
Mağan, sirè, kaspısın?
Nege blerem Ğavazdı,
Ömirimnin nesbisin.

Köruğlı

Bakşada gül semedi, 763
Aldımızda bel edi.
Birge jürip Ğavazhan
Jembilbeldi köredi.

Külëyim:

Nege barsın eline, 767
Senin Jëmbilbeline.
Tarta söyle, Koñırbay,
Erik bermey tiline.

Köruğlı:

Bakşadağı gül bolar, 771
Közden jasın köl bolar.
Hoş-aman bol, Külëyim.
Ayrıldı degen sol bolar.

Külëyim:

Tındat mağan sözindi 775
Köre almadım jüzindi
Jılap kaldım artında
Aytıp ketşi özindi.

Köruğlı:

Düniyenin jalğanı, 779
Allanın baska salğanı.
Atım meniñ Köruğlı,
Jëmbilbeldin sultanı!

Èlkıyssa, Külëyim munı estigen soñ: “Munda kelşi, köriselikgan Jëmbilbeldin hanı bolsan, men şınında da Ğavazhannan ayrıl artınan jügirdi. Solda Külëyim: “ Ğavazhandı tastap ketinder! “ dep jılap. Buldırıkka bılay dedi.

Bul sözime ıkılaspen kulak sal, 789
Tegin be edi daladağı sağan mal?
Ğavazhandı nege alıp barasın
Jolın bolıp kelip munda tentek şal!

Kam Köñildi jüregimdi örteme 787
Tartım kayğı elim üşin ertede
Balam alıp kayda kettin, tektekşal,
Bir kelersin munda keş pe, erte me.

Duşpan javın sağan kelip el bolsın, 91
Ayağına bir jığılsın, jer bolsın.
Artına bir karamaysın akımak şal,
Karasayşı, ey, Buldırık, jol bolsın!

Aman bolsak kıstı, jazdı körermiz, 795
Kuday bergen rıyzıktı da terermiz.
Keter bolsan öz betinmen jüre ber,
Ğavazhandı kalay koldan berermiz?

Tilimdi alsan, ey, Buldırık ermeniz, 799
Armanda bop kayǵılanıp ölmeniz.
Koñırbay bop aldap kelgen Köruǵlı,
Kozı alam dep endi buǵan senbediz!

Elkıyssa, “Külèyim : “bul Koñırbay emes, Köruǵlı bolıp şıktı munan kozı alamaz dep Ğavazhanan ayırılıp jürmelik, söytip küni-tüni kayǵıda armanda ötermiz. “ dedi. Buldırık kasap Külèyimnin bul sözün kulaǵına ilmesten jorǵanı savırınǵa bir salıp, şahardan şıǵıp jüre berdi.

Küyeyim Buldırık kasaptın artınan kuvıp jete almay, endi Ğavazhanan ayırılǵanın sezip, Köruǵlınıñ kasına kelip: “ Ey, Köruǵlı! Endi köriskenşe özindi Kudayǵa tapsırdım, Ğavazhandı saǵan tapsırdım”, dedi de bılıy dep jırladı:

-Söz kelgen soñ endi nesin jasıram 803
Kurmetteymın, ayaǵına bas uram.
Öz süyegin edi bolam Ğavazhan,
Sol Ğavazdı endi saǵan tapsıram.

Em tabılmas endi meniñ jarama, 807
Endi javap, sirè menen surama.
Erke bolıp ösip edi Ğavazım,
Aşuvlanıp ak betine karama.

Kördin. Bildin koldan tattın tuzımdı, 811
Saǵan aytpay kimge aytamıñ sözimdi,
Aşuvlanıp nezik könilin renjitpe.
Aylamenen alıp kettin kozımdı.

Renjitip közdin jasın bulatpa, 815
Jav duşpanǵa taba kılma, sınaatpa.
Ğavazhandı endi saǵan tapsırdım,
Kapa kılıp jalǵızımdı jılatpa.

Men daǵı oylap jan-jaǵıma karaymıñ, 819
Aman bol dep bir kudaydan suraymıñ.
Sav-salamat, aman-esen elge bar,
Kastık kılсан öltirüvge şıdaymıñ.

Ne kılayın eline kayta salamat 823
Körmey-ak koy munda kelip jüamanat
Köriskenşe hoş bolıp tur, Köruǵlı,

Aman bolsak kıstı, jazdı köörmiz,
Kuday bergen rıyzıktı da terermiz.
Keter bolsan öz betinmen jüre ber,
Ėavazhandı kalay koldan berermiz?

795

Tilimdi alsan, ey, Buldırık ermeniz,
Armanda bop kayğılanıp ölmeniz.
Koñırbay bop aldap kelgen Köruğlı,
Kozı alam dep endi buğan senbediz!

799

Elkıyssa, “Külèyim : “bul Koñırbay emes, Köruğlı bolıp şıktı munan kozı alamaz dep Ėavazhanan ayırılıp jürmelik. söytip küni-tüni kayğıda armanda ötermiz. “ dedi. Buldırık kasap Külèyimnin bul sözün kulağına ilmesten jorĖanı savırınĖa bir salıp, şahardan şığıp jüre berdi.

Küeyim Buldırık kasaptın artınan kuvıp jete almay, endi Ėavazhannan ayırılĖanın sezip, KöruĖlınıñ kasına kelip: “ Ey, Köruğlı! Endi köriskenşe özindi KudayĖa tapsırdım, Ėavazhandı sağan tapsırdım”, dedi de bıly dep jırladı:

-Söz kelgen soñ endi nesin jasıram
Kurmetteymın, ayağına bas uram.
Öz süyegin edi bolam Ėavazhan,
Sol Ėavazdı endi sağan tapsıram.

803

Em tabılmas endi meniñ jarama,
Endi javap, sirè menen surama.
Erke bolıp ösip edi Ėavazım,
Aşuvlanıp ak betine karama.

807

Kördin. Bildin koldan tattın tuzımdı,
Sağan aytpay kimge aytamıñ sözımdı,
Aşuvlanıp nezik könilin renjitpe.
Aylamenen alıp kettin kozımdı.

811

Renjitip közdin jasın bulatpa,
Jav duşpanĖa taba kılma, sınaatpa.
Ėavazhandı endi sağan tapsırdım,
Kapa kılıp jalĖızımdı jılatpa.

815

Men dağı oylap jan-jağıma karaymıñ,
Aman bol dep bir kudaydan suraymıñ.
Sav-salamat, aman-esen elge bar,
Kastık kılсан öltirüvge şıdaymıñ.

819

Ne kılayın eline kayta salamat
Körmey-ak koy munda kelip jüamanat
Köriskenşe hoş bolıp tur, Köruğlı,

823

Ĝavazımdı tapsıramıñ amanat!

Sav-salamat munan kaytıp elge bar, 827
Ĝavazhanğa men bolarmıñ intızar.
Barğanınşa bir kudayğa tapsırdım,
Köriskenşe, bolsan sağan Alla jar!

Èlkıyssa Külèyim bul sözderdi ayttı da amandasıp jılap kala berdi. Köruĝlı jolbarıstay şark urıp, Şahardan şahardan şıktı da Buldırık kasap den Ĝavazhannın artınan jetti. Olardı köp kayğa alıp kelip, bir karakozını Ĝavazhanga körsetti. Tört jüz koy degeni jeti jüz koy bolıp şıktı. Sonda Ĝavazhan buldırık Kasapka karap bılay dedi:

Bügin bir tüs kördim men, 831
Bizge kedik bolmasın.
Bul kozığa kızıkpı,
Tegin kozı, tek olja,
Atajanim bul kalay 835
Bir sumdıktar ayrılıp.
Kanatınnan kayrılıp,
Atam, jüzin solmasın. 839
“Kozını al!” dep Allağan
Köruĝlı bolmasın!
Korkanım men közinen,
Keyde aytkan sözinen, 843
Tüsten turmıñ şoşınıp
Bilip istin onbasın.

Èlkıyssa Ĝavazhannın bul sözün estigennen keyin Buldırık kasap japıraktay kaltırıp ne kıluvğa bilmey sasıp kaldı.

- Ras aytayın, şıraĝım, bizge kavipti kün tuvdı, dedi, soñan soñ Köruĝlını şakırıp:

- Ey, Koñırbay! Biz Ĝavazhan ekevmiz kozını aydap ketebereyik, dedi. Sonda Köruĝlı Buldırıkka nemene deysin dep bir karap edi, Köruĝlınıñ aşuvlı közi buldırık kasaptan ötip ketkendeyboldı. Onın bar kayratı eki közinde bolatın edi. Köruĝlınıñ bul jumıstı aylamen istegendigin bilgen buldırık kasap atına minip jönelmekşi boldı. Sonda Köruĝlı sultan Buldırık kasapka karap : “ Patşana sèlem ayt munda kelsin”, dep mıña sözdı ayttı:

-Üş-ak kündey osı arada bolamız 846
Osı arada dem alamız, konamız,
Patşana bar eyeyi söz arnap ayt,
Ĝavazhanmen kütip onı turamız.

Men maydanda kayratımdı sınayın, 850
Rüstemdey joriĝımdı salayın,

Patşana bar, edeyi oğan sèlem ayt,
Üş küngeşe kütüp onı turayın.

Urıs kılıp şıbın jannan keşeyin, 854
Duşpandardın ökpesinen tesityin.
Javga solıp kıymettey zamandı,
Suv ornına kızıl kandı işeyin.

Javdın dağı evselesin bileyin, 858
Tizemmenen kandı keşip jüreyin.
Üzengini kızıl kanga malşılap,
Duşpandardın jüregin bir tiyeyim.

Körseteyin kayratımdı jalganda, 862
Duşpandarım bolıp kalsın şermende
Patşana edeyi sèlem jetkiz, Buldırık.
Bop jürmesin jorık aşpay armanda

Élkiyssa Köruğlı sultan bul sözlerdi ayttı da, Buldırık kasaptı jöneltip,
Ĝavazhandı kolınan jetektep Ĝıyratın aldına
Alıp keldi. Ĝavazhan Ĝıyratın tulğasına düldüldey kelbetti simbatına şaşılıp biten
tuyağına, tulmağına, attay jaynağan közinetan kalıp, Ĝıyratka esi ketti. Sonda Köruğlı
özinin kiyimderin kiyip, karuv jarağın asındı, soñan soñ Ĝavazhanga karap bılay dedi:

Köruğlı:

Dertti jürek bolğan alan, 866
Sensiz mağan düniye karan,
Del tulgannan aynalayın,
Ĝıyratka min, Ĝavaz balam!

Ĝavazhan:

Şartarapta eki közim. 876
Tında meniñ aytkan sözim
Atına, sirè, mine almaymıñ
Solğanınşa beti-jüzim,

Köruğlı:

Ne söz keldi kıyalına 876
Elde Ĝıyrat unadı ma?
Ĝavazjanım min Ĝıyratka,
Jetersin sen muradına.

Ėavazhan:

Esitkenmin senin zatın, 878
El biylegen sayasatın.
Erligindi közben körmey,
Ne dep minem men Ėıyratın?

Öltirsem de mine almaymıñ, 882
Minip atka jüre almaymıñ,
Elden esker kelgeninşe,
Kanadı maydan körgenimşe,
Kayratında bilgenimşe,
Ėıyratına mine almaymıñ.

Köruğlı:

Esker keler buvdak-buvdak, 888
Maydanda erler kalar tuvlap
Kel, Ėavazhan, atka minşi.
Köpke kalay şaşam topırak.

Jasım bolsa jetip kaldı 892
El kayrat ta ketip kaldı.
JalĖız özim urıs kılman
Tegenin be tekke kandı?

Ėavazhan:

Batırlarday aybattanbay, 896
Jolbarıstay kayrattanbay,
Üzengiden kañĖa batpay,
Minbeymin senin atına

Köruğlı:

Köpke kalay karsı turam, 900
Köpke kalay kılay şıdam,
Söz talasıp turganıñşa
Ėıyratka min, ey, Ėavazhan

Ėavazhan:

MaydanĖa da kirgen jaksı, 904
Jav jüregin tilgen jaksı,
Kaşıp ketip kultılĖanşa
Kan maydanda ölgen jaksı.

Köruğli:

Askar tavidan ötken jaksı, 908
Jav jüregın sökken jaksı
Odan-tağı karsı turmay,
Osı aradan ketken jaksı.

Ėavazhan:

Berin-dağı körgen jaksı, 912
Kan maydanda jürgen jaksı
Javden kaşıp ketkeninşe,
Jav kolınan ölgen jaksı.

Köruğli:

Kırık mıñğa jalğız özım. 916
Etemın be, sirè, tözim?
Ol kırık mıñ, men jalğızbın,
Va, Ėavazhan oylaşı özin?...

Ėavazhan:

Arıstañğa kez bola ma? 920
Şın erlerde söz bola ma?
Batırlarğa kan maydanda
Kırık mıñ kisi söz bola ma?

Ėlkıyssa, Köruğli sultan Ėavazhannan bul sözdi estkigennen keyın, Ėavazdın erliğine rıyza boldı.

Endi buldırık kasapka keleyik. Buldırık kasap Ėavazhannan ayrılıp kalğan soñ şahaşğa enip, kündar patşağa keldi de Köruđliniñ kelgendigin, Ėavazhannan ayrılğandığın, barlık vakıyđanı aytıp berdi. Künhar patşa bul sözdi estip, meylinşe aşuvlanıp, sırnay, kermeyin tartkızıp, dabıl urıp kırık mıñ jigiti özi bastap, Köruđliniñ jatkan jerine keldi.

Köruğli sultan bulardı körip, Ėıyratı aynatıp dedi:

Elek salıp bastarına, 924
Karşı kadam baskanına
Sen ol jakta men bul jakta:
Kel batırlar, jepke-jekke!

Nayzalatıp başkanıdı, 928
Aska minip tulparımdı,
Ümit üzgen jandarınnan,
Kel batırlar, jepke-jekke!

Şatırındı şaŋa bölep, 932
Batırındı kaŋa bölep
Aldıma sap kuva kezek
Kel batırlar, jepke-jekke!

Künharındı kuvayın men, 936
Savıtındı juvayım men,
Ersımaktar menmensigen
Kel batırlar, jepke-jekke!

Urıs kılıp keşe kündiz, 940
Küve bolsın kökte juldız.
Sender kalın, almen jalğız,

Kel batırlar, jepke-jekke! 944
Kel, batırlar, beldeselik
Kirevkeni tendeselik
Jalğızbın, jok mende serik
Kel batırlar, jepke-jekke!

Köruğlı dep atar meni, 948
Talkan kılıp Künhar seni,
Kan maydanda bir jeneyin
Kel batırlar, jepke-jekke!

Èlkıyssa Köruğlınıñ bul sözın estıgennen keyın Kızılbastar özara engıme kurıp, akıldastı. “ Buğan jeke-jeke barsak, ol birımızdı de kaymas odan da munı berımız ortağa alıp korşalık”, dep jappay at koyıstı. Köruğlı da bularğa karsı turıp, kırıp-joyıp, kez kelgenın nayzamen tüyrep laktırdı. Kandarız ağıp, bastarı jarılıp, kulaktarı kesılıp, közderı tesılıp, savıttarı sötılip, oktar atılıp jattı. Bulardın basına akır zaman tuvdı. Ölıkter tavday bolıp üyılıp jattı jer köktın arası buvdaktağan şandak alıp ketkendey boldı. Bul maydandı körgen adam bılay der edı:

Jolbarıstay julınıp, 952
Ğıyratımen julkınıp,
Aybattanıp Köruğlı
At koydı maydan işinde!

Kök nayzanı jebeley, 956
Ğıyratımen öreley,
Javğa salıp kırğındı
At koydı maydan işinde!

Bolat kılış jarkıldap, Kesilgen bas, uşkan top Aybınan sampıldap At koydı maydan işinde!	960
Ak bedevge salıp mavıt, Kan maydanda avık-avık, Jarkıldadı altın savıt At koydı maydan işinde!	964
Tamaşanı körıp bolğan Kızılbastar oyran-talkan, Altın jebe, kütis kalkan At koydı maydan işinde!	968
Jolbarıstay akırıp Bar kayratın şakırıp, Javdı ayamay japırıp At koydı maydan işinde!	972
Kondar ağıp bolıp seldey, Duşpan bolıp kara jerdey, Arıstanday Köruğlı At koydı maydan işinde!	976
Kılıştan kandar tasıp, Körgenderdin könili jasıp, Akılınan kaldı adasıp, At koydı maydan işinde!	980
Jan-jağınan esker kamap, Biri talap, biri salap Barlığın da kıyrata bir At koydı maydan işinde!	984
Altın kermey, kütis sırmay, Kağıladı damıl kılmay, Jondamadı sırttanday. At koydı maydan işinde!	988
Kesildi bas deste-deste Jannın jolı boldı keste. Arıstanday Köruğlı At koydı maydan işinde!	992

Ak nayzalar satırladı,
Beren miltık patırladı.
Tas talkan bop batırları
At koydı maydan işinde!

996

Urıs kılıp aluvan-aluvan,
Kızılbastarğa elek salğan
Mine osılay Köruğlı han,
At koydı maydan işinde!

1000

Èlkiyssa, Köruğlı han KüNDAR patşanın kırık mıñ eskerimen urıs kılıp, konday kırıp, kandarın suvday ağızıdı. Birneşe mıñın kırıp saldı. Maydan ölik sasığanday boldı. Köruğlı kılışın bir sermegende on besin birdey kırıp tastaydın edi. Köruğlınıñ siltegeninen aman kalğanı bolmaytın edi. Maydan jeri oyılıp kaldı. Köruğlı kaşkandarın ustağanda jıyırmasın birdey ustaytın edi. Judırıkpen bir koyğanda esinen tanatın, jerdi kavıp jıgılatın edi.

Köruğlı sultan karsılaskan javın şöptey japırdı. Duşpandar kurtığan iyttey alasurıp jerdi kuşaktap jıgılatın edi, keybirevleri özinin jağasın jırtıp, keybirevleri budan kaşan kutılar ekenbiz dep közderinin jasın köldey kılıp jılaytın edi. Sonimen Köruğlı namaz şamğa deyin soğıstı, suv arnına kan aktı. Olardın jartısınan köbi kırılıp bitti. Birak egesken jav Köruğlına at koyıp, soğıstı toktatpadı.

Köruğlı suvsap ebden kaljıradı. Sol vakıtta Köruğlı kудaydan medet tilep bılay dedi:

Javdın sanı jok eken,
Özderi de köp eken.
Medet ber alla kuliña
Baskan jerim şok eken.

104

Sorlı kulın jıladı,
Sizden medet suradı.
Medet ber men sorlığa
Pirim haziret Valiy!

108

Soğıspasam bolar emes,
Könil şirkin tolar emes.
Medet berer küniniz,
Ğavıs-Ğıyas, pirim iliyas...

1012

Kökke jetti zarım meniñ,
Şarşap bitti elim meniñ.
Habarsız-ak ketkenin be,
Meni süygen pirim meniñ?

1016

Körüğlünüñ esit közim
Alaktadı eki közim
Sizden medet bolmasa eger
Ne kılamıñ jalğız özim?

1020

Ëlkıyssa, Körüğli sultan bul sözdedi ayttı da tizesine süyenip otırdı. Osılay otırğanda közine bir buvdak tağan şan körindi şannın işinde ak kiyimdi adamdar lik-legimen kelip : “ Ay Körüğli, sen nalıma, saspı, endi bir at koysan, bulardıñ sazası beriler” , dedi.Körüğli at koyıp edi, kündar patşanın eskerleri bit-şıt bolıp şaharğa kaştı.

Körüğli javlardan kalğan jüyrık at, zerli ton kamkalı şapandarın jıynap alıp köp oljamen Ğavazhanın aldına keldi.

Ğavazhan munı körip atasının kayratına tan kalıp: “ Körüğli degen aatağımdı ak tadınıñ endi armanım jok” , dedi.

Körüğli Ğavazhanğa alıp kelgen olja atınan bir jaksı attı erttep berip, özinin alğan oljaların on mıñ atka tiyep, Bad-bakit vavının basına şıktı. Sonda Ğavazhan el jurtı, kürjistanmen koştastı:

Körinedi bad-bakit beli.
Neşe kündik eken şöli?
Aman bolğın köriskeñşe
Oynap ösken Kürjistan eli.

1024

Basıma tüsti onın kaharı
Kaygımenen tattım zaharı.
Aman bolğın köriskeñşe
Oynap ösken Kürjistan eli

1028

Esen bolsam körermin men,
Şaharına kelermin men.
Munlı bolğan karındastar,
Hoş bolındar, kelermin men.

1032

Ğavaz balan köp zarlanar,
Jüregimdi kaygı alar.
Atam razı bolsın mağan,
Selem aytım mundi şeşem.

1036

Köre almadım men betindi,
Aktamadım niyetindi,
Selem aytım, mundi şeşem,
Kesir anam ak, sütindi.

1040

Kördim, mine, maydan jerdi,
Köremiñ be kaytıp eldi.
Ağayındar aman bop tur,
Ğavazhanın selem berdi.

1044

Èlkıyssa, Ğavazhan: “Elimdi endi köremin be, köreymin be, hoş bolıp turındar” , dep jılap, közinin jasın sürtip, Bad-bakit tavınan tüsti. Köruĝlı oljalardı aldına salıp aydap Jèmbilbelge bet aldı da, Köñildenip Ğavazhanga bir karadı da, bılay dedi:

-Kuday saldı men sorlıĝa meyirban, 1048
Aĝızdım men bul maydanda kızıl kan
Kekilinnen tal boyınnan oynaldım,
Kulak salıp tında meni, Ğavazhan!

Kulak salgın, Ğavazhanım, tilime, 1052
Bet aldık biz Jèmbilbeldin eline.
Közin salıp bir karaşı, Ğavazhan,
Keldik mine, Jèmbilbeldin jerine.

Anav turgan tav atası kuz balkan, 1056
Bul elde senbolarsın bek darkan.
Jebilbelge kelgennen soñ, şıraĝım.
Kırık jigítke han bolarsın. Ğavazhan.

Körindi ene Jèmbilbeldin bav-baĝı 1060
Mıyvaları, bulbul kongğan şarbaĝı.
Suvın işin şölinde bir kandırşı,
Şaraptayın aĝıp jatır bulaĝı.

Buldıraydı Jèmbilbeldin munarı, 1064
Bav-bakşalı, aluvalı şınarı.
Bir karasan közin ebden toyadı,
Basladı Köñildin de kumarı.

Osı jürgen Jèmbilbeldin şöli goy, 1068
Aynalamız Jèmbilbeldin jeri goy.
Şükir alla keldik meni jembilge,
Körinedi anav şalkar köli ĝoy.

At şabuvga layıktı havadak dalası, 1072
Sayran solĝan bek, mırzalar balası.
Keldik mine Jèmbilbelge, Ğavazhan,
Körinedi Jèmbilbelge kalası.

Èlkıyssa, Ğavazhan Köruĝlınıñ bul sözderin tındap kele jatkada aldınan hasanhan nökerlerimen karşı aldı. Olar Köruĝlı men ,Ğavazhanga sèlem berip taĝzım etti. Ğavazhannın kelbetine rüstemdey sevletine, ayday jüzine, şekerdey sözine, kuralay day közine tan- alıstı. “Aytsa aytkanday-ak eken “ dep beri de rızı bolıstı. Beri de Jèmbilbeldin kakpasına keldi.

Sol vakıtta Ağajünis peri, muskal peri, Gülner peri jene Köruğlınıñ toğız katını Köruğlınıñ aldınan şığıp üzengisine közin sürtip, Ğavazhandı Ağajünis peri koltığınan süyep atınan tüsirdi.

Elkıyssa Köruğlı sultan Ğavazhandı alıp kelip jembil şaharına kirgizip, kırık jigitti kasına joldastıkka berdi beri de mez-mayram boldı.

Köruğlı sultan Ğavazhandı meymanhanasına kizgizip, kırık jigitti kasına otırğızıp Köñildegi ormanı orındalğan soñ. Ğavazhanğa karap bılay dedi:

Tında meniñ aytkan tilim, 1076
Sensin meniñ kızıl gülüm,
Kekilinnen aynalayın,
Kazım, könilin toldı ma?!

Altın kese jarasıp tur, 1080
Kelbetine talasıp tur,
Gül jazıyra, baytak elim
Kazım, könilin toldı ma?!

Arıstanday aybatın bar, 1088
Jav-duşpanga kayratın bar,
Ujmaktağı hor kızınday ,
Kazım, könilin toldı ma?!

Duşpandarın tartısın kayğı, 1084
Ömirleri ötsin zayğı
Kırık jigitt sağan joldaş
Kazım, könilin toldı ma?!

Köruğlı der şükir Alla! 1092
Endi, Ğavazım, arman bar ma?
Bekerge öter osı dünüye,
Kazım, könilin toldı ma?!

Elkıyssa, Köruğlınıñ bul sözün estigennen keyin Ğavazhan Köñildenip, kırık jigitti kasına otırğızdı. Eki kekilin eki jakka burıp tastap sevletimen aybattanıp, bir keseden şarap işti.

Kırık jigittin birevleri Ğavazhannın özine birevleri sözine birevleri almaday jüzine, birevleri kuralaypay közine tan kalısıp otırdı. Söytip kırık jigittiñ oybatı orta tüsti. Şaraptı işip, Köñildenip elge dankı jayılp ketti...

Ğavazhannın basına jığa beline tilla kemer belbev baylap üstine altın kamka kiygizipti. Köruğlı karlıkmülkin, takıtın mörin Ğavazhanğa berdi. Jembil eline, Tekejëvmitke sultan etip belgiledi. Biylikti Ğavazdın kalına berdi.

Köruğlınıñ Kızılbas Kündar Hanmen Ekinşi Pet Soğısıp Jengeni Ğavazdı Zındannan
Bosatkanı
(Ekinşi salası)

Zaman zaman bolğalı, kustar uşıp-konğalı Ğavaz ulan Jëmbilbelge Türikmen eline öte kadirmedi boldı, bir adamğa da zorlık-zombılık istemedi. Kırık jigitpen meymhanada kündiz-tüni savık, sayran kurıp jattı. Kırık jigit bir birimen petsiz söylep, onsız külipne bolmasa bir ebes jumıstı istemeydin edi... kırık jigit anğa şıkkanda, savık sayran, seyil kurganda, kasında Ğavazhan bolsa ayın-külki dre saltanattı ötetin edi. Egerde ortalarında Ğavazhan olay bulay bolıp ketkenin körmesek eken dep kırık jigit barlık el, ğarıp-kaserler onın amandıǵına tilevles bolatın edi. Ğavazhanın almaday jüzin, şekerdey sözün estisek dep arman etetin.bul elge jayılp ketti. Kırık jigitke han bolıp oynap-külip ömir ötkizdi. Köruğlı sultan jüz jıyırma jaska keldi. Narday şögip bölgi bügülip, endi dününenin bayansız eke ekenin oyladı. Özinen bala kalmağanğa kamıktı. Ağajünis perinin üyine kelip, Mıskal,Gülnerdi körüp: “Ey, vaktım medetkerlerim! Sizder peri tatınan bolsanız da mağan kuldık etip edinder, endi bolsa jakındadı, jasım jetip kaldı, az jıldı ölermin. Sizder ne oylaysızdar, menölsem ne dep jokatar edinder, ölgenşe öz kulağımnen estip keteyinn” dep ordanın on jaǵına ölgen adam bolıp jattı. Sol vakıtta birinen soñ biri, kezekpe-kezek Köruğlını bılay dep joktadı:

On besinde aybattanğan nar edin, 1096

Otızında beyne askar tav edin.
Jüzjıyırmağa jasın jetti kartayıp,
Köp duşpanğa aş bōridey bar edin.
Bul şaynap, muz bōrikken künderin!

Ğıyratındı kunanında üyrettin, 1101
Dōneninde jibek arkan süyrettin.
Kara taska bolat nayza tüyrettin,
Aybatınmen tastı talkan kıyratıp,
Bul şaynap, muz bōrikken künderin!

Jorık aşıp , javğa saldın urıstı, 1106
Rüstemdeyin siltep bolat kılıştı,
Jigitterge berdın altın, kümisti,
Kızıl kanğa şabuvılda boylandıp,
Javğa karsı jorık aştın, sultanım!

Bul bir sözder burınnan kalğan mısıl-dı, 1111
Kas duşpannın kol-ayaǵı tusaldı.
Joldas kılıp kırık jigit nökerdi,
Asfahannan Kaldaruǵlı Hasandı
Ataylatıp alıp kaştın, sultanım!

- Kuy saldırıp, tartkızdın sen sazdarın, 1116
Laşın kуска ildirdin sen kazdarın.
Jüz on birge kelgeninde, sultanım,
Kürjistanın Buldırıkkuğlı Ğavazdı
Bozdattın da alıp kaştın, sultanım!
- Esitiniz Ğül 1121
Telmirttin ğoy meniñ eki közimdi.
Jıyırmada Rayhan arap kızını
Kekilinen ustap kaştın, sultanım!
- Zangar tavda laşın kustın uyası, 1125
Tavdın biyik munarlağan kıyası.
Balday eken bul dünyenin mıyvası,
Bul bes kündik dünyede enirep,
Dünyeden balasız ötken sultanım
- Kazı aldında boladı eken künesi. 1130
Er adamnın özine bar kinesi.
Özin ketsen bul jembilden bir küni
Kim boladı bul takıttın iyesi?
Dünyeden balasız ötken sultanım!
- Buharanın bir aymağı Pegistan, 1135
Bular dağı aman emes urıstan.
Bala degen ata-anağa gülstan,
Özin ölsen Jembilbelge kim iye?
Dünyeden balasız ötken sultanım!
- Batılar miner jüyrik pıraktı, 1140
Baladegen ata-anağa şırak-tı
Bul dünyeye bir bes kündi kurak-tı.
Bala bolmay zarlap ötken jalğannan,
Dünyeden balasız ötken sultanım!
- Bastı köter Jembilbeldin sultanı, 1145
Biltesiz şam janbay maydı jutadı.
Bir perzentke zar bop kayğı tutadı
Narday bolıp kartayganda şökkenin.
Dünyeden balasız ötken sultanım!
- Narday bolıp zar enirep şögipsin, 1150
Közden jastı köl kılğanday tögipsin.
Kartayıpsın eki tizen bügipsin,
Aldında perzentin jok aldanar,
Dünyeden balasız ötken sultanım!

Aşılmasa kızıl günder sola ma, 1155
Ajal jetpey eş bendesi öle me.
Özinnen ul tuvmay bala bala ma,
Ĝavazhan men Hasanhan da perzentpe?
Düniyeden balasız ötken sultanım!

Otızında eniregen nar boldın, 1160
Kayda jaksı bolsa soğan jar boldın.
Bir perzenttin joktığınan, sultanım,
Kırık jigitke akırındakor boldın
Düniyeden balasız ötken sultanım!

Jembilbelde sultan edin minin jok 1165
Özin ölmey duşpandarğa tınım jok.
Özin ölsen bul jembilde bir küni,
Aydında ağa, artta kalar inin jok.
Düniyeden balasız ötken sultanım!

Özin ketsen artta kalar izin jok, 1170
Özin jalğız köpke aytar sözün jok,
Bir küni ölsen bul jembilde bir küni
Atam dep te jılaytın ul-kızın jok.
Düniyeden balasız ötken sultanım!

Èlkıyssa, Köruğlı sultan bul sözdi estip meylinşe Köñildendi: Berekeldi, ölgenimşe rızamıñ men ölgennen keyin de osılay joktanızdar”, dep orınan turıp, meymanhanağa jüre berdi.

Osı vakıtta Hasanhan men Ĝavazhan Köruğlınıñ eyelderi onı kalay joktar eken dep üydin sırtınan tındap turdı. Eyelderin Köruğlını balasız perzentsiz dep joktav ölen aytkanına aşuvlanıp, Köñilderine kelip:

“ Va, dariyğa, “ kisi elinde sultan bolğança , öz elinde ultan bol degen osı eken, biz özimizdi koruğlı bulasımız dep jürsek ol bizdi perzentim balam dep oylamaydı eken” , dep Köñilderi buzıldı. Bunlar Köruğlığa buldirmey kaytadan meymanhanağa kirip ketti.

Sonda Köruğlı kirip kelip:” Ey, Ĝavazhan düniye degen konak devren degep bakıt emes pe, kel, öz kalınmen jigitterge şarap ber! “ didi. Ĝavazhan jigitterdi katar-katar atırğızıp, işindegi kayğın bildirmey, sırtınan külgen bolıp, jigitterge şarap usındı, işindegi kaygısı şıdat pağannan keyin, kolındağı kesesi jerge tüsip ketti. Sonda jigitter: “Biz, osılay istesek Ĝavazhan üstimizdegi tonımızdı sıpırıp alıp, astımızdağı atımızdı satıp jiberüvşi edi savit kalkanımızdı alıp katayın edi, endi özi ayıptı bolıp kaldı ne ister eken bayka lık? Dep bir-birine sıbırlastı.

Sonda Köruğlı jigitterdin sıbırlaskan sözün estip, jigitterdin barlığın şakırıp alıp: Ĝavazhanın ayıbın men töleyin, ne tilesender de menen surandar? “ dep bılay dedi.

Jembilde men özim darkan, 1175
Bendesine Alla meyirban.
Ortanızda töreniz hem beginiz,
Aytıptı bolıptı ulım Ğavazhan

Keşe kündiz boldım oğan men irker, 1179
Er kamanda kuday kulğa bolar jar.
Kırık arıstanım sizdergi men töleyin.
Ulım boldı ne sebepten künekar?

Dirilteter batır javdın jüregin 1183
Kolına alar sadak, nayza keregin.
Ğavaz alar ulım bolğan eken ayıptı
Kene, aytındar, men bereyin tilegin.

Katarlayıp şuvda jaldı narımdı, 1187
Narğa tiyep bar mükemmelimdi,
Ğavazhannan ayamaymıñ, beremin.
Tilesen de Ğavaz üşin janımdı.

Surasan da Tekejèvmit elimdi, 1191
Aşılmağan bakşadağı gülimdi,
Ğavazhanım ayıptı bolıp kaldı ma,
Töre kıldın Ğavazdayın ulımdı?!

Duşpanıma ornatamıñ kahardı, 1195
Suranızdar jebilbeldey şahardı
Ayamay, berin sizge bereyin,
Suranızdar, Köruğlı tabar-dı.

Èlkıyssa Köruğlı Sultan: “Köñilderinde orman kalmasın, surağandarındı aldındar,” dedi kırık jigitke. Sonda kırık jigit:

Sizdin bizge eş nersenizdin keregi jok, malınızdın da, jurtınızdın da bizge keregi az, birak Ğavazhan köpten beri eşkayda şıkpay kapa bolıp jür, Ğavazhan könilin kötersin, savık kurıp, seyilge şıksın, öz elinen kelgennen beri eşkayda barğanı jok! Dedi.

Sonan soñ Ğavazhanğa Ğıyrattı mingizip, kolına sunkarıp tilla dabılın baylatıp, bavadak kölinen üyrek alıp kelse boladı dedi Köruğlı.

Ğavazhanğa Ğıyrattı erttep berinder”. Dep aytkanı:

Tıdanızdar men aytayın bul dattı, 1199
Bir kudayın osılayşa surattı.
Ğavaz ulım avğa şığar vakıtı,
Alıp kelşi, ebzeldep Ğıyrattı!

Ėıyratıma kудay bergen akıldı,
Jaman adam dünüyeden kapıldı
Jarastırıp zer şoktağan tokımdı.
Alıp kelşi, ebzeldep Ėıyrattı!

1203

Atağınız jer men kökke jayıldı,
Jaksı adamdar kurar bap tap seyildi,
Berik tartıp beline altın ayıldı,
Alıp kelşi, ebzeldep Ėıyrattı!

1207

Akta minip körseteyim erlikti,
Jav duşpanğa ornatayın zorlıktı.
Jarastırıp altın mavıt terlikti,
Alıp kelşi, ebzeldep Ėıyrattı!

1211

Kудay bese surağanım kabıl-dı,
Bar muratım erkaşanda tabıldı.
Er kasına bayla altın dabıldı,
Alıp kelşi, ebzeldep Ėıyrattı!

1215

Köruğlına kудay bergen jigerdi,
Devletimnen miñ san erler kögerdi.
Jarastırıp ele mi altın egerdi,
Alıp kelşi, ebzeldep Ėıyrattı!

1219

Köruğlı sultannın bul söz in estigennen key in sak mıyrakar Ėıyrattı erttep, janına tilla dabıldı baylap alıp keldi Köruğlı Ėavazdı Ėıyratka mingizip basına tilla jigasın kiygizip, Ėavazğa karap bılay dedi:

Közine toldı kandı jas,
Pirlerime iydim bas
Jolın bolsın Ėavazhan,
Seni Allağa tabsırdım!

1223

Havadak kölge barıp kel,
Sunkarındı salıp kel.
Erterek kayt, Ėavazhan
Seni Allağa tabsırdım

1227

Osiyet aytam men sağan,
Jan-jağım jav korşağan
Jalğız ulım, Ėavazhan
Ėıyrattı sağan tapsırdım!

1231

Birev körsen jolıma,
Burılıp oğan karama.

1235

Ĝavanjanım, ulanım,
Ĝıyrattı saĝan tapsırdım!

Sunkar bolar kıyada, 1239
Kıyada kuz uyada.
Ĝavazjanım, şıraĝım,
Ĝıyrattı saĝan tapsırdım!

Kusın koldan uşırdı, 1243
Taska salam kusındı.
Ĝavazjanım, şıraĝım,
Ĝıyrattı saĝan tapsırdım!

Kamşımenen urmanız, 1247
Moynın kattı burmanız.
Ĝavazjanım, şıraĝım,
Ĝıyrattı saĝan tapsırdım!

Èlkıyssa, Ĝavazhan Kòruĝlı sultannan bata alıp, Ĝıyrattı oynaktatıp, havadak köline barıp, tilla dabilın kaĝıp kün seske bolĝaşa toĝız üyrek aldırıp, Jèmbilbelge karay bet alsa daşılım tartkısı kelip bir töbenin basına şıĝadı. Töbeden karaĝanda bir oba körindi. Ĝavazhan avılĝa karay barsa, bir top adam körindi, osı avıldan okşavırak bir ülken üy, bir atav üy tigilgen eken. Ülken üyge karasa, boşaĝasın altınmen şaptırıp, kiyizin atlas pen köpkerip joopkan eken. Otavĝa karasa, kümispen şaptırıp, ak kiyizden japkan eken.

Ĝavazhan bul üylerdin kasına kelgennen keyin ülken üyden jon surasam akımaktıdık, edepsizdik bolar, atavdan surap bir şılım tartayınşı dep, atavĝa karay bet alıp, zer kekilin tarap bılay dedi:

Ĝıyratım oynar jüz aluvan, 1251
Tilla kılış, som kalkan
Havadakdan kele jatırmiñ
Kòruĝlı Ĝavazhan.
Zer kekildi taraymiñ,
Onĝa-solĝa karaymiñ
Şılım bar ma suraymiñ
Bay işqinde gül bar ma?
Munan baska el bar ma?
Men havadaktan kelemin
Şılım berer ul bar ma?

Èlkıyssa, Ĝavazhannın bul sözün estip, atavdan karakat közdi, şırın sözdi, beyne suvret sıyaktı bir kelinşek jügirip şıktı. Kelinşek dalaĝa şıkkanda, karşı aldımda, kekilderi jasarıp eki beti balbırap turĝan Ĝavazdı kördi. Solda kelinşek Ĝavazdın kelbetine tan kalıp. Munın kasında jar degenin jar emes, tösek degenin tösek emes,

oyın-savık kurdık degenimiz bos söz eken,y buğan karağanda bayımnın avzı apanday, murnı darbaday eken degenoyğa kaldı. Bul jigitpen bir kün oynap-külmesem de armanım bolmas edi. Ne de bolsa bir eki söz aytıp kalayın , ayday jüzin körip şekerdey sözün estip kalayın dep kelinşek ğavaz ulanğa bılay dedi.

Jüreğimde meniñ orman, 1263
Kudiretten bolar perman ,
Tında sözdı, ey, mırzajan!
Aşuvlanıp karamanız,
Zerli kekil taramanız,
Men izinnen ayramanız,
Jokka şara, ne amalım?
Şılımım jok suramağın.
Jolınızdan keşiginiz,
Kekilinnen aynalayın.
Şılımminen isimis jok
Taspik okır küşimiz jok,
Va, bekszada, atınna tūs,
Birak üyde kisimiz jok.
Bu sjalğannın beri beker.

Köruğlına boldın nöker. 1280
Kızmet kılar kisimiz jok
Atınnan tūs bolsa leker.
Endi aypağan söz kadı ma?
Kuday baska is saldı ma!..
Kerek ekeler onđı aldına?...

Èlkıyssa Ğavazhan bul sözderdi estigennen keyin, özinin mundı müsepir ekendigin bilip, atının basın burdı da, keyin kayta berdi. Bul üy kirevke savıt jığası, Türekmen elinin ağası, Köruğlı hannın nağaşası, Ahmet sardar degennin balasının atuvı edi. Ğavazhannın aldınan şıkkın kelinşek ahmet sardardın kelini edi. Ahmet sardardın bir kızı bar edi, tolğan ayday on bes jaska jan a ğana kelgen edi , jengesi şılım bermegennen keyin jigittiñ ketip kalğanın bildi de, üydin japsarıp keterip, şılımdı tutatıp, Ğavazhandı şakırdı, bul kızdın atı Bataközayın edi. Bataközayım Gavazdı bılay şakırdı:

Astınızda bedev oynar jüz aluvan, 1287
Iyığına jarasadı som kalkan
Bedev attı, dabılpazdı jan törem,
Şılımdı şek, beri kelip, begijan!

Aynalayın sendey erdin boyınnan. 1291
Talay akıl tabırlık oynınnan
Şılımdı tart, beri kelip. jan törem!
Sendey erge men bir ğaşık törnem!

Maydan körse batır jigit janılbas, 1295
Nur körmegen evliyege jalınbas,
Er vakıtta şılım sura. jan törem,
Şılım degen key jamannan tabılmas!

Jaman sezbes jaksı sözdin kadirin, 1299
Dıykan biler tavdın beles, adırın,
Zer kadirin zerger biler“ degendey
Jaksı biler jaksı adamnın kadirin!

Er jigitke erkaşan da maydan sın, 13603
Javdın kolı kisendelip boylansın.
Şılım tartıp öz kolımnan şegip ket,
Kekilinnen mendey munlı aynalsın!

Èlkıyssa Ğavazhan Botaközayımnan bul sözdi estip, Ğıyrattı burdı da, japsardın tusına kelip, şılımdı tartıp kumarınan şıktı. Kızğa karasa karangı üydi jarık etip şugılası tüsip tur eken. Ğavazhan bul kız mağan layık dep işinen oyladı. Sonan soñ onın elirn, eke şeşesin surap bildi de “ şılımdı endi öz kolınmen bir” dep Botaközayımğa bilay dedi.

Ğavazhan:

Jürgen jerim askar tavdın beli edi, 1307
Kuş salğanım şalkar havadak köli edi.
Jalavşımıñ bul jerlerdi bilmeymin,
Aytşı mağan bul kay patşanın eli edi?

Bataközayım:

Ahmet Sardar osı jerde han edi, 1311
Kırık oymak şaharı onın bar edi.
Menin atım Bataközayım surasan,
Bul avıldar Ahmet Sardar eli edi.

Ğavazhan:

Janbır javga beles jerde köl bolar, 1315
Barlığı da Türikpendey el bolar.
Men surayım bataközayım ulıksatet,
Ahmet Sarndar degen adam kim bolar?

Bataközayım

Basında bar eki zerli jıgası, 1319
Türikmennin akıl aytar ağası
Kırık miñ aymak kol astına karaydı,
Özi jene Köruğlı nağası.

Ġavazhan:

Sözin tetti jaksı zattın özisin, 1323
Ata-anannı janar şırak közisin.
Zatınızdı men suraymıñ, Bataköz.
Osı elde kay patşanın kızısın?

Bataközayım.

Men söylesem şırın tildin sözimin, 1327
Ata-anamnın nurday jangan közimin
Asılım meniñ kızı bolam Ahmettin.
Atım desen Bataközdin özimin.

Ġavazhan

İzinnen men tevap kıldım sadağa, 1331
Seni körik jürek toldı sadağa
Jardın bar ma, jalğızbısın, Bataköz
Bul javaptı suravğa endi bala ma?

Bataközayım:

Bir jar üşin kündiz-tüni jılaymıñ, 1335
Kez keltir dep jaksı jarga suraymıñ
Eşbir jarğa kavışkam jok, jalğızbın,
Kudayımnan tilep jastı bulaymıñ.

Ġavazhan

Jalğan sözge jaksı adam erer me? 1339
Atan nadan aytkan sözge körer me?
Del boyınday tenestirip zer bersem,
Ahmet Sardar seni mağan berer me?

Bataközayım

Menin atam düniye malğa karamas, 1343
Düniyege erip atam bolmas mas.

Asıl zatı ten bolsa eger beredi,
Onan baska eşnerseni oylamas

Ğavazhan:

Mal bereyin Türikpendep elmnen, 1347
Kuşayın men tal şıbtay belinen,
Kumarlandım nur jüzine, botaköz
Berşi şılım, tartayın öz kolinmen

Bataközayım

Özin kimsin? Mal jıyganda berer me el, 1351
Sapar şegip, jurıp kepsin uzak jer,
Kolımnan ket sadağa, ey, jigitim,
Bere almaymıñ öz betine jöney ber

Ğavazhan:

Jıyarmıñ men Türikmendey elimdi 1355
Seyil kılıp senin tuvğan jerindi,
Könilime kek kelmesin, bataköz,
Baykap-Baykap tarta söyle tilindi.

Bataközayım

Oylasam men özin dağı mundısın, 1359
Sözdin aytıp bildiresin türlüsin.
Sendey jigit bizdin elde jok edi,
Aytşı özin, sirè, kimnin ulısın?

Ğavazhan

Bakşalardın şeşek atkan gülimin, 1363
Sonduvğastın şırın boldı tilimin.
Atım meniñ elge ataktı bal Ğavaz,
Jembilbelde Köruğlınıñ uımıñ.

Bataközayım

Erinme sen bakşalardın gülisin, 1367
Perzenti jok Köruğlınıñ ulısın.
Rasımdı aytam aşuvlanba, er jigit!
Ulı emessin, bir baytaldık kulısın!

Ĝavazhan

Bataköz dep alşındatpa özindi 1371
Aşuvlansam oyıp alam közindi.
Tart tilindi, baykap söyle, Bataköz
Özindi alıp, öşirermin ünindi.

Bataközayım

Jürgen jolın askar tavgın beli dep, 1375
Jembilbelde Tekejevmit eli dep
Men aytpaymıñ da seni matapalmasam,
Jembilbelde ğavaz atım kursın.

Ĝavazhan

Tavgın karı kuzdan kудay erisin, 1379
İsim tüssin budan bılay sen üşin.
Kul bolsam da seni matap almasam,
Jembilbelde Ĝavaz atım kurısın.

Bataközayım

Batır jigit aytkan sözden taya ma, 1383
Bergen sertin, işte sırın jaya ma?
Köp turmanız endi munda, kul Ĝavaz,
Öz kolinhan kelgen kıl ayama!

Ĝavazhan:

Elge barıp tağı kaytıp kelermin, 1387
Sol vakıtta evselendi körermin
Ĝavaz atım bul jalganda kurısın,
Kuşık süyip ak jüzinnen öbermin!

Èlkıyssa, Ĝavazhan, Bataközayımnan bul sözderdi estigennen keyin köniline avır alıp, közine jas keldi be: “ O, dariyağa,” kisi elinde sultan bolğanşa öz elinde ultan bol! “ degen pas eken. Men Köruĝlınıñ balasımnıñ dep jürsem, jurt meni Köruĝlınıñ kuli deydi eken. Men öz elimde nersege muktaj emes edim kündar patşanın jigiti edim, aldımda eki mıñ kisi kol kuvsırıp kızmet etetin edi, kazir munda da soñan8 artık emespin, büytip jürgeñşe öz elime keteyin,”

Dep Ĝıratka kamşı bastı da eline karay bet alıp, bir eki belesten astı. Biraz balğannan keyin köniline sabırlık kirdi, söytti de bul is mağan layık emes eken, meniñ munday söz estigenimdi kırık jigit pen ata-anam kaydan bilsin, egerge bulay ketip kalsam olar: “ Ĝavazhan arsız eken Ĝıyrattıminip kaşıp ketti dep ülken de kişi de mini karğar, bulay etkeñşe, Jembilbelge barıp, Ahmet sardardınkızın alıp der deyin. Eger alıp berse ol

kızdın basına kar beretin kızmetşi yılayın, eger alp bermese, kineni Köruğlına avdarıp, soñan soñ öz elime ketsemleşkim meni jamandap söz kılmas” , dep kaytadan Jembilbelge karay jürdi. Birkolına kusu, bir kolında oramalı közinin jasın sürte sürte jılap kele jattı.

Köruğlı sultanın esi derti janı da malı da Ğavazhan edi, ekindi bolganşa Ğavazhan nağıp kelmedi dep ornında sabır kılıp otıra almadı. Jembilbeldin kakpasına birneşe ret barıp, Ğavazhandı joktap, tınışı ketti. Ordada otırđan ağajünis peri, Mıskal peri gülner peri jene baskalar” Ğavazhanğa ne bolđan” dep bularğa karap jürdi. Imırt jabılğannan keyin Köruğlı şıday almay kırık jigitpen jene kakpağa keldi, kakpağa kelgennen keyin Köruğlı bılay dedi:

Havadak köli Jembilbelden alıs pa, 1391
Je bolsa jeri şalğay şalış pa?
Seske vaktın vede kılđan Ğavazhan
Kelmeyi ğoy, ne bop kaldı, kırık jigit?

Ğavaz ulan meniñ jalğız kulınım, 1395
Tırşiligim, süyenişim julınım,
Körine me karnızdar kakpadan.
Kelmeyi ğoy, ne bop kaldı, kırık jigit?

Jürek, bavırım kayđı zarğa ulandı, 1399
Sağındım men Ğavazhanday ulandı.
Ayrıldım ba jan kozımnan elde men,
Kelmeyi ğoy, ne bop kaldı, kırık jigit?

Ğavazbalam biyik tavdan astı ma, 1403
Elde mingen atı onın kaştı ma?
Jav kez bolıp akılınan sastı ma,
Kelmeyi ğoy, ne bop kaldı, kırık jigit?

Adastı ma elde Ğavaz ulalım, 1407
Köz janarım, süyenişim, şırağım.
Elde şölde suvsap, şölden jür me eken,
Kelmeyi ğoy, ne bop kaldı, kırık jigit?

Elkıyssa Köruğlı bul sözdi aytıp bolganşa, Ğavazhannın kele jatkanın kördi. Ğavazhan kayđılı pişinmen jılap keldi. Kırık jigit attannan tüsip selem berdi. Bular jakındağında: “Ermen jürinder!” dep selem despey öte şıktı.

Köruğlı sultan ordağa kelip, “Nege keşiktin” dep suradı:

Köruğlı:

Bakşadağı kızıl gülüm, 1401
Sen degende şıktı tilim

Kekilennen aynalayın,
Janım meniñ, kozım ulım

Ğavazhan

Jolımda men köp tarıktım, 1415
Jav duşpannan bek zarıktım.
Anga şığıp, kölde bolıp,
Bir kayğığa men salıktım

Köruğlı:

Tında meniñ aytkan sözim 1419
Sensin minin körer közim.
Nege soñşa keşiktin,
Aynalayın, ulım kozım

Ğavazhan

Havadak kölge men de bardım, 1423
Kolımdağı kustı kaldım.
Astımdağı ğıyratpenen
Birazırak men aynaldım...

Èlkıyssa Köruğlı munı estigennen keyin Razındı, şınındı ayt, nege keşiktin?
Özin nege jılap keldin? Senin könilindi kaldırğan adamdı jermen jeksen etemin, “ dedi.
Sonda Ğavazhan bılay dedi:

Pendesine boladı goy Alla jar 1427
Kus saldım da jüregimde tarttım zar,
Körgenimdi endi sizge aytayın,
Va, jan ata! Bul sözime kulak sal!

Siz kararnız közden akkan jasıma! 1431
Neler jaman ister tüsti basıma.
Jolavşının küni kursın atajan,
Ne jamandar kelip ketti kasıma.

Jüregimdi bir kasirèt jayladı, 1435
Gaziyzbastı müsepirlik bayladı.
Müsepirdin küni kursın atajan,
Menin sorım jangan şoktay kaynadı.

Anndadı astımdağı Ğıyratım, 1439
Mezil jetti munı endi uğatın.
Bir avılga barıp keldim, atajan,

Vakit ötken tej takıtım sınatın.

İşte jalın jüregimde dertim köp, 1443
Öne boydı biyledi , attı şok.
Şılım tartıp keteyin dep bir elge
Ğıyratpenen bardım dağı boldım döp

Katar-katar alkabında nar eken, 1447
Mendey erdi körüvge alar zar eken.
Barıp edim, şılımtartıp keteyin dep,
Ahmet Sardar degen birev bar eken.

Ahmet Sarar sol elderde han eken 1451
Kırık aymak eli onın şar eken.
Jüregimdi küydiredi der alıp,
Bataközayım degen kızı bar eken

Mağan kızda söz söyledi bilsin dep, 1455
Ömirinde esine ala jürsin dep,
Öne boydı örtegendey söz ayttı:
“ Ul emessin, Köruğlığa kulsın!” dep

Ajal jetpey mendey balan ölmedi, 1459
Jüregimdi jalın örtep, örledi.
Ruhsat berşi, endi mağan atajan,
Sol kızdı almay dertim meniñ sönsbedi.

Elkıyssa Ğavazhan: “Sol kızdı alıp ber, kırık jigitke jılım beretin, kızmetşi kılayın,” dedi.

Köruğlı bul sözdi estigennen keyin: “Ey , balam, kayğılanba! Bir Ahmet Sardardın kızı tügil on Ahmet Sardardın kızı senen sadağa ketsin, sen aman bolsan, osı el aman turğanda, sağan vayım jok, dep Ğavazdı meymanhanağa kizgizip, özi sırnay-kermey oynattı. Jembilbelde toksan mın üyli Türükmenin el ağaları.biyleri kerneydin davısı şıksa jıynalatın edi. Köruğlı biylerin sırnaymen şakırtıp alatın edi. Olar kermeydin davısı şıkkannan keyin jıyılısıp kaldı. Bunlar :

Ey, Köruğlı sultan, bizdi kerneyletip nege şakırdınız, kaday jumıs tapsırasız? Dedi.

Sonda Köruğlı sultan şakırğan jumısın aytıp, Ahmet Sardarğa elşi jibermekşi bolıp bılay dedi:

Köruğlı dep atadım men özimdi, 1463
Perzent üşin men sarğayttım jüzimdi.
Tındanızdar men aytayın, elevmet,
Hıykayasın Ğavazhanday kozımdı.

Ĝavaz janım zer kekilin öriпти,
Bir nersege könilin kattı bölіpti.
Havadak. kölge barĝanında ĝavazjan
Naĝaşımnın Bataköz kızın köriпти.

1467

sal kulaktı Köruĝlınıñ sözine,
Karanızdar şuĝılalı közime.
Ahmettin kızın körip bul ĝavaz,
Ĝaşıq boptı kızdın suluv jüzine.

1471

Sonın uşın men belimdi bayladım,
Neden bolsa ĝavaz üşin taymadım.
Taksan biyim, men aytayın sizderge
Berinizdi javşıkkı sayladım.

1475

Esittin be Köruĝlınıñ sözin de,
Neler adam ĝaşıq bolĝan izime.
Berinizdi soĝan javşı sayladım,
Bersin Ahmet ĝavazıma kızın de.

1479

Bizder kelgen Köruĝlıdan javşı de,
Sözge kulak ayta kelgen şalşı de.
Sardar bersin ĝavazıma kızın de,
Kerek bolsa suraĝanıp alsın de.

1453

Jıĝalı dep atar meniñ zatımdı,
Kökte, jerde anız kılar atımdı.
Naĝaşıma kerek bolsa düniye mal,
Ayamaymıñ, beremin ĝıyratımdı.

1487

Berinizder katar-katar narımdı,
Narga tiyep zerli altın barımdı.
Malĝa kelse ahmet sardar taĝı da
Ayamaymıñ berem mükemelimdi.

1491

Èlkıyssa, Köruĝlı sultan bul sözderdi aytkanda soñkıldap jılap künirengendey boldı, birak toksanbiy eş nerse demedi. Öytkeni olar javşı bolıp barmaymız devge Köruĝlıdan korkadı, barayın dese Ahmet Sardardan korkadı. Burlardın işinde jartıbay aksakal degen biy bar edi, bul biydi barlık biyeler öte kadirlep sıylaytın edi. onı erdayım biy eke dep ataytın edi. jartıbay biy Köruĝlınıñ bul sözin estidi de javabın men bereyin dep jan-jakka karadı oĝan bir biydin közi tusıp:

Ey, jartıbay aksakal! Bul sözge javab berüvdin biyligin sizge berdik. Köruĝlı sultanĝa javaptıözünüz beriniz, sizdin sözinizdi bir buzbaspız, dedi.

Sonda jartıbay aksakal bılay dedi:

Jantıbay dep atavsı edi özimdi, Soldırmanız meniñ kızıl jüzimdi. Toksın biyin javap ber dep koymadı Tındı sultan meniñ aytkan sözimdi.	1495
Tüsireyin moynımnan bir parızdı, Ötedim men namaz okıp kazırdı. Könilinizg, sultan avır almanız, Men aytayın tındanız siz arrızdı.	1499
Ustaların sağatını temir me? Moldalardıñ okığanı Zebuvr me? Tındasanız ösiyetim, Köruğlı Biylerindi javşılıkkka jiberme?	1503
Ahmet sultan küştiligin bildirer, Kızılpenen jürekterin tildirer Javşı bolğan biyelerindi öltirip, Dos-duşpandı elemizde küldirer.	1507
Jibergenmen adan neni tabasın, El aldında kur uyatka kalasın. Söz tındasan biyelerindi jiberme, Kızın bermes jibersen de nağaşın.	1511
Kemer beldev jarasadı beline, Zorlık kılsan kim keledi eline? Nege bersin bir baytaldık kulıña, Berse berer kız surasan özine.	1515

Elkıyssa, Jartıbay aksakal bul sözdi aytkannan keyin, biyelerdin barlığı da Jartıbaydın sözün makuldap, aksakaldı ortağa alıp, rıza bolıp javırının kağıstı. Sonda Jartıbay: “ Bunlardan korkayın ba? Aytar sözimdi aytıp salğım keldi, “ dep jüre berdi.

Sonda Köruğlınıñ biylerge aşuvı kelip, közi şarasınan şıgıp murtı tikireyip “ Va, dariyağa, bunlar meni kartaydı dep basındıav, Bayağı künim bolsa berindi de kılıştın jüzinen ötkizip, kınındı suday işer edim,” dep, jolbarıstay ınırandı, arıstanday tolğandı, ıza keredi, sol betimen meymanhanağa kirdi.

Ğavazhan bul sözlerdin barlığın da uydin sırtınan tındap estigen edi...

Ğavazhan kırık jigitti katar otırgızıp, barlığına arakşarap berin mas kılıp tastadı. Köruğlınıñ meylinşe nazalanıp kelgenin bilip, kolına bir kese şarap alıp turıp, Ğavazhan bılay dedi:

Ölme, ata, uzak jasa Ömirinde kıl tamaşa Usınamıñ ata sizge,	1519
--	------

Şarap tolı altın kese
Atım Alla, jarım Alla!

Közden jasim tizilipti, 1524
Jüregim de ezilipti
Tüz-nesibem oylap tursam
Jembilbelden üzilipti
Atım Alla, jarım Alla!

Kayğı bastı bir basımdı, 1529
Közden akkan kör jasımdı.
Aman bolıp köriskenşe,
Kayran ata, hoş bol endi.

Kızıl güldi biz terermiz 1534
Zer kekildi biz öermiz
Aman bop tur, kayran ata,
Kıyamette bir köermiz
Kağbam Alla, jarım Alla!

Bul zamanlar kanday zaman, 1539
Baska tüsti kalın tuman.
Jasım ata, köriskenşe
Sav-salamat bolğın aman!
Atım Alla, jarım Alla!

Èlkıyssa Ğavazhan bul sözdi ayttı da, kolındağı kesesin jerge tönkerip meymenhanadan şıǵıp, at turatın sarayga barsa Köruǵlınıñ eki atı oynap alısıp tur eken. Bul ettin birevi Ğıyratı, ekinşisi mejnünkök.

Ğavazhan oylanıp turıp bul Ğıyrat- Köruǵlınıñ atı, devledi de, perzenti de, kolkanatın da süyenışı de osı, bulğan minip ketsem, men duşpandık istegen bolarmıñ dep, Mejnünkökti ebzeldep minip aldı. Jembilbeldin kakpasınan şıkkanda, Ğavazhan Jembildi kıymay jürek-bavırı ezilgendey boldı, soñda Jembilbeldin eli, hava daktın köli, munarlı saǵım belimen koştasıp mıñanı aytkanı:

Bakşada aşıladı jembil güli, 1544
Sayrandı talğa konıp en bulbulı.
Aman bol, koriskenşe hoş bolıp tur
Savık sap, sayrandağan jembil eli.

Er jigit ne körmeydi tüsse baska, 1548
Jaza etip ayaǵımdı bastım taska
Amal bol, kayta oynalıp körgenimşe
Kıya almay koynım toldı toldı meniñ jaska.

Sonda Ağajünis peri şaşın tarkatıp jayıp jiberip, Ğavazhandı kuşaktap bılay dedi:

Tergenimiz gül bolsın, 1584
Mendey anan kul bolsın.
Közim nurı, kuvatım,
Arıstanım, sağan jol bolsın!

Közün nurı karağım, 1588
Aynalayın şırağım.
Sen ketken soñ ne boldık ?
Han sultanım, jol bolsın!

Tında balam, sözimdi, 1592
Tört kıldın-av közimdi.
Aynalayın kozım-av,
Sırtanım, sağan jol bolsın!

Kenje kozım, kulınım 1596
Süyeñişim julınım,
Ayırılıv senen dart,
Sultanım, sağan jol bolsın!

Kemer belbev baylatıp, 1600
Astında attı oynatıp.
Körüğlını jılatıp,
Arıstanım, sağan jol bolsın!

Kasirètin kozdatıp, 1604
Botadayın bozdatıp.
Körüğlını jılatıp,
Janım balam, jol bolsın!

Eki meniñ jarasar, 1608
Sözün beyne şırın, bal.
Sözimdi aytap, bal ğavaz,
Birazırak kulak sal !

Sen ketken soñ jılaydı, 1612
Kimnen medet suraydı?!
Jembilbelge iye sen edin.
Ketsen tartar zar, kayğı.

Dertti bolıp ötermin, 1616
Öz bosıma jetermin.
Munan ketsen, bal ğavaz

Mende turman, ketermin.

Bul jebilden ekevmiz 1620
Sirède bir kün ketermiz.
Kan jılaydı Köruğlı
Sonda botam, ne etermiz?!

Kulınım dep kozdatıp 1624
Kartayğanda bozdatıp
Korıkpaysın ba atannan
Kimge bolar obalı

Èlkıyssa . Ğavazhan Ağajünis perinin bul jırıp estindi de, atıman tüşip Ağajünisti kuşqaktap:

Könil şirkin bas endi, 1628
Bal şaraptı noş endi.
Körermiz be anajan,
Jolıkkança hoş endi!

Könilim meniñ buzıldı, 1632
Közden jasım tizildi.
Köriskenşe, aman bol!
Tuz-nesiben üzildi.

Şıday almay dertime, 1636
Janım kaygı örtine.
Ak niyetindi keşirgin
Jeteyin men sertime

Könil şirkin tolmaydı, 1640
Vaktı jetpey solmaydı.
Kul bolıp munda jürgenşe
Ketpesem endi bolmaydı.

Tavdın karı erisin, 1644
Jebilbeldin elisin
Munda turar betim jok
Müsepirlik kurısın.

El avzına jok elek”, 1648
Munda turıp ne kerek?
Kul bap munda jürmeymin
Orındı oğan ernjimek

Elge nesip tartıptı. 1652
Bir jumıstı artıptı
Munda mırza bolğanş
Elde kuldık artıktı

Munda kulğa teneldim, 1656
Ne nerseye keneldim?
Körgenimşe hos boptur,
Kürjistanğa jöneldim.

Bolannın ğay azime. 1660
Janım, anam hos bop tur,
Kulak salğın sözime.

Èlkıyssa Ğavazhan: “ Ne bolsa da Alladan, Köruĝlı atama, kırık jigitke de, eldin berine de selem aytınız, hoş bol, ana, ak niyetindi keşiniz! “ dep Kürjistan şaharı kaydasın dep, artına karamastan jürıp ketti.

Ağajünis peri eyeldermen zar jılap kala berdi.

Köruĝlı kırık jigitpen üş kün arak-şarap işti. Üş-kennen soñ esin jıyıp meymenhanağa keldi, munda Ğavazhannın jok ekendigin körgennen soñ, Köruĝlı Ağajünistin ordasına barsa, Ağajünis peri Ğavazhannın ketkenin estirtip:

Uşkir edin kanatınnan kayrıldın, 1664
Jüyrık edin, tuyagınnan mayrıldın.
Köruĝlı orman kılıp künip endi
Süyenişin bal Gavazdan ayrıldı!

Oylap tursam jalğan eken bul dünyeye, 1668
Bul dünyeyege bola almaşı kim iye?
Ol elinnin sultanı edi bal Ğavaz,
Bal Ğavazday ulanınnan ayrıldı!

Armanmenen sındı eki kanatın, 1672
Ketkennen soñ buyındaĝı janatın,
Kaldı iyesiz Jëmbilbeldey eliniz,
El iyesi Ğavazınnan ayrıldı!

Mayırıldı meniñ eki kıyağım, 1676
Sargayadı zapıranday sıyağım.
Ğavazdayın ulın ketti, sultanım,
Közin nurı Gavazınnan ayrıldı!

Kunday soldı basımızğa tumandı, 1680
Gülder soldı şalkar kölin suvaldı.
Jembilinnen oyın-savık ajırap,

Bal Gavazday kuvatınnan ayrıldın!

Duşpandarın tındamadı sözindi, 1684
Ökpelettin bal Ğavazday kozındı.
Baskan izin endi tappay kalarsın,
Bal Ğavazday sultanınnan ayrıldın!

“ Va, balam! “ depp kaygı tartıp jılayın, 1688
Kaygılanıp kara bürken bulayın.
Kaygı-kasirèt endi senen ayrılmas,
Könil hoı sunkarınnan ayrıldın!

“Vabalam ! “ dep botadayın bozdaşı, 1692
iştegi bar kaygı-dertti kozğası
ketken jolin özdep kelşi Ğavazdın,
denendegi şıbın jannan ayrıldın!

Taza gülder aşıldı da solğanı, 1696
Düniyede bizdey mundı bolmadı.
Ğavaz ketti Jembilbellin onbadı,
Tuygınnan, sunkarınnan ayrıldın! Dedi.

Èlkıyssa Ağajünis periden bul sözdi estip Köruğlı sultan zar jıladı. Esinen ayrılıp, talıp ketti. Bir vakıtta esin jıynap alıp, Ağajüniske karap bılay dedi:

Közden jasım sel boldı, 1700
Duşpan kelip el boldı.
Ğavaz ketze jembilden
Karan kalıp, şöl boldı.

Üzildi eldin julını 1704
Ğavazday ketip kulını.
Ras bolsa ketkeni
Jembil endi kurıdı.

Basa almadım jav tilin, 1708
Sarğayadı nar gülüm.
Gavaz ketse jembilden
Ne boladı kul künım?

Erbir sözün mağan bal 1714
Bul sözime kulak sal.
El-jurtımdı jav aldı
Nege kerek devlet, mal?

Kartağayda sor boldım, 1720
Kasirétke mal boldım.
Ĝavaz ketse, sağan ne
Barasın kayda, jol bolsın!?

Tartım perzent zarındı, 1712
Töktim namıs, arımdı.
Ketken bolsa Ĝavazhan
Körer künim tarıldı.

Kurbaşışa jondanıp, 1724
Eldenege tolğanıp,
Özin kayda barasın
Kanatındı komdanıp?!

Èlkıyssa, Köruğlı bul sözdi aytıp, jılap “ Ĝavazdın küyigi janıma batıp turganda sen kayda barasın” dedi. Ağajünis bul sözdi estip, Köruğlığa karap bılay dedi:

Müsepidin jüregende kaygı bar. 1728
Kayda barsam kutılmadım, tartım zar.
Kulağın sal, men sözimdi aytayın,
Ĝavaz edi meniñ selev kuvanar.

Bul jalğanda köp koy bizdin künemiz. 1732
Kuday bolsın erbir iste panamız.
Tiri adam kayğısınan öle me
Va sultanım kulak salıp tıdanız!

Körersin be közden aktı kızıl kan 1736
Tenimdegi tek şıkpağan şıbın jan
Düniyede kalay tiri jürermin
Süyenimşim edri meniñ Ĝavazhan!

Kayğımener men munımdı şertemin 1740
Kasirét şıbın jandı örteдим
Bilmeymisin Köruğlı han aytayın;
“ Bul Ĝavazım Jèmbilbeldin körki edin”.

Han boldınız biylep Jèmbilbelindi, 1744
Şeker tilmen bağındırdın elindi.
Bilmeymisin Köruğlı han, aytayın,
Ĝavaz edi güldedirgen jerindi.

Ĝavaz ketti birjolata elinnen, 1748
Ol koştastı askarlı ör, belinmen,

Öz kolınnan uşırğanday ğavazdı,
Kuvın sultan Ğavazındı jerninen.

Beyge ala almas arğımaktın toktığı 1752
Sarğaytadı işte armannın ködtigi.
Va, Köruğlı, munşa nege sandaldın,
Beri-dağı bir perzenttin joktığı?

Jaman adam öz devletin tıyadı 1756
Jaksı adam jamanğa da sıyadı.
Beri-dağı bir tagdırdın isi goy
Bir perzentti kuday sizden ayadı.

Èlkıyssa, Ağıajünis peri:

Ey, Köruğlı sultan! Basındı köter, ğavazdan ayrılı bul dünyeni ne betimizben köremiz, dedi. Sonda Köruğlı bul sizdi estil, jolbarıstay tolğanıp, arıstandayy ınıranıp meymanhanağa girdi, onda kırık jigitlen birge otırlı gavazhandı özdep “ Ne bizdi al, bolmasa gavazhannın dıydarın körset, “
Dep kudayğa jalındı. Zar iyledi, Beride jerge jatıp kosıla jıladı.

Èlkıyssa , Ğavazhan Mejnünökke minip, ata jurtım,tugan elim kaydasın dep jöney berdi.

Könili dertti buzılğan, 1760
Közinen akkan kızıl kan.
Kündar eline bet alıp
Jöney berdi Ğavazhan.

Sevletimen jasarıp 1764
Mejnünkökmen talasıp
Tevekel dep bet alıp
Jöney berdi Ğavazhan.

Basındağı devledi, 1768
Jarastaktı kelbeti
Mejnünkökti mindi de,
Jöney berdi Ğavazhan.

Bad-bakıttın şöline 1772
Bastı kadam jerine
Eşkimge sır aytpastan,
Jöney berdi Ğavazhan.

Jembilbelmen koştısıp, 1776
Duşpanmenen kektesip.
Tevekel kıp kundayğa,

Jöney berdi Ğavazhan.

Jalğız özi küyini,
Laşın kustay şüyilüp
Kamşı banıp Mejnünge,
Jöney berdi Ğavazhan. 1780

Kiytip altın mavıtın,
Kirevke ak savıtın.
Apanday kıp jerdi oyıp,
Jöney berdi Ğavazhan. 1784

Alladan dep bul isin,
Serli altın kılışın,
Jalkıldatıp, tolganıp,
Jöney berdi Ğavazhan. 1788

Astında atı arındap,
Keyde kattı ağındap.
Keygen tonı jarkıldap,
Jöney berdi Ğavazhan. 1792

İştegi dert kozğalıp,
Botadayın bozdanıp,
Öz-özimen söylesip,
Jöney berdi Ğavazhan. 1796

Kürjistanga bet alıp,
El-jurtına neyit alıp.
Ata jurtım kayda dep,
Jöney berdi Ğavazhan. 1800

Jolbarıstay jondanıp,
Mejnüncök tolganıp.
Jol tanabın kışkortıp,
Jöney berdi Ğavazhan. 1804

Kayratına doldanıp,
Sur jebesin kolga alıp.
Elin izdep, şöl kezip,
Jöney berdi Ğavazhan. 1808

Tuvgan jerin sağıcıp,
Kılışı künge şağılıp,
Mejnüncögi şabilıp,
Jöney berdi Ğavazhan. 1812

Şöldi basıp erdi asıp. 1816
Bad-bakıttay beldi asıp.
Botadayın bozdap, zarlanıp,
Jöney berdi Ğavazhan.

Ara şöldi künde ötip 1820
Aysız karatünde ötip
Segiz künde bop kaldı,
Jöney berdi Ğavazhan.

Kezip şöldin dalasın, 1824
Astı tavdın salasın.
Kürjistanın karasın,
Kördi ene, Ğavazhan!

Kün besinnin şaması, 1828
Basında tilla jıǵası.
Kürjistanday kalaǵa
Keldi mine, Ğavazhan!

Èlkıyssa, Ğavazhan kün-tün jürüp, segiz kün degende kur-jistanga kelip kaldı. Kürjistanın darbazasına kelse eş adam ündemeydi, eş adamın da dıbısı bilinbeydi, darbaza aldına kara şübere baylanǵan eken. Jurt bir-birine karar emes. Sonda Ğavazhan: “ Bul sanardın hanı ölgenbe, bolmasa baskan bir pelege duvşar bolǵan ba ? “

Dep ayladı. Darbazaǵa keldi de mña sözdi ayttı:

Jöteǵimde katarlanǵan nar ma eken, 1832
Bizdey inker sirè izdese barma eken.
Müsepir bop kelip edik bul elge
Darbazaşılar, esik aşarbarma eken?

Eves adam er nersen tapkanı, 1836
Taldap önip, zer kekildi takkanı
Kurbaşılar, turınarşı erterek,
Müsepirge aşınızşı kakpanı

Mejmünkök degen meniñ atım bar, 1840
Türikmen eli Tekejevmit zatım bar.
Jembilbelden edeyi izdep kemin,
Alıp kelgen künhar hanǵa hatım bar.

Közdin jasın köldey kılıp tögemin. 1844
Bad-bakıttın sölin basıp kelemın.
Kulıptı aş darbazaǵa kirgizip,
Kolımdaǵı hatımdı men beremin.

Kızıl güldi kumarlana teremin, 1848
Javabımdı hanınızğa beremin.
Darbaza aşıp kirgizinder, jigitter,
Kala işinde jumısın bar kiremin.

Èlkıyssa, Ğavazhannın bul sözün estip, kurbaşılar darbazağa kelse, darbaza aldında bir bala kelip turğanın kördi. Zer kekili salbırap, eki beti almadayın albırap, mıyvaday barbırap turğan Ğavazhandı körgegen soñ kurbaşılar: “ Berekeldi, jevmitte de munday suluv bala boladı eken, “ dep tankalıştı.
Bul vakıtta künhar handı izdep, tört joıldan beri tiridey körge tüşip edi, eşkimmen söylespeytinsedi, bular: “ Bul balanın suluvlığı Ğavazhan tağız ese artık eken, munı künhar hanğa alıp barayık.
Suluv alıp bargannan keyin han da eşnerse demes,” dep Ğavazhandı künhar hannın aldına alıp bordıda, Ğavazdı sırtka koyıp, kurbaşı künhen Hanğa kelip:

Bir allağa karız-dı, 1852
Bendesi solay terizdi.
Künhar Hanım, kulak sal,
Ayta keldim arızdı!

Kızmet etken tuzım bar, 1856
Sarğayatın juzim bar.
Sözine kulak salınız,
Aytatuğın sözim bar.

Asıp askar belinen, 1860
Körüğlınıñ jerinen
Edeyi izdep bir bala
Keldi de suluv körikti.

Elşi bolıp kelipti 1868
Sizge sèlem beripti.
Türikmennen kelgen elşi eken,
Özide suluv körikti.

Mejmünköktey atıbar 1864
Jevmit degen zatı bar
Türikmennin elşisi
Alıp kelgen hatıbar

Basındağı devleti, 1872
Rüstemdeyin evleti.
Artık eken karasan,
Ğavazhannan sevletib

Söylegen tili türki eken, 1876
Basında noğay börki eken.
Öziniz körsen nonarsız.
Ėavazhan artık körki eken.

Sunkarday tüler uyada, 1880
Uşıp bir jürgen kıyyada
Suluvlığın köriniz
Ėavazhannan zıyyada.

Tuz-deminiz tartıptı, 1884
Ayday tolkıp balkıptı.
Körseniz sözgenanarsız,
Ėavazhannan artık-tı dedi

Elkiyss, künhar han Ėavazdın aldınnan şıktı, ol bala kanday eken körelık dep ayladı. Ėavazhan Jembılbelge barğannan keyin, onun suluvlığı burıngısınan on ese artkan edi. Ėavazhandı körgenderdın biri de tamımadı. Jalğız-ak künhar hannın özi tanıp, Ėavazhandı kuşaktap eki betinen süyip Künhar patşa bılay dedi:

Tört jıl boldı, bulazba? 1888
Karşığa salıp bir kızğa
Önim be, elde tüşimbe?
Bul körgenim Ėavaz ba?

Astımda mingen pırağım, 1892
Er adamnan suadım.
Önim be, elde tüşim be,
Kelgeni me Ėavazdın?!

Zarımdı meniñ bilıptı 1896
Jaratkan rahım kılıptı.
Jarandarım sèlem ber,
Ėavaz bala kelıptı.

Közimnen ağıp kızıl kanı 1900
Dertenip tende şıbın jan,
Kekilinnen sadağa,
Keldin be aman Ėavazhan!

Tal boyınnan, sözinnen 1904
Men suraymıñ özinnen,
Kışka talday belinnen,
Almadayın jüzinnen
Jav jaskanıp kırasın,
Batır jigit şıyrasın. 1908

Keldin be aman, kulınım?
Atan bir senen aynalsın!

Tılladan taktım jığanı, 1912
Altın dattım doğanı.
Aman-esen keldin be,
Aytıp jürdim duğanı?

Terdim taza gülimdi, 1916
Tartım kasirèt zulımdı.
Aynalayın, bal ğavaz
Berdim sağan elimdi.

salalı ör men dalanı 1920
Kayğı bir örtep baradı
Aynalayın bereyin
Kürjistanday kalanı.

Aştı kunday baktımdı, 1924
Bakıtka dabil kaktım-dı,
Şırın sözdi, bal gavaz,
Sağan bir beremn taktımdı

Köredi eken boyındı, 1928
Armanıñdı, oyındı,
İyesi boldın Kürjistan
Jasayın kırık kün toyındı.

İşimdeği dertimdi, 1932
saldın bir mağan ertindi.
Kabil etsen, bal Ğavaz
Beremin barlık jurtımdı.

Allanın körip permeniñ 1936
Kalmağan edi dermenim.
Bügin elsem, bal Ğavaz,
Düniyeden jok armanım.

Èlkıyssa, Künhar Han bul sözdi ayttı da altın takıtın, Kürjistan şanarın, kazınadağı malın, mandaydağa barın, ökimet, emirin jöne bermekşi bolıp, Ğavazhannın kelvinin kuvanışına kırık kün oyun, kırık kün tayın jasadı.

Ğavazhan ornunna turıp, kol küsirip bıly dedi:

Ey ğalamnın patşası! Men bul elden ketkeli törtbes jıl bolıp kaldı, atamnın elgenin esitip, oğan duğa, bata kılğan edim, endi anam men kandasım bar, olar da meni keldi dep estigennen keyin meni körüvge aşığadı. Eger de siz ruksat etzseniz, solardı köreyin, ded.

Sonda Künhar Pata:

– ey, Ğavaz! Sabır kılınız, Biraz jaylaŋannan soŋ barıp kelersin.  zin jas bolsan da bas boldın. Endi senen bir curaytın s zım bar, soĝam javap ber, dedi.

Söz aytamıŋ j z alvan, 1940
Düniyede kim kalgan?
Birnee söz suraymıŋ,
Javap beri, Ğavazhan?

Jerdin j zin arladın, 1944
Parasatpen barladın.
Kay jerde kördin jaksı attı,
Aytı maĝan armanım?

Talay jerde j rdınız, 1948
Berinde körip, bildiniz.
Ekini s zım suraytın,
Jaksı adam kayda k rdiniz?

Jembilbelde turdınız. 1952
Seyil-sayran kurdınız.
Jaksı dindi kay jerde
Bal Ğavazım, k rdiniz?

El jaksısı kay jerde, 1956
Er jaksısı kay jerde,
Balam Ğavaz, javap ber,
Kaysı jerde k rdiniz?

 lkiyssa Künhar hannın bul sözin estigennen keyin Ğavaz.

D nyeni bir kıdırdım, 1960
Jembilde han bopmen turdım.
K rgenimdi men aytayın,
Jurt jaksısın jembilde kördim!

Beyge bermes ilĝıy sanlak, 1964
Jigitteri mingen tandap.
Aspannan kustı kayıratın.
At jaksısın jebilde kördim!

Kürjistanday naar dalan 1968
Attarının beri aban
Araladım berin temlam,
At jamanın senderde kördim!

Jigitledi ılgıy batır,
Duşpanına zaman akır.
Kızılbastan alıp kaşar
Batkır jigit jembilde kördim!

1972

Ölmes burın kebinin pişken
Jav körinse ensesi tüsken,
Bereke jok küp davrıkkın
Korkaktardı kurjistanda kördim!

1976

Javlarımın alıskanday,
Atpen oynap jarıskanday.
Aybattarı arıstanday
Balyan jigit jembilde kördim!

1980

Beri akılsız jigeri jok,
Javga kayrat öneri jok.
Koldarınan keleri jok,
Jaman jigit kürjistanda kördim!

1984

Sahar turıp akır namaz,
Jalbarınıp kılattın naz.
Bir kundayğa jalınatın
Din jaksısın jembilde kördi!

1988

Bir ağaştı janıp alıp,
Oğan karap, küyin-yanıp,
Kür siyretke tabınatın
Dün yamanın senderden kördim!

1992

Tekejevmit elderi bar,
Havadak degen kölderi bar.
Bir jigitke toksan adamn
Batıp jigit jembilde kördim!

1996

Dep javap berdi.
Èlkıyssa, Ğavazhan bul sözdi aytıp bitirgen de jok edi, kündar patşa aşuvlanıp
Ğavazhannın sözün bölip jiberdi. Közderi şatınap, murdi tikireyip aşuvlandı:

Sen Köruğlınıñ dinine kirip, munda azgıruvşı bolıp kelgen ekensin munı
öltirinder! Dep jendetterin şakırıp bılay dedi:

Jüregimnen keter emes bul dertim
saldı mıñav duşpan otın jav otın.
Kulağın sal aytkan sözdi tındandar!
Munda kelip kurbaşılar, jendetim.

2000

Başka dinge Ğavaz ulan kırıpti,
Jembilbelge şın könilin beripti.
Kelenizder azap kılar jendetter,
Ğavaz ulan jansız bolıp kelipti!

2004

Bilmegenin bildireyik sabazga.
Körmegendi körseteyik sabazga.
Jansız bolıp kelgen eken bildirmey
Al. jendetter, bul Ğavazdı bavızda!

2008

Korıkpandar közden akkan jasanan,
Karğa kuzğın şokıp jesin basınan.
Dar ağaşka alıp barıp asındar,
Julınızdar taldap-taldap şaşınan

2012

Öz sazasin Ğavazhannın berinder!
Jürek, bavırın tilim-tilim tilinder.
Darğa asıp mankara ğıp ğavazdı,
Öltirinder, mağan aytıp kelinder!

2016

Jansız bolıp kelgen eken elime.
oyran salıp ketpekşi bop jerime
öltirinder, bal ğavazdı ayama,
jöneltinder, özi jatar körine!

2020

Elkıyssa, sol vakıtta jüz jendet kelip Ğavazhannın moynına arkan salıp, sar jılatı,
dar ağaşına karay ala jöneldi. Bul isti Ğavazhannın anası men karındası estip, ekevi de
üyinen jalan ayak, jalan bas şığıp, Ğavazhanğa kelipjendetterdin kolına jarması. Küleyin
aksakaldarğa karap bılay dedi.

Va, jarandar, beriniz,
Sözime kulak salınız.
Kozına azap körsetti,
Künhardayın hanımız.

2024

Kim nanadı tiline
Kılıştarı belinde
Jarkıratıp asınıp,
Ğavaz keldi eline.

2028

Basımdı salıp karağa,
Jürekti bölep jarağa.
Şırkıratıp, bozdatıp
İyesin nege balama?

2032

Baska tüsse körermiz
Enirermiz, jürermiz
Biraz kün sabır kılındar,
Ėavazdı tağı berermiz

2036

Kim korakpas janınan
Kim korgamas malınan
Biyep, barıp aytındar,
Kıysın kasık kanınan?

2040

Ėlkıyssa Ėavazhannın anası. “ Öz jurtım, öz elim dep izdep kelgen Ėavazdı
kanğa boyamasın, kanın keşsin”, dedi

Sonda biyeler:

Ras Ėavazhan sıymaktı ulundar jüz jıldı bir-ak tuvadı, kazir muni eltirip darğa
asıp jibersek, tubinde kayđısın künhar patşanın özi tartadı! dedi de , Ėavazhandı darğa
astırmay, zındağa saldırdı. Sonan soñ kırık küнге deyin ösüvet aytıp, “ Köruđlınıñ
dininen bestiremis “ dep akıldıstı. Neşe kündeı ösüvet ayttı, akıl berdi, birak
Ėavazhan bulardın sözine könbedi. Aytkandarın kabıl almadı. Sol eki ortada talay
künder ötip ketti.

Ėavazhannın jeti jasar balayım degen karındası Ėavazhandı köruvdin eşbir retin
taba almay jüretin. Bir küni balayım zıdannah zındandı izdep, Ėavazhan jatkan
zıdannın tusına kelip bılay dedi:

Düniyeni bir köruvge zarmısın,
Jatkan zıdan tuñşıktırgan tarnmısın.
İzdep keldim, ağa jonım, kasına!
Bul zındanda, bayırım-av, barmısın?

2044

Ne desen de buyrığına jaraymıñ,
Körinbeysin olay-bulay mkaraymıñ.
Men bir şerli izdep kelgen kasına,
Bul kudıkta, mundı ağam, barmısın?

2048

Bir kudayım aman kılsın janındı,
Ağızbakşı Kızılbastar kanındı.
Bile keldim edeyi izdep halindi,
Bul sındanda, jalđız ağam barmısın?

2052

Jas sebiyeler akıdı eken ejikti,
Düniye degen adamzatka kezikti.
Tiri bolsan bir habarın bere kör,
Bul zındanda jalđız ağam barmısın?

2056

Jas sebiyelerokıyalı eken ejikti,

2060

Düniye degen adamzatka kezikti.
Tiri bolsan bir habarın berekör.
Bul zındanda, jalğız ağam barmısın?

Batadayın jalğız anan bozdaydı, 2064
İşte armanın küyinedi kozğaydı,
Jürek bavırını örtenedi anannın,
Bul zındanda, jalğız ağam barmısın?

Va, kazım! Dep şaşın jayıp jılaydı. 2068
Erteli-keş bir Alladan suraydı
Esi ketip, öne boyan ört alıp.
Bul zamanda, ağa janım barmısın?

Èlkıyssa, balayım: “ Seni zındağa salıp, azap körsetti, biz mundı boldık, jalğız ağam barmısın?” dep jıladı. Bul sözdü teren sından tübinde jatkan Ğavaz estip, karındasının zararına şıday almay bılay dedi!

Jalbarınam bir jaratkan kudağa, 2072
Köz jasındı kayran sinlim bulama
İzdep kelgen oynalayın karındas,
Köz jasınnan ağan bolsın sadağa.

Batır jigit şın maydanda tolğansın, 2076
Javdın kol kisenmenen baylansın
“ Jılamaşı ağajan “ dep balayım
Köz jasınnan mendey ağan aynalsın.

Minüvşi edim maydanda men kızıldı, 2076
Seni körip mundı könil buzıldı.
Ağajan dep eğilmeşi bavırım.
Jüregime salıp kasıret izindi.

“ Adam bası Alla dobi” degen ras 2080
kuday salsa ne körmeydi ğarıp bas
ağajan depz jılıy berme, balayım,
könilinde- dert, jasında kan aralas.

Buzılğan jok eli meniñ sıyyağım, 2084
Mayırılğan jok balat bitken tuyağım,
Keldin bugün endi izdep kelmeşi,
Köz jasınnan aynalayın sırağım!

Jüregime tüsti meniñ vayım. 2088
Medet bersin bendesine kudayım.
Bügin keldin, bugünнен soñ kelmeşi,

Del bayınnan aynalayın, Balayım!

Bul Kızılbas duspandığın bildirdi, 2092
Jüregimdi almaspenen tildirdi.
Bürinnen soñ kelmey-ak koy balayım,
Kızılbastar del belimdi sındırdı.

Molda alar kolğa devleti kalamdı, 2096
Jüregime saldırmaşı jarandı.
Köremis be körmeymiz be dıydarın
Mundi ğarıp anama ayt sêlemdi!

Aşuvlanıp karağa jok betine 2100
Yabolmasa, söylegem jok lepüre.
Selem degin jalğız mundı anama,
Rıyza bolsan mağan bergen sütine.

Kündiz-tünü al da bozdap kaypğırar, 2104
Arman bolıp kanatınan kayrılar,
Selem aytşı jan anama, balayım,
Segiz künnen Ğavaznan ayrılar!

Jaksı adam jaksı bolar jasında, 2108
İbilis,şaytan er jigittiñ kasıda.
Segiz künnen bir körersin ağandı,
Mundı bolğan bar ağaştın kasında.

Havadak kölge salıp edim kusımdı, 2112
Keşer kудay küne kılğan isimdi
Endi kaytıp bul dünyede körüv jok
Köriskeñşe mundı sinlim hoş endi!

Elkiyssa, balayım ağasının bul sözün estiren soñ botaday bozdap üyine kayttı.
Ğavazhan sından tübinde könilin dert bosıp, jolbarıstay ınırıp, arıstanday tolğanıp,
jürek derti kozğalıp,örtenip jata berdi.

Elkiyssa, endi Köruğlına keleyik. Köruğlı Ğavazhan ketken soñ eşkimmen
söylespey jata berdi. Bul eki arada bir ay ötip ketti. Jembil ordasında ağajüvnis per “
Menin kozım Ğavazhan” dep küni-tünü zar iylep enereytin edi. munın zarlı davısınan
aspan janğırıp, kök künirenetin. Birev miñav Ğavazhannın ekeni kırık miñ tildağa satıp
alatın edi sol jerdin topırağın közge sürtetinedi. Bir küni Köruğlı kırık jigitke kelip:

Ey kırık jigite, biz osı jerde jatıp Ğavazhan, Ğavazhandep jata beremiz be?
Turındar, atka minelik, Navadak köline barıp kus salıp, dabil kağıp, yseyil kurıp,
könilimizdi köterelik! Dep kirik jigitke karap bilay dedi!

Kırık jigit javga aytpay sırındı 2116
Duşpanına körsetinder kırındı.
Bir sözüm bar senderge de aytatın
Beriniz de kök bedevge mininder!

Aytpanızdar işte sırđı jav-jatka! 2120
Kalarsındar tübi bir kün uyatka.
Turınızdar, beriniz de jigitter,
Kayrattanıp arğımakka mininder!

Jay-duşpandı el demender kesir-di, 2124
El desender jav mereyin ösirdi.
Turınızdar, berindağı, kırık jigit!
Jigerlenip bedev kökke mininder!

Aytkan sözüm el-kurtıma jayıldı, 2128
Duşpan betin kaymıktırıp kayırdı.
Tarnızdar taka bekem ayıldı,
Aybattanıp arğımakka mininder!

El kıdırğan berin közben körer-di, 2132
Şığaramıñ endi mende önerdi.
Altın tilda erlerindi erttender!
Jigerlenip kök bedevge mininder!

Duşpanına körsetinder erlikti, 2136
Javga savıp bildirinder sorlıktı
Atka salıp altındatkan terlikti,
Kırık jigit endi atka mininder!

Ayıl tartıp arğımaktın beline, 2140
Bir şabındar aybattanıp jerine.
Jürinizder şalkar navadak köline,
Kırık jigit jüyrık atka mininder!

Èlkıyssa, Köruğlınıñ bul sözün estigennen keyin kırık jigit atka minip,
Köruğlınıñ artınan erip, Jembildin kakpasınan şıktı.

Köruğlı navadak köniline bargannan keyin Ğavazhannın jürgen jerlerin körip,
tağıda könilü buzıldı. Kırık jigitte kara jerdi kuşaktap zar enirep jembilge kaytıp keletin
edi.

Bir vakıtta Kürjistan jağınan kele jatkan köp savdagerdi körip Köruğlı sultan:

Ey, jigitter, osı kervenderge jolığayık, Ğavazhannan habar suralık, dep
savadagerlerdin aldınan şığıp, “Kaydan kele jatırsızdar, kayda barasızdar?” Dep suradı.
Eri Ğavazhannın habarın surap, Köruğlı bilay dedi!

- Köruğlı dep bizdi aytadı bilesiz,
Ey kervender kaysı jakka jüresiz?
Men suraymıñ kervender sizderden,
Kaysı jatkan sapar şegip kelesiz? 2144
- Söz estiniz bizdey bektin tilinen,
Şarşağansız bat-bakıttın şölinen.
Sizderden men surayın kervender,
Kelesizder kaysı hannın elinen? 2148
- Baldan artık tındasandar sözim bar.
Jolğa karap telmirende közim bar.
Bilsenizder javap berşi, jarandar,
Suraytuğın sizderden bir sözim bar? 2152
- Ey, kervender, estidiniz zarımdı,
Kayğı-dertten jüregimiz jalın-dı
Ayrıldım men armanda, jarandar,
Bilesiz be Ğavazdayın jonımdı? 2156
- Turıp edi Jembilbeldin elinde,
Ösip edi bekdada edi jerimde.
Ayrıldım men armanda kervender,
Kayğımenen kabırğanız sögildi. 2160
- Jeteginde katar-katar mar ma eken?
Harlarına zer kadağan sen be eken
Ketip edi Ğavaz ulan jembilden
Kündar Handa Ğavaz sultan bar ma eken?! 2164
- Ey, kerven bası! Ğavaz ulannan habar bilseniz aytınız? Ol Kündar patşağa barıma? Ne bolıp jür eken. Dep suradı Köruğlı.
Sonda kerven bası Köruğlı hanğa Kürjistan elinde ne bolıp jatkanın, kanday vakıyğalar bolğanın, özinin estigenderin aytıp berdi.
- Oylasak bul dünive peniv eken,
Adam janı-alla mülki deydi eken.
Estirendi men bir sağan aytayın,
Kulak salıp tında munı, han iyem! 2168
- Bul dünyenin mal, jıynazı jalğan-dı,
Olardan da peniy dünıye kalğan-dı.
Ğavazınnan endi habar aytamıñ,
Bal Ğavazın Kürjistanğa barğan-dı 2172

Er basına tüser erbir ğalamat, 2176
Jaksılarğa bolar türli ğalamat.
Körgeñimdi endi sizge söyleyin
Ğavaz bardı Kürjistanğa salamat.

Kürjistanğa Jembilbelden bardı da, 2180
Köp adamdı kapalıka saldı da
Kürjistanğa Ğavaz ulın barğan soñ,
Sultan boldı patşasının aldında.

Ğavazhandı ol da jaksı köedi, 2184
Kırık kün toy ğıp eli-jurtı küledi.
Poy ötken soñ Künhar patşa Ğavazhan
El aralap ne bildin dap suradı.

“ Bakşalarda taza gülder terdin be, 2188
jas bolsan da köp jerlerdi bildin be?
Jaksılardı kaysı jerde kördin-dep
Suradı ol, buğan javap bergin” dep.

Janındağı adam biler minindi, 2192
Savık sayran ötkizesin künindi.
Namısındı sırttan jırtıp bal Ğavaz
Köp maktadı elindi de, dinindi

Köp duşpandar ne demeydi sırtınnan, 2196
Bir sözbenen Ğavaz ketti jurtınnan.
Künhan hannın aldına kep bal Ğavaz
Köp maktadı el- jurtında sırtınan.

Sonda künhar eki közi jaynadı, 2200
Aşuvlandı kanarına taymadı.
Teren zından bir kudıkka saldı da,
Eki kolın buğavmen bayladı.

“Kulakka ilmen endi aytkan sözindi, 2204
oyarmıñ, dep, eki şuğıla közindi.
Degeninnen kaypasan sen Ğavazhan
Öltirem dep bal Ğavazday kozındı.

Ëlkıyssa, kerven bası : “Ey , kırık jigit, va, Köruğlı! Ğavazhan zındanda senderdi maktaymıñdep jatır. Endi segiz künde eltiredi. Eger de Ğavazhan ölip kalsa, onın köz jası senderdin maynında boladı”, dedi

Ëlkıyssa, Ğavazhannın bul habarın estip, Köruğlı sultan botaday bozdadı. Sonda Köruğlı:

“Ey, kırık jigit! Ğavazhan biz üşin sındanda jatır, biz onı izdep barıp, ayırıp alayık”
dep, jembilge kaytıp, karuv jaraktarın saylap, savıt-sayman, kalkandarın baylap,
arğımaktarına minip Ğavazhandı izdep, Kürjistanğa karay jöneldi:

Kürjistanğa koyıp betti 2208
Közden birbir jasın tökti
Alla dep bekter jönedi!

Körüĝli bekke erip, 2211
Kirevke savıt bökterip
Alla dep bekter jöneldi!

Arındatıp atın minip, 2214
Kamka tondı börük kiyip,
Horezmdi basıp ötip,
Alla dep bekter jöneldi!

Kalkandarı jark-jurk etip, 2218
Hayza-kılış sart-surt etip,
Arğımaktar alas urıp,
Alla dep bekter jöneldi!

Ayızdıĝın bedev şaynap, 2222
Jigitteri etip kayrat.
Körüĝli bek bolıp aybat,
Alla dep bekter jöneldi!

Attarınada zerdi-mevit, 2226
Jarkıladaĝan kural-savıt
Jer kazılıp apanday bop,
Atka şavıp avık-avık
Alla dep bekter jöneldi!

Kayrattarı ottay jaynap, 2231
Körgenderdin işi kaynap,
Arğımaktar alasurıp,
Alla dep bekter jöneldi!

Almas kılış belдерinde, 2235
Aybattanıp elderinde
Bad-bakıttın sölderinde,
Alla dep bekter jöneldi!

Tün bolĝanda sanap juldız, 2239
Sapar şegip jene kündiz
Keyde lek-lek keyde jalĝız

Alla dep bekter jöneldi!

Segiz kündeş şeriv tartıp 2243
Savit-sayman, kalkan artıp,
Jetti mine Bad-bakitka
Alla dep bekter jöneldi!

Èlkıyssa, Köruğlı sultan segiz kün degende bad-bakıtın tavına keldi. Tavga kelip tünep jattı. Tanerten turđanda Köruğlı sultan Ğavazdı sağınıp, köz jasın köldey kıptörir kırık jigittiñ aldına tüsip jöney berdi...

Sol vakıtta Köruğlı sultan kırık jigitke Hasanhandı bas kıldı, vacan Kürjistańğa karap, kırık jigitke bılay dedi.

Is bolmaydı seti tüspey buyrıktan, 2247
Aldımızda körinedi Kürjistan.
Kulak salıp, kırık jigit tıdanız,
Sizge karap söz aytadı hasanhan.

Keyin kaldı Jembilbelde jerimiz, 2251
Bul jerlerin Bad-bakıtın şöliniz.
Aldımızda düşpan eli kaptağan,
Kırık jigit, alğa karap köriniz!

Duşpandarğa tarttırandar zanardı! 2255
Közindi aşıp, kırık jigit kara eli.
Karanızdar aldınızğa, kırık jigit
Aldımızda Kürjistannın şeneri!

Biz kelemiz Gavazhanğa balıp zar 2259
Gevazhanğaa bėrimiz de şın kumar
Jolbarıstay kayrakta mıñ, jigitler!
Aldımızda düşpan eli buldırar.

Oyran bolsın duşpandardıñ kalası 2263
Talkandalsın tavı, kırı, dalası,
Köriñizder, bol Ğavazdı darğa asıp,
Öltirmekşi olarak sirė şaması.

Arındatıp arđımaqtı jedirip 2267

Jav-duşpandı aytkanıña köndirip
Talkandalık dardıñ hağız kasında
Duşpandardıñ kanın sevdı sel akılıp

Duřpandarĝa akır zaman salatık 2271
Basın kesip, eregisse şabalık
Gavazhandı kutkarıp dar aĝařtan
Kel, Jigitler karşı şavıp baralık!

Attıñ basın Javga karşı buralık, 2275
Duspandardıñ küşin de bir sınalık
Kılıştandı jarkıldatıp aybatpen
Birin koymay duşpandardin kiralık

Jov jeñilip özi bizge el bolar
Akkan kanı duřpandardıñ sel bolar
Dar aĝařı bıt-ışıt bolıp olardıñ
Esten ketpes bir kıyyamet kün bolar

Èlkıyssa Kõruĝlı jigitterdi bir jerge jıynadı da: -Ey jigitter! Sizder nayzanı bir jerge kayındar da kılıştı iřteriñe baylap, ekev-ekveden bazarı bolıp kakpadan kirinder jene meni oñ kakpadan tabarsında –dedi. Kõruĝlı men Hasanhan ekevi bir kakpadan kirip kırık, jigit ekinşi jaktaĝı kakpadan kinip dayarlanıp turdı.

Künhar hannıñ Ğavazdı daĝra asatın küni edi. Özi altındoĝan taktıñ üstinde toır, dardıñ kasında aybattanıp, barlık eşker basıları nökerleri Jür edi. Bular Ğavazhannıñ maynına arkannan kıl duzak salıp, eki közin boylap dar aĝařın tübine alıp keldi.

Sol arada Kõruĝlı, kırık jigit munı körip şıday almay atınıñ basın zorĝa toklattı. Kõzderinen mañşaktap jasın tögip jiberdi.

Gavazhannıñ anası ulın dar aĝařtın tübinde körip eksipöksip jılap, bilay dedi.

Roza gülder solmasın 2283
Pende mendey bolmasın
Aynalayın Jaratkan
Kazım tekke ölmesin!

Jaratkan-av kulak Sal 2287
Men öziñe intizar
Aynalayın jaratkan
Menin kozım elmesin!

Senen başka kimin bar, 2291
Bir özine ettim zar,
Anlayalım atıñnan
Menin Kozım elmesin!...

Va jasagan tarttım zar 2295
Mêdet kılşi şaharıyar
Kızılbaşka bolıp kor
Meniñ kozım ölmesin.

Kıyamet tüsti başıma 2299
Toldı etegim jasıma
Jasağanım meyir kıl
Menin kozım ölmesin!

Künhar hannın jeri edi 2303
Düşpan elli der edi.
Körüğlıdañ habar jok
Olar kaydan biledi?
Meniñ Kozım ölmesin!

Botadayın bozdaymıñ 2308
İşte dertli kozğaymıñ
Körüğlınıñ ata piri
Menin kozım ölmesin?

Tilerimdi beriniz 2312
Tilek berer küniniz
Endi meder kılıñız
Menin kozım ölmesin!

Èlkıyssa, Köruğlı men kırık jigit Ğavahannıñ anasınıñ bul sözün estip, arıstanday tolğanıp, at. jalına süyener edi. Èlkıyssa, Künhar patsanıñ Ğavazdiñ şesesine, karındaşına aşuvlanıp: “Tartındar bulardı da dar ağaşına!” – dedi sonda Ğavazhan şınımen ötetinin sezgen soñ, jüreği kars ayrılıp karındaşına bılay dedi.

Soldı meniñ reñim ketip sıyyağım 2316
Kayrıldı kanat-kuyruk, kıyyağım
İşimdeği dertimdi bir aytayın
Kulak, salıp tında mumı şırağın!

Jaratkanım aman kılın basındı 2320
Tamağımnan işe almadın asımdı
Botadayın bozdap kalğan şırağım
Ağajan!” dep töge berme jasındı.

Kalınıp sen, jalbarınşı kuda dep 2324
Şıbın janım jaratkañğa pıyda dep
Jüreğimdi örteydi, jan sinlim-ay
Jılağanıñ birge tavğan ağa dep.

Jendetter tur barlığı da kaşınma 2328
Türken eken munday kayğı basıma
Kulağıñ Sal, kayran siñlim, bavırım
Arman kılıp öz-öziñnen jasıma!

Kulağıñ Sal menin aytkan sözime 2332
Ölemin dep beldi buvdın özime
Bala kılıp bağıp edi Köruğlı
Ne sebepten körinbeydi közime?!

Va darıyğa! Onıñ kadirin bilmedin 2336
Seyil kurıp sonda nege jürmedim
Dar kasında jılap balañ turğanda
Kırık, jigit, Köruğlı, nere kelmedin?!

“Senin üşin sarğayadı jümüz-dep,
Tört baladı küte-küte közim, -dep
Ğavaz ayttı, -eğer kelse Köruğlı
At koyar ed duşpanına “kozım” dep.

Közim tayıp karamadım jüziñe 2344
Kana almadım şekerdeyim sözine
Jan-jağıña karaşı bir, sıñlım-ay
Körinbey me Köruğlı köziñe?!

Èlkıyssa Köruğlı sultan bul sözdi estip, burıñğısıdan da kattı jıladı.
Sonda Gavazhanıñ sıñlısı, köziniñ jasın sürtip, jan-jakka karap fıyrattı aynaktatıp
jolbarıstay aybattanıp, arıstanday kayrattanıp turğan Köruğlı bolsa ası bolar dep
bulardıñ keskinin, kelbetin aytıp balayım Ğavazhanğa bılay dedi.

Arıstannıñ aybınınday èvleti, 2348
Jolbarıstıñ aydınınday sèvlet
Jolbarıstın aydınınday sèvlet
Aksakallı, altın jığa Fıyrattı
“Va balam!” Dep jılap turğam kim eken

Bir nèrseni tereñ şolıp közdegen 2352
Èldeneni kütkeney –ak izdegen
Basındağı altın jığa , ker bedev,
Va balam,dep eñirep turğan kim eken?

Kulağıñ Sal,bul sözime ağa jan, 2356
Sağan karap jılay tur ğoy ol bir jan
Astındağı bedev attı, aybattı
“Va ınım!” Dep jılap turğan kim eken?

Suñkar kusı şalıktaydı kıyada 2360
Dèl aybını perişteden ziyada
Özi gajap, özi ziypa bir jigit
Bedev attı, davılpazdı kim eken?

Jüreginen kayğı-dertin kozgaydı 2364
“Va, batam!” Dep sağan karap bozdaydı
Özi ğajap jünine nur köringen
Bedev attı, davılpazdı kim eken?

Ëlkıyssa, Ğavazhan bul sözdi estip, Ğıyrattıñ atın estigen soñ “bul ras aytıp tur ma eken” Dep oyladı da birazdan soñ “bul ras aytıp tur ma eken” Dey apladı da birazan soñ: meniñ bir körip kalayın, -dedi.

Jnedetter makul dep Ğavazhannıñ köziniñ baylavın şeşti sonda Ğavazhan közin aşıp, ol jak, bul jak, ka karap, Köruĝlı men kırık jigitti körip, kuvanĝannan jüreĝi jarılĝanday bolıp aytkani:

-Va, tındandar, jarandar 2368
Künhar Patşa kulaksal!
Kürjistanday kalıñ jurt
Ya seniki, ya meniki!

Söz söyleydi, kızıl til 2372
Bakşadaĝı kızıl gül
Kürjistanday kalıñ el
Ya seniki, ya meniki!

Bar denendi şalar ört 2376
Jüregindi basar dert
Kürjistanday kalın jurt
Ya seniki, ya meniki!

Basıma saldıñ kanardı 2380
Körsetpedin banardı
Osı turĝan şanardı
Yan seniki, ya meniki!

Üstem boldı seniñ baktın 2384
Astındaĝı altın taktıñ
Kürjistanday kalın halkıñ
Ya seniki, ya meniki!

Kim esiter seniñ zariñ
Katarlaĝan barlık harıñ
Mıñav turĝan tillalarıñ
Ya seniki,, ya meniki!

Dèpterdeĝi hattarıñ 2392
Astındaĝı attarıñ
Barlık mülük saltanatıñ

Ya seniki, ya meniki!

Jılın bolıp yayımdağın 2396
Ordağı ayımdarıñ
Bulhanarday suluv kızın
Ya seniki, ya meniki!

Èlkıyssa künhar patşa Ğavaz ulannıñ sözün estip, aşvı kelip, “Munı nere ası vakıtka deyin tiri koyasındar, öltirinder, darğa asındar!” – Dep kanarlanadı, Jendetler darga arkan tastap, Ğavazdı aspakşı boladı.
Sonda Hasanhan: “Biz büytip tura bersek. Ğavazhan elip kalmay ma, altın dabıldı Tezirek kağındar” –dep aytkanı.

Jar ormana Közden ağıp kızıl kan 2400
Dar tübinde zar jılaydı Ğavazhan
-Büyte berseñ Ğavaz balan ölmey me
Turamısıñ osı jerde atajan?!

Bakta aşılğan taza gülder solmay ma, 2404
Ğavazıñnıñ paymanası tolmay ma?
Bata berşi bizge endi atajan
Büyte berseñ bul Ğavazın ölmey me!

Köp izdegen maksatıñız tabıldı
Kırık jigit bəri-dağı kapıldı
Turamısıñ endi karap atajan
Erterek ur altın tilla dabıldı.

Kullakka al bizdiñ aytkan sözderdi
Tört kıldık- av şuğulalı közderdi
Ak batandı berip endi atajan
Kaya berşi javga karşı bizderdi.

Er jgittiñ seveti de kırış-tı 2416
Tamaşa kıl bizdiñ jav men urıstı
Ak batandı endi berşi atajan
Körsetelik javğa kanar juristi .

Èlkıyssa Köruğlı bul sözderdi estip, Ğıyratka kamşı basıp, altın dabıldı, kırık jigitke kkarap “Sender Ğavazhandı kutkarındar, men Künharğa barayın”, -deb türikmen tilimen jigitterge bılay dedi.

Almas kılış jarkıldap 2420
Hayzaları sartıldap
Attı oylandı oynaktatıp
Bar Ğavazdıñ üstine

Özim Künhar üstine

Belde altın pişaktarıñ 2425
Aylandı zer şaaktarıñ
Şan oynatıp buvdaktatıp
Bar Ğavazdın üstine
Özim Künhar üstüne!

Jolbarıstay kaynattanıp 2430
Argımak pen aybattanıp
Tilla kalkan saygaktı alıp
Bar Ğavazdın üstine
Özim künhar üstine!

Arıstanday aydın körset 2435
Duşpanıña aybın körset
Kaşsın javlar bolıp lek-lek
Bar Ğavazdın üstine
Özim Künhar üstine!

Ayamandar keşip jannan 2440
Maydan aksın kızıl kannan
Onın bir jaktan
Besin bir jaktan
Bar Ğavazdın üstine
Özim Künhar üstine!

Sarbazdarın ustap alıp
Kesinder baş kayrattanıp
Bıt-sıt bolsın, jayrap kalıp
Bar Gavazdın üstine
Özim Künhar üstine!

Kala işin bassın tumas 2451
Duş pandardı kılmay aman
Bolsın bugün akır zaman!
Bar Gavazdın üstine
Özim Künhar üstine!

Kasım bolar èste-èste 2456
Toptanıdar deste-deste
Urıs kılıp erte-keşke
Bar Ğavazdın üstine
Özim Künhar üstine!

Atka minip kırık jigít
Ėavazhannın könili tınıp
Ulı maydan urıs kılıp
Bar Ėavazdın ũstine
zim Kũnhar ũstine!

2461

At kayındar ańkıldatıp
Kılıştardı jarkıldatıp
Kan trinder darĖa tartıp
Bar Gavazdın ũstine
zim Kũnhar ũstine

2466

Atka mıńıp kırık jigít
Ėavazhannın könili tınıp
Ulı maydan urıs kılıp
Bar Ėavazdın ũstine
zim Kũnhar ũstine!

2461

At kayındır ańkıldatıp
Kılıştardı jarkıldatıp
Kan trinder darĖa tartıp
Bar Gavazdın ũstine
zim Kũnhar ũstine

2466

Ėavaz ulan boldı jetim
Maydanda bir şıksın atım
lmeı kaytpa kırık jigittim
Bar Ėavazdın ũstine
zim Kũnhar ũstine!

2471

Kaltıratıp tav men taştı
AĞızındadır kandı jastı
Kırıp-yayıp kızılbastı
Bar Ėavazdın ũstine
zim Kũnhar ũstine!

2476

Duşpan kaşsın jelge usap
Kandarı aksın selge usap
Ėr birevin şerge usap
Bar Ėavazdın ũstine
zim Kũnhar ũstine!

2481

Jũrekteri parşa-parşa
Ayak basıp alşa-alşa
Sağıs kılıp ıçırık kũngeře
Bar Ėavazdın ũstine

2486

Özim Künhar üstine!

Kızılbastar èbden sassın 2491
Kırık jigittin köñili tassın
Kulağın Sal kırık kosşım
Bar Gavazdın üstine!
Özim Künhar üstine.

Kürjistan eli keyin kalıp, jèmbilbelge bet alıp jöney berdi Buğan Köruğlınıñ köñili tolıp,
dünyadan armanısız balğanına kuanıp bılay jırladı:

Bir allanıñ buyrığmen 2496
Şiltenderdın koldavımen
Kara kördin işinde
Tuvdım, armanın kalmadı!

Kara jerde kirip janım 2500
Bolıp ana meyirbanım
Jeti jasta akıl-esim
Kirdi, armanım kalmadı!

Bul dünya bolar pèniy 2504
Jèmbilbeldin men sultanı
Biraz kündik jalganda
Kürdim, armanım kalmadı!

Bek bob jèmbilbelinde 2508
Küs şüyip navadak kölinde
Türikmenniñ jerinde
Dèvren sürdim, ormanım kalmadı

Saltanattı kayrat kılıp 2512
Sayran salıp oynap-külip
Altın taktırı üstine
Mındım, ormanım kalmadı

Abat kılıp osı jerdi 2516
Otızımda kèmil pirdi
Kırık şilten hazretterdi
Kördim ormanım kalmadı

Kızmet kılıp ulı erlerim 2520
Hanı boldım bul jerlerdin
Dağasimen pirlirimnin
Jürdim, armanım kalmadı!

Jıǵalar bor başımda 2524
Birler kazir kasımda
Aǵajünisti kırık jasımda
Aldım armanım kalmadı

Bereket bar isimde 2528
Jürdim kızık işinde
Mıskalayımdı kırık besimde
Aldım, armanım kalmadı!

Men aytayın şın sırdı 2532
Teñ kıladı maǵan pirdi
Elvimde gülnar perini
Aldım armanım kalmadı!

Alıp neşe kentterin 2536
Buvdaktatıp örterin
Kızılbastan ayran kılıp
Aldım armanım kalmadı!

Jerge töktim kızıl kandı
Aman kılsın kудay jandı
Küz jasımda Hasanhandı
Kördim, armanım kalmadı

İşten kulıp bar armandı 2544
Küz anımda Gavazhandı
Kördim, armanım kalmadı

Kürjistanniñ berip sazasin 2547
Salıp başka kazasin
Kızılbastıñ şın jazasin
Berdim, armanım kalmadı!

Terip kızıl gülderinen 2551
Kürjistanniñ elderinen
Baylap-matap künhar handı
Jendim, armanım kalmadı.

On yaǵımda Ğavaz balam 2555
Sol jaǵımda hanım Hasan
Opası jok dünye jalǵan
Senen armanım kalmadı.

Èlkıyssa Kòruǵlı sultan bul sözderdi aytıp, ayrap külip kırık jigitimen Ğavazhandı ortaǵa alıp öziniñ tilla Jıǵısa Ğavazhanǵa berib, öz kolimen kıyǵızıp,

Ĝıyrattı. Jembilbeldi. tekejèvmit elin Ĝavazhanĝa tapsırdı, katarlaĝan harın, kazınadaĝı barın Ĝavazĝa tapsırdı. Sonan soñ Ĝavazĝa Ahmet sardardıñ kızın alıp berdi. Köruĝlı sultan barlık, ömir-biyligin Ĝavazĝa berdi. Jembilbelge kelgennen keyin Ĝavazdı barlıĝı da körip şat-şadıman bolıp eldiñ. Köñidi köterildi Ĝavazhandı sultan kılıp, barlıĝı da oylaĝan muratına jetti.

KÖROĞLU HİKAYESİ

Köroğlu'nun Kızılbaş Künhar Hanla Savaşıp Gavaz'ı Getirmesi

1. Bölüm

Zaman zaman olalı, Jembilbel Şehir olalı Jembilbel'e ilkin (yöneten) Ağalık han (Sultan) olur, ondan sonra Jığalı Han (Sultan) olur, ondan sonra onbeş yaşında som altın miğferi başında, kırk yiğidi yanında Köroğlu Sultan olur. Erişmiş meyva gibi sallanıp altınlar parıldayıp, mızraklar çatırdayıp (çat-çat diye ses çıkararak) arslan gibi heybetlenip, Jembilbel'de yaşayıp, saltanatlı şehire dönüştü (rür) Kırk kilometre kale yaptıırıp, yüksekliği 40 kulaç, eni 6 kulaç sur yaptıırır. Suru birkaç defa sıralayıp, içine gönül açıcı eğlence yerleri yaptıırıp mescitler ve medreseler yaptıırır. Köroğlu'nun tahtının önünde Süleyman padişahın tahtı gözü tırmalar. (Ufak ve gösterişsizdir). Buradaki lale çiçekleri ile karşılaştırıldığında İran bağı küçük kalır. Jembilbel'i gören insan tekrar bir daha görsem diye arzu eder. Köroğlu 30 yaşa geldiğinde Hızır ile kırklar ve on iki imam gelip:

- Ey sultan ne maksat'ın) ne dileğın var? Bizden dile biz Allah'tan dileyelim, muradına erdirelim, - der(ler)

Köroğlu: "Ata babam bir vilayette padişah oldu fakat hiçbirinin şöhreti çıkıp mirası kalmadı. Benim dileğim ilkönce hayatım uzun olsun, ikinci aleme adım sanım çıksın, bundan başka dileğim yok"-der.

Bu sözü dinledikten sonra pirleri Allah'tan dileyip Köroğlu'na 120 yıl ömür alıp verir. "Kendin ölünceye kadar şerefın ve yiğitliğin üstün olsun", - diye dua ederler. Pirlerin bu duası nereye giderse (de medet verir), gitsin kendine yardımcı olur. Köroğlu'nun şöhreti her tarafa yayılmış. Ordu çıkartarak savaşa çıkarsa daima kazanır.

"Köroğlu geldi" dese, Kızılbaş ülkesinin ağlayan çocuğu korkup ağlamayı keser idi.

Köroğlu kırk yaşa geldiğinde onun şöhretine aşık, kendisine hayran olan Kaf dağı padişahının kızı Ağajünis peri gelip Köroğlu'na zevce olur. Kırkbeş yaşa geldiğinde Hindistan'dan Miskal peri gelip evlenir. Ellibeş yaşında İranbağ'dan Gülnar peri gelip evlenir. Bundan başka dokuz karısı vardır. Kim (de olsa) olursa olsun perizadelere hayran olur. Fakat böyle de olsa bu on iki kadından bir çocuğu olmaz, evlad sevemez.

Köroğlu pirllerinden "Şöhretim yayılsın, mertebem yüksek olsun" diye dilediği zaman çocuğum olsun diye dilemez, pirlere üç defa ne dileğın var diye sorduğunda, Köroğlu'nun ağızına "Evlat" sözü düşmez.

Köroğlu yüz yaşına geldiğinde evlatsız olmasına çok kaygılanır evlat özlemi çeker.

Evladı olmayınca Isfahan şehrinde Kaldar adlı birisinin oğlu Hasan'ı kaçıırır. Hasanhan'ı çocuğum diye sevip, alnından koklayıp kendi mirasına sahip çıkacak çocuğum bu deyip ondan ümitlenir.

Bir gün Köroğlu halkına razı olup, Hasanhan ve kırk yiğidiyle güzel bir ortamda eğlenip oturuyorken işaretle şu gazeli söyler.

1 Söz söyleyeyim elvan elvan,
Bu devleti verdi mevlam,
Jembilbel'de sürdük devran,
Arzunuz var mı kırk yiğit?

5 Savaş olsa yenip aldın,
Düşmanlara mızrak saldın,
Güzel kucaklayıp kızını aldın,
Arzunuz var mı kırk yiğit

9 Emrimi yerine getirdin,
“Serdarım” deyip söz dinledin,
Ağrımak’ı eğerleyip bindin,
Arzun var mı kırk yiğit?

13 Düşmanlara kefen biçtin,
Düşmanın yürek, bağrını deldin,
Su yerine şarap içtin,
Arzun var mı kırk yiğit?

17 Jembilbel’de şah, özgür oldum,
Ulu dağ gibi Balkan oldum,
Ben ülkeme kalkan oldum,
Arzun var mı kırk yiğit?

21 Rejim oldu bana mavıt,
Medet kıldı pirim Davut,
Ak zırh giydin savıt
Arzun var mı kırk yiğit?

25 Kızılbaş’ın yurdu kırış, (paramparça, birlik bozulmuş)
Rüstem gibi saldı savaş,
Taktık bele altın kılıç,
Arzun var mı kırk yiğit?

29 Elmas kılıç taktık bele,
Düşman korkup, çıktık zirveye,
Kızılbayrak, mızrak belde,
Arzun var mı kırk yiğit?

33 Köroğlu gibi şah, sultanın,
Hakk Teala mihribanın, (merhametin)
Ortanızda oturuyor Hasanhan’ın,
Arzun var mı kırk yiğit?

Köroğlu’nun bu sözünü dinledikten sonra kırk yiğit:

- Ey Sultanım, doğru söylüyorsunuz! Evvela Allah, ikinci sizin devletinizin sayesinde giymediğimizi giydik, içmediğimizi içtik, hiçbirşeyden eksik görmedik, kaygı-hasret çekmedik, ufacıkta olsa arzumuz yoktur. Şimdiki bütün arzumuz: Künhar padişahın ülkesinde Buldırık kasap denilen birisinin bir oğlu varmış, güzelliğini gören adam atından düşer düşer bayılırmış, yiğit gösterişli, kahraman yapılı, melek sıfatlı imiş.

İsmi Ğavazhan diye çağrılmış, O Ğavazhan'ı alıp gelip önünüze oturtup kendinize evlat edinseydiniz, o zaman hiç arzumuz kalmazdı, - diyerek kırk yiğit şöyle der.

37 Sultanı idin Jembil ülkesinin,
Sığınağı idin uçsuz bucaksız yerinin,
Mirascın öz boyundan olmadı,
Kırk yiğidin tüm arzusu bu idi!

41 Siz ölünce kime miras olur,
Çocuksuzluktan yürek zehirle dolar.
Hüda sizden bir çocuğu esirgedi-
Kırk yiğidin tüm arzusu bu idi!

45 Bitmez herhalde kulların isteği
Bu dünyanın yalanı
Ardınızda bir miraskar kalmadı
Kırk yiğidin tüm arzusu bu idi

49 Havadak göle şahinini salmadın,
Parıldatıp tillamiğfer giymedin
Şevkatle bir çocuğu sevmedin-
Kırk yiğidin tüm arzusu bu idi!

53 Vermedi Allah bir evladı kendine,
Kuzucuğum deyip bakmadın yüzüne,
Oynatmadın oturtup dizine-
Kırk yiğidin tüm arzusu bu idi!

57 Gariplere sığınak olan, sultanım,
Kırk yiğite dahi olan, sultanım,
Jembil gibi kale yapan, sultanım.-
Kırk yiğidin tüm arzusu bu idi!

Elkıssa, Köroğlu sultan kırk yiğitin bu gazelini dinledikten sonra kendisinin çocuksuz olduğunu hatırlayıp, kaygılanıp, üzülür. "O Ğavazhanı alıp gelirse Jembil'i hazinemdeki devletimi, saraydaki varlığımı, (boynuna) çan takılan develerimi vereceğim. Bana mirascı olacaksınız!- deyip ve altın kasedeki şarabı yudumlayıp,- hani, kim gidecek", - deyip Köroğlu şu gazeli söyler:

61 Benim için bir canını feda edecek,
Düşmanların yürek, bağrını delemek.
Yanımda bir kahraman, yiğit varmısın,
Bu kaseden şarap yudumlayacak içecek?

62 İş (başına) düşünce derya gibi taşacak,
Şu Künhar'dan Ğavaz'ı alıp kaçacak.
Bu kaseye değersiz demeyin yiğitler,
Dudağın değse gönüllerin açacak.

69 Söyleyene sözü iki etmeden anlayacak,
İş (Başına) düşünce dayanıklı yiğit duracak.
Yanımda bir kahraman yiğit varmısın?
Bu kaseden şarap yudumlayıp alacak.

73 Düşmanları yüz baktırtmadan yenecek,
Şu Künhar'dan Ğavazı alıp gelecek.
Bu kaseye değersiz demeyin, yarenler,
Zaman gelip çattı Arğımak'a binecek.

77 Arzum yok görürsem onun yüzünü,
Yaptırırdım ben altından sarayın.
Ğavaz'ı alıp buraya gelen yiğite,
Kırk günlük eğlence, oyun kurayım.

81 Halı, kilim, çanlı deve vereyim,
Hazinemdeki altınımı dökeyim.
Ğavazı alıp buraya gelen yiğide,
Altınımı boyuna denk edeyim. (boyu kadar altın vereyim.)

85 Öğreteyim ona derin ilmi,
Emanet edeyim ona Jembilbel'imi.
Ğavaz'ı alıp buraya gelen yiğit,
Yönettireyim Tekejevmit yurdumu.

89 Uçsuz, bucaksız denizleri vereyim.
Eriteyim onun bahtını, sevincini.
Ğavaz'ı alıp buraya gelen yiğide,
Jembilbel gibi şehrimi vereyim.

93 Padişahların padişahı asıl zatım dı, (r)
Bindireyim Ğavaz'a Kırat'ımı.
Ğavaz oğlum gelecekse buraya,
Diktireyim üstüne altın çadırı.

97 Ben Köroğlu kaygı çeken zarlanıp,
Çok ağlarım Kudret'e yalvarıp.
Bu kaseyi elimden al, yiğitler,
Görmezem de Ğavaz'ı özleyip

O zaman Köroğlu'nun kırk yiğidi dinliyorsa da hiç birisi: "Ben gideyim", - diyemez. Köroğlu: "Hani, talep eden var mı? Diye üç kere söylese de kırk yiğit seslenmez. Dördüncü kere söylediğinde kaplan bilekli, arslan yürekli Rüstem gibi kuvvetli, meydanda yalnız (iken) heybetli, bal gibi şirin sözü var, kuralaya gözü gibi gözü var, saratan yıldızı gibi, durgun deniz kunduzu gibi, yastığından gevşeyip, örülen

kakül dökülüp, som altın miğferi başında, kırk yiğidi yanında, Düldül Kerat altında, kendisi on altı yaşında Hasanhan yerinden fırlayıp, Köroğlu'nun önünde eğilip (selam verip) iki kolunu bağlayıp, atasının elindeki kaseyi alıp, şarabı yudumlayıverir ve Köroğlu'na bakarak şöyle der:

101 Bu yola oldum kendim talepkar
Hasan evladın hem delikanlı, hem er (kahraman)
Ğavazhan'a varmak bana oldu arzu
Ben varayım atacağım dua ver.

105 Ben sadaka devleti bol halkımdan,
Her adamın ak çehresi şalkığan,
Ben Künhar'a sefere çıkıp varayım,
Atacağım, şimdi bana dua ver!

109 Ben gideyim uzak Künhar yurduna,
Ayak basıp, göz görmeyen yerine
Sığınırım Ğayıp eren pirime,
Atacağım, şimdi bana dua ver

113 Bu yolda yok bana kardeş, ağa,
Ben yürüyeyim uzak, geniş bozkıra,
Emanet edin beni yalnız Hüda'ya,
Alacağım, şimdi bana dua ver!

117 Ben gencim(dir), buna dayanımıyım,
Gitmemek herhalde yakışmaz oğlana
Emanet edin beni on iki imama
Atacağım, şimdi bana dua ver!

121 Ağzıma aldım pirim Hazreti Ali 'yi,
Ebubekir, Ömer, Osman , Veli'yi.
Bu sefere çıkacağım tevekkel,
Atacağım, şimdi bana dua ver!

125 Bu sözleri söyleyip o zaman Hasanhan,
“Dar yolda her zaman Hüda kendi mihriban.
Talep ettim bu sefere gitmeğe,
İyilik dilekte bulun, atacağım, ey, sultan!”

O zaman Köroğlu on altı yaşındaki Hasanhan'ın bu yiğitliğine, “ben gideyim” dediği talebine hayran olup:

“Balığın hayatı suyla, benim hayatım seninle, kendimin eski gençlik çağım olsa seni göndermezdim. Benim yaşım yüzü aşır, boydaki kuvvetim gittiği çağdır çocuğum! Senbu yola yalnız mı gideceksin?! Künhar padişahının halkı çok, yeri geniştir. Kırk

yiğiti yanına yoldaş kılıp al”, - der, Köroğlu Hasanhan’a yine yiğitlere bakarak şöyle der:

129-Şimdi sizler Ğavazhan’a gidersiniz,
Bed-Baht’ın geniş çölünü geçersiniz.
Ne derse de Hasanhan’ı dinleyin
Kendi-kendinize hüküm söyleyip ne edersiniz!

133 Aşık oldum bal Ğavaz’ın yüzüne,
Gözüm ne zaman görür yüzüne.
Birliğı elden vereyim yiğitler,
Kulak verin Hasanhan’ın sözüne!

137 Gözüm nuru Hasanhan’ım ışığıım
Ben bilirim onun yolu bulacağını
Kendi-kendinize bey olmayın
Hatırlayın Köroğlu’nun kahrını

141 Hasan’ımı yalnızdır diye bilmeyin,
Edep sakla onun önünde gülmeyin,
Bu seferde Hasanoğlu Serdarın
Gözümün nurunu rencide etmeyin!

145 Sultan oldu şimdi Hasan sizlere,
Yolunu şaşirtmayınız çöllerde.
Bu nasıl hizmet edersen ona da et,
Can(ınızı) kayırmayın kaygan geçiş yerlerde!

149 Hasanhan’ın şerefi var başında
Serdar oldu o on iki yaşında.
Gece-gündüz demeden hizmet edip, yiğitler,
Olunuz, Hasanhan’ın yanında

Elkıssa, Köroğlu Sultan kırk yiğide bakarak: “benim bu sözüme kulak verin, ben size Hasanhan’ı serdar yaptım, her zamanda ruhlar onu kollayıp, pırlerimiz medet versin”, - der. Hasanhan’ın beline altından kemer, bel bağı, altın gibi kılıç bağlar. Üstene dokuz kat torkadan giysi giydirilir. Başına dokuz kat saçaklı tilla miğfer giydirir. İnsanlar hayran olurlar. Boyuna, posuna hayran kalmayan, gıpta etmeyen insan kalmaz. Bunu gören Köroğlu sevincinden şu gazeli söyler:

153 İki gözün kuralay gibi parlayıp,
Giydiklerin yakışıyor dökülüp.
Gören insan şaşırılmış gibi görünüşüne,
Dokuz kat torka giyip gevşeyip.

157 Tam boyuna yakışıyor yürüyüşün,
Sen ülkemin şehzade güneşisin,
Giydiğin giysi hepsi dahi yakışmış,

Kemer belbağı, altın tilla kılıcın

161 Güzeller de sana bakıp tartışmış,
On perçem gibi sümbül saçını taramış.
Adamdan artık görünüş verilmiş,
Dal (gibi) boyuna giydikleri yakışmış.

165 Düşman senin duramaz yoluna,
Parıldatıp mızrağını alsan eline.
Gösterişine ben, sadaka gideyim (Gösterişine kurban olayım”
Seviniyorum giyimine, tonuna

169 Ölünceye kadar düşman gelmez yanına,
Yeni girdin sen on altı yaşına.
Ne giysen de yakıştırdı vücuduna,
Yakışıyor altın miğfer başına.

173 Kaygı hasret yüreğime zehir doldu,
Akıl-ustan ayrılmış ben zavallı.
Köroğlu'nun göz nuru-oğlusun
Zor çetin yürüyecek(sin) bil yolu.

Köroğlu sultan bu gazeli söyledikten sonra Hasanhan yerinden kalkıp iki kolunu bağlayıp iyi dilek diler. O zaman Köroğlu önce Hüda'ya, ikinci medet umduğu pirlere emanet edip:

177 Söylediğim sözüm(e) kulak ver, hoşuna gider mi?
Seni görmese zavallı atan dayanır mı ?
Ben sıfatına kurban olayım, çocuğum,
Emanet edeyim seni yalnız Hüda'ya

181 Hızır olsun medet verir yoldaşın,
Her zaman da pirlere seni kollasın.
Her türlü azap uzak yolda, seferde,
Hor olmasın, yavrum, senin başın.

185 Pirlere sığınırım sen (in) için,
Ğavazhan'a sefer (e) çıktın benim için.
Yalnız yavrum bir Allah'a emanet ettim,
Medet ver, kırklar, yiğid(im) için.

189 Kırk yiğide han atadım ben seni,
Dinle yavrum, benim söylediğim sözümü.
Yolun (açık) olsun, tez gel, can yavrum,
Atan görsün ak çehreni, yüzünü!-

Elkıssa, Koroğlu Sultan bu gazeli söyleyip: Göz nurum, can yavrum, pırlerime sığındım, bu seferden sağ-salim geri dön. Pırlerin sana medet versin. Seni onlara emanet ettim”,-der.

O zaman Hasanhan atasının bu sözlerini işitip, dayanamaz. Yerinden kalkıp:

193 – Sefere çıkıp ben Künhar’a varayım,
Dayanayım ayrılığın azabına,
Yerine getirmeye şimdi gönül talebini
Ata canım, görüşünceye kadar hoşça kal!

197 Issız çölde de neler geçmez başımdan,
Taleb ettim bu seferi gençliğimden. (beri)
Su yerine bal gibi yudumlayıp içtim kan,
Ata canım, görüşünceye kadar hoşça kal!

201 Özlediğimde kim gelir yanıma,
Konar mı ya da karga, kuzgun başıma?
Taleb ettim ben Künhar’a giderim,
Ata canım, görüşünceye kadar hoşça kal!

205 Kuğu uçar, aydın büyük göllerde,
Sefer (e) çıktım uçsuz bucaksız çöllere.
Uzak yolda halim nasıl olacak,
Ata canım, görüşünceye kadar hoşça kal!

209 Uzak yurda, uzak yola giderim,
Bu seferin azabını da bilirim,
Esen olsam altı ayda gelirim,
Ata canım, görüşünceye kadar hoşça kal!

Elkıssa, Hasanhan: “bu seferde esen (sağlıklı) olsak, altı ayda geliriz, Ğavazhan’ı da getiririz”,-der, elmas kılıcı beline bağlar. Kırk yiğitle at oynatıp Koroğlu sultana bakarak (şu) gazeli söyler.

Atacanım biz gideriz,
Bed-Baht’ın çölüne,

215 Aydın büyük gölüne,
Uzak Künhar yurduna,
Kırk yiğiti hazırladım,
Elmas kılıç bağladım.
Bu sefere yürüdük biz,
Argımak at bindik biz
Heybetli bayrak aldık biz
Ak mızraklar parıldayıp
Kartal gibi çakılırcasına inip,
Kırmızı mavıt giyip,

225 Gemini kemirip,
Bedev atlar bindik biz.
Tille miğfer başımda,
Kırk yiğit yanımda,
Göge mızrak biledik,

238 Bed-Baht'a yöneldik,
Ğavazhan gibi oğlunu
Size getirip verelim.
Issız çölden geçeriz,
Ordu çekip heybetli

235 Şimdi sefere çıkarız,
Karşı gelen düşmanı
Yüz baktırtmadan yeneriz!

Elkıssa Hasanhan kırk yiğitle gece-gündüz demeden yol yürüyüp kırkbeş günde çölleri geçip, tepe-tepe geçitleri aşip, Bed-Baht dağının eteğine gelip dinlenir. Kırk yiğit de dinlenir. Bed-Baht dağının öbür yüzü Künhar ülkesinin Gürcistan şehri idi. Şehrin otuziki büyük giriş kapısı vardı. Kapının yolunda taş döşeliydi. Sabah namazı zamanında gelen kişi şehrin pazarına (ancak) öğle vaktinden sonra ulaşırdı.

Dağın Bed-Baht diye adlandırılmasının da bir sebebi vardı: Köroğlu bu dağa geldiğinde dağın başına çıkıp, yol gözler, dağın başı açık olursa şansı yaver gidip, ganimetle döner, dağın başı puslu ve sisli olursa şansı kötü gider ve yiğitleri kırılırdı. (ölürdü) Seferi şanssız olurdu. Hasanhan tan sabahıyla birlikte kalkıp bu dağın başındaki evliyaların kabrini ziyaret eder ve pirlerden medet dileyip bu gazeli söyler:

238 Aynalayın, yaradanım
Jembilbel'i mekan ettim.
Utanmayayım Köroğlu'dan
Medetkar ol kuluna!

242 Zavallıyım bu yolda,
Kendin başla doğru yola,
Yaradanım yolumu açıket, (kutsa)
Medetkar ol kuluna!

246 Dinle benim söylediğim zarım,(1)
Kürban olsun sana canım,
Hüda dostu peygamberim,
Medetkar ol kuluna!

250 Bu dünya geçer bir gün
Doğup büyüdüğüm kaldı yurdum,
Hızır, İlyas, kırklar,
Medetkar ol kuluna!

Elkıssa, Hasanhan bu gazeli söyler ve kırk yiğidin yanına gelip atına biner. O arada Bed-Baht dağının tepesine çıkıp baktığında etrafı sis kaplıdır. Buna görünce yiğitler de düşünmeye başlar.

O zaman Hasan yiğitlerine bakarak:

- Kahraman yiğit meydanda sınanır. Korkak yiğit evinde otururken bile ölür. Kahraman yiğit on düşmanı mızrak sokarak öldürür, beş düşmanla teke-tek güreşir. Kahraman yiğidin yolu açık olur, korkağın başı meydanda kalır, -der.

Tekrar Bed-Baht dağının başına çıkıp bakınca, Gürcistan şehrinin minareleri görünür. Şehrin içini sis kaplayıp, bulanık serap çevreliyormuş. Yiğitler bunu gördükten sonar geriye dönmek isterler. Hasanhan onların korktuğunu hisseder ve: “Yurda hangi yüzümüzle gideriz, Köroğlu sultana ne diyeceğiz. Bu yolda ya öleceğiz, ya Ğavazhan’ı alıp gideceğiz”, -deyip yiğitlere bakarak söylediği:

254 Ak zırh savıt giydik kahramanlar
İpek perde, kurduk altın çadırlar,
O yolda Ğavazhan’ı takıma al,
Ya ölürüz, ya yeneriz, yiğitler!

260 Giyindik biz ok geçirmeyen kalkanı,
Sevindirelim Köroğlu gibi sultanı,
Savaş yapıp alalım biz Künharı
Ya ölürüz, ya yeneriz, yiğitler

264 Savıt giydik saf altından miğferimiz,
Tartışırsak meydanda karmakarışık yaparız.
Bu yolda Ğavazhan’ı alacağız.
Ya ölürüz, ya yeneriz, yiğitler!

268 Jembil’e biz nasıl yetişiriz,
Sarp geçitten, ıssız çölden geçeriz,
Utanmadan yurda nasıl gideriz-
Yok ölürüz, ya yeneriz, yiğitler!

272 tam kahraman zorluğu düşünür mü?
Korkakları kahramanlara eşit tutar mı?
Yurda varsak bize kadın demez mi?
Ya ölürüz, ya yeneriz, yiğitler!

Elkıssa, Hasanhanın bu sözüne yiğitler kulak vermez. Kendi arasında danışıp. “bu sözü Hasanhan sarhoş olduğu için söylüyor. Yoksa bu sözü söylemezdi. Biz Künhar şehrine girsek bile Künhar paşasının önünden Ğavazhan’ı nasıl alırız? Aldığımız zaman da bunca büyük şehirden nasıl geçeriz? Bizim Ğavazhan’ı aldığımız düşman öğrenirse kırkımızı kırk tarafa fırlatıp başımızı kesip Ğavazhan’ı geri almaz mı? Ğavaz’ın canı bize can olur mu? Bir Ğavaz için ölecek miyiz? Göz göre göre ölmemiz doğru olmaz deyip Jembilbel tarafına yönelirler. O zaman Hasanhan kırk yiğite öfkelenip şöyle der:

276- Düşman gelip diz büküp, yer olsun, (Yer ile aynı seviyeye gelsin)

Düşmanın isteği kırılıp, kul olsun.
Dönmeyiniz bu işi bitirmeden,
Ey, yiğitler, size şimdi yol olsun!(yolunuz açık olsun

280 toplanınız savaş meclisin,
Meclisiniz bitip geri dönersin.
Koroğlu'nun ne diye (nasıl) yüzünü görürsün?
Ey yiğitler, size şimdi yol olsun!

284 ecel gelse kanlı savaşta ölürüz,
Ėavazhanı kurtarırsınız geliriz.
Kızıl kana boyanırız yeneriz,
Ey yiğitler, size şimdi yol olsun!

Elkıssa, Hasanhan'ın bu sözüne de kırk yiğit kulak vermez. Jembilbel'e doğru gitmeye devam ederler. Hasanhan bir iki kere hamle yaparak söz söylemek istediye de yiğitleri geri döndüğü için dayanamaz, arkalarından izleyip Hasanhan'da gider. "Koroğlu atamın önünde diz çöküp duasını alıp kendim yalnız da olsa geri dönüp savaşırım", -deyip Jembil'e döner. O arada Agajünis peri boğum boğum (yükselen) toz bulutunu görüp Koroğlu'na şöyle der.

268 Yiğitlerin hepsi de sağlıklı,
Bunu demek bana şüphe,
Görünüyor tozlu duman.
Beyzadeler bu ne duman?
Doğmuş gibi ahir zaman!

293 Yurdu bastı bu toz bulutu,
Çıkmış gibi bizi seçip,
Askerleri grub grub seçkin,
Beyzadeler bu ne duman?
Doğmuş gibi ahir zaman!

298 Agajünis kaygılandı,
Hüzünlenip, çok düşündü,
Jembilbel'i aldı duman,
Beyzadeler bu ne duman?
Doğmuş gibi ahir zaman!

Elkıssa, Koroğlu Agajünis perinin sözünü dinledikten sonra kaledeki handa (konukevinde) oturan yiğitlerini yanına alıp kalenin kapısına çıkar. Kendisinin ak-bedev atını tanır. Hasanhan'ın altındaki Arkgımak'ı görüp çok sevinir. Yanındaki kırk yiğitle onların önüne çıkar. (karşılar). Koroğlu karşıladığı zaman ne diyeceklerini bilmezler, utançlarından etrafa dağılırlar. Hasanhan atasının önüne gelip atından iner ve Koroğlu Sultana bakarak ağlayıverir. Sultan Hasanhan'ı altın tahta oturtup da:

- Gözümün nuru, balığın yaşamı suyla benim yaşamım seninle: -der ve Kır'ata kendisi binerek,- nasıl (olsa) da Ėavazhan'ı alıp geleceğim!- deyip gidiverir. Öğle

namazı vaktinde Bed-Baht'a ulaşır. Bed-Baht'a geldikten sonra çeşitli bela, azap önüne çıkar. (Karşılaşır) Bunun üzerine Köroğlu şöyle der:

303- Ne kadar asker yatar imiş burada?
Ne gelse de heybetinden korkma!
Düşmanımı yer yüzünden yoketmeye
Geldim arayıp ben Köroğlu burada!
307 Dökülsün bu meydanda kızıl kan.
Allah olsun bize şimdi mihriban.
Silah-teçhizat, bele kılıç bağlayan
“Ey Allah!” Diyerek bir ad ver, Hasanhan!

311 Kızılbaşlar, ben bilirim yok olur,
Gören günü kendilerine çok olur,
Şimdi ad koy “bir Allah” deyip Sapabey,
Yiğidin işi yağın ok(la) olur.

315 Geri kalma, kırk yiğit, gelin!
Güreşin, düşman gözünü görün.
Kaplan gibi heybetinden meydanda
Can(ına) acıma düşman(ın) cezasını verin!

Elkissa, Köroğlu bu sözleri söyledi(kten sonra) altınla kaplanmış davuluna vurup askeri(ni) toplar ve şöyle der:

323- Ne yapsak, bize yurt nerede?
Sığındım şimdi Hüda'ya.
Hüda'm bana medet ver,
Medet vereceğiniz gününüz! (dür)

327 Affet bütün günahın,
Diz büküp, ağladım.
O sekiz bin alemin sahibi,
Medet vereceğiniz gününüz(dür)!

331 Elmas, şimşir alayım,
Düşmana karşı hucum edeyim.
Hızır, İlyas, Gavıs-Ğıyas,
Medet vereceğiniz gününüz(dür)!

335 Zaman geçti, ihtiyarladım
Gençliğimde kahraman atandım
Kırklar, azizler
Medet vereceğiniz gününüz(dür).

339 Jembilbel'i yönettim,
Griplere dayanak oldum.
Ata-babam(ın) ruhları

Medet vereceğiniz gününüz (dür)!...

Elkıssa, Köroğlu sultan bu sözleri söyledi(kten sonra) de bütün pirlere, ruhlarına sığınır. Atına binip, altın davuluna üç dört kere vurur. Bir büyük mavi çadırın yanında toplanan düşmanı kördü(kten sonra) de onlara doğru atını sürer. Bunlara yaklaştığında önüne Hızır, İlyas, Gavıs-Gıyas ve kırklar, on iki imam çıka gelir.

- Ey Köroğlu sen Jembil'den çıkmadan evvel Allah'ı ağzına almadın, ölürüm, ölmezsen Gavazı alıp gelirim dedin. Buna Hüda öfkeleni. Şimdi senin aklına gelip Allah'ı ağzına aldıktan sonar sana söyleyeceğimiz: "Burada gittikten sonar Bed-Baht'ın dağına çıkda etrafa bak! Bir aksak adam koyun güder. Bu çobanın ağzında bir dişi yok, insan ile de, Hüda ile de işi yok. Gavazhan'ı çok seven kişidir. Her yıl (yıl da bir kere) gidip Gavazhan'ın ay gibi yüzünü, kurulay gibi gözünü görür. Koyunlara baktığı için aldığı ücret budur. Sen, o ihtiyarın yanına gidip kıyafetini giy, eline dayanağını tut, koyunlarını sürerek Gavazhan'ın atası Buldırık kasabı sor. Buldırık kasabın karısı Türkmen kızdır- adı da Küleyimdir. O, Kızılbaşların eline düşeli kırk yıl oldu. O hiçkimseyi de tanımazdı. Doğurduğundan beri akrabalarından da bir kimseyi görmemişti. Onun Türkmen'de Konırbay denen ağabeyi var. Sen ona vardığında Konırbayım dersen işin iyileşir, ganimetli dönersin",-der.

Köroğlu Kıratı oynatarak gemini "karş-karş" çiğneterek zırhını, silahını parlatıp Bed-Baht dağına çıktı. Etrafa bakınıp koyun güdere dolaşan ihtiyara gelip: "Bu koyun kimindir? (diye)- sorar.

343- Altımda oynayıp Kıratım,
Omuzumda parıldar
Zırh, savıt, kalkanım.
Şöyle ihtiyar kimindir.
Mihnet çekip güttüğün?
İhtiyar:

347 Argımakı oynatıp,
Güttüğümü sorup ne edersin?
Dinlerseniz söyleyeyim,
Koyunu sorup ne edersin/
Köroğlu:

351 Sormaya geldim özellikle
Arkamdan gelen kişilerim var.
Koyun kimindir söyleyiniz,
Onda benim işim var?
İhtiyar:

355 Sözün varsa söylemeye devam et,
Koyunu kendim güderim.
Koyunun sahibi benim,
Yokun olsa bulurum.

Köroğlu:
359 Sözüme benim kulak ver,
Senin degil bu sürü.
Sürü sahibi ben idim,
Öfkelenme deli ihtiyar.

İhtiyar:

363 Gelirmisin yanıma,
Dayakla vururum başına.
Koyun sahibi benim,
Bu kadarı da fazla (Çizmeyi aştın)
Köroğlu

367 Ey sözüme kulak ver,
Sürüyü güden senin gibi ihtiyar.
Söylemezsen sen bilirsin
Ğavazındır bu sürü.

İhtiyar:

371 Çırpınarak sen burada
Çöl-bozkırı gezdin mi?
Ay gibi yüzünü görmediysen,
Ğavazı dıştan sahiplenme!
Köroğlu:

375 Bed-Baht'ın kıyası,
Sözün de var usulu,
Bu malın, devletin
Ğavazdır bir tek sahibi.

İhtiyar:

379 Nasıl onu bilirsin,
Okudun mu mektubundan?
Dilemesen ölümü,
Sadaka Ğavaz adından!
Köroğlu

383 benim adım Köroğlu,
Ğavazı aramaya çıktım.
Çağır da gel Ğavazı,
Ne dilersen veririm!

İhtiyar :

387 Biliyorum senin adını, Ğavazı sorarak aradın mı?
Otuz dişin kırılıp,
Dönersin geri, bildin mi?!

Elkıssa ihtiyar öfkelenip “Ğavaz’a ben tutulmuştum, şimdi onu alıp gitmek mi istiyorsun? Adamına çatmamışsın diyerek dayağını eline alıp hızlıca ona doğru fırlatır. Köroğlu’un atının dizgininden tutup onu durdurmak ister.

Köroğlu atından inip ihtiyarın el-ayağını bağlayıp, “sesini şimdi çıkarma!”-deyip, dayağını alıp, kıyafetini giyip, kendi silahlarını bir yere saklayıp koydu da: “Ey, Kıratım silahlarımı sana emanet ettim. Sen ben gelinceye kadar şu ihtiyara ve buradaki sürüye sahip ol (göz kulak ol, dikkatli bak)”-deyip kırata şöyle der:

391-Savaşta benim yoldaşım,
Sesin benim kanadım.
Allah'a seni emanet ettim.
Ker tulparım, Kırat'ım!

395 Çoban olup giyinip
Yayan gidip yetişirim.
Esen kal görüşünceye kadar,
Ğavazhan'a gidiyorum.

399 Kol kanatım Kıratım,
Binsem sıkıntım dağılan.
Dikkatli ol düşmana,
Emanet ettim ben sana.

403 Yanına kimseyi yaklaştırma,
Kimse seni görmesin.
Otlanınırken unutma,
Düşman da bilmesin.

407 Hiçbir adam da bilmesin,
Silahımı almasın.
Teçhizatımı kaybedip,
Silahsız sahibin kalmasın!

411 İhtiyara dikkat et Kıratım,
Başka söze aldanma
Yine bir nasihat söylerim,
Dikkat et bu ihtiyara!

415 Gelinceye kadar yatsın O,
Kendi azabını çeksın o,
Çağırmasın birisini
Ey Kıratım dikkatli ol!

419 Şöhretim çıkan Köroğlu,
İhtiyara doğdu ağlayacak gün.
İki bacakla karnını tep
İhtiyardan çıkarsa eğer sen.

423 Ben gelinceye kadar yata dursun öylece
Verme ihtiyara küçücük bir fırsat
Sesi çıkarsa tepiver
Yatsın öylece yuvarlanarak!

Elkıssa, Koroğlu Sultan Kırat'a bu sözleri söyledi(kten sonra) yola koyulur. Çoban biraz gayretlenerek sesini çıkarıp bağırarak ister, Kırat gövdesine basar. İhtiyar o arada az kalsın ölecek gibi olur. Korkusundan seslenemez. Koroğlu sultan yıkılları dolaşıp kunan ve döneni ayırarak 400 koyunu bölüp sürerek Gürcistan şehrinin kapısına geldi. kapı kapalıdır. Koroğlu sultanı: "Ben Konırbayım" deyip kapı önündeki nöbetçilere şöyle der:

427..... Yaşı küçük hizmet eder büyüğe,
Bizden yaşın yoksa senin büyük mü?
Araç içip eğlence kılan yiğitler,
Aç kapıyı gireyim ben dükkana

431 Havaya girip hepimiz bir yatmışsınız,
Başınız dönüp arak-şarap tatmışsınız.
Ben bir uzak ülkeden gelen tüccar(ım),
Ey, kalkın! Bana kapı açılın!

435 Mal toplayacak alışveriş düğünüm var,
Bereketli Pazar kılmak düşüncem var.
Aç kapıyı, muhafızlar, giriş kapısını,
Önümde benim sürüyüp geldiğim koyunum var.

439 Tüccarlar üzülüp kıskanmasınlar,
Uzak yoldan geliyoruz bilsinler.
İçeri alın kapıyı açıp bizleri,
Birileri bize gelip çatmasınlar.

443 Gözümde yaş "ah!" Deyince dökülür,
Yoldaşım diye kaburgam da sökülür.
Aç kapıyı gireyim ben içeri,
Ey, muhafız söylediğim sözüm, ricam budur!

Elkıssa, Koroğlu'nun bu sözünü muhafızlar dinledikten sonra bir birine "Bu Özbek yurdundan gelen tüccar imiş. Malı çokmuş. Eğer bunu şehre sokmasak bir malı kaybolsa başımıza bela olur diye kapıyı açarlar. Koyunları sürerek Koroğlu şehre girer. Karşılaştıklarıyla selamlaşır. "nereye gidiyorsun?" diyenlere "Mal -canımız sağdır" deyip, "Ne kadar koyunun var?" diyenlere "Köyden çikali yirmibeş gün oldu" deyip, "Koyunu kaçta satarsın?" diyenlere "Koyunlarım kaç günden beri yolda yürüyüp yoruldu." Diye cevap verir. Bazı Kızılbaşlar "Adın ne?" diye sorsa, "beş-altı atım vardı. Fakat herbirini birer kişi binip gitti. Buraya yayan geldim" der. Koroğlu bunlara her cevap verişinde onlar eğlenerek gülerler, "Bu bir deli Özbek imiş, yarın pazara koyun getirirse talan edip, alıp gidelim", - deyip kendi aralarında sesli sesli konuşurlar ve ertesi gün de hepsi pazara koşuşurlar. Fakat pazara koyun getirilmemişti ve hayvan alışverişi açılmamıştı.

Koroğlu koyunlarını bağlayıp eline bir değnek alır ve "gören halk beni deli diye düşünsün" niyetiyle ağzına gelen sözü söylüyor (muş) gibi davranır.

Kısa bir süre sonra altın miğfer başında, 500 adam yanında tam elli bir yaşında, rahvan yürüylü atıyla Buldurık Kasap gelir ve koyun pazarını, atları iyice gözden geçirerek gezer.

Koroğlu'nun yanına gelip, yanında duran adamlara "bu nereden gelen adam?" deyip sormaya başlar. Yanındakiler: "Bunun nereden geldiğini biz de bilmiyoruz, biz bir şey sorsak, bu kendince birşeyler söylüyor. Kendiniz sorup anlayınız", - derler. Bundan sonra Buldurık kasap:"nereden geliyorsun? Nereye gidiyorsun?" – diye sorar:

Buldurık:

447 Yolcu olup bizim yurda gelmişsin,
Kalabalık içinde yalnız kendin yürümüşsün,
Soyun kim, nereden geldin, hangi ülkedensin
Ey, ihtiyar burada niçin yürümüşsün,

Koroğlu:

451 Ecel gelse kırmızı gül solarım,
Malımı sürüp sizin ülkede dolaşırım.
Soyun benim Türkmenin oğluyum
Şehrine ticaret etmeye gelirim.

Buldurık:

455 Yakıştırıp at perçemini tararım,
Sizin ülkeye koyun satmaya yararım.
Türkmen denen ata yurdum olur,
Boyun nedir aslını sorarım.

Koroğlu:

459 benim yurdum devleti bol zengin olan, (dır)
Nerede olsam pirim kalmaz peşinden.
Soyumu sarsan ben söyleyeyim,
Benim seyum Tekejevmit halkından.

Buldurık:

463 Kim bilir içindeki düşüncüyü,
Sevinirim görüp senin boyunu.
Bizim yurda niye geldin söyle,
Satarmısın getirdiğin koyunu.

Koroğlu:

467 Hiçbir gizliliği yok bende düşüncemin,
Haramı yok bu duran bedenimin.
Koyun fiyatını şimdilik bilmiyorum,
Kendi sahibi gelinceye kadar sürünün.

Buldurık:

471 Düşünüyorum bu Türkmen zalim imiş,
Bastığın yerin çiçek bitmez kumu imiş.
Bu sürünün sahibi var diyorsun sen,
Söyle bana sürü sahibi kim imiş.

Koroğlu:

475 Yalnız cana ne zaman olsun Hüda yar,
Bozguncunun meylî, yok gönlü dar.
Beni yalnızmış diye düşünmeyin kendiniz,

Bu şehirde benim yakın eniştem var.

Buldırık:

479 Büyük sarık başıma ben sarayım,

Heybetlenip güzel bıyığı burayım.

Bu şehirde eniştem var diyorsun,

Kimdi o eniştenin adını sorayım.

Köroğlu:

483 Ben kendim söyleyeyim sen sorarsan

Şehirde onu herkes bilir, sorarsan

Sorarsan, eniştemin adını ben söyleyeyim,

Derlermiş onun adını Buldırık kasap

Buldırık:

487 Hayrı olur, gördüğün azap-cefanın,

Gösterirsin ona şimdi vefanı.

Eniştenin adı olsa eğer Buldırık,

Biliyor musun adı ne idi ablanın?

Köroğlu:

491 Kaygı-hasret çektim ben de endişe,

Ayırmıştı bizi ezelden Hüda

Çocuk iken yanılmıyorsam gitmişti

Söylerlerdi ablam adını Küleyim.

Buldırık:

495 Kaldı uzakta Tekejevmit mekanınız,

Eviniz barkını, Türkmen gibi halkınız.

Ablan ile eniştenin de adını söyledin,

Şimdi kendini bana tanıtınız.

Köroğlu:

499 Çocukluğumdan (beri) ben hasret çektim daima,

Yaratmıştı beni öyle bir Hüda.

Aslımı, neslimi söyleyeyim,

Benim adım sorarsanız, Konırbay.

Elkissa Buldırık Kasap bunu duyduktan sonra: “E, gözümün nuru, Konırbayım! Sağ-Salim geldin mi? O taraftaki akraba, ata, ana, kardeşler sağ mı?”-deyip, Konırbay’a şöyle der:

503 Ulu dağda sis mi?

Yurdu görmek şüpheli mi,

Ey, Konırbay, sorarım,

Oradaki halk sağ mı?

507 Ayrıldık ne çare var

Ak sütünü veren analar,

Delikanlılar, çocuklar,

Türkmen halkım sağ mı?

511 Telejevmit yurdumuz,

Mekanımız, yerimiz,

Bahçeli bülbül gülümüz,
Akrabalar sağ mı?

515 kaygı basan gönülü,
Basmayan derdimi,
Görmesek de yurdumu-
Oradakiler sağ mı?

519 çıktın işte düşüncemden, (ben seni beğendim)
Bahçede gül açılan,
Aynalayın boyundan,
Uçsuz-bucaksız yurtlar sağ mı?

523 yalnız kendim yürürüm,
Altın ipek giyerim,
Sadakan senin gideyim, (senin kurbanın olayım)
Yaşıtlarım sağ mı?

527 Buldırık diye anılan
Ben kurbanın olayım
Konırbayım kardeşim
Oradaki halk sağ mı?

Elkissa, Köroğlu Sultan Buldırık kasaplarla konuşup birbirlerinin hal ve ahvalini sordular. Köroğlu: “Ėavazhan nerde imiş, görüp gideyim deyip gelmişim”, -der.

Bu arada Ėavazhan Künhar padişahının evindedir. Gece gündüz Künhar padişahla eğlence yanmaktadır. Bunu duyduktan sonra Buldırık Kasap bir adamını Künhar padişaha yollar. “Ėavazhan’ın kardeşi gelmiş, buraya gelsin”, -diye haber yollar. Giden kişi Künhar padişaha varıp bu duruma nlatır. Künhar padişah bunu kabul eder. Ėavazhan “Benim kardeşim nasıl bir imiş” deyip iyi at, iyi kıyafet giyen adam olsa” diye düşünür. Köroğlu Ėavazhan’ı kördü(kten sonra) de koşarak gidip kucaklayıp, iki yanağından öpüp, boynundan koklayıp, Ėavazhan’a şöyle der:

531 – Gönülden özlem gitti görüp seni,
kader sahibim kuvvet verip sevindir beni!
Bir tek gönüldeki arzum sen,
Seni görsem bulunur derdin devası.

535 Altın, zer mis kokulu gülü armağan edeyim ben,
Çok düşünüp kahverengi kaz gibi ağlayayım ben.
Sızlayarak bir görmek için pirden dileyip,
Çekmiştim senin için hasret ben.

539 Boyundan benim gibi kardeşinin sadakası, (Boyuna-posuna kurban olayım)
Kulak ver döküldüğünde gözün yaşı.
Tan şafağında yalvardım bir Allah’a
Bir görsem diye yüzünün nurunu

543 Seni arayıp, duramadım yurdumda ben,
Gül çiçek çayırılı yerimde ben.
Sonunda seni arayıp çıktım, Ğavaz,
Issız çölde yayan gezdim ben.

547 Ejderha dayanamaz zehire,
Sürdüm koyunu uçsuz-bucaksız sulara.
Bilhassa arayıp geldim şehrine,
Zavallınız tüccar olup avunur.

551 Canım gibi görürüm söylediğin sözünü ben,
Ölünceye kadar saklarım kendini ben.
Dağ-taşı ıssız bozkırı dolaşsam da,
Çok şükür görmekteyim yüzünü ben.

555 Görünüşün güzel yüzüne yakışır,
Hangi düşman malını verip tartışır?
Yüzünü şükür Allah gözle gördüm,
Sadakanı maldan yararsa veririm.

559 Ezelden yakar senin alevini,
Yüreğe kaygı oldu senin derdin.
Arzum kalmaz bu sabah ölsem-dahi
Allah'a bin kere şükür ettim söylediğim yeminim.

Elkıssa Köroğlu bu sözü söyledikten sonra, Ğavazhan'ı üç kere aynalır. Göğsüne basıp gözyaşını yağmur gibi döker. Buldırık kasap bunu görüp kah gülüp, kah ağlar. "Türkmen halkı çok akraba severmiş. Yeğenini özleyip sevip okşadığına bakar mısın"- diyerek yanındaki adamlara tekrar-tekrar bakar. Bunu görenlerin hepsinin de neşesi kaybolur ve ağlaşırlar. Köroğlu'nun üstündeki eski hırkası da Ğavazhan'ın bedenine sert gelir. Ğavazhan atasına bakarak şu gazeli söyler:

563 – Dağın karı erisin,
Tatsın adam yemişin.
Hırkan battı tenime,
Böyle bir hırka yokolsun.

567 Mirza şahin çakılırcasına inmesey,
Davulunu bele düğümlemesey.
Bunca koyunu ne eder,
Bir iyi hırka giymesey

571 Kahraman mı düşmana hücum etmesey,
Zor anda hile bulamazsa.
Böyle bir sürün yokolsun,
Altına tulpar bulamazsa.

575 Söz söylerim senin için,
Yoksa söylerim kimin için?
Malı toplayıp ne eder,
Bağlamazsa bele kılıcını,

579 Balkan dağını aşarak geçip,
Talkan suyunu aş edip.
Kalkan savıt giymese,
Bu mala sahip oldu ne edip?!

583 Dünya fani gelip geçer,
Malı da bırakıp gider,
Güldürmektense düşmanı,
Gelmeseydin ne olur?

587 Evlatsız geçen dünyada,
Malı yoklar hep arzuda
“Dayınım” diye gelmişsin,
Alay olmuşsun düşmana

Elkissa bu sözleri söyledi(kten sonra) Ğavazhan: “Millete şu halinle gelip beni maskara ettin, şimdi yurda dönersen ne olur?”- dedi. Bu sözü Buldırık Kasap işitip:

- “Ey akılsız çocuk, böyle konuşma. Bunca koyunu güden kişi at, giysi bulamıyor diyebilirmisin? Bu sürünün dörtte birini çıkarsa dahi Mırza ve beyin geleneğine yakışırdı. (Beylerin mallarına eşit olurdu) Fakat senin bu dayın uzun yolu gözü olarak ıssız yollardan geçerek, gece gündüz yol yürüyen adam imiş. Şimdi böyle konuşursan ben seni öldürürüm. Şimdi kardeşine alıp götür ve onunla buluştur. Kendin, dayına hizmet et, hürmet göster”, - der ve Koroğlu’ya bakıp: “Bu koyunlarının parasını da söyleyip git”, - der. O zaman Konırbay:

- Ey, enişte! Bu koyun şu anda benim ise de sonunda senin olacaktır. Kendin Pazar fiyatıyla satabilirsin!-der.

Ğavazhanla beraber giderler. Ğavazhan dayısını yanına alıp anasına gelir ve şu gazeli söyler:

591 Düşünürsen bu dünya işi yalan,
Olur mu arzusu, Allah’ın sevdiği kulun?
Ayrıca sana söyleye geldim bir söz
Kulak ver bu söze ey anacan!

595 dinleyiniz bir değerli söz kızıl dilden,
Jevmitten arayıp sizi biri gelen.
Ülke gezip, dışarıda yürüyüp, çöl aşıp,
Bilhassa özleyip gelen uzak yerden.

599 Heybetli, yakışan boyu da var,
Bilmiyorum nasıl hayal alkımda var.

Şehre tüccar olup, sürüp gelen,
Önünde bir hayli koyunu da var.

603 Şafak sökerken girmişti o bu şehre,
Çadır ve yükünü yükleyip büyük deveye.
Kimseyi, bu şehirden tanımaz,
Sürü getirip salmıştı o pazara.

Elkıssa Ğavazhan bunu söyler ve”Ben bütün ahvalini sorup öğrendim. Dayım kapının önünde duruyor. Çabuk evden çıkar mısınız!”-der. Küleyim Konırbay geldi diye duyar-duymaz dayanamayıp kapı önüne çıkar, evden ağlayarak çıkar da koşarak gelip Konırbay’ın boynundan kucaklar. Küleyim Konırbay’ı kucaklayarak durup şöyle der:

635 Kalbimde kaygı alevlenip,
Gül çiçek gibi solarım.
Kırk yıl kadar görmedim,
Sağ mısın, gözümün nuru.

639 Bütün bedenimi sardı ızdırıp,
Karşılaştırmayıp Hüdam.
Ağlayıp sızlayıp seni düşünüp,
Beklemişti Küleyim.

643 Ver deyip Allah dileğim (i),
İkiye bölündü yüreğim.
Bir görmeyi arzulayıp,
Gece gündüz diledim.

647 Kimi görsem törkinim deyip,
Gece-gündüz kaygı çekip.
Deve yavrusu gibi sızladım durdum,
Gözyaşı adeta sel olup.

651 Gül gibi olup ben de soldum,
Düşmana da alay oldum.
Şimdi Allah’a şükür ederim,
Sağ salim seni gördüm.

655 Hasretle ağlayıp durdum,
Göz yaşını sel gibi döktüm.
Bir görmeye çok arzulayıp
Yaradandan hep sordum.

659 Kahraman kişi çıksa meydan(a),
Düşmanları olur hayran.
Halkım, yurdum sağ mıdır,

Aynalayın nerden geldin.

663 Zavallı kılan beni Huda
Kaygı-zarı çektim zehir gibi
Ölmüşü kim, dirisi kim,
Söyle kardeşim ey Konırbay?!

667 Yurdu görmek şüphe(li) mi imiş,
Başa düşen zaman mı imiş
Hepsini sorup bitiremem,
Koroğlu bey sağ mı imiş?

Elkıssa, bu sözünü duyduktan sonra Konırbay da gözyaşını sel gibi akıtır. İkisi konuşup hal-ahvalı soruştuktan sonra Konırbay:

- Ey, gözümün nuru! Yurdunu, hepsini sorman makuldur, fakat Koroğlu bize düşman. Onun nesini soruyorsun,-der.

Bu söze Küleyim:

- Ey, kendi yurdum olduktan sonra hangisini ayırayım, bu yüzden soruyorum. Kızılbaşlar (Koroğlu filan hücum edip almış, filan ganimetle dönmüş dediklerinde ben eve sığamayacak kadar seviniyorum. Eğer yenilmiş, filan yerden kaçıp çıkmış derlerse yediğim yemek aş olmaz. Koroğlu'yu çokça sormamın manası odur, - der. Bunu duyunca Koroğlu hıçkırarak ağlayıverir.

Elkıssa Gavazhan dayısını konukevine alıp önüne dokuz türlü tabak sundu. Kah Koroğlu'nun dizine oturup, kah boynundan kucaklayıp çocuk gibi sevinir. Yemek arasında-sofrada-Türkmen ülkesinin durumu Jembilbel şehrinin halini sorar. O zaman Koroğlu: "E, Gavazhan! Yurda alıp gitsem gider miydin?- diye sorar. Bu söze Gavazhan: "Eğer alıp gitsen varır idim, seninle birlikte giderdim",-dedi.

Gavazhan'ın bu sözünü duyunca Koroğlu Gavazhan'ı kucaklayıp kendisi de kendini Jembildeymiş gibi hisseder. Ondan sonra Koroğlu şöyle der:

607 Özbek diye bunu göre alay edip,
İnciten onun canını azap kılıp.
Dururken şaşkın olup bu kişi,
Gelmiş yanına onun atam bilip.

611 Özbeğe bir bakmış atam bilip,
Sorduğunda o sözüne cevap verip.
Sülalesini akrabasını doğduğu vatanını,
Yer-suyunu; herşeyini sorup.

615 Cevabın Özbek de vermiş süsleyip,
Yolcu(yum)sefere çıkan ben bir can deyip.
Adamış sonunda benim ismimi,
Şehirde benim yakın eniştem vardır deyip.

619 Özbeğin sana benzer görünüşü de

Basarsan sözüne de boyuna-posuna da
Jevmit'te varmıydı akraban
Getirdim göstermek için onu işte

623 Bu sözü ben söylemen oyun için,
Doğru söylediğim sözü şimdi düşün.
Ümidini kırmazsan dayımdan,
Ey anam getir bana müjdesin(i)!

627 Kaç gün yol yürümüş dışarıda gezip,
Senin için vatanından bu, da bezip.
Dayım bilhassa seni arayıp geldi,
Durursun evde nasıl şimdi dayanıp.

631 Birileri doyduğundan dans eder,
Birileri acı çekip ekmek arar.
Sorduğumda adını verdi cevap,
“Dayın Konırbayım adım”der!

671 Gönülde söz kalmasın olup arzu,
Tanrıya ayan olsa da bize yalan (fani),
Bizim yurt çok güzel, temaşalı,
Gelirmiydin alıp gitsen ey, Ğavazhan!

675 Toprağımı yeşertmiş gibi temaşası,
Yakışıp kalın orman, dağ ve taşı.
Pınarı eteğinde şırıl şırıl akıp,
Yüz çeşitli şakırdayarak öten bülbülün namesi.

679 Yakışan yüksek dağı, pınarıyla,
Başında geyik oynayıp ağlağıyla.
Gören insan gözü kıyamayıp gidemez,
İşitse şırıl şırıl akan suyu kulağıyla.

683 Dağların meltem esen yarlarından,
Uçsuz bucaksız at koşar bozkırından.
Kaçan av kurtulmaz her zaman,
Beylerin mızrak tutan çocuğundan.

691 İnsanı hepsi alp, hepsi sağlam,
Görünce kendim bile şaşıp seyrederim.
Ne kadar eğlence varsa hepsi orada,
Ey Ğavaz gelirmisin, alıp giderim.

695 Gezersin şahin Salıp Havadak göle,
Sen de bir mirzası olup Jembilbel'e

Türkmen her zaman arzulamış
Heybetli, görkem (li) doğmuş senin gibi yiğide.

699 Tesadüf edip bizim yurdun bahtına,
Kim karşı senin yavrum baktığında
Bahçede bülbüllere name şakıtıp,
Mirasçı olursun sen tahtıma.

Elkıssa, Köroğlu “Jembilbel’e bey olup benim Kırat’ıma bin, bu ülkeden çık, benimle beraber yurduma gel” der. Tabi ki Kızılbaşlara Kırat’ın şöhreti yayılmıştı.

Köroğlu, Kırat’ı düşünmeden ağzından kaçırır. Ğavazhan bunu duyunca yerinden fırlar ve dışarıya çıkıp; “bizim evde “Konırbayım” deyip Köroğlu oturuyormuş, bizi aldatıyormuş!”-deyip şu gazeli söyler:

703- Bizi aptal kılmış,
Aldatıp beni vurmuş.
Toplanınız, ey, yarenler
Bu gelen Köroğlumuş.

707 Yayan gelip, fakir olup,
Altına bir kunan binip.
Gizlenip Konırbay olup
Götürmeye bizi bağlayıp.

711 Muradına ereyin diye,
Düşündüğünü edeyin diye,
Gelmiş iken buraya düşman
Beni alıp gideyin diye.

715 Hepiniz burada toplanın,
Bir kadere sığının.
Beyzadeler, muhafızlar,
Ey, güçlüler silahlar!

719 Yalvarsa da bırakmayın sağ,
Tertip edin ahir zaman.
Ey yarenler toplanınız,
Gösteriniz düşmana duman (karagün)!

Elkıssa, Ğavazhan, bu sözü söyleyip ağlar. Köroğlu kendisinin söylediği söze pişman olup Ğavazhanın peşinden dışarı çıkarda konukevine Ğavazhan’ı getirip:

- “Ey, Ğavazhan! Sana ne olmuş? Bilhassa seni göreyim diye uzaktan arayıp gelmiştim. Sen beni Köroğlu diye düşman eline vermek istiyorsun. Beni onlar öldürürse iyi olur mu? Ben kim? Köroğlu ‘nun iki omuza oniki kişi biner gibi, onun kulakları kalkan gibi, iki gözü kazan gibi, ağzı-burnu kazılmış çukur gibi, bir betşağar değil midir?”-der.

O zaman Ğavazhan kahkahayla gülerek bu söze çok sevinir. Bundan sonra Köroğlu:

-“Ben bu ülkeye Köroğlu gibi sultan olsam, altımda da Kırat’ım olsa, ona seni bindirsem hayaliyle söylüyorum. Kendim Köroğlu’yu görsem onu parçalayarak öldürürdüm,”- der. Buna Ğavazhan inanır ve Köroğlu’yu dayım diye boynundan kucaklayıp ona tekrar nazlanmaya başlar. Gün akşam namazı vaktine yaklaşmıştı. O zaman Buldırık Kasap koyunları satıp parasını Buldırık Kasap’a, bir kısmını Küleyim’e verir, geri kalanını da kendisi alır.

-“Bu paradan Ğavazhan’a niye vermedi diye gönlünüze dokunmayın. Ğavazhan için özel olarak evden çıktığımda dört yüz kara kuzuyu sürüyüp çıkmış idim. O kuzular yolda semiz oldukları için kuyruklarını kaldıramayıp sürüyle beraber yürüyemediler. Öylece o kuzuları yolda bir çobana emanet edip geldim. Yarın Ğavazhan’la ikimiz benimle geliniz, kuzuları kendi gözünüzle görünüz, ondan sonra geri dönersiniz”,-der Köroğlu:

Buldırık Kasap bu söze razı olur. Şafak sökünceye kadar çok hürmet gösterir ve Köroğlu’yu saygıyla ağırlar. Sabahleyin Buldırık Kasap bir Jorgasına binip, Ğavazhan’ı da atına bindirip, şehirden çıkar.

Köroğlu sultan bunlar çıktıktan sonra Küleyim’i çağırır ve şöyle der:

Köroğlu:

723 Kardeşim, hoşça kal,
Gördüğümüz bu şimdi,
Arayıp geldim uzaktan,
Göresiye kadar hoşça kal!

Küleyim:

727 Zavallı kıldı bir Hüda,
Dururmuyum ağlamadan?
Hasretini giderip,
Üç dört gün kal Konırbay!

Köroğlu:

731 yıl yatsam da doyar mı?
Ona kader bırakır mı?
Sağlıcakla kal kardeş,
Mala gitmesem olur mu?

Küleyim:

735 Yüreğime ateş düştü,
Yandı içim kor düştü.
Ata-anama selam deyip,
Tekrar bir uğra yol üstü.

Köroğlu:

739 Söz ile söz birleşir,
Usluyle söyleyen yakışır.
Sağ olsam söyleyeyim,
Onlarda seni soruşur.

Keleyim:

743 Molla alır kalemi,
yüreğe saldı yaranı.
Yurt sahibi Köroğlu,
Ona da bir selam söyle.

Köroğlu:

747 At kakülü ören di,
Kader yazsa görendi.
Söyleme bırak, selamı,
Ben-Köroğlu, bil şimdi!

Küleyim:

751 Ey Konırbay, kulak ver,
Kaygılanıp çektim zar.
Oyun sözü karıştırma,
Yurda selam söyleyiver!

Köroğlu:

755 Bulamaz izimi,
Dinlemez benim sözümü,
Emanet et bana Küleyim,
Bal Ğavaz gibi kuzunu!

Küleyim:

759 Ey Konırbay şarhoş musun?
Bana yoksa düşman mısın?
Niye vereyim Ğavaz'ı,
Hayatımın nasibin (i).

Köroğlu:

763 Bahçede gül solar,
Önümüzde tepe olur.
Birlikte yürüyüp Ğavazhan
Jembilbel'i görür.

Küleyim:

767 niye gelsin yurduna,
Senin Jembilbelin'e.
Tartarak şöyle Konırbay,
Serbestlik vermeden diline.

Köroğlu:

771 Bahçede gül olur,
Gözden yaşın göl olur.
Hoş-sağlıklı ol Küleyim,
Ayrıldı demek bu olur.

Küleyim:

775 Dinlet bana sözünü,
Göremedim yüzünü.
Ağlayarak kaldım arkanda,
Söyleyip git kendini.

Köroğlu:

779 Dünyanın faniliği,
Allah'ın başa verdiği.
Adım benim Köroğlu,
Jembilbelin sultanı!

Elkıssa, Küleyim bunu dinledikten sonra: “buraya gel, görüşelim. Sen Jembilbel’in hanı isen ben gerçekten Ğavazhan’dan ayrılmışım (zaten) “,- deyip, keskin Koroğlu olduğun anlayınca Buldırık Kasap’ın arkasından koşar. O zaman Küleyim: “Ğavazhan’ı bırakıp gidin!”- diye ağlayarak Buldırık’a şöyle der:

783 Bu sözüme dikkatle kulak ver,
Bedava mıydı sana dışarıdaki mal?
Ğavazhan’ı niye alıp gidersin
Şansın yaver gidip burada, yaramaz ihtiyar!

787 Dertli gönülü, yüreğimi yakma
Çektim hasret yurdum için eskiden
Çocuğumu alıp nereye gittin, yaramaz ihtiyar
Bir dönersin buraya geç mi, erken mi (Ergeç buraya dönersin)

791 Düşmanların sana gelip katılsın,
Ayağına bir yıkılsın, yer olsun.
Aptala bir bakmıyorsun aptal ihtiyar,
Bir bakıver ey Buldırık yolun açık olsun!

795 Sağ olsak kışı yazı görürüz,
Allah’ın verdiği rızkı da toplarız.
Gidersen kendi başına git,
Ğavazhan’ı nasıl elden veririz!

799 Sözümü dinlesen, ey, Buldırık yanında gitmeyiniz,
Hasret çekip kaygılanıp ölmeyiniz.
Konırbay diye aldatıp gelen Koroğlu,
Kuzu alırım deyip şimdi buna inanmayınız!

Elkıssa, “Küleyim: “Bu Konırbay değil, Koroğlu olup çıktı, bundan kuzu alırsız diye Ğavazhan’dan ayrı kalmayalım, öylece gece-gündüz kaygıda, özlemde geçeriz”, - der. Buldırık Kasap Küleyimin bu sözünü kulağına takmadan dört nala koşan atın kalçasına bir kamçı vurup, şehirden çıkıp gidiverir.

Küleyim Buldırık Kasapın arkasından kovalayıp yetişemedi Ğavazhan’dan ayrılacağını sezip, Koroğlu’nun karşısına gelir ve “Ey, Koroğlu! Şimdi görüşünceye kadar seni Allah’a emanet ettim, Ğavazhanı(da) sana emanet ettim”, - der ve üzüntüsünü şöyle dile getirir.

803 – Söz geldikten sonra şimdi neyini gizlerim,
Hürmet ederim, ayağına baş koyarım.
Kendi kemiğın idi evladın Ğavazhan,
Bu Ğavazı şimdi sana emanet ederim.
807 İlaç bulunmaz şimdi benim yarama,
Şimdi cevap, herhalde, benden sorma.
Nazlı olup yetişmişti Ğavazım,
Öfkelenip ak yüzüne bakma.

811 Gördün, bildin, elden atın tuzumu,
Sana söylemez kime söyleyeyim sözümü,
Sinirlenip nazik gnln, rencide etme.
Hile ile alıp gittin kuzumu.

815 İncitip gözünün yaşını akıtma.
Düşmana alay kılma, sınatma.
Ėavazhanı şimdi sana emanet ederim.
zp biriciğimi ağlatma.

819 Ben dahi düşünüp etrafıma bakarım,
Sağlıklı ol deyip bir Allah'tan isterim.
Sağ-selamet, sağlık(lı)-esen yurda git,
Düşmanlık etsen öldürmeğe dayanırım.

823 ne edeyim yurduna dn sağ-selamet,
Görme buraya gelip felaket.
Görüşünceye kadar hoşça kal, Köroğlu,
Ėavazhanımı ederim emanet.

827 Sağ-selamet buradan dönüp yurda var,
Ėavazhana ben olurum intizar.
Varıncaya kadar bir Allah'a emanet ettim,
Görüşünceye kadar olsun sana Allah yar!

Elkıssa, Kleyim bu sözleri söyledikten sonra vadalaşıp ağlayıp kaldı. Köroğlu kaplan gibi koşuşturup, şehirden çıkar, Buldırık kasap ile Ėavazhan'nın arkasından yetişir. Onları sürüye götürür. Bir kara kuzuyu Ėavazhan'a gösterir. Drtyz koyun dediği yediyüz koyun olup çıkageldi. O zaman Ėavazhan Buldırık Kasap'a bakarak şöyle dedi.

831 Bugün bir dş gördüm ben,
Bize tehlike olmasın.
Bu kuzuya heveslenme,
Parasız kuzu, tek ganimet

835 Atacanım, bu nasıl,
Bir uğursuzluk olmasın!
Ėavazhandan ayrılıp,
Kanağından kırılıp.

839 Atam yüzün solmasın.
"Kuzunu al" diye aldatan
Köroğlu olmasın!
Korkarım ben gözünden,

843 Bazen söylediğin sözünden,

Düşümden ben korkuyorum

Bilip işin düzelmemesini.

Elkissa, Ğavazhan'ın bu sözünü işittikten sonra Buldırık Kasap yaprak gibi titreyip, ne yapacağını bilemeyerek şaşır kaldı.

- Doğru söylüyorsun, gözümün nuru, bize tehlikeli gün doğdu,-der. Sonra Köroğlu'nu çağırıp:

Ey, Konırbay, biz Ğavazhan (la) ikimiz kuzu'ları) sürüyüp gidelim,-der. O zaman Köroğlu Buldırık'a ne diyorsun diye bakar, Köroğlu'nun öfkeli gözü Buldırık Kasap'ın teninden geçmiş gibi olur. Onun iki kuvveti iki gözünde görünür. Köroğlu'nun bu işi hileyle yaptığını öğrenen Buldırık Kasap atına binip gitmek istedi. O zaman Köroğlu Buldırık Kasap'a bakarak: "Padişahına selam söyle buraya gelsin",-deyip buna şöyle der:

846 Sadece üç gün kadar burada oluruz,

Burada dinleniriz konarız,

Padişahına git özellikle sözü ona söyle,

Ğavazhan'la onu burada bekleriz.

850 Ben meydanda kuvvetimi deneyeyim,

Rüstem gibi hücumumu yapayım,

Padişahına git özellikle sözü ona söyle,

Üç güne kadar onu bekleyeyim.

854 Hücum edip sinek candan geçeyim,

Düşmanların ciğerini deleyim,

Düşmana edip kıyamet gibi zamanı,

Su yerine kızıl kanı içeyim.

858 Düşmanın dahi vaziyetini öğreneyim,

Dize kadar kanı geçip yürüyeyim.

Üzengiye kızıl kana batırıp,

Düşmanların kalbini bir deleyim.

862 Göstereyim gayretimi fani dünyada,

Düşmanların olup kalsın eziyette.

Padişahına bilhassa selam ulaştır Buldırık,

Olup kalmasın savaş açamayıp arzuda.

Elkissa, Köroğlu Sultan bu sizleri söyledikten sonra Buldırık Kasap'ı gönderip Ğavazhan'ın elinden tutup Kırat'ın önüne getirir. Ğavazhan Kırat'ın dış görünüşüne, düldül gibi heybetine, biçimli toynağına, damağına, alev gibi parlayan gözüne hayret edip Kırat'a deli olur. O zaman Köroğlu kendi giysilerini giyip silahını kuşandı. Ondan sonra Ğavazhan'a bakıp şöyle der:

Köroğlu:

866 Dertli yürek olmuş endişeli,
Sensiz bana dünya anlamsız,
Şahane heybetinin aynalayın,
Kırat'a bin Ğavaz oğlum!

Ğavazhan:

870 Etrafta (dır) iki gözüm,
dinle benim söylediğim sözüm,
atına, herhalde, binemem
soluncaya kadar yanağım, yüzüm.

Köroğlu:

874 Ne söz geldi hayaline,
Yoksa Kırat'ı beğenmedin mi?
Ğavazhanın, bin Kırat'a,
Erersin sen muradına.

Ğavazhan:

878 Duymuştum senin zatını.
Ülkeyi yöneten siyasetini,
Kahramanlığını gözümle görmeden,
Ne diye binerim ben Kıratı(na)?

882 Öldürsen de binemem,
Binip ata yürüyemem.
Yurdumdan asker gelinceye kadar,
Kanlı meydan görünceye kadar,
Kuvvetini bilinceye kadar,
Kıratına binemem.

Köroğlu:

888 Asker gelir küme küme,
Meydanda erler kalır kızıp.
Gel Ğavazhan ata bin,
Çoğa karşı nasıl serperim toprak. (Nasıl kötülük yaparım?)

892 Yaşım benim ilerledi,
Güç kuvvetim de gitti.
Yalnız kendim hücum etmem
Dökeyim mi boşuna kanı?

Ğavazhan:

896 Kahramanlar gibi heybetlenmeden,
Kaplan gibi kuvvetlenmeden,
Üzengiye kadar kana batmadan,
Binemem senin atına.

Köroğlu:

900 Çoğa nasıl karşı çıkarım,
Çoğa nasıl dayanırım,
Söz yarıştırap duracağına
Kıraat'a bin, ey, Ğavazhan!

Ėavazhan:

904 Meydana da girmek iyi,
Düşman yüreğini delmek iyi.
Kaçarak gidip kurtulmaktansa
Kan meydanda ölmek iyi.

Köroğlu:

908 Ulu dağdan geçmek iyi,
Düşman yüreğini sökmek iyi.
Ondan dahi karşı çıkmadan
Buradan gitmek iyi.

Ėavazhan

912 Hepsini dahi görmek iyi,
Kan meydanda yürümek iyi.
Düşmandan kaçıp gideceğine,
Düşman elinden ölmek iyi.

Köroğlu:

916 Kırk bine bir tek kendim
Koyabilirmiyim, herhalde, karşı
Onlar kırk bin, ben yalnızım
Ey Ėavazhan düşün kendin

Ėavazhan:

920 Arslana rast olunur mu?
Gerçek kahramanlarda göz olur mu?
Kahramanlara kan meydanda

Kırk bin kişi söz olur mu.

Elkıssa Köroğlu Sultan Ėavazhan'dan bu sözü duyduktan sonra Ėavaz'ın yiğitliğine inanır. Şimdi Buldırık Kasap'a gelelim. Buldırık kasap Ėavazhan'dan ayrılınca şehire girip Künhar padişaha gelip Köroğlu'nun geldiğini Ėavaz'dan ayırtıldığını bütün olayı anlatır. Künhar padişah bu sözü duyup çok kızıp borozanını çaldırıp davul vurdurup kırkbin yiğidin başına geçerek Köroğlu'nun yattığı yere gelir.

Köroğlu Sultan bunu görüp Kırat'ını oynatarak şöyle der.

924 Telaş salıp başlarınıza,
Karşı adım atanınıza
Sen o yanda, ben bu yanda:
Gel, kahramanlar, teke-tek!

928 Mızraklatıp kaçanını,
Aşa binip tulparımı,
Ümidi kırılan canlarından
Gel, kahramanlar, teke-tek!

932 Çadırını toza batırıp,
Kahramanını kana batırıp,
Önüme salıp kovarım sırayla,

Gel, kahramanlar, teke-tek!

936 Künharını kovayım ben,
Savıtını yıkayayım ben,
Kendisini kahraman sananlar, ben ben diyenler.
Gel, kahramanlar, teke-tek!

940 Hücüm edip gece-gündüz,
Şahid olsun gökte yıldız,
Sizler çoksunuz, ama ben yalnız,
Gel, kahramanlar, teke-tek

944 Gelin, kahramanlar, güreşelim,
Zırhları denk edelim,
Yalnız, yok(tur) bende yoldaş,
Gel, kahramanlar, teke-tek.

948 Köroğlu diye adarlar beni,
Viran edip Künhar seni,
Kan meydanda bir yeneyim,
Gel, kahramanlar, teke-tek!

Elkissa Köroğlu'nun bu sözünü işittikten sonra Kızılbaşlar kendi aralarında meclis kurup, akıl danışılar. “buna teke-tek gitsek hiçbirimizi (bağ) koymaz, öyle yapmaktansa bunu hepimiz ortaya alıp çevreleyelim”, - deyip hepsi birden hucum ederler. Köroğlu da bunlara karşı çıkıp, kırıp döküp karşılaştığını mızraklayıp fırlattı. Kanları akıp, başları yarılıp kulakları kesilip, gözleri delinip, zırhları sökülüp, oklar atılmaktadır. Bunların başına kıyamet doğar. Ölüler dağ gibi yığılır. Yerle gök arası top top olan tozla kaplanmış gibidir. Bu meydanı gören adam böyle diye bilir:

952 Kaplan gibi fırlayıp,
Kırat'ıyla hamle edip,
Heybetlenip Köroğlu-
At koydu meydan içinde!

956 Mavi Mızrağı doğrultarak,
Kıratı'ıyla (Düşmanı) yararak,
Düşmanı viran edip-
At koydu meydan içinde!

960 Çelik kılıç parıldayıp,
Kesilen baş, uçan top,
Heybetiyle bağırıp
At koydu meydan içinde!

964 Ak bedeve salıp mavıt,
Kan meydanda bazı-bazı,

Parıldadı altın savit-
At koydu meydan içinde!

968 Temaşayı görmüş olan,
Kızılbaşlar karmakarışık,
Altın ok, gümüş kalkan-
At koydu meydan içinde!

972 Kaplan gibi kükreyip,
Bütün kuvvetini çağırıp,
Düşmanı acımadan öldürüp-
At koydu meydan içinde!

976 Kanlar akıp olmuş sel gibi,
Düşman olmuş kara yer gibi,
Aslan gibi Köroğlu
At koydu meydan içinde!

980 Kılıçtan kanlar taşıp,
Görenlerin gönlü kırılıp,
Aklını kaybedip, delirip,
At koydu meydan içinde!

984 Etrafından asker salıp,
Biri hücum edip, biri dövüp,
Hepsini de bir bir yıkarak-
At koydu meydan içinde!

988 Altın kerney, gümüş sırnay?
Çalınır hiç durmadan,
Hırslanır sırtlan gibi, (Tüyleri diken diken olup)
At koydu meydan içinde!

992 Kesildi baş deste-deste,
Hanın yolu oldu nakış,
Arslan gibi Köroğlu-
At koydu meydan içinde!

996 Ak mızraklar çatırdar,
Çelik tüfek (arka arkaya) patlar,
Yok olup bütün kahramanları (Kızılbaşların)-
At koydu meydan içinde!

1000 Hucum edip türlü-türlü,
Kızılbaşlara telaş salon
İşte böyle Köroğlu han,

At koydu meydana içinde!

Elkissa Köroğlu Han Künhar padişahın kırkbin askeriyle savaşıp, (onları) koyun gibi öldürüp, kanlarını su gibi akıtır. Birkaç binini yok eder. Meydan leş (gibi) kokar.

Meydan yeri oyulup kalır. Köroğlu kaçanları yakaladığında yirmisini birden yakalar. Yumruğuyla bir kere vurduğunda bayılır ve yere düşecek olurlardı.

Köroğlu Sultan karşı gelen düşmanını at gibi biçare Düşmanlar kuduran köpek gibi yakasını yırtıp, bazıları bundan ne zaman kurtuluruz diye gözyaşlarını göl gibi akıtıp ağlar. Böylece Köroğlu akşam namazına kadar savaşıp, su yerine kan akar. Onların yarısından çoğu yok olup gider. Fakat inatçı (olan) düşman Köroğlu'na hucüm edip savaşı durdurtmaz.

Köroğlu susayıp tamamen güçsüzleşir. O zaman Köroğlu Allah'tan medet dileyip şöyle der:

1004..... Düşmanın sayısı yok imiş,
Kendileri de çok imiş.
Medet ver Allah kuluna
Bastığım yer kar imiş.

1008 Zavallı kulun ağlar,
Sizden medet diler.
Medet ver ben zavallıya
Pirim Hazret Ali !...

1012 Savaşmasam olmuyor,
Gönül çirkin dolmuyor.
Medet verecek gününüz
Gavis-Gıyas, pirim İlyas...

1016 Göge ulaştı zarım benim,
Yorulduğum, tükendi gücüm benim
Hiç habersiz gidecek misin,
Beni seven pirim benim?

1020 Köroğlu'nun işit sözüm,
Meraklandı iki gözüm.
Sizden medet olmazsa eğer
Ne ederim yalnız kendim?

Elkissa, Köroğlu Sultan bu sözleri söyler ve dizine elini dayayıp oturur. Böyle otururken gözüne küme küme olup yükselen toz (bulutu) görünür. Toz arasından beyaz kıyafetli insanlar, topluca gelip "Ey, Köroğlu, sen üzülme, korkma, şimdi atınla bir hamle yaparsan bunların cezası verilir"- der. Köroğlu ad koymuş idi, Künhar padişahın askerleri darma-dağın olup şehre kaçar.

Köroğlu düşmanlardan kalan dört koşan at, altın giysi, nakışlı kazançlarını toplayıp aldı ve pek çok ganimetle Gavazhan'ın önüne geldi.

Gavazhan bunu görüp, atasının kuvvetine şaşırıp: "Köroğlu denen şöhretinizi akladınız (kanıtladınız), artık hiçbir arzum yoktur", der.

Köroğlu Ğavazhan'a getirdiği ganimetlerinden bir atı güzelce eğerleyip verir. Kendisi ganimetleri on bir ata yükleyip Bed – Baht dağının tepesine çıkar. O zaman Ğavazhan yurdu Gürcistan ile şöyle ve dolaşır.

1024- Görünür Bed-Baht'ın beli,
kaç günlük imiş gölü?
Sağ kalın görüşünceye kadar
Oynayarak büyüğüm Gürjistan yurdu

1028 başıma düştü onun kahrı,
Kaygı ile tattım zehiri.
Sağ kalın görüşünceye kadar
Oynayarak büyüğüm Gürjistan şehri.

1032 Esen olsam görürüm ben,
Şehrine gelirim ben.
Hüzünlü olan kardeşler,
Hoşçakalın gelirim ben.

1036 Ğavaz oğlun zorlanır,
Kalbimi kaygı kaplar.
Atam razı olsun bana,
Selam götür ey kargalar!

1040 Göremedim ben yüzünü,
Yerine getiremedim niyetini,
Selam söyledim dertli anam,
Helal et, anam, ak sütünü.

1044 Gördüm savaş yerini,
Görürmüyüm dönüp ülkemi.
Akrabalar sağ olun (kalın),
Ğavazhan'ın selam verdi.

Elkıssa, Ğavazhan: Yurdumu bundan sonra bir daha görürmüyüm ya da görmezmiyim, sağlıcakla kalın"-diyerek ağlayıp göz yaşlarını silip, Bed-Baht dağının yoluna düşer. Köroğlu ganimetleri önüne koyup sürerek (ganimete aldığı hayvan sürülerini) Jembilbel'e gitmek için yola çıkarken neşelenip Ğavaz'a bir bakar ve şöyle der.

1048 Allah düşürdü ben zavallıya mihriban(lık)
Akıttım ben bu meydanda kızıl kan(ı)
Kahkülüne dal gibi ince boyuna kurban oldum
Kulak verip beni dinle Ğavazhan!

1052 Kulak ver Ğavazhanım söylediklerime
Yüz tuttuk (yola çıktık) biz Jembilbel'in yurduna
Dikkatlice bir bakarmısın, Ğavazhan

Geldik işte Jembilbel'in toprağına

1056 Şu (şurada) duran dağların atası Kuz Balkan
Bu yurтта sen pek rahat olacaksın
Jembilbel'e vardıkdan sonra, evladım
Kırk yiğide han olacaksın Ğavazhan

1060 Göründü işte Jembilbel'in bahçe bağı
Meyveleri, bülbül konaklayan çardağı
Suyundan içip susuzluğunu gider
Şarap gibi akıp duran pınarı

1064 Sis içinde görünüyor Jembilbel'in kalesi
Bağ, bahçeli aluvali çınarı
Bir kerecik baksan (Dahi) gözlerin doyar
Basılır gönlünün de hevesi

1068 Şu yürüdüğümüz Jembilbel'in gölüdür
Etrafımızın hepsi de Jembilbel'in (toprağı) dır.
Allah'a şükür geldik işte Jembilbel'e
Gözüküyor (işte) şuradaki engin gölüdür.

1072 At koşturmaya layıktır Havadak bozkırı
Seyran kılan bey ve mirzaların çocukları
Geldik işte Jembilbel'e, Ğavazhan
Gözüküyor Jembilbel'in şehri

Elkıssa Ğavazhan Koroğlu'nun söylediklerini dinleyerek gelirken önlerine Hasanhan yardımcılılarıyla çıkıp karşılar. Onlar Ğavazhan'la Koroğlu'na selam verip, ta zim kıldılar. Ğavazhan'ın heybetine, Rüstem gibi gösterişli görüşüne ay gibi yüzüne, şeker gibi sözüne, kuralay gibi gözlerine hayret ederler. "dedikleri gibi varmış!" deyip hepsi de hoşnut olurlar. Hepsi birlikte Jembilbel'in giriş kapısına gelirler.

O zaman Ağajunis Peri, Mıskal Peri, Gülnar Peri ve Koroğlunun dokuz karısı Koroğlu'nun önüne çıkıp, üzengisini gözlerine sürüp Ğavazhan'ı Agajunis koltuğundan destekleyerek atından indirir.

Elkıssa Koroğlu Sultan Ğavazhan'ı getirip Jembil şehrine girmesini sağlayıp kırk yiğidi onun yanına arkadaşlığa verir, hepsi de çok sevinip mutlu olurlar.

Koroğlu sultan Ğavazhan'ı misafirhanesine alıp kırk yiğidi (de) yanına oturtup gönlündeki arzusu gerçekleşince Ğavazhan'a bakıp şöyle der:

1076 Dinle benim söylediğim sözüm(ü)
Sensin benim kızıl gülüm
Kahkülüne kurban olayım
Kuzum gönlün doldu mu?!

1080 Altın kase yakışıyor (sana)
Heybetinle yarışıp duruyor
Gül jezyra (engin, çiçekli) geniş yurdum
Kuzum gönlün doldu mu?!

1084 Aslana benzeyen heybetin var (dır)
Düşmanlara karşı kuvvetin var
Cennetteki huri kızı gibi
Kuzum gönlün doldu mu?!

1088 Düşmanların çeksin kaygı
Boşuna geçsin ömürleri
Kırk yiğit sana yoldaş (olacaktır)
Kuzum gönlün doldu mu?!

1092 Köroğlu der “Allah’a şükür”
Artık Ğavazım arzu var mı?
Kuzum gönlün doldu mu?!

Elkıssa, Ğavazhan Köroğlu’nun bu sözlerini dinledikten sonra neşelenip kırk yiğidi yanına oturtur. İki kahrkölünü iki tarafa çevirerek bırakıp, gösterişli görünüşüyle heybetlenip bir kaseden şarap içer.

Kırk yiğidin kimileri Ğavazhan’ın kendisine, kimileri sözüne, kimileri elma gibi yüzme, kimileri kuralay gibi gözüne hayran kalarak otururlar. Böylece kırk yiğidin heybeti artıyordu. Şarabı içip neşelenip şöreti halk arasında yurda yayılıp gitti.

Ğavazhan’ın kafasına miğfer, beline tilla kemer bağlayıp üzerine altın kaftan giydirir. Köroğlu tüm mal mülkünü tahtını mührünü Ğavazhan’a verir. Jembil yurduna, Teke Jevmit’e sultan kılıp ilan eder. İdareyi Ğavaz’ın eline verir.

Köroğlu’nun Kızılbaş Künhar Han ile İkinci Kere Savaşıp yenmesi, Ğavaz’ı Zindandan Azat Etmesi

İkinci Bölüm

Zaman zaman olalı, kuşlar uçup-konalı Ğavaz oğlan Jambilbel’e (de) Türkmen ülkesine (de) çok saygıdeğer olur, hiç kimseye zulm ve zorbalık yapmaz. Kırk yiğitle konakta gece gündüz eğlence ve sohbetle, zaman geçirir. Kırk yiğit birbirleriyle gereksiz olan şeylere söyleyip, yersiz gülüp ya da yanlış işyapmaz(lar) Kırk yiğit ava çıktığında, eğlence, sohbet, seyran ettiklerinde yanlarında Ğavazhan (da) olursa eğlence da saltanatlı geçer. Eğer ortalarında Ğavazhan olmazsa, meclis eğlenceli geçmez ve bereketsiz gibi olur. Ğavazhan’ın şu veya bu şekilde olup gitmesini görmeyelim diye (harcanıp gitmesini görmeyelim) kırk yiğit tüm halk garip ve fakirler onun selametini dilerler. Ğavazhan’ın elma gibi yanağını (görsek) şeker gibi sözünü duysak diye hayal ederler. Bu ülkeye geldiğinden itibaren dört yıl geçtikten sonra Ğavazhan’ın şöreti tüm ülkeye yayılır. Kırk yiğide han olup, eğlence ile yaşamaktadır.

Köroğlu sultan 120 yaşına gelir. Nar gibi çöküp, beli bükülüp, şimdi (artık) dünyanın istikrarsız olduğunu düşünür. Kendisinden bir çocuk kalmadığına (olmadığına) üzülür. Ağa Jünis perinin evine gelir, Miskal ve Gül’i görüp: “Ey, medetkarlarım! Sizler peri zatından olsanız bile bana kulluk etmişsiniz şimdi vaktim

yaklaştı, zamanım geldi, az zamanda ölürüm. Sözler ne düşünürsünüz, ben ölsem nasıl bir ağıt söylerdiniz, ölünceye kadar kendi kulağımla dinleyip gideyim”, der ve evin sağ tarafında ölmüş biri (gibi) olarak yatar. O zaman birinden sonra diğeri, sırasıyla Köroğlu için şöyle ağıt okurlar:

1096 On beşinde heybetlenen nar idin
Otuzunda tıpkı ulu (bir) dağ idin
Yüzyirmiye geldi yaşın yaşlanıp
Çok düşmana aç kurt gibi var idin (olurdun)
Bulut çiğneyip, buz serpen günlerin!
1101 Kırat'ını kunanında eğittin
Döneninde ipek ip sürdürdün
Kara taşa çelik mızrak vurdun
Heybetinle taşı paramparça edip
Bulut çiğneyip, buz serpen günlerin!

1106 Sefere çıkıp, düşmana saldı hücumu
Rüstem gibi sallayıp çelik kılıç
Yiğitlere verdin altın, gümüşü
Kızıl kana hücumda boyalanıp
Düşmana karşı sefer açtın sultanım!

1111 bu sözler önceden kalan misal idi
Düşmanın el ayağı bağlandı
Yoldaş edip kırk yigit hizmetçiyi
İsfahan'dan Kaldaroğlu Hasan'ı
Nağra atıp alıp kaçtın sultanım!

1116 Nağma oynatıp, çaldırdın sen sazlarını,
Laçın kuşa avlattın sen kazlarını
Yüzonbire geldiğinde, sultanım
Gürjistan'dan Buldırıkoğlu Ğavaz'ı
Ağlattın da alıp kaçtın, sultanım!

1121 İşitiniz Gülnarayım sözümü
Özlemle bıraktın benim iki gözümü
Yirmi yaşında Rayhan Arap kızını
Kahkülünden tutup kaçtın, sultanım!

1125 Zangar dağda laçın kuşun yuvası
Dağın büyük bulutlanan
Bal gibi imiş bu dünyanın meyvası
Bu beş günlük dünyada
Dünyadan evlatsız geçen sultanım!

1130 Kadı önünde olurmuş günahı
Her adamın kendinde var kusuru
Kending itsen bu Jembilden bir gün
Kim olacak bu tahtın sahibi?
Dünyadan evlatsız geçen sultanım!

1135 Buhara'nın bir bölgesi Regiystan
Bunlar dahi sağ değil savaştan
Çocuk denen ata-anneye gülistan
Kendin ölsen Jembilbel'e kim sahip
Dünyada evlatsız geçen sultanım!

1140 Kahramanlar biner hızlı koşan atları
Çocuk denen ata-anneye ışıktır
Bu dünya bir beş günlük duraktır
Çocuk olmadan zar ederek geçen dünyadan
Dünyadan evlatsız geçen sultanım?

1145 Başı kaldır, Jembilbel'in sultanı,
Fitilsiz lamba yanmayıp yağı yutar
Bir evlada zar olup kaygı tutar
Nar gibi olup yaslandığında çökmüşsün
Dünyadan evlatsız geçen sultanım!

1150 Nar gibi olup zar ağlayıp çökmüşsün
Gözden yaşı göl olacak gibi dökmüşsün
Yaşlanmışsın iki dizin bükülmüş
Önünde çocuğun yok aldanacak
Dünyadan evlatsız geçen sultanım!

1155 Açılmazsa kızıl güller solar mı
Ecel gelmeden hiç kulu ölür mü
Kendinden oğul doğmadan evlat olur mu
Ğavazhan ile Hasanhan da evlat mı
Dünyadan evlatsız geçen sultanım

1160 Otuzunda zar ağlayan nar oldun
Nerede iyi olsa ona yar oldun
Bir çocuğun yokluğundan, sultanım
Kırk yiğide sonunda da hor oldun
Dünyadan evlatsız geçen sultanım

1165 Jembilbel'de sultan idin kusurun yok
Sen ölmeden düşmanlarına rahat yok
Sen ölsen dahi bu Jembilde bir gün
Önünde ağabey, arkada kalacak kardeşin yok

Dünyada evlatsız geçen sultanım

1170 Kendin gitsen arkada kalacak izin yok
Kendin yalnız, çoğa söyleyecek sözün yok
Bir gün ölsen bu Jembilbel’de bir günü
Dedem deyip de ağlayacak oğlan kızın yok
Dünyadan evlatsız geçen sultanım!

Elkissa Köroğlu Sultan bu sözleri dinleyip çok neşelenir: “Aferin, ölünceye kadar razıyım, ben öldükten sonra da böyle ağıt okuyunuz,”-deyip yerinden kalkar ve misafirhaneye doğru gider.

O anda Hasanhan ile Ğavazhan, Köroğlu’nun eşleri O’na nasıl ağıt söylemiş (nasıl söylüyorlar acaba) diyerek evin dışarisından dinlerler. Kadınların Köroğlu’nu çocuksuz, evlatsız diye ağıtlarında söylemesine öfkelenip gönülleri kırılır:

“Ah daryğa, kişi el yurdunda sultan olacağına, kendi yurdunda ultan ol” dedikleri bu imiş, biz kendimizi Köroğlu’nun çocukları diye kabul ediyorduk, o bizi evladım diye düşünmüyormuş” deyip üzülrler. Bunlar Köroğlu’ya belli etmeden misafirhaneye (Konağa) girerler.

O zaman içeri girip: “Ey, Ğavazhan dünya denen konak, hayat denen baht değil mi, gel, kendi elinle yiğitlere şarap ver!” – der. Ğavazhan, yiğitleri sıra sıra oturtup içindeki kaygıyı belli etmeden dışından gülüyormuş gibi yapar ve yiğitlere şarap sunar. İçindeki üzüntü dayanılmaz olduğu için elindeki kaseyi yere düşürür. O zaman yiğitler:

“Biz böyle yapsaydık Ğavazhan üstümüzdeki kaftanımızı çıkartıp, bindiğimiz atı satardı, silahlarımızı da alıkoyardı, şimdi kendisi suçlu oldu, ne yapacak bir bakalım?”-deyip birbirleriyle fısıldaşırlar.

Köroğlu, o zaman, yiğitlerin fısıldaştığı sözleri duyup, yiğitlerin hepsini yanına çağırır: “Ğavaz’ın kabahatını ben ödeyeyim, ne dilerseniz benden dileyin?”-diyerek şöyle devam eder:

1175 Jembil’de ben endim özgür(düm)
Kuluna Allah mihriban
Ortanızda sultanınız hem beyiniz
Kabihatlı olmuş oğlum Ğavazhan

1179 Gece gündüz oldum ona ben aşık,
Her zaman Hüda kula olur yar
Kırk aslanım sizlere ben ödeyeyim
Oğlum oldu ne sebepten günahkar

1183 Titretir kahraman düşmanının yüreğini
Eline alır yay, mızrak, gereğini
Ğavaz oğlum olmuş imiş kabihatli
Hadi, söyleyin ben vereyim dileğini (zi)

1187 Sıralayım kalın yeledi narımı
Nara yükleyip tüm mükemmelimi
Ėavazhan'dan kıyamam, veririm,
İstersen de Ėavaz için canımı

1191 Sorarsan da Tekejevmit ülkemi
Açılmayan bahçedeki gülümü
Ėavazhanım kabahatli oldu mu,
Sultan ettin Ėavaz gibi oğlumu?!

1195 Düşmanıma dökerim ben öfkemi
Sorunuz (isteyiniz) Jembilbel gibi şehri
Acımam, hepsini size vereyim
İsteyin Koroğlu bulacaktır.

Elkıssa Koroğlu Sultan: "Gönlünüzde arzu kalmasın, isteğinizi alın", - der kırk
yiğide. O zaman kırk yiğit:

-“Sizin bize hiçbirşeyiniz lazım değil, mal-mülkünüzün de, yurdumuzun da bize
gereği az (bize lazım değil, biz istemiyoruz), fakat Ėavazhan çoktan beri hiçbir yere
çıkmadığından üzgündür. Ėavazhan eğlensin, dolaşmaya çıkışın, kendi ülkesinden
geleli hiçbir yere çıkmadı!”- derler.

Bundan sonra Ėavazhan'ı Kırat'a bindirip, eline şahinini verip, altın davulunu
bağlayıp; “havadak gölünden ördek getirirse olur (kafidir)-“der Koroğlu
“Ėavazhan'a Kırat'ı eğerleyip veriniz”-deyip şöyle söyler.

1199- Dinleyiniz ben söyleyeyim bu sözü
Bir Allah'ım böylece sordurdu (böyle olmasını istedi)
Ėavaz oğlum(un) ava çıkacağı zamanı (dır)
Alıp getirin, süslü eğerleyip Kırat'ı

1203 Kırat'ıma Allah vermiş akılı
Kötü insan dünyadan kapıldı (yanıldı)
Yakıştırap altınla işlenen takımı
Alıp getirin, süslü eğerleyip Kırat'ı

1207 Şöhretimiz yer ve göğe yayıldı
İyi adamlar kurar hazırlayıp eğlenceyi (gezintiyi)
Sağlam bağlayıp altın kolanı
Alıp getirin, süslü eğerleyip Kırat'ı

1211 Ata binip göstereyim kahramanlığı
Düşmanlara göstereyim zorluğu
Yakıştırap altın mavitterliği
Alıp getirin, süslü eğerleyip Kırat'ı

1215 Allah verse istediğim kabuldür

Tüm muradım her zamanda bulunur
Eğerinin yanına bağla altın davulu
Alıp getirin, süslü eğerleyip Kırat'ı

1219 Köroğlu'na Hüda vermiş cesareti
Devletimden bin sayısız yiğitler yeşerdi
Yakıştırıp güzel altın eğeri
Alıp getirin, süslü eğerleyip Kırat'ı

Köroğlu Sultan'ın bu sözünü dinledikten sonra Sak Miyrakor Kırat'ı eğerleyip yanına altın davulunu bağlayıp getirir. Köroğlu Ğavaz'ı Kırat'a bindirip, başına altın miğferini giydirip, Ğavaz'a bakarak şöyle der:

1223 – Gözüme doldu kanlı yaş
Pirlerime eğdim baş
Uğurlar olsun Ğavazhan
Seni Allah'a emanet ettim

1227 Havadak göle gidip gel
Şahinini salıp gel
Erken dön Ğavazhan
Seni Allah'a emanet ettim

1231 Nasihat söylerim ben sana
Etrafım düşman çevreleyen
Yalnız oğlum, Ğavazhan
Kırat'ı sana emanet ettim

1235 Birini görsen yaklaşma
Dönüp ona bakma
Ğavazcığım oğlum
Kırat'ı sana emanet ettim

1239 Şahin olur yamaçta
Yamaçta yüksekteki yuvada
Ğavazcığım, gözümün nuru
Kırat'ı sana emanet ettim

1243 Kuşunu elinden uçurdu
Taşa salayım kuşunu
Ğavazcığım, sevdiğim
Kırat'ı sana emanet ettim

1247 Kamçıyla vurmayınız
Boynunu sert çevirmeyiniz
Ğavazhan'ım, can oğlum

Kırat'ı sana emanet ettim

Elkıssa, Ğavazhan K roĝlu Sultanın dilek, duasını dinledikten sonra, Kırat'ı koşturarak Havadak g lune varıp, altın davulunu çalıp,  ĝlene kadar dokuz tane ördek avlayıp Jembil'e doĝru yönelmek istese de tütün içmek ister ve bir tepenin başına çıkar. Tepeden baktıĝında bir oba görünür Ğavazhan k ye doĝru gider ve bir grup insan görür. Bu köyden biraz uzakta bir büyük ev, bir otaĝ görür büyük eve bakar. Evin bosagası altınla, kiyizi atlasla süslenmiş idi.

Ğavazhan bu evlerin yanına geldikten sonra büyük evden hal-ahval sorsam aptallık, edepsizlik olur, otaĝdakilere sorup bir tütün içeyim diye otaĝa doĝru gider, altın kak l n  tarayıp şoyle der.

1251 – Kıratım oynar yüz türlü
Altın kılıç, som kalkan
Havadak'tan gelirim
K roĝlu oĝlu Ğavazhan
Altın kak l  tararım
Saĝa-sola bakarım
Havadak'tan gelirim
Tütün var mı sorarım
Baĝ içinde g l var mı
Bundan başka yurt var mı
Ben Havadak'tan geliyorum
Tütün verecek oĝlan var mı?

Elkıssa, Ğavazhan'ın bu sözünü işitip otaĝdan kara g zli, şirin s zli tıpkı bir resim gibi bir genç gelin koşarak çıkar. Genç gelin dışarıya ıktıĝı zaman karşısında kak lleri yakışan yumuşak Simalı Ğavaz'ı görür. O zaman genç gelin Ğavaz'ın görünüşüne şaşırıp, "Bunun yanında yar dediĝin yar deĝil, yatak dediĝin yatak deĝil, eĝlence meclis kurduk dediĝimiz boş söz imiş, buna bakınca kocamın aĝzı apan gibi burnu torba gibiymiş" düşüncesinde kalır. Bu yiĝitle bir gün oynayıp g lsem de (hiçbir) arzum kalmaz diye (düşünür) Ne de olsa iki söz söyleyip ay gibi yüzünü görüp, şeker gibi sözünü işitip kalayım diye genç gelin Ğavaz'a şoyle der:

1263- y reĝimde benim  zlem
Allah'tan olur g  kuvvet
Misafir yiĝit, hoş geldiniz
Dinle sözü, ey, sultanım
 fkelenip bakmayınız
Altın kak l taramayınız
Ben izini seveyim (Feda olayım)
T t n m yok istemeyiniz
Yoĝa çare, ne amalım
T t n m yok istemeyin
Yolunuzdan gecikiniz
Kak l n  seveyim (Feda olayım)

Tütün ile işimiz yok
Tesbih çeker gücümüz yok
Ey beyzade atından in
Ama evde kişimiz yok (kocam yok)
Bu dünyanın hepsi boşuna

İ280 Köroğlu'ya oldun hizmetçi
Hizmet edecek kişimiz yok
Atından inmesine sebep
Şimdi söylenmeyen söz kaldı mı?
Hüda başa iş saldı mı? (iş verdi mi?)
Lazım ise atından in
Kim getirir onu önüne?

Elkıssa Ğavazhan bu sözleri işittikten sonra kendisinin acınacak (hüzünlü) bir zavallı olduğunu anlayıp atının başını çevirir ve geri döner. Bu ev zırh savıt miğferi, Türkmen yurdunun ağası, Köroğlu hanın dayısı, Ahmet Serdar denilenin çocuğunun otağıdır. Ğavazhan'ın önünden çıkan genç gelin Ahmet serdarın gelinidir. Ahmet Serdarın bir kızı vardır. Dolunay gibi on beş yaşını henüz doldurmuştur. Yengesi tütün vermeyince yiğidin gittiğin insanlar ve otağın örtüsünü kaldırıp tütünü yakıp Ğavazhan'ı çağırır. Bu kızın ismi Bataközayım der. Botaközayım Ğavaz'ı şöyle çağırır:

1287- Bindiğin bedev (at) oynar yüz türlü,
Omuzuna yakışır som kalkan
Bedev atlı, davulcu can sultanım
Tütünü iç, buraya gelip, beyican,

1291 Fede olmayım senin gibi yiğidin boyundan
Hayli akıl bulunur düşüncenden
Sigarayı iç, buraya gelip, can sultanım
Senin gibi yiğide ben bir aşık mihriban

1295 Meydan görse kahraman yiğit yanılmaz
Nur görmeyen evliyaya yalvarmaz
Her zamanda tütün iste, can sultanım
Tütün dene bazı kötüden bulunmaz

1299 kötü hissetmez iyi sözün kıymetini
Çiftçi bilir dağın tepe geçidini
Altın kıymetini kuyumcu bilir denildiği gibi
İyi bilir iyi insanın değerini

1303 Kahraman yiğide her zamanda meydan sınama
Düşmanın eli kelepçelenip bağlansın
Tütün yakıp kendi elimden iç de git
Kakülünden benim gibi mahzun feda olsun

Elkıssa Ğavazhan Botaközayım'dan bu sözleri duyup Kıratını geri çevirir ve otağın örtüsünün yanına gelip sigara için hevesini giderdi. Azıcık bakar ve onun karanlık evi aydınlatan güzelliğini görür. Ğavazhan bu kız bana layık diye düşünür. O'ndan sonra kendi elimle ver" deyip Botaközayım'a şöyle söyler:

Ğavazhan:

1307 Yürüdüğüm yer ulu dağın beli idi
Kuş saldığım uçsuz bucaksız Havadak gölü idi
Yolcuyum buraları tanımam
Söyler misin bana bu hangi padişahın ülkesi idi
Botaközayım:

1311 Ahmet serdar bu yere han idi
Kırk vilayet şehri onun var idi
Benim adım Botaközayım sarar
Bu ovalar (köyler) Ahmet Serdar(ın) yurdu idi.

Ğavazhan:

1315 Yağmur yağarsa tepe yerde göl olur
Hepsi de Türkmen gibi ülke olur
Ben sarayım Botaközayım izin ver
Ahmer Serdar denen kim olur
Botaközayım:

1319 Başımda var iki zerli miğferi
Türkmenin akıl söyler ağası
Kırk bin vilayet O'nun idaresinde
Kendisi de Köroğlu'nun dayısı

Ğavazhan:

1323 Sözü'n tatlı iyi zatın kendisisin
Anne-babanın yanan ışık gözü'n
Zatınızı ben sarayın Botaköz
Bu ülkede hangi padişahın kızısın
Botaközayım:

1327 Ben söylesem şirin dilin sözüyüm
Anne babamın nur gibi yanan gözüyüm
Aslım benim kızı olurum Ahmet'in
Adım dersin Botaközü'ün kendisiyim

Ğavazhan:

1331 İzinden ben tavaf kıldım sadaka
Seni görüp yürek doldu düşünceye
Yarın var mı yalnızmısın, Botaközü
Bu cevabı istemeye şimdi olur mu?

Botaközayım:

1335 Bir yar için gece gündüz ağlarım
Rast gelir diye iyi yare dilerim
Hiçbir yare kavuşmadım, yalnızım
Hüda'mdan dileyip yaşımı dökerim

Ğavazhan:

1339 Yalan sözden iyi insan etkilenir mi?
Atan nadan söylenilen sözü kabul eder mi
Tam boyuna denk ettirip altın versem
Ahmet Serdar seni bana verir mi
Botaközayım:

1343 Benim atam devlet, mala bakmaz
Devletin tesirinde kalıp atam olmaz mest
Asıl zatı denk olursa verir
Ondan başka hiçbir şeyi düşünmez

Ėavazhan:

1347 Mal vereyim Türkmen gibi yurdumdan
Kucaklayayım ben dal gibi (ince) belinden
Aşık oldum nur yüzüne Bataköz
Verirmisin tütün içeyim senin elinden

Botaközayım:

1351 Kendin kimsin? Mal topladığında verir mi halk
Sefere çıkıp gelmişsin uzak yere
Elimden git sadaka, ey, yiğidim
Veremem kendi yolunla yöneliver

Ėavazhan:

1355 Toplarım ben Türkmen gibi halkımı
Geziyordum senin doğduğun yeri
Gönlüme intikam gelmesin Botaköz
Dikkat et, tarta konuş dilini

Botaközayım:

1359 Düşünsem ben kendin dahi mahsunsun
Sözün söyleyip bildiriyorsun türlü(sün(ü)
Senin gibi yiğit bizim yurttta yok idi
Söyle kendin, herhalde, kimin oğlusun

Ėavazhan:

1363 Bahçelerin çiçek açak gülüyüm
Bülbülün şirin ballı diliyim
Adım benim halka tanınmış bal Ėavaz
Jembilbelde Köroğlu'nun oğluyum

Botaközayım:

1367 Tabi ki sen bahçelerin gülüsün
Evladı yok Köroğlu'nun oğlusun
Doğrumu söylerim öfkelenme kahraman yiğit
Oğlu değilsin, bir baytallık kulusun

Ėavazhan:

1371 Botaköz diye gururlandırma kendini
Öfkelensem oyup alırım gözünü
Tart dilini, dikkatli konuş Botaköz
Kendini alıp susturumum sesini

Botaközayım:

1375 Yürüyen yolun ulu dağın beli deyip

Jembil’de Tekejevmit ülkesi deyip
Ben söylemem halk söyler efsane kılıp
Ğavaz, Hasan Köroğlu’nun kulu deyip
Ğavazhan:
1379 Dağın karı uçurumdan düşerek erisin
İşim düşün bundan böyle senin için
Kul olsam da seni bağlayıp almazsam
Jembilbel’de Ğavaz adım yok olsun
Botaközayım:
1383 Kahraman yiğit söylediği sözden cayar mı /
Verdiği andır, içte sırrını yayar mı
Çok durmayınız artık burada kul Ğavaz
Kendi elinden geleni yap acıma
Ğavazhan:
1387 Ülkeme gidip tekrar dönüp gelirim
O zaman vasiyetini görürüm
Ğavaz adım bu dünyada yok olsun (kahrolsun)
Kucaklayıp sevip beyaz yanağından öperim

Âlkıssa Ğavazhan Botaközayım’dan bu sözler işittikten sonra incinir ve gözlerine yaş gelir: “Ah, kişi, ülkesinde (yabancı yerde) sultan olacağına kendi yurdunda ultan ol!”-dedikleri doğru imiş. Ben Köroğlu’nun oğluyum diye yürümekteyim, halk bana Köroğlu’nun kulu diyormuş. Ben kendi yurdunda hiçbirşeye muhtaç değildim, Kunhar padişahın yiğidi indim. Önümde iki bin kişi el bağlayıp hizmet ederdi, şimdi burada da ondan artık (farklı, üstün) değilim. Böyle yürümektense vatanıma gideyim, “-deyip Kırat’ı kamçılıyıp yurduna doğru yönelir ve bir iki tepeyi aşar. Biraz yürüdüktan sonra gönlüne sıkıntı girer. “bu iş bana layık değilmiş. Benim böyle söz işittiğimi kırk yiğit ve anne babam nerden bilsin, eğer de böyle gidiversem anlar; “Avazhan arsız imiş, Kırat’ı binip kaçtı deyip büyüğü de küçüğü de beni lanetler. Böyle yapmaktansa, Jembilbel’e varıp, Ahmet Serdar’ın kızını alıp verin, diyeyim. Eğer alıp verirse, o kızın başına siyah örtü öttürüp, ayağına çırak giydirip, kırk yiğide tütün sunacak hizmetçi kılayım, eğer alıp vermezse, günahını Köroğlu’ya yükleyip, ondan sonra kendi yurduma gitsem, hiç kimse beni kötüleyip söz etmez (dedikodu yapmaz)”- diyerek Jembilbel’e doğru hareket eder. Bir elinde kuşu, bir elinde mendili göz yaşlarını sile sile ağlayarak yürümeye devam eder.

Köroğlu Sultanın akli fikri, canı da, malı da Ğavazhandır. İkinci oluncaya kadar Ğavazhan niye gelmedi deyip sabredip yerinde oturamaz. Jembilbel’in giriş kapısına birkaç kere gelip Ğavaz’ı yakalayıp rahatı kaçar. Ordada oturan Agajünis peri Mıskal peri, Gülner peri ve başkaları” Ğavazhan’a ne olmuş” diyerek bunlara bakıp durdular. Karanlık olunca Köroğlu dayanamayıp kırk yiğitle kapıya gelir, kapıya geldikten sonra Köroğlu şöyle der:

1391 Havadak gölü Jembilbelden uzak mı
Yoksa yeri kenarda, yoldan uzak mı
Öğle vaktine söz veren Ğavazhan
Gelmedi hala, ne olmuş, kırk yiğit

1395 Ğavaz oğlan benim yalnız yavrum
Yaşamım,dayanağım, iliğim
Görünüyor mu bakınız kapıdan
Gelmedi hala, ne olmuş, kırk yiğit

1399 Yürek bağırım kaygı zarla zehirlendi
Özledim ben Ğavazhan gibi oğlanı
Ayrıldım mı can kuzumdan yoksa ben
Gelmedi hala, ne olmuş, kırk yiğit

1403 Ğavaz oğlum yüksek dağı aştı mı
Yoksa bindiği atı onun kaçtı mı
Düşman rastgelip aklından şaştı mı
Gelmedi hala, ne olmuş kırk yiğit

1407 Kayboldu mu yüksek Ğavaz oğlanım
Göz nurum, dayanağım, aşığım
Yoksa yolda yürüyor mu imiş,
Gelmedi hala, ne olmuş, kırk yiğit

Elkıssa, Köroğlu bu sözünü bitirir bitirmez onlara doğru gelmekte olan Ğavaz'ı görür. Ğavazhan kaygılı görünüşüyle ağlayarak gelir. Kırk yiğit atlarından inip selam verir. Bunlar yaklaştığında; "Uzak durun!"- der ve selamlaşmadan aralarından geçip gider.

Köroğlu sultan eve gelip: "neden geciktin" deyip sorar.
Köroğlu:

1411 Bahçedeki kızıl gülüm
Sen denildiğinde çıktı dilim
Kahkülünü seveyim
Canım benim, kuzum oğlum
Ğavazhan:

1415 Yolumda ben çok darlığa düştüm
Düşmanlardan pek acı çektim
Ava çıkıp gölde olup
Bir kaygıya ben uğradım
Köroğlu:

1419 Dinle benim söylediğim sözüm
Sensin benim görür gözüm
Neden bunca geciktin
Sevdiğim oğlum kuzum
Ğavazhan:

1423 Havadcık göle ben de vardım
Elimdeki kuşu uçurdum
Altımdaki Gıyrat'la

Birazcık ben dolaştım.
Elkıssa, Köroğlu bunu işittikten sonra: “Doğruyu söyle, niye geciktin.
Neden ağlayarak geldin? Senin gönlünü kıran insanı yerle bir ederim”- der. O zaman Ğavazhan şöyle der:

1427 Kuluna olur Allah yar,
Kuş saldım da yüreğimde çektim zar,
Gördüğümü şimdi size söyleyeyim,
Ey, canım ata! Bu sözüme kulak ver!

1431 siz bakınız gözden akan yaşıma
Hertürlü kötü işler düştü başıma
Yolcunun günü yok olsun, atacağım
Ne kötüler geldi gitti yanıma

1435 Yüreğimi bir hasret kapladı
Aziz başı zavallık bağladı
Zavallının günü yok olsun atacağım
Benim bahtsızlığım yanan kor gibi kaynadı

1439 Hızlandı altımdaki Gıyratım
Zaman geldi bunu artık anlayacak
Bir köye gidip geldim atacağım
Vakit geçne taç tahtım kırılacak

1443 İçte alev, yüreğimde derdim çok
Tüm bedenimi kapladı zehir, ateşli kor
Tütün içip gideyim diye bir yurda
Gıyratla vardım dahi oldum denk

1447 Katar katar ovasında deve imiş
Benim gibi yigidi görmeye onlar zar imiş
Varmıştım, tütün içip giderim deyip,
Ahmet serdar denen birisi var imiş

1451 Ahmet Serdar o ülkelerde han imiş
Kırk bölge ülkesi onun büyük imiş
Yüreğimi yakar dert kaplayıp
Botaközayım denen kızı var imiş

1455 Bana kız da söz söyledi bilsin deyip
Yaşamında hatırın alarak yürüsün deyip
Tüm bedenimi yakacak gibi söz söyledi
“Oğlan değilsin, Köroğlu’ya kulsun!” deyip.

1459 Ecel yetişmeden benim gibi oğlun ölmez
Yüreğimi alev yakıp, yükselir

İzin var şimdi bana atacağım
O kızı almadan derdim ben sönmez.

Elkıssa, Ğavazhan:”O kızı alıp ver, kırk yiğide tütün sunan hizmetçi kılayım,”-
der.

Köroğlu bu sözü işittikten sonra: “Ey, oğlum kaygılanma! Bir Ahmet Serdarın kızı değil, on Ahmet Serdarın kızı sana feda olsun. Sen sağ olmasın)”-deyip Ğavaz’ı misafirhane’ye alır, kendisi çalgı çaldırır. Jembilbelde doksan bin evli (aileli) Türkmen’in ülke aileleri, kadıları çalgının sesi çıkarsa toplanır. Köroğlu kadılarını sırnayla çağırır. Onlar çalgının sesi çıkınca toplanırlar. Bunlar:

-“Ey Köroğlu sultan, bizi neden çağırdınız, nasıl bir iş emanet edersiniz?”-
derler.

O zaman Köroğlu sultan çağırmasının sebebini söyleyip Ahmet Sedar’a elçi göndermek istediğini söyleyip şöyle der:

1463 Köroğlu diye adlandırdım ben kendimi
Evlat için ben sararttım yüzümü
Dinleyiniz ben söyleyeyim cemaat
Gazavazhan gibi kuzumun hikayesini

1467 Ğavazağım altın kakhülünü örmüş
Bir şeye gönlünü pek ayırmış (bağlamış)
Havadak göle gittiğinde Ğavazcan
Dayımın Botaköz kızını görmüş

1471 Kulak verin, Köroğlu’nun sözüne
Bakınız nurlu gözüme
Ahmet’in kızını görüp bu Ğavaz
Aşık olmuş kızın güzel yüzüne

1475 Bunun için ben belimi bağladım
Neden olursa olsun Ğavaz için vazgeçmedim
Doksan kadım, ben söyleyeyim sizlere
Hepinizi düşmanlığa (savaşa) hazırladım.

1475 İşittin mi Köroğlu’nun sözünü de
Hayli insan aşık olan izime
Hepinizi O’na haberci hazırladım
Versin Ahmet Ğavazıma kızını da (deyiniz)

1483 Bizler gelen Köroğlu’dan haberci deyin,
Söyleyeceğimiz söze kulak ver deyin.
Serdar versin Ğavazıma kızını deyin
Gerekirse dilediğini alsın deyin.

1487 Jıgalı deyip adarlar benim zatımı
Gökte, yerde efsane kılar adımlı
Dayıma gerekirse devlet mal
Acımam veririm Gıyratımı

1491 Veriniz katar katar devamı
Deveye yükleyip altın varımı
Mala gelse Ahmet serdar yine de
Acımam, veririm mükemmeli mi

Elkıssa, Köroğlu Sultan bu sözleri söylediği zaman hıçkırıkla ağlayıp dertlenmiş gibi olur, fakat doksan kadı hiçbir şey demez. Çünkü onlar haberci olarak gitmeyeceğiz demeye Köroğlu'dan korkar, gidelim diyecek olsalar Ahmet Serdar'dan korkarlar. Bunların arasında Jartıbay Aksakal denen bir kadı var idi. Bu kadıya bütün kadılar pek hürmet edip saygı duyardı. Ona her zaman kadı-baba derlerdi. Jartıbay kadı Köroğlu'nun bu sözünü işitince cevabını ben söyleyeyim diye etrafına bakar. Ona bir kadının gözü ilişir:

- "Ey Jartıbay aksakal! Bu söze cevap verme hükmünü size bıraktık.
Köroğlu sultana cevabı siz veriniz, sizin sözünüzü biz bozmayız"-derler.
O zaman Jartıbay aksakal şöyle der:

1495 Jartıbay deyip adlandırmıştı kendimi
Soldurtmayın benim kırmızı yüzümü
Doksan bin cevap ver deyip bırakmadı
Dinle sultan benim söylediğim sözümü

1499 İndireyim boynumdan bir farzı
Ödedim ben namaz kılıp borcumu
Gönlünüze sultan ağır gelmesin
Ben söyleyeyim siz dinleyiniz arzumu

1503 Ustaların işlediği demir mi?
Mollaların okuduğu Zebur mu?
Dinlerseniz nasihatım, Köroğlu,
Kadılarınızı haberciliğe gönderme!

1507 Ahmet Sultan güçlü olduğunu bildirir
Kılıcıyla yüreklerini parçalar
Haberci olan kadılarını öldürüp
Dost düşmanı ülkemizde güldürtür.

1511 Göndermekle onda ne bulursun (ne kazanırsın)
Halk önünde boşuna ayıplı olursun
Söz dinlesen kadılarını gönderme
Kızını veremez yollasanda (bizi) dayın

1515 Kemer bel bağ(ı) yakışır beline
Zorluk kılsan kim gelir ÷lkene
Niye versin bir kısraklık kuluna
Verecekse verir kız istesen kendine

Elkıssa Jartıbay Aksakal bu sözü söyledikten sonra kadıların hepsi de onun sözünü makul görürler. Aksakalı ortaya alıp razılıklarını bildirirler. O zaman Jartıbay: “bunlardan korkayım mı?

Söyleyecek sözümü söyleyivermek istedim,”-der ve gider.

O zaman Köroğlu kadılara öfkelenip gözleri yuvasından çıkacak gibi olup, bıyığı dikleşip (diken diken olup): “Ah dünya! Bunlar beni yaşlandı diye küçümsediler. Eski günlerim olsaydı hepinizi de kılıçtan geçirip, kanınızı su gibi içerdim,” deyip kaplan gibi inler, aslan gibi gürlür, öfkelenip öylece misafirhaneye girer.

Ğavazhan bu sözlerin hepsini de evin arkasından dinlemiş söylenenleri işitmişti...

Ğavazhan kırk yiğidi sırayla oturtup, hepsine şarap verip onları sarhoş eder. Köroğlu'nun oldukça dertlenip geldiğini anayıp eline bir kase şarap alarak Ğavazhan şöyle der:

1519 Ölme, ata, uzun yaşa
Hayatında et, eğlence
Sunuyorum, ata, size
Şarapla dolu altın kase
Atım Allah, yarım Allah!

1524 Gözden yaşlarım dizilmiş
Yüreğimde ezilmiş
Tuz nasibim, düşünüyorum
Jembilbel'den (artık) kesilmiş
Atım Allah, yarım Allah!

1529 Kaygı kapladı bir başımı
Gözden akan göz yaşımı
Sağ olup, görüşünceye dek
Sevgili atam, hoşça kal şimdi
Şükür Allah, yarım Allah

1534 Kırmızı gülü biz toplarız
Altın kahkülü biz öreriz
Sağlıcakla kal, sevgili ata (m)
Kıyamette bir görürüz (birlikte görürüz)
Şükür Allah, Yarım Allah

1539 Bu zamanlar nasıl (bir) zaman
Başa düştü kalın duman (sis)
Canım ata, görüşünceye dek
Sağ-selamet kalınız esen!

Atım Allah, yarım Allah

Elkissa Ğavazhan bunları söyledikten sonra elindeki kasesini yere çevirip misafirhaneden çıkıp atların ulunduğu ahıra gelir. Burada Koroğlu'nun iki atı oynaşıyorlardı. Bu atın birisi Gıyrat, diğeri mecnunkök'tür.

Ğavazhan düşünerek bu Kırat Koroğlu'nun atı, devleti, de evladı da, kolu kanadı da dayanağı da budur. Bunu binip gidersem ben düşmanlık etmiş olurum deyip Mecnunkök'ü eğerleyip biner. Jembilbel'in kapısından çıktığı zaman, Ğavazhan Jembil'e kıyamayıp yüreği bağrı ezilmiş gibi olur. O zaman Jembil'in halkıyla Havadak gölüyle, sisli tepeleriyle vedalaşır ve şöyle der:

1544 Bahçede açılır Jembil gülü
Öter dala konup şarkı bülbülü
Esen kal, görüşünceye dek hoşça kal
Eğlenip seyran ettiğim Jembil ülkesi

1548 Kahraman yiğit ne görmez düşse başa
Yanlış edip ayağımı bastım taşa
Sağlıcakla kal, geri dönüp göreceğime kadar
Kıyamadan kucağım doldu benim yaşla

1552 Çıkmazsın gönlümden değerli yurdum
Yaktı kalbimi senin hasretin
Sağlıcakla kal geri dönüp göreceğime kadar
Oynayıp seyran ettiğim Jembilbel'im

1556 Kalbime ayrılığın düştü derdi
Ah dünya süner mi imiş yanan ateşi
Sağlıcakla kal, yine dönüp gelinceye kadar
Koşarak oynayıp güldüğüm Jembil şehri.

1560 Yamaçlı yüksek zirveli, geçitli belim
Görünen sislenip çöker çölüm
Sağlıcakla kal, seni göreceğime kadar
Kuş salıp, davul çaldığım Havadak gölüm

1564 Dökülüp inci gibi göz yaşları
"Allah'ın topu derler insan(ın) başı"
Sağlıcakla kal, kıyamette görüşürüz,
Rüzgar esip yanyana yetişen elma ağacı .

1568 Ezelden bu yazılan kader(in) işi
Ne görmez kader yazsa mahzun kişi
Selam söyle Koroğlu'na, emanet et benden
Gökyüzünde uçmakta olan Jembil kuşu
1572 Bahçede taze gülü toplamıştım
Kahkülü iki ikiden örmüştüm

Sağlıcakla kal, yurdum, halkım, çağdaş-arkadaş
Görürüz öbür dünyada artık, dedim

1576 Hasrek çektim yurdumdan ayrılıp
Tırnağım taşa (atla) hamle edip kıvrılıp (kırılıp)
Görürüz kıyamette, hoş, esen kal
Gelirim yukarıdan yere hızla inen kuş gibi (geri) dönüp

1580 Yüz çevirdim (yöneldim) Gürjistan'a sefere çıktım
Yanıp hasretle zarımı döktüm
Dedi de Ğavaz oğlan yaşını silip
Hıçkırıkla ağlamaya devam etti ara sıra.

Elkıssa, Ğavazhan bu sözleri söyleyip Jembilbel'le vedalaşır. Öylece giderken Agajünis peri, Miskal peri, Gülnar peri ile eğlenmekte olan kırk yiğidin eşleri Ğavaz'ın sesini işitirler. Ağajünis'in yanındaki arkadaşı: bir ses çıkıyor. Ğavazhan ağlıyor gibi, bakarmısınız", der. Ağjünis peri bunu işitip kapının önüne çıkınca atının yelesine dayanıp (atının boynunu kucaklayıp) hıçkırıklarla ağlayarak gelen Ğavaz'ı görür.

O zaman Ağajünis saçlarını dağıtıverip Ğavaz oğlanı kucaklayıp şöyle der:

1584 Topladığımız gül olsun
Benim gibi anan kul olsun
Gözümün nuru kuvvetim
Aslanım sana, uğurlar olsun! (yol olsun)

1588 Gözümün nuru evladım
Aynalayın, sevdiğim (ışığım)
Sen gittikten sonra ne olduk?
Han sultanım, uğurlar olsun?

1592 Dinle, oğlum, sözümü
Dört ettin gözümü
Sevdiğim kuzucuğum
Sırtlanım sana uğurlar olsun!

1596 Küçük kuzum, yavrum
Dayanağım, iliğim
Ayrılmak senden dert
Sultanım sana uğurlar olsun!

1600 Kemer belbağ bağlatıp
Bindiğin atı oynatıp
Köroğlu'nu ağlatıp
Aslanım sana uğurlar olsun!

1604 Hasretini arttırıp
Deve yavrusu gibi inleтип
Köroğlu'nu ağlatıp
Canım oğlum, uğurlar olsun!

1608 İki binin yakışır
Sözün adeta şirin bal
Sözümü söylerim, bal Ğavaz
Birazcık kulak ver.

1612 Sen gidince ağlar
Kimden medet umar
Jembilbel'in sahibi sen idin
Gidersen çeker, zar, kaygı

1616 dertli olup geçerim
Kendi kendime yeterim
Burdan gitsen bal Ğavaz
Bende durmam, giderim.

1620 Bu Jembilden ikimiz
Herhalde bir gün gideriz
Kan ağlar Köroğlu
O zaman botam (yavrum) ne ederiz?!

1624 Yavrum deyip derdini çoğaltıp
Yaşlandığında ağlattırıp
Korkmazmısın atandan
Kime olur vebali!...

Elkıssa, Ğavazhan Ağajunis perinin bu şiirini dinledi de atından inip Ağajunis'i kucaklayıp:

1528 Gönül ah boş şimdi (artık)
Bal şarablı noş şimdi
Görüşecekmiyiz anneciğim
Karşılaşıncaya kadar hoşça kal şimdi!

1632 Gönüm benim bozuldu
Gözden akan yaşım dizildi
Görüşünceye kadar esen kal
Tuz nasibim üzöldü (kesildi)

1536 dayanamayıp derdime
Yandım kaygı ateşine
Ak niyetini affet
Tutayım ben ahdımı

1640 Ah gönül dolmaz
Vakti gelmeden solmaz
Kul olup burada yürüyeceğime
Gitmezsem şimdi olmaz

1644 Dağın karı erişin
Jembilbel'in halkısın
Burada duracak yüzüm yok
Zavallılık kahrolsun

1648 "Halk ağzına yoktur elek
Bunda durup ne gerek
Kul olup bunda yürümem
Yerindedir ona küsmek

1652 Ülkeme nasip çekmiş
Bir işli artmış (bir kişi fazla olmuş)
Burada mirza olmaktansa
Ülkemde kulluk etmek iyi imiş

1656 Burada kula benzetildim
Hangi bolluğa kavuştum
Görüşünceye kadar esen kal
Gürjistan'a yöneldim

1660 Oğlunun böyle bir zamanına
Karşılaştın sen kendime
Canım annem hoşça kal
Kulak ver sözüme

Elkıs, Ğavazhan:" Ne olursa olsun Allah'tan, Köroğlu atama, kırk yiğide de halkın hepsine de selam söyleyiniz, hoşça kal anne, ak niyetinizi bağışlayın!"- deyip Gürcistan şehri nerdesin deyip arkasına bakmadan gider.

Agajünis Peri kadınlarla birlikte ağlayıp kalır.

Köroğlu kırk yiğitle üç gün şarap içer. Üç günden sonra aklını başına toplayıp misafirhaneye gelir. Burada Ğavazhan'ın olmadığını gördükten sonra, Köroğlu Agajünis'in otağına gelince Agajünis peri Ğavazhan'ın gittiğini duyurup:

1664 İyi uçan idin kanadından kırıldın
İyi koşan idin tırnağından kıvrıldın
Köroğlu arzu edip yanıp şimdi
Dayanağın bal Ğavazdan ayrıldın!

1668 Düşünsem yalan imiş bu dünya
Kim sahib olabilir bu dünyaya
Ü ülkenin sultanı idi bal Ğavaz
Bal Ğavaz gibi oğlanından ayrıldın!

1672 Özlemle kırıldı iki kanadın
Gittikten sonra vücudundaki janatın (cevherin)
Kaldı sahipsiz Jembilbel gibi ülkeniz
Yurdun sahibi Ğavazından ayrıldın

1676 Kıvrıldı benim iki kıyağım
Sarardı safran gibi görünüşüm
Ğavaz gibi oğlun gitti, sutanım
Gözün nuru Ğavazından ayrıldın

1680 Hüda saldı başımıza sisi
Güller soldu, uçsuz bucaksız gölün kurudu
Jembilinden eğlence oyun gidip
Bal Ğavaz gibi kuvvetinden ayrıldın

1684 Düşmanların dinlemedi sözünü
Küstürdün bal Ğavaz gibi kuzunu
Bastığı izini şimdi bulamayıp kalırsın
Bal Ğavaz gibi sultanından ayrıldın

1688 “Eyoğlum” deyip kaygı çekip ağlayayım
Kaygılanıp kara örtünüp ağlayayım
Kaygı hasret artık senden ayrılmaz
Gönlün huzuru şahininden ayrıldın!

1692 “Ey oğlum” deyip bata gibi ağla
İçteki tüm kaygı derdi kımıldat
Gittiği yolu arayıp bul Ğavaz’ın
Tenindeki sinek candan ayrıldın

1696 Taze güller açıldı da solduğu (solması)
Dünyada bizim gibi mahsun olmadı
Ğavaz gitti Jembilbel’in onmadı
Doğanından, şahininden ayrıldın!-der.
Elkıssa, Ağajünis periden bu sözü işitip Köroğlu Sultan zar ağlar Aklını kaybedip
bayılıverir. Biraz sonra aklını toplayıp Ağajünis’e bakarak şöyle der.

1700 Gözden akan yaşım sel odu
Düşman gelip, halk oldu
Ğavaz gitse Jembilden
Sahipsiz kaldı çöl oldu.

1704 Koptu halkın iliği
Ğavaz gibi gidip yavrusu
Doğru ise gittiği
Jembil artık yok oldu

1708 Bastıramadım düşman dilini
Sararır nar gülüm
Ėavaz gitse Jembilden
Ne olacak bu günüm

1712 Çektim evlat acısını
Döktüm namus arımı
Gitmiş ise Ėavazhan
Gelecek günüm daraldı

1716 Her bir sözün bana bal
Bu sözüme kulak ver
Halkımı yurdumu düşman oldu
Halkımı yurdumu düşman oldu
Neye gerek devlet mal

1720 Yaşlandığında bahtsız oldum
Hasretim bol oldu
Ėavaz gitse, sana -
Gidiyorsun nereye, ne oldu?

1724 Kurbaşı gibi jondanıp
Belirsiz birşeyin düşüncesine dalıp
Kendin nereye gidiyorsun
Kanatlarını uçmaya hazırlayıp
Elkıssa, Köroğlu bu sözü söyleyip, ağlayarak “Ėavaz’ın derdi canıma
batmaktadır, sen nereye gidiyorsun,”- der. Ağajünis bu sözü işitip Köroğlu’ya bakarak
şöyle der:

1728 Zavallının yüreğinde kaygı var
Nereye gitsem kurtulmadım, çektim zar
Kulağını ver ben sözümü söyleyeyim
Ėavaz idi benim şulem sevinecek.

1732 bu dünyada çoktur bizim günahımız
Hüda olsun her bir işte sığınağımız
Yaşayan insan kaygısından ölür mü
Ey sultanım kulak verip dinleyiniz

1736 Görüyor musun gözden aktı kızıl kan
Tenimde sadece çıkmayan sinek can
Dünyada artık nasıl yaşarım
Dayanağım idi benim Ėavazhan!

1740 kaygımı ve hüznümü dile getiririm
Hasretle sinek canı ateşe verdim
Biliyormusun Köroğlu han söyleyeyim
“Bal Ğavaz’ım Jembilbel’in güzelliği idin

1744 han oldunuz yönetip Jembilbel’ini
Tatlı dille boyun eğdirttin halkını
Bilmiyormusun Köroğlu han söyleyeyim
Ğavaz idi çiçeklendiren toprağını

1748 Ğavaz gitti tamamıyla ülkenden
O vedalaştı yüksek zirveli tepe (ve) belinle
Kendi elinle uçurmuş gibi Ğavaz’ı
Kovdun Sultan Ğavazın’ı yerinden

1752 Koşuda birinci olamaz Argımak’ın tok olanı
Sarartır içte özlemin (arzunun) çokluğu
Ey, Köroğlu, bunca niye boş dolaştın
Hepsi dahi bir evladın yokluğu?

1756 Kötü insan kendi devletini durdurur
İyi insan kötüye de sığabilir
Hepsi de bir kaderin işidir
Bir çocuğu Allah sizden esirgedi.
Elkıssa Ağajünis peri:

- Ey Köroğlu Sultan! Başını kaldır, Ğavaz’dan ayrıldın, bu dünyaya hangi yüzümüzle bakarız, - der. O zaman Köroğlu bunları dinleyip kaplan gibi düşünün, aslan gibi kükreyip, misafirhaneye girer, orada kırk yiğitle birlikte oturup Ğavazhan’ı arayıp, “ya bizi al, ya da Ğavazhan’ın didarını göster”- deyip Allah’a yalvarır. Zar ağla, hepsi de yeri kucaklayıp onunla birlikte ağlarlar.

Elkıssa Ğavazhan Mecnunkök’e binip, ata yurdum, vatanım nerdesin deyip yöneldi.

1760 Gönlü dertli bozulan,
Gözünden akan kızıl kan.
Künhar ülkesine doğru
Gidiyordu Ğavazhan!

1764 Gösterişiyle yakışıp,
Mecnunkök’le yarışıp.
Teveklele diye yüz çevirip,
Gidiyordu Ğavazhan!

1768 Başındaki devleti,
Yakışıklı siması.

Mecnunkök'e bindi de,
Gidiyordu Ğavazhan!
1772 Bed-Baht'ın çölüne,
Adım attı yerine.
Kimseye sır açmadan,
Gidiyordu Ğavazhan!

1776 Jembilbel'le vedalaşıp,
Düşmanla karşılıklı kin tutup,
Tevekkel kılıp Allah'a,
Gidiyordu Ğavazhan!

1780 Yalnız kendisi dertlenip,
Laçın kuş gibi hamle edip,
Kamçı vurup Mecnun'a,
Gidiyordu Ğavazhan!

1788 Allah'tandeyip bu işini,
Zerli altın kılıcını,
Parılatıp düşünceye dalıp,
Gidiyordu Ğavazhan!

1792 Altında atı hızlanıp,
Bazen oldukça süratlenip,
Giydiği kıyafet parıldayıp,
Gidiyordu Ğavazhan!

1796 İçteki derdi hareketlenip,
Deve yavrusu gibi ağlayıp,
Kendi kendiyile konuşup,
Gidiyordu Gavzahan!

1800 Gürjistan'a doğru yönelip
Halkına yurduna niyet alıp,
Ata yurdu nerede deyip,
Gidiyordu Ğavazhan!

1804 Kaplan gibi Jondanıp,
Mecnunkök tolğanıp,
Yol uzaklığını kısaltıp,
Gidiyordu Ğavazhan!

1808 Kuvvetine delicesine öfkelenip
Sur yayını yanına alıp
Yolun uzunluğunu kısaltıp
.... Gidiyordu Ğavazhan!

1812 Doğduğu yeri özleyip
Kılıcı güneşle parıldayıp
Mecnunkökü koşturarak
Gidiyordu Ğavazhan!

1816 Çölü basıp, tepeyi aşıp,
Bed-Baht gibi çölü asıp.
Deve Yavrusu gibi ağlayıp, zorlanıp,
Gidiyordu Ğavazhan!

1820 Ara çölü (bir) günde geçip,
Aysız karanlık gecede geçip.
Sekiz gün kadar olmuştu,
Gidiyordu Ğavazhan!

1824 Gezip çölün ıssız yerlerini,
Açtı dağın geçidini (akarsulu geçidini).
Gürjistan'ın gölgesini,
Gördü işte Ğavazhan!

1828 Gün öğle sonrası,
Basında altın miğferi.
Gürjistan gibi şehre,
Geldi işte Ğavazhan!

Elkıssa Ğavazhan gece-gündüz yürüyüp sekiz gün sonra Gürcistan'a varır. Gürjistan'ın giriş kapısına gelir. Hiç kimse seslenmiyor hiçkimsenin sesi soluğu çıkmıyordu. Kapı önüne siyah bir bez bağlanmıştı. Kimse birbirine dönüp bakmıyordu. Ğavazhan: "Bu şehrin hanı mı ölmüş, yoksa başka bir belaya mı uğramış?-" diye düşünür. Kapıya gelip şöyle der:

1832 Yedeğinde sıralanan deve mi imiş,
Bizim gibi çok arzulu (birisi) herhalde.
Müsafir olarak gelmiştik bu ülkeye
Muhafızlar, kapı açacak birisi var mı imiş?

1836 Hevesli insan her bir şeyi bulacağı,(bulacaktır)
Dal dal örüp altın kahkülü taktığı.
Muhafızlar, kalkınız erkenden,
Misafire açınız kapınızı.

1840 Mecnunkök denilen benim atım var,
Türkmen Tekejevmit zatım var.
Jembilden özellikle arayıp geliyorum,
Getirdiğim Künhar hana mektubum var.

1844 Gz yaşımı gl alacak (gibi) dökerim,
Bed-Bahtın lnden geçip geliyorum.
Kilidi a kapıdan içeri alıp,
Elimdeki mektubumu ben vereceğim.

1848 Kırmızı gl hevesle toplarım,
Cevabımı hanınıza vereceğim.
Kapıyı açıp içeri alın yiğitler,
şehirde işim var gireceğim.

Elkıssa, Ğavazhan'ın bu sözünü işiten muhafızlar kapıya gelince kapı önünde bir oğlan duruyormuş. Altın kakhl dklp iki yanağı elma gibi, erişmiş bir meyva gibi yumuşak yzly Ğavazhan'ı görünce muhafızlar: "Aferin! Jevmit'te de bunun gibi yakışıklı bir oğlan durmuyormuş"- deyip şaşırırlar.

Bu sıralarda Künhar Han Ğavazhan'ı arayıp drtyıldan beri canlı halde mezara düşmüş gibi olmuştu. Hiç kimseyle konuşmuyordu. Bunlar: "Bu ocuğun güzelliği Ğavaz'dan dokuz kat üstün imiş. Bunu bana götürelim. Güzel birini getirdikten sonar Handa bir şey demez", - deyip Ğavazhan'ı Künhar han'ın huzuruna getirirler. Ğavazı dışarı da bırakıp muhafız Künhar Han'a gelip:

1852 Bir Allah'a borçtur.
Kulu yle gibidir.
Künhar Han'ım kulak ver,
Söylemeye geldim arzumu!

1856 Hizmet ettiğim tuzu var,
sararacak yüzüm var.
Sözüme kulak veriniz.
Söyleyecek sözüm var.

1860 Aşıp yüksek belinden,
Köroğlu'nun yerinden.
Özellikle sizi arayıp bir ocuk
Gelmiş Türkmen lkesinden

1864 Eli olup gelmiş.
Size selam getirmiş.
Trkmeden gelen elçi imiş
Kendisi de güzel gsterişliymiş.

1868 Mecnnkk gibi atı var,
Jevmit denilen zatı var.
Türkmen'in elisi
Getirdiği mektubu var.

1872 Başındaki devleti.
Rüstem gibi evladı.
Üstün imiş bakarsan
Ėavazhan'dan gösterişi.

1876 Konuğuğu dil Türkçe imiş,
Başında Nogay şapkası imiş.
Kendisini görünce inanırsınız.
Ėavaz'dan üstün güzelliği imiş.

1880 şahin gibi büyür yuvada,
Uçar dolaşıp yamaçta.
Güzelliğine bakınız
Ėavaz'ından ziyade.

1884 Aş tuzunuz çekmiş.
Dolunay gibi erişmiş.
Görür seni, inanırsınız
Ėavazhan'dan üstünmüş.-
Der.

Elkıssa. Künhar Han Ėavaz'ın önüne çıkar, bu çocuk nasıl birisi imiş, görelim diye düşünür. Ėavazhan Jembilbel'e gittikten sonra O'nun güzelliği eskisinden on kat daha artmış idi. Ėavazhan'ı görenlerin hiçbirisi de (onu) tanımaz.

Bir tek Künhar kendisi tanıyıp, Ėavazhan'ı kucaklayıp iki yanağından öpüp şöyle der.

1888 Dört sene oldu bu az mı?
Laçın salıp bir kıza.
Gerçek mi yoksa rüya(m) mı ?
Bu gördüğüm Ėavaz mı?

1892 Altımda bindiğim hızlı atım,
Her bir kişiye sordum.
Gerçek mi yoksa rüyam mı,
Gelmesi mi Ėavaz'ın?!

1896 Zarımı benim öğrenmiş,
Yaradan merhamet etmiş.
Ey, halkım selam ver.
Ėavaz oğlan gelmiş.

1900 Gözümde akıp kızıl kan,
Dertlenip tende sinek can,
Kahkülünü seveyim,
Geldin mi sağ salim, Ėavazhan!
1904 Dal boyundan, sözünden,
Ben sorarım kendinden,

İnce dal gibi belinden.
Elmas gibi yüzünden.

1908 Düşman korkup yıkılsın,
Kahraman yiğit güç kuvvetini toplansın.
Geldin mi sağ salim kulunum?
Atan bir sana kurban olsun!

1912 Altından taktım miğferi,
Altınlattım doğanı.
Sağ-salim geldin mi,
Daima söyledim duanı?

1916 Topladım taze gülümü,
Çektim hasret zulmü,
Sevdiğim bal Ğavaz,
Verdim sana yurdumu.

1920 Kollara ayrılmış tepe ve bozkırı,
Yakıp gidiyor bir kaygı.
Sevdiğim sana vereyim
Gürjistan gibi şehri.

1924 (Verdi) Açtı Hüda bahtımı,
Baht için davul çalmış idi(m),
Şirin sözlü bal Ğavaz,
Bir tek sana veririm tahtımı.

1928 Görcekmişim boynunu,
Özlemine, düşünceni.
Sahibi oldun Gürjistan'ın-
Yapayım kırk gün şölenini.

1932 İçimdeki derdimi,
Verdin bir bana yangınını.
Kabul etsen bal Ğavaz,
Vereceğim tüm halkımı.

1936 Allah'ın görüp fermanını, (boyun eğip emrine)
Kalmamıştı dermanım.
Bugün ölsem, bal Ğavaz,
Dünyadan yok(tur) bir arzum.

Elkıssa Künhar Han bu sözü söyledi de, altın tahtını, Gürjistan şehrini, hazinedeki malı-mülkünü, ol varını, hükümet, emrini de vermek isteyip Ğavazhan'ın gelmesinin sevinci (dolayısıyla) kırk gün oyun kırk gün düğün yapar.

Ėavazhan yerinden kalkıp. ellerini bağlayıp şöyle der.

-“Ey alemin padişahu! Ben bu ülkeden gideli dört beş yıl oldu. Atamın öldüğünü işitip ona dua. fatiha okutmuştum. Şimdi annem ve kızkardeşim. vardır. Onlar da benim geldiğimi duyunca beni görmek için acele ederler. Eğer siz de izin verirsiniz, onları göreyim”.-der.

O zaman Künhar Padişah:

- Ey Ėavaz! Sabret. Biraz dinlendikten sonra gidip gelirsin. Kendin genç olsan da baş oldun. Şimdi sana soracağım bir sözüm var, buna cevap ver.-der.

1940 Söz söylerim yüz türlü,

Dünyada kim kalmış?

Birkaç söz sorarım,

Cevap ver Ėavazhan? (Cevap verir misin...)

1944 Yeryüzünü dolaştın.

Akılla etrafı gözetledin.

Hangi yerde iyi atı.

Söyle bana özlemim?

1948 birçok yerde gezdiniz,

Hepsini de görüp, bildiniz. (öğrendiniz)

İkinci sözüm sana soracak.

İyi insan nerede gördünüz?

1952 Jembilbel’de yaşadınız,

Eğlence-seyran kurdunuz.

İyi (bir) dini nerde

Bal Ėavaz’ım gördünüz?

1956 Halk iyisi nerede.

Yiğit iyisi nerede,

Oğlum Ėavaz cevap ver,

Hangi yerde gördünüz?

Elkissa, Künhar Han’ın sözüne Ėavaz şöyle cevap verir:

1960 Dünyayı bir dolaştım,

Jembilde han olup ben yaşadım,

Gördüğümü ben söyleyeyim,

Halk/Yurt iyisini Jembilde gördüm!

1964 birinciliği vermez hepsi sanlak,

Yiğitleri binmiş seçerek.

Gökyüzündeki kuşu geri döndürecek,

At(ın) iyisini Jembilde gördüm!

1968 Gürjistan gibi kötü bozkırın,

Atlarının hepsi kötü koşan.

Araladım hepsini tamam,

At(ın) kötüsünü sizlerde gördüm!

1972 Yiğitlerinin hepsi kahraman,
Ahiret düşmanına zaman.
Kızılbaştan alıp kaçacak-
Kahraman yiğit Jembil`de gördüm!

1976 Ölmeden önce kefenini biçen,
Düşman görüldüğünde cesareti kırılan.
Bereketi yok yüksekte konuşan
Korkakları Gürjistan`da gördüm!

1980 Düşmanlarıyla çekişmiş gibi,
Atla oynayıp yarışmış gibi.
Heybetleri aslan gibi
Pehlivan yiğitleri Lembil`de gördüm!

1984 Hepsi akılsız cesareti yok
Düşmana (gösterecek) kuvveti ve hüneri yok
Elinden iş gelmez
Kötü yiğitleri Gürjistan`da gördüm.

1988 Seherde kalkıp kılar namaz,
Yalvarıp kılan naz.
Bir Allah`a sığınan,
Din yisini Jembil`de gördüm!

1992 bir ağacı yontup almış,
Ona bakıp yanıp tutuşmuş.
Sadece surete tapınan
Din kötüsünü sizlerden gördüm!

1996 Tekejevmit ülkeleri var,
Havadak denen gölleri var.
Bir yiğidi (karşı) doksan adam-
Kahraman yiğit(leri) Jembilde gördüm!-
Diye cevap verir.

Elkissa Ğavazhan bu sözü söyleyip bitirir bitirmez Künhar padişah öfkelenir.
- Sen Köroğlu'nun dinine girip buradakileri azdırmak için gelmişsin. Bunu öldürün deyip cellatlarını çağırır ve şöyle der:

2000 Yüreğimden gidecek değil bu derdim,
Düşürdü şu düşman ateşini, yağlı ateşini,
Kulak verin söylenen sözü dinleyin!
Buraya gelip muhafızlar, celladım.

2004 Başka dine Ğavaz oğlan girmiş,
Jembilbel'e gerçek gönlünü vermiş.
Geliniz azap kılacak cellatlar,
Ğavaz oğlan cansız olup gelmiş!.

2008 Bilmediğini bildirelim Ğavaz'a,
Görmediğini gösterelim Sabazga.
Jansız olup gelmiş imiş bildirmeden
İşte cellatlar, bu Ğavaz'ı boğazla (yın)!

2012 Korkmayınız gözden akan yaşından,
Karga kuzgun gağalayıp yesin başından.
Dar ağacına götürüp asınız,
Yolunuz dal dal edip saından.

2016 Kendi cezasını Ğavazhan'ın veriniz!
Yürek, bağırını dilim dilim doğrayınız.
Dar ağacına nasip maskara edip Ğavaz'ı,
ldrnz (de) bana söyleyip geliniz!

2020 Jansız olup gelmiş imiş yurduna,
Viran ederek gitmek isteyip yerine.
ldrnz bal Ğavaz'ı, acıma,
Yollayınız, kendi yatacağı mezarına!

Elkissa, o zaman yüz cellat gelip Ğavazhan'ın boynuna ip asıp, zar ağlatıp, dar ağacına doğru götürürler. Bu işi Ğavazhan'ın annesi ile kızkardeşi işitip ikisi de evinden yalınayak, yalın baş çıkıp, Ğavazhan'a gelip cellatların ellerine yapışırlar. Kleyim aksakallara bakarak şöyle der:

2024 Ey yarenler, hepiniz,
Sözüme kulak veriniz.
Kuşuma azap gösterdi
Künhar gibi hanımız.

2028 Kim inanır diline.

Kılıçları belinde.

Parılatıp kuşanıp,

Ğavaz geldi yurduna.

2032 Siyah giyditip başıma,

Yüreği düşürüp yaraya.

Ağlattırıp inletip,

Dokunursun niye ocuğuma?

2036 Başa düşeni (gelini) görürüz

Ağlarınız, yrrz,

Biraz gün sabır kılınız, (sabrediniz)

Ğavaz'ı yine verimiz!

2040 Kim korkmaz canından,
Kim korumaz malından
Kadılar gidip söyleyiniz
Bağışlaşın kaşık kanından?

Elkıssa Ğavazhan`ın annesi: “kendi yurdum, kendi halkım deyip, arayıp gelen Ğavaz`ı kana boyamasın. kanını bağışlasın”,-der. O zaman kadılar:

-Doğru. Ğavazhan gibi oğlanlar yüz senede bir kere (ancak) doğar. Şimdi bunu öldürüp dar ağacına asıverirsek, sonunda kaygısını Künhar padişahın kendisi çekecek!-der(ler) Ğavazhan`ı dar ağacına astırmayıp zindana attırırlar. Bundan sonra “Kırk güne kadar nasihat. öğüt verip. “ Koroğlu`nun dininden bezdireceğiz” diye anlaşırırlar. Ne kadar öğüt. nasihat verdilerse de Ğavazhan bunların sözüne başını eğmez. Söylediklerini kabul etmez. Bu arada hayli zaman geçer.

Ğavazhan`ın yedi yaşındaki Balayım adlı kızkardeşi Ğavazhan`ı görmenin hiçbir fırsatını bulamaz. Bir gün Balayım zindan zindan dolaşıp. Ğavazhan`ın yattığı zindanın yanına gelip şöyle der:

2044 Dünyayı bir görmeye arzulumusun,
Yattığın zindan boğduran (boğulduğun) dar mısın. (daraldın mı?)
Arayıp geldim, ağabeyciğim, yanına !
Bu zindanda, ey kardeşim, var mısın?

2048 Ne desen de emrine uygun gelirim, (işine yararım)
Görünmüyorsun etrafıma bakıyorum.
Ben bir mahzun arayıp gelen yanına,
Bu kuyuda, dertli ağabeyim, var mısın?

2052 bir Allah`ım selamet kılsın canını,
Akıtacaktır Kızılbaş`ın kanını. (Kızılbaş kanını akıtmak istiyor.)
Bilip geldim (öğrenmeye) özellikle arayıp halini,
Bu zindanda, yalnız ağabeyim, varmısın?

2056 Küçük bebekler okurmuş hece hece,
Dünya denilen insanoğluna rast geldi.
Canlıysan bir haberini ver bana,
Bu zindanda yalnız ağabeyim varmısın?

2060 Deve yavrusu gibi yalnız annen inlemekte,
İçteki özlemiyle yanıp, karıştırmakta.
Yürek bağır yanmakta annenin,
Bu zindanda yalnız ağabeyim varmısın?

2064 “Ah Kuzum” deyip saçlarını dağıtıp ağlamakta,
Gece gündüz bir Allah`tan dilemekte,
Aklını kaybedip, tüm vücudunu alev alıp. (sarıp)
Bu zindanda yalnız ağabeyim varmısın?

Elkissa Ğavazhan: “Seni zindana atıp azap çektirdiler. Biz dertli olduk, yalnız ağabeyim buradamısın?”- deyip ağlar. Bu sözü derin zindan da yatan Ğavaz işitip kızkardeşinin zarına dayanamayıp şöyle der:

2068 Yalvarırım bir yaratan Allah’a.
Güzyaşını kıymetli kardeşim dökme.
Arayıp gelen sevgili kardeş,
Göz yaşına ağabeyin olsun sadaka. (Gözyaşına ağabeyin kurban olsun)

2072 Kahraman yiğit gerçek savaşta düşünsün,
Düşmanın eli kelepçeyle bağlansın.
“Ağlama ağabeyciğim” deyip balayım.
Gözyaşından benim gibi ağabeyin aynalsın. (Gözyaşına ağabeyin kurban olsun.)

2076 Binerdim meydanda ben kızılı,
Seni görüp retli gönül bozuldu.
Ağabeyciğim deyip ağlama kardeşim,
Yüreğim düşürüp hasret izini.

2080 “İnsan kafası Allah topu” dedikleri doğru,
Allah yazdıysa ne görmez garip baş.
Ağabeyciğim deyip ağlama, Balayım,
Gönlünde dert, (göz) yaşında kan karışık.

2084 Bozulmadı benim hala görünüşüm,
Kıvrılmadı çelik olan tırnağım,
Geldi bugün artık arayıp gelme,
Göz yaşını, seveyim, göz nurum!

2088 Kalbime düştü benim evham.
Medet versin kuluna Hüdâ.
Bugün geldin, bugünden sonra gelme,
Tam boyunu seveyim, Balayım!

2092 Bu Kızılbaş düşmanlığını gösterdi,
Yüreğimi elmasla parçaladı.
Ubgünden sonra gelme artık, Balayım,
Kızılbaşlar tam belimi kırdı.

2096 Molla alır ele mürekkep kutusu ile kalemi,
Yüreğime düşürme sen yaranı.
Görür mü yüz, görmez miyiz didarını,
Mahzun garip anneme söyle selamı!
2100 Öfkelenip baktığım yok yüzüne,(bakmadım yüzüne)
Ya olmazsa konuşmadım bağırarak. (ya da hiç bağırarak konuşmadım)
Selam söyle dertli yalnız anneme,

Razı olsun bana verdiği sütüne.

2104 Gece –gündüz o da kayılanır,
Özlem duyup kanatından kıvrılır.
Selam söyle can anneme, Balayım,
Sekiz günden (sonra) Ğavazından ayrılır!

2108 İyi insaniyi olur gençliğinde,
İblis, şeytan kahraman yiğidin düşmanıdır.
Sekiz gün sonra bir görürsün ağabeyini,
Dertli olan dar ağacının yanında.

2112 Havadak gölünde kuşla avlanırdım,
Bağışlar Allah günahlı işlediğim işimi.
Artık tekrar bu dünyada görüşmek yok,
Görüşünceye dek dertli kardeşim, hoşça kal artık!

Elkissa, Balayım ağabeyinin bu sözünü işittikten sonra hıçkırarak ağlayıp evine döner. Ğavazhan'ın zindan dibinde gönlünü dert kaplayıp, kaplan gibi inleyip, aslan gibi kayılanıp, yüreğinin derdi tutuşup, yanıp yatmaya devam eder.

Elkissa, şimdi Köroğlu'ya gelelim. Köroğlu Ğavazhan gittikten sonra hiç kimseyle konuşmadan yaşamaktaydı. Bu arada bir ay geçmişti. Jembil ordasında (Saray) Ağajünis peri "Benim kuzum Ğavazhan" deyip gece-gündüz dertlenip, ağlardı. Bunun (acıklı) zarlı sesi gökyüzüne akseder, gökyüzü inlerdi. Birisi şu Ğavazhan'ın yürüdüğü yer, bastığı izi derse Köroğlu ile Ağajünis ikisi bin tilla (altın) verip satın alırdı. Oranın toprağını gözlerine sürerlerdi.

Bir gün Köroğlu kırk yiğide gelip:

- Ey kırk yiğit biz burada Ğavazhan, Ğavazhan deyip yatmaya devam edecek miyiz? Kalkın ata binelim, Havadak gölüne varıp, kuş salıp, davul çalıp gezinti yapıp gönlümüzü eğlendirelim"- diyerek kırk yiğide bakarak şöyle der:

2116 Kırk yiğit düşmana söylemeden sırrını,
Düşmanına gösteririz cesaretinizi.
Bir sözüm var sizlere de söylenecek,
Hepiniz kök (mavi) bedeve bininiz!

2120 Söylemeyin içteki sırrı düşmana-yabancıya!
Kalırsanız sonunda bir gün utançta.
Kalkınız hepimiz de yiğitler,
Kuvvetlenip argımak'a bininiz!

2124 Düşmanları halk demeyiniz zararlıdır,
Halk deseniz düş sevincini çoğaltır.
Kalkınız hepimiz dahi kırk yiğit!
Cesaretlenip bedev kök'e bininiz!

2128 Söylediğim sözüm halkıma yayıldı,
Düşman yüzünü korkutup yolundan döndürdü.
Kuşanın sağlamca silah, kalanı.
Heybetlenip argımak'a bininiz!

2132 Yurt dolaşan hepsini gözüyle görür,
Göstereceğim şimdi ben de hüneri.
Altın tilla eğerlerini eğerleyin!
Cesaretlenip bedev kök'e bininiz!

2136 Düşmanınıza gösteriniz kahramanlığı,
Düşmana hücum edip bildiriniz zorluğu.
Ata örtüp altınla işlenmiş terliği.
Kırk yiğit şimdi ata bininiz!

2140 Kalan bağlayıp argımak'ın beline,
Bir hucum ediniz, heybetlenip yerine,
Gidelim uçsuz bucaksız Havadak gölüne.
Kırk yiğit, hızlı koşan ata bininiz!

Elkıssa. Köroğlu'nun bu sözlerini dinledikten sonar kırk yiğit atlarına binip Köroğlu'nun peşine düşüp, Jembilbel'in kapısından çıkarlar.

Köroğlu Havadak gölüne geldikten sonra Ğavazhan'ın dolaştığı yerleri görüp yine gönlü bozulur. Kırk yiğitte kara toprağı kucaklayıp ağlayıp Jembilbel'e geri döner.

Bir süre sonra Gürcistan tarafından gelmekte olan bir grup tüccarı görürler. Köroğlu sultan:

-“Ey Yiğitler, şu kervanla bulaşalım (görüşelim), Ğavazhan'dan haber soralım”- deyip tüccarların önünden çıkıp, “neden geliyorsunuz, nereye gidiyorsunuz?”- diye sorar. Ğavazhan'dan bir haber öğrenmek isteyen Köroğlu şöyle der:

2144 Köroğlu deyip bizi söylerler bilirsiniz,
Ey kervanlar hangi tarafa gidiyorsunuz?
Ben soruyorum kervanlar sizlere,
Hangi taraftan sefere çıkıp geliyorsunuz?

2148 Söz dinleyiniz bizim gibi beyin dilinden,
Yorulmuşsunuz Bed-Baht'ın çölünden.
Sizlere ben sorayım kervanlar,
Geliyorsunuz hangi hanın ülkesinden?

2152 Baldan üstün dinlerseniz sözüm var,
Hep yola dikilmiş bakan gözüm var.
Biliyorsanız cevap verin yarenler,
Soracak sizlere bir sözüm var?

2156 Ey kervanlar dinleyiniz zarımı.
Kaygı-dertten yüreğimiz alev(li).
Ayrıldım ben özlüyorum yarenler.
Biliyor musunuz Ğavaz gibi canımı?

2160 Yaşamıştı Jembilbel'in ülkesinden
Büyümüştü beyzade idi yerimde.
Ayrıldım ben, özlüyorum kervanlar.
Kaygıyla kaburgamız söküldü.

2164 Yedeğinde dizi dizi deve mi imiş?
Develerine altın takımış süs mü imiş.
Gitmişti Ğavaz oğlan Jembil'den
Künhar handa Ğavaz sultan var mı imiş

“Ey kervan başı! Ğavaz oğlandan bir haber biliyorsanız söyleyiniz? O Künhar padişaha vardı mı? Nasıl bir halde dir?”- deyip sorar Köroğlu

O zaman Kervanbaşı Köroğlu Han'a Gürcistan ülkesinde neler olup bittiğini neler olduğunu ve kendi duyduklarını (şöyle) anlatır.

2168 Düşünsek bu dünya fani imiş.
“İnsan canı Allah'ın mülkü” dermiş.
Duyduğumu ben bir sana söyleyeyim.
Kulak verip dinle bunu. han malikim!

2172 Bu dünyanın mal. eşyası yalandır,
Onlardan da fani dünya kalmıştır.
Ğavazından şimdi bahsedeyim.
Bal Ğavazın Gürjistan'a varmıştı.

2176 Yiğidin başına gelir her bir alamet,
İyilere olur (her) türlü alamet.
Gördüğümü şimdi size söyleyeyim-
Ğavaz vardı Gürjistan'a sağ selamet.

2180 Gürjistan'a Jembilbel'den geldi de,
Çok insanı sıkıntıya düşürdü de.
Gürjistan'a Ğavaz oğlun vardıktan sonra,
Sultan oldu padişahın önünde.

2184 Ğavazhan'ı O da beğenir,
Kırk gün düğün yapıp halkı sevinir.
Düğün geçtikten sonra Künhar padişah Ğavaz'dan
Yurt dolaşıp ne öğrendin diye sorar.

2188 “Bahçelerde taze güller topladın mı,
Genç olsan da çok yerle tanıştın mı?
İyileri hangi yerde gördün-deyip-,
Sordu o, - buna cevap ver,- deyip

2192 Yanındaki insan bilir kusurunu,
Eğlence gezintiyle geçirirsin gönünü.
(Senin) Namusunu sırtından yırtıp bal Ğavaz
Çok övdü halkını ve dinin.

2196 Çok düşmanlar ne demiyor sırtından,
Bir söz yüzünden Ğavaz gitti yurdundan.
Künhar Han’ın huzuruna gelip bal Ğavaz
Çok övdü halkını yurdunu sırtından. (dışından)

2200 o zaman Künhar ’ın iki gözü parladı.
Öfkeleni, kahrından çekinmedi.
Derin zindan bir kuyuya attı da,
İki elini kelepçeyle bağladı.

2204 “Dinlemem artık söylediğin sözünü,-
Oyarım-deyip- iki nurlu gözünü-
Dediğinden dönmezsen eğer Ğavazhan”
Öldüreceğim deyip bal Ğavaz gibi kuzunu!

El kıssa, kervanbaşı: “Ey kırk yiğit, ey Köroğlu! Ğavazhan zindanda sizleri öveceğim diye yatmaktadır. Şimdi sikiz gün içinde (onu) öldürecekler. Eğer Ğavazhan ölürse, O’nu gözyaşları sizin boynunuzda kalır”- der.

Elkıssa, Ğavazhan’ın bu haberini işitip Köroğlu Sultan hıçkıra hıçkıra ağlar.. o zaman Köroğlu:

“Ey kırk yiğit! Ğavazhan bizim için zindana düşmüş. Biz onu arayıp varalım, onu kurtaralım,-”- der ve Jembilbel’e geri dönerler. Silahlarını kuşanıp, Ğavazhan’ı arayıp (aramak için) Gürcistan’a doğru yola çıkarlar:

2208 Gürcistan’a yönelip,
Gözden bir bir gözyaşını döker.
Allah deyip beyler yola çıkar!

2211 Köroğlu Bey’in peşine düşüp,
Kirevke Savıt’ı eğere bağlayıp,
Allah deyip beyler yola çıkar!

2214 Hızlı koşan atını binip,
İşlemeli kıyafet boric giyip,
Harezmi basarak geçip,
Allah deyip beyler yola çıktı!

2218 Kalkanları parıldayıp,
Mızrak kılıç şak şak edip,
Argımağlar can havliyle koşup,
Allah deyip beyler yola çıktı!

2222 Ağızlarını bedev çiğneyip,
Yiğitleri kuvvetlenip.
Köroğlu bey heybetleni,
Allah deyip beyler yola çıktı!

2226 Atlarında altınla işlenmiş mevit,
Parıldayan silah savıt.
Yer kazılıp çukur gibi olup,
Atla koşup ara-sıra,
Allah deyip beyler yola çıktı!

2231 Kuvvetleri ateş gibi parlayıp
Görenlerin içi kaynayıp,
Argımağlar can havliyle koşup,
Allah deyip beyler yola çıktı!

2235 Elmas kılıç bellerinde,
Heybetlenip ülkelerinde.
Bed-Bahtın çöllerinde,
Allah deyip beyler yola çıktı!

2239 Gece olduğundan sayıp yıldız,
Yürüdüler gece gündüz.
Bazen kalabalık, bazen yalnız,
Allah deyip beyler yola çıktı!

2243 Sekiz gün kadar yol yürüyüp,
Silah-malzeme, kalkan yükleyip,
Ulaştı işte Bed-Bahta,
Allah deyip beyler geliyor!

Elkıssa Köroğlu Sultan sekiz gün denildiğinde (sonra) Bed-Bahtın dağına geldi. Dağa gelip konakladılar. Sabahleyin kalktığı zaman Köroğlu Sultan Ğavaz'ı özleyip gözyaşlarını göl gibi döküp, kırk yiğidin önüne düşüp yürümeye devam eder....

O zaman Köroğlu Sultan kırk yiğide Hasanhan'ı baş eder. Hasan Gürjistan'a bakarak kırk yiğide şöyle der:

2247 İş olmaz zamanı gelmeden buyruktan
Önümüzde görünüyor Gürjistan.
Kulak verip, kırk yiğit dinleyiniz,

Size bakıp söz söyleyecek Hasanhan.

2251 Geride kaldı Jembilbel gibi yerimiz,
Bu yerlerin Bed-Baht'ın çölünüz.
Önümüzde düşman ülkesi kaplayan,
Kırk yiğit, öne bakıp görünüz!

2255 Düşmanlara içiriniz zehri!
Gözünüzü açıp kırk yiğit bak hele.
Bakınız önünüze kırk yiğit,
Önümüzde Gürjistan şehri!

2259 Biz geliyoruz Ğavazhan'ı hasret duyup.
Ğavazhan'a hepimiz de gerçekten hevesli.
Kaplan gibi kuvvetlenin, kırk yiğit!
Önümüzde düşman yurdu sis arasından görünüyor.

2263 Viran olsun düşmanların şehri,
Yıkılsın dağı, taşı, bozkırı.
Bakınız bal Ğavaz'ı dar ağacına asıp,
Öldürecektir onla herhalde, işin durumu.

2267 Can havliyle koşturup argımağı estirip
Düşmanları söylediğine baş eğirtip.
Viran edelim dar ağacım tam yanında,
Düşmanların kanını su gibi sel edip.

2271 Düşmanlara ahirete gösterelim,
Başını kesip, karşı çıkarsa hücum edelim.
Ğavazhan'ı kurtarıp dar ağacından,
Gelin yiğitler karşı hucum edip varalım.

2275 Atın başını düşmana doğru çevirelim,
Düşmanların gücünü de bir sınyalım.
Kılıçları parıldatıp heybetle,
Hiçbirini sağ bırakmadan yok edelim!

2279 Düşman yenilip kendisi bize halk (tabi) olur,
Akan kanı düşmanların sel olur.
Dar ağacı paramparça olup onların,
Akıldan silinmez bir kıyamet gün(ü) olur.
Elkıssa, Köroğlu yiğitlerini bir araya topladı da:

- Ey yiğitler! Sizler mızrağı bir yere bırakınız ve kılıcı içinize (kıyafetin içine) bağlayıp ikişer ikişer pazarcı olup kapıdan giriniz, beni sağ kapıdan bulursunuz!- der.

Köroğlu ile Hasanhan ikisi bir kapıdan girip kırk yiğit ikinci taraftaki kapıdan girip hazır beklerler.

Künhar Han'ın Ğavaz'ı dar ağacına asacağı günü idi. Kendisi altınla kaplamış tahtın üstünde oturmakta, dar ağacının yanında hey betlenip tüm asker başları, hizmetçileri dolaşmaktaydı. Bunlar Ğavazhan'ın burnunu kesip kendisini dar ağacına asmaya hazırlanıyorlardı. Ğavazhan'ın boynuna ipten kıl tuzak (at kılından yapılmış ip) asıp, iki gözünü bağlayıp, dar ağacının dibine getirdiler.

Bu arada Köroğlu, kırk yiğit bunu görünce dayanamazlar, atlarının başını zor durdururlar. Gözlerinden dökülen inci gibi yaşlarını akıtıverirler.

Ğavazhan'ın annesi, oğlunu dar ağacının dibinde görünce hıçkırığa hıçkırığa ağlayıverir. Annesi şöyle der:

2283 Gül çiçekleri solmasın
İnsan benim gibi olmasın.
Aynalayın yaradan,
Kuzum boşuna ölmesin!

2287 Ey yaradan kulak ver.
Ben kendine arzulu.
Aynalayın yaradan,
Kuzum boşuna ölmesin!

2291 Senden başka kimim var,
Bir kendim için ettim zar,
Aynalayın yaradan,
Kuzum boşuna ölmesin!

2295 Ey yaradan çektim zar,
Medet ver şehriyar.
Kızılbaş'a olup hor
Benim kuzum ölmesin!....

2299 Kıyamet düştü başıma,
doldu eteğim göz yaşıma.
Yaradanım esirge,
Benim kuzum ölmesin!

2303 Künhar Han'ın yeri idi,
Düşman ülkesi der idi.
Köroğlu'dan haber yok,
Onlar nereden bilir idi?...
Benim kuzum ölmesin!

2308 Bota gibi inlerim,
İçteki derdi kurcalarım,
Köroğlu'nun ata piri,
Benim kuzum ölmesin!

2312 Dileğimi veriniz,
Dilek verece ğunünüz.
Ŗimdi medet veriniz,
Benim kuzum ölmesin!

Elkıssa. Koroğlu ile kırk yiğit Ğavazhan'ın annesinin bu sözünü iŖitip aslan gibi inleyip, at yelesine dayanırlar. Elkıssa, Künhar padiŖah, Ğavaz'ın annesine, kızkardeŖine öfkelenip: "Asınız bunları da dar ağacına!"- der. O zaman Ğavazhan gerçekten öleceğini hissedince kalbi parçalanıp kızkardeŖine Ŗöyle der:

2316 Soldu benim rengim gidip, görünüŖüm.
Kıvrıldı kanat, kuyruk, tırnağım.
İçimdeki derdimi bir söyleyeyim,
Kulak verip dinle bunu, gözümün nuru!

2320 Yaradanım sağ kılsın baŖını,
Boğazımdan içemedim aŖını.
Boza gibi ağlayan gözümün nuru,
"Ağabeyciğim" deyip dökme yaŖını.

2324 Rica edip sen yalvar Hüda deyip,
Sinek canım yaradana feda deyip,
Yüreğimi yakar, can kardeŖim.
Ağladığın birlikte doğan ağabey deyip.

2328 Cellatlar duruyor hepsi de yanımda,
DüŖmüş imiŖ böyle kayđı baŖıma.
Kulak ver kıymet kızkardeŖim,
Özlem duyup kendi kendinden cesaretsizlenme!

2332 Kulak ver benim söylediğim sözüme,
Öleceğim diye beli bağladım kendime.
Evlat kılıp büyüt müŖtü Koroğlu
Ne sebepten görünmüyor gözüme?!

2336 Ah, onun kıymetini bilmedim,
Eğlenip orada niye gezmedim.
Dar ağacı yanında ağlayıp oğlun dururken,
Kırk yiğit Koroğlu niye gelmedin?!

2340 "Senin için sararır yüzüm, -deyip,-
Dört olur bekleye bekleye gözüm-deyi,-
Ğavaz dedi, -eğer gelse Koroğlu
Ad verirdi düŖmanına "kuzum" deyip!"

2344 Gözüm uyuncaya kadar bakmadım yüzüne.
Kanamadım şeker gibi sözüne.
Etrafına bir bakarmısın, ey kardeşim.
Görünmüyor mu Köroğlu gözüne?!

Elkıssa Köroğlu Sultan bu sözü işitip, eskisinden daha fazla ağlar.
O zaman Ğavazhan'ın kızkardeşi göz yaşlarını silip etrafına bakınır. Kırat'ı oynatıp, kaplan gibi heybetlenip aslan gibi gayretlenip, duran Köroğlu olsa bu olur deyip, bunların görünüşünü gösterişini anlatarak Balayım Ğavazhan'a şöyle der:

2348 Aslanın heybeti gibi ailesi, (soyu)
Kaplanın parıltısı gibi kılık-kıyafet
Aksakallı, altın jığa Kıratlı.
"Ah oğlum" diye ağlayıp duran kim imiş?!

2352 bir şeyi derince yoklayıp gözleyen.
Belirsiz bir şeyi bekliyormuş gibi arayan.
Başındaki altın miğfer ker bedev.
"Ey, yavrum!" diye ağlayıp duran kim imiş?
2356 Kulağın ver bu sözümü, ağabeyciğim.
Sana bakarak ağlayıp duruyor o bir kişi.
Altındaki bedev atlı, heybetli. "Ey, yavrum!" diye ağlayıp duran kim imiş?

2360 Şahin kuşu yükselip uçar zirvede,
Tam heybeti melekten ziyade.
Kendi acayip, kendi yakışıklı bir yiğit,
Bedev atlı davulcu kim imiş?

2364 Yüreğinden kaygı derdini hareketlendirir.
"Ey yavrum" diye sana bakıp ağlar.
Kendi acayip yüzünden nur görünen,
Bedev atlı davulcu kim imiş?
Elkıssa Ğavazhan bu sözü dinleyip Kırat'ın adını işitince "bu doğru söylüyor mu imiş" deyip düşünür ve biraz sonra:

- Ey Cellatlar! Ben bu dünyadan gidiyorum. benim gözümde ki bağı çözünüz, bu dünya(ya) son defa görü kalayım,-der.

Cellatlar bunu kabul edip Ğavazhan'ın gözündeki bağı çözerler. O zaman Ğavazhan gözlerini açıp bir buyana bir o yana bakınıp, Köroğlu ile kırk yiğidi görüp sevinçten kalbi patlayacak gibi olur ve şöyle der.

2368 Eydinleyiniz yarenler!
Künhar padişah kulak ver!
Gürjistan gibi kalabalık halk
Ya seninki, ya benimki !

2372 Söz söyler kızıl dil,
Bahçedeki kızıl gül.
Gürjistan gibi kalabalık yurt

Ya seninki, ya benimki!

2376 Tüm vücudunu kaplar yangın.
Yüreğini basar dert.
Gürjistan gibi kalabalık yurt
Ya seninki, ya benimki!

2380 başıma saldın kahır,
Göstermedin baharı.
Bu duran şehri
Ya seninki, ya benimki!

2384 Üstün oldu senin batın
Altındaki altın tahtın
Gürjistan gibi kalabalık halkın
Ya seninki, ya benimki!

2388 Kim işitir senin zararını,
Dizilen tüm develerini.
Şu duran altınlarını,
Ya seninki, ya benimki!

2392 Defterdeki mektuplarınız (Yazılarınız)
Altındaki atlarınız
Tüm mülk saltanatınız
Ya seninki, ya benimki!

2396 Jılın olup endişelen
Konaktaki güzellerin
Gülnahar gibi güzel kızın,
Ya seninki, ya benimki!

Elkıssa Künhar padişah Ğavaz oğlanın sözünü duyunca öfkelenip “Bunu neden bu vakte kadar öldürmediniz, dar ağacına asın!- deyip kızar. Cellatlar dar ağacına ip bağlayıp, Ğavaz’ı asmaya hazırlanırlar.

O zaman Hasanhan: “Biz böyle durmaya devam edersek Ğavazhan’ı öldürürler, altın davulu çabucak çalın”- deyip şöyle söyler:

2400 Yaş yerine gözden akıp kızıl kan,
Dar ağacının dibinde zar ağlar Ğavazhan:
Böyle yaparsa Ğavaz oğlan ölmez mi
Duracakmısın burada (böyle) atacağım?!

2404 Bağda açılan taze güller solmaz mı,
Ğavaz’ının peymanesi dolmaz mı ?
Dilekte bulun bize şimdi, atacağım,
Böyle yaparsan bu Ğavaz’ın ölmez mi!
2408 Çok aradığın maksadınız bulundu,

Kırk yiğit hepsi dahi üzüldü.
Duracakmısın (böyle) şimdi bakıp atacağım
Erken vur altın tilla davulu.

2412 Dinle bizim söylediğimiz sözleri.
Dört kıldık nurlu gözleri.
Ak dilekte bulun şimdi atacağım.
Bırak düşmana karşı bizleri.

2416 Kahraman yiğidin görünüşü çelik(ti),
Seyret bizim düşman ile savaşı.
Ak dileğini dile şimdi, atacağım.
Göstereyim düşmana öfkeli yürüyüşü.

Elkıssa Köroğlu bu sözleri işitip, Kırat'a kamçı vurup, altın davulu çalıp, kırk yiğide bakıp: "Sözler Ğavazhan'ı kurtarınız, ben Künhar 'a gideyim"- deyip Türkmen diliyle yiğitlere şöyle der:

2420 Elmas kılıç parıldayıp,
Mızrakları çatırdatıp, (birbirine vurarak)
Atı heybetli oynatıp,
Git Ğavaz'ın üzerine,
Kendim Künhar üzerine !

2325 Belde altın bıçaklanır,
Heybetli altın saçaklanır,
Toz kaldırıp, top top uçurup,
Git Ğavaz'ın üzerine,
Kendim Künhar üzerine !

2430 Kaplan gibi kuvvetlenip,
Argılamakla heybetlenip,
Tilla kalkan, sayğakı alıp,
Git Ğavaz'ın üzerine,
Kendim Künhar üzerine !

2435 Aslan gibi meydan oku
Düşmanına heybetini göster
Düşmanın kaçsın küme küme olup
Git Ğavaz'ın üzerine,
Kendim Künhar üzerine !

2440 Acımayın vazgeçip candan,
Meydan aksın kızıl kandan (Kızıl kanla boyatsın)
Dininiz (on kişi) bir taraftan
Beşiniz (beş kişi) diğer taraftan
Git Ğavaz'ın üzerine,

Kendim Künhar  zerine !

2446 Askerlerini yakalayıp
Kafa kesiniz kuvvetlenip,
Param-parça olsun viran olup.
Git avaz'ın  zerine,
Kendim Künhar  zerine !

2451 Şehrin içini sis bassın (Sis kaplasın)
Düşmanları sağ bırakmaya,
Bugün ahir zaman (kıyamet günü) olsun!
Git avaz'ın  zerine,
Kendim Künhar  zerine !

2456 Ordu çıkar zaman zaman
Toplanınız (birleşir)
Savaşıp gece-gündüz
Git avaz'ın  zerine,
Kendim Künhar  zerine !

2461 Ata benip kul yiğit
avazhan'ın gönlü sakinleŐip,
Ulu meydan savaş açıp,
Git avaz'ın  zerine,
Kendim Künhar  zerine !

2466 Hücum ediniz her bir yardım
Kılıçları parlatıp (parıldayıp)
Kan dökünüz ( ld r n) dar ağacına asıp.
Git avaz'ın  zerine,
Kendim Künhar  zerine !

2471 avaz oğlan oldu yetim,
Meydanda bir çıksın adım,
Ölmeden geri dönme kırk yiğidim
Git avaz'ın  zerine,
Kendim Künhar  zerine !

2476 Titretip dağ ve taşı,
Akıtınız kanlı yaşı.
Kırıp-döküp Kızılbaşı,
Git avaz'ın  zerine,
Kendim Künhar  zerine !

2481 Düşman kasın yel gibi,
Kanları aksın sel gibi,

Herbiriniz Şer gibi,
Git Ğavaz'ın üzerine,
Kendim Künhar  zerine !

2486 Yürekleri parça parça,
Adım atıp alŐa-alŐa,
Savaşıp kırk güne dek
Git Ğavaz'ın üzerine,
Kendim Künhar  zerine !

2491 Kızılbaşlar tamamıyla korksun,
Kırk yiĝidin gönlü (dolup) taŐsın.
Dinleyiniz, kırk koŐım (destekleyici)
Git Ğavaz'ın üzerine,
Kendim Künhar  zerine !

Elkissa K roĝlu Sultan bu sözleri s leyip, altın davulunu çalıp, kırk yiĝide iyi dilekte bulunur.

O zaman kırk yiĝit düşman üzerine at koşturup, kırıp döküp gözlerini oyup, diri diri kesip, aslan gibi akırıp, kaplan gibi yıktı, Künhar 'ın ii yandı. Davullar alınıp, mızraklar birbirine vurulup savıtlar parlayıp, kalkanlar sartıldap, başlar yarılıp, bedevler koşup, meydana ceset sıĝmaz oldu. Oklar fırlatılıp, mızraĝı derin derin sokup, zırhlar sökülüp, kanlar yutulup, kaanı kutulup, duranı tutuklanıp, büyük bir huc m baŐlatılır açılır. Savaş alanı kızıŐır.

Gözler görüp, kulaklar işitip, bacaklar yürüyüp düşmanı yokedip cezasını verip Őiddetli bir savaş olur.

Kırk yiĝit kaplan gibi heybetlenip, yedi gün dinlenmeden, aĝızlarına bir lokma koymadan savaşır. Su yerine kanlar akar. Pek çok düşmanın kafası ovada kalır. Kemikleri daĝ gibi yiĝilir. Düşman kanı atın dizlerine kadar gelir.

Künhar padişahu peşinden kovalayarak ordasına (sarayına) sıkıŐtırırlar, Künhar'ın bayraĝını yıkarlar.

K roĝlu Sultan tutsakları azat edip, Künhar padişahın ordasına çalgı çaldırıp d ĝ n yapar. Gönlündeki intikamını alır. (İntikam ateşini söndürür) O zaman K roĝlu Sultan Ğavazhan'ı yayına alıp, Gürjistan  lkesi geride kalıp, Jembilbel'e doĝru yola çıkarlar. Buna K roĝlu'nun g nl  razı olup dünyada hiçbir arzusu kalmadıĝına sevinerek Şöyle der:

2496 Bir Allah'ın emriyle,
Kırkların desteĝiyle,
Kara mezarın içinde,
Doĝdum arzum kalmadı!

2500 Kara yerde girip canım,
Olup anne mihribanım.
Yedi yaŐta akıl-usum,
Girdi arzum kalmadı!

2504 Bu dünya olur fani,
Jembilbel'in ben sultanı,
Birkaç günlük dünyada
Yaşadım arzum kalmadı!

2508 Bey olup Jembilbelinde
Kuş sürüp Havadak gölünde
Türkmenin yerinde
Devran sürdürdüm, arzum kalmadı

2512 Saltanatı gayret edip,
Seyran edip eğlenip.
Altın tahtın üstüne
Çıktım arzum kalmadı!

2516 Abat kılıp bu yeri,
Otuz yaşında kamil piri,
Kırklar hazretleri(ni)
Gördüm arzum kalmadı!...

2520 Hizmet edip ulu yiğtilerim,
Hanı oldum bu yerlerin,
Duasıyla pirlерimin
Yürüdüm arzum kalmadı!

2524 Jığalar var başımda,
Pirler şimdi yanımda.
Ağajunis'i kırk yaşında
Aldım, arzum kalmadı!

2428 Bereket var işimde,
Yaşadım eğlence içinde.
Mıskalayım'ı kırk beş yaşında
Aldım arzum kalmadı!

2532 Ben söyleyeyim gerçek sırrımı,
Denk kırlar bana piri.
Elli yaşında Gülnar periyi
Aldım arzum kalmadı!

2536 Zaptedip nice kentlerini,
Boğum boğum edip yangınlarını.
Kızılbaştan viran kılıp
Aldım arzum kalmadı!

2540 Yere döktüm kızıl kanı,

Sağ kılsın hüda canı.
Yüz yaşında Hasanhan'ı
Gördüm, arzum kalmadı!

2544 İçten kovup tüm özlemi,
Yüz on yaşında Ğavazhan'ı
Gördüm, arzum kalmadı!

2547 Ğurjistan'ın verip cezasını.
Salıp başa ölümünü.
Kızılbaş'ın gerçek cezasını,
Verdim, arzum kalmadı!

2551 Toplayıp kırmızı güllerinden,
Ğurjistan'ın ülkelerinden,
Bağlayıp Künhar Han'ı,
Yendim arzum kalmadı!

2555 Sağ tarafımda Ğavaz oğlum,
Sol tarafımda hanım Hasan.
Vefası yok dünya yalan,
Senden arzum kalmadı!

Elkıssa Köroğlu Sultan bu sözleri söyleyip, oynayıp, gülüp, kırk yiğit ile Ğavazhan'ı ortağa alıp kendisinin tilla Jıgasını Ğavazhan'a verip, kendi eliyle giydirip, Gıyratı, Jembilbeli, tekejevmit ülkesini Ğavazhan'a emanet eder, katar katar devletini, hazinedeki varını Ğavaz'a emanet eder. Ondan sonra Ğavaz'a Ahmet Serdar'ın kızını alıp verir.

Köroğlu Sultan (tüm hayatını), varını, yoğunu Ğavaz'a verir. Jembilbel'e geldikten sonra Ğavaz'ı hepsi de görüp çok mutlu olurlar. Halkın gönlü yücelir. (Mutlu olur) Ğavazhan'ı sultan edip, hepsi de umut ettikleri muradlarına ererler.

4.4.Köroğlu ile Bezergen

KÖRUĞLI MEN BEZERGEN

Köruğlınıñ jüz jıyırmağa kelgen kezinde eki kavipti javı bar eken. Biri -Kızılbas Bezergen batır. Ekinşisi -Kalmak Köbikti eken. Tekejèvmit elin şavıp almak bolıp Bezergenniñ on eki miñ kolımen kele jatkanın Köruğlı estiydi, sonda Köruğlı : “ Èlim kelse jaksı, kemese bek uyat is bolar, ne de bolsa aldınnan şıǵıp köreyin “ , dep Ğıyratına minip, jaǵın jibekpen tañıp, Bezergenniñ aldına keledi. Sonda Bezergen Köruğlınıñ Ğıyratım tanıp, attıñ üstindegi kisini “ Köruğlı” devge komsınap, oǵan aytkan sözi eken:

Men tanıdım Köruğlınıñ attarın, 1
Kayda ketti Köruğlıbek zattarım?
Kızılbastı Bezergen er bolamın
Şapsam kerek Türıkmenniñ halıkların.

Ğıyrat minip kaysı jakka barasıñ, 2
Köruğlınıñ jayın bayan kılasıñ?
Atıñ tanıp tanımadım men seni,
Èy, jigitim, kaysı jakka barasıñ?

Sonda Köruğlı men onıñ kulımın dep javap bergen eken:

Perzentsizdiñ süyip alar ulımın, 9
Karnı aşkannıñ bazarğa satar kulımın.
Meniñ atım er Kaşamşam boladı,
Kızmetşisi Köruğlınıñ, kulımın.

Köruğlınıñ kayratına muz kattı 13
Jarılkasa duşpanıña tañ attı
Kızılbastı Bezergen er bolamın,
Bayan etşi kanday edi kayratı?

Köruğlı üşin şıbın janhan keşemin, 14
Künde şarap sultanımnan işemin.
Kürsemin Köruğlımen jembilde
Küreskende men iytiğis tüsem.

Kızılbastan bezergen er keledi, 21
Karşığaday “ Köruğlını” köredi.
Kur dabıska maktaydı eken Türıkmen
Sendey bolsa takımında jüredi

Bersañ köziñ Köruğlını köredi 25
Köruğlıbek barsañ seni biledi

Aydalada maktanbaşı Kızılbas
Ülken kızık egeskende boladı.

Köruğlıdan asıp tuvğan katarım, 29
Jığa almasam elge ene dep kaytarmin.
Eğer barsan Köruğlını, Kaşamsam,
Bir kolımmen men aspaŋa atarmin.

Ey, Kızılbas , alıspakka kumarsıñ , 33
Takımında Köruğlınıñ jıarsıñ.

Köruğlını jıkpady dep oylama, 35
Eregissek osı söziñ payda ma?
Bir kolımmen men aspaŋa atarmin,
Ey Kaşamşam, menimenen oynama!

Barsañ köziñ Köruğlını köredi 39
Atı şıkkın o da ataktı er edi
Aydalada maktanbaşı, Kızılbas,
Kim jığarın bir kудayım bileği.

Ekive attan tusip kürese ketedi

Atağımen jurttan atın ozdırdı, 43
Mıktılıkpen jürgen jerin tozdırdı.
Aşuvlanıp ustap alıp Bezergen,
Atıp kökke Köruğlını jiberdi.

Köruğlı urıspenen kün keşti 47
Er Kaşamşam Bezergenmen kezdesti.
-Bul jığısın jığıs emes, Bezergen,
Jıgılmadım, senimenen teñ tüstim

Kaytasınan er Bezergen ustadı, 51
Esker turıp bir kızıkka batadı.
Ustağanda sıdatpadı kayratı
Jene bulğan Köruğlını atadı

- Ey, Kaşamsam, kayratımdı kör, deydi, 55
Jığa almadıñ ba elde bolsa sen, deydi.
-Bul jığısın jığıs emes, bezergen!
Jıgılmaymın elde bolsa men, deydi.

“Jıkpadıñ” dep eli de üzbedi küderdi, 59
Kayrattanıp saldı duşpan önerdi
Aşuvlanıp ustap alıp bezergen,

Köruğlını aspaŋa atıp jiberdi.

Köruğlı üške deyin küreseyin, jıksam öltirip keteyin dep oylap edi, èli kelmeytin bolğan son, özinin Köruğlı ekenin bildirip, bir söz deydi:

Ey Bezergen, ölmey dinde kirersiñ, 63
Nur sıypatın erdin tanıp bilersiñ,
Attı tanıp, tanımadın sen meni,
Kazir endi, ey, bezergen, kim dersin?

Ey, Kaşamsam, bezendirdiñ tilindi, 67
Saskanınñan şıǵırasıñ minindi
Tanımaymın Köruğlıday erindi,
Kim de bolsañ aytşı mağan şınındı?

Ğarıptardıñ karağanday közimin, 71
Duşpandardıñ avzındaǵı sözimin.
Ey, Bezergen, endi tanı batırdı,
Jembilbelde Köruğlınıñ özimin!

Arzan men jaman bilmes kımbatıñ, 75
Baluvüanday emes seniñ simbatıñ.
Öziñ osal er emessiñ Köruğlı,
Sonda da bir köñilinede kayratıñ.

Köruğlıbek, bergen senin tilegiñ 79
Aytkanıña men tan kalıp külemin
Öziñ osal er emessiñ, Köruğlı
Jolbarıstan artık jüregiñ

Atka minsen almağan javım kalmadı 83
Takımında talay duşpan zarladı
Bèrekelde, şınındı ayttıñ, Köruğlı
Aytkanıña er Bezergen tan kaldı.

Aspandaǵı ürker menen tarası, 87
Sen ekensiñ jembilbeldeñ korazı,
Menen korıkpay öz atındı tuvra ayttıñ,
Boldım sağan Köruğlıbek men paızı

Astımdaǵı sen tanıdıñ Ğıyrattı, 91
Üstindegi tanamadıñ bezzattı.
Ölgenimşe men jalğan söz aytpaspın,
Sağım sınıp ketkenim senen uyat-tı.

Köruğlibek, attan tisip şarap iş, 95
Jalğan aytsañ, körsetermin talay is.
Ahirettik dos bolayık, Köruğlı
Bul dostıkka şın er bolsañ belin ses.

Köruğlınıñ erliğine mas boldı, 99
Talay duşpan bezergende kas boldı.
Köruğlınıñ erliğine tañ kalıp,
Sol oranda kuşaktasıp dos boldı

Bezergen men Köruğlı öz elderine kaytpakşı boladı. Sonda bezergennin aytkanı:

Koş-aman bol, Köruğlıday asılzat, 103
Jembilbeldey şaharıña keyin kayt
Ekevimiz de eş kıyanat etpelik,
Bir-birimizge bolsın jurtım amanat.

Köruğlı ayttı: “ Jürgen jerim tüz degen, 107
Ölgenimşe jav mekenin izdegen,
Ekevimiz de eş kıyanat etpelik,
Koş, ey, dostım, jüre berşi, Bezergen.

Köruğlı oylaydı, burın duşpanmen dos bolğanım jok edi. Kazir duşpannan ıkkanday
bolıp dos bolğanım bek uyat is bolar, munı ne de bolsa öltirip keteyin dep soñınan ere
berdi.

Bılıy şığıp Köruğlı oylaydı. 111
Sonı öltirmey Köruğlibek tınbaydı.
Er Bezergen asıp edi tavlardan,
Köruğlibek endi aldınan oraydı.

Birin-biri jürgen jerin köredi 115
Köruğlibek bu da artınan eredi
Kün uyağa barğanında Bezergen
On iki mın eşkerlerin böledi.

Köruğlı sayğa tüsip küzetti, 119
Atamın dep sadaktarın tüzetti.
Ker at minip kele jatır Bezergen
Atayın dep sadaktarın kezepi

Karamsakka er Köruğlı kol saldı, 123
Altın sadak, bolat uştı ok aldı
Kayratımen tartıp edi Köruğlı,
Ökpelikten oğı barıp joğaldı.

Köruğlı attı da kaştı. Onı kaşırmay,  disin asırmay, attıñ üstinen julap alıp,
Bezergen bir söz dedi.

Senip edim Köruğlıday dosıma, 127
K r kılmadıñ K n limniñ hoşına.
M rtigindi jaña bildim, Köruğlı,
Akırında k rsetkenin osı ma?

Sayda t sip, ay, Bezergen, jatım em, 131
Senimenen dos boldım dep aytıp em,
Sen ekensiñ, men bilmedim Bezergen
Tünde j rgeren urı ma dep atıp em.

-Köruğlıbek endi bitti armanıñ, 135
Dos boldım dep meni beker oldadıñ.
 lgeninşe şınındı aytşı, K ruğlı,
Jaramaydı er jigitke jalđanıñ.

Bakıldık er bezergen suradı. 139
J zin k rip K ruğlıbek uyaldı.
şın  lerin er bezergen bilgen soñ,
Bir s z aytıp K ruğlığa jıladı.

- li de bolsa, K ruğlıbek, sıylaymın. 143
Kaharlansam şamam keler oylaymın.
Ahirettik dos ataņđan, K ruğlı
 ltirer em, dostığımdı kıymaymın.

 zim  lsem, on bir inim bar edi, 147
Paluvan tuvđan barlığı da nar edi.
 lsem dağı, Köruğlıbek ornım k p,
Kurıp keter seniñ ornıñ tar edi.

Tekej vmit sinin halkın er edi, 151
Ėariptergerge pana bolđan jer edi,
Kazır seni  ltirer em, Köruğlı
Jalđız tuvđan aldı-artıñ kem edi.

Köruğlıbek, sen eline kaytarsıñ, 155
Esiñe alsan künde duğa aytarsıñ
Endi  ldim, Köruğlıbek, aman bol,
Dos jazañdı t niri aldında tartarsıñ.

Bezergen de akılı bar er edi, 159
Bir Allanıñ salđanına k nedi.
Aytıp-aytıp Köruğlını uyaltıp,

Sapar Şegip ol dñniyaĝa jñneldi.

Köruĝlıbek attın basın tartadı, 163
Sözderi ötip süyeginen kaytadı.
Bir puşayman erge tüsker sekildi.
Bes kün, bes tün tamak işpey jatadı.

Köruĝlınıñ köñilinde arman bar, 167
Öltirgende Köruĝlıbek boldı zar,
Sırın aytpay Köruĝlıbek eline
Kudayıĝıp berip jatır bes jüz nar.

-Sözim tında menin aytkan, halayık, 171
İs kılmadım erliĝime layık,
Özim kılğan bir isime ökinip,
Jüzim ketti güldey bolıp sarĝayıp.

Bil kemdikti erliĝime keltirdim. 175
Mérttigimde bir jerlerge bildirdim.
Öp-ötirk Bezergenmen dos bolıp,
Ökpelikten atıp onı örtirdim.

Moyımnan meniñ künem tüser me? 179
Haktan emir kelip meni keşer me?
Bir sebeppen bezergendi öltirdim,
Kuran okısam kuday onı keşer me?

Köruĝlıbek üyine kelip oylaydı: “ Onıñ on bir inisi kegin almay jatpas” , dep.
Karavılĝa kırık jigittiñ bastıĝı sapabekti Şakırıp alıp, Köruĝlınıñ aytkanı:

Ey, sapabek, aytar sözim berik te, 183
Keşke kalmay Boztarlandı eritte.
Karavılĝa jiberemin men seni.
Bir nısana Köruĝlıbek bilet te.

Belge bayla türli-türli jaraktı, 187
Uşın kayra tilla altın sadaktı.
Adırlıdan karavıldı karañız.
Bul karavıl elge murat talap-tı.

Kızılbastıñ halkın maĝan kas kıldın, 191
Aş arıktı devletimde mas kıldım,
Kelgeniñşe koş aldıyar, Sapabek,
Dèvitulı Süleymenge tapsırdım.

Ey, sapabek mağan ergen jaranım, 195
Senen baska menin jok dür adamım.
Karavıldan köp keşikpey jıldam kayt,
Sen kelgenşe meniñ bolmas kararım.

Köruğlibek, kabıl aldım sözindi, 199
Köremiñ be körmeymin be özindi?
Köre almastay künder tuvsıa basıma
Köp işip em, keşire gör tuzındı.

Karavılğa Köruğlibek, jönedim 203
Jav degende kustay uşqıp tüledim.
Köremiñ be körmeymin be özindi,
Ağa sultan tèniri altında körermin.

Köruğlibek, sağan ergen jaran-dı, 207
Sen bolmasan meniñ künim karandı.
Köre almastay künder tuvsıa basıma
Men tapsırdım katın menen balamdı.

Ey, Sapabek, muñşa boldıñ nege zar, 211
Kırık jigittiñ batıǵı ediñ, ey, sardar.
Dèvletimde kapalanba, Sapabek,
Bizge bolar bir Allanıñ özi jar.

Boztarlanıñ basın jiber sol jerge, 215
Men tapsırdım şayhı vèli pirlerge.
Dèvletimde kapalanba, Sapabek,
Esen bolsañ bir kelersin ellerge.

Adırlınıñ şıkson eger kasına, 219
Mihnetka joldas boldın jasında.
Dèvletimde kapalanba, Sapabek,
Kırık şiltender kömek bolsın kasında.

Sapabek burın munday kapalanbaytın edi, bul jolı öz özinen kapalanıp, jersuvına, tav-tasına amandasıp jüre beredi.

Jatkan jerim meken etip jembilbel, 223
Jav degende jaranadı Türikmen el.
Köremiñ be, körmeymin be kaytadan,
Koş-amanbol körgenimşe havadak köl.

Meken ettim şükirdidey biyikti, 227
Bavırında avlavşı edim kiyikti.
Borsa kelmes bul saparğa aydadı,

Meken-jayım kalıp edi Küyikti.

Koş aman bol, akkan bulak suylarım. 231
Kaytarımın tuvra kelgen javların.
Mécilispen jatuvşı edim bir künde,
Aman da bol askar ala tavlaram.

Türikmenniñ er Sapabek balası. 235
Könilde bar jappar haktıñ sanası.
At şabuvğa japan dala jer edin.
Koş aman bol, meken-jaydıñ sarası.

Mèdet bergin baluvan ata pirlirim.
Bul mekennen endi ketti erleriñ.
Mécilispen jatuvşı em bir künde.
Aman da bol tavğa bitken güldirim.

Osını ayttı da on eki künde Adırlınıñ basına şığıp, karavıl karap eşnèrse
körinbegen soñ añ avlap jata berdi.

Adırlınıñ tavları bar biyikti. 243
Avlay berdi er sapabek kıyikti.
Kızılpenen er sapabek bilmedi.
Bir künderi köp èskerge jolıktı.

Ol èsker on eki miñ kölmen jatkan bezergenniñ on bir inisi eken. Sapabekti
körgen son bezergenniñ kence inisi kaldar hannıñ aytkanı:

Astındağı bizge bergil tayındı. 247
Türikmen bolsan eki köziñ ayrıldı.
Korıkpay kelgen bul eskerge kay bekzat,
Aytşı bizge, kay mekennen jayındı?

Adırlınıñ şan kılıpsıñ arasın, 251
Sen atıpsın tavdağı annın bèrisin,
Şınındı aytşı türikmenniñ balası.
Kay mekennen, kay şèherge barasıñ?

Minip şıktım boztarlannıñ belinen, 255
Şığıp edim Türikmendey elimnen.
At- jönimdi men aytpaymın, Kaldarhan,
Talap ettim Jèmbilbeldey şèrimnen.

Kızık bolar ekevmizge urıspak, 259
Türikmen bolsañ olja boldıñ öziñ-ak,
Jalınsañ da öltiremin men seni.

Nege 6ltirdiñ bezergendi. 6ziñ ayt?	
Ėarıpterge men bir bolĖan panamın, Alla boyırsa. basındı 6zip alamın. Men ŗınımdı, o Kaldarhan. aytayın, K6ruğlıday men duŗpanıñ bolamın.	263
Arzan menen jaman bilmes kimbattı. K6ruğlının jok dep edi boz atı. Menzemeymin K6ruğlığa men seni, Uksamaptı astındağı Ėıyratı.	267
Ėıyratıma altın akır saktırıp Arkanına altın kazak kaktırıp. Boztarlanım Ėıyratımnan kem emes, Ėıyratımdı 6yge kettim baktırıp.	271
Talap ettim men buzbakka elindi, Talkan kılıp tav-tasın men jerindi. Ey, K6ruğlı men kesemin basındı, Nege 6ltirdiñ Bezergendey erimdi?	275
Tarta s6yle, ey Kızılbas. tilindi, Aŗuvlansam sen baspaysıñ izimdi, Men 6ltirgen Bezergendi eriñmin Kaharlansam jene alarmın 6zindi.	279
Sapabekke duŗpan saldı nayzasın, Tavday kılıp eki batır aylasın. Kaldarhan men er Sapabek alıstı, K6ruğlığa tigizsem dep paydasın.	283
Bul urıstan es-akıldan ayrıldı, K6ruğlı dep sapabek te zar kıldı, Kezekpenen nayza saldı ekevi, Bolat nayza ortasınan kayrıldı.	287
K6ruĖlınıñ er Sapabek dostarı Jav degende k6ñiliniñ koŗtarı Bir AlaĖa er Sapabek sıyınıp Kaldarhannıñ basın kesip tastadı.	291
6likterge toltıradı dalanı, Avırladı er sapabek jara 6lden ketken er Sapabek sekildi, 6ŗ mındayın 6ltirgen son adamdı.	295

Bir Allağa er Sapabek jıladı.. 299
Esin tanıp Boztlarınan kuladı.
Kulağan soñ tamam duşpan jınalıp,
Öltirip tastap. atın alıp baradı.

Köruğlı altın üde jatıp tūs körip, meymanhanağa kelip, kırık jigitti ayatıp bir söz deydi:

Tavdan kandar bugün tünde tögildi, 303
Birev şavıp jarağınan бүgildi.
Altın üde uyıktap jatsam, jigitter.
Kabırğamın oñ jaktarı sögildi!

Kırık jigit endi minin atına, 307
Korkak bolıp karamañız artıña.
Karavılğa ketken dosım kelmedi.
Kel barayık Sapabektey dosıma.

Bir Allanın özi bolgay jarlarım, 311
Karavılta ölgen şığar tarlanım,
Kayrat sınar künder bugün, jigitter!
Hasanuğlım, jıldam jürşi paluvanım.

Ğabibolla, jıldam jürgil, Ğavazhan 315
Baz ayrıldık sapabektey danadan,
Ey jigitter, aytamın men zarımdı,
Ayamaymın Sapabekten barımdı.
Sapabegim bende bolğan narımdı.

Ğavazhan, Hasanhan, Ersakıya, kırık jigitpen javga attandı .

Kırık jigittiñ bəri altın sadaktı, 320
Kememes-ti, bəri berdey talaptı.
Sapabekke er Köruğlı küyinip,
At mandayın adırlığa karattı.

Tınbay jürdi Köruğlıbek tün katıp, 324
Ğıyratına altın suvlık saynatıp.
Tınbay jürdi Köruğlıbek aradan,
Astındağı bedevlerin oynatıp.

Adırlınıñ kezdesti olar şańına, 328
Urıs kılğan kızıl bastay javına
Soğıs kılğan Sapabektiñ jeri eken,
Küygin degen bir kün keldi tavına.

Köruğlınıñ munı kördi közderi. On iki mın atıñ jatır özderi. Belderindi mıktap bayla. dostar. dep. Jigitterge jëne aytkan sözderi.	332
Er Sapabek kaysı jerde kor boldı? İzin tappay Boztlarlanıñ zor boldı. Tüske deyin kırık jigit is kesti. İz taba almay kırık jigit tañ boldı.	336
Kan tögilgen jerlerine karadı. Üş miñ adam Köruğlibek sanadı. Ne ölisin. ne tirisin bile almay. İzimenen kuvıp ketip baradı.	340
Kıla almaptı er sapabek aylasın. Jigitteri aralaydı tav-tasın Bir setinen jürip edi Hasanhan. Tavıp aldı Sapabektiñ nayzasın.	334
Kırık jigit te sapşandata juristi. Jav degende arkaları kurıstı. Bir şetinen jürip edi Ğavazhan Tavıp aldı aspahanday kılıştı	348
Kaytardı Alla Sapabektiñ talabın Èr karuvın körgen sayın jilabın Ersakıya jurip edi bir jatkan. Tavıp aldı altın sadak baldağın, Şıbın jannan er sapabek keşer me, Erler ölmey koldan karuv tüser me?	352
Jür erlerim, endi èsker ketpesin, Duşpan kasıp şaharına jetpesin, Sapabekke jan kıyalık, Jigitter! Pende bolgan mörttiñ könili şökpesin.	358
Bitirmedim köñildegi armandı, Boztlarlan at Kızılbasta kolğan-dı. Karsı aldrınan jalğız kara körindi, Boztlarlan at karaganda şığar-dı,	362
Boztlarlanıñ artık edi bir isi Artık edi bes adamnan èr isi Kördi mektek Boztlarlandı közimen,	366

Kılış penen şabilip terisi.

Boztlarlanıñ tegi asıl zat edi. 370
Sapabektiñ javğa miner atı edi.
“Kaysı künder Kızılbaстан kutıldıñ,
Sultaniñniñ kalğan jerin ayt endi?”

Boztlarlan at keyin karay jüredi. 374
Körüğlibek eşkerimen eredi.
Er Sapabek kalğan eken dalaba.
Süyegine ertip artıp keledi.

Alla bermey kalğan eken tilegin. 378
Jana kördi Körüğlibek süyegin.
Aynımaydı eki bettiñ ajarı
Körgennen soñ Körüğlibek küyindi.

Kırık jigitim

Körseteyik erlikti 382
Men tirimde körsetpeymen kemdikti.
Körgeñ adam kayratıña tañ kalsın,
Kızılbaстан alşı bugün tendikti.

Körüğli osını aytıp bolğan soñ, Bezergenniñ bir inisi-kelip söylesti:

Bedev mingen kırık jigiti turasıñ. 386
Jıyılısıp öngime düken kurasıñ.
Şınıñdı aytşı,
kaysı elden bolasıñ,
Kay mekennen
kay şeherge barasıñ?

Şığıp edim Türikmendey elimnen. 390
Katın aldım Köni Kaptı periden.
Jembilbelde Körüğliniñ izimin,
Aydaharday javdı tartkan demimen.

Körüğlinin men ber basın keskenmin. 394
Adırlıda kanın suvday iskenmin.
Kuvıp keldin Körüğliniñ izimen,
Sen jıarsın küreskende özimmen

Tekejèvmit menin asıl zatım-dı, 398
Astımdağı mingen Ğıyrat atam-dı
Kırık jigittiñ er Sapabek bası edi,

Nege öltirdiñ Sapabektey batırdı?	
Kuvıp keldiñ. Körüǵlıbek izimmen, Sen jıarsıñ küreskende özimmen. Sapabekti öltirmeyin dep edim Men öltirmedim özi aytkan sözimen.	402
“Ey Sapabek. körmey töktim köz jasım. Men bilmedim Sapabektiñ kazasın segiz beyiş bolgay seniñ mekeniñ. Hordıñ kızı bolgay senin joldasıñ.	406
Bul dünyadan kettiñ erlik jüzimen, Amandıkka kelmed habar öziñnen. Körgenimşe, koş aldıyar Sapabek! Vakit jetse men bararmın iziñnen.	410
Bul eşkerdiñ soñınan kuvıp jetermin, Kayratımnen jeter-jeksen etermin. Şahit bolǵan sapabegim rıza bol Aman kelsem elge alıp ketermin.”	414
Kamşı saldı önkey bedev beline, Şıbın jannan ayrılıp tur kezinde. At oynatıp kele jatsa bekterin. Bir top kara körinedi közine.	418
Kızılbastıñ jana kördim karasın, Jigitterim atka kamşı salasıñ. Şıbın jannan ayrılğanşa urıs et. Kızıl bistiñ tandap şaşıp sarasın.	422
Aşuvlansam akıl jandı bilmeymin, Seni joymay eldin betin körmeymin. Jüz mın adam Sapabektiñ kunı edi, Kızılbastıñ jüz mıñına bermeymin.	426
Körüǵlıbek, kandı ediñ şın appak, Èrkimderde öz curtına asılzat Aǵam kunın alıp ketip baramın	430

Onan baska alğanım yok
keyin kayt

Körsetemin kızılbaşka küşimdi 434
.Arsız duşpan jaman kıldın isimdi
Birindi de jibermeymin eliñi.
Özderiñ kal, kudıkka ber kisindi.

Munı aytkan soñ Kızılbas tüsti atınan, 438
Kulak salsan iki baluvan zatınan.
Kayrat kılıp Köruğlıday asılzar.
Jetip bardı Kızılbastıñ artınan.

Sapabektiñ küyigi bar tım kattı.
Belbevinen Kızılbastıñ ustaptı.
Erikke koymay sol arada Köruğlı.
Kızılbastı köterip ap kökke attı.

Köruğlıñınñ alla berdi tilegin. 446
Kızılbastıñ kökke attı erlerin.
.Atkanına şıday almay Köruğlıñınñ
Küldey boldı toska tiyip süyegi.

Ayan boldı Köruğlıñınñ bir isi. 450
Trıladı duşpandardıñ tınısı.
Köruğlıbek öltirgen soñ berevin
Jene şıktı bezergenniñ bir inisi.

Köruğlubektiñ Hasan balasına aytkanı:

Hasan edi meniñ süyer perzentip. 456
Katırñnan artık edi aybatıñ,
Kartayğanda atañızdı kıynama,
Öltirüvge bar ma munı karatıñ?

Kayratımdı erler körsin, halayık, 460
Jav degende korkak turar muñayıp.
Ölsem ölip kızmetinde keteyin,
Bata bersi, Köruğlı ata, kol jayıp?!

Hasan uğlım, 464
Kızılbastı tas kıl - dep,
Aş arıktı devletiñe mas kıl, - dep,
Mèlikejdar serik kuday patşa, dep,
Ğali, Haydar - ekevine tapsırdım!

Onımenen jibergenim uyat-tı	
Köruğlınıñ mindi Ğıyrat atına. Ğavaz bala karamaydı artına. Duşpandardan mıktıedi Ğavazhan. Jetip bordı Kızılbastıñ zatına.	502
Mıktılıkpen duşpan köñilin tındırdı, Mıktılığın Ğavazhan da bildirdi. Salıp ketip kolındağı şokparmen. Basındağı kalkandarın sındırdı.	506
Ğavaz saldı aspanhanday şokparın. Endi urıstıñ bilip alıp andarın. Şayın kalkan basındağı duşpanıñ. Kesip tüsti savıtı men sandalın.	510
Tuv tübine aman-esen keledi. Konday ölim duşpandarğa beredi, Onnan, üzden şaşa berdi igitti. Erler barıp bir jağına kiredi.	514
Köruğlibek kayrattarın sınadı. Jigitterge köñili onıñ tınadı. Süyeginen birge ketken kayratın, Jalgız özi ikızık etip turadı.	518
Kırık jigit türikmennin mirzası. Tavda bolar arkar, kiyik, kuljası. Kamap kırdı Kızılbastı jibermey. At ton boldı Köruğlınıñ oljası.	522
Köruğlibek dünyayağ aynaldı. Jav degende karşığaday saylandı. Olja kılıp on eki mın attarın. Jèmbilbelge Köruğlibek aydadı.	526
Köruğlınıñ Alla berdi tileğın. Kızılbastıñ kökke attı dereğın. Kırık jigittiñ er Sapabek bası edi, Alıp kayttı Jèmbilbelge süyegin.	530

KÖROĞLU İLE BEZERGEN

Köroğlu, yüz yirmi yaşına geldiği zaman iki tehlikeli düşmanı vardır. Birisi Kızılbaş Bezergen Batır, ikincisi ismi Kalmuk Köbikli'dir. Bezergen'in on iki bin askerle, Tekejevmit ülkesine hücum etmek amacıyla yola çıktığına Köroğlu duyar. O zaman Köroğlu : “ Gücüm yeterse iyi, yetmezse pek ayıp iş olur, ne olursa olsun (yine de önüne çıkıp onu karşılayayım” diyerek kıratına biner, çenesini iplikle bağlayıp (yüzünü örterek)Bezergen'in önüne çıkar.

O zaman Bezergen Köroğlu'nun Kırat'ını bilir, fakat atın üstündeki kişiye “Köroğlu” sıfatını yakıştıramaz ve şöyle seslenir:

1 Ben Köroğlu'nun atını(atlarını) bildim,
Nereye gitti Köroğlubey zatlarım?
Kızılbaşta Bezergen adlı kahramanım,
Hücum etsem gerek Türkmen halkın(a)

5 Kırat'a binip hangi tarafa gidirsin,
Köroğlu'nun halini beyan edersin?
Atını bilip, tanıyamadım ben seni,
Ey yiğitim hangi tarafa gidirsin?

O zaman Köroğlu(da) “ Ben onun kuluyum” diye cevap verir.

9 Çocuksuzun sevip alacağı, oğlum,
Karnı acıkanın (pazara) satacağı, kulum.
Benim adım yiğit Kaşamşam'dır,
Hizmetçisi Köroğlu'nun, kuluyum.

13 Köroğlu'nun gayretine buz kattı, [Köroğlu tehlikeyle karşılaşır]
Bağışlarsa düşmanına tan attı. [Allah bağışlarsa canı kurtulur]
Kızılbaş'ta Bezergen adlı (denen) yiğidim,
Beyan et(iniz) nasıl idi gayreti [gücü].

17 Köroğlu için sinek candan geçerim , (Köroğlu için canımı feda ederim)
Her gün sultanımdan şarap içerim.
Güreşirim Köroğlu'yla Jembilde,
Güreştiğim zaman denk düşerim. (yenişemem)

21 Kızılbaş'tan Bezergen er geliyor,
Karşığa gibi Köroğlu'nu görüyor.
Boşu boşuna övermiş Türkmen,
Senin gibi olursa takımımda gider.,

25 Gidersen gözün Köroğlu'nu görür,
Gidersen Köroğlubey seni tanır.
İssiz yerde övünme, Kızılbaş,

Büyük eğlence kavgaya girdiğinde olur.

29 Köroğlu'dan aşip doğan yaşıtım. [yaşıtım bile Köroğlu'dan üstündür]
Galip gelmezsem yurduma nasıl dönerim.
Ey, Kaşamsam, eğer varırsam Köroğlu'nu,
Bir elimle gökyüzüne fırlatırım.

33 Ey Kızılbaş güreşmeye çok isteklisin,
(Sonra) Köroğlu'nun takımında ağlarsın.

35 Köroğlu'nu yıkamaz diye düşünme,
Tartışırsak bu sözüm fayda mı? [tartışmamız fayda eder mi?]
Bir elimle gökyüzüne atarım.
Ey kaşamsam benimle oynama!

39 Gidersen gözün Köroğlu'nu görür.
Adı çıkan o da ünlü yiğit idi(tir)
Issız yerde övünme Kızılbaş.
Kimin yeneceğini bir Allah bilir.

İkisi(de) attan inip güreşe başlar.

43 Şarıyla halktan (sıyrılıp) çıktı,
Kahramanlığıyla yürüdüğü yeri eskitti. [her yerde tanındı]
Öfkelenip kavradı Bezergen.
Köroğlu'nu göğe fırlatıverdi.

47 Köroğlu'nun hayatı kavga, döğüşle geçti,
Yiğit Kaşamsam Bezergen'le karşılaştı.
- Bu yıkışın yıkış değil Bezergen,
- Yıkılmadım, seninle denk düştüm.

51 Kaytasından yiğit Bezergen kavradı,
Asker durup, bunu eğlenceyle seyretti.
Kavradığında dayandırmadı kuvveti, (kuvvetli kavradığında rakibi dayanamaz)
Yine sallayıp Köroğlu'nu fırlattı.

55 Ey Kaşamsam, kuvvetimi gör, der,
Yıkamadın mı hala sen (beni) , der
Bu yıkışın yıkış değil Bezergen!
Yıkılmadım hala ben, der.

59 Yıkamadı diye henüz ümidini kaybetmedi,
Gayretlenip bütün hünerini gösteridi.
Öfkelenip kavradı Bezergen.
Köroğlu'nu göğe fırlattıverdi.

Köroğlu üçe kadar (üç defa) güreşeyim, yıkarsam öldürüp gideyim diye düşünmüştü. Kuvveti yetmeyince kendisinin “Köroğlu” olduğunu bildirir şöyle der:

63 Ey Bezergen , ölmeden dine girersin,
Nur sıfatını yiğidin tanıp bilirsin.
Atı bilip, tanıyamadın sen beni,
İşte şimdi, Ey Bezergen, kim dersin?

67 Ey Kaşamsam bezendirdin dilini,
Korktuğumdan gösterirsin zayıflığını.
Tanıyamıyorum Köroğlu gibi yiğidini,
Kim de olsan söyler misin bana gerçeğini?

71 Fakirlerin baktığı gibi gözüyüm,
Düşmanların ağzındaki sözüyüm.
Ey Bezergen, şimdi tanı kahraman,
Jembilbel’ de Köroğlu’nun kendisiyim!

75 Ucuz ile kötü bilmez değerini(i),
Pehlivan gibi değil senin görünüşün.
Kendin zayıp, yiğit değilsin Köroğlu,
O zaman da var gönlünde kuvvetin.

79 Köroğlubey söylediğin(senin) dileğin,
Söylediğine ben şaşırıp gülerim.
Kendin zayıp, yiğit değilsin Köroğlu,
Kaplandan fazla imiş yüreğin.

83 Ata binsen, yenmediğim düşmanım kalmadı,
Takımında birçok düşman ağladı.
Aferin gerçeği söyledin, Köroğlu,
Söylediğine yiğit bezergen şaştı, kaldı.

87 Gökteki ürker ile terazi,
Sen imişsin Jembilbil’in horozunu,
Benden korkmadan kendi adını doğru söyledin,
Oldum sana Köroğlubey ben razı

Sen tanıdın altımdaki Kırat’ı
Tanımadın üstündeki beyzadeyi.
Ölünceye kadar ben yalan söz söylemem,
Hayal kırıklığına uğrayıp gitmem, sana ayıp olurdu.

95 Köroğlubey attan inip şarap iç,
Yalan söylersen, gösteririm birçok iş.
Ahiretlik dost alalım Köroğlu,

Bu dostluğa gerçek yiğit olsan, karar ver.

99 Köroğlu'nun yiğitliğine mest oldu.
Birçok düşman berergen'e düşman oldu.
Köroğlu'nun yiğitliğine şaşıp.
O arada (o anda) kucaklaşıp dos oldu.

Bezergen ile Köroğlu ülkelerine dönmeye karar verdiler . O zaman Bezergen şöyle der:

Esen kal, Köroğlu gibi asılzade,
Geri dön, jembilbel gibi şehrine.
İkimiz de hiç hıyanet etmelim,
Birbirimize olsun yurdumuz emanet.

Köroğlu söyledi” Dolıştığım yerim gurbet diyen,
Ölünceye kadar düşman mekanını arayan,
İkimiz de hiç hıyanet etmeyelim,
Hoş, ey dostum, dün altık, bezergen.

Köroğlu(şöyle) düşünür. “ Bndan önce düşmanla arkadaş almamıştım. Şimdi düşmandan korkmuş gibi dost olmam çok ayıp olur, onu ne olursa olsun öldürüp gideyim” deyip peşinden gitmeye devam eder.

111 Böyle çıkıp Köroğlu düşünür,
Onu öldirmeden Köroğlubey rahat etmez.
Yiğit Bezergen aşmış idi dağları,
Şimdi, Köroğlubey, onun önüne çıkar.

115 Biri birini gittiği yeri görür, [bir diğerrinin gittiği yeri görür]
Köroğlubey de peşinden izler.
Gün yuvasına vardığında bezergen[akşam olduğunda bezergen]
On iki bin askerini böler. [ayırır]

119 Köroğlu ovaya inip gözetti,
Atacağım diye ok ve yayını düzeltti.
Ker at binip geliyor Bezergen
Atayım diyerek yayını doğrulttu.

123 Koramsağa yiğit Köroğlu elini soktu,
Atın yay, çelik uçlu ok aldı.
Kuvvetiyle çekmiş idi Köroğlu,
Öfkedin oku varıp yokoldu.

Köroğlu attı da kaçtı. Onu kaçırmadan, kurnazlığına aldanmadan atın üstünden çekip alan Bezergen, ona şöyle der:

217 İnanmıştım Köroğlu gibi dostuma,
Gitmedin gönlümün hoşuna.
Mertliğini yeni bildi, Köroğlu,
Sonunda gösterdiğin bu muydu?

131 Ovaya inip, ey Bezergen yatmış idim,
Seninle dost oldum diye söylemiş, idiml,
Sen imişsin, ben bilemedim Bezergen
Gece gezen hırsız mı diye. (ben oku) atmış idim.

135 Köroğlubey şimdi (artık) bitti isteğin,
Dost oldum deyip beni boşuna aldattın.
Ölmektense doğruyu söylemişin Köroğlu,
Yakışmaz kahraman yiğite yalan(ın)

139 Bağışlamasını yiğit bezergen istedi,
Yüzünü görüp, Köroğlubey utandı.
Gerçi öleceğini yiğit Bezergen bilince,
Bir söz söyleyip Köroğlu'na ağladı.

143 Hala da olsa, Köroğlubey, saygı duyarım,
Öfkelensem gücüm yeter diye düşünürüm.
Ahiretlik dost adanmış Köroğlu,
Öldürürdüm seni, dostluğuma kıyamam.

147 Ben ölürsen on bir kardeşim var idi,
Pehlivan doğan hepsi de deve(gibi) idi.
Ölsem dahi, Köroğlubey, gücüm devam eder,
Yok olup gidecek, senin yerin dar idi. [senin arkan yok idi]

151 Tekejevmit halkın yiğit idi,
Gariplere sığınak olan yer idi.
Şimdi seni öldürür idim Köroğlu,
Yalnız doğmuş, önün arkan yok idi.

155 Köroğlubey sen yurduna dönersin,
Hatırladığın zaman dua edersin.
Artık öldüm, Köroğlubey esen kal,
Dost(ça) cezanı Allah önünde tartarsın.

159 Bezergen de akıllı yiğit idi,
Tanrı yazgısına boyun eğdi.
Söyleyip söyleyip Köroğlunu utandırıp,
Sefere çıkıp öbür dünyaya yöneldi.

163 Koroğlubey atının başını çeker,
Sözleri(Bezergenin) geçip kemiğinden döner. [yüreğine işledi]
Bir pişmanlığa düşen yiğit gibiydi,
Beş gün beş gece yemeden içmeden yatar.

167 Koroğlu'nun gönlünde istek-arzu var,
Öldürdüğünde Koroğlubey oldu zar, [kan ağlar]
Sırrını söyledi Koroğlubey halkına
Hayır için verir beş yüz nar[deve]

171 Sözüm dinle benim söylediğim ey halkım,
Yiğitliğime layık iş kılmadım,
Kendi yaptığım bir işe pişman olup,
Yüzüm soldu gül gibi sararıp.

175 Bir kusuru yiğitliğime getirdim,
Mertliğimi ber yerlere bildirdim.
Yalandan bezergenli dost olup,
Öfkeden (ok) atıp onu öldürdüm.

179 Boynumdan benim günahım düşer mi?
Halktan emir gelip beni affeder mi?
Bir sebeple bezergen'i öldürdüm,
Kur'an okusam Allah günahımı affeder mi?

Koroğlu evine gelip şöyle düşünür: “ Onun on bir kardeşi bezergenin öcünü almadan rahat etmezler. “ Gözetleme, bekçilik içim kırk yiğidin başı Sapabey'ı çağırır ve şöyle der:

183 Ey sapabey söyleyeceğim sözü iyi anla,
Akşama kalmadan boz atlarını hazırla,
Nöbete gönderirim ben seni.
Bir hedefe Koroğlubey

187 Bele bağla türlü-türlü silahı,
Ucunu bile tilla altın yay-okunu.
Adırlıdan etrafı gözetleyin(iz)
Bu nöbet ülkeye murat için gerekli (dir)

191 Kızılbaş'ın halkını bana düşman ettim,
Aç-zayıfı devletimde mest kıldım,
Dönünceye kadar hoşça kal , Sapabey,
Davut oğlu Süleyman'a emanet ettim.

195 Ey Sapabey benim peşimden gelen yarenim,
Senden başka yoktur benim adamım

Nöbetten, çok geçmeden çabuk dön,
Sen, gelene kadar benim olmaz bakanım.

199 Köroğlubey kabul ettim sözünü,
Görür müyüm, görmez miyim ben seni?
Görmeyecek kadar günler doğsa başıma[Göremeyeceğim an olursa]
Çok içmiştim, affeder tuzunu.

203 Köroğlubey, nöbete yöneldim,
Düşman denildiğinde kuş uçup tüledim.
Görür müyüm, görmez miyim ben seni,
Ağa sultan Tanrı önünde görürüm.

207 Köroğlubey seni takip edin yarendi,
Sen olmasan benim günün kötüydü.
Görmeyecek günler doğsa başıma
Emanet ettim eşim ile çocuğumu.

211 Ey sapabey niçin bu kadar eyledin zar,
Kırk yiğidin başıydın ey Serdar,
Devletimde hüzne kapılma, Sapabey,
Bize olur bir Allah'ın kendisi yar.

215 Bozatarların başını bırak o yere,
Ben emanet ettim şeyhi, veli, pirlere.

Devletimde hüzne kapılma, Sapabey,
Sağ kalsan bir gelirsin(dönersin) ülkelere.

219 Adırlı'nın çıkarsan eğer başına,
Mihnete yoldaş oldun gençliğinde.
Devletimde hüzne kapılma, Sapabey,
Kırk keleşler yardım(cı) olsun yanında.

Sapabey daha önce üzülmezdi, bu sefer kendi kendine üzülüp, yurduna, soyuna , dağ ve taşına vedalaşıp gitti.

227 Mekan edip yattığım yer Jembilbey
Düşman denildiğinde yaranır, Türkmen halkı.
Görür müyüm, görmez miyim (ben seni) tekrar.
Hoşça kal görüşünceye kadar Havadak göl.

231 Mekan ettim Şükürlü gibi tepyi,
Bağrında avlardım geyiği.

“ Gitse gelmez” bu sefere gönderdi.
mekan yerim kalmıştı büyüklü.

235 Sağ salim ol akan pınar sularım,
Geri yollarım(bana doğru) gelen düşmanların.
Meclisle yatardım bir günde.
Sağ (Hoşça kal) ulu Ala dağlarım.

239 Türkmenin yiğit Sapabey evladı,
Gönülde var Cebbar Hakk’ın düşüncesi.
At koşturmaya geniş bozkır idin,
Hoşça kal mekan-yerim piri,tek olanı.

243 Medet ver(in) pehlivan ata pırlerim.
Bu mekandan şimdi gitti yiğitlerin.
Meclisle yatar bir günde.
Hoşça kal dağda yetişen güllerim.

Böyle dedi(ten sonra) on gün içersinde Adırlı’nın tepesine çıkıp. nöbet tutup
hiçbir şey göremeyince av avlayıp yatmaya devam edir.

243 Adırlı’nın dağları ulu idi.
Avlayordu yiğit sapabey geyiği.
Eğlenceyle yiğit sapabey bilmedi,
Bir gün çok askerli karşılaştı.

O asker(ler) on iki bin kişiyle gelen Bezergen’in on bir kardeşi imiş(ler).
Sapabey ‘i görünce bezirgenin en küçük kardeşi kaldarhan şöyle der:

247 Altındaki bize ver tayını.
Türkmen olsan isî gözün oyuldu.
Korkmadan bu askerlere karşı gelen hangi beyzade ,
Söyle böze, hangi mekandan, yerini?

251 Adırlı’nın toz etmişsin arasını.
Sen vurmuşsun dağdaki hayvanların hepsini,
Gerçeğini söyle Türkme’nin evladı,
Hangi mekandan hangi şehre gidiyorsun?

255 Binip çıktım Boztarlanın belinden,
Çıkmıştım Türkmen gibi yurdundan.
Adımı, halimi ben söylemem, Kaldarhan,
Talep ettim Jembilbel gibi şehrimden.

259 İlginç olur ikimize, çarpışsak [tartışsak]
Türkmen olsan, ganimet oldun, kendi gibi,

Yalvarsan da öldürürüm ben seni.
Kendin söyle , niye öldürdün Bezergen'i?

263 Gariplere ben bir korunak oldum.
Allah buyurursa başını koparıp alırım.
Ben gerçeğimi. ey kaldarhan. söyleyeyim,
Koroğlu gibi ben düşmanın olurum.

267 Ucuz ile kötü bilmez değerliyi,
Koroğlu'nun yok derlerdi boz atı.
Benzetemiyorum Koroğlu'na ben seni.
Benzemez altındaki Kırat(a).

271 Kırat'ıma altın ahır yaptıırıp.
Yularına altın kazık çaktırıp.
Boztarlanım kıratımdan ekisik değil.
Kıratımı evde bıraktım, baktırmak için.

275 Israr ettim ben bozmaya ülkeni.
Harebe edip dağ-taşın ben yerini.
Ey Koroğlu ben keserim başını,
Niyi öldürürdün Bezergen gibi yiğidimi?

279 Tartarak konuş, ey kızılbaş dilini,
Öfkelensem sen basamazsın izimi, [Öfkelensem kazanırım]
Ben Bezergen'i öldüren yiğidimim,
Kaharlansam yine yenerim seni.

283 Sapabey'e düşman salladı mızrağını,
Dağ gibi kılıp iki kahraman hilesini,[hünerini, savaş oyunu]
Kaldar han ve yiğit Sapabey çarpıştı.
Koroğlu'na dokundursam diye faydasına.

287 Bu kavgadan us-akıldan ayrıldı.[o kadar kızıştılar ki akılları başlarından gitti]
Koroğlu diye Sapabeyde ağladı,
Sırayla mızrak soktu[lar] birbirlerine.
Çelik mızrak ortasından ayrıldı.

291 Koroğlu'nun yiğit Sapabey dostları,
Düşman denildiğinde gönülünün destikçileri.
Bir Allah'a yiğit Sapabay dua edip [sığınıp]
Kaldarhan'ın başını kesip attı.

295 Ölülerle doldurur bozkırı,
Ağırladı yiğit Sapabey yararı, [sapabek'in yarası çoğaldı]
Güçten düşen yiğit gibiydi sapabey.

Üç binledrce öldürünce insanı.

299 Bir Allah'a yiğit Sapabey ağladı.
Bayırlık Bozatarlan'dan yıkıldı.
Düştükten sonra bütün düşman toplanıp.
Öldürüp atını alıp gitti(ler)

Köroğlu altın evde yatarken rüya görüp, konağa gelip kırk yiğidi uyandırıp şöyle der:

303 Dağdan kanlar bu gece döküldü.
Birisini koşturup silahından büküldü.
Altın evde uyuyordum, yiğitler
Kaburgamın sağ tarafı söküldü.

307 Kırk yiğit binin şimdi atınıza,
Korkak olup bakmayınız arkanıza.
Nöbmetçilige giden dostum gelmedi.
Gel gidelim Sapabey gibi dostuma.

311 Bir Allah'ım kendisi yarlarım.
Nöbette belki ölmüştür tarlanım,
Kuvvet sınar günler bugün yiğitler!
Hasanoğlum çabuk gidelim pehlivanım.

315 Gabibolla, çabuk yürü Ğavazhan
Biz ayrıldık Sapabey gibi dehadan,
Ey yiğitler, söylerim ben zarımı,
Acımam Sapabeyden varımı. (malımı, mülkümü)
Sapabeyim bende olan narım idi.

Ğavazhan, Hasanhan, Ersakiya, Köroğlu kırk yiğitle düşmana atlanır[ata binerek giderler]

320 Kırk yiğidin hepsi altın yaylı.
Ekmsik değildi hepsi istekli.
Sapabey'e yiğit Köroğlu çok üzülüp,
At başını Adırlı'ya çevirdi.

324 Dinlenmeden yürüdü Köroğlubey gece katıp, [gece gündüz]
Kırat'ına altın gem çığnetip.
Dinlenmeden yürüdü Köroğlubey aradan,
Altındaki bedevlerini oynatıp.

Adırlı'nın karşılaştı onlar tozuna,
Savaşıkları Kızılbaş gibi düşmanıma.

Kavga ettikleri sapabey'in yeri imiş.
Küygin denen bir gün geldi dağına.

332 Köroğlu'nun bunu gördü gözleri.
On iki bin atın yatıyor izleri.
Bellerinizi sıkı bağlayın, dostlar deyip.
Yiğitlere yine söylediği sözleri:

336 Ey Sapabey hangi yerde hor oldu?
İzini bulamadı Boztarlan zor oldu.
Öğlenece kadar kırk yiğit iz aradı.
İzini bulamayınca kırk yiğit şaşkın oldu.

340 Kan dökülen yerlerini aradı,
Üç bin adam Köroğlubey saydı.
Ne ölüsün ne dirisin bilemedi.
Peşinden kovalayıp yenildi.

344 Yapamamış yiğit sapabey hilesini.
Yiğitleri aradı dağ-taşını.
Bir kenardan yürümüştü Hasanhan,
Bulmuştu Sapabey'in mızrağını.

348 Kırk yiğit hızlıca yürüdü gitti.
Düşman dendiğinde arkaları sertleşti. [onlara cesaret geldi]
Bir kenardan yürümüştü Ğavazhan
Bulmuştu ısfahan kılıcı.

352 Döndürdü Allah Sapabey'in isteğini
Her silahını görünce ağladım,
Ersakıya yürümüştü bir yandan,
Bulmuştu altın yay dayanağını,
Sinek candan er sapabey geçermi? [canını feda eder mi?]
Erler ölmeden elden silah düşer mi?

358 Yürü, erlerim, Artık asker gitmesin,
Düşman kaçıp şehrine yerleşmesin.
Sapabey canımızı feda edelim,
Yiğitler!
Fani olan merdin gönlü alçalmasın.

362 Bitirmedim gönlündeki özlemi.
Boztarlan at Kızılbaş'ta kalmıştı.
Karşısında yalnız bir karartı belirdi,
Boztarlan at baktığında çıkardı. (bu karartı belki boztarlanın)

366 Boztarlanın artık idi bir işi, [bir hüneri vardı]
Artık idi beş adamdan hal işi.
Görgü beyler Boztarlanı gözeleriyle,
Kılıçla vurulmuştu derisi.

370 Boztarlan soyu asıl zat idi,
Sapabey'in düşmana binecek atı idi,
"Hangi günler Kızılbaştan kurtuldun.
Sultanın kaldığı yeri söyle şimdi?"

374 Boztarlan at geriye doğru yürür,
Koroğlu askeriyle peşinden gider.
Er sapabey kalmışkalmış idi bozkırda,
Kemiğiyle birlikte alıp gelir.

378 Allah vermemişti dileğini,
Yeni gördü Koroğlubey kemiğini.
Hiç farkı yok iki yanağın güzelliği(nin)
Görünce Koroğlubey yandı yüreği.

382 Kırk yiğidim, gösterelim kahramanlığı,
Ben yaşadıkça göstermem(size) acizliği.
Gören insan kuvvetine şaşırırsın,
Kızılbaştan alın bugün zaferi. (özgürlüğü)

Koroğlu bunu söyledikten sonra bezergen'in bir kardeşi gelip onlarla konuşur.
Bezergen'in kardeşi şöyle der:

386 Bedev binen kırk yiğit duruyorsun,
Toplanıp sohbet ediyorsun.
Doğruyu söyle, Hangi ülkeden geliyorsun,
Hangi mekandan, Hangi şehre gidiyorsun?

390 Çıktım Türkmen gibi yurdumdan,
Hatun aldım Köniy kaptı periden.
Jembilbil'de(n) Koroğlu'nun kendisiyim,
Ejderha gibi soluğuyla düşmanı çeken.

394 Koroğlu'nun ben bir başını kesmiştim,
Adırlı'da kanını su gibi içmiştim.
Kovalayıp geldin Koroğlu'nun izinden, [peşinden]
Sen ağlarsın kavga ettiğinde benimle.

398 Tekejevmit benim asıl zatımdı(r)
Altındaki bindiğim Kırat atımdı(r)
Kırk yiğidin yiğit Sapabey başıydı,

Niye öldürdün Sapabey gibi kahramını?

402 Kovalayıp geldin,Köroğlubey izimle. [peşimden]
Sen ağlarsın kavga ettiğimizde benimle,
Sapabey' öldürmeyeyim demiştim,
Ben öldürdüm kendi söyleyen(söylediği) sözü ile.

406 Ey Sapabey, göremeden döktüm gözyaşı,(mı)
Ben bilmedim Sapabey'in kazasını.
Sekiz cennet olsun senin mekanın,
Peri kızı olsun senin yoldaşın.

410 Bu dünyadan gittin yiğitlik yüzüyle.
Sağlığa(dair) haber gelmedi kendisiyle. [sağdır haber gelmedi]
Görünceye dek hoş, aldılar, Sapabey!
Vakit gelse ben gelirim iziyle. [izinden. peşinden]

414 Bu askerin peşinden kovalayıp yetişirim,
Kuvvetimle yer bir edirim.
Şehit olan Sapabey'im Razi ol
Sağ dönsem (dönersin) yurda alıp giderim.”

418 Kamçı vurdu hepsi bedev beline,
Sinek candan ayrılmış bu halde. [can vermeye hazırlar]
At oynatarak geliyordu beylerin,
Bir gurup karartı görünür gözüne.

422 Kızılbaş'ın yeni gördüm karaltısını
Yiğitlerim ata kamçı vurasın.
Sinek candan ayrılmaktansa savaş.
Kızılbaş'ın seçerek sokup önderini.

Öfkelensem aklım başımdan gidir, [bilmem]
Seni yoketmeden halkın yüzünü görmem.
Yüz bin kişi Sapabey'in kan hakkıydı,
Kızılbaş'ın yüz binine vermem.

430 Köroğlubey kanlı idin gerçek ap-ak,
Herkes de kendi yurduna asılzade.
Ağabeyimin kan hakkını alıp gidiyorum,
Ondan başka aldığım yok, geri dön.,

434 Gösteririm Kızılbaş'a gücümü,
Arsız düşman kötü kıldın işimi.
Birini de bırakmam yurduna, [hiçbirinizi göndermem yurdu]

Kendiniz kalın, kulluğa ver kişini. [esarete hazırlanın]

438 Bunu söyleyip Kızılbaş indi atından.
Kulak versen iki pehlivan soyundan.
Kuvvetlenip Köroğlu gibi asılzade,

Yetişip yakaladı arkasından.

442 Sapabey'in acısı var çok setti.(r)
Kemerinden kızılbaşın kavramıştı.
Pırsat vermeden o arada Köroğlu,
Kızılbaşı kaldırıp göğe fırlattı.

446 Köroğlu'nun Allah verdi dileğini.
Kızılbaş'ın göğe fırlattı yiğitlerini,
Atmasına dayanamayıp Köroğlu'nun.
Kül gibi oldu taşa deyip kemiği.

450 Ayan oldu Köroğlu'nun bir işi,
Daralır düşmanların nefesi.
Köroğlubey öldürünce birini
Yine çıktı bezergen'in bir kardeşi.

Köroğlubey Hasan oğluna şöyle der:

456 Hasan idi benim sevdiğim tek çocuğum,
Yaşıtlarından artık idi heybetin,
Yaşlandığında atanızı zorlama,
Öldürmeye var mı bunun kuvvetin.

460 Kuvvetimi yiğitler görsün halkım,
Düşman gelsi korkak durur kaygılanıp.
Ölsem ölüp hizmetinde gideyim,
Fatıha okuyup (iyi dilekle) Köroğlu ata, el açıp?!

464 Hasan oğlum,
Kızılbaşı taş et- değip,
Aç zayıfı devletine mest kıl- deyip,
Melikejdar yoldaş hüda padişah, deyip,
Ali, Haydar ikisine emanet ettim!

468 Hasan aldı Köroğlu'nun duasını,
Düşünmez tevekkel Hakk atasını.
Gökle gidiyor Hasanhan,
Köroğlu gibi razı kılıp atasını

472 Hasan kahraman kızılbaşla savaştı.
Yıkamazsa Hasan yiğide namustu.
Kum gibi kılda yürüdüğü yerin dağ-taşını.
Birbirinin kuvvetlerini sınıadı.

476 Bir Allah'a Hasan kahraman sığındı.
Kızılbaş alıp taşa vurdu.

478 Göge kalkıp at başını çeker,
Kızılbaş'ın başını kesip atar.
Sırayla geliyordu düşmanlar,
Her gelini kara kana batar.

482 Düşmanların gönlü kararıp,
Ölenlere kızılbaşlar bakıp, [bakıyordu]

Hasan kahraman öldürünce birini,
Yine çıktı yar gibi biri güçlü, tam kıvamında olan.

Koroğlu Ğavaz evladını çağırıp şöyle der:

486
486 Sizin aranızdan Allah'a inanan bir kahraman çıkar mı?
Hızır, İlyas pirllerine sığınan,
Düşmanlar çok, bizler aziz burada.
Tek başına gitsen ne olacak, Ğavazhan [teke tek çıksan...]

490 Sırayla düşmanımıza gidelim,
Düşman dendiğinde kormayalım, kaygılanıp
Siz olunca hiç kaygılanmam,
Dua et, Koroğlu ata el açıp.

494 Benzetiver Rüstem ile Dastana,
Eskiler(in) kanını su gibi aktana.
Devam et , ben emanet ettim Ğavazhan,
Ebubekir, Hazreti Ali, Osman'a.

498 Eline al isfahan gibi çeliği [kılıcı],
Mecnun kökten inip bin Kırat'a,
Mecnun köküm haysiyetsiz at idi,
Onunla göndermem ayıptı.(r)

502 Koroğlu'nun bindi Kırat'ına,
Ğavaz çocuk bakmaz arkasına.
Düşmanından güçlü idi Ğavazhan,
Yetiştı Kızılbaş'ın zatına.

506 Kuvvetiyle düşman gönlünü korkuttu,
Kuvvetini Ğavazhan da bildirdi.
Vurdu elindeki topuzla,
Başındaki miğferi kırdı.

510 Ğavaz vurdu isfanhan gibi topuzunu.
Şimdi savaşın bilip öğrenip sağ tarafını.
Demir kalkan başındaki düşmanın.
Kesip düşürdü zırhıyla örsünü.

514 Bayrak dibine sağ salim gelir,
Koyun gibi ölüm düşmanlara verir,
Onar yüzer soktu(öldürdü) yiğitleri.
Yiğitler gibi bir yandan girişir.

518 Köroğlubey kuvvetleri sınıadı,
Yiğitlere gönlü onun memnun kaldı.
Kemiğiyle beraber giden gayretini,
Yalnız kendi eğlence edip kaldı.

522 Kırk yiğit Türkmen'in mirzası,
Dağda olur arkar, geyik ,kulja
Çevreleyip kırdı Kızılbaş'ı bırakmadan,
At, kıyafet Köroğlu'nun ganimeti.

526 Köroğlubey dünyaya dönüştü
Düşman yendiğinde laçın gibi hazırlandı.
Ganimet edip on iki bin atları,
Jembilbel'e Köroğlubey sürdü.

530 Köroğlu'nun Allah verdi dileğini,
Kızılbaşın göğe attı direğini,
Kırk yiğidin, Er Sapabey başıydı.
Alıp döndü jembilbel'e kemiğini.

4.5.Köroğlu (Bozayhan)

KÖRÜĞLİ (BOZAYHAN)

Dambıranı kalğa alıp, Oylanıpta tolğanıp, Tındavğa halık kelgende Köruğlını kozğalık.	1
Söz şuvmaktap oralıp, Bir sözden bir söz taralıp, Jeldi küngi jalınday Sözim bir ketse kozdanıp, Acaldan korıkpay şüyiler Aspandap kıran şarlasa, Akın kuanıp süyiner, Tiliñ bezin arnasa Zımırıp jüyrik jüگیرer, Ayaktan birev şalmasa Jav dese batır kiyiner, Toktalmaz kegin almasa El eldiği bola ma, Ermen javğa barmasa?! Elşiliği buzılmas. Öz jerin javdan korğaşa Ağaş kalar kuvarıp, Japırak temır bolmasa. Teñizder kalar suvalıp, Kuyatın özen bolmasa. Özen de ağar küşeyip Bastav kulak koldasa. Jambıl da keter ağındap Halıktıñ küşi kozğasa, Bolat kunın joymaydı Tat basıp sınıp, tozbasa, Tat baskanı tozğanı Böylede tarlan ozbasa, Kelin tartlan kelgen jas, Joldı ilgeri sozbasa	5 10 15 20 25
Aygallasa ekpindep Jol baskan kèri taplanıñ, Artta kaldı köp künder İgilikke arnadım. Tuvğannan beri araıap Talay jerdi şarladım, Kèrilikti siltav kıp Jasımadım, kalmadım.	35 40

El biylegen handardıñ, Adamnan şıkkın jırtkıştıñ Kezdestirdim aluvanın.	45
Halıktı tilmen korğadım, Söz şındıkka kelgende Bas kessede bolmadım, Söz şındıkka jetkenşe Ötkir sözden torladım,	50
Şarığatın moldanıñ, Ötirikke satılıp Talaydıñ kördim barğanın. Korkıtıp èkim akırşa,	55
Para alıp molda şatılşa Alaköz baylar mal üşin Körgeñin aytpay jasırşa Alıpsatar javdager Kuvılığın aldap asırşa,	60
Durıstık kaydan tabılar? Nahaktan barıp darağa Sorlı kedey asılşa, Jarlığın han keşuv jok Bas urıp halık sarlasa,	65
Sözindi eşkim söylemeş Toyğanınşa almasa Aldav zarlık ötirik, Birevge birev nanbasa, Tamak üşin satılğan	70
Ulıkta ar kalmasa. Aytkanmenen jalınıp Arızındı almasa, Alatuğın kakınan Asırıp para karmasa,	75
Avğa tüsken balıktay Şığa almaysın bulkıñıp Èdilettik bolmasa. Künniñ kozin jasırar Künnin közin jasırar	80
Aspandı bul şarlasa, Eldiñ bağı aşılar Èdilettik ornasa, Balanı jaksı ösirmes Buzıktık şırmap torlasa,	
Kasiyet bolmas halıkta Baskaruvşı karlasa, Malday aylap adamdı	85

Orınsız küştep zorlasa, 90
Jav basırar halıktı
Başkaruvşı oñbasa,
Örkekirek nadanğa
Aştkan akıl konbasa.

Nadandıktıñ belgisi
Bet kelgende beriler.
Koja bolıp sırtıñnan 95
Orınsız bösip elirer
Özinen özi maktanıp
Buvğa pisip senirer,
Bilgis jüyrık özi bop
Oñaşada köriner. 100

Kerdeñ basıp ayağın
Jırtıla jazdap keriler.
Ösek aytar el kezip,
Enbek dese eriner
Oylamay orğıp söyleydi, 105
“Biletin börin men”, deydi.

“ Akılım arna tavsılmas,
Bilimim şalkar köl”, deydi
“Özimnen artık adam jok,
Avzımnan şıksa jön”, deydi. 110

Onbaytuğın ör kevde
Buris aytsañ könbeydi,
Mastandırsa maktavmen,
Kas duşpanın körmeydi,
Akıl aytkan dosına 115
Avlak dep kolın sermeydi.

Şürgen jerin büldirip
Elge tınıştık bermeydi.
Birev maktap kayrasa,
Orınsız iske aydasa, 120
Janaşırım sen deydi.

Uyatka barıp urınar,
Tumsıǵı kanap jıǵılar
Oyına da kelmeydi,
Ötken kündii eske alıp. 125
Özine esep bermeydi.
Añğan sorlı alaktap,
Boska şavıp dalaktap,
Jeksurın bolıp halıkka

Kanjilik bolıp terleydir
Aytıp ösek ötirik
Kasayetin ketirip
Jürgenin özi körmeydi. 1300

Tüsinbey sonday nardar
Ötti kıylı zamandar, 135
Janı aşıytın naşarğa
Tuvganşa édil adamdar.
Jetim menen jeripdi,
Tonap alıp key zulım
Mıktımın dep esirdi, 140
Jer men malın tortıp ap
Konısınan köşirdi.
Naşardın bergen arızı
Kaşan durıs şeşildi?
Kırğındatıp kıyratıp, 145
Tırşılığın öşirdi.

Halıkka azap şektirgen
Sol zamanniñ handarı.
Kanişer jëne zorlıkşıl,
Sol handardıñ sandarı. 150
Basına ajal töngende,
Azaptı kattı körgendi,
Halık sonda aňgardı.

Hanniñ biri Bozayhan,
Onan da halık zarladı 155
Eşbir hannan éildik
Halıkka ülgı kalmadı.
Öz kamı üşin soğısıp,
Jerdñ betin kandadı.

Burungı bir zamanda 160
Sultan ötken Köruğlı,
Körden şığıp ol bala
Atanıp ketti Köruğlı
Biraz söylep bereyin
Köruğlını halıkka 165
Eşkerele kızıl til
Ötken isti jarıkka
Asıla söyle kömeyim,
Aytar sözdi anıkta.

Jelip men de jöneyin 170
Kelgen kezde şabıtka,
Üstem bolsın merneyim,
On savsağım talıkpa!
Kıranday davsım sañkılđa
Tülki körgen şañıtta. 175

Kasınpay söyle, dombıram,
Jambıl söylep ketkende,
Dep kalmasın keybirev
Kèriklik buğan jetken be?
Sır bere koymas jambıl da 180
Jas ortağa jetkende
Kayrat biter boyıma
Jas ortadan ötkende.

Uzakka jambıl jiltedi
Öleñnen alıp kökparı, 185

Ayt degende aytpasam
Ozar mın elge ökpeli.
Meni de halık sıylamaş
El kadirin körmesem,
Sapañ akın demey me, 190

Söz kolkasın bermesem?
Eñbegim jarnar tübinde
El üşin şarşap terlesem,
Boyazhan attı er ötti
Kulaşın ken sermegen, 195

Jeñiluvdi bilmegen,
Kan maydanda-urısta
Karsılasıp kelgende,
Eşkim de tötep bermegen,
Özinen baska handardı, 200

Handık etken jandardı,
Ömirinde süymegen.
Jer betinde halıktıñ,
Kün astında jarıktıñ,
Bilesem bèrin men degen. 205

Kan körmese jeti күn,
El şappasa eki күn,
Kumartıp kanğa şöldegen
Altındı almas belinde,
Emir etip eline, 210

Dañkın estip bozayhan
Baspağan adam jerine.

Kabağına kar katkan, Kirpigine muz katkan, Jorikka şıkpay eskermen Küni jok hannın jay jatkan Nayzası altın şaşaktı Jorık jasap jan-joktı, Javdı kırıp jayrattı Malın tonap aydattı, Kırğın soğıs astında Şabındı körıp el jattı.	215
Bozayhannıñ joriğın Köp edi hangar kündegeñ. Bozayhan şıkşa akırıp, Eskerin jıysa şakırıp, Jer betinde ber adam Ezuv tartıp külmegen. Jorık jasap Bozayhan Suvday aktı kızıl kan, Jazıksız eldi kırğındap Nahaktan ketti talay can. Malın şavıp alğan soñ, Mekenin eldiñ örtedi, Hannan korlık el kördi Demesiñ birev ertegi Mine asınday engime Elesteter erteni Handar bilep kalanı. Uşan-teñiz dalanı, Han bilegen halıktar Kayğılı jène azalı Ayğa şapkan arıstan, Eregisip alıskan. Aşuvlı jène ızalı, Aş-jalañaş küyzelgen Han ayamas karanı, Hannan kayğı tartkan el Jürekteri jaralı. Handar aşuv şakırsa Halıktan öşin aladı. Bultka silten kılışın, Nayzasın kökke tiregen, Kan tögüvge kamartıp Künde soğıs tilegen, Üstemdik etip Bozayhan Askaktap şalkıp tasadı,	225
	230
	235
	240
	245
	250
	255

Bozayhanniñ dabılın
Estigen el kaşadı.

Javatın tündey tundatıp, 260

Kanı kaşıp surlanıp,

Kıya şavıp kuzdı alıp,

Oya şavıp muzdı alıp,

Baska jan tirlik etuvge

Jer betinde kızğanıp 265

Kılıştıñ kanı keppegen

Adamnıñ küşi jetpegen,

Jer kalmadı mañayda

Bozayhan jorık etpegen.

Urgan doptay domalap 270

Soğıskan jerde bas kaldı,

Şabvılda jeñgende

Nayzağa şaşıp kaytadı

Özderi kesken bastardı

Kızık körmey ömirde, 275

Kutıla almay ölimnen,

Kumırıskağa jeñ bolıp,

Öleksenen ten bolıp,

Talay kırşın jas kaldı.

Taskın özen suvlarğa 280

Adamnan köpir salıptı,

Dariya muhit, tenizden

Javına ötip barıptı

Konday kırıp javların

Baylığın tartıp alıptı. 285

Oslay ösip köñili,

Baylığı, jeri kenidi.

“ Han bar ma?” dep suradı,

mendey bop ötken ömiri

Köp işinen bir kempir 290

Türegeldi ornınan

Toyağına süyenip

Kürsindi kattı üş pet,

Kayğılandı küyini.

Türegelgen kempirge 295

Halık tügel karadı,

Kempir nuskap körsetti

Kisi asatın daranı.

-Han men dardan şoşınıp,

Jüregimiz jaralı. 300

On jeti ulım bar edi,

Ekevin ana dar edi, On besin tügel han aldı. Jalğız kempir men emes, Rahımdı han sen emes, Seksen beske men keldim, Jetpis üške sen keldiñ, Han bolğannan ber karay Bes jüz jorık jasandıñ, Kempir şaldı zarlatıp Tügel jermen tengerdin. Biraz tınıztık alatın, Arkamız kenip kalatın, Ölim kelip, ölmediñ, Özin kuv bas balañ jok. Artında senin kalatın. Seni joktar adam jok, Söylevge de şaman jok, Antım bar meniñ halıkka. Bügin söylep kalatın Javğa aydap kurttıñ, Halaktıñ tuvğan balasın Kessen dağı tilimdi, Men aytamın şınımdı. “ Bas keser han Bozayhan” Degen atak halıkka Tügel tarap bilindi. Jer betinde adamdar Sen ölgen küni kuvanar,	305
	310
	315
	320
	325
Men sekildi sorlılar Jılavdan sol kün vanar Balasın eldiñ kurıtıp Tursıñ bugün şattanıp, Senen jırtkış añ artık, Nemenege maktalık? Ömiri kañğa toymadıñ, Édetindi koymadıñ. Osını aytıp men bugün Öleyin dep oyladım.	330
	335
“Basımdı kes” dep aldına Kempir basın usındı. Ömirinde Bozayhan. Sol kempirden kısıldı. Bırak basın almadı, Betinde kan kalmadı.	340
	345

Jaksı dedi munan da Ajaldıñ tuvra alğanı Kayttı üyine kayğırıp Şattıktan patşa ayrılıp, On eki eyel, birevi	350
Söylesüvge batpadı Han köñilin jay kılıp. Alıp jatkan jer betin, Aytuvşı edi halıktar: “ Bozayhanniñ malı” . - dep, Handıǵı kimge kaladı? Örtenip işi janadı, Esebi jok baylıktı Kimder jıyıp alamadı? Köp alında tildegen, Han kadirin bilmegen, Sol bir mıstan kempirdiñ. Sözi ötip baradı: “ Asıl savıt üstimde Gavhar, injuv jıǵalı, Kara kök tulpar astımda Altın, kumis taǵalı Ölip ketsem bir küni Tuyaksız bop ötti dep, Duşpandar kılar tabanı. Murakorım jok bolsa, Sapayımdı şabadı”. Solay dep oylap bir kezde Han taǵınan kuladı. Eyelderi jıynalıp “ Ne boldı?” dep suradı ökpesi bar adamday Ökirip jatır kabanday Döñbekşidi turmadı.	355
	360
	365
	370
	375
	380
Bozayhan sonda söyledi, Söylegende büy dedi Jası bıyıl on beste Kişi vèzirdiñ kızı bar, Bolganday maǵan suluv jar, Sol köñilime unadı. On eki bedev, avlak ket, Senderden bala tuvmadı. Güljazıyra balgın jas, Kır murındı, kiǵaş kas, Kumis kirpik, altın şaş,	385
	390

Karañğını jarık kılğan Ülbiregen vız jas Balkıp erip ketkendey Savlesi tüsse kara tas Jazıyranıñ nurına Talay adam bolğan mas. El közine túspeytin Bet perdesiz, calañbas Körmey ğaşık bolıp han, Tirliginen ketti san. Hannan javap aluvğa Kasına jakın baruvğa, On eki birdey öyeldiñ Jetpedi korkıp batılı. Bas vèzirdiñ birevin Bozayhan aldı şakırıp, Kele sala vèziri Kala ma dep şıbın jan Ayağın kuştı jalınıp. Èlle bası alınıp, Han kasında köp adam Bastarı kalğan şabilıp. Dolı aşuvdiñ üstinde Bozayhan jatır şabınıp. Biraz mezgil sazarıp, Vèzirge javap katpadı, Üş kün boldı tösekten Bas kötermey jatkalı Hanğa kelip bas urıp, Bas vèzirdiñ jatkanı. Etti oğan han jarlık: “ Güljazıyra kelsin”, dep “ Kişi vèzir keşikpey, kızın mağan bersin”, dep “Eyeldikke alamın, Osı sözge sensin” dep Orındavğa jarlıktı Ketti vèzir jügirip. Üsti-bası şañ boldı, Avzi, murnı kan boldı, Jolda talay sürinip. Kişi vèzirden bas vèzir. Kele süyinşi suradı: -Osınşa halık işinen, Senin kızın jazıyra Han taksırğa unadı.	395 400 405 410 415 420 425 430 435
--	---

Öz küyemin han bolıp,
Kolınnıñ osı jetkeni
Han aldına jıldam bar,
Aynıp kalsa han taksır,
Bolarsıñ mağan ökpeli. 440

Estigende jazıyra
Kaltınap şöşip zarladı,
Kandı jas közden parladı,
Jetpiste şalğa barganşa 445
Künimdi soğan salğanşa
Acal nege almadı?
Zarlağanmen jazıyra
Zarın tındar adam jok.
Ekesi ayttı: “ Karağım, 450
Kañğa karsı turarlık,
Oğan tötep bolarlık
Erligim jok, şamam jok”

Güljazıra suluvdı
Han aldı on bes jasında, 455
Jakızsız jas bardırğan
Nokta tüsti basına
Güljazıyra kusa bop
Közine jas doladı.

Denesi jastıñ türşirip, 460
Kusalı, dertti boladı.
Patma kelse kasına,
Kaygı tüsip basına,
Es akıldan tanadı.

Aytar sözden janılıp 465
Essiz bolıp kaladı,
Kandı jas közden sorğalap
Tasığan seldey ağadı.

Közinen akkan ıstık jas
Kara tastı eritken 470

Jazıyranı kim eken
Patşadan avlak jeritken?!
Körgeñ jerden türşikti
Jazıyranıñ denesi,
On bestegi jazıyra 475

Kaygıdan boldı elesi
Jakın gelse Bozayhan
Üreylenip boldı ölmeşi
Jetpisten jası askanda
Jas kız alıp jelikti. 480

Elden astım dese de Güljazıyra kemitti Kurağan şengel astında Öse almay gül solıptı Güljazıyra zarıktı,	485
Öz teñin oylap tarıktı, Köziniñ jasın sarıktı. Jürgen jas kız şark urıp, Torğa tüsken suñkarday Kayğı, muñğa molıktı.	490
Kuvanıştı han otır Ak suñkar tüsip torına. Takka otırdı kulşınıp, Eldekimniñ sorına. Bir bay keldi jetelep Jetip tozşa kiyimi	495
Parşa-parşa kiyimi Denesi avır jaralı Jalañ ayak, jalañ bas, Kiyimsiz otır jalanaş,	500
Neşe kün tamak işpegen Dirdek kakkan sorlı jas. Aşuvlı bay söyleydi: -Arızım bar, han taksır Mal kerek bolsa moynıma Kereginşe sal taksır!	505
Oısı bir tazşa balanıñ Körüğli moğan ötip tur, On bes dilda moynında Beker boska ketip tur,	510
Arızım sizge sol, taksır, Bul şaharda, ey, patşam, Tili aşcı bu tazmanıñ, Kördiniz be, minekey, Tazşalardıñ askanın?	515
Ötken jılı bir tazşa Boldı meniñ kolımda, Osınday tili kaydattı Ol tazşanın soran da, Bir tazşanıñ jüz kırık Jüredi eken sañında	522
Bıylğı jılı bir tazşa Kez boldı tağı sorıma. Tazşa bitken boska jür Şahardıñ bılğap köşesin. Özimen birge kırsañız	

Tazşalardı ösirgen
Èkesi men şeşesin.
Eldi buzıp baradı,
Elge bülük saladı,
Bulardıñ basın kesesiñ?
Kimniñ basın kesesin?

530

Güljazıra jarıñız
Tazşağa bizdiñ üydegi
Ğaşık eken, naniñiz!
Ötirik bulsa bul sözim
Basımdı, taksır, alıñız!
Sizden artık köripti
Güljazıyra tazşanı,
“ Mensinbeymin” deydi eken

540

Jetpistegi patşanı
Akılın kèmil hanzada,
Künèhar bolıp karası,
Sizdi kulğa satkanı

545

Èmir edrip Bozayhan
Tazşalardı jıydırdı,
Èmirimen şahardı
Vısına sıydırdı

550

Tazşanıñ tili tigender
Birge kelsin tazşamen,
Kimdi tildep küydirdi?
Bir baybatşa bolmadı

Tazşalardı maktağan,
Künèsi jok bolsa da,
Kedey sorlı tazşanı

555

Baybatşa kaman jaktağan?
Tazşalardı darğa astı,
Bolmadı eşkim aktağan.

Tazşalardı kuldıkka
Èr şahardan kelgender
Surasa da satpağan
Saguvşınıñ tilimen

560

Tazşağa patşa öşikti
Tazşalar jügin arkalap,
Boy jasırıp kalkalap,
Patşadan kaşıp köşıpti.
Kaşıp jürgen taz bolsa,
Kez kelgen jerde şabarlar

Olardıñ basın kesipti. 570

Basında kıltañ şaşı jok,

Jşüvine ası jok,

Jalañ ayak jalañaş

Eneden tuva jalañaş

Bir tazşanı jetektep

Èkeldi dardın kasına,

Janı aşıp ayap halık tur,

Karap üsti-basına,

Tazşa sonda söyledi:

“Öletin janda üş tilek,

Tileğimdi ber”, dedi. 580

Han ayttı: “ Kabıl dilegiñ

Tazşağa söz beremin,

Koyar eken ne tilek,

Tındap sözün köreyin”

Birinşi meniñ tilegim:

Jalınganmen jan kalmas.

Onı jaksı bilemin.

Ziyanım jok eş jañğa

Künimdi körüp jür edim. 590

Turmın dardıñ kasında,

Dar duzağı moynımda,

Jastan körgeñ azabım

Şaş şıkpadı basıma.

Karata aytam halıkka

Budan keyin tirilip

Kelmespin kaytıp jarıkka.

Jendetteriñ jan algış

Sözime tıyu salmasın.

Tilim tise birevge 600

Basımdı kesip almasın,

Bitirgenşe sözimdi

Moynıma tuzak salmasın,

Oı sizden tilegim

Berdim deseñ han taksır?!

Sözindi men bastayın,

Arızımdı aytıp bolganşa

Korkıp jène saspayın.

Eki ayta almay Bozayhan

Tazşağa erkip beredi. 610

Èmirin jürüp, bozayhan,

Jorık jasap düniyeni

Kara tuman, şañ kıldıñ,

Adamğa janiñ aşımay,

Kırğındatıp halıktı
Jerdiñ betin kan kıldıñ.
Rakımsız, Bozayhan,
Tazşalarda ne jazık?
Jazık seniñ öziñde
Halıkka tigen zèbiriñ 620

Körinbeydi köziñe
Kulağın Sal, halayık,
Tavşanıñ zarlı sözine!
El şavıp işken kanına
Bul han taksır toymadı,
Sorlı tazşa kandarın
Kosa işüvge oyladı.
Uksamaydı adamğa
Rakımsızdık mineziñ 630

Aydatıp meni aldırdıñ,
Dar tuzağın saldırdıñ,
Tazşanıñ işip kandarın.
Suvsınıñdı kandırdıñ,
Düniyeniñ jüzin şan kıldıñ,
Jerdiñ betin kan kıldıñ.
Tügel bilep kurğaktı
Èmirim tüt dep jar kıldıñ,
On iki èyel üstine
Jazıyranı jar kıldıñ?! 640

Güljazıyra sondıktan
Han bolsañ da süymeydi.
Jırtkış dep senen şoşınıp
Adam dep seni bilmeydi,
Kayğı tartıp kasiretpen
Ezüv tartıp külmeydi.
Bir zalımnıñ sözi üşin,
Jetim- jesir tazşanı
Kıruviñ, sirè, jön be edi?
Artında kalar balañ ok.
Bizden de kuv takırsıñ 650

Takır tiri jürnese
Han da birge asılsın!
Öz minindi körmeytin
Han bolsan da sokırsıñ
Aşuvlanıp Bozayhan,
Söyletpeyiñşe tazşanı
“ Darğa jıldam tart “, dedi.
“ Mundaylardı söyletpey,
basın jıldam şap “, dedi

“Jazıranı keltir,” dep 660
Bir jendetin jiberdi.
Hannan buyrık alğan soñ
Toktamay jendet jöneldi.
Basın juvıp Jazıyra
Otır edi taranıp,
Kirip keldi bir jendet
Eki közi olarıp
“ Jıldam kelsin Jazıyra”, dep,
Jarlık etip han şakırdı,
Aşuvlı han akırdı. 670
Belgili boldı halıkka
Jazıyra tiri kalmaydı.
Sayrap turğan tazşanıñ
Kaytse basın jalmaydı.
Jendet kele söyledi:
-Bozayhanday sultandı,
Güljazıyra, süymediñ,
Bir tazşanıñ tilinen
Endi, mine, küygeniñ

Katelesin Jazıyra 680
Han aşuvın tebirentiñ,
Endi, mine, kor boldı
Tazşalarmen bir kettiñ.
Jazıra turıp jendetke:
Keldiñ be, dedi, habandar,
Hanniñ eti etime
Tikenektey kadalar
Bayım dep kaytıp jüremin.
Aldamşını jan alar?
Kelgeli zarlap jılavmen 690
Tartıldı kevip tandırım.
Ölmegen soñ şıdavmen
Jılap mavkım kandırdım.
Men bir ösken balbırap
Bakşalı ağaş jemisi,
Basında tursam salbırap,
Jemek bolğan èr kişqi
Alaca jerde men tursam
Kimniñ kelmes jegisi?!
Han emes ol, kara tas, 700
Sonımen birge jatkañşa,
Etime siri batkañşa,
Jazıyanıñ érkaşan
Sol üşin keler ölgesi!

Ülbiregen jibekti
Eriksiz könge japsırsa,
Körine me jarasıp?
Köngge kalay jabıskan,
Demes pe edin adasıp
Ölimdi artık keremin,
Sonımenen sanasıp.

710

Öksüvmenen ötkenşe
Şıbın jandı kıynamay,
Kutılaysın darğa asıp!
Şal dertine küygenşe,
Kanım barıp kosılsın
Tazşalardıñ kanına.
Tazşa da bolsa öz teñim
Jatsam, sirè arman jok,
Solardıñ, barıp janına!

720

Jazıyra keldi kuanıp,
Kurğan dardıñ kasına,
Aldı-artına karamay
Tuzaktı saldı basına,
Tazşamen birge ölüvge
Turğanday-ak asığa
Külbettenip Bozayhan
Kırındap teris karadı
Güljazıyra ölimdi
Özi süyip kaladı.

730

Buyruğın kütip Bozaydıñ
Jendetteri dayın tur,
Tartpak üşin daranı.
Jazıyranı kıya almay
Han toktaldı şamalı,
Jazıyranıñ ülbirep
Betinen nuri tamadı.
Sonda durdı jazıyra
Han eki aytsan karasıñ,
Jendetteriñ jan alğış,
Tartpaydı nege darasın?
Sarayınan Bozayhan
Jaksı körıp men turmın
Taz şalardıñ molasın!
Degende han: “ Tart!” dedi,
Barmağın özi şaynadı.
Kapalanıp han sonda,
Bul kalay dep oyladı.
Sımğa tartkan kümistey

740

750

Suluvdın appak bilegi
Bayavlap barıp toktaldı
Jazıranın jüregi
Tursa da darda köz tarttı
Sümbidey tüzuv süyegi.
Jozıranı körgen jan
Janı aşdı, kayıstı.
Tal şıbıktay buralıp
On savsağı mayıstı
Tandap alğan jazıyra
Asılıp ketti darağa,
Jete almadı Bozayhan
Bir şır etken balağa
Suyıp alğan jazıyra
Kezdesti munday jalağa
Jaksı kördi jazıyra
Hannan kuldın öligin
Ölerinde ötindi
Kulmen birge kömvin.
Jas kurdardı kaladı
Jazıranın jüregi
Aralasıp bir ketti
Önkey jastın süyegi,
Kömilip birge tazdarmen
Orındaydı osılay
Jazıranın tilegi.

760

770

Sonımen eki jıl ötti,
Jazıyra jatkan kabirge
Ağaş şığıp jemişti,
Mévelep ösip güldepti.
Jemisti körkem ağaştar
Kuldardıñ önip basına,
Kete almaydı barğan jan
Tamaşalap kasına
Erekşe şıkkın eki ağaş
Eñkeyip kelip kabıskan
Birine biri asıla
Körgem adam tañırkap
Keremetin tanıydı,
Bozayhan buğan tarılıp
Özinen özi nalıydı.
“Güljazıyra suluvdi
Takıldak tazşa kuştı ma?
Bérinen de osınıñ
Tağdır, şirkin, küsti me?”

780

790

Kündiz-tüni uyıktamay
Bozayhan da zarlaydı,
Süyegine tañba bop
Balasızdık kalmaydı
Özinen özi ökinip
Köziniñ jası tögildi,
Balasız ötip ömirden
Kabırğası sögildi,
Bir zulımnıñ tilimen
Jazıksız kan tögildi,
Künder ötti, tün ötti,
Zorlavmen talay jıl ötti,
Bir perzenttiñ kaygısı
Bozayhandı jüdetti.

800

Koyşısı hannıñ karaköz
Uzakka koyın jayatın.
Şalkar nuvlı şalğınğa
Aydap barıp salatın.
Kul molanıñ bağına
Bir uyıktap demin alatın
Kün tüs bolsa Karaköz
Molanı kelip tabadı,
Esine tüsip jılaydı
Tazşa kuldar bayağı
Öñkey kırşın jastardı
Karaköz kattı ayadı.
Solardı oylap turğanda
Etpeyter barıp jıǵıldı.
Ortasınan üzildi
Tayanıp turğan tayağı.
Tayağı sındı Karaköz,
Avır kayǵı zilinen,
Jay ğana emes osı söz
Jılaytın ol şınınmen
Koralaytın koyların,
Şıǵarıp kayǵı oyların,
Tazşalardıñ jırımen:
“Armanda ketken kırşın jas,
Zulım handar kanğa mas
Karşılık edip patsanıñ
Betine eşkim karamas.
Kuray-kuray kök serke,
Koy işinde sen erke,

810

820

830

İyen jerde men erke
Jakındasañ molağa 840
Basasan asığa sen nege?
Ağaş öngen mèveli
Kuldardıñ köz jasına.
Takal eşki mañırap
Erip jür senin kasiña,
Mañırağan davısı,
Bul molağa kelgende
Kaluvşı edi basıla.
Aruvakpen èlde bul
Emes pe eken aşına?! 850
Sol bir jerge kelgende
Koylar cuvsap kaladı,
Kölèkede uyıktap
Karaköz demin aladı,
Öristetip şaharğa
Koyın alıp baradı.

Sol kalada turatın
Karatokal eşkiniñ
Kempir eken iyesi
Kırık ulı bar kempirdiñ, 860
Kırık ulına kırık kasık
Enşige süt tiyesi
Savşa süt jok eşkinen,
Karaközdi karğavmen.
Kempirdiñ kattı silesi,
Kırık balası şuvladı
Kolına tiymey ülesi,

“Eşkimdi savıp işip jür,
Dep oylaydı sol kempir,
Karaközdiñ kinəsi 870
Munday urı kayşını
Nanğa arız eteyin,
Izası ötti uranıñ
Ttbine söytip jeteyin,
Han sözimdi almasa,
Kuldiñ sözün koldasa.
Bul şahardan kanğırıp.
Kırık ulımdı alıp keteyin!”
Aşuv kıskan sol kempir
Hanğa arız etedi, 880
Özinen burın osı söz
Hanğa kelip jetedi.
-Sözimdi tında, han taksır,

Kolımda kırık ulım bar,
Sol uldardı saktavğa
Meniñ kanşı pulım bar?
Körek etken eşkimdi
Savıp işip koyatın,
Karagöz attı kulıñ bar.
Kempir söytip zarladı,
Kandı jas közden parladı
-Kırık ulım bar, malın jok,
Baska azık, dènim jok.
Aş jalanaş men sorlıñ,
Söylevge şama, èlim jok,
Èdiletti Bozayhan,
Senen askan han bar ma?
Kaharındı tanıttıñ.

890

Talay askan handarğa
Karamasañ karama
Mendey kempir, şaldarğa!
Tiri bolsa kırık balam
Seniñ kulun emes pe?
Bozayhanniñ èskeri
Esepsiz köp demes pe?
Eregisip soğıssañ.
Javdı kolmen jeñesiñ,
Kul kömedin jok bolsa
Javdan korlık köresiñ.
Kırık kul köp pe, bir köp pe,
Osığan, taksır, ne deysiñ?

900

910

Aşuvlansañ Bozayhan
Düniyeni bögeysiñ,
Sütün işip eşkimniñ,
Karaköz kul semirdi,
Keselinen sol kuldıñ
Kıskarttı kırık ömirdi
Urıktı, taksır, baspasañ,
Buzıladı halkıñız,
Bolaspaytın buzıkka
Bar edi goy saltıñız.
Karaközdi tarağa
Öltiriñiz, tartıñız!

820

Bozayhan sindi kempirdiñ.
Jılap aytkan közine
Jendetterin jiberdi,
Karaköz kuldı toktavsız
Alıp kel dep özime

Jendetter kuldı ökeldi,
Buyrık alıphanınan 930

“ Şınındı ayt”, dep kıynadı
Burav salıp sanınan
Kempirdiñ tokal eşkisin
Sen Karaköz savıpsıñ,
Boska jürmey, karaköz
Söytip olca tavıpsıñ
Tüzüv joldan burılıp,
Aramdıkka avıpsıñ.

Şınındı kazir aytpasan
Asılasıñ darağa, 940

Tamak tappay kempir jür,
Üyinde kırık balağa.
Kol ayağı baylavda
Karaköz jatır zarlanıp
Düniyege kızıǵıp.

Körmedim taksır, aldanıp.
On jegiz jasta balamın,
Bir kempirdiñ tilimen
Na Haktan küyip baramın.

Osıdan meni bosatsañ 950
Eşkini savǵan bendeni
Kaytsem-daǵı tabamın
Buyrık kılsañ, taksır-av,
Künèsiz ölip kalamın
Kulak salmay sözine
Şırkırattı balanı,

Şırıldaǵan davısı
Aspandı jarıp baradı
Kulak saldı jetimge
Dalanıñ taǵı oñları, 960

Janǵırǵıp teñseldi
Jer men köktiñ zañǵarı,
“Kaldır” dep tiri zarlaǵan

Davsın estip balanıñ,
Kayǵırdı öte kamıktı
Añ, kustarı dalanıñ

Jetimge sonşa janı asıp
Jetim kiyik jıladı
Kara tastı jibitti
Köz jasınıñ bulaǵı 970

Jetim kalǵan anadan
Kiyiktin ol ılaǵı
Karaközdiñ tirligin
Jetimler tügel suradı.

Orman, togay aspanda
Jetim kustar şuvladı
Han jarlığın kayırıp
Kayıspadı, almadı.

Neyiri tüşip analık,
Sonda kempir tolgadı,
“Kahar etpe,han taksır,
Men de bağıp otırmın
kırık ekesiz jetimdi.
Otın aldım toğaydan
Toñbasın dep solardı
Borşaladım etimdi
Jokşılıktıñ zarınan
Tozdırdım surap betimdi.

980

Zarın tartkan ömirdiñ
Jetim sözi ötimdi
Kıynav körüp sorlınıñ
Közinen aktı kandı jas,
Bolsa özimdey bul sorlı,
Borşalanğan jalañaş.
Savğan şığar eşkimdi
Bolğannan son karnı aş,
Bir eşkiğe karağan
Bir üyde biz kırık bas.
Azaptama balanı.

990

Etine salıp jaranı,
Kayttı desen sözinen
Alsañız taksır, mine bas!
“Karaköz-av, Karaköz,
Men de seniñ şeşeyiñ.
Jetimdik seniñ hakiña
Bolsa da künèñ köşeyin!”
Zarlatpa, hanım jetimdi
Kaygı bir tesken kökeyin.
Suramayın sütimdi,
Bütip kıynav salğansa
Kañgırıp aştan öteyin.
Tilegimdi bermeseñ,
Köz jasımdı körmeseñ,
Boyozhan, soğan ne deyin?!

1000

1010

-Kabıl bolsın, kempir-av,
Tağı da seniñ tilegiñ,
“Karaközdi kıyna” dep
Öziñ kelip tilediñ.

Jetimdi jetim kıymaydı,
Onu da men milemin
Bulan bılay sen kempir
Arız aytıp kelmeysiñ,
Kimnen korlık körsen de
Aldımdı meniñ körmeysiñ

1020

Karaközdi sol kempir
Kutkardı kayta ölimnen:
Eşkimnin sütin işetin
Kim bolsa da tavıp ber
Suraymın senin öziñnen
Keri janım türşikti
Karağım aytkan söziñnen
Öksip-öksip jıladı
Şeşege gelip Karaköz
-Süyegimdi sındırdı
Urı degen sol bir söz
On segiz jatsa osınday
Bir jalağa boldım kez
Sensêniz mağan şeşeke
Jastın beynet körgenim
Erkimderge aldanıp,
Jasından bakıt körmedim
Budan bılay eşkindi
Közimden körip bağayın
Savğan odam bar bolsa
Kaytsem dağı tabayın
Kolıma tüsse urındı
Aldıña şişe salayın
Hannan şekken ızanı
Sol urıdan alayın

1030

1040

Eşkimdi bolsañ savmağan
Urını tap, jan balam.
Tokal eşki bolmasa
Tekene sütke tolmasa
Aşığamın, sondalam
Tandayına ak timey
Şuvlap otır bar balam,
Öñkey jetim cılavlı
Bir kasık sütke zar, balam
Urını topsañ, süyiñşi
Özimnen kelip al, balam
Èketti koyın karaköz
Aksanday basıp ayağın

1050

1060

Èzer koyga eredi
Aşınıp zarlay beredi
Demey kılıp tayağın
Köz ayırmay Karaköz
Kara eşkini bağadı,
Sol kara eşki mañırap
Şöptin basın şalaadı
Molağa kaşan jektense

1070

Koydıñ şığıp aldına
Asığa basıp baradı
Koy molağa jetkende
Kara eşki kaştı jügirip,
Kovaladı Karaköz
Aksanday basıp sürinip,
Eki kayıñ aykaskan
Baradı yakın molağa
Karap tur bir jartastan
Körden şıkkın balağa!

1080

Tabaktay balıp körindi
Eki közdiñ şarası,
Tüp küyesi kazannıñ
Denesiniñ karası.
Eki karıs körindi
Kas pen közdiñ arası,
Dep oylavğa bolmaydı
Adamzattıñ bolası,
Kiyimi jok jalañaş
Eşkige gelip jabıstı,
Osınday bir keremet
Kara eşkimen tabıstı,
Eşkini emip kaktadı,
Jön suravğa Karaköz
Zèresi uştı, batpadı.
Kaşpakşı boldı koydı aydap
Kündegidey demalıp
Karaköz kul jatpadı.
Aydap keldi aşığıp.

1090

Koydı erte karağa
“Belmes belden asırıp
Bardım, dedi, - molağa,
Körden sıktı bir bala
Körgendi aytpay bola ma?
Alğaşında baykamay
Karadım jay jüzine
Tanıp kaldım esimnen

1100

Közim tüşip közine
Aman kalmas eş adam
Kelse eğer közine 1110
Kempirdiñ tokal eşkisi,
Molağa bardı mañırap
Bolsa gerek teginde
Sol balamen aşına,
Ustamak tugil urınıñ
Barmadım yakın kasına.
Körden şıktı sol bala,
Manırağan eşkiniñ
Davısı kaldı basıla”
Koyındı, han, bakpaymın, 1120
Endi sağan koy bağıp,
Sirè da olja tappaymın,
Bir bayğa barıp jaldanıp,
Canımdı eptep saktaymın.
Diriltedi şošınıp
Karaköz kul jıladı,
“ Koy bağıvudan bosat” dep,
Hannan kattı suvradı.
Han da kattı oyladı,
Karaközge senbedi, 1130
Koy joyuğa karaköz
Ne berse de könbedi.
“ Jaymağanım koy bolsın”,
Dep bozdadı, eñiredi,
Karaközdi basında
Şığardı dep oyınan
Bosatkısı kelmedi,
Bolmağan soñ zarlanıp
Tilegin patşa beredi.
“ Sol balanı körsem”, dep, 1140
Karaközden tiledi.
Men barmaymıñ, han taksır.
Ol molanın janına,
Barsan, taksır, körersiñ.
Kul molanın bağına.
Oğan erer bolmasa.

Koyşñ koydı aparsın,
Özi ak barar añırap
Kara eşkini boljasın,
Bala şığar kabirden 1150
Eşki barsa mañırap
Batır bolsañ bararsıñ,

Sonda janım èirek
Bilüvimşe ol mola
Jazıyraniñ molası
Zèvde bolsa işinde
Ketuv gerek balası
Bırak oñı ustavga
Eşkimniñ kelmes şaması
Estigende Bozayhan
Kürsindi kattı ökindi
Kaygı basıp jüregin
“Artımda kalsa bir bala”,
Dep avlavşı em tilegim.

1160

Ustavğa hayla taba almay,
Molağa batıp bara almay,
Batırlardı şakırdı
Durıs akıl bere almay
Vèzirleri şatıldı

1170

Sol kezde ketken jorikka
Kırık kisilik küşi bar
Kulakaska batırı
Kanday aşuv kıssa da
Soğan javap beretin
Tenemeytin adamdı,
Öte jaksı köretin
Kulaska kelgende

1180

Kanşa şarşap jatsa da
Ornınan han turatın,
Baska jandı koya sop
Soğan köñil buratın
Şapkınsımen aldırdı
Kulakaska batırdı
Kırık kisiniñ küşi bar.
Kızılğan kezde èrkaşan
Sol tabatın akıldı
Kulakaska batır-av
Kırık batırniñ jinaşı
Bir habardı esitip
Oyğa salıp sınaşı
Közimen körgen Karaköz.
Öziñ barıp suraşı!

1190

Jayın aytı Karaköz
Aytatını sol bir söz
“Öltiredi, deydi ol,
Kanday bala ustatpas

Haylasın tavıp almasa
Kim tabar hayla osıgan 1200
Han da sonı oylasa
Han özi asıp öltirgen

Kuldardıñ sol molası
Kek aluvga jaralğan
Bolmasıñ kuldıñ balası?!
Ol kul ösip erjetse,
Handı kelip tebirentse,
Baruvğa bolmas panası,
Kulakaska söyledi
Söylegende büy dedi. 1210
Ne söyleydi, mına kul,
Han perzenti emes pe,
Jazıyra bolsa anası?
İşte ketse sol künde
Kimniñ bar ağan talası?
Bul sözdi han estise
Ajaldan burın elesiñ,
Adam bolsa hanzada
Onı eşkim kul demesiñ!
Basiñ olja öziñe,
Oylamay aytkan sözine
Han estise bul sözdi
Köriner janıñ köziñe
Esinde barma, Karaköz,
Bir ölimnen kalganıñ?
Jetim dep ayap janı aşıp
Kempirdiñ surap alğanın
Kulakaska batırıñ,
Karaközge kadalıp,
Osılaysa akırdı 1220
Han sözine karağan
Bas paydasın sanağan,
Şığarsam dep atımdı.

Akılşısın şakırıp
Tolkırdı han sarayın,
Aksakaldı karttırdı
Kaldırmay körşi manyın.
Han şaşadı jarlıktı
“ Tügel kel!” - dep ağanın
At jeter jerden aldırıp. 1240
Jaraktarın sayladı,

Kılıştı bilge bayladı,
Özi közi men körüvge.
Sol malanıñ basına
Kaymen barıp kelüvge
Han bir akıl oyladı
Baska adamdar bu iske
Akıl ayta koymadı
Molasına kuldardıñ
Kaptap kaydı aydadı,
Kara eşkini bakılap
Kele jatkan aldağı
Koy da jetti molağa,
Kara eşki jür mañırap
Tınım toppay jana da
Bir mezigilde kabirden
Bir ülken bas körindi.
Handa zère kalmadı
Tasa jerge şegindi
Akırın baykap karasa
Jazıranıñ kabiri
Bozayhannıñ boyında
Kalmadı eşbir sabırı.
Emip jatır eşkini
Aldı-artına karamay,
Alıstan boljap han turdı.

1250

1260

Kelüvge jakın jaramay
Talay ol keldi basına,
Bara almadı kasına
Munday sumdıq kürgen jok
Jetpiske kelgen jasında
Kaytuvğa han asıktı
İşin kayğı aşıttı,
Jazıranıñ kayğısı
Handı sonda jasıttı.
“Asıl tuvğan jazıyra-ay,
Mundayındı bilmedim,
Mundayındı bilgende
kurban bolıp jolına
Özin nege ölmedim?
Sapar şektiñ okıstan,
Kayğıñnan men de külmedim.
Üş-tört jıldan ber karay,
Osınday bir perzentti
Mağan saktap jür me ediñ?”
Küñirenip han otır

1270

1280

Jolǵız özi dalada,
Neşe jılday zar tartkan
Kumar edi balaǵa
Neşe jırday zarlanıp 1290
Balasız ötti ömiri,
Ul ma, kız ba sol perzent,
Anıktap sonı bilmekke
Hanniñ ketti köñili?!
Eşkini kaktap emgen soñ,
Ketti kirip molaǵa,
Töbeşikte han otır
Baska adam jok molada,
Ayırǵan jok ul, kızın,
Kaldırıptı kumda izin 1300
Sezdi me, elde, bala da?!
Han keldi kaytıp sarayǵa
Jıynalǵan el sarayda
Estigen adam kalmadı
Osı haldı mañayda
Halıkka han zarladı,
Tistevli tur barmaǵı
Güljazıyra suluvdiñ
Okıstan ölip kalǵanı.
Sonda isteǵı bala eken 1310
Kelbeti sonday bar eken,
Güljazıyra sın adal
Meni süygen jar eken.
Ustavǵa sol balanı
Kim akılıñ tabadı?
Barǵanıñşa avzınıñ
Menen altın aladı
Akılı iske aspasa
Jamandıkka batasa,
Bası alınıp kalmadı” 1320
Mine osınday jar saldı.
Saraydaǵı halıkka,
Halık atügel uylıktı
Şıǵa almadı jarıkka,
Taǵı da neşe kaytalap
Halıktan han ötindi
Oñay olja jappaska
Halık tügel bekindi
Kempir şıktı tabam dep, 1330
Kara eşkinin eyesi
-Kazınan dı bölip koy,
Maǵan deǵen tiyesi

Kırık bir adam karağan
Jalğız eşki malım bar,
Kırık balam bolması
Ayaytın kanday janım bar?
Akısın töle, Bozayhan
Kara eşkiniñ sütiniñ,
Endiği urum sen boldıñ
Jeti ğoy endi kütüvim
Surağanda jetimdi
“ Aldıma gelme” dep ediñ,
Men bolmasam Bozayhan,
Jetimdi ayar sen be ediñ?
Kıynav saldın nakaktan
Sol üşin ayap eñiredim
Artık bolsa keşersiñ,
Kate aytsam basım kesersin.
Perzent görüp minekey,
Jangalı tur eñbegiñ
San bala üşin kayğırdın,
Men mal üşin kayğırdım,
Jalğız eşki sütinen
Ala jazday ayrıldım.

1340

1350

Bozayhan sözge toktaldı,
“ Süt hakındı al “ , dedi,
Kiltşisin şakırıp,
“ Sarayga alıp bar”, dedi.
“ Kötergenşe altın ber
Èketsin kempir arkalap”
Odan artık surasa
Sol jerde öldir baltalap”
Kiltşi aştı saraydı,
Altındı kempir arkalap
Jan-jağına karaydı.
Kempirdiñ gözi toymaydı,
Alsam dep tağı oyladı,
Kiltşi aşıp koyıptı
Kazına tolı koymanı.
Kilitşi ayttı Şeşeke,
Balmaydı meniñ tarlığım,
Kazınası hannıñ köp
Köterseñ de barlığın.
Almasañ köp aylanba,
Nèpsige erip oylanba”
Orındavğa balta aldı
Haniñ aytkan jarlığın.

1360

1370

Saraydañ kempir sekirdi,
Az aldım dep ökindi,
Arkalap altın èketti
Asıravğa jeter dep
Üydegi kırık jetimdi.
Altını köp bay kempir
Kayta keldi sarayğa.
Azık aldı jeterlik
Jetemderge talayğa.
Kempir aytı sol setde:
Han tilegin boyunşa,
Ulı kızın koysak ayırıp,
Süyinşini alıp bir mezet
Könilin koysak joy kılıp
Kazir osı sarayğa
Şeberlerdi jıynasın,
Neşe türlü oyunşık
Eki türge bölinsin
Bir türge bölinsin
Asık , saka, at-turman
Ekinşi jaktan körinsin.
Öte şeber jasalsın
Oyinşiktar kızıktı,
Kızıl-jasıl köz tartсын
Oyulı jène sızıktı
Bolsın közdi tartatın,
Oynağanda balanıñ
Kumarı tasıp artatın,
Körgen bala ayrılmay,
Jabısıp ustap jatatın.
Han emiri boyunşa
Oyinşık jatır jasalıp
Kuvanışka batkan han
Nurlanadı jasarıp,
Oyinşık-arba, şanalar,
Bitip te kaldı kaşalıp,
Neşe türlü tamaşa
Boyavlı örnek sızıktı
Oyinşıktı körgender
Kumarlanıp kızıktı
Osılardı aparıp,
Koydırdı kempir molağa,
Neşe türlü oyunşık
Şıksa bala dalağa,
Èveli kelip sol bala
Jürdi biraz tandanıp,

1380

1390

1400

1410

1420

Kuvırşaktı körgen jok
Oynamak tügel kolğa alıp
Arba menen şananı
Olay-bulay süyretti,
Üstine mindi kızıkta,
Bèrin tügel küyretti
Aldı kamşu kolına,
Seziktenip karadı
Oñı menen solına,
Erge kargıp minedi,
Eki jaktap kamşılup
İlgeri eptep jüredi.

1430

Èbden oynap bolğan soñ,
Kuvırşaktan baskasın
Bir jerge ekep üyedi.
Balanın erkek ekenin
Sonda körüp biledi.

1440

Hanğa kempir bara sap,
Balalardı jıydırdı,
Önkey erkek balağa
Bir kelti kiyim kiydirdi.
At minip taldan astına
Şaşak basın kamşınıñ
Balalar ustap üyirdi.
Babalardı kırık-kırıktan
Eki jakka böledi

1450

Maydan aşkan balanı
Kördegi bala köredi.
Jakın kelmey alıstan
Biraz baykap jüredi,
Kızıp ketip maydanğa
Jalañaş bala kiredi
Oynap jürgen balalar
Munı körüp sasadı,
Saskanınıñ belgisi
Bıt-şıt bolıp kaşadı
Kolğa tüsken balanı
Asıktay kağıp laktırıp
Üstinen taptap basadı.
Sol maydanniñ tusında,
Şıkkın jolın balanıñ
Batırlar barlap aladı.
Kalın koldı körgende
Sastı bala şamalı
Kulakaska andıp tur
Bala şıkkın sol bala

1460

1470

Batırlardı kıyratın
Izalanıp öşikti.
Kırık kisilik küşi bir
Kulak aska batırdı
Javırınnan ustap ap,
Körden şıkkan sol bala
Burk etkizip jaktırdı.
Kulakaska korlandı
İye bolmay balağa, 1480
Jolın toskan batırlar
Kezdesipti jorağa,
Körge kirdi kidirmey
Ustatpay kılğan şarağa
İske ospadı sonımen
Kempirdiñ tapkan şarası,
Kapalanıp han jattı
Kolına tiymey balası.
Kusa bolıp Bozayhan,
Duşpandardıñ boldım dep, 1490
Şınımenen tabası
Bozayhannıñ şaharı
Neşe kündej jıyıldı,
Ustay almay kırık kündej
İstiñ artı suyıldı
Kırık birinşi künderde
“Darağa aş, dep, kempirdi”,
Bozayhan sonda buyırdı.
Kempir turıp : “Dat”, dedi
“Datındı, han, ayt”, dedi 1550
-Üyde jatır kırık ulım
Sarayıña kelmegen
Kırık ulım birdey kapada
Seyil kurıp körmegen.
Kırık balanıñ işinde
Jan şak kelmes küşine
Erekşe tuvğan Dardana,
Sırtka şıksa balandı
Sol ulım ustap beredi.
Bir küni üyde urıs bop, 1510
Maydandaskan soğıs bop,
Dardana attı sol balam
Bar balamdı bögedi
Dayında temir savıttı,
Senin de balañ kavipti.
Osıdan şara bolmasa.
Alsanız taksır, mine bas.

Baykasıp körsin eki jas.
Balañ kelse kolına
Kızıǵına batarsın,
Küşimen bala toktasa
Balandrı alıp kaytarsıñ,
Kolımnan bul is kelmese,
Balandı ustap bermese,
Ülkimdi sonda aytarsın,

1520

Temir savıt aldırđı,
Kiydi sonı Dardana,
Eki jakka kırık-kırıktan
Jıyıldı taǵı bar bala
Kızdı maydan aşılp,
Şañ, topırak saşılıp,
Körden şıǵa jügirdi,
Bala körip bulardı
Kur kalǵanday asıǵıp.
Kaştı taǵı bar bala,
Jalǵız kaldı Dardana,
Körden şıkkın sol bala
Jügirdi biraz aynala.
Dardanaǵa tüyildi,
Ustap alıp üyirdi,
Dardanaǵa sene almay
Han kapa bop küyindi.
Üyirgen jerdiñ burkırıp
Topıraǵı üyirildi.
Dalanı tuman şañ bastı
Bala men jigiti aykastı.
Birin-biri ala almay
Küni boyı şaykastı.

1530

1540

Kara ter boydan tögildi,
Baskan jer borday ügildi,
Dardananıñ üstinde
Temir savıt sögildi.
Kolınan ustap Dardana
Kör balasın üyirdi,
Eki ayaǵı aspandap
Bası tömen şüyildi.
Dardananıñ kabaǵı
Javatın kündeı tüyildi.
Köp balası mendedi,
Dardana onı dendedi.
Namazşamniñ aldında

1550

1560

Köp balasın Dardana
Astına basıp öñgerdi,
Jıyırmağağı jigitpen
Körden şıkkın sol bala
Bes jasında teñ keldi.
Maskaralap talaydı
Kör balası dendegen,
Kırık batır, Kulakaskanı
Şıbın kurlı körmegen.
Köp balasın ustadı,
Jigit edi Dardana
Anık batır nuskalı.
Kör balasın ustap ap
Kaygılı han kuvandı,
Sazarıp karap bala tur
Kabağı kaysar şıdamdı.
Topıraktıñ türindey
Belgili tús jok etinde,
Kuvaniş, kayđı izindey
Kubılıs jok betinde
Molanıñ ol tağısı
Aşuvlı beyne arıstan,
Ustat pavğa adamğa
Sol üşin ol alıskan.
Tırnağının köbesi
Basın bürkep savsaktıñ,
Kayrılıp kayta jabıskan.
Terisindey tüyenin
Kışırılı eti kara kus
Eti kattı temirdey.
Uksamaydı baska tús,
Karalığı kömirdey
Jabağıday uyıskan
Betin şaşı javıp tur,
Kol-oyağı bosansa
Öninde ülken kavıp tur.
Oyında bar elge şabatın
Èli de elge şabatın
Davisimen şenđirğan
Adamnıñ esin alatın.
Bası ülken tabaktay,
Eki jağı sadaktay,
Kuvanişti Bozayhan
Alıp keldi sarayğa
Aldı-artına karatpay.
Ne kıysayıp jatpaydı,

1570

1580

1590

1600

Söz surasañ adamşa
Eşkimge til katpaydı. 1510
Toy-tamaşa jasalıp,
Şahar tügel jıynaldı
Kazınasın han aştı,
Kelgen adam erkimen
Osı toyda sıylandı.
Otız kün oyun jasadı,
Kırık kün toyın jasadı,
Tamaşa boldı jetpis kün,

At şaptırdı alpıs kün
Halıkka tügel maza jok 1620
Duvman jasad kündiz-tün
Ötip jatır kızıkta
Bala kiyim kiymeydi,
Tamaktı jöndep işpeydi,
Bul sıyaktı ömirdi.

Elde bala süymeydi.
Kiyim berse üstine
Tastaydı jırtıp ayırıp,
Üstine kiyim kiy dese 1630
Javap katpas kayırıp.
Söylep tilge kelgenşe,
Üstine kiyim kiygenşe,
Kız. kelinşektı jıydırıp,
Kasına koydı Bozayhan
Kiyimge bal körgenşe,

Üyirlespey adamğa
Minezi boldı özgeşe
Jıynaldı halık sarayga
Koyğalı atın balanıñ,
Èr türlü at oylandı 1640

Kelgeninşe şamanıñ.
Tügereldi söz söylep
Köp öşinen keri şal,
Ak sakaldı, sarı tisti
Toksanğa kelgen keri şal:
-Tuvgan şığar bul ulı
Bozayhannıñ bağına,
Mıyraskor bolar tağına
Şıkkın jeri balanıñ
Kuldıñ köri emes pe? 1650
Akıl jetpes key adam
Kuldandı demes pe?
Basımdı alar han taksır

Aşuvlansa bul iske.
Balanıñ körden şıkkanı,
Ne demes hannıñ balası,
Bala hannıñ balası,
Güljazıyra - anası,
Düniyeniñ jüzinbiyleytin
Batır bolar şaması

1660

Al jıynalğan, halayık,
Balanı sınğa salayık,
Körüğli dep at kossam.
Bolar ma eken ılayık?
Karttıñ koygan bul atı
El köñiline unadı,
Bozayhan az jaktırmay
El kabağın sınadı,
Halıktıñ bergen atına
Han da tokatap turadı.

1670

Atı boldı Köruğli
Körden şıkkan balanıñ,
Berine tügel jayıldı
Han biylegen kalanıñ.
Körüğli otır jalañaş
Üstine kiyim kiymedi,
Kızıkka da karamas
Dırdıvdı tağı süymedi,
Söylespeydi til katıp
Adardarmen üydegi,
Körüğli Bozayhan

1680

Jiyi körüp turadı,
Han kelgende seskenip
Azdap köñil buradı,
Beyimdelgen minezi
Hanğa eptep unadı.
Birneşe ayday jalañaş
Körüğli bala şıdadı,
Jıyılğan köp kızdar da
“ Hannıñ ulı jalanaş”,
dep keleke kıladı.
Birte-birte Köruğli
Kelekeni sezedi,
Oylamaydı molanı
Betin elge tüzedi.
Sol halıkka üyrenip
Moladan küder üzeydi,
Azdap kiyim kiyedi,
Dèmdi tamak bar bolsa

Eptep jevdi süyedi. 1700

Özi tandap kiysin dep,
Dèmdisin talğan jesin dep
Köruğlınıñ aldına
Kiyim, tamak üyedi
Söyte-söyte Köruğlı
Kayırım tilge keledi,
Surağan sözge key kezde
Siyrek javap beredi.

Köruğlınıñ kasınan
Ketpeydi andıp Dardana. 1710

Jeti jaska jetkenşe,
Boyına èdep bitkenşe
El işinde kayrattı
Kasında boldı boz bala
Söylevge til keledi,
Batırlar bar kasında
Sarayğa şığıp jüredi.

Erigip birev ustasa,
İmdap birev nuskasa,
Aşuvlanıp tönedi. 1720

Siltevinen kalmaydı,
Talay adam öledi,
Öle-öle batırlar
Kün sanap kemiy beredi.
Osı jaydı aytuvğa
Bosayhannıñ özine
Kulakaska kiredi.

Jayın estip Bozayhan,
Jarlık berdi” Bayla!” dep 1730

Eldi talkan kılmasın
Baykap sonı oyla”, dep.

Ustamak boldı batırlar,
Köruğlı saldı oyrında.

Bit-şıt kılıp kıyratıp
Aştı kattı maydandı

Bolmağan son ayırdı
Köruğlıdan batırdı,

Üş jıldı barıp kosıldı
Adamdarğa akıldı.

Üş jıldan keyin Köruğlı 1740
Akılı jetip artıldı...

KÖROĞLU (BOZAYHAN)

1 Donbırayı ele alıp
Dönüşüp de teffeküre dalıp.,
Dinlemek için halk geldiğinde
Koroğlu'nu anlatalım.
Söz yumaklayıp sarılıp.
Bir sözden bir(ikinci) söz türeyip,
Rüzgarlı günkü alev gibi
Sözüm gitse alevlenip
Ezeldin korkmadan şüyiler
Kartal gökyüzüne yükselip uçarsa,
Şair (ozan akın) sevinip memnun olur.
Dilin güzelliğini armağan etse. (güzel şeyleri anlatsa)
Yürük at uçan ok gibi koşular,
Bacağından birisi çalmasa (?) [engel olmasa]
Düşman denilse kahraman giyinir (hazırlanır)
Durmaz intikamını almazsa.
Halk (yurt)
Millet olar um
Yiğitle birlikte düşmana gitmezse
Birliği bozulmaz
20 Kendi toprağını korursa.
Ağaç kurulup kılar,
Yaprak damar (kök) olmazsa.
Denizlerin (de) suyu çekilir.
(denize) Dökülen nehir olmazsa
Nehir de kuvvetlenip akar
Pınar (bulak), kaynak(lar) onu desteklersi.
Jambıl da coşup taşar
Halkın kuvveti kımıldatsa[coşkunluğa getirse]
Çelik kıymetini yok etmez
30 Paslanıp kırılıp, eskimezse,
Paslanmış eskimiş
Koşuda tarlan birinciliği kazanmasa,
Geri(ye) çekmez gelen genç
Yolu ileri uzatmasa.

35 Bağırса екpin деп,
Yol basan (tecrübeli) yaşlı tarlanın (Tarlan : kurt, yügrük at; burada Jambıl kendisinden yaşlı tarlan diye bahsediyor)
Geride kaldı çok günler.
İyiliğe bağışladım. (iyilik uğruna yaşadım)
Doğduğumdan biri dolaşıp.
40 Nice yerler gezdim.
Yaşlılığı bahane edip.

Cesaretimi kaybetmedim, kalmadım (yarı yolda kalmadım)
Halkı yöneten hanların
Ademden (insandan) çıkmış vahşilerin
Gördüm (karşılaştım) çeşitlerini
Haklı dille korudum.
Söz (iş) doğruya, gerçeğe geldiğinde
50 Keskin söz(ler) le demir parmaklıklarla kuşattım
Geçirmedim gerçeğe (doğruya)
Şeriatını mallarının,
Yalana satılıp(satılıp giden)
Gittiğini nicelerini gördüm. (nicelerin yalana satıldığını gördüm)
Korkutup hakim (yönetici, sultan) bağırса,
Rüşvet alıp molla yolunu şaşırса,
Alagöz (aç gözlü) zenginler mal için
Gördüklerini söylemeyip gizlesin
Ticaretle uğraşan tüccar.
60 Aldatıp kurnazlığını aşırса (kurnazlığıyla başarılı olup aldatıp)
Doğruluk nereden bulunur?
Haksız yere gidip darağıcına
Zavallı fakir asılsa (asılrса)
Verilen emir gerçekleştirilir
65 Önünde eğilip kalk ağlasа.(da)
Sözünü[senin tarafını kimse tutmaz] kimse söylemez
Doyuncaya dek (rüşvet) alamazsa
Aldatmak, zorluk, yalan
Birine diğeri inanmazsa (biri başkaları inanmıyorsa)
70 Yemek (aş) için satılan (ihanet eden)
Ulıgta(idareci de) ar namus kalmazsa.
Söylesin de yalvarıp
Şikayetini almazsa (dinlemese)
Alacağı hakkından (karşılığında)
75 Çok edip (daha çok) rüşvet elde etse,
Oltaya düşmüş balık gibi
Çıkamazsın can çekişip, (çabalasan da çıkamazsın)
Adalet olmasа.
Güneş(in) gözünü gizler(örter)
80 Gökyüzünü bulut kaplarsа.
Halkın bahtı açılır
Adalet hakimlik kurarsа. (adalet yangınlaşıp yerleşirse)
Çocuğu iyi yetiştiremez
Yaramazlık (kötülük) etrafı sarmalayıp hapsederse.
85 Haysiyet olmaz halkta
Yönetici horlarsа hakta
Hayvan gibi sürüp insanı
Yersiz yere kuvvet gösterip zorlasа. (eziyet ederse)
Düşman basına (üstün gelip alay eder) halkı

90 Yönetici onmazsa , (İyi olmasa)
Kendini beğenmiş (bencil, mağrur) cahile
Söylenilen akıl konmazsa (kafasına) [söylediğini dinlemez]
Cahilliğin işareti
Yüz yüze gelince belli olur
95 Sahip (büyüklülük taslayıp) olup (sana) dışından
Yersiz (yere) boş boş konuşup esirir (delirir)
Kendi kendine övünüp
Buhara şişip şişer. (övünmekten şişer)
Çok bilen yüğrük (akıllı) kendisi olup (kendisini zeki zannedip)
100 Tenha yerde (ayrıca) görür (göz kaşına çıkar)
Sallana basıp ayağını (sallana sallana adım atar)
Yırtılırcasına gerilir
Dedikoduculuk yapr yurda gezip,
Emek derse üşenir, (çalışmaya üşenir)
105 Düşünmeden sekerek (atarmışcasına) konuşur
“Her şeyi bilen benim” der.
“ Aklim derya kaynak (arna ?) dır tükenmez,
İlimim (bilgim) bir engin göldür” der
Kendimden büyük adam yok,
Ağzımdan çıksa hakikat dır
Olmaz (iyi almayacak) mağrur göğüs
Doğru söylesen(de) kabul etmez (boyun eğmez)
Övgüyle sarhoş ederse, (edilirse)
Has(gerçek)düşmanını görmez., (bilemez)
115 Akıl veren dostuna
“ Git başımdan” deyip elini sallar.
Yürüdüğü (ezdiği) yeri kirlitip, (kötülüğü de herkesin huzuruna kaçıırır
Halka huzur vermez
Birisi övüp kışkırsa,
120 Yersiz (yanlış) işe gönderse,
Bana canı acıyan sensin der
Burnu kanayıp yıkılır,
Aklına bile gelmez yaptığı
125 Geçmiş günü hatırlayıp
Kendine hesap sormaz.
Saf zavallı , şaşkın şaşkın bakıp.
Boşuna dört bir yana koşup.
Sevimsiz olup halka
Sırılsıklam, kan ter içinde kalır.
Dedikodu, yalan söyleyip
Haysiyetini yitirip
Yürüdüğünü kendisi görmez (farkında değil)

Anlamayıp o zaman cahiller,
135 Geçi nice zamanlar, dönenler
Canı acıyan (merhamet eden) güçsüze,
Doğuncaya kadar adil insanlar.
Yetim ile dolu,
Soyup bazı zalim(ler),
140 Güçlüyüm diye övündü, (delicesine övündi)
Toprağı ile malını elinden zorla alıp,
Mekanından göç ettirirdi.
Güçsüzün verdiği (hana) şikayeti
Ne zaman doğru çözüldü? (ne zaman haklı olmuştu ki güçsüz)
Kılıçtan geçirip, viran edip
Yaşam ışığını söndürdü.
Halka eziyet çektirmiş
O zamanın hanları.
Acımasız ve zorbalıkçı (zorluk edici idi)
150 O hanların yasaları.
Başına ecel (tehlikesi) yaklaştığında
Çok (ağır) azap gördüğünde
Halk o zaman (ancak) anladı.

Hanlardan biri Bozayhan(dır)
155 Ondan da halk ağladı (şikayet etti)
Hiçbir handan adaletlik
Örneği halka kalmadı.
Kendi derdi için savaşıp
Yeryüzünü kanladı (kana boyadı)
160 Eski bir zamanda
Sultan geçmiş Köroğlu
Meydan çıkıp o çocuk
Anılmıştır (ad almış) Köroğlu (olarak)
Biraz anlatayım (bahsedeyim)

165 Köroğlu'dan halka (halka Köroğlu'dan biraz bahsedeyim)
Açığa çıkar (ey) kızıl dil.
Geçmiş işleri aydınlığa.
Coşkuyla tüm gizledikleri açığa vur dilim boğazım
Söyleyecek sözünü kesinleştir.
170 Gezip ben de koşayım (hızlanayım)
İlhama geldiğim an;
Üstün olsun mereyim
On pamağım yorulma!
Kartal gibi sesim sankılda (çağlar)
175 Tilki gördüğüm bozkırda (şarıtta – tozlu yüksek yerde)
Geride kalmayıp konuş dombıram,
Jambıl konuşmaya başlayınca,

Demeyinler kimi insanlar,
Buna ihtiyarlık yaklaşmış mı?
180 Sır vermez Jambıl da
Yaş ortaya geldiğinde
Kuvvet dolar boyuma,
Yaş ortadan geçtiğinde,
Jambıl uzaklara gitti,
Şiir den alıp kökparı,
Söyle dediklerinde söylemesem,
Halka karşı suçlu olurum,
Bana da halk saygı duymaz,
Halk kıymetini görmesem,
190 Cimri akın demez mi?
Emeğim parlar eninde sonunda,
Halk için yorulup terlesem,
Bozayhan adlı bir yiğit geçti eskiden,
Gözünü uzaklara diken,
Yenilgiyi bilmeyen,
Kanlı meydan savaşta,
Karşı karşıya geldiğinde
Hiç kimse karşı koyamamış,
200 Kendisinden başka hanları,
Han olmuş insanları,
Hayatı boyunca sevmemiş.
Yeryüzündeki halkların,
Güneş altında(ki) ışığın
205 Yönetsem hepsini ben diyen (demiş)
Yedi gün kan görmezse,
(Hücum etmese) savaş çıkarmazsa iki gün
Heveslenip kana susayan.,
Altından yapılmış elmas (kılıç) belinde,
210 Emredip halkına (yurdunu yönetip)
Şöhretini işitip Bozayhan
Basmamış(tır) insan yerine (toprağa: Bozayhan şöhretini işitenler onun yurduna Ayak
basmamıştır hiçbir zaman)
Bakışına yüzü sert, soğuk) kar donmuş,
Kirpiğine buz donmuş,
215 Sefere çıkmayıp askeriyle
Hiçbir günü yoktur hanın boş yatan.
Mızrağı altın, püsküllü
Sefere çıkıp dört bir yana,
Düşmanı kılıçtan geçirip yok etti,
220 Mülkünü talan edip. hayvanlarını sürdürdü,
Kırgın (acımasız) savaş altında
Yağmayı şabın) hücumu görüp halk yattı. (azabı halk çekti)
Bozayhan'ın seferlerini, (başarılı seferlerini)

Kıskanan hanlar çok idi.
Bozayhan çıksa bağıırıp,
Askerini toplasa bağıırıp
Yeryüzünde bir insan (hiç kimse)
Gülümseyip gülmeyin
Sefere çıkıp Bozayhan,
230 Su gibi aktı kızıl kan,
Suçsuz halkı kılıçtan geçirip
Nahaktan (haksız yere) gitti (öldü) nice insan,
Mal mülkünü yağmaladıktan sonra,
Mekanını (ev halkını) halkın (yurdun) yaktı.
Halk eziyeti handan gördü,
Demesin (sakın) buna kimileri masaldır,
İşte böyle bir hikayeyi
Gözümde canlandırır eskiyi.
Hanlar yönetip şehri ,
240 Uçsuz bucaksız bozkırı,
Hanın idaresindeki halklar
Kaygılı ve dertli.
Aya doğru atlayan aslan,
Kavga edip dövüşen,
Öfkeli ve kızgın,
Aç, çıplak (olup) derde düşmüş
Karaya(kara halkı avamı) han acımaz,
Handan eziyet çeken halk(ın)
Yürekleri yaralıdır,
250 Hanlar öfkelenirse
İntikamını (acısını) halktan alır.
Buluta sallayıp kılıcını,
Mızrağını gök yüzüne direyen,
Kan dökmeye heveslenip
Her gün savaş (yapmak) dileyen,
Üstünlük edip (taslayıp) Bozayhan,
Yükseğe uçup, kaynayıp taşar.
Bozayhan'ın davulunu
Duyan halk kaçır
260 Yağacak gün (yağmur) gibi sararıp
Kanı kaçırp(damarı, kabarıp) gri renge girip. (kızgınlıktan yüz morarır)
Yükseğe hamle edip zirveyi alıp
Kayaya hamle edip yükseği alıp,
Oyarak vurup buzu alıp
Bir başkasının yaşaması için (yaşayanlar için)
Yeryüzünü bile kıskanıp
Kılıcın kanı kurumamış
İnsanın gücü yetmeyen(miş)
Yer (ülke) kalmadı etrafta

Bozayhn'ın sefer kılmadığı (onun yağma etmediği yurt kalmadı)

270 Atılan top gibi yuvarlanıp
Savaştığı yerde kafa kaldı,
Mızrağa sokup döner,
Kendilerinin kestiği kafaları.
Eğlence görmeyip yaşamdan, (ömürden)
Kurtulamayıp ölümden,
Karıncaya yem olup,
Leş (ile) ceset ile eşit olup,
Nice genç ölüp gitti.

280 Sel olup taşan nehir sulara
İnsan cesedinden köprü inşa etmiş,
Derya, muhit denizden
Geçip düşmanına varmış,
Koyun gibi öldürüp düşmanlarını,
Mal mülkünü zorla çekip almış.
Böyle büyüyüp gönlü, (taşıp)
Zenginliği toprağı genişledi
“Han var mı (dır) ? “ diye sordu
Benim gibi geçen hayatı? (benim gibi yaşayan)

290 Kalabalığın arasından bir ihtiyar kadın
Ayağa kalktı yerinden
Sopasına dayanıp,
Seslice (sertçe) içini çekti üç kez,
Kaygılandı (üzüldü) dertlenip,
Yerinden kalkan yaşlı kadına
Tüm halk bktı,
Yaşlı kadın işaret edip gösterdi; (parmağıyla gösterdi)
İnsan(ın) asacak (idam uygulanan) dar ağacını:
Han ile darağacından ürküp, (korkup)

300 Yüreğimiz yaralı(dır)
On yedi tane oğlu vardı,
İkisini şu darağacı aldı,
On beşini de han aldı,
Yalnız kalan yaşlı kadın tek ben değil(im)
İyi kalpli han(da) sen değilsin
Yeşmiş üç yaşına sen geldin,
Han oğlumdan(beri) bu yana
Beş yüz sefer yaptın(düzenledin)

310 İhtiyar kadın ve erkekleri ağlatıp,
Kendiside yerle eşit kıldın (yerle bir ettin)
Biraz nefes alıp dinlenecek.
Arkamız (sırtımız) genişleyip kalacak,
Ecelin gelip, ölmedin.
Kendin bu baş (teksin), çocuğun yok,
Arkanda senin kalacak.

Senin yaşını tutacak insan (yakının) yok,
Söylemeye (itiraf etmeye) de gücün yok,
Halka verdiğim andım (sözüm) var(dı) benim.
320 Bu gün açıklayacağım.
Düşmana gönderip yok ettin,
Halkın evlatlarını.
Kessen dahi dilimi,
Ben söylerim gerçeğimi.
“Kafa kesici han Bozayhan”
Denilen Şöhretin halkın
Hepsine yayılıp bilindi.
Yer yüzündeki insanlar,
Senin öldüğün gün sevinir, (sevinecektir)
330 Benim gibi zavallılar,
Ağlamktan (işte) o gün avunur. (rahatlar)
Evlatlarını halkın yok edip
Duruyorsun bugün sevinip,
Senden vahşi hayvan daha iyi(dir),
Ne diye övelim?
Hayatın boyunca kana doymadın,
Alışkanlığını bırakmadın,
Bunları söyleyip bugün ben
Öleyim diye düşündüm.
340 “Kafamı kes “ deyip önüne (karşısına hanın)
Kadın başını uzattı,
Hayatında(hayatı boyunca bu kadar utanmamıştı) Bozayhan
Bu kadından utandı. (sıkıştı)
Fakat kafasını kesmedi,
Yüzünde kan kalmamıştı,
Bundan daha iyidir
Ecelin beni alması.
Döndü evine üzülüp,
Neşesinden han ayrılıp, Han neşesini kaybedip)
350 On iki kadın, bir tanesi bile
Konuşmaya cesaret edemedi,
Hanın gönlünü hoşnut edip.
Yer yüzünde yaşamakta olan
Halklar söylediler:
“ Bozayhan’ın mal-mülkü, deyip,
hanlık’ı kime kalacak?
Tutuşup için yanar,
Hesapsız (çok) zenginliği (hazinesi)
Kimler toplayıp olacak? (kim sahip olacak bunca zenginliği)
360 Kalabalık önünde kötöleyen,
Han kıymetini bilmeyen
O cadı kadının

Sözü cana batıyor:

“ Asil (altın) savıt üzerimde,

Cevher inci kaftanlı,

Kara kök tulpar altımda,

Altın, gümüş, nallı.

Ölüp gitsem bir gün

Soysuz(evlatsız) olup geçti deyip,

370 Düşmanlar kara lekeyi alay eder

Mirasçım yok ise, (olmadığı için)

Sarayımı yağmalar.

Böyle düşünüp otururken

Han tahtından düşer.

Karılar toplanıp,

Ne oldu? Diye sorar.

Öfkelenmiş insan gibi,

Böğürür domuz gibi, kafan: erkek domuz

Dört döndü yattığı yerde kalkmadı.

380 Bozayhan o zaman şöyle konuştu:

Yaşı bu yıl on beşte (olan)

Küçük vezirin küçük bir kızı var,

Olmaya layık bana güzel yar,

Onu gönlüm beğendi.

On iki kede (kısır), def olun,

Sizlerden çocuk olmadı.

Güljazira güzel genç,

Dik burunlu, ince kaş,

390 Gümüş kirpik, altın seç,

Karanlığı aydınlatan

Yumuşayıp, eriyip gidecek gibi.

Şulesi aksederse kara taş, (eriyip gider)

Jazira'nın nuruna

Nice insan olmuş(tur) mest. (sarhoş)

Halk gözüne düşmeyen (kimseye görünmeyen)

Yüzü peçesiz, yalın baş (örtüsüz)

Görmeden aşık olup han,

400 Yaşamından neşe gitti.

Handan cevap almaya,

Yanına yakın gelmeye,

On iki karısının hepside

Cesaret yetmedi. (cesaret edemezler)

Baş vezirlerden birini

Bozayhan yanına çağırır,

Gelir gelmez veziri.

Bağışlarım sinek canımı

(deyip) Ayağını kucakladı yalvarıp.

410 Yada kafası kesilip,

Han yanında çok insan(ın),
Kafaları kesilmiştir.
Deli öfkelerin üzerinde (içinde)
Bozayhan yatıyor delirip.
Biraz vakit (kısa bir süre) katılaşıp
Vezirle hiç konuşmadı.
Üç gün oldu yataktan
Kalkmayıp han yatalı.
Hana gelip ayaklarına kapanıp
420 Baş vezir de yatıyor;
Han ona emretti;
“Güljazira gelsin;” deyip,
Küçük vezir gecikmeden
Kızını bana versin ;” deyip,
“Evleneceğim onunla;
Bu dediğime inansın,“ deyip.
Yerine getirmek için emri
Gitti vezir koşarak.
Üstü başı toz oldu,
430 Ağzı burnu kan oldu,
Yolda bir çok kere takılıp (düşerek)
Küçük vezirden baş vezir
Gelir gelmez müjde istedi;
Bunca insanın arasından
Senin kızın Jazira
Hanımızın hoşuna gitmiş,
Öz damadın han olup
Elinin işte yetiştiği, (işte muradına erdin)
Çabuk han huzuruna çık,
440 Fikrini değiştiriverirse hanımız,
Olursun benimle küs. (bana küsersin)
İşittiği zaman (bunu)Jazira
Titreyip, korkup ağladı,
Kanlı yaşı gözden fırladı(döküldü)
Yetmiş yaştaki ihtiyara varmaktansa, (varacağıma)
Ona muhtaç olmaktansa(olacağıma)
Ecel niye almadı?
Ağlasa da Jazira
Zarını(derdini) dinleyecek insan yok. (kim dinler)
450 Babası dedi, “Evladım,
Hana karşı çıkacak
Onun öfkesine dayanacak (kadar)
Kahramanlığım yok, halim(gücüm) yok”.
Güljazira güzeli,
Han aldı(evledi) on beş yaşında. (iken)
Günahsız körpe genç kız,(in)

Gem vuruldu başına (başı bağlandı)
Güljazira yaş dolar.
460 Vücudu gencin diken olup(iğrenip)
Kaygılı, dertli olur.
Padişah gelse yanına,
Kaygı düşüp başına (dünya başına yıkılıp)
Aklını kaybeder.
Söyleyeceğini şaşırıp.
Akılsız olup kalır , (sersemleşir kalır)
Kanlı yaş gözden dökülüp
Taşıyan sel gibi akar.
Gözlerinden akan sıcak yaş
470 Kara taşı eritmiş, '(eritir)
Kim imiş Jazira'nı
Padişah'tan uzaklaştırıp iğrendiren?!
Gördüğü an titredi (iğrendi)
Jazira'nın vücudu,
On beş yaşındaki Jazira
Yakın gelse Bozayhan,
Kaygıdan ölecek oldu.
Yaşı yetmiş aşmışken
480 Genç kızla evlenip kurudu.
Halktan üstün oldum dese de,
Güljazira (onu) eksiltti (aşağıladı)
Kurumuş dikenin altındaki
Gül büyüymeyip solmuş,
Güljazira dertlendi,
Kendi dengini düşünüp kaygılandı.
Göz yaşını tüketti.
Özgürce büyüyen genç kız
Kafese düşmüş sunkar gibi
490 Kaygı ve derde boğuldu.
Han mutlu oturuyor,
Ak sunkar düşüp avına. (kafesine)
Heveslenerek tahta oturdu(çıktı)
Birbirinin kara bahtına.
Bir zengin adam(bey) elinden tutarak getirdi
Yetim tazşa kel oğlanı.
Yırtık pırtık giyimi.
Vücudu ağır yaralı.
Yalın ayak, yalın baş, (çıplak)
500 Giyimsiz, oturuyor çıplak,
Kaç gündür yemek yememiş
Tir tir titrer zavallı, genç.
Öfkeli zengin (bey) söyler;
Şikayetim var hanım

Mal gerekiyorsa, boynuma
İstedğin kadar yükle hanım! (istedğin kadar mal vererim)
Şu keloğlanın
Yaptığı canıma batmıştır,
On beş tilla (altın) boynunda (üzerinde)
510 Boşuna bunda gitmiştir(ona geçti)
Şikayetim size bu, sultanım,
Bu şehirde, ey padişahım,
Dili (konuşmacı) acıdır bu keloğlanın,
Görüyor musunuz işte
Keloğlanların(fakir, dilencilerin) bizden üstün çıkmasın?
Geçen sene bir keloğlan
Benim elimdeki (hizmetçimdi)

Bunun gibi dili(nden) bulmuştu
O keloğlan kara bahtını da, (oda dilinden buldu belayı)
520 Bir keloğlanın yüz şanssızlık kızacak?
Yürümüş peşinde (şanssızlık bunların peşindeymiş)
Bu yıl da bir keloğlan
Rast geldi yine kara bahtıma.
Bütün taşşalar (keloğlanlar) boşuna yürüyorlar
Şehrin sokaklarını pisletip,
Kendileriyle birlikte yok etseniz
Tazşaları büyüten
Annesi ile babasını.
Halkı bozulmaktadırlar,
(halk arasın kötülük yapan)
530 İnsanları birbirine düşürüyorlar
Bunların kafasını kesmezsen, (kesmeyip de?)
Kimin kafasını kesersin?
Şehirde(kızlarından) seçerek evlendiğiniz
Güljazira yarınız
Bizim evdeki keloğlana (hizmetçi)
Aşık imiş inanın!
Yalan ise bu sözüm
Sultanım kafamı kesiniz!
Sizden de üstün görmüş
Güljazira keloğlanı,
“ Beğenmem,” diyormuş
Yetmiş yaşında padişahı.
Aklın kamil hanzaden, (hanımız)
Baksana, günahkar olup
545 Sizi kula satmış (tercih etmiş)
Emredip bozahyan
Tazşaları (keloğlanları) toplattırdı.
Emriyle şehri

Avucuna sığdırdı.

550 Tazşanın dili değenler(tazşanın diline alay konusu olanlar; şikayetçiler dilinin acısını çekenler.)

Birlikte gelsin tazşa ile,

Kimi diliyle yaktı?

Bir tane zengin bey çıkmadı

Tazşaları öven

Günahsız ise de,

Fakir zavallı tazşaya

Zengin bey ne zaman arka çıkmış(ki)

Tazşaları dar ağacına astırdı,

Kimse çıkmadı aklayan (savunan tazşayı)

560 Tazşalara kulluğa (hizmetçiliğe)

İsteyenler her bir şehirden gelip

Sorsa da satmamış.

Isırıcının (şikayetçinin) diliyle (dediğiyle)

Padişah tazşaya düşman kesildi,

Tazşalar yüklerini sırtlayıp,

Korunmak için gizleyip,

Padişahı kaçırıp göç etmiş.

Kaçan tazşa rastgelse

Herhangi bir de hanın adamları

570 Onların kafasını kesmiş.

Kafasından bir tane bile saçı yok

Yemesine aş yok,

Yalın ayak, yalın baş

Anadan doğar doğmaz(doğma) çıplak,

Bir tazşayı yakalayıp

Getirdi(ler) darağacının yanına,

Acıyıp ona halk da duruyor. (bekliyor)

Bakacak üstü başına,

Tazşa o zaman şöyle konuştu;

580 “Ölecek insanda üç dilek (olur),

Dileğimi ver” dedi.

Han dedi: “Kabuldür dileğin

Tazşaya konuşma hakkı vereceğim,

Ne dilek diler imiş,

Bakalım, dinleyeyim.”

Birinci dileğim;

Yalvarsa da can kalmaz (bağışlanmaz)

Bunu iyi biliyorum.

Zararım yok kimseye

590 Kendimce yaşamaktaydım.

Duruyorum şimdi darağacının yanında.

Darın ipi boynumda,

Küçüklüğümden beri gördüğüm azabım.

Saç çıkmadı kafamda.
Halka hitap ederek konuşacağım,
Bundan sonra dirilip
Gelmeme(herhalde) tekrar dünyaya.
Can alıcı cellatların,
Sözüme engel koymasın.
600 Dilim değse (sözüm birine ağır gelse) birine
Kafamı kesmesinler,
Bitirinceye dek sözümü
Boynuma dar ipini asmasınlar(boynuma tuzak giydirmesinler)
Budur sizden dileğim.
Verdim (kabul) derseni. ey hanım?!
Sözüme ben başlayayım,
Arzuhalimi bitirinceye dek
Korkup da şaşmayayım.
Verdiği sözden dönemeyip Bozayhan
610 Tazşaya izin verir (konuşması için)
Emrin (hükümün sürüp) sürüp , Bozayhan,
Seferler yapıp dünyayı
Kara duman (sis), toz kıldın,
İnsana (canın) acımayıp,
Kılıçtan geçirip halkı.
Yer yüzünü kan kıldınb.
Acımasız, Bozayhan.
Tazşaların en suçu var?
Suç senin kendinde,(dir)
620 Halka yaptığın eziyetlerin
Görünmüyor gözüne. (farkında değilsin)
Kulak verip dinleyin. cemaat,
Tazşanın zarlı(acı) sözüm!
Yurt yağmalayıp içen kanına (sizin kanınıza)
Bu han sultan doymadı,
Zavallı tazşaların kanlarını (da)
Beraberinde içmeyi düşündü.
Benzemiyor insana
Acımasız kişiliğin.
630 Sürükleterek beni getirtirdin
Dar ipini boynuma astın,
Tazşaların içip kanını
Susuzluğunu kandırdın, (giderdin)
Dünya yüzünü toz kıldın,
Yer yüzünü kan kıldın.
Tamamı yönetip(hükmedip) kuruyu (kıtaların) (toprakları)
Emrimi tut (yap) diye ilan (ferman) ettin,
On iki kadının üstüne (Bir de)
Jazira'nı yar ettin?! (evlendin)

640 Güljazira bu yüzden
Han olsan da (isende) sevmiyor. (sevmez)
Vahşi diyerek senden korkup
İnsan diye seni bilmez. (sana insan demez)
Dertlenip hasret çekip
Gülümseyip gülmez
Bir zalıman sözü için,
Yetim, dul tazşayı (fakirleri)
Yok etmen, acaba, doğrumu idi?
Arkanda kalacak çocuğun yok,

650 Bizden de (beter) yalnız ve kurusun. (verimsizsin)
Tağır (zavallı, fakir, yalnız) yaşamazsa (yaşamamalı diyorsan)
Han da birlikte (darağacına gitmeli) asılsın!
Kendi kusurunu görmeyen
Han da olsan körsün.
Öfkelenip Bozayhan,
Konuşturmayınca tazşayı (keloğlanı)
“ Çabuk asın”, dedi.
Bunun gibileri konuşturmadan,
Çabuk kafasını kesin, dedi.

660 Jazira'yı getir deyip
Celladın birini yolladı.
Handan buyruk alınca
Durmadan cellat yola koyuldu.
Saçını yıkayıp jazire
Oturuyordu taranıp, (tarayıp)
Eve doğruca girdi bir cellat.
İki gözü alarıp(?)
“ Çabuk gelsin Jazira”, deyip

Emretti han çağırdı,
670 Öfkeli han kağırdı.
Belli oldu halka (halk anlamıştı)
Jazira diri(canlı) kalmayacak.
Ötmekte olan tazşanın
Ne yapsa (da) sonunu getirecek. (Yok edecek)
Cellat gelir gelmez konuştu:
Bozayhan gibi sultanı
Güljazira, sevmedin,
Bir tazşanın dili yüzünden
Bak, işte yanacaksın (ecelinin geldiğini gördün mü?)

680 Yanılıp, Jazira (sen)
Hanın öfkesini depreştirdin.
İşte bak hor oldun
Tazşalarla birlikte öleceksin.
Jazira kalkıp cellada;

Geldin me dedi ey haberci,
Hanın teni tenime
Diken gibi sokulur (sokulup kalır)
Kocam deyip nasıl yaşarım (nasıl kocam derim ona)
Yalancıyı can alan?
690 Geleli dertle ağlamaktan
Kurudu yaş bitip tükenip göz yuvamdan (iki çeşmem)
Ölmeyince dayanmakla (dayandım)
Ağlayarak gönlümün susuzluğunu kandırdım.(Teselliği ağlamakta buldum)
Ben büyüyüp erişmişim
Bağ ağacının meyvesiyim
Ağacın tepesinde dursam sallanıp,
Yemek isteyen her bir insan.
Alçak yerde ben durarsam (aşağıda)
Kim yemek istemez?!
700 Han değil o, kara taş
Onunla birlikte yattığı sürece
Etime diken battığı sürece
Jazira her zaman
Ölmek istemiştir!
Yumuşak, nazik ipeği
Sorla deriye yapıştırırsa,
Yakışır mı , güzel görünür müydü?
Deriye nasıl yapışmış,
Demez mi idi yolunu şaşırması;
710 Ölümü ben yeğlerim
(Bu örnekten) Bu örneğe benzeyerek.
Ağlayarak yaşayacağıma
Sinek canı zorlamadan
Dar ağacına asılıp kurtulayım!
İhtiyarın derdine yanacağıma
Morlukla yaşayacağıma
Gelip kanım birleştin(katılsın)
Tazşaların kanuna.
Tazşa da olsa (ise de) kendi dengim.
720 Yatsam bile başka arzum yok
Gidip onların yanına! (yanlarında ölü yatsam da arzum yok)
Güljazira sevinerek gelir,
Kurulmuş dar ağacının yanına,
Arkasına önüne dönüp bakmadan
İpi boynuna astı,
Tazşayla birlikte ölmeye
Acele ediyormuşcasına.
Bozayhan 'ın yüzü sararıp,
Yana dönüp sırt çevirdi.
730 Güljazira ölümü

Kendisi severek tercih etti.
Buyruğunu bekleyip Bozayhan'ın
Cellatları hazır duruyor,
Çekmek için dar ipini. (asmak için)
Jazira'yı kıyamayıp
Han durdu bir an. (uraksadı) birazcık
Jazira'nın dökülüp
Yüzünden nuru damlıyor.
O zaman Jazira:
740 Han, iki söylesen (cayarsan) karasın. (karabetsin)
Can alıcı cellatların
Niye çekmişor ipi?
Bozayhan'ın sarayından
Yeğleyerek ben duruyorum
Tazşaların mezarını!
Dediği zaman han: " Çek ! " dedi,
Parmasını kendi çiğnedi. (pişman oldu)
Pişman olup han o an,
Bu nasıl (oldu) diye düşündü.
750 Tele çekilmiş gümüş gibi
Güzelin (Jazira'nın) apak (bembeyaz) bileği,
Yavaşlayarak durdu (yavaşladı ve durdu)
Jazira'nın yüreği.
Dar ağacında asılı ise de dikkat cekiyordu
Sümbül gibi düzgün kemiği. (görünüşü)
Jazirayı gören insan
Acıdı, acıdan büküldü,
İnce dal gibi sllanıp
On parması mayıştı.
760 Seçerek evlendiği Jazira
Asılıp gitti(asıldı gitmiş asılmıştı) dar ağacına,
Kavuşamadı Bozayhan
Şır diye ağlayan iki çocuğu.
Seçerek evlendiği Jazira
Rast geldi (uğradı) böyle bir iftiraya
Jazira yeğlemişti (tercih etmişti)
Hanın yerine kulun cesedini,
Öleceği zaman rica etti
Kul ile birlikte gömmelerini (defnetmelerini)
770 Genç kulları tercih etti
Jazira(nın) yüreği,
Karışıp (Bir arada) birlikte gitti
Her gençlerin gencin (tüm ölen gencin) kemikleri,
Defnedilip bir arada tazşalarla
Gerçekleşti böylece
Jazira'nın dileği.

Böylece iki sene geçti, (aradan)
Jazira'nın yattığı mezar
Ağaç çıkıp meyveli,
780 Büyüyüp çiçek açmış.
Meyveli görkem ağaçlar
Büyümüş kulların başında (mezar başında)
Gelen insan gidemez
Seyredip(seyretmekten kendini alamaz) yanından.
Ayrıca (herkesten ayrı, özel) bitmiş iki ağaç
Eğilerek birbirini kucaklayan
Birbirine dayanarak.
Gören insan hayret edip
Kerametini anladı, (onlar)
790 Bozayhan buna kıskanıp
Kendi kendine üzülür.
(Güljazira güzeli
Geveze tazşa mı sardı? (sahip oldu)
Hepsinden de bunların (her şeyden de acaba)
Acaba, kader kuvvetli mi? (kader mi güçlü)
Gece gündüz uyumayıp
Bozayhan da zarladı (kan ağlar)
Kemiğine (kara) leke olup
Çocuksuzluk (peşini) bırakmaz.
800 Kendi kendine pişman olup,
Göz yaşları döküldü.
Çocuksuz geçip hayattan
Kaburgası söküldü. (kaygılanır dertlenir)
Bir zülmün (zalimin sözü) dili yüzünden
Günahsız (insanın) kanı döküldü. (dökülmüştü)
Günler geçti gece geçti,
Ağlamakla nice kaç yıl geçti,
Evlad derdi (evlat kaygısı)
Bozayhan' ı yıprattı.

810 Hanın çobanı karaköz
Sürülerini uzaklara götürürdü,
Kalın bitmiş çalılara
Götürüp koyunları bırakırdı.
Kul mezarlığını bağında
Bir (her gün bir kere) uyuyup dinlenirdi.
Gün öğlene geldiğinde karagöz
Gelip mezarlığı buldu...
Hatırlayıp ağladı.
Tazşa kullar geçmişteki.
820 Hepsi gençken ölüp giden tazşalara
Karaköz çok acıdı.

Onları düşünüp dururken
Yere yüzüstü (sere serpe) yıkılır(düşer)
Ortasında (tam ortasından) kırılır
Dayanarak durduğu sopası (asası)
Asası kırıldı Karaköz'ün
Ağır kaygının ağırlığından,
Bu söz basit bir söz değil
Ağlardı o içtenlikle.

830 Koyunlarını ahıra kapatırdı
Utanarak kaygısını(üzüntüyü bir an unutup)
Tazşaların şarkısıyla:

“ Arzuları kalbinden gitmiş, hepsi genç,
Zalim hanlar, kana sarhoş,
Karşılık gösterip padişahın
Yüzüne kimse bakmaz. (bakamaz)
Kuray-kuray, boz serke,
Koyunların arasında sen(sin) nazlı,
Uzak (tenhada) yerde ben nazlı,

840 Yaklaşırsan mezarlığa
Acele acele yürürsün niye sen?
Ağaç büyümüş meyveli
Tulların göz yaşına, (göz yaşlarından ağaç bitmiş yetişmiş)
Tokal keçi meleyip
Hep senin yanında yürür,
Meleyen sesi
Bu mezarlığı gelinse
Çıkmaz(sesi) olur, (sesi çıkmaz)
Yoksa bu (keçi) ruhlarla

850 Değil miymiş (acaba) aşına?!” (ruhlarla aşına mıdır,acaba?)
Oraya gelince
Koyunlar da sessizleşir,
Gölgede uyuyup
Karaköz de dinlenir.
Otlanarak (geri) şehre
Koyunlarını getirir.

O şehirde oturan
Karatokal keçinin
Yaşlı bir kadın idi sahibi,
860 Kırk oğlu var yaşlı kadının,
Kır oğluna kırk kaşık
Süt payına düşerdi. (her birini bir kaşık süt hakkı vardı)
Sağdığında süt çıkmıyor keçiden
Karaköz'e kargış söylemekle
Yaşlı kadın yoruldu.
Kırk oğlu (yaygara kopardı) hep birlikte ağladı,

Ellerine düşmeyince payları. (süt içermeyince)
“ Keçimi sağıp sütünü içiyor,
Diye düşündü yaşlı kadan,
870 Karaköz'ün suçu.
Böyle hırsız çobanix
Han şikayet edeyim,
Yaptığı cana battı hırsızın,
Sonunu böyle getireyim (cezasını vereyim şikayet ederek kana)
Han sözümü dinlemezse,
Kulun sözünü desteklerse
Divane olup bu şehirden
Kırk oğlunu alıp gideyim!”
Öfkelenen yaşlı kadın,
880 Hana şikayet eder,
Kendisinden de önce bu söz
Hana ulaşır (duyulur)
Sözümü dinle, han sultanım.
Elimde kırk oğlum var,
Bu oğulları korumak için
Benim ne kadar param var?
Besin ettiğim keçiyi
Sağıp sütünü içen
Karaköz isminde bir kulun var.
890 Yaşlı kadın böyle (deyip) ağladı,
Kanlı yaş gözden döküldü.
Kırk oğlum var, mal-mülküm yok.
Başka azık (aş), darı (buğdayım) yok.
Aç, çıplak ben zavallın
Konuşmaya güç, halim yok,
Adaletli (adil han) Bozayhan
Senden üstün han var mı?
Heybetini (kahramanlık) tanıttın
Nice üstün hanlara,
900 Bakmasan bakma
Benim gibi yaşlı kadın, ihtiyarlara!
Hayatta olursa kırk oğlum
Senin kulun değil mi (sana hizmet etmeyecek mi?)
Bozayhan'ın askeri
Sayısız çokmuş demezler mi?
Kavga edip savaşırsan
Düşmanı elinle yenersin,
Kul, yardımcın yok ise,
Düşmandan horluk (eziyet, yenilgi) görürsün.
910 Kırk kul çok mu, bir(kul) çok mu,
Buna, sultanım, ne dersin (diyeceksin)?
Öfkelensen Bozayhan

Dünyayı durdurursun,
Sütünü içip keçimin
Karaköz kul semirdi, (şişmanladı)
O kulun (yaptığı) yüzünden
Kısalttı kırk yaşımı.
Hanın, hırsızlığı durdurmazsan
Bozulacak halkınız,
920 Hırsıza (kötüye) arta çıkmayacak
Vardı geleneğiniz. (töreniz)
Karaközü dar ağacına
Asın, öldürünüz!

Bozayhan inandı yaşlı kadının
Ağlayarak söylediği sözüne.
Cellatlarını yolladı,
Karaköz kulu durmak bilmeyen
Getirin deyip önüme.
Cellatlar kulu getirdi,
930 Buyruk alıp handan.
“ Gerçeği söyle “ diye zorladı
Bırav (zincirle sıkmak) ile sıkıp bacağından:
Aşlı kadının tokal geçisini
Sen karaköz. sağmışsın.
Boş boş gezmeyip, Karaköz
Böyle kazanç sağlamışsın, (kendine)
Doğru yoldan dönüp, (sapıtıp)
Kötülüğe yüz çevirmişsin. (haram mal yemeye)
Doğruyu şimdi söylemezsen
940 Darağacına asılırsın,
Yemek bulamayıp kadın yürüyor. (bulamıyor)
Evindeki kırk çocuğa.
Eli ayağı (bağlı) zincirde
Karaköz yatıyor ağlayıp;
Dünya malına heveslenip
Hanım, hiçbir zaman aldanmadım.
On sezinde olan bir çocuğum.
Bir yaşlı kadının dili yüzünden
Haksız yere yanıyorum (cezalandırılıyorum)
950 Beni serbest bırakırsan
Keçiyi sağan insanı
Ne yapsam da (ne yapar) bulurum.
Emredersen, ey hanım,
Günahsız ölür giderim.
Dinlemeyip sözünü
Ağlattı çocuğu
Ağlamaklı acı sesi

Gökyüzünü parçalıyor, (gibiydi)
Kulak verdi yetime
960 Bozkırın yabani hayvanları,
Aksedip (onun sesiyle) sallandı
Yer ile gökyüzünün yüksek yerleri.
“ Bırak “ deyip canlı ağlayan
Sesini duyup çocuğun,
Üzüldü, çok kaygılandı,
Mayvan ve kuşları bozkırın
Yetime bunca acıyı
Yetim geyik ağladı.
Kara taşı yumuşattı
970 Göz yaşının pınarı.
Yetim(öksüz) kalmış anadan
Geyiğin o yavrusu.
Karaköz'ün yaşamını (yaşamasını, serbest bırakılmasını)
Tüm yetimler istedi.
Orman, togay gökyüzünde (ki)
Yetim kuşlar (da) bağıştılar.
Han enrinden dönmeyip
Yumuşamadı, emri geri almadı.

Mihribanlığı (iyiliği, acıma duygusu) ağır gelip anacık
980 O zaman yaşlı kadın kerennüm etti
“ Öfkelenme, han sultanım,
Ben de bakıyorum (yetiştiriyorum)
Babasız kırk yetimi.
Odun topladım çalıktan(ormandan)
Onlar üşümesin diye.
Parçaladım etimi (vücudumu)
Yokluğun (fakirliğin) acısından
Dilenci olup eskittim yüzümü.
Eziyetini çekmiş yaşamın
990 Yetim sözü keskindir. (geçerli)
Eziyet (zorluk) çekip zavallının
Gözlerinden aktı kanlı yaş,
Benim gibi ise bu zavallı,
Parçalanmış çıplak.
Sağmıştır keçimi,
Olunca karnı aç. (Herhalde aç olunca keçimi sağmış olmalı)
Bir keçiye bakan (yaşaması bir keçiye bağlı olan)
Bir evde biz kırk baş(ız) kırk kişiyiz)
Zorlama çocuğu, (eziyet verme çocuğa)
1000 Tenine yara izini basıp,
Döndü diyecekseniz(beni) sözünden
Alacaksınız(kesecekseniz), hanım, işte baş!

“ Ey karaköz, karaköz
Bende senin annenim.
Yetimlik senin hakkına (kakın ise de)
Olsa da günahını affedeyim!”
Kan ağlatma, hanım, yetimi
Boğazını kaygı demiş (delmiş; gönlüne kaygı var)
Sormayayım sütümü,
1010 Böyle eziyet çektirmektense
Divane olup hayatımın sonuna kadar aç yaşayayım,
Dileğimi vermezsen,
Göz yaşlarıma bakmazsan
Bozayhan, sana diyeyim?!
Ey ihtiyuar, kabul olsun
Yine senin dileğin,
“Karaköz’ü zorla (cezalandır)” deyip
Kendin gelip diledin(sitedin)
Yetim yetime kıyamaz,
1020 Bunu da ben biliyorum.
Bundan sonra sen ihtiyar
Şikayet edip (birini) gelmeyeceksin,
Kimden horluk (eziyet) görsende
Huzuruma benim çıkmayacaksın.
Karaköz’ü o ihtiyar kadın
Kurtardı tekrar ölüden;
“ Keçimin sütünü içeni
Kim olsa da bana bul
İstiyorum bunu ben senden
1030 Yaşlı canım ürperdi,
Yavrum, söylediğin sözlerden.”
Hıçkırığa hıçkırığa ağladı
Anaya yaklaşıp Karaköz;
Kemiği kırdı (canına battı)
Hırsız denilen bir söz,
On sekiz yaşında böyle
Bir ihtiyara (uğradım) rastgeldim.
İnanırsanız bana, anneciğim.
Küçüklüğümünden beri mihnet çektim (çok çalıştım)
1040 Her kime (pek çok kişiye) hizmet edip,
Çocukluğumdan beri mutluluk görmedim.
Bundan böyle(sonra) keçini
Gözüm gibi görüp bakayım (koruyayım)
Soğan insan varsa,
Ne yapar (ne yapsam da) bulayım,
Elime geçerse hırsızını
Ey ana, önüne getireyim,
Handan çektim eziyetin öfkesini

O hırsızdan alayım. (intikamımı alayım)

1050 Keçimi sağan sen değilsen
Hırsızı bul, can oğlum.
Tokal keçi olmazsa, (keçisiz)
Kap (tas) sütle dolmazsa,
Acıkacağım, divane olurum,
Damağım, divane olurum,
Ağlamaktadır tüm çocuklarım,
Hepsi yetim ağlamaklı
Bir kaşık süt muhtaç, oğlum.
Hırsızı bulursan, müjdeyi
1060 Gelip kendimden al, oğlum,
Karaköz koyunlarını götürdü
Aksayarak basıp bacağını (ayağını)
Zar zor süsü peşinden gidiyor(du)
Öfkelenip (güçsüzlüğüne) ağlayarak ilerliyor
Destek (dayanak) kılıp esasını.
Gözünü üzerinden ayırmadan Karaköz
Kara keçiyi gözetler.
O kara keçi meleyerek
Otun başını kopararak otlar.
1070 Mezarlığa ulaşıncaya kadar
Sürünün önüne çıkıp (önünde giderek)
Acele acele ilerlemektedir.
Sürü mezarlığa vardığı zaman
Kara keçi koçar koşarak,
Kovaladı karaköz
Aksayarak basıp yer yer sürünüp (ayağı takıldı)
İki kayın (ağacı) birbirini kucaklamış
Mezara yakın gelir,
Bakmaktadır (baktığı zaman) bir kayadan (kayanın tepesinden)
1080 Mezardan çıkmış bir çocuğa!
Tabak gibi olup göründü
İki gözün(ün) yuvası,
Dip(is) lekesi kazanın (kazan isi gibi)
Teninin karası (siyahlığı)
İki karış gözüktü (göründü)[iki karış idi]
Kaş ile gözünün arası.
Diye düşünmeye imkan yok (diyebilmek mümkün değil)
İnsanoğlunun evladı.
Giyimi yok çırılçıplak
1090 Gelip keçiye yapıştı
Böyle bir keramet (acayip yaratık)
Kara keçiye kavuştu.
Keçiyi emip sütünü tüketti,

Yön (halhatır. ne olduğu) sormaya Karaköz
Cesaret edemedi, çok korktu.
Kaçmak isteyip koyunları sürüp,
Her zaman yaptığı gibi dinlenip (dinlenmeye)
Karaköz kul yatmadı.
Sürüyüp geldi acele ederek
1100 Koyunları erkenden ahıra;
“ Yüksek tepelerden aşırıp (aşarak)
Verdim, dedi mezarlığa,
Mezardan çıktı bir çocuk,
Gördüğünü söylememek olur mu? (gördüğünü söylemeden insan edemez)
İlkin (önce) farketmeyip (parkına varmadan)
Baktım sadece (basitçe, sakın) yüzüne,
Aklımı kaybederek bayıldım
Gözlerim düşüp (karşılaşıp) gözüne, (gözüyle)
Sağ kalmaz hiçbir insan
1110 Eğer onunla karşılaşırsa (karşı karşıya gelsi)
Yaşlı kadının tokal keçisi,
Mezara gitti (vardı) meleyip
Söslenerek yanına
Olsa gerek aslında (herhalde keçi)
O çocukla aşına (arkadaş, tanıştık)
Yakalamak bir yana, hırsızın
Yaklaşmadan yanına.
Mezardan çıktı o çocuk, (çıkanca)
Keçinin meleyen
Sesi susuverdi.”
1120 Koyununu, han gütmeyeceğim,
Artık (bundan böyle) sana çobanlık kılıp,
Herhalde bir kazanç elde edemem,
Bir zenginin yanına gidip hizmete girip
Canımı(kendimi) koruyacağım,
Titredi korkup. (korkudan titredi)
Karaköz kul ağladı.
“ Çobanlıktan azad et,” deyip,
Hana çok yalvardı
Han da derin derin düşündü,
1130 Karaköz`e inanmadı.
Sürüyü gütmeye Karaköz
Ne verse de (verirse versin)z razı olmadı.
“ Gütmediğim koyun olsun” (gütmemeye and ettim?)
Diye inledi, ağladı.
İlken Karaköz`ü (han)
Uyduruyor diye kendisi
(Uyduruyor kafasından deyip)
Han serbest bırakmak istemedi.

Ağlamaktan vazgeçmeyince
Padişah dileğini verir. (azad eder)
1140 “ O çocuğu bir görsem”. deyip
Karaköz’den istedi.
Ben gitmem, han sultanım,
O mezarın yanına,
Gidersen hanım görürsün
Kul mezarlığının bağında
Eğer ona olmazsa (bulamazsan)
Çobanın sürüyü götürürsün.
Kendisi de gidecektir meleyip,
Kar keçiyi uzaktan bellesin. (görürse)
1150 Çocuk çıkar mezardan
(Eğer) keçi giderse (mezara) meleyip
Kahramansan gidersin
Oraya, hanım biraz uzak(birazcı öbür tarafta)
Bildiğim kadar o mezar
Jazira’nın mezarı(dır)
(olsa gerek) jövde bolsa (?) karnında
Gitmiş olmalı bebeği,
Fakat onu yakalamaya
Hiç kimsenin yetmez gücü.
1160 Duyduğu zaman Bozayhan
Bilmedi (şasırdı) ağlayıp (ya da) güleceğini
Derince iç çekti, pişman oldu,
Dert basıp(kaplayıp) yüreğini,
“ Arkamda kalsa bir evlat
Derdim hep dilerdim) böyleydi arzum.
Yakalamak için bir çare bulamayıp,
Cesaret edip de mezara gidemeyip,
Kahramanları çağırırdı
Doğru(düzgün) bir tavsiye veremeyip,
1170 Vezirleri de şasırdı.
O zaman giden sefere (çıkılmış)
Kırk kişilik gücü var (olan)
Kulakaska (isminde) kahramanı
Ne tür öfke sıkıştırırsa da,
Ona (öfkeye) cevap verirdi.
Denk kılmazdı (görmezdi) insanı, (onu başkasıyla eşit görmezler)
Onu çok severdi.
Kulakasak geldiğinde,
Ne kadar yorgun ise de,
1180 Yerinden han kalkardı,
Başka işi bir yana bırakıp
Onunla ilgilenirdi .
Haberciyle aldırırdı (getirtirdi)

Kulakaska kahramanı.
Kırk kişinin gücüne sahip olan
Sıkıştığında her zaman
O bulurdu çözüm yolunu.
Ey, kalakaska kahramanım,
Kırk yiğidini topla sen,
1190 Bir haberi (verdiğim haberi) dinleyip
Akıl teraziyle ölçer misin,
Gözleriyle görmüş Karaköz
Gidip (ona) kendin sorar mısın!
Kurumu izah etti karaköz,
Söylediği hep (aynı) o bir sözi
“ Öldürecek der o
Ne gibi kahraman çıkarsa çıksın karşısına.
Kuvvetle çocuk yakalattırılmaz,
Bir hile bulamazsanız,
1200 Kim bulur bir yol (hile) buna?
Han da bunu düşünse! (düşünmeli)
Hanın kendisinin asıp öldürdüğü
Kulların o mezarıdır,
İntikam almak için yaratılmış (doğmuş)
(sakın) kulun çocuğu olmasın?!
O kul büyüüp yiğit olsa,
Gelip hanın derdini dertleştirirse,
Gitmek olmaz (gidilmez) sığınağına.”
Kulakaska konuştu,
1210 Konuştuğu zaman şöyle dedi:
Ne konuşuyor, şu kul,
Hanın evladı değil mi,
Jazira ise annesi?
Karnında gitmişse o günlerde (geçmişte)
Kim buna itiraz eder
Bu sözü(nü) hanı işitirse
Ecelinden önce ölürsün,
İnsan ise han zade (han oğlu)
Ona kimse kul demesin!
1220 Kafan sana hediye,(armağan sana sağ kalmandı)
Düşünmeden söylediğin sözüne,
Han işitirse bu sözü
Gösterirse bu sözü
Gösterir canını(canını alır) gözüne.
Hatırnda mı, Karaköz
Bir ölümden kaldığını(bir kere ölümden kurtulduğun ölüm eşiğinden döndüğün)
Yetim diye acıyıp bağışlayıp
Yaşlı kadının seni isteyip aldığını(serbest bıraktığını)
Kulakaska kahramanın.

Karaköz'e dik dik bakarak
1230 Böyle (deyip) bağırdı.
Hanın sözüne bakan (tabi olan)
Kendi yararını düşünen
(Ne yapıp da) Duyursam diyen şöhretimi (karakaska)
Akılasını (danışmanını) çağırıp
Doldurdu han sarayını
Aksakallı ihtiyarları
Etrafındaki bir tanesini bile bırakmadan (getir deyip)
Han duyurdu ilanı.
“ Hepiniz gelin! “ deyip akrabalar.
1240 At yetiyecek (uzak) yerlerden getirtip (aldırıp)
Silahlarını hazırladı,
Bele kılıcı bağladı,
Kendi gözleriyle görmeye
O mezarın başına
Sürükle (koyun) birlikte gitmeyi,
Han bir akıl (çözüm) düşündü.
Başkaları bu işe
Tavsiyede bulunamadı.
Kulların mezarlığına
1250 Kalabalık koyunları sürdü,
Kara keçiye gözetleyip
Gelmekte olan en önde (kara keçiyi)
Sürü de vardı mezarlığa,
Kara keçi yürüyor meleyip
Huysuzlanıp yine de.
Bir zaman (an) mezardan
Büyük bir kafa göründü.
Han bunu görüp çok korktu.
Tenha (gizli) bir yere çekildi.
1260 Yavaşça dikkatlice baktığında (bakıyorsa)
Jazira'nın mezarı, (imiş)
Bozayhan'an boyunda
Hiçbir sabrı kalmadı.
Emmektedir keçiyi
Önüne arkasına bakmadan
Uzaktan gözleyip han duruyor,
Yakın gelmeye (yaklaşmaya) cesaret edemeyip.
Nice düşünce geldi kafasına,
Gidemedi yanına,
1270 Böyle bir kabus görmemişti
Yetmiş gelmiş yaşında. (hayatı boyunca)
Han dönmek için acele etti,
İçini kaygı acıttı (apçlandı,
Jazira'nın kaygısı (üzüntüsü)

O anda (zaman) hanın vcesaretini kırdı.
“Asil doğmuş, Jaziracığım,
Böyle olduğunu bilmedim, (bilemedim)
Böyle olduğunu bilseydim
Kurban olup yoluna (sana)
1280 Kendim niye ölmedim,
Sefere çıktın aniden (öldün)
Kaderinden ben de gülmedim.
Üç dört yıldan beri
Böyle bir evladı
Benim için mi koruyordun?”
Dertlenip han oturuyor
Tek başına ıssızca,
Nice(kaç) yıldır acı çeken
Hevesiydi çocuğa.
1290 Nice yıldır hasretini çekip
Evlatsız geçti hayatı.
Oğul mu, kız mı o ferzent, (çocuk)
İyice bu meseleyi öğrenmek için
Hanın gitti gönlü?! (öğrenme arzusuna tutulur)
Keçiyi (keçinin) sütünü tüketip emdikten sonra
(Çocuk) yine mezara girdi.
Tepecikte (tepenin zirvesinde) han aturuyor
Başka insan yok mezarlıkta.
Ayıramadı oğlan yada kız olduğunu
1300 Bırakmış kum üzerine izine,
Hissetti mi yoksa, çocuk da?! (farketmiş miydi)
Han geri dönüp geldi saraya,
Toplanmış cemaat sarayda,
İşiten insan kalmadı (geldi)
Bu haberi etrafta.
Han halka ağlayıp derdini söyledi,
Isırmaktadır (pişmanlıktan) parmağını.
“ Güljazira güzelin
Aniden ölüp gitmesi. (aniden olmuştu ölümü)
1310 O zaman karnında giden çocuk imiş,
Kendisi de güzel imiş(çocuk)
Güljazira gerçek adil (dürüst)
Beni seven yar imiş.
Yakalamaya o çocuğu
Kim çaresini bulacak?(tır)
İstidiği kadar gönlünce
Benden altın alacak(tır)
(Eğer) akli (çaresi) ise yaramazsa
Kötülüğe başlatırsa (kötülükle sonuçlanırsa)
1320 Kafası kesilecektir.”

İşte böyle ilan etti
Saraydaki halka,
Herkes sessizliğe büründü
Kimse istekli çıkmadı.
Yine de kaç kez tekrarlayıp
Han halktan rica etti. (rica da bulundu)
Kolay kazanç bulmamaya
Kan örtülüp (kan içinde) yatmamaya
Tüm halk (herkes) bel bağladı.
1330 Yaşlı kadın çıktı “ bulurum” deyip
Kara keçinin sahibi.
Hazınanı (verecek ödülünü). Bölüp bir yana koy (hazırla)
Bana ait olacak kısmı.(nı)
Kırk bir adamın umudu (baktığı)
Bir tek keçim vardır.
Kır oğlum olmazsa, (oğlumdan)
Benim canım kıymetli mi?
Karşılığını öde. Bozayhan
Kara keçinin sütünün,
1340 Bundan sonraki hırsızım sen oldun,
Yeter artık beklemem.
Yetimi bağışlamamı istediğimde
“Bir daha huzuruma gelme” demiştin,
Ben olmazsam, Bozayhan,
Yetimi acıyacak kişi sen miydin? (acıır mıydın ki?)
Eziyet çektirdin haksız yere.
Onun niçin acıyıp ağladam.
Artık ise (fazla konuştuysa) bağışlarsın
Yanlış söylediysem kafamı kesersin.
1350 Evlad görüp(sahibi olup) işte, bak,
Emeğin parlamaya hazır druyor. (mutluluğun eşiğindesin)
Sen çocuk için kaygılandın (dertlendin)
Ben mal (hayvanım) için kaygılandım(üzüldüm)
Yalnız keçinin sütünden
Bütün yaz boyunca ayrıldım (mahrum kaldım)

Bozayhan söze durdu, (duraksadı)
“ Süt hakkını al” dedi.
Anahtarcısını çağırıp,
“ Saraya götür” ., dedi.
1360 “ Kaldırabileceği kadar altın ver
Kadın sırtına alıp (altını) gitsin
Ondan (kaldırabileceğinden)artık (fazla) isteyecek olursa,
Tam oracıkta öldür baltalayıp.” (parçala)
Anahtarcı açtı sarayı,

Altını yaşlı kadın yüklenip (sırtına alıp)
Etrafa bakar.
Kadının gözü doymadı (hazineye)
Yine alsam diye düşündü,
Anahtarcı açık bırakmıştı (açıp gösterdi)
1370 Hazine dolu depoyu,
1371 Hazineci dedi, Anaçığım
,Bende kıskançlık yoktur,
Hazinesi hanın çoktur,
Kaldırsan da hepsini. (götür sende hepsini)
Almayacaksan çok oyalanma,
Nefse uyup düşünme (şaşıрма)
Yerine getirmek için baltayı (eline) aldı
Hanın verdiği enri.
Yaşlı kadın saraydan fırladı (fırlatıp çıktı)
1380 Az aldım diye pişman oldu,
Sırtına alıp (yükselip) altını götürdü
Besleme yeter deyip
Evdeki kırk yetim.
Altını çok zengin olmuş yaşlı kadın
Tekrar geldi saraya,
Azık aldı (yola) yetecek kadar
Nice yetimlere.
Yaşlı kadın söylédi o zaman;
Hanın isteği üzerine,
1390 Oğlan ya da kız olduğunu ayırsak (öğrensek)
Müjdesini alıp bir an önce
Gönlünü hoşnut etsek.
Şimdi bu saraya
Ustaları toplansın
Nice çeşit oyuncak yapılıp
İki türe bölünsün.
Bir bölümü bebek(kızlar için) olsun
İkinci taraftan görürsen (ikinci tarafa yığılsın)
1400 Pek ustalıkla yapılsın
Oyuncaklar eğlenceli, (ilginç)
Kırmızı yeşil dikkat çeksın
Örnekli ve çizili
Olsun mezarı çekecek (dikkat çekici)
Oynadığı zaman çocuğun
Hevesi taşıp artacak (özellikte olsun)
Gören çocuk ayrılmayıp (bırakmayıp)
Yapışıp tutarak yatacak.
Kanın emri boyunca
1410 Oyuncaklar yapılıyor,
Sevince batan (boğulan) han

Nurlanır (aydınlanır) gençleşip,
Oyuncak, araba kızaklar,
Hazır olmaya yakın ağaçtan oynayıp,
Nice çeşit pek acayip
Boyalı örnek(yapılmış)çizgili,
Oyuncağı görenler.
Hevese kapıldı. (çok beğenip tutuldu)
Bunları götürüp
1420 Yerleştirtti yaşlı kadın mezarlığa,
Nice çeşit oyuncak (görür)
Çısa çocuk dışarıya,
Önse (ilkin) gelip o çocuk.
Dolaştı biraz hayret edip,
Bebekleri görmedi (bakmadı bime)
Oynamak bir yala ele alıp.
Araba ile kayağı
Oraya buraya sürükledi,
İlgilenip üstüne bindi,
1430 Hepsini de paramparça etti.
Aldı kamçı eline,
Şüphelenerek baktı
Sağ ve soluna.
Atlayıp eğere biner.
İki yanından kamçılıyıp
Yavaş yavaş ilerler.
Tamıyla oynayıp oyunu bitirince
Bebeklerden başka tüm oyuncağı
Getirip bir yere yığar
1440 Çocuğun erkek olduğunu
O zaman görüp anlar.
Yaşlı kadın hemen hana gelip
Çocukları toplattırdı.
Hepsi erkek. çocuklara
Aynı kıyafet giydirdi.
At binip daldan (at yapıp) altına
Başı saçaklı kamçıyı
Ellerine tutup çocuklar salladılar(kamçıyı)
Çocukları kırkar kırkar (kırk kırk edip)
1450 İki tarafa ayırırlar.
Savaş oyunu oynayan çocukları
Mezardaki çocuk görür.
Yaklaşmayıp uzaktan
Biraz seyrederek dolaşır,
Kızışıp (heveslenip) meydana (oyuna)
Çıplak çocuk girer.
Oynamakta olan çocuklar

Bunu görüp korkarlar
Korktuklarının işareti (delili)
1460 Dağılıp etrafa kaçarlar.
Yakaladığı çocuğu
Aşık gibi tutup fırlatıp
Üzerine çıkıp ezer.
O meydanın yakında (duran)
Çıktığı yolunu çocuğun
Kahramanlar gözetleyip belleder (öğrendiler)
Kalacak askeri gördüğü zaman
Korktu çocuk bir anlık.
Kulakaska hazırlanıp gözetliyor
1470 Çocuğun çıktığı deliği,
Mezardan çıkan o çocuk
Kahramanları viran edip (parçalayıp)
Kıyıp öfkeleni.
Kırk kişilik gücü var (olan)
Kulakaska kahramanı
Kürek kemiğinden yakalayıp;
Mezardan çıkan o çocuk
Fokur ettirip (sertçe) fırlattı.
Kulakaska öfkeleni.
1480 Sahip olamayıp(çıkamayıp) çocuğa
Yolunu gözetleyen kahramanlar
Karşılaştılar yaraya (böyle bir tepkiyle)
Beklemeden mezara girdi (çocuk)
Yakalanmayıp düzenlene hileye.
İşe yaramadı böylece
Yaşlı kadının bulduğu çözüm yolu,
Kaygılanıp han yatıyor
Eline geçmeyip çocuğu,
Dertlenip Bozayhan
1490 Oldum düşmanlara deyip
Gerçekten de olay konusu. (oldum)
Bozayhan'ın şehri (halkı)
Kaç gündür toplandı,
Yakalayamadılar kırk gün kadar
İşin sonu duraksadı.
Kırk birinci gün olduğunda
“dar ağacına asın, deyip yaşlı kadın,”
Bozayhan o zaman emretti.
1500 Yaşlı kadın kalkıp: “ Dat, (söyleyeceğim var). Dedi,
“Söyleyeceğini söyle dedi, han.
Evda yatıyor kırk oğlum
Sarayına senin (hiç) gelmeyin, (gelmemiştir)
Kırk oğlumun hepsi de üzüntüde

Hayatı boyunca eğlenmeyen
Kırk çocuğun arasında
İnsan karşı çıkamaz gücüne
Ayrıca (özel, ayrı) doğmuş Dardana,
Dışarı çıkarsa çocuğunu
İşte o oğlum, yakaladılar.
1510 Bir gün evde kavga çıkıp,
Meydan açılmış (gibi) savaş olup
Dardana ismindeki o oğlum
Tüm ağlanlarımı engelledi. (durdurdu)
Hazır duruyor demir savıtı.
Senin de oğlun tehlikeli.(dir)
Eğer bir çare bulamazsn
Alacaksan, hanım, işte başınız
Bakalım, güreşsin iki gencimiz
Oğlun eline düşerse (elde edersen oğlunu)
1520 Eğlencesine doyersin.
Gücüyle oğlum durdurursa
Çocuğunu lap geri dönersin,
Bu iş elimden gelmezse, (başaramazsan)
Çocuğunu yakalayıp getirmezse
Hükmü ancak o zaman verirsin.
Demir savıt aldırdı (getirtirdi)
Giydi onu dardana,
İki tarafa kırkar kırkar
Topladı yine bütün çocuklar.
1530 Meydan açılıp (savaş başlayıp) kızıştı.
Toz toprak saçılıp,
Meydandan çıka (çıkarmaz) koştu
Çocuk görüp bunları
Geç kalmış gibi acele edip.
Kaçtı yine bütün çocuklar
Tek başına kaldı Dardana.
Mezardan çıkan o çocuk.
Koştu biraz, daire çizerek.
Dardanaya saldırdı
1540 Yakalayıp salladı,
Dardanıya inanmayıp
Han dertlendi üzüldü.
Salladığı yerde toz kalkıp (burk burk edip)
Toprağı savruldu.(Tepeye gibi olup)
Bozkırı sis, toz kapladı,
Çocuk ili yiğit dövüştü.
Birbirini yenemeyip
Bütün gün dövüştü.

Kara ter (soğuk ter) boydan döküldü.
1550 Bastıkları yer tebeşir gibi ufalandı,
Dardanının üzerindeki
Demir savıt soküldü. (yırtıldı)
Elinden tutup Dardana
Mezar çocuğunu çepre çevre döndürdü,
İki bacağı havada sallanıp.
Kafası aşağıya eğildi (dikildi)
Dardana'nın görünüşü (bakışı)
Yağacak gün (hava) gibi kaşları çatlıdı.

Mezar çocuğu ağır bastı
1560 Dardana da ona eşit geldi.
Akşam namazı vaktinden önce
Mezar çocuğu Dardana
Altına alıp uzunlamasına yatırdı,
Yirmi yaşındaki yiğitle
Mezardan çıkmış o çocuk
Beş yaşında iken (olan çocuk) den geldi (eşit düştü)
Maskara kılıp(olay edep) niceleri
Mezar çocuğu yenmişti,
Kırk kahraman, Kulakaska'yı
1570 Sinek kadar (gibi) görmemişti.
Mezar çocuğun yakaladı
Yiğit idi Dardana
Haz kahraman idi örnek olacak.
Mezar çocuğunu yakalayınca
Kaygılı (dertli) han sevindi,
Taş kesilmiş (öfkeden) bakarak çocuk duruyor
Bakışı cesur, dayanıklı.
Toprak rengi gibi
Belli bir renk yok etinde(teninde) teninin rengi anlaşıl mıyor)
1580 Sevinç, kaygı izi gibi
Değişiklik (özellik belirtti) yok yüzünde.
Mezarlığın o yabanisi (dir)
Öfkeli tıpkı aslan (tıpkı öfkeli aslan gibi)
Yakalanmamaya insanı
Bunun için döğüşen.
Tırnağının etrafındaki etleri
Üstünü kapmayıp parmağın,
Çevrilip tekrar yapışmış.
Derisi gibi devenin
1590 Sert eti kara kuş (kara kuş ve deve eti gibi sert kaslı)
Eti sert demir gibi.
Benzemiyor başka renk (rektedir)
Siyahlığı kömür gibi

Yapağı gibi uyuşmuş (düğümlemiş)
Saçları yüzünü örtüyor,
Eli ayağı çözülürse
Görünüşünde büyük bir tehlike izi duruyor
Düşüncesi var serbest bırakılsa
Hala da kalabalığı hücum edecek,
1600 Sesiyle bağırır
İnsanın aklını kaçıtır (deli edecek)
Kafası büyük tabak gibi
İki çenesi yay gibi,
Sevinçli Bozayhan
Sağ soluna baktırmadın.
Ne de uzanıp yatmaz,
Yemek verselerse de tatmaz,
Soru sorsan insanca (gibi)
1610 Hiç kimseyle konuşmaz.
Toy düğün yapıp,
Bütün şehir halkı toplandı.
Han hazine kapısını açtı,
Gelen insan istediği kadar
Bu düğünde ağırlandı.
Otuz gün oyun yaptı, kırk gün toy yaşadı
Temaşa (eğlence) oldu yetmiş gün,
At koşturdu altmış gün,
1620 Halkın hepsine rahat yok,
Eğlence düzenlenip gece gündüz.
Geçmektedir eğlenceler
Çocuk giyim giymiyor
Doğru düzgün yemek yemiyor,
Bunun gibi bir yaşama,
Herhalde çocuk sevmiyor
Giyim verse üzerine
Param parça edip yırtar,
Üzereni giyim giy dese
1630 Cevap vermez ses çıkarıp.
Konuşmaya alışıncaya kadar
Üzerine kıyafet giyinceye kadar
Kız gelini toplayıp
Yanına bıraktı Bozayhan
Giyim giymeye bunun eğlenceye kadar
Alışamayıp insanlara
Davranışı farklı oldu.
Toplandı halk saraya
Çocuğa ad koymaya,
1640 Çeşit çeşit isim düşünüldü
Herkes gücü yettiği kadar.

Söz söyleyerek yerinden kalktı
Kalabalığın içinden bir ihtiyar.
Ak sakallı, sarı dişli (dişleri sarı)
Doksan yaşa gelmiş ihtiyar dede;
Doğmuş olmalı bu oğlu
Bozayhan'ın bahtına,
Mirasçı olup tahtına.
Çıktığı yeri çocuğun
1650 Kulun mezarı değil mi?
Akılsız bazı kimseler
Kuldan doğdu demez mi?
Kafamı keser han sultanım
Öfkelenirse bu işe (bu dediğime)
Çocuğun mezardan çıktığına (dedikoduyu yapar)
Ne demez hanın düşmanları?
Çocuka hanın evladı(dır)
GüJazira annesi(dır),
Dünyaya hüküm edecek
1660 Kahraman olacak herhalde (kahraman olacak , görünüşüne bakılırsa)
Ey, toplanmış cemaat,
Çocuğu sinayalım,
Köroğlu diye isim versem
Acaba layık olur mu?
Halkın hoşuna gitti,
Bozayhan birazcık beğenmeyip
Halkın diyeceğini sınıadı (bekledi)
Halkın verdiği ismi
1670 Han da kabul etti.
Adı oldu Köroğlu
Mezardan çıkan çocuğun,
Nhepsinede ulaştı(bu haber)
Hanın yönettiği şehrin insanlarına
Köroğlu oturuyor çıplak
Üzerine kıyafet giymedi,
Eğlence de bakmaz
Oynamayıda sevmez.
Konuşmaz ağzını açıp
1680 Evdeki insanlarla.
Köroğlu Bozayhan
Sık sık görüyor
Han geldiği zaman ürkerek
Birazcık ilgilenip bakar,
Meyillenmiş(?) [kalıplaşmış] kişiliği
Hanın birazcık hoşuna gider.
Birkaç ay (kadar) çıplak
Köroğlu çocuk dayanır,

Toplanmış kalabalık zıkmalar da
1690 “ Hanın oğlu çıplak,
diye alay eder.
Yavaş yavaş Köroğlu
Alay edildiğini hisseder (farkına bakar)
Oradaki halka alışıp
Mezardan ümidi keser7.
Biraz sonra giyim giyer.
Tatlı yemek varsa
1700 Azıcık yemeyi (de) sever.
Kendisi seçerek giysin deyip
Köroğlu'nun önüne
Giyim ve yemeği yığar.
Böyle Köroğlu
Konuşmaya alışır.
Sorulan soruya bozan.
Seyrek cevap verir(arada sırada)
Köroğlunun yanından
1710 Gitmez (yanından) takip edip Dardana.
Yedi yaşını gelinceye kadar,
Boyunda edeb sininceye kadar, (terbiyeli, edepli oluncaya kadar)
Halk arasındaki (en) güçlü
Yiğitler yanbaşında bulundular
Konuşmaya dili alışır,
Kahramanlar var yanında
Saraya çıkıp dolaşır.
Canı sıkılmış biri öylesine yakalarsı (karşılaşırsa)
İşaret edip birisi gösterirse
1720 Hemen öfkelenir(di)
Bir sallamasından elini canlı kalmaz (kimse)
Nice insan ölür.
Öle öle kahramanların sayısı
Gün geçtikçe azalmaya devam eder.
Bu durumu anlatmaya
Bozayhan'ın kendisine (huzuruna)
Kulakaska girer.
Durumu işitip Bozayhan
Emretti “bağla!” deyip,
1730 Halkı viran etmesin
Dikkat edip bunu düşün,” deyip.
Yakalamak istedi kahramanlar.
Köroğlu viran etmeye koyuldu
Param parça edip, kırıp döküp
Sert (acımasız) bir meydan açtı.
Durduramayınca ayırdı
Köroğlu'dan kahramanı. (dövüşenleri ayrıldı)

Üç yıldan sonra ancak birleşti (eşit oldu)
İnsanlara akli (zekası gelişti)
1740 Üç yıldan sonra Köroğlu
Akli erişip (akıllanıp) artıldı...(üstün olup çıktı diğer insanlardan).

4.6. Ayvazhan Kıssası

KIYSSA ĞAVAZHAN

Köruğlı saray salđan Jembilbelge, Jarasar ne aytsa da munday erge. Ğavazdıñ bir salasın men söyleyin, Zuljèlel bul talaptı keltir jönge.	1
Ğavazđa Köruğlıbek emir etti, Kırık jigit jıyılıp oldı kepti “Altı kaz, toğız üyrek havadak kölden Tez barıp, Ğavazhanım, èpkel “, depti.	5
Koliña sunkar menen karşığa al, Sözime menin aytkan kulađıñ Sal. Atañız kus etine kumar boldı, Karağım, Ğıyratka min, tez jıldam bar!	9
Jügirtip havadak kölge kusın saldı, Mendi de Ğıyrat atka jüre bardı. Köruğlı mayhanıda otır edı, Daladan birev kelip oyđay saldı.	13
Köruğlı tez şık üyden jıldam, dedi, Aynalıp bul arada turman, dedi. Ğavazdı “Alla” demey jiberdiñiz, Jetie jil evrelikke salam, dedi	17
Jügirdi Köruğlıbek estip davıs, Jas ağıp eki közden boldı savıs. Tanıdı körgen jerden, pirlers eken, Ğayıp eren, kırık şilten, Kıyas, Ğavis.	21
Köruğlı munı estip kıladı zar, “Pirlirim, bışarağa nazarıñ Sal. Bir kata endi menen bolđan eken, Pirlerin evre kılmay, bol mèdetker!”	25
Jel soktı sol vakıtta aspan-kökten, Karavđa körsetpedi tönirekten. Kuyılıp közge topırak sonşa jaman, İşinde jürgen jannıñ esi ketken.	29
Kün aşılıp, Köruğlı bordı havadak kölge, Tağı da tüsti kayđı munday erge:	33

“Jok jerde Ğavazhan ayrıldım
Baramın ne betimmen endi elge?
Hasanhan, Sapabegim, sizge umay ma?
Kanğırıp men keteyin betpak şölge

Ah urıp zar jılaymın Ğavazhanım, 39
Kudiret işki sıırım sizge maflum.
Evre kıp sor basım, o, darıy ğa.
Sol kuska jibergenim, ne kılğanım?

Ağajunis bilmey kaldı kuşkan jarım, 43
Bilmeymin munın artı ne boların?
Jok jerde anrıp ap ketpesin,
Kaptağan köp Kızılbas duşpandarım.

Jürinder jan ayamay, dos- jarlarım, 47
İzdeymiz Kızılbastıñ şaharların.
Bas katar jokka jigıt azarında,
Jas jetip kartayğan son kajığanım”.

Kırık jigıt kabıl etti aytkan sözün, 51
Körüĝli Èvezhanga etpes tözim
Sapabek, Hasan sultan mıyraskorlar
Gıyrattıñ neşe kündey karadı izin.

Topıraktan Gıyrat izi körinbeydi, 55
Kızımetke kırık jigıt erinbeydi:
“ Jasağan tiri körset Ğavazımdı
Kakpalap kaytara kör, pirim”. deydi.

Körüĝli taĝı aytadı: “ Hasanhanım, 59
Mıyraskor sizder ediñ kadirdanım.
Darıyanıñ arjaĝında köp Kızılbas,
Bar edi kokıy patşa duşpandarım.

Èr jerde kıdırayık habar salıp, 63
Kez bolğan bul kasiretke biz bir ğarıp.
Kılayık eş bolmasa aşuv basar,
Şaharın sol patşanıñ şavıp alıp.

Körüĝli kezip ketken bul jahannan, 67
Kez bolğan kuvrap jürdi èr adamnan.
Bul erler munımenen tuvra tursın,
Söyleyin tındasañız Ğavazhanna.

Ĝavazhan saldı kuşın havadak kölge, Kez bolar kanday duşpan munday erge. Adastı karşığa da aspan-kökten, Şaňmenen köz körinbey sokkan jelde,	71
Kayrılmay bala kuvdı karşığasın, Avdarıp sol kusına ıkılasın Bes kündey kuva berdi Ĝıyratımen, Ne künge uşıratar Gavaz basın?	75
Karşığa sıvğa konbay uşa bardı, Ĝıyrattı karğıtuvğa oyına aldı. Atamnıñ jaksı körgen kusı edi dep, Kaygırıp bala sonda köp jiladı.	79
Balanın zar jılağan davsın estip, Külgen davıs kulakka şalınadı. Ne bar dep bul arada Ĝavaz batır. Közin sürtip töñirekke karanadı.	83
Karasa jıra astında otır adam, Suvreti adam korkar tüsi jaman. Köz. kabak , sakal-murttan körinbeydi, Munday jan jaratıptı hak Tağalam.	87
Kasında bir kız otır ay men kündey, Kaşık tur, ol adammen tilge kelmey. Ĝavazhan sol betimen kelip kaldı Bulardan burın-sondı habar bilmey.	91
Kimsiñ? “ dep akıradı kelip tistan. Şılımdı tes èkel dep endi mağan Sekildi-ak ol ustanıñ köriği bar, Kızğa adam berdi bir is sakıynamen. Kolına isti jıyıp alğannan son, Jigitke kız söyledi èdeppen:	95
Tabıldı, endi oylasam, menin kolım, Jahannıñ kim biledi on men jolın. Astına tulpar mingen, ey, batırım. Kelesin kay taraptan, bolsın jolın?!	101
Kimniñ sen köziniñ, ağı , karasıñ? Jigittiñ öziñ teñli danasıñ. Kelesin at sabılıp alıs joldan, Şahıyzat, kay patşanıñ balasıñ?	105

Kus kuvıp men bir èvre bolğan janmın. Sürasañ men de özindey kadirdanmın. Han bolğan körden şığıp Jèmbilbelge, Balası Köruğlınıñ Ğavazhanmın.	109
Ğavazhan, jigit bolsan kasıma kel, Kus kaskañğa kayğıra ma sizdey er. Köziñnen men korkamın kol beruvge Attan túsip şılımındı tarta ber.	113
Estiyimiz Köruğlının biz de atın Batırdın kem bilmeydi esim, zatın? Jezdemiz peri kızdın üş kız alğan, Kötergen bul jahannan satanatın.	117
Şılım tart attan túsip, şahıyzadam, Düniyege kelgen dür sizdey adam. Kızbenen “èkep ber” dep eregisti, İsine kudirettiñ bar ma şadañ?	121
Ğavazhan sonda kızdın suraydı söz; Kudayım nesibime keltirdi kez Kızısıñ kay patşanıñ kaydan jürsiñ? Aldımen osıladı túsindir tez!	125
Atamız Kap tavında Ahmer paşa, Biylegen sansız peri jurttı kañşa! Suluvdiñ Kundızayday tap özimin, Bilseñiz meniñ zatım osılayşa.	129
Surasañ bizdiñ meken köhiy kapta, Bal Ğavaz, seni turmın sınamakka Kusındı al èvre bolmay dadriyadan, Bermeydi meniñ èkem adamzatka.	133
Atañnan seni alarmın izdep barıp, Kup tında bu sözimdi kulak salıp. Köruğlı Ğavazbin. munı biliñ, Badiyguldı alğan Seyfilmelik izdep barıp.	137
Bal Ğavaz, meni izdep jür me ediniz? Kasıma şılım tarta kelmediñiz. Erkekti èyel izdep barğan bar ma? Şakırdım, kasımızğa kelmediniz.	141

Jaraldık èyel bolıp biz bir ğarıp, 145
Turadı sol sebepten könilim kalıp.
Kündizay akkuv kebin kiyip aldı,
Kasına kelmegen soñ aşuvlanıp.

Kız sonda akkuv bolıp uşıp ketti, 149
Kudayım baska saldı kaygı-dertti.
“ Kapıda ustay almay kaldım goy”, dep,
İza bop sorlı ustanı silkilepti.

Usta ayttı “ Ğavazhanım, tında, deydi, 153
Eşkimdi bul kız boyğa ten körmeydi.
Ğaşık bop şakırda da bir kelmediñ,
Bul küne, oylasañız öziñde endi.

Soktırar jılma-jıl kep isin alıp, 157
Eşkimge söylespeydi boyın salıp.
Adamga meniñ eşbir jazıģım jok,
Otırmin osimenen men birğarıp.

Èvelde seniki edi ustap alsañ, 161
Şıraģım, sıırım osı kulak salsañ.
Kasınana kegennen soñ, tiyse koliñ,
Boladı sağan katın, tilge nansañ.

Egesken şahızatsıñ duşpanmenen, 165
Kospadıñ èvel akıl ustañmenen.
Kapıda balalıkpen boska kaldıñ,
Eşnerse önbes meni kışkanıñ men”.

Ustanı koya berdi Ğavaz batır, 169
Ustay almay peri kızın kaldı ğapıl
Ottatıp Ğıyrat atın. suv işkizip,
Ğavazhan sol arada oynaydı akıl.

“Kayta ma munday isten bizdey erler? 173
Köhiy kap kuday biler ahs jerler.
Jar bolğan Köruğlına kızır, İliyas,
Mèdet bar Gavsıl, Ağzam, Kèmil pirler.

Zarımdı kabil ayla Hak Tağalam, 177
Bul künde jigít bar menin jaman?!
Jasağan, Kundızaydı epermeseñ,
Jèmbilden dèm buyırmas endi mağan.

Kördim dep bir suluvdı baram ba elge? Maktanar ne jayım bar jembilbelge. Jolında kundızaydıñ armanım jok. Kañgırıp kuv dalada ölsem şölde”.	181
Munı aytıp Ğıyrat atka kamşı bastı. Kıyaldı kızdan baska oylamas-tı Jügirtip ketken jolda Kundızayım, Aspanda uşkan kuspen aralastı.	185
Keledi tım bolmasa jönin bilmey, Köñilinde kasireti bar oynap külmey. Üş aylık alıs jolğa sapar tarttı, Jügirtip Ğıyratpenen Ara şölde-ay.	189
Bul kızdıñ mekeni bar Köniy-kapta. Tëvekel berer kuday kay tarapta? Erkimder maksatına jetken burın, Jolın ber, babalarım, bul ğarıpka!	193
Jar bolğan Köruğlıbekke Kızır, İliyas, Koldasa sol suluvdı tappay koymas. Perini körgennen son boldı ğaşık, Barmavğa sol suluvğa endi bolmas.	197
Köz salıp askar tavidan karaylağan, Ar jakta otır köp el mal jaydağan, Maldarı jatır şalkar köl jağasında, Avıl-avıl kiyiz üy jaña kongan.	201
Ketpekke Ğavaz batır habar alıp, Bilmekke kim ekenin kılıp anık. Kumarı bir şılımnıñ eske tüsip, Avıldın ortasına keldi salıp.	205
“Kim bar?” dep ak otavğa aygay saldı, Söylesip bir jas kızdan habar aldı. Osı üyde kızıynak bop jatır edi. Şuvlasıp jüz elüv kız jıyılğan-dı.	209
Jügirip şıday almay kızdar keldi, Körgen soñ sabır kılmay Ğavaz erdi. Ğavazhan şılım surap tur aldarında, Bir kız kep, oğan eken şılım berdi.	213

- Ĝavazhan kyz kolinan tarttı Şılım,
Tamaşalap kyzdar turdı munın kŕrkin
“ Bul avıl kay ruvdan boladı?” dep,
Suradı bilmek uşın kyzdan jŕnin? 217
- Nur bergen Ĝavaz erge bir kудay-dı,
Kyzdar da onı kŕrip jimındaydı:
Ernazar patŐamızdın atı bolar,
Surasañ ruvımız Elibay-dı.
Balası Rayhan Arab Ernazarbek,
Bilseñiz eldiñ jŕni asılay-dı. 221
- Zeynepgŕl karıdası mınav turĝan
Şahıyzat Şınjır katar tegi asıldan
Jolin bolsın ey begim Şahıyzatım,
Kelip jŕrgen perimisiñ kŕniy kaptan?
Dŕniye kezip jŕrgen netken jansiñ,
Sizdey jan tuvar ma eken adamzattan? 227
- Atamız Kŕruĝlıbek jembil hanı,
Jıyılsa kañŐa javdın kelmes eili.
Surasan altın aydar Ĝavazhanmın
Ne bolar menin kŕnim munan eri? 233
- Zeynepgŕl Ĝavazhanniñ esitti atın,
Kim bilmes Kŕruĝlınıñ asıl zatın?
“ BugınŐe, batır Ĝavaz, konak bol” dep,
Şuvıldap kŕp kyzdar kep ustadı atın. 237
- Zeynepgŕl kŕrgennen soñ boldı ĝaŐık,
Jigitti kundayonlar bolsa nesiil
“ Bir kŕnŐe konak bol “ , dep zar jıladı.
Kŕzinen kan aralas jası aĝıp. 241
- Ĝavazhan sudadı endi Zeynepgŕlden,
Kıdırıp jıyhan kezip keldim Şetten.
Ernazar patşa ŕzi kŕrinbeydi,
Bul eldiñ bas adamı kayda ketken?
Zeynepgŕl javap bermey otıradı,
Sŕyleydi sonda turıp bir kız Şetten: 245
- Sŕzimdi meniñ aytkan tında degen.
Hanı edi KızılbaŐıñ Kokıy degen.
Tigipti at beygige Őalĝız kızın,
Kelsin dep patŐamızĝa habar bergen. 251

Ol kızı askan suluv juldızayım, Nur bergen oğan artık bir kудayım. Yamalın körgeñ adam tañ kaladı, Sévlesi kün sekildi jarkıraytın.	255
Mal bağar munda kaldı jamanımız, Ketkenge tokımkaqtı kıp turamız. Jon kalmay adamımız sonda ketti, Surasañ osılayşa habarımız.	259
Bèygige èlip ketti tulpar atın Osılay juldızaydın bilseñ dañkın. Musılman kèpir bolsın atı ozğağa Kiz benen otız bes put beredi altın.	263
Juldızay bir kün jatıp tús köripti, Tüsinde bir azılzat at jarattı. “ Tiksin dep at beygege jalğız kızın! “ Èkege Kokıy handay habar saptı.	267
At basın juldızayga burıp aldı, Ğaşıqtık köñiline tüse kaldı. Atı ozıp menen jüyrık kim aladı. Kudayım mağan sol kız buyırğan dı.	271
Ğıyrattı jolğa salıp aylaydı endi Köñilinde ğaşık otı kaynaydı endi. Ah urıp juldızaydı alma üşin, Esine peri kızın almaydı endi.	275
Köp kızdar jügiredi arttan kalmay, Baradı ol kızdarğa nazar salmay. Ketti sep sen aytkan soñ, jüzikara, Sabadı aytkan kızdı bara sala-ay.	279
Köp kızdar erdi artınan jügisirip, Jigitten ümit üzip, köñili túsip Zeynepgül ordasına èreñ keldi Kaygımen aş küzendey büge túsip.	281
Esitip juldızaydı boldı ğaşık, Birevi-birevine bolsın nesip! Kokıydın şaharına tüste keldi, Atına jigilete kamşı basıp.	287
Adamzat èr taraptan jıyıliskan,	291

Adam köp toyğa kelgen èrbir tustan.
Dıyvana, şayhılarğa at bolıptı,
Beygege kız aluvğa at jaratkan

Kasına dıyvananın tüse kaldı, 295
Şayhılar bul jigitten bıyhabar-dı.
Porımın özgertüvge Ğavaz batır,
Bir kıyal jalğız özi oylağan-dı.

Şetinde uyıktap jatkan bir baygustıñ 299
Tük koymay bar kiyimin jiyip aldı
Tanır dep tañ atkan soñ kiyimderin,
Attanıp tañ atpastan ketip kaldı.
Öz kiyimin avlak jerde tıǵıp koyıp,
Kiyimin dıyvananıñ kiyip aldı.

Ğıyrattı körsetpedi jabuvmenen, 305
Neşe kün araktağan şabuvmenen.
Köpten avlak bir jerde jata berdi.
Jem berip Ğıyrat atın baǵuvmenen.

Erkimder alıp kelgen tulpar tandap, 309
Talabı atı ozganniñ suluvdı almak.
Bir küni tañ azannan jasavıldar
Şaharğa jar saladı “ at şabarlap!”

Adamzat jıyılıptı sansız kanşa, 313
Han kokıy tamaşa etti osılayşa.
Bèygi atın öz közimen kaǵazdavga
Biyikke kızı menen şıktı patşa,

Bar edi at sınşısı jiyhan kezgen, 317
Javapka tartınbağan aytap sözden.
Onu da şakırtuvmen kasına aldı,
Attardı sınap tur dep körip közben.

Tulparlar tus-tusınan kelip jatır, 321
Bir sınav bas-basına bolıp jatır.
Jayıktap èrbir attı öz kalınşe
Şıǵarıp sınşı zañgar körip jatır

Bir tulpar keldi şetten küren kaska 325
Bolmadı eşpir amal sına maska
Patşağa sınşı maktap: “ Bèli dedi,
Bul topta at ozbaydı munan baska

Kökkaska tulpar keldi Kızılbaстан Şapkanda uşkan kuspın aralaskan Jasınan bəygini alğan bul alaştan” Aldına jan salmağan bu ataştan”	329
Joğarıdan sınşı kördi Kökkaskanı, Jıyhanda körmedim dep onday maldı. “ At jok, dep munan ozar mağız jüyrık” Patşağa öz tilimen köp maktadı.	333
Boztarlan sınatuvga jène keldi. Salbırıp tebindey tömengi erni “ Yapırmav, nağız tulpar mınav goy”dep, Biyikten sınşı tömen tüsip kördi.	337
Boztarlan beygi bermes şapkanmenen, Talaydı argımak dep bakkanmenen. Ermeydi baska tulpar tozañına. Sèn letip kilem javıp bakkanmenen.	341
Boztarlan baska atka beyge Jüyrık jok bul arada buğan tendes. Suluvdı at jınaymay osığan ber, Şapkanmen baska tulpar şañına ermes.	345
Ğavazhan bir şette tur atın javıp, Köñilinde duşpanınan kılmaı kavıp Şığadı aydavşığa otız adam, Tulparlar bet-betimen ketti şavıp	349
Sınşınıñ Ğıyrat atka közi tüsti, Körgeñ soñ ol zalımnıñ zèresi uştı “ Jerdemşi pir kötergeñ kanatı bar Jılmıyıp bul mkelip tur kaydan?! “ depti.	353
Şayhını üstindegi kördi közi Ğalamnan askan bilgir munıñ özi Jügirip Kokıy hanga kayta kirdi, Minekiy patşağa aytkan munıñ sözi:	357
Padıyşa körip keldim bir dıyvana Jügirdim sizge aytuvga köre sala Jerdemşi Per kötergeñ kanatı bar, Astında bir tulpardı kördim jène.	361
Bul jurttan artığırak mingen atı.	365

Baska dur bizdin zattan bölek zati.
Bar edi estüvimiz, köz körgen jok,
Bolmasa Köruğlınıñ öz Gıyratı?!

Erterek bul şayhını saldım eske, 369
Tübinde kam jegeysiñ bolıp este
Bolsa da jüz mıñ javdan korkar emes,
Turmasa tüs özgerip bildirmeske.

Karasam ajdahaday er sıypatı, 373
Bul jurttan artık eken saltanat,
Jüzende perdesi bar salıp jürgen
Bolmasa Köruğlınıñ jurağatı.

Arasam jası otızdan artık emes 377
Bul topta jigit bolmas oğan tendes,
Bir şette atın javıp tasalap tur,
Jan bar dep munşa köpti közine ilmes.

Padıyşa şakırdı: “ Köreyik dep 381
Jal-jayın, kim ekenin bileyik “, dep.
Sınşınıñ kayta özin jiberedi,
Jigitti öziñ körgen bir körset dep.

Şayhını şakıruvga sınşı bardı. 385
Padıyşa, vèzirimen habar aldı.
Han şakırdı degen son irkilmey-ak
Umtılıp otımenen jetip bardı.

Diyvana, kay taraptan kelip jürsiñ, 389
Bul jerde kalayınşa kelip tursın
Musılman ya kèpir, ündimistiñ,
Diñiñiz kalay bolar, kim ulısıñ?

Bolamın men musılman, Avgan elden, 393
Kuday bir paygambar Hak, Kuranı şın.
Suluvdu Juldızayday almak üşin,
Bèygege at kosuvga kelip jürmin.

At jürip. Mine. ketti endi kaldıñ, 397
Akılı bütün emes osı janniñ.
Atındı kağandatpay, ya sınıatpay,
Sözün kara: dep küledi, bıyşaraniñ.

Jar bolsa kèmil pirlar, bir kudayım, 401
Bağımdı osı jolı bir sınıaymın.

Bul kızdı şapsam da alam, tartsam da alam,
Sözindi böten baska tındamaymın.

Şayhınıñ bul sözine jène küldi: 405
“ Bere me at ozbasa, taksır kızdı?
Bos sözdi, ey bişsara, toktatkın “, dep
Kualap bir şetine şıǵardı endi.

Kisiniñ bir şetine şıktı kuvıp, 409
Körmegen munday korlık sire tuvıp.
Kıluvǵa bulan-talan, jaman soǵıs,
Beline aspanhandı aldı buvıp.

Bir tavǵa Ğavaz bala barıp jattı, 413
Tartadı jalgızdıktan kasiretti
Izdevge peri kızın ne kaytuvǵa elge
Jène de at kosuvga oy oylaptı.

Kokıydıñ men keteyin kızın alıp, 417
Jatpayın kur dalada kaygılanıp”
Kiyimin kayta tıǵıp tav işine,
Artınan ardaşınıñ ketti salıp.

Diyvana jürgen köpke kosladı, 421
Şayhıdan aydaşılar bilhabar-dı
Diyvanan, koy ruvdan bolasın?” dep,
Suraydı kelgennen-ak ata jaydı.

Kızılbas meni surap ne kılasıñ, 425
Bir küñge akırında jolıǵarsıñ?
Bul jerge aydapa kelgen hak Taǵalam
Kudaydıñ bilmeyzin be ondırmasın?

Tübinde sıımdı aytpay kete alman, 429
Pirlerim jèrdem bolsa bir Alladan,
Babamıs Kızılbaspen dosjar emes,
Kılǵanda bilersiniz bulan-talan.

Küledi akımak dep sözderine 433
Karamaz tuvra korkıp közderine
Aspanda jarık bolıp şıǵıp nurı,
Şuǵılası jarkıraydı jüzderinde

Bir jeti jattı bular, at jaratpak 437
Salası biyik tavidıñ ketken kaptap

Attardıñ jal-kuyrıǵın tarap aldı,
Jıyılıp jetinşi kün bolıp şappak.

Kün şıkpay arǵımaktar şavıp ketti. 441
Könili kız aluvğa avıp ketti.
Bir jerde Ğavaz batır kaldı,
Bir jaman aşılmastay uykı kepti.

Jatıptı bir kün, bir tün oyanbastan, 445
Adam jok oyatatın jaksı dostan.
Suluvdan kurı kalatın bolǵannan soñ,
Bir kolıñ oyatpakka Ğıyrat baskan.

Oynattı sonda Ğıyrat kolın basıp: 449
“Bul kızǵa ne sebepten boldıñ ğaşık?
Tura ma tulpar attar saǵan karap,
Ne kılıp jatırsıñ, dep, kara basıp !”
Beyge attar elde kaşan ketip kaptı,
Karasa apalaktap közin aşıp.

Keldi de tura sala at jarşıǵa, 455
Sabadı sazayın dep kamşı alıp.
Èkaysısın arkasınan bir bir urıp,
Artınan aydavşının ketti salıp.

Uşadı jın kakkanday Ğıyrat sasıp, 459
Köziniñ kandı jası aralasıp.
Taltüste kuvıp jetip ozıp ketti,
Üstinen uşkan kustay güvley asıp.

Aldında baradı eken jiyren kaska 463
İlgeri eki at ketti munan baska
İlgeri eki at ketti degennen soñ,
Ğıyrat saldı tuyagın tav men taska

Ötedi balaların bir-bir salıp, 467
Şamdangan arıstanday buvırkonıp.
Astında jeti kırdıñ baradı eken,
Güvetip kökkaskağa jetti barıp.

Balasın onın daǵı salıp ötti,
Jas bala kamşı ötken soñ zar eniretti.
Aldında jayımenen baradı eken
Aǵızıp bostarlanğa barıp jetti.

İyesi Boztarlanğa kamşı bastı,
Tazañı-ay sonda kökke aralastı.
Baradı ağınımınen kustay uşıp,
Bolsa da askan tulpar azdırmas-tı.

Ėavazdın köñili kalıp Ėıyratınan 479
Şabısın deydi mağan unamağan.
Suluvdan juldızayday kalam be dep,
Attı urıp Gavaz batır namıstangan

Söyleydi sonda Ėıyrat : “ Kulağın Sal, 483
Boztarlan ağam meniñ, onı ugıp al,
İyesi Rayhan ulı Ernezarbek,
Aytamın túsindirip asınday hal.

Ketüvge lavazım emes artka tastap, 487
Sınlamay kallay ozam şappak kıstap?
Ağa aldın ahiyrette köre almaymın,
Ağanın zor küne dur jüzin baspak.

Sırtınnan köp bileği atındı onık, 491
Kisilik onda da bar osı kalıp
Sizbenen jolığuvğa köpten kumar
Davısta: “ Gavazbın” dep aygay salıp.

Bizbenen sonda taktap kos boladı, 495
Könili batırlardıñ bas boladı
Ėgerde kuday ondap tilge kelse,
İynşalla köñilderiñ koş boladı.

Maksatın kabıl kılar Hak Tağala, 499
O dağı er köñildi askan dana
“Beygendi osı küngi mağan ber” dep.
Janılıp jönindi aytıp suradı kara.

Dos bolsa sağan berer bir tabısın, 503
Duşpanga jibermeydi er namısın.
Bul kızdı tilindi elip bermese eger,
Sonan soñ Ėıyratıñniñ kör şabısın.

Basınan bir setirsem ketem asıp, 507
Bilinbey uşan kuspen, aralasıp
Bilseniz Ėavaz batır jayımızdı,
Köp jılap, kız alam dep durma jasıp”.

Kuvandı Ğavaz batır suvday tasıp, Jan joldası Ğıyratpen akıldasıp. “ Tokta!” dep Ğavaz batır aykay saldı: Ketiñiz tım bolmasa bir tillesip.	511
Emespin men diyvana, Ğavazhanmın Balası Kõruĝlının kadirdanmın. Tez toktat tilge kelip, atınñan tús, Joldas bol, ahiyrettik dos bolamın.	515
Jembilbel men bilemin jaylavındı, Neşe bek, neşe jaysañ baylarındı. Bolsañız Ğavaz batır nıkap kõter Kõremin kõzimmenen aydarındı.	519
Basınan bul seldesin julıp aldı Ernezar munı kõrip bek kuvandı, Aydarı Ğavazhanmın kõringende, Şuĝılası şıkkın künmen jarkıradı.	523
Degen sañ Ğavazhanmın attan tüstı, Kuradı aydalada meñilisti. Dos bolıp ahiyrettik, koştasıp, Tabısın, kuşaktasıp hèm kõristi	527
Şıraĝım, kaydan jursıñ, alısta eliñ, Keminen üş ayşılık senin jeriñ. Aman ba Kõruĝlıbek, kırık jigitiñ? Jav bar ma tekejèvmit, jembilbeliñ?	531
Jumısım juldızaydı izdep kelgen, Jol şıĝıp neşe miyhnat alıs jerden. Taĝı da peri kızınmen izdeymin. Bul kızıdı savĝaĝa alsam sizdey erden.	535
Ernazar ayttı sonda “Berdim kızıdı, Aldıñız aspandaĝı bir juldızdı. Zeynepgöl karındasım jène berdim, Kaytarda umıtpañız osınımdı.	539
Kaytalarda seni küstem elde jatıp, Öziñmen jiberemin onı uzatıp. Tamaşa Zeynepgöldiñ toyın kılıp, Turarmın otavındı èzirletip”.	543

Ernazar amandasıp atka mindi, Ĝavaz er baramın dep vaĝada kıldı. “Siz barıp juldızaydı aldıñız” dep Ayandap öz eline jüre berdi.	547
Koştasıp Ĝavazhan da şavıp ketti, Basına téniri berdi bir névbetti. Batırdın könili şat bop kız aluvĝa, Uytkıtıp kokıy hanga jetip kepti.	551
Şaharda üş aynalha şaptı jene, Bul kızĝa kızıkırĝan Hak taĝala. Mezgili at keletin boldı goy dep, Tur eken jurt jıyılıp saharada.	555
Karasa diyvananı közi kördi, Düniyede jüyrık jok-tı munan èri “Tez ber!” dep jesirimdi. Kızılbastar, Burkırap kahanmenen aykay saldı.	559
Ĝıyrattı körsetpeydi Kızılbaska Koymadı ıkrtıyardı tındamaska, Vakıtı jana kızıp jeteken eken Turmadı baylasa da tav men taska.	563
Patşa ayttı: “ Sen Kaĝazdan kalıp ediñ, Bul elge köpten beri maĝlum ediñ, Jüretin urlıkpenen diyvanasın Attardın sen artınan barıp ediñ.	567
Tura tur sabır etip, ey diyvanam, Şapkanıñ ras bolsa berdim saĝan. Senbey tur barĝan jok dep jıyılĝan köp, Tura tur aydavşılar kelsin tamam”.	571
Aydavşı balalarmen bèri keldi, Jıyılıp diyvananı közi kördi. “ Sendermen bu da birge şaptı ma ?” dep, Padiyşa bas-basınan suraydı endi.	575
Surama diyvananıñ kılĝan isin, Tıñlasañ bek külesiñ meñjilisin, Esitken, bilgelerin bastan ayak Bayandap ayta berdi èngimesin.	579

Köp ayttı: Muniñ atı talap ketti, Aksatıp keybirevin harap etti Jiberdi uyıktap kalıp bir kün keyin”, Aydavşısı ayttı: “ Bizdi ol sabap ketti!”.	583
Şuvıldap padiyşağa bala keldi, Aydavşısı at iyese jëne keldi. Kamşınıñ javırındağı ötken tasbın Biylerge han aldında körsetti endi.	587
Patşa ayttı: Bul akılsız diyvana dür, Jalğızğa hükik etüv şara dür? Kelgenin kay şahardan kim biledi, Söyletin aldur-buldür diyvana dur?”	591
Ğıyratın diyvana jür ayandatıp, Eşkimge kosılmaydı tavda jatıp. Erkimge layıktı sıyın berip, Patşañız jiberdi toy tarkatıp.	595
Jalgız kız endi sağan layık jok, Şahıyzat kez bolmadı asıldan tek, Kalba aldı, jana azıp atı kelip, Patşañız katınimen jılaydı köp.	599
Padiyşah katınimen üyge ketti As işpey tarttı endi kasiretti. Jın urğan bir diyvana seni alad dep, Köp mirza kızğa kelip habar etti.	603
Kızbenen bular kastı közge ilmegen, Bir avız tım bolmasa söz bermegen. “Küyeviñ diyvana “ dep juldızayğa, Sıkaktap. kelemejdep habar bergen.	607
Bılşıldama, jıyılğan, Kızılbasım, Taradı tula boyga işken asım. Jüre ber köp söylemey öz jayıña, Tübinde kim ekenin añgararsıñ.	611
Jigitter uşalğannan ketip kaldı, Kuvanıp kızdın köñili bek şattandı. “Küyeyin atı kelgen aldırsın”, dep, Köz sonda atasına habar saldı. Keler dep küyev kaşan bul sarayğa, Kırık kızdı munaradan karatkan-dı.	615

Sarayın altındağan tazalattı, 621
Bul isten juldızaydıñ köñili şattı
Kızdarı kırık kèniyzek atlay kiyip,
Aldına tamaşalay sırnay tarttı

Sarayga şır aynala jaktı şamdı. 625
Tüsinde körgennen soñ sonday jandı.
Pakırlar kelip jatır juldızayğa
Naşarga bügingi kün ñesip boldı
Küsmisti altın menen ülestirdi,
Patşa kız mırzalığın osı boldı.

Maksatın kabıl kılmay bir kudayı, 631
Teñine mendey pende kasılmaydı.
Keletin diyvana bop at kosuvğa
Jigitim tüste körgen osılay-dı.

Körmey ak men sırtınan boldım ğaşık, 635
Jasağan aylasın dep bizge ñesip.
Katinga kuttı bolsın ayta kelgen,
Basına jiberedi gavhar şaşıp.

Ajarı burıngıdan artık boldı, 639
Otırdı kündeı bakıp, Sunday tasıp,
Keler dep küyev kaşan bul arağa,
Suluvlar munaradan tur kalasın.

“Razı diyvanağa boldık koy” dep, 643
Katındar kayttı üyine tañırkasıp
Patşanıñ hanımına bèrip kelip,
Şuvıldap söz söyledi habarlasıp.

“ Kızıñız kuvanıšta otır şalkıp, 647
bala edi bul ğalamnan ketken artıp.
Sadaka altın-kümis berip jatır,
Keler dep küye kaşan kündeı balkıp”

Han, hanım estip kuvandı endi, 651
Könilinen penjüv ketip, şattık keldi
“ Küyevin atı kelgen aldırsın “ dep,
Kızınan padiyşağa habar keldi.

“ Özderi jata bersin küyev, kızım, 655
“ Kalba” goy dep aytıp em etpey tösım,

jalgızım azğana kün kızık körsin.
Tarılıp tavısamın ba düniye jüzin?
Dêvletim tolıp jatır, şaşa bersin,
Esimde jalgızıma yatkan sözim”.

Kızına paydiyşadan habar kelhdi, 661
Juldızay munı astıp kuvandı endi.
“ Sultanga arıp şakan as pisir”, dep
aspazşı kızdarına buyırdı endi.
Buyırıp bir ekevin alıp kel”, dep,
Minekiy patşa kızı aytkan sözi:

Attan tüşip kasına jayavlap bar, 667
Müşkinge jerdem bolğan ğaziyz jappar
Türlenip sarayıma kelsin jıldam,
Èr künde er jigitti kundaysaktar.

Baylasın almas kılış berderine, 671
Alıstan tēñirim aydap kelgenine.
Jigitim tüste körgen ras bolsa
Bir tolsın jurttıñ köñili erlerime.

Sekirtşin köşelerden tulpar atın, 675
Körsetsin Kızılbaska sayasatın.
“ Kalba dep” duşpandarım mazak kıldı,
Tartamın sonda kerney saltanatın.

Batırğa tavda jatkan kızdar keldi, 679
Tañırkap suluvlığın aytkan sözin,
Tüşinip juldızaydıñ yatkan sözin,
Sarayga jürinüz dep habar berdi.

Ğıyrattı batır Ğâvaz minip aldı, 683
Eki batır tamaşalap esten tandı.
Kiyimin diyvananıñ tastay berip
Beline aspahandı baylap aldı.

Eki kız kuvanadı munı körip, 687
Suluvğa kez keltirgen kудay berip.
Karuvın èrbir türlü jalkıldatıp.
Keledi kızdarmenen katar jürip.

Eki kız kele jatır eki jatkan, 691
Tēñirge iylanıñız bergen baktan
Kolına kalkan üstap aybattanıp
Karuvın erbir türlü jarkıldatkan.

Juldızızay karap turdı munaradan, 695
Köniline ğaşıklıktı kудay salğan.
Jigittiñ sıypatına tañ-tamaşa,
Alıstan şıday almay este tañan.

Şuğılası şıkkın künmen şağıliskan 699
Suluvdı süygenine kудay koskan.
“ Yapırmay, bul ne kılğan şahıyzat !” dep,
Tañ kalıp tanırbastı dos pen duşpan.

Eki kız sarayına alıp keldi, 703
Suluv kız şıdray almay talıp kaldı.
Duşpannan esinde jok eşbir kavip
Saktay kör patşa kудay ğarıptardı...

Pakırlar taptı olja mañayınan, 707
Kuşaktap kız süyedi mandayınan.
Tarttırdı neşe türlü kerney, sırnay,
Kaldırmay tamaşa etip oyunınan.

Astına tulpar mingen, Ğavaz batır, 711
Otırgan şılavında biz bir pakır,
Aman ba Köruğlıbek Jembil hanı?
Juldızay körgen jerden surap jatır.

Atımdı Ğavazhan dep kaydan bildiñ? 715
Sen meni burıp sondı körıp pe ediñ?
Bilesiñ Köruğlını bastan-ayak,
Mënisin aytşı anıktap osı sözdüñ?

Tüsimnen munın bëri ayan edi, 719
Tiktirdim bir basımdı bëygige endi.
Bilsënez, Ğavaz batır, sözim ras,
Bolğanmın köpten ğaşık sizge, dedi.

Ğavazdıñ Juldızayğa könili bitti, 723
Ketirdi işindegi kayğı-detti.
As işip patşa kızdıñ sarayında,
Kosılıp eki ğaşık suhbat etti.

Semirtip ğıyrat atın üş jil jattı, 727
Kızıktıñ erbiriniñ demin tattı.
Bir kün peri kızı eske tüsip.
Avırıp jer bavırlap, kayğı tarttı.

Jügirip keldi suluv kastarina, 731
“Kudayım, ğumır ber” dep jastarina,
“Ğavazım, bugün saĝan ne boldı ? “ dep.
Koydırdı mamık jastık bastarina.

Avırıp ne sebepten zar jıladıñ, 735
Ne bolar siz jılasañ meniñ halim?
Ata-ana, saĝındıñ ba Jembilbeldi,
Nunşama kaygırganıñ ne kılğanıñ?

Kulak Sal sözderime, Juldızayım. 739
Sizbenen joldas kılĝan bir kudayım.
Şıĝıp em kus saluvĝa havadak kölge,
Tındañız osılayşa meni jayım.

Aspañĝa jelmen uşıp kaştı kusım, 743
Tındañız batırınıñ kılĝan isin.
Kez bolıp jıra astanda suluv kördim,
Añĝartpay ketti uşın oñ men solın.

Kızı eken Ahmer peri Kundızay dı, 747
Biz taptık kez kelgen soñ osı jaydı.
Èvelde peri kızın şıktım kuvıp,
Mènisim meniñ jürgen osılay-dı.

Körgeñ soñ şıĝıp edim osı zattı, 751
Ol maĝan túsindirip jayın ayttı.
At ozıp, Kuday berip sizdi alĝan soñ,
Köterdi eki uş jılday köñil şattı.
Kuzday, endi maĝan ökpeleme,
Jembilge kaytpan tappay köhiy kaptı.

Atamız peri zattan uş kız alĝan, 757
Bir küni ajal jetse öter jalĝan.
Almasam düniye kezip kundızaydı,
Kayĝılı kökirekten ketpeydi arman
Köhiy kap jerdiñ tübi aylap tursam,
Sonda ĝaşık uşın barmay kalman.

Juldızay sonda buĝan küñdi deydi, 763
Ekenin kızĝa ĝaşık bildi deydi.
“Sultanım. oĝan bolsa penjime,
Maĝan ol tús vakıtında keler, “ deydi.

Keledi maĝan sol kız jeti sayın, 767
Aytpadıñ burın nege osındayın?

Dos boldı izdep kelip menimennen,
Şahıyzat tında menen onıñ jayın!

Peri kız jetisinde keler mağan, 771
Erkaşan bildirmedim men de sağan.
Kasında kırık kèniyzèk kızdarı bar
Periniñ patşasına köz salmağan.

Asadı köz jumganşa tav men tastan, 775
Şındasa ayşılıktı altı baskan.
Köterip altın taktı kırık kızı,
Aspanda bulttarmenen aralaskan.

Atası Kap tavanda ahmer peri, 779
Jılında seyil kurıp ol jüredi.
Aspannan nur javganday bolar jarık,
Şuğılası jarkıraydı jürgen jeri
Demeseñ atı èyel kundızaydın,
Baykasam ol-dağı bir eridiñ eri.

Neşe pet tüsindirgen halın mağan, 785
Köp söylep ne kılayın onı sağan,
Karasan sevslesine tañğajayıp.
Tañerteñ şıkkın kündey jarkırağan...

Esitti kızdın sözdi Ğavaz bala, 789
Kudayğa ğışıktıktan kıldı nala.
Keler dep kimniñ küşi ol perige,
Mısalı èylamasa Hak Tağala?

Kız ayttı: “ Tında meni, şahıyzatım, 793
Periniñ tüsimdirdim saltanatın.
Haylasın ustaytuğın üyreteyin,
Esiñe mıktap usta nasyhatım.

Osında üş künnen soñ keler mağan, 797
Er azbas öz kayratın şamalağan
Èkeltip osı üyge bir altın sandık,
Bildirmey seni salıp koyam soğan.

Kasında kırık kèniyzèk bolar kızdar, 801
Töterip altın takpen jürer solar.
Turğanda akkuv keppen umtıлмаñız.
Bolsañ da kaday paluvan jerde soğar

- Razımın patşa kızı, Juldıyayım, 805
Sizbenen joldas kılğan bir kудayım.
Haylamen ustap berseñ osı kızıdı,
Ölgenşe kızmetindi umıtpayın.
- Körgeñ soñ ğaşık bolıp, kuvdım izben, 809
Tartım azap sol kızıdñ kasiretinen.
Ornına maksatımdı keltirmeseñ,
Nesin aytam seni jar dep meni süygen!
- Bul sözdi, şahıyatım, eske alam men, 813
Keşikpey jatkızarmın ğaşık jarmen.
Tübinde kızmetimdi umıtıp ketip,
Ötkizbe ğumırımdı kayğı-zarmen.
- Kudayım berse ğumır bir basıma, 817
Sen jansañ han balası urğaşıda.
Koldasıp juldıyayımnen vağda etti.
“Eşkimdi tengermen, dep, bir basıña”.
- Vağdasın osılayşa mıktap aldı, 821
Bul iske juldıyayım kuanadı.
Bir küni keş vakıtta otırğanda
Per kız burık-sark etip kelip kaldı:
- Ey dostım, otırmısın esen-aman, 825
Körmesem jeti sayın könirim alañ.
Keledi murınıma adam iyisi
Kasında böten zattan bar ma adam?
- Keledi adam iyisi murınıma, 829
Körinedi dak tuskendey murınıña
Jasırınıp menen kaşıp erge tiyip,
İsindi keltirdiñ be orınına?
- “Taksır!” dep esik aştı kızda oğan, 833
“Ey dostım, bolmağan-dıböten adam?”
Jarık kıp karañğı üydi kirip keldi,
Körisip kırık keniyzék beri tamam.
- Tastadı akkuv kebin èri taman, 837
Söylese sözi dana, lebizi baldan,
Şam jakpay sèvlesimen otırıstı,
Jaratkan sonşa artık Hak Tağalam.

Periler karaňgı üydi kıldı jarık,
Par kelmes suluvlıkka odan artık.
Sandıktan Ğavaz batır şıktı-dağı,
Usandı kundızaydı tura salıp.

841

Ey, dostım, renjime, taptıñ teñin,
Ėdeyi izdep şıkkın jarıñ senin.
Usta da seni körip ğaşık bolıp,
Ğıyratpen kuvıp şıkkın tastap elin.
Jıyhanda Köruĝlıbek atı şıkkın
Bilesiñ Ğavazhanıñ jürgen sırn.

845

Kalayşa kuvıp şıktıñ seniñ öziñ,
Ras te kenistikte aytkan söziñ
Kelemediñ şakırĝanda uşıp kettim,
Ötken soñ tuv sırtımnan eki köziñ.

851

Kelmediñ, ökpeli edim şakırĝanda,
Tilekti ténirimberer zar urganda.
Ğaşık bop jürmesem de köp jüdedim.
Jetkizdi kadir Alla akırında.

855

Kasıma kelgen bolsañ, ketpes edim,
Jezdemiz Köruĝlı tendesi edim.
Akırında rahatpenen kavıştırdı,
Muratka asıkkınmen jetpes edim.

859

Juldızay neşe türli kıldı sıydı,
Taĝamıñ dünyedegi bérin jıydı.
Toy kılıp kırık kèniyzek tamaşalap
Sol jerde küvè bolıp, niyhak kıldı.

863

Al endi eki ğaşık jatkan jeri.
Kasılıp merekege batkan jeri.
Adamdı perimennen kудay kosıp
Rıyzık bir-birinen tatkan jeri.

867

Kız berdi Ğavazhanĝa ıkılastı,
Teñgermey periyzatka Ğaziz bastı.
Bir küni Kundızayım elge kayttı,
Basınan julıp berip bir tal şaştı.

871

Sözime Ğavaz batır, kulak salsañ,
Kerek bolsam öziñe, habar salsañ.
Közdi jumıp- aşkañşa kelsem kerek
Tutatıp bul şaşımdu otka salsañ.

875

- Peri kız amandasıp ketip kaldı, 879
Kuluvmen juldıyayday üyde kaldı.
İşinde kırık keniyzek bir suluv kız,
Ğavazğa bul da ğaşık bola kaldı.
- Bul-dağı ğaşık boldı kündiz –tüni, 883
As işpey, uykı körmey köp jüdedi,
Aytuvğa patşa kızdı bata almaydı,
Kasiretpen suluv kördi körmegendi.
- Bir küni şıday almay ayttı barıp, 887
“Sargayğan zapıranday biz bir ğarıp.
Tağatım sizdi körip eş kalmadı,
Jürmesen munan bılay esine alıp!”
- Körmedi munı kabıl Ğavaz batır, 891
Munısı akırında bolmaydı akıl:
“Aluvğa kızdıñ bérin jönim kelmes,
jolınnan menin üşin kalma ğapıl!”
- Turadı ertendi-keşe jılap barıp, 895
Aldında zar èniregen mis kin ğarıp.
Kudayım kasartkan soñ amal bar ma.
Arızın tındamaydı kulak salıp.
- Bul kızğa aşuvlanıp urdı tayak, 899
Batırın kaharımın ayamay-ak:
Bèlege onıñ uşın duvşar boldı,
Biz aytar şara bar ma onı ayap?!
- Urğan soñ kız da ketti aşuvlanıp, 903
Kılarğa bir beleni oyına alıp.
Mezgili tün ortası vakıtında
Davıstap patşasına ayttı barıp.
- “Han Kokıy tındanız! - dep ayğan saldı, 907
Esitken vezirleri kayran koldı.
Kisiden kızdı alıp küyev bolğan
Sizdin jurt patsasına ayttı barıp.
- Astına minip jürgen Ğıyrat attı, 911
Balası Köruğlınıñ Ğavazhan dı.
Kızılbas, Türikmen eli düşpan edi,
Korıkpay sarayında jatıp aldı!”

- Esitti de padişya kızdñ sözün, 915
Tönirekke tigeği eki közin.
Terezeden vëzirin şakırıp ap,
Suradı :”Bul kalay?”, dep, etpey tözim.
- Padişya üyde otırıp kaharlandı, 919
Esitip Ğıyrat atinesinen tandı.
Bar edi neşe jüz mın eşkerleri
Soğıska taza jaldap koyğan zandı.
Közdi jumıp-aşkanşa sap turğızıp,
Batırın, eşker basın jıyıp aldı.
- Saktay kör Kızılbastan, kokıy hannan 925
Jıyılğan şıbın kalmas munşa jannan.
Kızbenen sarayında uyıktap jatır.
Biyşara tında keñes Ğavazhannan.
- Jıyılıp tünde keldi salıp akıl, 929
Padişya vezirimen kalmay ğapıl.
Sarayın jeti kabat kamap aldı,
Kızbenen uyıktap jatır Ğavaz batır.
- Saktay kör duşpandardan Hak Tağala-ay,
Sol şakta pırlar kelip saldı aykay...
“Jav aldı jeti kabat aynalandı,
Tur, janım, ğıyratka mın ğapıl kalmay!”.
- Oyandı sonda Ğavaz közin aşıp, 937
Şaşınıp şıktı sırtka şıraktı alıp,
Düspandar töniregin kamap alğan,
Ğıyrattñ basın şeşti kargıp barıp.
Körüğli kırık sardarlar kaydasiñ?” dep,
Jılaydı kemil pirdi jadına alıp.
- “Sıyındı darğanıña bizdey erler, 943
habar jok bizden tiri alıs jerler.
Jar bolğan Köruğlığa kızır İliyas,
Mëdet ber ğavsıl, Ağzam, këmil pırlar!”
- Munı aytıp Ğavaz mindi Ğıyrat otka, 947
Jar bol dep kemil pir men jappar Hakka.
Alıptı aynalasın eşker kamap.
Jalgızdı bul beleden özin satka.

- Akırıp Ğıyrat atka Ğavaz mindi, 951
Bolardın bir sumdıktıñ jène bildi,
Tastamay koltığına kısıp alıp,
Suluvdı juldızayday ala jürdi
- Sekirdi sonda Ğıyrat akpan-kökke, 955
Bal Ğavaz közin saldı töñirekke.
Kızdı alıp, atka minip köpten kaştı.
Köp erler şıkkan eken jekpe- jekke.
- “Babamız Bozuğlan han, Köruğlı han, 959
Türikmennen şığıp jürgen men arıstan.
Boladı ziya meken jembilbelim,
Sağınğanıñ ölimindi kelsin mağan!”
- Munı aytıp Ğıyrat atka kamşı bastı, 963
Tozanı sonda kökke aralastı.
Eskerdi betindegi dal-dal edip,
Köringen ülken tavdan ermen astı.
- Tañ ata aldındağı tavğa keldi, 967
Kayıskan jerdıñ jüzi şańğa tolıp,
Keledi düniya jüzı şańğa tolıp,
Ğavazhan tavğa şığıp közben kördi.
- Şığardı juldızaydı biyik taska, 971
Adam jok akıldastar onan baska,
Aldı tav, artı esker düniye tolğan,
Tüsüpti zor kıyındık ğaziz baska.
- İyllahiy, bir özine asılğanım, 975
Javımdı zor mertebe kaşırğanım.
Kaşkanım ölgenimnen jamanırak.
Juldızay, sizdi Hakka tapsırğaienim.
- Sizdi aldım kuday kosıp, könil süyip, 979
Kosıldım sizdiñbenen hıy Hak kıyıp.
Kızılbas jeti atadan bizge duşpan,
Kelgen-di estigen soñ esker jıyıp.
- Duşpanğa eregiskeñ karıskanım. 983
Nayzanı kezek- kezek salıskanım.
Düniyeden jazım tavıp köşip ketsem,
Juldızay, tēñiri aldında tabıskanım.

Pir tutıp osı kızdan patıha aldı, Jad etip Köruğlını köñiline aldı. Keledi kumıriskaday düniye tolıp, Eskerdiñ aldı-artına közin saldı.	987
Kız sonda duvğa kıldı: Kudayım, dep, Bir duvğa Haktan tilep kalayın, dep Hava ana, Adam ata, paygambarlar, Zar tutıp pananızğa jılayın, dep. As işpey, zikir aytıp tèspiykpenen, Artıñnan men de jılap turayın”, dep.	991
İyllahiy, bir öziñe, sıyıñғанım, Mundayda sadaka ettim düniye malın. Javızdan, patşa kудay aman saktap, Kor kılma duşpandarğa ğaziyzteñim.	997
Kas bolıp osınşa elden şıǵıp edm, Şaharğa kaytı barsam ne bolғанım? Pervana basınızdan men bişsara Kaytpaған javdan beti, kadirhanım.	1001
Ğavazğa kaza berse osı jolı, Küñ kurlı esiktegi bolmas sènim. Buringi evliyelerdi köñilge salıp, Joliña piyda kıldım ğaziyz janım.	1005
Ğavazhan atka mindi eş karamay, Batırğa jèrdem bergin jappar kудay. Aş bõridey javğa şaptı Ğıyratpenen, Tasta otırıp, jılap kaldı juldızay.	1009
Ğıyratpen javıp ketti tav basına, Jèrdemge kelmes adam eş kasına. Oylardan javdıñ kanın aǵızadı, Karamay közden akkan eş jasına.	1013
Jeke jıkkан bolatşı men nayzaker, Okka tutar sadakşı men kılışker Neşe kunday damıl almay kırıp jür. Köp javınan jaskanbayşa Ğavaz er.	1017
Şıdatpaydı közdi jumıp-aşkanday, Kayratınan duşpan korkıp kaşkanday. Kırıp jürdi neşe kunday tınbastın, Ötip ketken Rüstem menen Dastanday.	1021

Alatavğa zeñbiregin atadı, Soğiskandar kızıl kanğa batadı. Karsı kelgen Kızılbastıñ èskeri Kelgen jerden kaza tavıp jatadı.	1025
Kızılbastıñ zère-kutı kaşadı, Ğavaz Batır ağıñ suday tasadı. Padişanıñ buyrıǵımen ekinşe Jüz miñ mergen jène soğıs bastadı.	1029
Jüz miñ mergen aktı ata almay kaşadı, Naşarlıǵı körinedi, sasadı. On eki kün damıl almay kırıp jür, Oylav jerde javdıñ kanın şaşadı.	1033
Munaraday èrbiriniñ boyları, Kaldı jesir katın-bala, kızdarı. “Jeke barıp şapkanmenen bolmas”. Dep, Bèri birdey at koyuğa oylandı.	1037
Jorga minip tamam biyler ırǵalıp, Ak savıtı kızıl kanğa boyalıp, Beri birdey turǵan javdıñ at koydı, Sadak, miltık, zenbiregin küñirentip.	1041
Beri birdey bir Ğavazdı kamadı, Sonda-daǵı bir Allası pana-dı. Ayamaydı köp öşikken zalımdar, Nayza, kılış tus – tusınan saladı.	1045
Ğavaz batır sıyınadı Allağa, Jalǵızdıktan işi toldı sanağa. Nayza, kılıp batpan-batpan tiygen soñ, Jetpis eki jerden toldı jarağa.	1049
Ayamadı zalımdıǵın köp düşpan, Jüz miñ javğa loj bar ma bir adam? Ğıyrat tavga munı alıp jöneldi, Jetpis eki jerden aǵıp kızıl kan.	1053
Ak savıttıñ üsti kanğa boyaldı, Bir Allağa kılǵan isi ayan-dı. Juldızaydıñ kasına kelip, kan kusıp, Esten tanıp ak nayzağa tayandı.	1057

Esten tanıp at üstinen kuladı, Uzınınan kara taska suladı. Tizesine basın salıp juldızay. Şınımenen endi Hakka jıladı.	1061
Juldızaydıñ közden jası tizildi, Jürek-bavırı küyingennen ezildi. Ğıyrat turdı bas jağında telmirip, Munın-dağı jürek-bavırı eğildi.	1065
Ey, jartkan, kadir pèruvar diygere, Meni jazba bul düniyede jürerge. Mağan-dağı osı jerde kazañ ber, Bende kılıp Kızılbaska jiberme!	1069
Hali munday Ğavazhanday joldasım Jok kasımda kırık kèniyzèk mundasın. Burın patşa zamanımda bolsam da, Küñnen keyin bul vakıtta bir basım.	1073
Süysem meyirim ak betiñnen karar ma? Jok könilde Kızılbaska bararğa. Baldağı altın ak semserim kolımda, Kazir turmın jüreğime salarğa.	1077
Endi jürüp jürüp bul düniyeden neteyin? Jedet bolıp bir basıma jeteyin. Duşpanımda korlık körip jürgense, Süygen jardiñ men de artınan keteyin.	1081
Bizdi saktap munda turma januvar! Bizden sèlem Köruğlığa ayta bar. “ Perzentiñniñ hali naşar boldı “, dep, Tezirek jet, munda turmay elge bar!”.	1085
Ğıyrat attıñ jas ağadı közinen, Jılap aytkan juldızaydıñ sözinen. “Januvarım, turma! - dedi bul jayda, Habar bergin Köruğlığa tezinen!”	1089
Ğıyrat ayttı” Ne söyleyin, Juldızay? İyman bergin bendesine bir kuday. Jèmbilbelge ne dep barıp aytırın, Ne ölisin, ne tirisin bile almay?!”	1093
Şaykı-burkı joldas bolıp jür edi,	1097

Neşe kıyın maşakattı köredi.
Söyleytuğın januvarda til bar ma,
Şayhı-burkı söyletetin piri edi.

Jëne bir ayırıkşa söz bar munda- ay, 1101
Ĝavaz kelmedi dep kaygılandı-ay
Balası Rayhan arab ernazarbek
Tañerteñ jayav barıp şıktı tavğa-ay.

Kamşı manday süyep kalğıp ketti, 1105
Köp tartıp kelmegen soñ kasiretti.
Ĝavazdın tasta talıp jatkañdı
Beyne bir öndegidey körinipti.

Uykıdan oyanadı şoşıp janı, 1109
Gaşık bolğan Ĝavazğa ne amalı?
Bayalıp tula boyı kızıl kanğa
Körindi beyne sonda Ĝavaz tëni.

Közine kandı jası aralaskan 1113
Bettemegen er edi oğan duşpan
Belinde zulfukarı, nayza kolda,
Jügirtip Boztarlanğa kamşı başkan

Bes karuv erge layık kolına aldı, 1117
“Jüz batır, kaydasın, dep aygay saldı.
Köripti menin dostım körmegendi,
Berermin onın uşın şıbın janı”.

“Elinen surastırdı ne bildiñ? “ dep, 1121
“Malşını tilge aladı ne kördiñ? “ dep,
“Tav astı atıs-şabıs,dep aytadı,
Tütünin zeñbirektiñ men kördim!” dep.

Jüz batır atka mindi Elibaydan, 1125
Bendege sebeb bolmak asındaydan.
Ak tuvın Rayhan Arab kolına aldı,
Arıstan burkıldatıp astı kırdan.

Bolğanda belde sadak, kolda nayza, 1129
Naşarğa tiymes pe eken bugın payda?
Sekirtip arğımağın aspan, kökke,
Degendey korkar emes, javıñ kayda?

Bolğanda belde sadak kolda almas, 1133
Şabadı katar javğa kalmay jolğas.

Èrbiri arıstanday akırdı,
Er edi bir birinen keyin kalmas.

Bolğanda mıltıkkolda sèlde basta 1137
Razı bolma kerek ıkılaska
Èrbiri jolbarıstay ıñıranadı,
Bir kırğın salmak üşin Kızılaska

Jası bar jıyırında danışpandar, 1141
Javmnen neşe zaman alıskandar.
Tulparmen burkıdatıp kelip kadı,
Toktamay avızdıken karıskandar.

Adımen ernazarbek şıktı tavğa, 1145
Kızılbas közin saldı şıkkın javğa.
Düniyenıñ jüzi tolğan èsker eken,
Keltirdi köp salavat Mustafağa.

Kasına Ğavazhanıñ jetip keldi, 1149
Kim söger dana tuvğan munday erdi?
“Basındı jıldam köter, şırağım, dep
Tasta er jata ma eken, bèrekeldi?”

Duşpandar korlık berdi kalayınan, 1153
Köreyin ne de bolsa talayımnan.
Türegel, jatpa tasta, Ğavazhan! “ dep
Ernazar kelip süydi mandayınan.

Juldızay otır eken kayğılanıp 1157
Körgeñ soñ ernazardı ketti talıp.
Köterdi biri barıp onıñ basın,
Miskinge şattık: kirdi bek kuanıp.

Ernazar aygan saldı: “ Ğavazhan; “ dep, 1161
Kevdede bir şıbınday bar ma jan? Dep.
Kevadende janiñ bolsa basın köter.
Dosiñ keldi ahiyrettik Ernazarbek!”

“Ekelşi, Ğıyarat kayda, mineyin, dep, 1165
Sizbenen kızık devren süreyin, dep,
Tènime jara salğan Kızılbastıñ
şetinen aş bõridey tiyenin!” dep.

Ornınan akırda da tura almaydı, 1173
Ayagın kadam basıp jüre almaydı.
Tursa da erlikpenen jav jeri jok,

Ğıyratka türegelip mine almaydı.	
Jüz batır elbaydan kirdi javğa, Betimen Kızılbastar kaldı davğa, Erbiri arıstanday akırısıp, Duşpandı burkıldatıp kuvdı tavğa.	1177
Ernazar kaytıp keldi javdı kırıp, Jamandar kaytıp ketti mısı kurıp, Kasına Ğavazhanniñ kelip tüsip, Erlerge buyıradı özi turıp:	1181
Er jigit javdan kaşpas janın ayap, Basına Kızılbastıñ tiydi tayak Bolganda mahşar küni, o dariyağa, Elibay saldı kırğın tañğajayıp.	1185
Suraydı Juldızaydan Ernazarbek, Kasiretke kaygılanıp vayım jep. - Üş jıldan beri karay sizdiñ kolda, Aytşı endi, ne okığa, ne kördiñ? Dep.	1189
Atı ozıp, kunday berip. meni aldı, Kızılbas bul batırdan biy habar-dı. Şakırıp kap davınan peri zattan, Ustadık Ahmer kızı Kundızaydı.	1193
Ernazar tarttı sonda kasiretti, Saldın dep baska kuday kaygı-dertti Balası ol periniñ şahiyzada Sizderge kaytarında ne dep ketti?	1197
Batırğa o da berdi ıkılastı, Tengermey perizatka ğaziyz bastı. Şakır dep kerek bolsam sizderge eger. Basınan berip edi bir tal şaştı.	1201
Tutattı şasın atka kundızaydıñ, Tëmëmdap ayttı berin osı jaydıñ. Aspannan altın takpen kelip kaldı, Artıkşa bendesi eken bir kudaydıñ.	1205
Kasında kırık kızı akkuv kepti, Küş bergen olarğa artık kudiretti. Aşkanşa közdi jumıp şahiyzada, Aspannan altın takpen jetip kepti.	1209

Ĝavazdın basın sonda aldına aldı. Jatkanğa şıbın janı bek kuvandı. “Oynağın perilerdın şapşan kur”, dep. Kırık kızğa kaharmenen ayğay saldı.	1213
Èskerdın oynak kurdı töbesine, Bul aytkan kulak salğın keñesine, Tez jıldam taspen urıp kırıp tasta, Obal dep buğan kaygı jemey, sirè.	1217
Peri jıydı alatavdın tatarın, Kospay ketti bir birine bastarın. Tas töbeden peri oynak kurğan soñ. Kırıp saldı Kızılbastın èskerin.	1221
Patşası jalğız kızben amandastı, Kol alıp bir-birimen ıkılastı. Kalayşa etemiz dep Ĝavazhandı, Jigitter kızdarmenen akıldastı.	1225
Ernazar peri kızben amandastı Kol altıp bir-birimen ıkılastı Kalayşa etemis dep Ĝavazhandı Jigitter kızdarmenen akıl dastı.	1229
Kız ayttı: “ Alıp elge keteyin, dep. Maksatka alıp barıp jeteyin, dep. Düniyegi dèrigerdın bèrin jıyıp Bir daruv jarasına eteyin”, dep.	1233
Bolmaydı buğan rıyza Ernazarbek, Bèrinin aytkanına könbeymin dep. Köhiy Kap jerdin jeti aylap tursam. Alıska sizge barsa ketedi dep.	1237
Barmaska Köhiy Kapka makul kördi. Ketüvin unatpaydı, alıs jerdı. Şark urıp düniyeni peri kızdar Jıyıptı ğalamdağı pèrigerdi.	1241
Jarağa dèrigerler dèri saldı, Bir nèrse ajalsızğa sebeb bar-dı. Elinde Elibaydın bir jıl jatıp, Salamat Ĝavaz batır jazılğan-dı.	1245

Ernazar kırık kündeý kıldı toýdý Toy kılıp bir neşe bas malın soydý. Zeynepgül karındasın nikak okıp, Üş kızğa üş üy tigip jasap könül.	1249
Ėavazhan Elibayda jattý bir jıl OtırĖan terbiyelep üş kızıl gül Sağınıp Köruğlıbek sembil hanın Kaytpakka endi eline kıldı könül	1253
Ėalamnan vatıtında baktý astý, Üş kızğa könili şat bop suday tastý. Ernazar bes mın üyli jurtın jıyıp, Jembilge köşemin dep akıldıastý.	1257
Jav boldık Kızılbaska kasiret kılıp, Halimiz bizdiñ müşkil munda turıp. Köruğlı sultanmenen jüz körisip, Turalık sol şaharda biz de barıp.	1261
Elibay dayarlandı tastap jerin, Alatav meken etken askar belin. Bir köşip Ėavazhanmen jürmek boldı, Kasına ap Ernazarabek bes mın üyin.	1265
Oljasý sansız tüye. Koy men jilkı, Kiygeni asıl frën, jasıl kulpı, Künirentip şahiyzattar köşe berdi, Tartkanı kerney-sırnay onın-külki.	1269
Periler aralas jur adammenen, Bala ma jaksý joldas jamanmenen? Mine, sır: teñin tavıp bolısıptı, Bolmaydı Ėalım joldas nadanmenen.	1273
Salamat şığın bolmay osınşa elden, Berdege erne bolsa ténirim bergen. Arada neşe kündeý tınbay köşip, Ötipti köp Elibay batpak-şölden.	1277
Ötken soñ batpak-şölden kölge keldi, Jembilge karaytuğın jerge keldi. Süyinşi Köruğlıdan olmak uşın, Ernazar tarlanmenen jürmek boldı.	1281
TarlanĖa Ernazarbek minip aldı,	1285

Kap elin Ğavazhanĝa tapsıradı.
“Öderiñ aman bolsan, kelersiz” dep,
Alla dep jolĝa túsip kete bardı.

Ernazarbek kamşı bastı Boztarlanĝa, 1289
Közin salıp karamadı jalĝanĝa
Tav men tastan jıĝılmanız, januvar,
Jazım tavıp bolmaĝaysıñ armanda.

Şaptı tarlan Jembilbeldiñ jolina, 1293
Karamadı onı menen solına.
Karsı kelgen tav men tastan karĝıdı,
Kamşı zapı batkannañ soñ koñına.

Uşkan kustan ketti ozıp şapkanda, 1297
Bes jüz kulaş jazıladı atkanda.
Jeti kündik jerge keşke kelipti,
Akşam ötip kün kızılı batkanda.

Keldi keşke kızılı batkan soñ, 1301
Eldiñ aldı tün karanĝı jatkan soñ.
Bir şetki üyge jönin aytpay kondı,
Körüĝliĝi keledi tañ atkan soñ.

Habar bilmey izdeydi eken arıstan, 1305
Atın kıynap bu da kelgen alıstan
Jeti jıldray sergeldeñ bop Körüĝli,
Jer bavırlap jatadı eken danışpan.

Ernazarbek habar saldı daladan, 1309
Maykanada oynap jürgen baladan.
“Patşamenen jüz körise, tüsen “ dep,
tısta tur dep aytıp keldi bir adam.

Körüĝliĝa bala keldi sultanhan: 1313
Tusı jılı körinedi bir adam.
Astında bar Boztarlanı arĝımak,
Tüs-tulĝası tap Gıyrattan avmaĝan.

Èmir kıldı: “Sol jigitti èkel, dep, 1317
Ğıyratka uksas mal bolmaydı beker, dep.
Jön surayın baska jaydan kelgen dür,
Ğavazımnan habar biler me eken? “ dep.

Ernazarbek ulıksat alıp kelipti, 1321
Ravşan jüzin Körüĝlimiñ köripti.

- Tağzımmenen kol kuvsırıp otırıp,
Hak sèlemin jaratkannıñ beripti.
- Kandan jürgen er balasın, şırağım? 1325
Kay jerde edi meken-jayım,
Turağın?
Ğavazhanday perzentimnen ayrılıp.
Èr adamnan kılıp jürmin suravın?
- Tanımasañ Rayhan arap balası, 1329
Jeti atadan şınjır katar babası,
Meniñ atım Ernazarbek boladı,
Osı küngi elebaydıñ ağıası.
- Tanımassız, 1333
Ernazarbek bolaman,
Zikir tartkan kökiregim sanamen.
Ğavazhannın esen-aman keledi,
Süyinşini sizdey bekten alamin!
- Kustı kuvıp ketip edi Ğavazın, 1337
Üş periyzat kele jatır keliniñ.
Kılğan istin bèrin bayan eteyin,
Tındasañız
Ğavazhanday eriñniñ.
- Balanızğa köp kızmet ettim men, 1341
Akırın oylap muratıma jettim men.
Ğavazbenen ahayrettik dos bolıp,
Surağanda kızdı berip kettim men.
- Padişanıñ kızı edi juldızday, 1345
Perizattan kün sekildi kundızay.
Karındasım Zeynepgüldi berdim men,
Jetistirgen maksatına bir kuday.
- Kızılbaspen jav bolğan son tura almay, 1349
Bes mın üyli köşip keldi Elibay,
Karaşandı konıramısıñ,
Körüğli?
Meniñ jayım surasañız osılay...
- Hak talağa habar bizge bergen soñ, 1353
Şın muğayın onık tüsti körgen soñ,
Jüz betirmen saldım kırğın duşpangğa
Jandı ayap ne kılayın erden soñ.

Kaytarmasın tènirim bergen bul bağın, 1357
Köp kıyrattık Kızılbastıñ bozdağın,
Peri kızdar şakırğan soñ tez kelip,
Töbesine kurıp urdı oynağın.

Alatavdıñ peri toltırdı dalasın, 1361
Peri kızdar koymay kırdı balasın.
Bizdin elde bir jıl jatıp jazıldı,
Jetpis eki kılıp tiygen jarasın.

Köruğlınıñ Termesi

Aynalayın, şırağım, 1365
Pas pa aytqışı sözindi?
Joliğıp edin kasiretke

Kartayıp turğan kezimde 1370
Senen nesin ayayın?
Elibaymen bir kosıp,

Han kayayın özindi,
Tekèjevmit elime

Duşpanınan kek alğan
Arıstan tuvğan ok atkan
Taniyın javğa ok atkan,

Katar tuvğan teñindi
Tanımağan kurbısın
Jamandıktıñ belgisi

Tej-taktım da seniki, 1380
Tömen orın meniki
Joğara orın seniki

Tastap kelip elindi,
Tavıpsıñ endi teñindi.
Kızılğan jerde koldapsıñ

Ğavaz batır erindi
Enbeğiniñ uşın alınız
Şahar Jèmbilbelimdi.

Ernazar, tında zarımdı, 1390
Köterdiñ şat kılıp belimdi,
Senen nesin ayayın

Mandayımda barımdı
Onıñ uşın alıñız
Jartı jıyğan malımdı.

Karaspan tavdıñ dalası
At şappakka layık dur.
Tavlarımniñ salası

Munı da sizge bereyin
Kus salğam havadak kölimdi.

Ernazar aldı tilegin İzdep kelgen hanınan. Kanşama altın, mal berdi Mandaydağı barınan Üş periyzat katını Kızmet etip aldınan, Amandık habar bilgen soñ “Kırık jigitim kayda?” dep. Körüğli haktı baradan Ak savıtı jarkıldap	1400
Erler keldi daladan Aldınan şığıp barmakka Jarsılık habar bilgen soñ, Şıday almay mindi atka. Körüğli sultan jöneldi Bit alıp Havadak köline Şıdata ma Boztarlan Katar şapkan jarıstan Ozip ketti körine Avızdıkpen karıskan. Körüğliniñ mejnünkök Kalmağan o da şabıstan.	1410
Ernazar ozip ketedi, Sınimen siltese Şenine barmay ketedi Bal Ğıyrattıñ joktıǵı Arıstañǵa batadı. Attan tusıp Körüğli Jer bavırlap jatadı Sonda sultan zarlaydı, Kayran Ğıyrat tulparım, Basılmağan kumarım,	1420
Katar şapkan jarıstan Basılmağan kumarın Katar şapkan suñkarım Mınnan ozǵan suñkarım Basılar künim bolar ma, Seni körıp iñkerim? Basıp tartıp tarlanniñ Ernazar tosıp aladı. Kele jatkan köp erdiñ Karsı aldına baradı. Ğavazhandı körgen soñ Körüğlınday eriñniñ Köñili sonda tınadı.	1430
	1440

KISSA ĞAVAZHAN

1 Koroğlu saray inşa etmiş Jembilbel'e
Yakışır ne derse de bunun gibi yiğide,
Ğavazhan'ın bir sahasını (bölümünü) ben anlatayım
Zülcelal (Allah) bu talebi uygun gör

5 Ğavaz'a Koroğlu bey emretmiş
Kırk yiğit toplayıp öndekiler gelmiş;
" Altı kaz, dokuz örnek Havadak gölden
Çabuk gidip, Ğavazhan'ım, getir," demiş.

9 Eline şahin ile karşığa al
Benim söylediğim sözüme kulağını sal
Dedeniz kuş eline heveslendi,
Yavrum, Kırat'a bin, git çabuk, var!

13 Koşturup Havadak göle kuşunu saldı
Bindi d Kırat ata yola çıktı.
Koroğlu meyhanede oturuyordu,
Dışardan biri gelip bağırdı. (bağırarak konuştu)

17Koroğlu, çabuk çık evden acele et, dedi,
Oyalanıp burada durma dedi.
Ğavaz'ı "Allah" demeden yolladınız
Yedi sene (boyunca) uğraştırırım., dedi?

21 Koştu Koroğlubey sesi işitip,
Yaşları akıp iki gözden dökölüp.
Tanıdığı gördüğü an, pirl(er)i miş
Ğayıp eren, kırklar, Kıyas, Ğavis.

25 Koroğlu bunu işitip ağlar;
"Pirlirim, zavallıya göz kulak olun
Bir yanlışlık yapmışım ben.
Pirlirim uğraştırmayıp, olun medetkar.

29 Rüzgar esti o vakitte gökyüzünden,
Bakmaya göstermedi (hiçbir şey) etraftan.
Dökölüp gözlere toprak pek kötü,
Arasında yürüyen insanın aklı şaşan.

33 Gün açılıp, Koroğlu geldi Havadak göle
Başına yine kayđı düştü böyle bir yiğide;
"Olmadık yerde Ğavazhan'dan ayrıldım

Gelirim nasıl, hangi yüzle yurda şimdi.
Hasanhan, Sapabey'im sizin hoşunuza gider mi?
Avare olup ben gideyim engin çöle.

39 Ah çekip ağlarım, Ğavazhan'ım
Kudret (Allah'ım) iç ki sırrım size malum.
Uğraştırıp, zavallı başım, ah dünya,
O ava gönderdiğim (gönderdim) ne yaptığım? (ne ettim ben)

43 Ağayünüs öğrenemedi kaldı, sevdiğim yarım,
Bilmiyorum bunun sonunun ne olacağını?
Olmadık yerde, takip edip götürmesin,
Kaplayın kalabalık Kızılbaş düşmanlarım.

47 Yürüyünüz cana acımadan, dost ve yakınlarım,
Arayacağız Kızılbaş'ın şehirlerini
Azarladığın zaman şaşırır genç yiğit
Yaş gelip ihtiyarladığım için yorulduğum" (dAndır)

51 Kırk yiğit kabul etti söylediğini
Köroğlu Ğavazhan'a dayanamaz
Sapabey, Hasan sultan gibi mirasçılar
Nice (kaç gündür) gün aradı Kırat'ın izini

55 Topraktan Kırat'ın iyi görünmez,
Hizmete(etmeye) kırk yiğit üşenmez.
" Yaradan, Ğavazım'ı canlı göster
Engel olup (koruyup) geri gönder, pirim, " der.

59 Köroğlu daha şöyle der; Hasanhanım
Mirasçım sizler idiniz kadirhanım
Deryanın öbür kıyısında kalabalık Kızılbaş
Var idi Kokıy padişah düşmanlarım.

63 Her bir yana misafir olarak gidelim haber verip,
Karşılışmış böyle bir hasrete, biz bir garip
Hiç olmazsa pişmanlık giderip, öfkeyi bastırmak için
O padişah şehrini ele geçirelim yağmalayıp.

67 Köroğlu dolaşmaya çıktı bu cihanı.
Karşılaştığı herkese sorarak yürüdü.
Bu yiğitler bu şekilde dolaşa dursun,
Anlatayım dinlerseniz Ğavazhan'ı
(Bahsedeyim dinlerseniz Ğavazhan'dan)

71 Ğavazhan bıraktı kuşunu Havadak göle
Rast gelir nasıl (bir) düşman böyle bir yiğide.
Yolu şaşırdı gökyüzünde karşığa da,
Toz ile gözleri görmeyip esen rüzgarda. (kuşu kayboldu)

75 Dönmeyip çocuk kovaladı karşığasını,
Bütün dikkatini kuşuna çevirip,
Beş gün kadar kovalamaya devam etti Kırat'ıyla,
Ne (tür bir) hale düşürecek Ğavaz başını?

79 Karşığa suya konmadan uçmaya devam eder,
80 Kırat atlayıp geçmeyi düşünür.
Dedemin çok sevdiği kuşu idi deyip
Dertlenip o zaman çocuk çok ağlar.

83 Çocuğun ağlayan sesini işitip
Gülen bir ses kulağına gelir
Ne var deyip, bu arada Ğavaz kahraman
Göz yaşını silip etrafına bakınır.

87 Bakıyorsa küçük bir dereciğin yanında duruyor bir adam
Sureti görünüşünden insan korkar, rengi çirkin.
Göz, yanak sakal ve bıyıklar görünmüyor,
Böyle bir canlı yaratmış Hakk Tealam.

91 Yanında bir kız oturuyor ay ile güneş gibi,
Uzakta duruyor, o adamla hiç konuşmadan.
Ğavazhan yürüdüğü gibi yaklaştı
Bunların hiç haberini (hiçbir şeyim) bilmeden.

95 “Kimsin” diye bağırır gelip dışardan,
Şimdi bana çabuk sigara getir deyip
O ustanın (bir) körüğü var gibi,
Kıza adam verdi bir iş yüzlükle?
İşleri toplayıp eline aldıktan sonra
Yiğide kalarak kız konuştu edeple

101 Bulundu, şimdi düşünürsem, benim elim,
Cihanın kim bilebilir sağ ile solunu.
Altına tulpar binmiş, ey, kahramanım,
Nereden geliyorsun, uğurlar olsun?!

105 Sen kimin gözünün ak ile karasısın! (göz nurusun)
Yiğidin kendine denk dahisisin.
Geliyorsun at koşturup uzak yoldan
Şahizat (şahzade), hengi padişahın oğlusun?

109 Kuş kovalayıp ben bir zahmete düşmüş canım,
Sorarsan ben de kendin gibi kadirdanım
Han olmuş mezardan çıkıp Jembilbel'e
Köroğlu'nun oğlu Ğavazhan'ım.

113 Ğavazhan, yiğit isen yanıma gel,
Kuşunun kaçmasına üzülür mü sizin gibi bir kahraman.
Elimi uzatmaya ben korkuyorum gözlerinden
Attan inip sigaranı kendin içmeye bak (içebilirsin)

117 İşitiyorum Köroğlu'nun biz de adını,
Kahramanın kim bilmez adı ile zadını
Eniştemiz peri kızlarından üç kız almış
Yükseltmiş bu cihanda saltanatını.

121 Sigara iç ,attan inip, şahzadem,
Dünyaya gelmemiştir(daha) sizin gibi bir insan.
Kızla getir diye , inatlaştı
Kudretin(Allah'ım) işine var mi çaren?

125 Ğavazhan o zaman kıza sorar söz
Hüdanı nesibime rast getirdi.
Kızısın padişahın, nereden geldin
İlk önce bunları açıklayıp anlat çabuk!

129 Dedemiz Kaf dağında Ahmer padişah,
Yöneten sayısız peri halkı(nı) nice (pek çok) !
Güzel Kundızay'ın ta kendisiyim
Bilerseniz benim yardımlaştım böyledir.

133 Sorarsan bizim mekan (yurt) Köhiy Kafta,
Genç Ğavaz, seni sınamak istiyorum

Boşuna uğraşmayıp kuşunu dayadanak,
Vermez benim babam (hiçbir) insanoğluna.

137 Atandan seni alırım isteyip varıp
İyice dinle bu sözümü kulak verip.
Köroğlu Ğavaz'ım, bunu bilin, (belleyin)
Badiygulı almıştır ,Seyfölmelik arkasından gidip.

141 Genç Ğavaz, beni mi arıyordunuz?
Yanıma sigara içmeye gelmediniz.
Erkeği kadının arayıp geldiği(gittiği) görölüş müdür
Çağırdım, yanımıza gelmediniz.

145 Yarattıldık adın olarak biz bir garip (zavallı)
Bundan dolayı gönlümde üzüntü var.
Kunduzay kuğu kıyafetini giydi,
Yanına gelmeyince öfkelenip.

149 Kız o zaman kuğu uçup gitti,
Allah'ım başa düşürdü (beni) kaygı derdi.
"Yakalamayıp pişman oldum," deyip
Öfkelenip zavallı ustayı silkelemiş

153 Usta der : " Ğavazhan'ım dinle", der
Bu kız hiç kimseyi kendine denk görmez.
Aşık olup(sana) bir kere çağırılmıştı, gelmedin,
İyice düşünürsen, aslında suç sende(dir)

157 Her yıl gelip işini yaptırır,
Yaklaşıp kimseyle konuşmaz.
İnsana benim hiçbir suçum (kötülüğüm) yoktur,
Oturuyorum böyle(iş yaparak) ben bir garip. (zavallıyım)

161 Az önce senin olurdu, yakalayıp alsan
Yavrum, sırrım budur kulak salsan .
Yanına geldikten sonra, elin değerse
Senin karın olur dile(söylediğinde) inanırsan.

165 Dövüşen şehzadesin düşmanla
Danışmadın evvel akıl ustanla
Çocukluğun (sayesinde) boşa kaldın
Hiçbir şey çıkmaz "beni sıkıştırmakla."

169 Ustayı serbest bırakır Ğavaz kahraman,
Yakalamayıp peri kızını kaldı gafil (boş)
Atlanıp Kır atına, su içirip,
Ğavazhan o arada düşünür bir akıl (yol)

173 "Döner mi böyle bir işten bizim gibi yiğitler?
Köhiy Kaf, Allah bilir uzak yerler(dir)
Yar olan Köroğlu'ya Hızır, İliyas,
Medet ver Ğavsıl, Ağzam, Kamil pirlere.

177 Zarımı (yalvarışımı) kabul eyle Hakk tealam
Bu günde yiğit var mıdır benden kötü?!
Yaradan Kunduzay'ı vermezsen,
Bundan sonra Jembil' de kalmak bana nasip olmayacak.

181 Bir güzel kız gördüm diye gidecek miyim yurda
Övünecek ne halim var(ki) Jembilbel'e,
Yolunda Kundızay'ın başka arzum yoktur (olmaz)
Avare olup ıssız bozkırda, ölürsem çölde.

185 Bunları söyleyip Kırat' ata kamçı vurdu
Kızın hayalinden başka (bir şey) düşünemedi
Koşarak gittiği yolda Kundızayım,
Gökyüzünde uçan kuşlara karıştı.

189 Geliyor hiç olmazsa yönünü (doğru yönü) bilmeden,
Gönlünde hasreti var, oynayıp gülmeden.
Üç aylık uzak bir yolda sefere çıktı,
Koşturup Kırat ile Ara çölde. (Ara çölünde)

193 Bu kızın mekanı vardır (oturuyor) Köhiy Kafta,
Tevekkel (şansa) verir Hüda hangi tarafta?
Çok insan maksadına ulaşmıştır çok önceleri
Yolunu ver atalarım , bu garibe

197 Yar olmuş(tur) Köroğlubey'e Hızır, İlyas.
Kollarsa (korursa) o güzel bulmadan durmaz.
Periyi gördükten sonra oldu aşık,
Artık o güzele gitmemek olmaz.

201 Yüksek dağın tepesinden etrafına bakmış
Öbür tarafta yerleşmiş çok yurt hayvanları otlayan,
Hayvanları yatıyor engin gölün kıyısında,
Oba oba çadırlar yeni dikilmiş (kurulmuş)

205 Gitmek için Ğavaz kahraman haber alıp,
Öğrenmek için kim olduğunu kesin bilgi alıp,
Tutkusu bir sigaranın aklına gelip,
Hızlıca obanın ortasına geldi.

209 "Kim var ?" deyip ak otağa seslendi,
Konuşup genç bir kızdan haber aldı
Bu evde Kız- oynak (oyun türü) olmaktaydı ,
Eğlenceye yüz elli kız toplanmıştı.

213 Dayanamayıp kızlar koşarak geldi(ler)
Görünce Ğavaz yiğidi sabredemeyip.
Ğavazhan sigara isteyip duruyor önlerinde (kızların)
Bir kız gelip, getirip ona sigara verdi.

217 Ğavazhan kız elinden sigara içti,
Seyredip kızlar durdu bunun görkünü
“Bu oba hangi uruğdan ? “ deyip
Sordu öğrenmek için kıza vaziyeti?

221 Nur veren Ğavaz yiğide bir Hüda idi.
Kızlar da ona bakarak gülmüşler;
Ernazar’dır padişahımızın ismi,
Soruyorsan, uruğumuz Elibay’dır.
Oğlu rayhan Arab Ernazarbey
Öğrenmek istiyorsan, obanın vaziyeti böyledir.

227 Zeynep gül kardeşi(dir) şurada duran,
Şehzade zincir takar soyu asilden.
Uğurlar olsun, ey benim, şehzadem,
Köhiy Kaftan gelen peri misin sen?
Dünyayı dolaşan nasıl bir cansın
Sizin gibi insan(can) doğar mi imiş insanoğlundan)

233 Atamız Köroğlubey Jembil(in) hanı,
Toplansa da ne kadar düşman yetmez gücü.
Sorarsan altın aydar kakhül Ğavazhan’ım
Ne olarak benim halim bundan sonra?

237 Zeynepgül Ğavazhan’ın işitti adını
Kim bilmez(ki) Köroğlu`nu asıl zadını ?
“Bu günlük, kahraman Ğavaz misafirimiz ol” deyip,
Bağrışarak çok kız gelip tuttu atını.

241 Zeynepgül görünce aşık oldu,
Allah izin verirse bu yiğit nasip! (nasibim olur)
“Bir günlük misafirliğe kal”, deyip yalvardı
Gözlerinden kan karışık yaşlar akıp.

245 Ğavazhan sordu şimdi Zeynepgül’e
Dolaşacak cihanı gezip geldim uzaktan.
Ernazar padişah’ın kendisi görünmüyor,
Bu yurdun baş adamı nereye gitmiş
Zeynepgül cevap vermeden oturuyor,
O zaman kenardan bir kız kalkıp şöyle der;

251 Benim söylediğim sözümü dinle demiş
Hanı idi Kızılbaz’ın Kokıy denilen
Koşunun baş ödülüne kızını teklif etmiş
Gelsin deyip padişaha haber vermiş.

255 O kızı güzeller güzeli Julduzayım,
Nur (güzellik) vermiş ona arıca (farklı, üstün) bir Allah'ım
Cemalini gören insan hayret eder,
Şulesi güneş gibi parlayan.

259 Sürüye bakan burada kaldı kötülerimizi (fakirlerimiz)
Gidenlere tokım kaktı yapıp oturuyoruz.
Kimse kalmamış beylerimiz oraya gitti.
Sorarsan böyledir vaziyetimiz

263 Koşuya götürdü tulpar atını
Böyledir Julduzay'ın bilsen şöhretini.
Müslüman (ya da) kafir olsun, atı ilk gelene
Kızla birlikte otuz beş put verecek(ler) atını.

267 Julduzay bir gün yatarken bir rüya görmüş,
Rüyasında bir asil zade at yaratmış
"At yarışmasında baş ödüle yalnız kızını koysun! (versin)
Babası Kokıy hana haber vermiş,

271 At başını Julduzay'a çevirir
Aşk ateşi gönlündeki tekrar alevlenir.

Atı (benimkini) geçip benden yügrük kim alır,
Hüda'm bana o kızı nasip kılmıştır.

275 Kırat'ı yola düşürüp sürer şimdi,
Gönlünde aşk ateşi kaynıyor şimdi.
Heyecanlanıp, Julduzay'ı almak için
Aklına peri kızını olmaz artık

279 Kızların hepsi koşarlar peşinden kalmadan,
Gidiyor o kızlara dönüp bakmadan.
Gitti sen söyleyince, yüzkarası
Dövdüler söyleyen kızı gider gitmez.

283 Kızların hepsi izlediler arkasından koşup,
Yiğitten ümidi kesip, gönülleri bozulup, (küsüp)
Zeynepgül zar zor çadırına geldi,
Kaygıyla aç küsen gibi bükülüp. (kaygıdan bükülüp çok üzgün)

287 İşitip Julduzay'ı oldu aşık,
Biri birine olsun nasip!
Kokiy'in şehrine geceleyin geldi,
Atına sık sık kamçı vurup.

291 İnsanlar her taraftan toplanmış,
İnsan çok düğüne gelen her bir yandan.
Divane (dilenci derviş), şeyhlerde karşılaşmış,
Ödüle (koşuya) kızı almaya atlarını eğitmiş.

295 Yanına divanelerin gelip indi,
Şeyhler bu yiğitten habersizdi
Görünüşünü değiştirmeye Ğavaz kahraman
Bir hayal (çare) tek başına düşünmüştü.

299 Kenarda uyumakta olan bir zavallının
Hiçbir şeyini bırakmadan tüm kıyafetini toplayıp alır.
Şafak sökünce giyimlerini tanır diye
Atlanıp güneş doğmadan gider
Kendi giyimlerini ıssız yerde çıkararak saklayıp
Giysisini divanenin giyip gider.

305 Kırat'ı gösterdi örtüyle
Nice gün koşmakla zayıflamış, Kırat'ı
Kalabalıktan uzak bir yerde bekleyip yattı,
Yem verip Kırat'ını beslemekle.

309 Pek çok insan getirmiş tulparını seçerek.
Talebi atı ilk gelenin güzeli almak
Bir gün sabahleyin erkenden haberciler
Şehre ilan etti" yarış başlıyor!" deyip

313 İnsanlar toplanmış sayısız nice,
Han Kokıy seyrediyordu bu manzarayı.
Yarış atını kendi gözleriyle belirlemeyi,
Yükseğe (tepeye) kızıyla çıktı padişah.

317 Var idi at sınışısı cihan gezen
Sorulan söze cevap vermekten hiç çekinmeyen
Çağırıp onu da yanına aldı (sınışıyı)
Kendi gözleriyle görüp atları sınıyıp dur deyip.

321 Tulparlar oradan buradan gelmektedir,
Her yerde bir sınav olmaktadır.
Her birine değer verip atların kendince
Uğurlayıp (atları) dahi sınışı sınamaktadır.

325 Bir tulpar geldi kenardan küren kaska
Çaresi kalmadı sınamamaya (sınamak zorundaydı)
Padişaha sınışı övüp : Aferin! Dedi
Bu grupta koyamaz at bundan başka.

329 K kaska tulpar geldi Kızılbaş'tan,
Koştuğu zaman ucan kuşlara karışan.
Gençliğinden itibaren yarışları kazanan tulpar imiş,
Önüne hiçbir at geçirmeyen Alaş 'tan.

333 Yukarıdan sınışı gördü Kökkaska'yı,
Dünyada görmedim deyip böyle bir hayvanı
“ At yok deyip bunu geçecek has yügrük”
Padişaha kendi diliyle çok övdü.

337 Boztarlan da geldi sınanmak için,
Sallanıp tebingi gibi alt dudağı.
“ Hayret, esas tulpar bu imiş ” deyip,
Sınışı tepeden inip ata baktı (inceledi).

341 Boztarlan birinciliğı vermez koşsa dahi başka at
Niceleri argılamak deyip baksa (eğitse) dahi
Yetişemez başka tulpar tozuna (bile)
S sleyip kilim örtüp baksa dahi.

345 Boztarlan başka ata birinciliğı vermez
Yügrük yoktur buralarda ona denk,
Atları toplamadan güzeli ona ver,
Koşsa bile (yarışsa da) başka tulpar tozuna (bile) yetişemez.

349 Ğavazhan bir köşede duruyor atını örtüp,
Gönlünde düşmanından bir tehlike beklemeden
Çıkar yarışa otuz kişi
Tulparlar her bir yana dağılıp koşup gitti.

353 Sınşının Kırat'a gözü ilişti.
Görünce o zalim çok korktu.
“ Yardımcı pir(inin) kaldırdığı kanatı var,
Sırtıp bu gelmiş nereden?!”

357 Atın  zerindeki şeyhi gördü gözü,
Dünyada  st n bilgedir bunun kendisi (sınışı)
Koşarak gelip Kokıy Han'ın huzuruna tekrar girdi,
İşte böyledir onun söyledikleri.

361 Padişah gördüm ben bir dilenciyi,
Görür görmez koştum size söylemeye.
Yardımcı pir(inin) kaldıran (kaldırdığı) kanatı var
Altında(ki) bir tulpar gördüm yine.

365 Buradakilerden farklıdır bindiği atı,
Başkadır bizim zattan (soydan) değişik (ayrıcadır) zatı (aslı)
Var idi işittiğiymiş (işitmişliğimiz), gözle gören yok
Olmasa (olmasın sakın) Köroğlu'nun kendi Kıratı?!

369 Erkenden bu şeyhden bahsettim,
Sonunda hazırlıklı olmasını hatırında tutup.
Olsa da yüz bin düşmandan korkacak değil
(Sakın) Duruyor olmasın görünüşünü değiştirip tanınmamak için.

373 Baksam, ejderha gibi yiğidin heybeti, (sıfatı)
Buradakilerden üstün imiş saltanatı (gösterişi)
Yüzünde peçesi var taktığı,
Olmazsa (olmasın) Köroğlu'nun akrabası.

377 Baksam, yaşı, otuzdan fazla değil,
Bu kalabalıkta yiğit çıkmaz ona denk.
Atını örtmüş bir köşede gizliyor
İnsan var(dır) deyip bunca kalabalığa dikkatle bakar
(kim dikkatle inceler bu kalabalığı der gibi bir köşede duruyor)

381 Padişah çağırır: “ Görelim deyip,
Vaziyetini, kim olduğunu öğrenelim, “ deyip.
Tekrar sınışının kendisini yollar,
Gördüğün yiğidi kendin göster diyip.

385 Şeyhi çağırmaya sınışı gider,
Padişah veziriyle haber alır.
Han çağırdı deyince duraksamadan
Hamle edip(?) hemen gelir,.

389 Divane (dilenci), hangi taraftan geliyorsun,
Buraya nasıl geldin sen.
Müslüman, yada kafir (yoksa) Hintli misin,
Dininiz nedir, kimin oğlusun?

393 Ben Müslüman'ım, Afgan (Afganistan) ülkesinden(im)
Allah bir (dir), peygamber hakk, Kur-an'ı gerçek,
Juldızay gibi güzeli olmak için,
Yarışa atımı koşmaya geldim.

397 Atlar gitti, işte , sen kaldın,
Aklı tam(düzgün) değil bu adamın.
Atını kaydettirmeyip yada sinatmadan
Sözüne bak, diye güler zavallının.

- 401 Yar (ise) olsa Kamil pirlar, bir Allah'ım
Bu yolda bahtımı bir denerim.
Bu kızı yarışsam da, zorla da olsa alırım,
Bundan başka sözünü dinlemem.
- 405 Şeyhinin dediklerini yine güler; (sınşı)
Verir mi, at kazanmazsa, han kızı?
Boş lafı, ey zavallı, durdur," deyip
Kovalayıp bir köşeye çıkarır(sıkıştırır)
- 409 Kalabalığın kenarına çıkarır kovalayıp,
Doğduğundan beri böyle bir horlama görmemişti her halde
Kavga dövüş çıkarmaya, kötü bir savaş (çıkarmaya)
İsfahani(kılıcı) bağlayıp beline.
- 413 Ğavaz istikamet değiştirip bir dağa doğru ilerler,
Yalnız olduğuna dertlenir.
Aramaya peri kızını, ne (ya da) yurda dönmeye
Yine de atı yarışa koşmayı düşünür. (karar verir) (?)
- 417 " Kökiy'in kızını alıp da gideyim,
Katmayayım ıssızda boşu boşuna kaygılanıp .
Kıyafetlerin tekrar gizleyip dağ içine
Yarışa koşulan atların peşinden gitti. Koşturup .
- 421 Divane (dilenci) ilerlemekte olan kalabalığı katılır,
Aydaşılar (sürücü biniciler) şeyhden habersizdi.
" Ey dilenci, hangi boydansın?" deyip
Sorarlar gelir gelmez soy sopunu.
- 425 Kızılbaş, beni sorup (sorgulayıp) ne edersin,
Sonuçta bir hale düşersin? (uğrarın)
Buraya gelmeme sebep olan Allah'ım
Bilmez misin Allah'ın onaylamayacağını? (iyi davranmaz sana)
- 429 Sonuçla sırrımı söylemeden gidemem,
Pirlerim yardım olsa bir Allah'tan,
Atalarımız Kızılbaş ile dost yar değil (araları iyi değil)
Sizleri viran ettiği zaman anlarsınız.
- 433 Gülerler aptal deyip sözlerine (Gavaz'ın)
Bakamazlar dik korkup gözlerine.
Gökyüzü aydınlanıp çıkıp nuru (saçılıp)
Şulesi parlıyor (güneşin) yüzlerinde.

437 Bir hafta yattı bunlar, atı hazırlayacak (için yarışa)
Tepeleri (sahası yüksek dağın etrafını) kaplamış bir mekanda beklediler
Atların yele kuyruklarını tarayıp hatırladılar,
Toplanıp yedinci günü yarışacak olup.

441 Güneş doğmadan argımaklar koşturup gittiler,
Gönlü kızı almaya meyillendi.
Bir yerde Gavaz kahraman yatıyordu
Bir kötü açılmayacak kadar (uyanamayacak kadar) uyku bastırılmış,

445 Uyumuş bir gün, bir gece uyanmadan.
İnsan yok uyandıracak iyi arkadaştan (arkadaşı yok)
Güzelden mahrum kalacak olunca
Gıyrat uyandırmak için elini basmış,

449 Uyandırdı o zaman Kırat eline basıp;
"Bu kıza ne sebepten aşık oldun?
Tulpar atlar sana bakıp (seni bekler mi) durur mu?
Neden yatıyorsun, deyip gafletle kalıp! " (şansı kaçıırıp)
Yarış atları çoktandır gitmişler,
Gözlerin açıp etrafına şaşırarak baktığı zaman.

455 Yerinden kalkar kalkmaz at jarşı' gelir
Gezan deyip kamçısını eline alıp (dövmek için)
Her birini arkasından bir bir dövüp
Binicilerin peşinden koşturup gider.

459 Uçar cin çarpmış gibi Kırat Gıyrat şaşıp, (ürküp)
Gözünün kanlı yaşı karışıp (yaşı kanla karışık dökülür)
Tam öğlen vaktinde kovalayarak yetişip geçer (onları)
Üzerinden (yanlarından) uçan kuş gibi hızla aşıp

463 Önlerde gidiyormuş Jıyren kaska
İleri(geçip) iki at gitti bundan başka
İki at ileriye geçti deyince
Gıyrat bastı (hızla indirdi) toynağını dağ ile taş,

467 Geçer çocukları birer birer kamçıyla vurup
Öfkelenmiş aslan gibi sinirlenip.
Altında yedi tepenin gidiyormuş
Hızla ilerleyip Kökkaska'ya ulaştı gelip. (gelip yetişti)

471 Üstündeki binici çocuğa da kamçı vurdu,
Genç oğlan kamçı (tenine) batınca ağlandı.
Önünde kendi halinde (rahat) gelip yetişti.
Kuş gibi uçarak Boztarlan'a gelip yetişti.

475 Sahibi Boztarlan'a üst üste kamçı vurdu,
Kalkan toz (toynağından) gökyüzüne karıştı (kalktı)
Gidiyor hızıyla kuş gibi uçup,
Olsa da (ondan, kendisinden) üstün tulpar geçirmeyecekti.

479 Ğavaz'ın gönlü bozulup Kırat'ına (küser)
Koşusun benim hoşuma gitmedi der.
Güzelden Julduzay gibi mahrum kalacak mıydım deyip
Atına kamçı vurup Gavaz kahraman namuslanmış

483 Söyler Kırat o zaman! “ Beni dinle,
Boztarlan benim ağabeyim (dir), bunu iyice anla
Sahibi Rayhan oğlu Ernazarbey.
Söylüyorum anlayasın deyip sana bu hali

487 Arkamızda bırakıp (geçip) gitmeye lüzum yok,
Saygı duymadan (hürmet etmeyip) nasıl geçerim koşuma hevesi tutup(tutsada)
Ağabey önünü Ahiret'te göremem (Ahirette nasıl karşısına çıkarım)
Ağabey(in) yüzünü basmak (geçmek) büyük bir günahdır.

491 Çok iyi biliyor dışından (seni) ismini kesin.
Kişilik (saygı) onda da var bu kalıp.
(Benim kişiliğim gibidir onun kişiliği; Oda saygı gösterir)
Sizinle karşılaşmaya çoktandır istekli
Seslen: “ Gavaz'ım diyerek bağırıp.

495 O zaman durup bizimle çift (eşit, aynı sırada) olur,
Gönülleri kahramanların boş (nazik, iyi kalpli) olur.
Eğer de Allah izniyle konuşursa (konuşmaya karar verirse)
İnşallah gönüllerimiz hoş olur.

499 Maksadını kabul eyler Hakk Teala,
O dahi (o, bir) yiğit kalpli herkesten üstün dahi (dir)

“Ödülünü bu günkü bana ver” deyip
Yalvarıp durumunu anlatıp isteyip bak. (rica et)

503 Dost olursa sana verir bir kazancını,
Düşmana bırakmaz yiğit namusunu.
Seni dinleyip bu kızı vermezse eğer,
Ondan sonra bak (gör) Kırat'ın koşusunu (nasıl koştuğunu gör)

507 Bir atlarsam başının üzerinden aşip giderim (atlayıp geçerim)
Fark edilmeyip uçan kuşlarla, karışıp,
Bilsen, Gavaz kahraman, halimizi
Çok ağlayıp, kızı alacağım deyip durma cesaretsizlenip.

511 Sevindi Gavaz kahraman su gibi taşıp,
Can yoldaşı Kıratıyla (akıl) danışıp.
“Dur!” deyip Gavaz kahraman bağırdı:
Hiç olmazsa birkaç kelime konuşup da gidiniz.

515 Ben dilenci değilim, Ğavazhan’ım,
Evladı Köroğlu’nun kadirdanım (hatırı sayılır biriyim)
Çabuk durdur (atını), konuşalım, atından in,
Yoldamş (arkadaş) ol, kıyamette kadar dost olalım.

519 Ben bilmiyorum Jambilbel (gibi) yaylanı,
Nice bey, nice büyük zenginlerini (zengin kişilerini)
(Gerçekten) Ğavaz kahraman isen ispat edip kaldır.
Görelim gözlerimle aydarını

523 Başınızdan bu (Ğavaz) sarığını hızla çıkardı,
Ennazar bunu görüp pek sevindi.
Aydarı Gavazhan’ın görüldüğü zaman
Şulesi çıkan güneşle (birlikte) parladı.

527 Deyince Ğavazhan ile ikisi attan indi,
Issız yerde sohbet meclisini kurar(lar).
Dost olup ahiretlik (kıyamete kadar), vedalaşıp (?) (kucaklaşıp)
Kavuşup, kuşaklanıp hem görüştü(ler)

531 Gözünün nuru, nereden geldin, uzakta (değil mi) ülken,
En azından üç aylık uzaklıktadır senin yerin. (yurdun)
Sağ mı Köroğlubek, kırk yiğidin?
Sağlıcaklı mıdır Tekejevmit, Jambilbelin?

535 İşim (var) juldızay’ı arayıp gelen (gelmişimdir)
Yola çıkıp nice mihnet (zorluk) uzak yerden.
Yine (bununla birlikte) peri kızını ben arıyorum.
Bu kızı ganimet olarak alsam sizin gibi yiğitten.

539 Ernezar dedi o zaman: “ Verdim kızı,
Aldınız gökyüzündeki bir yıldızı,
Zeynepgül kardeşimi yine (de) verdim,
Döneceğiniz zaman unutmayınız bu dediğimi.

543 Senin dönüşünü bekleyeceğim yurdumda.
Seninle göndereceğim onu uğurlayıp.
Pek acayıp (çok güzel, ihtişamlı) düzenleyeceğim Zeynepgül’ün ol öğünü
Hazırlarım atağını (çadırı) kurdurup.

547 Ernazar vedalaşıp ata bindi,
Yiğit Gavaz geleceğim diye vadetti:
“Siz gidip Julduzay’ın alınız” deyip
Yavaşça kendi yurduna doğru ilerledi.

551 Vedalaşıp Gavazhan da koşturtup gitti (hızla yola koyuldu)
Tanrı verdi başına bir nöbeti (nasibini verdi?)
Kahraman’ın gönlü şad olup kızı almaya (alacağına)
Kuş gibi uçarak Kokiy han yetişti (gelip yetişti; varmış)

555 Şehri üç kere dönerek (baştan sona dönerek) koşturdu yine
Bu kıza heveslendiren Hakk Teala.(dır)
Atların geleceği zaman oldu diye,
Halk toplanıp duruyormuş saharada (alandı)

559 Bakarken dilenciye gördü gözü
Dünyada yügrük at yoktu bundan gayrı.
“ Çabuk ver!” deyip yarimi, ey Kızılbaşlar
taşkın bir kızgınlıkla bağırırdı.

563 Kırat’ı göstermez Kızılbaş’a,
Dinlememesine bırakmadı. (herkese duyurdu sesini)
Vakti henüz yeni kızıp (tam vakti gelmiş imiş
(atın tam kıvamına geldiği an imiş)
Durmadı bağlarsa da dağ ile taş.

567 Padişah dedi: “ Sen kayda girmemiştin,
Bu yurda (bize) çoktandır malum idin (biliyorduk)
Hırsızlıkla yaşamını sürdüren dilencisin,
Sin atların arkasından (geç en son) gitmiştin.

571 Dur, bekle sabret, ey divanem (ey dilencim)
Yarışa katıldığın doğru ise vereceğim sana.
İnanmıyor gitmedi (katılmadı) deyip kalabalık cemaat,
Biraz bekle binicilerin hepsi gelsin.”

575 Sürüsü çocuklarla (binicilerin) hepsi geldi,
Toplanıp onlar da dilenciye gördü(ler)
“Sizinle birlikte bu da koşuya katıldı mı? Deyip
Padişah herkesten teker teker sordu şimdi.

579 Sorma dilencinin ettiği işi
Dinlersen pek çok gülersin meclisini (durumuna)
İşittikleri ve bildiklerini hepsini baştan sona
Beyan kılıp (edip) anlattılar hikayesini.

583 Uzun uzun anlattı: “Bunun atı dalayıp geçti (köpek gibi daladı)
Aksak edip(bacağını kırıp) bazılarını harap etti
Uyuya kalıp bir gün geç kalıp gönderdi (atını)
Aydavşî dedi : “ O bizi dövdü! (dövüp gitti)”

587 Bağrışarak padişaha çocuklar geldiler (binici çocuklar)
Aydavşî at sahibi yine (birlikte) geldi.
Kürek kemiğindeki (arkasındaki, sırtındaki) kamçı izini
Kadırlara (hakim; bey) han huzurundaki gösterdiler.

591 Padişah dedi; “ Bu akılsız dilencidir,
Yalnız insana hüküm kesmek (vermek, cezalandırma) ne çaredir?
Hangi şehirden geldiğini kim biliyor?
Abuk subuk konuşan dilencidir?”

595 Dilenci dolaşüyor Kırat’ını yavaş yavaş hareket ettirmek,
Hiç kimseye katılmıyor (yanaşmıyor) dağda yatıp.
Herkeseye layık olduğu armağanını verip
Padişah düğünü (şöleni) dağıtır bitirip.

599Yalnız kız (tek kızım) şimdi sana layık yok (çıkmadı)
Şeyhsen de rastgelmede asil soylu.
Kalba aldı (alacak seni), demin atı birinci gelip,
Padişah karısıyla çok ağladı.

603 Padişah karısıyla evine gitti
Yemek yemeyip çekti şimdi hasreti (hasret dert çekti)
Cin çarpmış bir dilenci seni alacak deyip
Çok mirza (bey) gelip kıza haber verdi.

607 Kızlar bunlar (kıza talip çıkanlar) daha önce karşılamışlardı
Hiç olmazsa bir kelime bile konuşmamışlardı
“ Kocan delencidir” deyip Juldızay’a
Alay edip haber vermiş(lerdi)

611 Gevezelik etme, toplanmış Kızılbaş’ım,
Yediğim yemek tüm vücuduna dağıldı (ancak şimdi yediğimi sindirebildim)
Çok konuşmadan kendi yoluna git (çekilin)
Sonunda (gün gelir kim olduğunu anlarsınız).

615 Yiğitler utandıklarından dolayı çekip gittiler,
Sevinip kızın gönlü pek şad landı (mutlu oldu)
“Atı kazanmış damadı getirsin”, deyip,
O zaman kız babasına haber yolladı.
Damat ne zaman gelecek deyip bu saraya,
Kırk kıızı minareye gözetlemeye koymuştu.

621 Altınla kaplanmış sarayını temizlettirdi,
B işten juldızay'ın gölü memnundu.
Kızları (yanındaki) kırk kanızak atlas giyinip
(Juldızay'ın) önünde eğlence kurup sırnay çaldı.

625 Saraya çevreleyerek yaktı lambayı (şam; mum, ışık,?)
Rüyasında gördükten sonra (gördüğü için) böyle bir insanı.
Fakirler gelmektedir Juldızay'a
Yoksula bugünkü gün nasip oldu.
Altın ile gümüşü paylaştırdı (dağıttı)
Padişah kızının cömertliği bu oldu. Bu şekilde)

631 “Maksadını kabul etmeyip (bu ana kadar) bir Allah'ı
Dengine benim gibi bir kul kavuşmaz
Yarışa at koşmaya dilenci olarak gelecek
Yiğidim rüyanda gördüğüm böyle idi.

635 Görmeden dışından oldum ben aşık,
Yaradan bize nasip eylesin deyip”.
Kadına kutlu olsun (hayırlı olsun) demeye gelen,
Başından aşağı (doğru) cevher saçmış. (inci cevher döker)

639 Güzelliği öncekinden üstün oldu (daha da arttı)
Oturdu güneş gibi eriyip(?), su gibi taşıp,
Damat ne zaman gelecek deyip buraya,
Güzeller duruyor minareden etrafı gözetleyip.

643 “Dilenciye razı olduk” deyip
Kadınlar döndü evlerine hayretle düşüp.,
Hepsi padişahın karısına gelip
Bağrışarak konuşurlar (birbirinden haber sorup) haberleşip.

647 “Kızınız sevinçli oturuyor (memnun) mutluluktan taşıp,
Bu alemde herkesten üstün olan çocuktı.
Sadaka (deyip) altın gümüş dağıtıyor,
Damat ne zaman gelecek deyip güneş gibi parlayıp”.

651 Han (ve) hanım bunu işitip sevindi
Gönüllerindeki hüznün silinip, sevinç geldi.
“Atı kazanan (yarışı) damadını getirirsin” deyip
Kızından padişaha haber geldi.

655 Kendileri bilsin (?) damat ile kızım,
“Kalın” imiş diye konuşmuştum dayanıklık göstermeden
Yalnızım(kızım) az olsa da eğlensin,

Daraltıp(da) tüketecek miyim dünya(yı) yüzünü?
Devletin çoktur (zenginliğim dolup taşıyor), dağıtsın
Aklımdadır yalnızıma (kızıma) söylediklerim.(verdiği söz)

661 Padişahın kızına haber geldi,
Juldizayy bunu işitip sevindi şimdi
“ Yorulmuş, acıkmış sultana aş pişir,” deyip
Ahşı(?) kızlarına emretti şimdi
Emredip: “ Bir kiniz getirin, “ deyip
İşte böyledir padişah kızın söyledikleri:

667 Attan inip yanına yayan gidin,
Miskine yardımcı olmuş(tur) aziz Cebbar.
Görünüşünüzü değiştirip sarayına gelsin çabuk
Her günde (iyi günde, kötü günde) kahraman yiğit Allah korur.

671 Bağlasın elmas kılıç bellerine,
Uzaktan tanrım (buraya) sürükleyip getirdiğine.
Rüyada gördüğüm yiğitim olduğu ise
Yiğitlerime bir razı olsun halkın gönlü.
(Dolsun (sevinsin) halkın gönlü yiğitlerime)

675 Atlatsın sokaklardan tulpar atını (seğirtsin)
Göstersin Kızılbaş'a siyasetini. (?) (saltanatını)
“ Kalba” deyip düşmanlarım alay etti,
O zaman çabalarım kerney saltanatını.

679 Dağda yatan kahraman kızlar geldi,
Hayret edip, güzelliğini kendi gözleriyle gördü
Anlayıp (o anda) Juldizay'ın söylediği sözü(mü),
Saraya geliniz (gidelim) deyip haber verdi(ler).

683 Kahraman Gavaz Kırat'a biner
İki kız bunu (binişini) seyredip aklını şaşırıp (aklıni kaybeder).
Dilenci kıyafetini çıkarıp bırakıp
Beline isfahan'ı (kılıcı) Bağladı.

687 İki kızık sevinir bunu görüp
Güzele rastgetirmiş hüda verip (dileğini kabul edip)
Silahlarını her türlü (çeşit çeşit) parıldatıp
Geliyor kızlarla yan yana ilerleyip (bir sırada yürüyüp)

691 İki kız geliyor iki taraftan
Tandırı'ya inanınız vermiş bahttan (bahta bakın)
Eline kalkan tutup heybetlenerek
Silahlarını her türlü parlatmış

695 Juldızay bakıyordu minareden,
Gönlüne aşıklığı (aşkı) Allah vermiş. yerleştirmiş, sokmuş)
Yiğidin sıfatına (görünüşüne) hayret verici (ihtişamlı güzel)
Uzaktan dayanamayıp bayılmış. (aklını şaşırılmış)

699 Şulesi çıkan güneşle kamın (aksederek parlayan)
Güzeli sevdiğiyle Allah kavuşturmuş.
“ Hayret, bu nasıl bir şehzade!” deyip
Şaşırp hayret ettiler dost ile düşman.

703 İki kız sarayına (onu) getirdiler,
Güzel kız (Juldızay) dayamayıp bayılır.
Aklında düşmanından hiç şüphe yok
Koruyasın (koru), padişah hüda, garipleri...(zavallıları)

707 Fakirler ganimet buldu etrafından,(armağan almış)
Kucaklayıp kız öper alnından.
Çaldırttı nice çeşit kerney, sırnay
Hiçbir oyun bırakmayıp yapılmayan eğlence kurdu
(Eğlence düzenledi)

711 Altına tulpar binmiş, Gavaz kahraman,
Sinin eteğinde oturan biz bir zavallı (yız)
Sağ mıdır Köroğlubek jambil(in) hanı?
(jambil Hanı Köroğlubek iyi midir?)
Juldızay görür görmez soruyor. (soru yağmuruna tutar)

715 Adımı Gavazhan deyip nereden (nasıl) bildin?
Sen beni önce (leri görmüş miydin? (beni ne zaman gördün)
Biliyorsun Köroğlu'yu baştan sona (her şeyini biliyorsun)
Manasını açıklar mısın şu sözlerinin?

719 Bunların hepsi rüyamdan ayan idi (belli idi, biliyorum)
Kendini kaş ödüle teklif etmiştim.
Bilirsen, Gavaz kahraman, sözlerim gerçek(tir), doğrudur
Çoktandır size aşık olmuşum,” dedi.

723 Gavaz'ın Juldızay' a gönlü (memnun oldu)
Giderdi içindeki kaygı derdi.
Yemek yiyip padişah kızın sarayında,
Kavuşup iki aşık sohbet etti.

727 Semirtip Kırat'ını üç yıl yattı,
Mutluluğun (eğlencenin) her birin tadına baktı.
Bir gün peri kızını hatırlayıp
Hastalanıp yeri kucaklayarak (yatağa düştü) dertlendi.

731 Güzel koşarak geldi yanına,
“ Allah’ım, ömür ver” deyip gençlerine,
“Ğavazım, bugün sana ne oldu?” deyip,
Serdirdir (koydu) yumuşak yastığı kaşının altına.

735 Neden hastalanıp yar ağladın
Siz ağlarsanız ne olacak benim halim?
Anne baba, özledin mi Jambilbel,
Bunca üzüldüğün ne yaptığın? (Niye bu kadar üzülyyorsun)

739 Kulak ver sözlerime , Juldızayım,
Sizinle yoldaş (kavuşturan) kılan bir Allah’ım.(dır)
Çıkmıştım kuşla avlanmaya Havadak göle,
Dinleyiniz böyledir benim halim.

743 Rüzgarla uçup gökyüzüne kaçtı kuşum,
Dinleyiniz kahramanınızın yaptığı işin(i) yaptığını
Rastagelip dere altında bir güzel(i) gördüm,
Uçup gitti farketirmeden sağ ile solunu. (nereye gittiğini anlayamadım)

747 Kızı imiş Ahmer peri Kundızay idi.
Başa düşünce biz kaldık bu hali (bu hale düştüm)
Önce ben peri kızının peşinden yola çıktım
Benim bu yürüyüşümün (serüvenimin) anlamı buydu.

751 Gördükten sonra bu zadı yola çıkmıştım,
O bana açıklayıp vaziyetini anlattı.
Atım kazanıp, Allah verip (Allah’ın izniyle), sizinle evlenince
İki üç yıl kadar (boyunca) gönlüm şad idi (mutlu idi)
Juldızay, şimdi (bundan sonra) bana küsme (kızma),
Jambil’e dönmem bulmadan kökiy kap’ı.

757 Dedemiz babamız peri zadından üç kız almış(tır), evlendi)
Bir gün ecel yetişirse(gelse) geçer fani dünya.
Almazsam Kundızay’ı dünyayı dolaşıp,
Kaygılı göğsümden arzu (özlem) gitmez. (arzum içimde kalır)
Düşünürsem, kökiy Kap yerin dikidir, (çok uzakta, yerin ucu)
Öyle olsa bile aşk için gitmeden durmam, (giderim, durmam)

763 Juldızay o zaman ona güldü (gülmüş) diyorlar,
Kıza aşık olduğunu anladı diyorlar.
“ Sultanım, bunun için üzülme.
o (peri kızı) öğlen bana gelir (gelecek) “ der.

767 Geliyor o kız her hafta bana,
Neden önce anlatmadın böyle olduğunu?

Dost oldu arayarak gelip benimle, (arayıp gelmiş)
Şehzadem. dinle benden onun vaziyetini!

771 Peri kız her hafta gelir bana
Her zaman (şu ana dek) bildirmedim ben de sana (söylemedim)
Yanında kırk kövizök kızları var
Perinin padişahlarına gözünün ucuyla bile bakmayan. (hiç kimseyi kendine denk
görmez)

775 Aşar (geçer) gözü kapayınca kadar dağ ile taştan,
Aklına koyarsa (isterse) aylık uzak mesafeyi altı adımda geçen.
Kaldırıp (taşıyıp) altın tahtı kırk kızı.
Gökyüzünde bulutlarla karışan.

779 Babası Kaf dağında Ahmer peri,
Her yıl seyran (gezi) düzenleyip o gezer.
Gökyüzünden nur yağıyormuş gibi her yer aydınlanır,
Yürüdüğü yerlerde şulesi parıldar.
Demezsen adı kadın,
(gördüm ki) o bir yiğidin yiğidir

785 Kaç kere anlatmıştı bana durumunu,
Çok konuşup ne edeyim onu sana.
Bakarsan(baktığında) şulesine pek acayip
Sabahleyin çıkan (doğan) güneş gibi parıldayan...

789 İştiti kızıdan sözü (durumu) Gavaz çocuk (genç Gavaz)
Allah'a aşık olduğundan dert yandı.
Kimin gücü o periye yeter deyip,
Misali eylemezse Hakk Teala? (çözüm yolunu Allah göstermezse nasıl o kızı elde
ederim diye düşünür)

793 Kız dedi: “ Dinle beni, şehzadem,
Perinin anlattım saltanatını (sana)
Onu yakalamanın yolunu öğretiyim,
Aklında iyi tut, nasihatim. (budur)

797 Üç gün sonra buraya gelir bana,
Yiğit şaşırılmaz, kendi kuvvetini ölçebilen.
Getirtip bu eve bir altın sandık,
Bildirmeden seni gizleyeceğim sandığın içine.

801 Yanında kırk peri kızı olacak,
Taşıyıp altın tahtla(kızı) yürür onlar.
Kuğu kıyafetiyle dururken yakalamaya çalışmayınız.

Çok güçlü olsan dahi ,kaldırıp yere yatırır.”

805 Raziyim padişah kızı, Juldızayım,
Sizinle yoldaş kılan bir Allah'ım.
Hileyle yakalayıp versen bu kızı,
Ölünceye dek hizmetini unutmayayım .

809 Görünce, aşık olup, kovaladım iziyle, (peşine düştüm)
Çektim azap o kızın hasretiyle (hasretinden)
Maksadımı gerçekleştirmezsen (arzu)
Neyini (nasıl) söylerim seni yar diye beni seven!

813 Bu sözü, şehzadem, aklımda tutucağım ben,
Çok geçmeden yatırırım (kavuştururum) aşık yar ile. (sevgilinle)
Sonunda hizmetimi (yaptığımı) unutup,
Yaşattırma geri kalan ömrümü kaygı hasretle.

817 Allah'ım verse (verirse) ömür bir başıma (yaşamama izin verirse)
Kadınlar arasında sen ayrıca farklısın bir han çocuğu. (sun)
Tokalaşıp Juldızay ile vadeleştiler (ahdeştiler, anlaştılar)
“ Hiç kimseyi denk görmem, deyip, sana”

821 Vaadini (verdiği sözü) böylece sağlamlaştırır,
Bu işe Juldızayım sevinir.
Bir gün akşamleyin otururken,
Peri kız döne-döne gelip yetişir.

825 Ey, dostum, oturuyor musun sağ-salim,
Her hafta bir görmezsem seni gönlüm huzursuz.
Geliyor burnuma insan kokusu
Yanında yabancı biri mi var?

829 Geliyor insan kokusu burnuma,
Burnuna leke düşmüş gibi görünüyor
Gizlice benden kaçıp evlenip,
İşlerini yerine getirdin mi?

833 “Sultan!” deyip kapıyı açtı kızda ona,
“Ey, dostum, sakın olmasın yabancı adam? “ (insan)
Aydınlatıp karanlık evi içeri giriyor
Selamlaşıp kırk peri kızı, hepsi tamam.

837 Çıkarıp bıraktı kuğu kıyafetine bir kenara,
Söylerse(konuştuğu zaman) sözü bilge,dudağı baldan,

Lamba yakmayıp şulesinin (onun) aydınlığında oturdular,
Yaratmış bunca üstün (herkesten) Hakk Tealam.

841 Perileri karanlık evi aydınlattı.
Güzellikte kimse ondan üstün olamaz.
Sandıktan Ğavaz kahraman doğruldu da (ayağa kalktı da)
Kalkar kalkmaz Kundızay'ı yakaladı.

845 Ey dostum, bana kızma, buldun dengini,
Bilhassa seni arayıp yola çıkan yarın (dir bu) senin.
Ustanın yanındayken görüp aşık olup,
Kıratıyla peşinden gelmiş bırakıp yurdunu
Cihanda Köroğlubek adı çıkmış (ünlü Köroğlubek)
Bilirsin Ğavazhan'ın buraya gelme sırrını.

851 Nasılda kovalayarak yola çıktın sen kendin,
Doğru mu(dur) alanda bana söylediklerin?
Gelmedin çağırduğım zaman, uçup gittim,
İki gözün tam sırtından geçince. (bakışın tenimi delip geçince)

855 Gelmedin, küskün idim, çağırduğımda,
Dileği Tanrı'm verir ağlayıp yalvardığımda.
Aşık olamasam da çok kaygı çektim,
Kavuşturdu Kadir Allah sonunda.

859 Yanıma gelmiş olsaydın ,
Eniştemiz Köroğlu dengi idim.
Nihayetinde rahat ile (mutlulukla) kavuşturdu,
Acele etsem de murada erişemez idim.

863 Juldızay nice çeşit hürmet gösterdi,
Taamın (yemeklerin) dünyadaki hepsini yığdı.
Düğün yapıp kırk peeri kızı eğilip.
Orada kefil olup nikah kıydı.

867 İşte şimdi iki aşığın yattığı yeri (kavuştuğu an)
Birleşip (kavuşup) bayrama battığı yeri. (eğlenceye battığı anı)
İnsanı periyle Allah birleştirmiş(ti)
Rızkın birbirine çektiği yeri

871 Ğavazhan'a kız gönlünü verdi (tutuldu)
Denk görmeyip perizata kendisini
Bir gün Kundızayım ülkesine döndü.
Başından yoldu (koparıp aldı) bir tel saçı.

875 Sözüme, Ğavaz kahraman, kulak versen.
Gerekli olduğum zaman kendine, haber yollasan.
Gözü açıp kapayınca dek gelsem gerek (gelirim)
Tutuşturup bu saçımı ateşe atsan

879 Peri kız vedalaşıp gitti,
Güzelle ,Juldızay gibi, evde kaldı.
Kırk könizak 'ın arasındaki bir güzel kız,
Ğavaz'a o da aşık olmuştu.

883 Bu da aşık oldu, gece gündüz
Yemek yemeyip, uyku görmeyip çok dertlendi.
Söylemeye padişah kızdan izin alamaz
Hasretli güzel gördü görmediğini (çekmediği kalmadı)

887 Bir gün dayanamayıp gelip söyledi,
“ Sararmış safran gibi biz bir garip
Sizi görünce dayanamaz oldum,
Bundan sonra hatırına almazsan (beni)!”

891 Ğavaz kahraman bunu doğru bulmadı
Bu yaptığı sonunda doğru olmaz:
“ Kızların hepsiyle evlenmem mümkün değil,
Benim için (kendi) yolundan kalma gafil!” (yolundan şaşma)

895 Gelmeye devam eder sabah akşam ağlayıp
Önünde ağlayıp yalvaran miskin garip, '(zavallı)
Allah'ım katılaştırınca (setleşince, sözden dönmeyince) çare var mı.
Şikayetini(ricasını) dinlemez kulak verip.

899 Öfkelenip bu kıza dayak atar,
Kahramanın, kızgınlığıyla hiç acımadan
Bunun için bir belaya duçar oldu (uğradı)
Bizim söyleyebileceğimiz çare var mı (ki) ona acıyıp.

903 Dövünce kız gitti öfkelenip,
Bir kötülük yapmayı aklına alıp (düşünüp)
Gece yarısı olduğu vakitte
Padişahına gelip anlattı seslenip.

907 “Han Kokıy, dinleyiniz! “ Deyip bağırdı,
Bunu işiten vezirler hayret etti.
İnsanoğlundan birisi kızını alıp, damadın olmuş(tu)
Korkmadan sarayında yatıyor! (yatıp kaldı)

911 Üstüne binip geldiği Kıratı
Çocuğu Köroğlu'nun Ğavazhan'ı
Kızılbaş ile Türkmen eli düşmandı
Korkmadan sarayında yatıverdi

915 İştitti padişah kızın sözünü,
Etrafına dikti iki gözünü.
Camdan vezirine seslenip (çağırdı)
Sordu : “ Bu nasıl? ” deyip dayanamayıp. (öfkeden)

919 Padişah evde oturup öfkeleni,
Kırat'ı (atı olduğunu) işitip aklını şaşırđı
Var idi nice yüz bin asker,
Sadece savaşmak için düzenlediği ordu
Gözü açıp kapayınca dek safa geçirtip,
Kahramanlarını , asker başlarını topladı.

925 (Allah) Korusun, Kızılbaş'tan, ve Kokıy Han'dan,
Toplanmış bunca insan sinek (bile) sağ kalmaz.
Kızla birlikte sarayında uyumakta
Zavallı, (şimdi) dinle(yin) hikaye Ğavazhan'dan.
(Şimdi Ğavaz'dan bahsedelim)

929 Toplanıp geceleyin geldiler kararlaştırıp,
Padişah veziriyle (danışıp) gafil kalmamak için,
Yedi kat sarayını kuşattılar,
Kız ile uyuyor(du) Ğavaz kahraman.

933 Ey Hakk Teala düşmanlardan kuru (onları)
O anda pirleri gelip bağırdı...
“Düşman kuşattı yedi kat (saray) etrafını,
Kalk, canım, Kırat 'a binip gafil avlanma .

937 Uyandı o zaman Ğavaz gözlerini açıp,
Korkuya kapılıp dışarı çıktı eline çıra(mum)alıp,
Düşmanlar etrafını kuşatmış,
Fırlayarak gelip Kırat'ın ipini çözdü,
“Köroğlu, kırk savaşçı neredesin?” deyip,
Ağlar kamil piri yad edip.

943 Sığındı dergahına bizim gibi yiğitler
Haber yok bizden canlı denilen uzak yerler. (den)
Yar olan Köroğlu'ya Hızır, İliyas,
Medet ver Ğavsıl, Ağzam, Kamil pirleri!”

947 Bunu söyleyip Ğavaz bindi Kırat'a
Yar olun deyip kamil pir ve Cebbar Hakk'a
Askerler etrafını kuşatmış
Yalnızı bu beladan kendin koru.(Alah)

951 Bağırıp Kırat'a Ğavaz bindi,
Bir kabusun (kötü bir savaş) olacağını yine(de) hissetti.
Bırakmadan koltuğuna sıkıştırıp (koltuk altına alıp)
Güzeli „Juldızay gibi, birlikte götürdü.

955 Fırladı (atladı) o zaman Kırat gökyüzüne,
Genç Ğavaz bakındı etrafına.
Kızı alıp, ata binip kalabalıktan kaçtı,
Pek çok yiğitler çıkmış imiş teke tek dövüşe.

959 “ Atamız Bozoğlan Han, Köroğlu Han,
Türkmen'den çıkıp gelmiş ben bir aslan.
Asıl ülkem Jembilbel'im dir
Ölümünü özleyenin kişi gelsin bana!”

963 Bunları söyleyip Kırat'a kamçı vurdu,
O anda tozu gökyüzüne karıştı, (savruldu)
Askerleri bölük bölük dağıtıp,
Uzaktan görünen büyük dağdan öteye geçti. (aştı)

967 Şafak sökerken önündeki dağa geldi,
Yeryüzünü kaplayan düşmana geldi.
Geliyor dünya yüzünü toz kaplamış
Ğavazhan dağa çıkıp bu hali gözleriyle gördü.

971 Çıkarttı Juldızay'ı yüksek bir taş (taşın üstüne)
İnsan yok(tur) danışabileceği ondan başka.
Önü dağ, arkasında dünya asker dolmuş
Düşmüştü (uğradı) büyük bir zorluk aziz başa.

975 İlahi,, bir tek sana dayanıyorum
Düşmanı çok zor şartlarda dağıtabildim.
Kaçmam ölmemden daha kötüdür,
Juldızay, sizi Hakk'a emanet ediyorum.

979 Sizi aldım Allah kavuşturup, gönül sevip,
Birleştim sizinle nikah kıyıp.
Kızılbaş yedi atadan(yedi kuşaktan) beri bize düşman.
Gelmişler işitince asker toplayıp.

983 Düşmana inat ettiğim kaya gibi sertleştiğim

Mızrağı tekrar tekrar sallayıp savaştığım . (savaşırım)
Bir kaza olup da dünyadan göçüversem (ölecek olursam)
Juldızay, Tanrı huzurunda kavuştuğum. (kavuşuruz)

987 Pir tutup bu kızdan fatiha aldı,
Yad edip Köroğlu'yu hatırına aldı (hatırlar)
Geliyorlar karınca gibi dünya dolup, (kaplayıp)
Askerin sağ soluna dikkatle baktı.

991 Kız o zaman dua etti; “ Hüdam, deyip
Biri dua Hakk'tan dileyeyim, deyip.
Havva ana, Adem ata, Peygamberler,
Yalvarıp sığınağınızda (korumanız için) ağlayayım, deyip
Yemek yemeyip, zikir söyleyip tembihle,
Arkandan ben de göz yaşlarım dökeyim,” deyip.

997 İllahi , kendine sığındığım (sığınıyorum)
Böyle bir zamanda sadaka ettim(bağışladım) dünya malını.
Düşmandan, padişah hüda, koruyup,
Hor kılma (horlamasın) düşmanlara aziz tenimi.

1001 Düşman olup bu ülkeden' çıktım ben (terkettim)
Şehre tekrar dönsem ne olduğum(dur)?
Pervaneyim başınızın üzerine (uçan) ben biçare (zavallı)
Düşmandan yüzü dönmeyen(korkmayan), kadirdanım dır)

1005 Ğavaza kaza verirse (kazaya uğrarsa) bu sefer,
Saltanatım (yaşamım) eşikteki köle (nin yaşamı kadar) kadar olmaz.
Evvelki (önceki) evliyaları hatırlayıp (yad edip)
Yoluna feda ettim (bağışlıyorum) aziz canımı.

1009 Ğavaz ata bindi hiç bakmadan (beklemeden)
Kahramana yardım et, Cebbar Hüda.
Aç kurt gibi düşmana hücum etti Kırat'ıyla ,
Ağlayarak taşın üzerinde oturup kaldı Juldızay.

1013 Kırat'ıyla koşturup gitti dağ(ın) başına
Yardıma gelmez hiç kimse yanına
Tepelerden aşağıya doğru düşman(ın) kanını akıtır,
Bakmadan gözden akan yaşıma.

1017 Ayrı ayrı çıkmış (savaş meydanına) kılıç kullanan ile mızrakçı,
Oka tutar yaycı ile kılıç'cı (kılıç ustaları)
Nice gün(dür) dinlenmeden kılıçtan geçiriyor,
Kalabalık düşmanından korkmadan Ğavaz Kahraman.

1021 Dayandırmaz gözü açıp kapayınca kadar,
Kuvvetinden düşman korkup kaçacak gibi.
Kılıçtan geçirdi kaç güne dek dinlenmeden,
Geçmişteki Rüstem ile Dastan gibi

1025 Ala dağa (doğru) topunu atar
Savaşanlar kızıl kana batar...
Karşı gelen Kızılbaş'ın askeri
Geldiği an ecelini bulurlar.

1029 Kızılbaş korkuya kapılır,
Ğavaz kahraman akan su gibi taşar,
Padişahın (verdiği) ikinci emriyle,
Yüz bin nişancı bir daha savaş (hücum) başlattı.

1033 Yüz bin nişancı oklarını fırlatmadan kaçarlar,
Güçsüzlüklerini belli ederler, korkarlar.
On iki gün dinlenmedin yok ediyor (öldürüyor)
Ovalık bir yere düşman kanın saçar. (akıtır)

1037 Minare gibi her birinin boyları,
Dul kaldı kadın çocuk, kızları,
“ Ayrı ayrı gidip vurmakla olmaz, “ deyip (vuruşmak olmaz)
Hepsi bir anda hücum etmeyi kararlaştı(lar)

1041 Yorga binip tüm beyler (kadı, asker başı) sallanarak ilerleyip,
Ak savıtı kızıl kana boyanıp,
Duran düşmanın hepsi birlikte hücum etti,
Sadak, tüfek, topuyla her etrafı inletip,

1045 Hepsi birlikte bir Ğavaz'ı kuşattılar,
O an bile bir Allah'ı (ona) sığınaktı.
Acımaz çok öfkelenmiş olan zalimler,
Mızrak, kılıçla her yanandan saldırırlar.

1049 Ğavaz kahraman sığınır Allah'a (dua eder)
Yalnızlıktan (yalnızlık derdi) içi doldu duyguya (düşünceye)
Kırat onu alıp dağa doğru koşturur.
Yetmiş iki yerinden akıp kızıl kan.

1057 Ak savıtın üstü kana boyandı battı (kan kan oldu)
Yaptığı işi bir tek Allah'a ayan idi (belli, malumdu)
Juldızay'ın yanına gelip, kan kusarak,
Aklını kaybedip (bayılıp), ak mızrağa dayandı.

1061 Bayılıp atın üstünden yere düştü,
Uzunlamasına kara taşa yıkıldı.
Başını dizini üstüne koyup Juldızay,
Gerçekten de şimdi Hakk'a yalvardı.

1065 Juldızay'ı gözden yaşı dizildi. (inci inci damlaları döküldü)
Üzüntüsünden yürek bağı ezildi.
Kırat duruyor baş tarafında gözlerini ayırmadan bakıp.
Bunun da Kırat'ın yürek bağı (dertten) ufalandı.

1069 “Ey, yaradan, kadir pervardığar,
Bana yazma (yaşatma) bu dünyada (artık) yaşamayı.
Beni buracıkta öldür
Köle edip Kızılbaş'a gönderme (Kızılbaş'a köle etme!)

1073 Hali böyledir (bak) Ğavazhan gibi yoldaşının
Yoktur yanımda kırk peri kızı dert ortaklarım.
Eskiden kendi zamanımda padişah olsam dahi;
Bu vakitte (şu anda) köleden beterdir bir başım. (halim)

1077 Öpsen beyaz yanağından susuzluğum kanar mı?
Yok (tur) gönlümde Kızılbaş'a gitme düşüncesi.
Kolu (tutacak yeri) altın beyaz semserim (kılıç) elimde,
Şimdi bile hazırım yüreğime sokmaya (ölmeye hazırım)

1081 Artık bu dünyada yaşayıp da ne edeyim?
Cellat olup kendi ecelimi kendim getireyim.
Düşman elinde horluk görüp (eziyet çekeceğime) yaşayacağımı
Sevdiğim yarım ben de (senin) arkandan gideyim.

1085 “Bizi koruyup burada durma(artık), hayvancığım!
Bizden selam Köroğlu'ya götür, yetiştir.
“Evladının, hali kötü oldu,” deyip,
Çabuk yetiş, burada durmayıp yurda git!

1089 Kırat'ın yaş akar (dökülür) gözünden,
Ağlayarak söyleyen Juldızay'ın sözünden (dolayı ağlar)
“ Hayvancığım, durma! Dedi burada
Haber ulaştır Köroğlu'ya hızlıca!” (çabucak)

1093 Kırat dedi: “ Ne söyleyeyim (diyeyim), Juldızay?
İman vermiş(tir) kuluna bir Allah.
Gidip (de) Jembilbel'e ne diyeceğim,
Ya öldüğünü, ya canlı olduğunu bilemeden?!”

1097 Şaykı-burkı arkadaş olup yürüdü. (arkadaşı idi)
Nice zor meşakati görür (başından geçirir)
Konuşacak hayvanda dil var mı, (ki)
Şaykı-burkı (onu) konuşturta piri idi.

1101 Yine bir ayrıca (farklı) söz var bunda
Ėavazı gelmedi deyip endişelenmiş (ti) !
Oğlu Rayhan Arap'ın Ernazarbey,
Sabahleyin yürüyerek dağa çıkmış(tı)

1105 Alnını kamçısına dayayıp dalıvermiş (uykuya)
Gelemeyince çok çekmiş hasreti.
Ėavaz'ın toz üzerinde baygın yattığı
Tıpkı gerçek gibi görünmüş.

1109 Korkuya kapılıp canı (gönlü) uykusundan uyanır.
Aşık olmuş Ėavaz'a ne çaresi? (hani çare var mı)
Boyalıp (batmış) tüm vücudu kızıl kana
Göründü aynen (apaçık) o zaman Ėavaz'ın teni.

1113 Gözüne kanlı yaş (göz yaşı kanla) karışmış
Yiğit idi hiçbir düşmanın karşı gelmediği.
Belinde zülfıkarı, mızrak elde
Koşturup Boztarlan'a kamçı vurmuş.

1117 Yiğide layık (olan) beş silahı eline aldı,
"Yüz kahraman(ım), neredesin diye bağırđı.
Görmüş benim dostum görmeyeni(ni) (kötülük gelmiş başına)
Veririm (feda ederim) onun için sinek canı."

1121 "Yurdundakilerden soruşturdu ne bildin? Deyip
" Çobanı sorguya çeker ne gördün? " deyip
" Dağın aşığısı atışma koşturmaca(savaş) diye söyler.
Topun dumanını ben gördüm!" deyip.

1125 Yüz kahraman ata bindi Elibay'dan
Kula sevap kılmak böyle bir anda.
Beyaz bayrağını Rayhan Arap eline aldı,
Aslan yolun tozunu kaldırarak aşdı tepeden.

1129 Olduğunda belde sadak , elde mızrak,
Güçsüze dokunmaz mı imiş(idi) bu gün fayda? (bir yarası yardımı)
Atlatıp argımağını gökyüzüne,
Denilmiş gibi korkacak değil, düşmanın nerede?

1133 Olduğunda (varken) belde sadak, elde elmas (kılıç)
Birlikte hücum eder, hiç biri geride kalmaz.
Her biri aslan gibi gürler,
Yiğitlerdi biri diğerinden geri kalmaz (eksik değil)

1137 Olduğunda (varken) belde tüfek, sarık başta,
Razı olmak gerekir ihlasa. (iyi niyete)
Her biri kaplan gibi inler,
Bir soykırım göstermek için Kızılbaş'a.

1141 Yaşları var yirmide dahiler,(dir)
Kaç zamandır (-dan beri) düşmanla savaşıyorlar(dır)
Tulparla hızlıca gelip yetiştiler,
Durmadan ağızlıkla dövüşenler. (mücadele eden atlar)

1145 İlk önce Ernazarbek çıktı dağa,
Kızılbaş gözlerini dikerek baktı çıkan düşmana (dağdaki)
Yeryüzü dolu asker imiş. (yeryüzünü kaplamış askerler)
Getirdi çok selavat Mustafa'ya . (dua kıldı)

1149 Yanına Ğavazhan'ın gelip yetişti (hemen geldi)
Kim ayıplar dahi doğmuş böyle bir yiğidin
“ Kafanı çabuk kaldır, gözümün nuru deyip
Aferin, yiğit (dediğin) taşın üzerinde yatar mıydı?

1153 Düşmanlar nasıl olur da eziyet çektirdiler (sana)
Göreğim ne de olsa niceliğimden(?), (kaderimde ne varsa)
Kalk, yatma taşta, Ğavazhan!” deyip
Ernazar gelip öptü alnından.

1157 Juldızay oturuyormuş kaygılanıp (dertlenip)
Görünce Ernazarı bayılıverdi (bayıldı)
Biri gidip kaldırdı onun başını,
Miskine mutluluk girdi (geldi) pek sevinip.

1161 Ernazar bağırdı: “ Ğavazhan!” deyip
Göğsünde bir sinek gibi (kadar) var mı canın? deyip.
Göğsünde canan varsa kafanı kaldır.
Dostum geldi Ahiretlik Ernezarbek!”

1165 Ğavazhan zar zor gözlerin açtı,
Kan edip (kana boyayıp) yatıyormuş kara taş.
Sesini işitince Ernazar'ın
Kaldırdı (hemen) yerden aziz başı. (nı)

1169 “ Getirir misin, Kırat Gıyrat nerede, bineyim deyip,
Sizinle eğlenceli devran süreyim,” (eğlenceli vakit geçireyim) deyip.
Tenimi yara kılan Kızılbaş’ın
Ordusuna bir kenardan aç kurt gibi saldırayım!” deyip.

1173 Bağırsa da yerinden kalkamadı,
Adım atıp ayağını basarak yürüyemedi.
Kalksa da yiğitliğiyle (-den) sağ yeri yok (vücudunun hiçbir yeri sağlam deyil)
Doğrulup Gıyrata binemedi.

1177 Yüz kahramanda Elibay’dan (çıkış9 girdi saldırdı düşmana
Yüzüleriyle kızılbaşlar kaldı davaya.(belaya uğradılar, cezasını buldular)
Her biri aslan gibi gürleyip
Tozları savurup düşmana kordu dağa (kovup sıkıştırdı)

1181 Ernazar geri geldi düşmanı kılıçtan geçirip (yok edip)
Kötüler geri döndü asaretleri kırılıp,
Gelip Gavazhan’ın yanına atından inip,
Yiğitlere emreder kendisi durup: (ayakta durarak)

1185 Kahraman yiğit düşmandan kaçmaz canına acıyıp,
Kızılbaş’ın kafasına değdi (vurduk) dayak 8yedi)
Olduğunda mahşer günü, ah Dünya, (bu mahşer gününde)
Elibay gösterdi soykırımı pek acayip.

1189 Sorar Julduzay’a Ernazarbek,
Hasrete kaygılanıp(duruma üzülop) endişelenerek.
Üç yıldan beri bugüne kadar sizin elinizde, (idi)
Anlat şimdi, ne vaka, ne gördün? Deyip (neler yaşadınız)

1193 Atı birinci gelip, Allah verip, beni aldı,
Kızılbaş bu kahramandan habersizdi.
Çağırıp kap dağından peri zadından (perilerden)
Yakaladık Ahmer kızı kundızay’ı.

1197 Ernazar çekti o zaman hasreti (çok üzöldü)
Verdin bize Tanrım kaygı derdi deyip.
Çocuğu o perinin şehzade (şehzade perinin kızı)
Döneceği zaman ne deyip gitti. (ne demişti?)

1201 Kahramana o da tutulmuştu,
Denk görmeyip peri zadelere (perilere) aziz başı, (periden kendi dengini bulamamış)
Eğer size gelecek (lazım) olursam çağır deyip
Başından (koparıp) bir tel saçını vermişti.

1205 Tutuşturdu saçını ateşi Kundızay'ın (tutuşturup yaktılar)
Tamamlayıp her şeyi söyledi hepsini bu durumun (her şeyi anlattı)
Altın tahtıyla gökyüzünde göründü.
Allah'ın (yarattığı) ayrıca(çok farklı) bir bendesi imiş.

1209 Yanında kırk kızı var kuğu kıyafetinde
Güç vermiş onlara ayrıca bir kudretli.
(Allah onlara çok üstün bir güç vermiş)
şehzade gözü açıp kapayınca dek ,
Altın tahtıyla gökyüzünden gelip yeşitmiş.

1213 O zaman (orada) Ğavaz'ın başını önüne (kucağına) aldı,
Hala canlı olarak yattığına pek sevindi
(oynağını) perilerin çabucak kurun, deyip
Kızgınlıkla kırk kıza bağırdı.

1217 Oynak kurdu(lar) askerin tepesine (tepesinde)
Bu söyleyen (anlatan) sohbetine kulak verin.(iyice dinleyin)
Hemen çabuk taşla dövüp yok edin (hepsini)
Vebal (yazık) deyip bunları üzölmeyip hiç.

1221 Periler topladı (yığdı) Aladağ'ın taşlarını
Askerlerin birleştirmede başlarını(askerlerin bir araya gelmelerini bile Bırakmadılar)
Tam tepelerinde peri oynak kurunca
Yok etti(yerle bir etti) Kızılbaş'ın askerlerini.

1225 Padişah yalnız başına döndü ülkesine,
şehir kurup mekan ettiği (yerleştiği) yerine.
Dünyayı doldurmuş kalabalık asker yok oldu,
Girmiş gibi olup (girmiş cesine) babasının mezarına...

1229 Ernazar peri kızla selamlaştı.
Tokalaşıp birbiriyle sevinçli.
Nasıl edeceğiz (ne yapacağız) deyip Ğavazhan'ı
Yiğitler kızlarla danıştı.

1233 Kız dedi; "Onu ülkeme götüreyim, deyip,
Götürüp maksadıma ereyim (gerçekleştireyim) , deyip
Dünyadaki doktorların hepsini toplayıp
Yarasına bir şifa bulayım, deyip.

1237 Buna razı olmaz Ernazarbek,
Hepinizin de söylediklerinizi kabul etmem deyip
Köküy Kap'ın ülkesi yerin ucu, (çok uzakta) düşünsem
Size gidecekse çok uzağa gider deyip.

1241 Köküy Kap'a gitmemeyi makul gördü.
Gitmesini istemez, uzak bir yerdi.
Dört bir yanına koşup dünyanın peri kızlar
Toplamışlar alemdeki tüm doktorları.

1245 Yaraya doktorlar ilaç sürdü.
Ecelsize bir şey sebep var(dır) olabilirdi.
Ülkesinde Elibay'ın bir yıl yatıp
Selamet(le) Ğavaz kahraman iyileşmişti.

1249 Ernazar kırk gün kadar yaptı düğünü,
Düğün yapıp bir nice (pek çok) baş (büyükbaş) hayvan kesti.
Zeynepgöl kardeşini nikah okutup (kıyıp)
Üç kıza üç otağ(ev çadır) kurup süsleyip bezedi.

1253 Ğavazhan Elibay'da kaldı bir yıl,
Oturur terbiye edip üç kızıl gül(ü)
Özleyip Köroğlubey Jembil hanını,
Artık ülkesine dönmeye karar kıldı.

1257 Vaktinde alemde bahtı aştı (bahtı yükseldi)
Üç kıza gönlü şad olup su gibi taşı.
Ernazar beş bin ev (aile) halkını toplayıp,
Jembilbel'e taşınacağım deyip (halkına) danıştı.

1261 Düşman kesildik Kızılbaş'a hasret kılıp, (eziyet çektik)
Halimiz müşkil (kötü) bizim buruda yaşarsak.
Köroğlu sultan ile yüz yüze görüşüp
Onun şehrine yerleşelim bizde gidip.

1265 Elibay (yurdu) hazırlandı bırakıp mekanını,
Mekan ettiği Alatay(ın) yüksek belini (tepesini)
Göç edip Ğavazhan'la birlikte gidecek oldu(lar)
Yanına alıp Ernazarbek beş bin evini (aileyi)

1269 Ganimetri (yarı yoğu) sayınız (çok) deve , koyun ile yıldı
Giydiği asil fran, yeşil gulpı,
Yeryüzünü inletip şehzadeler göç ettiler,
Çaldıkları kerney/sırnay, (eğlence) oyun eğlenceli.

1273 Periler karışık yürüyorlar insanla
Olur mu iyi yoldaş (arkadaş) kötü ile
İşte, (bir) sır: dengini bulup kavuşmuş(lar)
Olmaz alim yoldaş (dost) cahil ile.

1277 Selamet ile hiçbir kayıp olmadan bunca halktan,
Kula her ne olsa Tanrım vermiştir.
Arada kaç gündür dinlenmeden göç edip, (ilerleyip)
Gelmişler kalabalık Elibay (yurdu) bataklık ve çölden.

1281 Geçtikten sonra bataklık ve çölden göle ulaştılar.
Jembil'e tabi olan topraklara geldi(ler)
Köroğlu'dan müjde olmak için,
Ernazar tarlan atıyla gidecek oldu. (önce varmak istedi)

1285 Tarlana Ernazarbey biner,
Kap ülkesini(halkını) Ğavazhan'a emanet eder.
"Sağ olursanız kendiniz yetişirsiniz(bana) " deyip
Allah deyip yola koyulup gider.

1289 Ernazarbey üst üste kamçı vurdu Boztarlan'a
Dikkat edip bakmadı dünyaya(etrafına dönüp bakmaz)
Dağ ile taşla takılıp düşmeyiniz, hayvancığım,
Kazaya uğrayıp(da) kalmasın arzun (isteğin) içinde.

1293 Koşturdu tarlanı Jembilbel'in yoluna (yolunda)
Bakmadı sağ ile soluna.
Karısına çıkan dağ ile taşı atlayıp geçti,
Kamçı vuruşu (izi) batınca tersine. (arkasına)

1297 Uçan kuş gibi fırladı koştuğu zaman,
Beş yüz kulaç olur her adımını attığı zaman
Yedi günlük yere akşam geldi, (varmış),
Akşam geçip güneş kızılı battığı zaman.

1301 Geldi akşamleyin güneş kızılı battıktan sonra,
Halkın çoğu gece karanlık olup uykuya vardığı zaman
Durumunu anlatmadan bir konar evde geceler,
Köroğlu'ya gelir şafak söküp attıktan sonra (sabah olduğunda)

1305 Haber alamayıp arıyormuş aslan, (Köroğlu)
Atını zorlayıp bu da yeni gelmiş uzaktan.
Yedi yıl kadar(boyunca) avare olup Köroğlu (arayıp)
Yeri kucaklayarak yatmış(hep) bu dahi (sultan)

1309 Ernazarbek haber yolladı dışarıdan (dışarıda durup)
Meyhanede oyun oynamakta olan çocuktan,)haber gönderir)
"Padişahla yüz yüze görüşeceğim, burada ineceğim," deyip
Dışarıda duruyor deyip haber verir bir adam. (birisi)

1313 Koroğlu'ya çocuk geldi sultan han(adında);
Yüzü ılık (iyi yüzlü) sıcak görünüyor bir adam,
Altında var (bindiği) Boztarlan'ı argılamak.
Görünüşü tıpkı Kırat'a benzeyen.

1317 Emretti; " O yiğidi getir, deyip,
Kırat'a berzer bir hayvan olamaz, bunda bir hikmet var, deyip,
Öğreneyim, başka bir taraftan gelmiş olmalıdır,
Ğavaz'ımdan bir haber bilir mi imiş?" deyip.

1321 Ernazarbek izin alıp huzuruna girmiş,
Koroğlu'nun ravşan (nurlu) yüzünü görmüş.
Tazim ile (eğilip) ellerini kavuşturup (otururak) oturduktan sonra
Yaradanın Hakk selamını vermiş. (Müslüman usulüyle selamlaşıp)

1325 Nereden gelen yiğitsin, evladım?
Nerede idi mekanın, yurdun?
Ğavazhan gibi ferzandimden (evladımdan) ayrılıp,
Her karşılaştığımda sormaktayım haberini?

1329 Tanımıyorsan Rayhan Arap oğlu,
Yedi atadan(itibaren) zincir halkası gibi(süren) soyu,
Benim adımlı Ernazarbey olur,
Bu günkü Elibay'ın ağası. 'sultanı)

1333 Tanımazsınız, Ernazarbek oluyorum (ernazarbektir adım)
Zikir çeken (eden) göğsüm (iç dünyam) duygu ve düşünceyle.
Ğavazhan'ın sağ salım geliyor,
Müjdesini sizin gibi beyden alacağım!

1337 Kuşu kovalayarak gitmişti Ğavaz'ın,
Üç peri zade (peri) geliyor (birlikte) gelinin.
Yaşadıklarının, yaptıklarının hepsini beyan edeyim,
Dinlerseniz Ğavazhan gibi yiğidinizin.

1341 Oğlunuza çok hizmet (gösterdim) ittim ben,
Sonun (neticesini) düşünüp muradıma eriştim ben.
Ğavaz ile kıyamete kadar dost olup
İsteddiği zaman kızı bağışlayıp verip gittim ben (vermiştim)

1345 Padişah'ın kızı idi Juldızay,
Peridendir aslı güneş gibi Kundızay.
Kardeşim Zeynepgül'ü verdim ben (evlendirdim)
Ulaştırmıştır maksadına bir Hüda. (Allah muradını verdi)

1349 Kızılbaş ile düşman olduktan sonra (orada) kalamayıp,
Beş bin ev (aile) göçüp geldi Elibay.

Fakirlerine yerleşmeye izin verir misin, Köroğlu?
Benim vaziyetimi sorarsanız, böyledir. (bu işte)

1353 Hakk Teala bize haber verdikten sonra
Esas işareti, esas rüyayı gördükten sonra (görünce)
Yüz kahramanla gösterdim soykırımı düşmana,
Cana acıyıp ne erleyim yiğit olduktan sonra. (yiğit için cana acımam)

1357 Geri çevirmesin Tanrım(ın) verdiği bu bahtını,
Pek çoğunu kılıçtan geçirdik Kızılbaş'ın yiğitleri .
Çağırınca hemen gelip peri kızlar
Tam başlarının üzerinden kurup (yapıp) vurdu (onları) oynakı

1361 Aladağ'ın vadisini peri doldurdu (periler kuşattı.)
Peri kızlar hiç birini canlı bırakmadan yok etti evlatlarını
Bizim ülkede bir yıl yatıp(kalıp) iyileşti,
Yetmiş iki yerinden kılıcın açtığı yaralarını.

KÖROĞLU'NUN TERMESİ

1365 Kurbanım olayım evladım
Doğru mudur, söyler misin sözünü (tekrar söyle)
Uğramıştım hasrete
İhtiyarladığım bu çağımda

1370 Sana neden vermemezlik edeyim? (senden neyimi kıskanayım)
Elibay ile birleştirip,
Han ilan edeyim ben seni,
Tekejevmit ülkeme (yurduma)
Düşmanından intikamını almış
Aslan doğmuş kahramanını
Tanıyayım düşmana ok atan
Çağdaşım olan dengini (yiğitlerinle tanışayım)
Arkadaşını tanımamak
Kötülüğün işaretidir. (belirtisidir)

1380 Taç ve tahtım da senin(dir) ki
Aşağı yer (makam) benim(ki)
Yukarı senin(ki)
Bırakarak gelip ülkeni
Bulmuşsun şimdi dengini.
Zor gününde kollamışsın (yardımcı olmuşsun)
Ğavaz kahraman yiğidini.
Emeğiniz için alınız
Jembilbel şehrimi.
Ernazar, dinle derdimi,

1390 Şad kılıp(sevindirip) kaldırdın belimi. (ayağa kaldırdın beni)
Senden neyimi saklayayım (sana armağan etmeyip de ne edeyim)
Alnımdaki varımı yoğumu.
Bunun için eliniz
Sahip olduğum mal mülkün yarısını.
Karaspan dağın (dağının) bozkırı (vadisi)
At koşturmaya layıktır, (uygundur)
Dağlarımın sahaları(belleri, tepeleri,)
Bunu da size vereyim
Kuşla avlandığım Havadak gölümü.

1400 Ernazar adlı dileğini (armağanları kabul etti)
Arayarak geldiği hanından.
Nice sayısız altın, mal verdi,
Alnındaki (sahip olduğu) varından (varı yoğu ne varsa yarısını verdi)
Üç peri zade karısı
Hizmet gösterip (edip) önünde,
Sağlık (esenlik) haberini öğrendikten sonra,
“ Kırk yiğidim nerede deyip
Köroğlu çaldı davulu.
Ak savıtı parıldayıp.

1410 Kahramanlar geldi dışardan
Karşılama için önünden çıkmaya,
İyi haberi duyduktan sonra
Dayanamayıp bindi ata.
Köroğlu sultan yola koyuldu,
Yüz çevirip Havadak gölüne.
Dayandırır mı Boztarlan (hiçbir at dayanamaz)
Aynı sırada koşturduğu yarıştan.
İleri geçip gitti gözle görünmek yere.
Ağızlığıyla mücadele eden
Köroğlu'nun Mejnunkök
O da yarıştan geri kalmadı
Ernazar geçer gider,
Gerçekten de koşturursa
Gölgesini bile yakalayamaz
Genç Kırat'ın yokluğu,
Aslana batar (üzeri)
Attan inip Köroğlu
Yeri kucaklayarak uyandı.
O zaman sultan ağlar.

1430 Ah, kıymetli Kırat tulparım,
Kanmayan hevesim (basılmamıştı)

Yan yana koştuğun yarıştan
Binden geçen (binlerce atı geçip birinciliği alan) sunkarım
Basılacağı gün gelecek mi
Seni görüp özlemim (in)
Başını ęekip Tarlan`ın
Ernazar onu bekleyip durur.
Gelmekte olan kalabalık yiğidin,
Tam karşısına gelir.

1440 Ėavazhan`ı gördükten sonra
Köroğlu gibi yiğidin
Gönlü o zaman rahatlar.

SONUÇ

Bu çalışmamızda Kazak Köroğlu anlatımlarının genel özelliklerini belirtmeye çalışırken, Anadolu versiyonuna ait Köroğlu anlatımlarıyla kısaca mukayesesini yaparak Kazak sözlü anlatı geleneği ve bu gelenek içindeki destan türü, bu tütün alt grupları hakkında bilgiler vermeye çalıştık.

İki versiyona ait anlatımların mukayesesini sonucunda, Köroğlu Destanı hem temel yapı hem de muhteva yönünden benzer ve ortak özelliklere sahiptir. Destanın temel konu çekirdeğinin her iki versiyonda da aynı olduğu dikkat çeker. Bununla beraber, anlatıcı - dinleyici sosyal çevreden kaynaklanan farklılıklar vardır. Kahramanın babasının başına gelen felaket, kahramanın olağanüstü bir ata sahip olması, amlıbel'i kurması ve etrafına yiğitleri toplaması, Kırat'ın alınması bazı küçük farklılıklar dışında aynı veya benzerdir.

Kazak Köroğlu anlatımlarında kahramanın mücadelesi daha çok dışa karŐıdır. Anadolu anlatımlarında ise, dışarıya karşı yapılan mücadelenin yerini içteki yöneticilere karşı yapılan mücadele alır. Çekişme ve çatıŐmaların dıştan içe yönelmesi epico - romanesque dönemde meydana geldiğini ve nazım - nesir karışık bir anlatım Şekli ortaya çıktığını bilmekteyiz. Kazak Köroğlu anlatımlarının genelde kahramanlık destanı özelliklerini taşıdığını, genellikle nazım halinde olduğunu göz önüne alırsak anlatımların menşei ve ortaya ıkıŐları hakkında daha kolay fikir yürütmek mümkün olacaktır. Çünkü, epico - romanesque ürünler kahramanlık destanlarından sonra ortaya çıkan ürünlerdir.

Kazak Köroğlu anlatımlarında "kahramanın doğumunun" anlatıldığı bölümlerin olması, genellikle nazım Şeklinde olması, epik ve mitolojik unsurların bulunması, Anadolu anlatımlarına nazaran " st bütünlük" açısından daha sağlam olması, bu anlatımların Anadolu sahası anlatımlarından daha eski devirlerde meydana gelmiştir Şeklindeki düŐüncemizi destekler niteliktedir.

Son yıllarda Prof. Dr. Fikret Türkmen, Prof. Dr. Dursun Yıldırım, Doç. Dr. Metin Ekici, Yrd. Doç. Dr. Mustafa Arslan, Dr. Bekir ŐıŐman gibi bilim adamlarının araştırmaları ve bizim bu çalışmamız sonucunda edindiğimiz bilgiler iŐıđında bize göre

de destanın ilk tabakası Orta Asya'da yüzyıllar önce oluşmaya başlamıştır. Bu günkü Köroğlu anlatmaları, o dönemlerde ortaya çıkan prototipin geçirdiği her devir ve coğrafyada, her kültürel grup ve topluluktan farklı özellikler kazanarak günümüze ulaşmış şekilleridir. Özellikleri açısından iki ana versiyona ayrılan Köroğlu anlatmalarından Batı versiyonu içinde yer alan Anadolu sahası anlatmaları pek çok folklor yaratmasında görülen mahallileştirme hadisesi sayesinde yeni e eski tarihi olaylarla birleşip yeni bir şekil ve muhteva kazanmıştır. Bu mahallileştirme özelliği destanın her iki versiyonuna ait anlatmalar için de geçerlidir. Sayın Metin Ekici'nin de dediği gibi, yayıldığı her alanda yeni anlatmalar kazanan bu anlatmalardaki bütün mahalli renk ve şekiller kaldırıldığında diğer pek çok kültürel yaratmada olduğu gibi, Köroğlu'nda da ortak Türk kültürel yapısı, Türk değerleri ve dünya görüşü ortaya çıkmaktadır.

Aynı kökten geldiği ve aynı gelenek ve kültürün mirasından beslendiğini tespit ettiğimiz Köroğlu anlatmaları da Türk dünyasının diğer destan ve hikayeleri gibi milli kültürümüzün değerlerini öğrenmek ve anlamak için başvuracağımız, Türk anlayış ve zekasının muhteşem örneklerindedir.

SÖZLÜK

- A -

Aksuñkar	: Beyaz renkli olan şahin.
Alaňgasar	: İşin sonunu pek düşünmeyen, gamsız.
Aldıyar	: Han, sultan gibi saygı unvanı
Apan	: Kurt, ayı gibi hayvanların ini.
Ara	: 1. Arı, 2. Testere.
Arğımak	: Hızlı koşan at (en iyi at cinsi). Kazak terminolojisindeki at isimleri şunlardır : Ağımak, Kazanat, Abı, Tobişak, Tekejevmit, Kazaki at, Karabayır, Pırak vb.
Arkar	: (Ovis Amman) Koyun ailesindedir. Yerden yüksekliği 110-130 cm'dir. Kuyruğundan başına kadar uzunluğu 65-70 cm veya 120-125 cm'dir. Ağırlığı 200 kg değin ulaşır. Altay, Torbağatay, Savır dağlarında, Hazar Denizi kıyılarında ve Kızılıkumda bulunur. Eti ve derisi için avlanırlar.
Avdarıspak	: At üzerindeki iki kişinin birbirlerini düşürmeye çalışması.
Aydavşı	: Yarışa katılanları ve atların başında duran, onları kontrol edip yarışı başlatan bir nevi hakem (metindeki anlamı).

- B -

Baytal	: Bir yaşından iki yaşına kadar olan atlara verilen isim. <u>Kunajın baytal</u> : 2 ile 3 yaş arasındaki dişi at. <u>Dönejin baytal</u> : 3 ile 4 yaş arasındaki dişi at.
Bedev	: Hızlı koşan at cinsi.
Besti	: Altı yaşından sekiz yaşına kadar olan atların üç ismi vardır. Besti bunlardan biridir. Diğerleri "at" ve "aygır" dır.
Bıydayık	: Bir kuş cinsi.
Biye	: 4 ile 5 yaş arasındaki dişi at.
Bosaga	: Kapının iki kenarındaki duvar.
Boztorgay	: Turgay kuşu.
Börük	: Başa giyilen başlık.
Bürkit	: (Aquila Chrysaetus) Kartal.
2 yaşa kadar	_ Balpan
2 yaşında	Kan Tübit
3 yaşında	Tirnek
4 yaşında	Taş Tülek
5 yaşında	Muz Balak
6 yaşında	Kök Tübit
7 yaşında	Kana

__D__

Dariyğa	: Pişmanlık, üzüntü, özlem ifade eden ünlem.
Dat	: Maruzatını, isteğini bildirmek maksadıyla handan padişahıtan söz hakkı isteme.
Dönen	: 4 ile 5 yaş arasındaki erkek at.
Duvadak	: Parmakları kısa, ayakları kalın ve kuvvetli bir kuş türü. 23 cinsi olan bu kuşun sadece 3 cinsi Kazakistan'da yaşar. Duvalak (Otis Tarla) Erkeği 16 kg civarındadır. Dişisi ise 6 kg kadardır. Jekduvalak (Chlamydotis Undulata) Bezgeldek (Tetrax Tetrax)
Düldül	: Uçma özelliğine sahip olağanüstü at. Rivayete göre Hz. Muhammed Mustafa'nın (S.A.S.) beyaz dişi katırındır.

G—Ğ

Ğavıs, Ğıyas, Kırklar : Ğavıs ve Ğıyas evliyaya isimleridir. Anlatmalarda karşımıza çıkan motiflerden biri de "Kırklar" motifidir ki bunun hakkında çeşitli görüşler ileri sürülmüştür. Abdülkadir İnan'a göre "Kırklar yüksek barbarlık kültürüne ulaşan büyük ve küçük derebeylikleri ellerinde tutan alplerin çevresinde teşekkül etmiştir." Ali Öztürk, İslam inancının geliştirdiği mistimizin 8.yüzyıl'da Türkistan'a girdiğini ve gizli olarak dünyayı yönettiklerine inanılan Abdallar (kırklar) zümresinin Türkler arasında da çok etkili olduğunu belirterek Türk destanlarında görülen kırklar motifinin İskit- Saka'lardan geçmiş olabileceği gibi İslam tasavvufundan da alınmış olabileceğini söyler. Abdülkadir Karahan, Tevrat ve Talmut'ta kırk sayısının eski Mısır yaşantısında görülen Gök Takvimi kültüründen Sami ve İranlılara geçmiş olabileceğini ileri sürer. Selçuk Eraydın, "Kırklar adıyla bilinen Halk Erenleri İslam tasavvufunda "Ricalü'l Gayb" (gizli erenler) veya "Abdal" şeklinde de kullanılmaktadır" demektedir. İskender Pala da "Dünyayı idare eden bu kırk erenin basında kutb, yahut kutbu'l aktab bulunur. Bunların "yediler" ve "üçler" gibi üst makamları vardır" demektedir ve ayrıca Alevi-Bektaşî inanışlarında da kırklar meclisinin olduğunu ve bunların başlarında da Hz. Ali'nin bulunduğunu ifade eder.

__H__

Hordın Kızı	: Peri, melek.
Havip	: Korku.
Hıyal	: Hayal.

__J__

Jalbır	: Hırpani.
Jogala	: İrmak, dere kenarı, kıyısı.

Jamboz	: Devenin iyi cinsi.
Jarşı	: Haberci, ilan eden—jarşı : At yarışlarını duyuran kişi. bir nevi tellal (metinde).
Jolım	: Geçici olarak keçeden yapılan çadır, köhne.

K

Kejim	: Eğerin kenar süsü, nakışla bezenmiş ince at örtüsü.
Kempir	: İhtiyar kadın.
Kerney	: Nefesli, ahşap müzik aleti.
Kiyiz	: Keçe.
Küren	: Kahverenginin bir tonu.
Küyt	: Hayvanların çiftleşme zamanı.
Küzen	: Kürkü kıymetli bir kemirgen (Vormela Peregusna)___ gibi bükülmek, çok üzölmek.
Kalba	: Şaşkın, divane anlamında bir söz.
Kaska	: 1. Kel, 2. Hayvanın alınıdaki beyaz leke.
Kayta	: 1. Göğüs, 2. Tekrar.
Kazan	: Bir kuş cinsi.
Karamsak	: Ok Torbası, Sadak.
Kulan	: (Equus Hemionus) “At” familyasının 10 cinsi vardır. Bunların biri - Kulan. Dünyada şu anda bu türün 3 cinsi yaşamaktadır. Kıyan—Tibet’te yaşayan bu cinsten bu gün 190-200 tane kalmıştır. Dingetoy ve Moğol Kulanı—Bu cins Kulan Orta Kazakistan Bölgesi’nde yaşamaktadır. Onagr—Mañıstav, Kızılorda ve Aktöbe bölgelerinde bu cins kulanın nesli 50-60 yıl önce tükendi. Dıstan görünüşü eşeğe benzemesine rağmen “at” sülalesindedir. Uzunluğu 110-137 cm civarında ve 127-130 kg ağırlığına ulaşan bu hayvan eşekler gibi anırıp, atlar gibi pıskırır. Şu anda Kazakistan’da 1000 e yakın kulan yaşamaktadır.
Kulın	: Yeni doğmuş at yavrusu, kulun.
Kulja	: Arkara benzeyen yabani av hayvanı.
Kun	: 1. Değer, paha 2. Öldürölen şahsın ailesine ödenen
Kunan	: 3 ile 4 yaş arasındaki erkek at.
Kuralay	: Ceylan.
Kuray—Kuray	: Koyunları çağırırken söylenen söz.
Kuz	: Çok yüksek, sivri, dik.

M

Mavıt	: Yumuşak tüylü yünden dokunup zırhın altına giyilen kıyafet.
-------	---

__N__

Nar : Tek hörgüçlü deve. Narşa : tek hörgüçlü 3 yaşından büyük dişi deve. Kaspak Narşa : Tek hörgüçlü ve çift hörgüçlü deveden olma yavru.

__P__

Pırıl : Kuşların kanat sesi.
Put : Bir ağırlık ölçüsü birimi (6.16 kg).

__S__

San : Dizden bele kadar olan kısım.
Sarça : Yayın bir çeşidi.
Savır : Bel ile kuyruk arasındaki bölüm.
Savıt : Zırh (Savaşanların üzerine giydikleri metal kıyafet).
Selav-Mülik : Bir hayvan hastalığı (Karasan).
Sıñşı : Kehanet gücüne sahip, olacakları, geleceği önceden gören, tahmin edebilen, sezgisi güçlü, belirttiği kehaneti doğru olan
Sıñ : Tenkit, sına.ma.
Sırnay : Nefesli müzik aleti (Takriben 1-1.5 m. ahşap).
Sam : Ağır. kalın.
Sulı : Bir at cinsi.
Suñkar : Şahin (Faleo Peregri).
Sur : Gri, boz renk.
Suvlık : Atın ağızındaki gem.

__Ş__

Şağır : Bir at cinsi, gözünün karasından beyazı büyük olan
Şalkuv : Zafer sarhoşu olmak.
Şaykı : Bir evliyanın adı—Şaykıvlı

__T__

Tarlan : Gün görmüş, geçirmiş kişi.
Tatav : Açıkça, samimiyetle.
Tazşa : Keloğlan (metinde).
Terlik : Ter sinmemesi için atın üzerine örtülen örtü.
Terme : Halk şiirinde kalıplaşan lirik şiir türü. İbret alınacak olayları ve ahlaki idealizasyonu açısından gerekli gördükleri hemen hemen her konuyu şiirlerinde işlemek, bir konudan ikinci serbestçe geçmek, terme akınlarına mahsus bir özelliktir. Termeler halka doğru yolu göstermek, eğitmek maksadıyla yaratıldığından mazmunu çoğunlukla öğüt, nasihat verici sözlerden

kurulmuştur. (Didaktiklik) Genellikle 7 ve 8'li hece ölçüsüyle söylenir. 19. asrın sonları ile 20. asrın başında çok hızlı bir şekilde gelişmiştir.

Nazım şekli ve mazmunu yönünden "Tolgav"a oldukça yakındır. Tolgav da toplumsal- sosyal konu ve motifler daha ağırlıklı kullanılmasına rağmen terme de genellikle gündelik hayatla ilgili konular işlenir. Terme de söz ile melodi birbirini tamamladığından o aynı zamanda senkronik bir sanattır. Sözün manalılığı, etkililiği ve akıcılığı ne kadar önemli ise melodisi de a kadar önemlidir.

Halka aşılınmak, bildirilmek istenen düşünce ve duygular oldukça kısa, açık, belirli söz ve ifadeler kullanılarak hafif bir melodi eşliğinde (müzik aletleriyle- dombıra, kobuz gibi vs.) verilir. Terme ; (termelev aytuv) - "Jır", şiiri hafif melodi ile duraklamadan, tez söyleme icra etme usulünü de gösterir.

Terme nazım türüne Kazak Türkleriyle birlikte Karakalpak, Kırgız ve Özbek Türklerinin halk şiirlerinde de rastlanır. Kazakistan'ın özellikle batı bölgelerinde ve Seyhun Irmağı boylarında bu nazım türü oldukça yaygındır. (G. Asılbasimov, Edebiyettanuv Termiynder Sözdüğü ss324-325).

Tıñı	: Sığırın iyi cinsi.
Tilla	: 1. Bir maden cinsi 2. Altın 3. Eski para bir para birimi.
Takal Eşki	: Dişi keçi.
Tokım	: Eğerinin altına konulan örtü – kakuv: Yola çıkacak kişiye yemek hazırlamak
Tolğa	: Başa giyilen miğfer.
Tolğav	: Kazak Türkleri ile birlikte Karakalpak ve Nogay Türklerinin halk şiirinde "Tolğav" adıyla yer alan toplumsal- sosyal lirik şiir türüne Kırgızlar "Sanat Nasıyat ırlar", Kumuklar "oylı (düşünceli, fikirli) yırlar", Başkurtlar "Kobayır" demektedir. Nogay ve Kumuklarda "kazak yırları" terimi "yiğitlik tolğavı" manasında kullanılır.

Tolğavın tür olarak kalıplaşması, yukarıda adını verdiğimiz boyların birlikte yaşadığı dönemde, yani 13-14 asırlarda olmuştur. 15-19 asırlar arasında Tolğav, özellikle Kazaklarda, halk şiirinin çok gelişen türü olmuş ve ulaşabileceği en yüksek gelişme seviyesine çıkmıştır. Tolğav türünün tarihi "Jırav"lığın tarihi ile paralel ve bağlantılı olmuştur. Kaztuvğan, Dospambet, Şakiyiz, Aktemberdi, Ümbetev, Buhar gibi jıravların üslubunda da terme de olduğu gibi nasihat ve öğüt dolu sözler kullandıklarını ve meseleleri etraflıca inceleyip, çözüm yollarını ilettiklerini görmekteyiz.

Tolğavda önemli toplumsal-sosyal olaylar, siyasi-felsefi konular geniş ölçüde yer alır. Tolğav nazım türü gelişme seyrinin her bir tabakasında mazmunu yönünden de oldukça çok değişikliklere uğramıştır. (Duvlat, Mahambet, Bazar Jambıl)

Tolğav bazen karışık, hacimli lirik yaratma, hatta bazen de syujetsiz (kendi arasında eklenip devam eden olaylar zinciri, konu) bir özellik kazandı. 7 ve 8'li hece ölçüsüyle söylenir. Dizeler her türlü sayıda bir araya gelebilir. Bu özelliği sözlü şiir geleneğinde şiiri irticalen, tez çıkarıp söyleme geleneğine paralel olarak kalıplaşmıştır. Belli bir makam ile müzik aleti eşliğinde söylenir.

Ton	: Deriden (kürk) yapılan palto gibi kıyafet.
Torka	: İyi cins ipek.
Törkin	: Evlenen kızların kendi akrabaları (kız tarafı).
Tuğır	: Şahinin kola konması için yapılan deri bileklik.
Tulpar	: Hızlı koşan at cinsi. Kazak terminolojisindeki koşucu atlar şunlardır : Jüyrık, Tulpar, Seygülik, Sanlak, Beyge at vb.

—U—

Ultan	: Kösele, ayakkabının tabanı.
Uvız	: Yavrulayan hayvanın ilk sütü.

BİBLİYOGRAFYA

- Arslan, Mustafa; Köroğlu Destanının Türkmen Versiyonu Üzerinde Mukayeseli Bir İnceleme, E.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir. 1997, (Basılmamış Doktora Tezi) .A(É)velbek, Konıratbaev; Kazak Eposı Jëne Türkolojiya, İlim Bas., Almatı, 1987.
- A(É)velbek, Konıratbaev; Kazak Edebiyetinin Tariyhı, Sanat Bas. ,Almatı, 1994
- Berdibaev, Rahmankul, Kazak Eposı, İlim Bas. 1982, Almatı, 1982.
- Berdibaev, Rahmankul, Epos-El Kazınası, Ravan Bas. ,Almatı, 1995
- Boratav, Pertev Naili; Köroğlu Destanı ,Adam Yayınları .İstanbul, 1984.
- Caferoğlu, Ahmet; “Türk Onomastiğinde At Kültü” ,Türkiyat Mecmuası, S.10, İstanbul. 1943
- Cemiloğlu, Mustafa; Halk Hikayelerinde Doğum Motifi, Bursa, 1995 (Basılmamış Doçentlik Tezi)
- Çınar, Ali Abbas; “Türk Dünyasında Aşıklık Geleneğinin Karşılaştırılması” TDDED. S.5, TDK, Ankara, 1998
- Demirel, Hamide; Türk Destanlarında Güzellik-Destan Masal ve Din Unsurları ile Yabancı Destanlarda Türk Kahramanları, Ötüken Yay., İstanbul. 1995.
- Divanü Lugat-it -Türk Dizini, TDK, Ankara, 1972
- Eberhard, Wolfram; Türkiye'nin Güneydoğusundan Derlenmiş Aşık Hikayeleri ve İncelenmesi, Çev.Müfide Kocaoğlan EÜ Edebiyat Fak.Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü. İzmir, 1997, (Basılmamış Bitirme Tezi)
- Ekici, Metin; Dede Korkut Destanı Tesiri ile Teşekkül Eden Halk Hikayeleri, AKM Yay. No:101, Ankara , 1995
- Ekici, Metin; The Anatolian Cycle of Köroğlu Stories, University of Wisconsin-Madison, 1996 (Basılmamış Doktora Tezi) .
- Ekici, Metin; Türk Halk Hikayelerinde Ad Verme”, Palandöken, İzmir, 1989

- Ekici, Metin ; “Anadolu Sahası Köroğlu Anlatmalarının İsim ve Tasnif Meselesi” E.Ü TDİD. S.2 İzmir, 1997
- Ekici, Metin ; Köroğlu'nun Doğu ve Batı Versiyonları Üzerinde Bir Araştırma, İzmir, 1998 (Basılmamış Doçentlik Tezi)
- Ekici, Metin ; “ Halk Edebiyatı Metinlerinde Tekst, Doku, ve Kontekst”. 1.Balıkesir Kültür Araştırmaları Sempozyumunda Sunulan Bildiri, Balıkesir, 1-2 Haziran 1998,
- Gökyay, Orhan Şaik; Dedem Korkut'un Kitabı, MEB. , İstanbul, 1973
- Günay, Umay; Aşık Tarzı Şiir Geleneği ve Rüya Motifi, AKM.Yay. No:16, Ankara, 1986
- Günay, Turgut; “Türk Halk Şiirinde İlk Deyişme(Muşaare) Örnekleri” Uluslararası Folklor ve Halk Edebiyatı Semineri Bildirileri, Ankara, 1976
- İbraev, Şakir; Epos Alemi, İlim Bas. , Almatı, 1993
- İnan , Abdülkadir; Tarihte ve Bugün Şamanizm, TTK. Ankara, 1986
- İnan , Abdülkadir; “Göçebe Türklerin Destanlarında Kahramanların Doğumları , Ad Almaları ve Başka Hususiyetleri” , Makaleler ve İncelemeler-2, TTK. , Ankara, 1998
- İsmailov, E; Akındar, Almatı, 1956
- Kaftancıoğlu, Ümit; Köroğlu Kol Destanları, Kültür Bakanlığı Yay. , İstanbul, 1979
- Kaplan, Mehmet; Türk Edebiyatı Üzerinde Araştırmalar-3 Tip Tahlilleri, Dergah Yay., İstanbul, 1985.
- Karriev, B.A; Epiceskie Skaniya Ker-oglu u Tyurko –Yazıçnıç Naradov (Türk Halklarında Köroğlu ile İlgili Hikayeler-Kelime kelime tercüme edilmemiştir), Moskova, 1968
- Kaskabasov, S ; Kazaktıñ Halık Prozası, İlim Bas. , Almatı, 1984
- Kazak Edebiyetinin Tarihi, Redaktör:A(È)vezov, Muhtar; 1.Cilt 1.Kitap, Almatı, 1960

- Kazak Koljazzalarının Gelişimi Sıyattaması-1.Cilt Batırlar Jırı,Redaktör:
M.Ğ.Ğabdulin, Amatı, 1975
- Köksal, Hasan: Battalnamelerde Tip ve Motif Yapısı, Ankara , 1984
- Köprülü, Mehmet Fuat; Edebiyat Araştırmaları-1, Ötüken Yay., İstanbul, 1989
- Köroğlu Destanı; Anlatan:Behçet Mahir, Derleyenler:Mehmet Kaplan-Mehmet Akalın-
Muhan Bali, Sevinç Matbası , Ankara, 1973
- Köruğlu , Redaksiyon: Melike Gumarova - J. Ebişev,Kazak Halık Edebiyeti Batırlar
Jırı-3, Almatı, 1989.
- Nurmuhammedova,Orazgül; “Ayavlı Asıl Beyneler”, Juldız Dergisi, S. 7, 1997
- Onk, Ali; Köroğlu Destanı Üzerinde Bir Araştırma, Atatürk Ü. Sosyal Bilimler
enstitüsü,Erzurum, 1971(Basılmamış Yüksek Lisans Tezi)
- “Ozuv” Maddesi; Kazak Tüsindirme Sözdüğü,7.Cilt, İlim Bas. , Almatı ,1983
- Ögel , Bahaeddin; Türk Mitolojisi-1-2, TTK.Yay. 7. Dizi-sa.102, Ankara,1995
- Özkan,İşık; “Köroğlu Destanında Kahraman ve Atının Doğumuyla İlgili Motiflerin
Tahlili” Türk Dili , S. 549 1997
- Putilov, B.N; Epiçoskoe Skazitelstvo(Tipologiya I Etniceskaya Spetsifika),
Moskova,1997
- Seyidoğlu, Bilge; “Mitolojik Dönemde AT” Prof.Dr. Umay Günay Armağanı, Ankara,
1996
- “Terme ve Tolgav” Maddeleri; Edebiyettanuv Termiynder Sözdüğü, Haz:Zeki
Ahmedov-Turduğul Şanbaev, Ana Tili, Almatı , 1998
- Tursinov, E.D; Kazak Edebiyetin Jasavşılardıñ Bayırğı Ökilderi,İlim Bas. , Almatı,
1976
- Türkmen Fikret; “Köroğlu'nun Türkmen ve Ermeni Varyantları ” Köroğlu Semineri
Bildirileri,Başbakanlık Bas. , Ankara , 1983
- Türkmen Fikret; “Köroğlu Hikayelerinin Yayılma Sahaları ve Menşe Meselesi”
E.Ü.TDEAD S .4, İzmir, 1985

Türkmen, Fikret; “Köroğlu Hikayelerinin Anadolu ve Türkmen Varyantları”,
E.Ü.TDEAD S. 5, İzmir, 1989

Türkmen, Fikret; Aşık Garib Hikayesi Üzerinde Mukayeseli Bir Araştırma,. Baylan
Matbaası, Ankara, 1974

Türkmen, Fikret; Tahir ile Zühre, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay. No:47, Başbakanlık
Bas., Ankara, 1983

Togan,Zeki Velidi; “Oğuz Destanı-Resideddin Oğuznamesi, Tercüme ve Tahlili,
Enderun Kitabevi, 2.Baskı, İstanbul, 1982

Yıldırım, Dursun: Köroğlu Destanının Orta Asya Rivayetleri, Köroğlu Semineri
Bildirileri,Başbakanlık Bas. , Ankara , 1983

ÖZET

Türkmenlerin “Göroğlu”, Özbeklerin “Goroğlu”, Kazakların “Köroğlu”. Anadolu Türklerinin de “Köroğlu” diye bildiği destan kahramanı sadece biz Türkler arasında değil. bizimle iç içe ve komşu olarak yaşayan milletler (Gürcüler, Ermeniler, Tacikler) tarafından da bilinmektedir.

Köroğlu destanının bu kadar geniş bir bölgeye yayılmasının sebepleri nelerdir? Belli bir bölgede ortaya çıkıp insanlar arasındaki coğrafi ve tarihi bir takım ilişkiler sayesinde mi başka bölgelere yayılmıştır Böyle birçok soruya cevap verebilmek için Köroğlu destanının bulunduğu bütün Türk boyları ve diğer halklardaki varyantlarının mukayeseli olarak incelenmesi gerekmektedir. Biz de bu amaçla Köroğlu'nun Kazak varyantlarını yapısal yönden inceleyip, bu yapıya etki eden faktörlerden çevre ve icracılar (Akın, Jırav, Jırşı) üzerinde özellikle durduk.

Tezimizin giriş bölümünde; Kazak sözlü kültür geleneği içinde destan türü ve bu türün alt grupları hakkında geniş bilgi verdikten sonra, Köroğlu anlatmalarının bu destanlar içindeki yerini belirtmeye çalıştık. Daha sonra, Kazaklardaki sözlü kültür geleneği içinde “Jırav” ve “Jıravlık” geleneği, “Akın” ve “Akınlık” geleneği, “Jırşı” ve “Jırşılık” mektepleri üzerinde durulmuştur.

Birinci bölümde, Köroğlu destanının Kazak versiyonu üzerinde yapılan araştırmaları şu başlıklar altında belirttik: a- Sözlü ve yazılı kaynaklardan derlenen metinlerin yayımlanması, b- Araştırma ve İncelemeler .

İkinci bölümde, Köroğlu'nun Kazak anlatmalarının yapısı üzerinde durulmuş ve bunlarda görülen birçok epizot ve motifin Türk destanlarında genel olarak kullanılan epizot ve motiflerle benzerlikleri ve farklı yönleri incelenmiştir. .

Üçüncü bölümde, elimizde bulunan sözlü kaynaklardan derlenmiş veya kitap halinde neşredilmiş 29 Köroğlu anlatmasının kısaca özetleri verildikten sonra, dördüncü bölümde bu anlatmalardan 6 tanesinin transkripsiyonlu metni ve bu metinlerin Türkiye Türkçesine aktarmaları birlikte verilmiştir.

Sonuç bölümünde ise, bugünkü Kazak Köroğlu anlatmalarının çok eski bir zamanda ortaya çıkan bir prototipin , her devir ve coğrafyada , her kültürel grup ve topluluktan farklı özellikler kazanarak günümüze ulaşmış şekli olduğu neticesi çıkartılmıştır.

ABSTRACT

The epic hero whose name is "Göroğlu" among Turkmens, "Göroglı" among Uzbeks, "Köruğlı" among Kazakhs, and "Köroğlu" among the Anatolian Turks is not only known among the Turkish-speaking people, but also the neighboring nations of Turkish-speaking people, such as Georgians, Armenians and Tajiks.

What can be the reason for the epic story of Köroğlu has been exist in a vast area and among many different nations? Was it created in a place and time, and then it has spread in different places and among many nations as a result of historical and geographical relations between those societies? To be able answers such questions requires a comparative analysis of all the Köroğlu variants has been collected from different societies.

In order to answer at least some of the questions raised above, and to help future studies on the epic story of Köroğlu, I have analysed the structural aspects of Köroğlu narratives collected from the Kazakh oral epic tradition. This study also provides information on the Kazakh epic singers, Akın, Jırav and Jırşı.

The introduction part of my thesis provides a broad information on the epic as a genre and its sub genres in the Kazakh oral tradition. Following that the place of Köroğlu epic is determined among other Kazakh epic narratives. The introduction is concluded with information on the Kazakh epic singers. "Jırav", "Akın", and "Jırşı" and also their tradition.

The first chapter of my study deals with studies on the Kazakh version of epic. This chapter is divided into two subsections.

- a. The published texts which collected from the Kazakh epic tradition and manuscripts.
- b. Research and analyses on the published texts.

The second chapter deals with the structural aspects of the Kazakh Köroğlu narratives. In this chapter, the motifs and episodes of the other epic narratives among other Turkish-speaking people.

While the third chapter consists of the short summaries of twenty-nine Köroğlu narratives collected from the Kazakh oral epic tradition and from published texts, the

for chapter provides texts with transcription signs and the contemporary Turkish translation of selected six narratives.

It is my conclusion that the Kazakh version of the epic K roĝlu. Has been develop from a very old version of the story and it has been reached to present with a number of local additions and changes in many centuries, in different places, and by many different epic singers.

TEZİN YAZILDIĞI DİL: Türkçe

TEZİN SAYFA SAYISI: 6 + 791 + 8

TEZİN KONUSU (KONULARI):

1. Kazak Sözlü Kültür Geleneği İçinde Destan Türü ve Bu Türün Alt Grupları. Köroğlu'nun Bu Destanlar İçindeki Yeri.
2. Kazak Sözlü Kültür Geleneği
3. Kazak Köroğlu Anlatmaları İle Anadolu Sahası Köroğlu Anlatmalarının Mukayesesi

TÜRKÇE ANAHTAR KELİMELER:

1. Köroğlu
2. Destan
3. Jırav
4. Anadolu
5. Çamlıbel

Başka vereceğiniz anahtar kelimeler varsa lütfen yazınız:

İNGİLİZCE ANAHTAR KELİMELER: (Konunuzla ilgili yabancı indeks, abstrakt ve thesaurus'ları kullanınız.)

1. Epic
2. Story
3. Tradition
4. Anatolian
5. Kazakh

Başka vereceğiniz anahtar kelimeler varsa lütfen yazınız:

- 1- Tezimden fotokopi yapılmasına izin vermiyorum.
- 2- Tezimden dipnot gösterilmek şartıyla bir bölümünün fotokopisi alınabilir
- 3- Kaynak göstermek şartıyla tezimin tamamının fotokopisi alınabilir

Yazarın İmzası

Adnan

Tarih:

14.7.1999

YÜKSEK ÖĞRETİM KURULU DÖKÜMANTASYON MERKEZİ
TEZ VERİ GİRİŞ FORMU

YAZARIN

Merkezimizce Doldurulacaktır

Soyadı: ARIKAN

Kayıt No:

Adı: Metin

TEZİN ADI

Türkçe:

Köroğlu'nun Kazak Varyantları

Yabancı Dil:

Kazakh Version of the Epic Köroğlu

TEZİN TÜRÜ

Yüksek Lisans

Doktora

Doçentlik

Tıpta Uzmanlık

Sanatta
Yeterlilik

TEZİN KABUL EDİLDİĞİ:

Üniversite: EGE ÜNİVERSİTESİ

Fakülte: TÜRK DÜNYASI ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ

Enstitü: SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Diğer Kuruluşlar:

Tarih:

TEZ YAYINLANMIŞSA:

Yayınlayan:

Basım Yeri:

Basım Tarihi

ISBN:

TEZ YÖNETİCİSİNİN

Soyadı, Adı: TÜRKMEN, Fikret

Ünvanı: Prof. Dr.

ÖZGEÇMİŞ

1968 yılında Ortaklar'da (Aydın) doğdu. İlk ve ortaokulu İzmir'de, liseyi İzmir Maltepe Askeri Lisesinde bitirdi. 1989 yılında Ege Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'ne kaydoldu. 1995 yılında Ege Üniversitesi Türk Dünyası Araştırmaları Enstitüsü'nde açılan sınavı kazanarak Halk Bilimi Anabilim Dalında Yüksek Lisans Programı'na kaydoldu. 1996 Yılında aynı Enstitü'de Araştırma Görevlisi olarak çalışmaya başladı. 1998 yılında Kazakistan'da "Kazak Dili Ve Destanları" üzerinde araştırmalar yapmak üzere Ege Üniversitesi Rektörlüğüne 1 yıl süre ile görevlendirildi.

Halen Ege Üniversitesi Türk Dünyası Araştırmaları Enstitüsü'nde Türk Halk Bilimi Ana Bilim Dalında ,Araştırma Görevlisi olarak çalışmaktadır.

